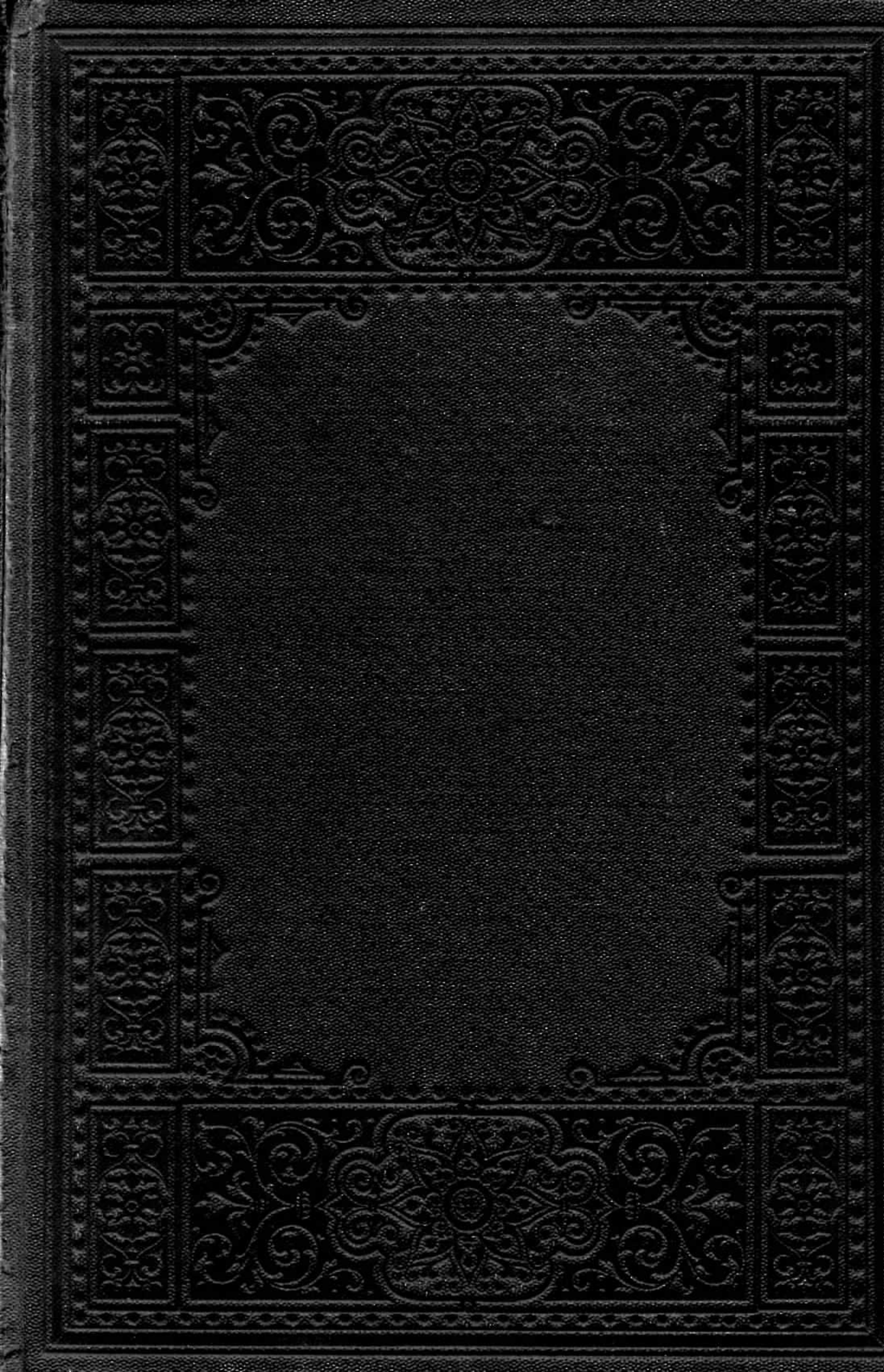
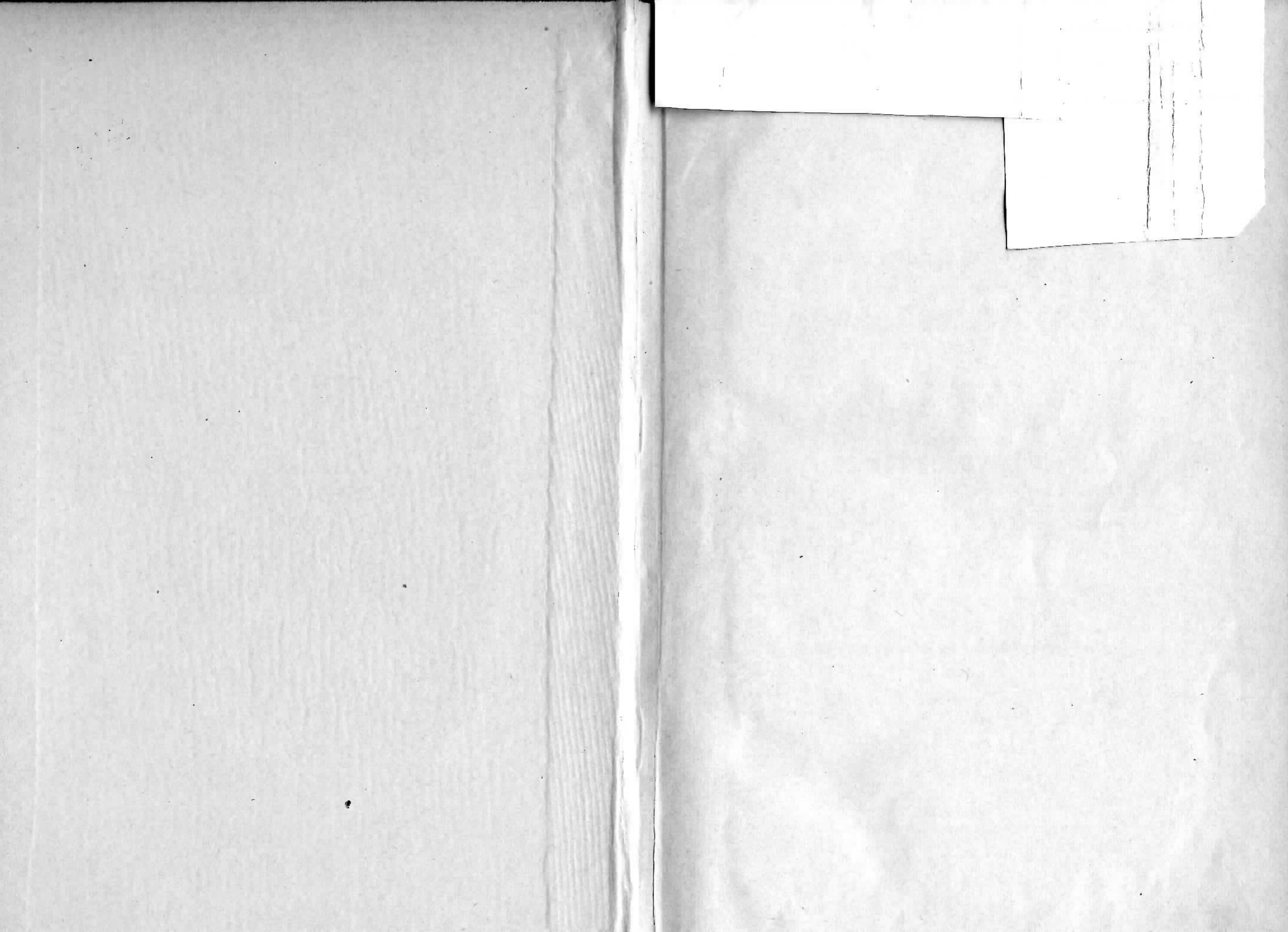




KAZUISTIKA

U KOJOJ SE RJEŠAVAJU MNOGI SLUČAJEVI

PASTORALNI, MORALNI I JURIDIČKI

NAPISAO

Dr. MARTIN ŠTIGLIĆ

j. r. profesor pastirskoga bogoslovlja, pedagogike i kateketike u kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu, počasni kanonik sv. Jeronima u Rimu i prisjednik biskupskoga stola senjskoga i modruškoga.

S dopuštenjem duhovne oblasti nadbiskupije zagrebačke.

U ZAGREBU.
NAKLADA PIŠČEVA. — TISAK J. KURZMANNA.
1898.

Br. 4059

Prečasnomu gospodinu Dru. Martinu Štigliću,
sveučilišnom profesoru u Zagrebu.

Podneskom Vašim od 3. o. mj. zamoljena dozvola, da smijete tiskom izdati Vaš rukopis „Kazuistiku“, ovime Vam se podjeljuje s time, da na naslovu djela dadete otisnuti, da je izdano s dopuštenjem crkvene oblasti.

U Zagrebu, dne 5. studenoga 1897.

Juraj
nadbiskup.

Predgovor.

Budući da u našoj bogoslovskoj literaturi nema još Kazuistike, a ipak se njom nauka moralna veoma razjašnjuje, pregoh ja takvu napisati, koju evo predajem javnosti Korist takve nauke ističu mnogi sveti oci pape i crkveni sabori. I zbilja Kazuistikom znatno se olakoćuje učenje moralnoga i pastoralnoga bogoslovlja, a od velike je koristi i za izučene već bogoslovce, da naime u zanimljivoj formi opetuju ono, što su nekada u bogoslovlju učili.

Nekoji slučajevi, koji se u ovoj knjizi navode, zbilja su se dogodili; mnogi uzeti su iz najboljih vrela kao »Consultazioni morali-canoniche-liturgiche per M. C. G«. (Casimiro Gennari, biskup Konversanski) Napoli 1893., »Casus conscientiae a P. Januario Bucceroni, editio altera« Romae 1895.; dok ih je najviše izragjeno na temelju odluka sv. Rimske Stolice. Ima tu veoma znamenitih i praktičnih, ali i dosta teških slučajeva, koje sam sve nastojao prikazati u što zanimljivijoj formi i riješiti jasno i precizno. Mnoge slučajeve pretiskao sam po želji nekih prijatelja svećenika iz »Katoličkoga lista,« u kojem sam ih kroz više godina objelodanjivao; dok sam veći dio s nova sastavio. Sve pako rasporedio sam po svojem »Pastirskom Bogoslovlju,«

koje se ovom knjigom znatno popunjuje i mjestimice ispravlja prema novijim odlukama. A da olakotim čitateljima porabu ove knjige, navodim na koncu osim običnoga kazala i alfabetsko.

Navlaš nijesam hotio sve slučajeve jednakom formom obragjivati, da bude neka raznolikost, jer *varietas delectat.*

Bilo sve na veću slavu Božju i spasenje ljudi!

U Zagrebu, na Ime Isusovo 16. siječnja 1898.

Dr. M. Štiglić.

I. O propovijedanju riječi Božje.

Župnik Penaković ne običaje propovijedati ljeti preko tri mjeseca, s razloga: 1. što je u njegovoj župi od vajkada takav običaj; 2. što na propovijed dolazi malo slušatelja, pošto su zabavljeni poljskim poslovima; 3. što u onom mjestu propovijedaju drugi propovijednici u drugim crkvama. Pita se:

1. Koje su župnikove dužnosti glede propovijedanja?

2. Da li navedeni razlozi ispričavaju župnika od njegove dužnosti?

Ad primum. Da se na to pitanje kako treba odgovori, valja da spomenemo: 1. samu *dužnost,* što je imadu župnici glede propovijedanja; 2. *vrijeme,* kad su dužni propovijedati; 3. *gragju,* o kojoj treba da propovijedaju; 4. *oblik,* kako im je propovijedati.

1. *Dužnost.* Župnici imadu strogu dužnost propovijedati riječ Božju i to po zakonu naravnom, pravice, Božjem i crkvenom. Oni su dužni propovijedati po zakonu *naravnom,* jer su se preuzimajući župu obvezali, da će promicati vječno spasenje svojih župljana, a toga oni ne mogu postići bez znanja vjerozakonskih istina. Sv. Pavao apostol veli: „Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.“ (Rim. 10, 17.) Dužni su to i po zakonu *pravice,* jer su zato dobili nadarbinu, da vrše svoje dužnosti, od kojih je glavna ona propovijedanja i ako to zanemare, *fructus non faciunt suos.* Dužni su to i po zakonu *Božjem,* jer to im nalaže Isus preko apostola, kako to uči sabor tridentski: „Cum *praecepto divino* mandatum sit omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, *verbique divini praedicatione,* sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere etc.“ (Sess. 23. c. 1 de

ref.) Napokon dužni su to i po *crkvenom* zakonu, jer je crkva teške kazne ustanovila protiv onih, koji toga ne čine. Eto, što o tom naregjuje sabor tridentski: „Itaque, ubi ab Episcopo moniti, trium mensium spatio suo muneri defuerint, per censuras ecclesiasticas, seu alias ad ipsius arbitrium cogantur ita, ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id praestet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse resipiscens, officium suum impleat." (Sess. 5. c. 2. de ref.) Nema dakle sumnje, da je stroga dužnost župnikâ propovijedanje riječi Božje, i da teško griješe, ako to propuste.

Niti vrijedi pozivati se na protivni običaj, pa bio on kako star, ili na malen broj slušatelja, ili na to, što u onom mjestu propovijedaju drugi propovjednici u drugim crkvama; pošto to ne ispričaje župnika od propovijedanja. Evo što kaže Benedikto XIV.: „Caveant tamen (parochi), ne se liberos et immunes existiment eo quod nullo unquam tempore hujusmodi consuetudo extiterit, vel quod haec provincia aliis Ecclesiis satis superque demandata sit; neque tandem exiguum populi numerum pro causa excusationis afferant, qui plerumque ex negligentia rectorum dimanat." (Instit. X. n. 3.) Sveti pako zbor Sabora veli: „Ab hujusmodi oneris implemento se eximere et excusare non possunt (parochi), vel quod nullo unquam tempore id praestandi consuetudo exstiterit, vel quod satis superque provisum sit per publicos annuales concionatores vel tandem, quod exiguus sit suarum plebium numerus." (In Lunen. Sarz. Praed. ap. Lucidi de Visit. SS. LL. tom. 1. pag. 405.)

Što se poimence tiče običaja, da župnik ne prodiče, to se takav običaj ima osuditi kao najštetnija zloraba. A osugjuje ga i sabor tridentski, koji, iza kako je naložio župnicima, da imadu propovijedati barem u sve nedjelje i blagdane, dodaje: „Neque hujus decreti executionem consuetudo impedire valeat." (Sess. 5. c. 2. de ref.) Takav običaj bio zavladao u nekim španjolskim župama, no Inocencije XIII. osudi ga najstrože: „Nihilominus nonnulli parochialium ecclesiarum rectores haec, quae suarum partium adeo sunt, praetermittunt, culpam hujusmodi a se amoliri nitentes, vel praetextu immemorabilis, sed quidem pravae consuetudinis, vel quia haec ab ipsis praestari necesse non videatur, suppetente nimirum copia aliorum habentium sacras conciones in aliis ecclesiis etc. Ne itaque sub inani istarum aliarumque similium excusationum praetextu, tanta christianae Reipublicae pernicies struatur, districte praecipimus etc." (Const. *Apostolici ministerii* od 13. svibnja 1723.) Ovu konstituciju potvrdi Benedikto XIII. 13. rujna 1724. Istina je, ova je konstitucija izdana za Španjolsku; no pošto je ona vjerodostojni tumač općenitoga zakona propisanoga u saboru tridentskom, to ona veže posvuda. I tako nikomu ne pomaže pozivati se na protivni običaj, kako to lijepo uči Benedikto XIV.: „Insuper non modo Tridentina Synodus contrariam consuetudinem penitus abrogavit, sed etiam Innocentius XIII. in ea Constitutione . . . a Benedicto pontifice confirmata, omnes excusationis causas de medio abstulit." (L. c.)

2. *Vrijeme.* Po nalogu sabora tridentskoga dužni su svi dušobrižnici propovijedati barem svake nedjelje i zapovjednoga blagdana. Evo njegovih riječi: „Archipresbyteri quoque, plebani, et quicumque parochiales, vel alias curam animarum habentes ecclesias, quocumque modo obtinent, per se vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, *diebus saltem dominicis et festis sollemnibus,* plebes sibi commissas pro sua et eorum capacitate pascant salutaribus verbis." (L. c.)

Nego ovdje se pita, bi li se mogla barem u koji blagdan, kad isti padne n. pr. u tjednu propustiti propovijed, navlastito ako je već gdje takav običaj? Tu dvojbu bio sv. zboru Sabora predložio jedan biskup ovako: „Consuetudo viget in hac Dioecesi, qua parochi, ceteroquin assidui in verbi Dei praedicatione diebus dominicis habenda, eam tamen plerique omittunt omnino diebus festis de praecepto infra hebdomadem occurrentibus. Quo posito, ab ista Sacra Congregatione humiliter quaero: 1. Utrum dicta consuetudo sit toleranda; et quatenus negative,

—2. Utrum praecipi possit ac debeat parochis, ut ceteris quoque diebus festis de praecepto infra hebdomadam occurrentibus, eadem ratione ac dominicis diebus, praedicationis officio incumbant; et quatenus affirmative. 3. Utrum liceat nonnullos excipere sollemniores dies, quibus facultas sit parochis abstinendi a praedicationis officio?“ Na to mu je sv. zbor 1. travnja 1876. odgovorio: „Tenentur parochi diebus dominicis et festis de praecepto populo sermonem habere, juxta Concilii Tridentini praescriptionem; attamen erit prudentiae Episcopi dispensare ab hac ordinatione, in aliquibus sollemnioribus diebus.“ Odatle se vidi, da su župnici dužni propovijedati i u blagdane, koji dolaze u tjednu, pa makar vladao gdje protivni običaj. Samo biskup može ih od toga oprostiti u neke glavnije blagdane, kao n. pr. na Tijelovo i t. d. (S. C. C. 1. Aprilis 1876.) Župnici stolnih crkava dužni su i onda propovijedati, kad biskup u njima propovijeda. To se vidi iz slijedeće odluke. Župnik stolne crkve pientinske (Pienza), da se otrese dužnosti propovijedanja bio naveo „sacrorum canonum apertissimam dispositionem, qua cautum est, ut Episcopus per se ipsum hoc implere teneatur; ideoque non posse parochos Cathedralium poena suspensionis a divinis compelli, ut id agant festis diebus, quibus Episcopus in Cathedrali praesens esse debet. Quaeritur: an parochus in ecclesia Cathedrali Pientina teneatur diebus festis in actu celebrationis missae parochialis ad Evangelii explicationem in casu?“ Et S. C. C. 14. Septembris 1748. respondit: „*Affirmative.*“ Kod stolne crkve Luni-Sarzanske u Sardiniji bila cura habitualis kod kaptola. Dva dušobrižnička vikara ne htjedoše po starom običaju propovijedati, pošto da ta dužnost spada na biskupa. Pitalo se: „An et ad quem spectat explicatio Evangelii diebus festis in Ecclesia Cathedrali in casu?“ Et S. C. C. 18. Septembris 1828. respondit: „*Affirmative ad vicarios.*“ Tako isto odgovori i 15. srpnja 1882. in Feltren: „An quoties in Cathedrali lectiones sacrae Scripturae, vel sacrae conciones habentur, parochi a praedicationis onere, ex consuetudine, eximantur in casu? *Negative;* sed perdurantibus circumstantiis, de quibus in praecedenti, Episcopus juxta votum suum, parochos eximere valeat.“

Ali što onda, ako u adventu ili korizmi propovijeda u župnoj crkvi drugi propovjednik odobren od Ordinarija? I to je pitanje raspravljao sv. zbor Sabora. Pisanski naime nadbiskup pitao je: „Utrum parochi, in quorum ecclesiis tempore adventus et quadragesimae habentur sacrae conciones per praecones ab Ordinario approbatos, soluti sint obligatione in missae parochialis celebratione explicandi evangelium?“ Na to mu je sv. zbor 20. ožujka 1817. odgovorio: „*Dilata et pro nunc servetur consuetudo cujuscumque parochiae.*“ Nego uvidivši nadbiskup, da je puk u vjerozakonskim istinama neuk, zapovjedi župnicima, da imadu propovijedati u sve nedjelje i blagdane pod velikom misom, te je sv. zboru podnio opetovano istu dvojbu. Na to mu je sv. zbor 30. kolovoza 1817. odgovorio: „*In casu, de quo agitur, servandum esse decretum.*“ Odatle se vidi, da u adventu i korizmi, kad u župnoj crkvi propovijedaju drugi, može župnik po običaju ne držati propovijedi, samo ako ga biskup na to ne sili.

Sad se pita, pod kakav grijeh veže ovaj zakon, da naime župnici moraju propovijedati u sve nedjelje i blagdane? Da taj zakon veže pod smrtni grijeh, u tom se slažu svi bogoslovi, pošto se tu radi o veoma velikoj i znamenitoj stvari, naime o znanju istina vjerskih, o čem visi spasenje duša. Nego kad se upravo počinja smrtni grijeh, u tom se razilaze bogoslovi. Sv. Alfonzo kaže, da lako griješi župnik, koji samo katkada ne propovijeda: smrtno pako, ako neprekidno kroz cio mjesec zanemari propovijedanje ili prekidno kroz godinu toliko puta, koliko bi sačinjavalo tri mjeseca. (Theologia Moralis lib. IV. n. 269.) Ballerini pako mnije, da bi se iz riječi sabora tridentskoga (l. c.) dalo zaključiti, da tek onda smrtno griješi župnik, kad kroz tri mjeseca neprekidno ne propovijeda. (Gury-Ballerini Compendium Theologiae Moralis tom. II. n. 112. not. a.)

3. *Gragja.* O čem treba da propovijeda župnik? Ili mu možda stoji na volju propovijedati, o kojem će predmetu? Neki

drže, da je dužan držati homilije t. j. tumačiti evangjelje. Nego to se samo nigdje izrično ne propisuje. Sabor tridentski doduše veli: „ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis, quae in Missa leguntur, aliquid exponant; atque inter cetera sanctissimi hujus sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus praesertim dominicis et festis.“ (Sess. 22. c. 8. de ref.) No ovdje nije govor o tumačenju samoga evangjelja, već uopće kojega god dijela sv. mise, niti se propisuje, da to bude predmet svim homilijama, već samo, da se o tom često govori. Župnik u izboru propovjedničke gragje dužan je držati se propisa sabora tridentskoga. Ovaj pako sabor nalaže ovo:

„Archipresbyteri quoque, plebani, et quicumque parochiales vel alias curam animarum habentes, Ecclesias quocumque modo obtinent, per se vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem dominicis et festis sollemnibus, plebes sibi comissas pro sua et earum capacitate, pascant salutaribus verbis, docendo ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, annunciandoque eis cum brevitate et facilitate sermonis vitia, quae eos declinare, et virtutes quas sectari oporteat; ut poenam aeternam evadere et coelestem gloriam consequi valeant.“ (Sess. 5. c. 2. de ref.)

„In aliis Ecclesiis per parochos, sive iis impeditis per alios ab Episcopo, impensis eorum, qui eas praestare vel tenentur vel solent, deputandos in civitate aut in quacumque parte Dioecesis censebunt expedire, saltem omnibus Dominicis et sollemnibus diebus festis; tempore autem jejuniorum, quadragesimae et adventus Domini quotidie, vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, Sacras Scripturas, divinamque legem annuntient, et alias quotiescunque id opportune fieri posse judicaverint.“ (Sess. 24. c. 4. de ref.)

„Ut fidelis populus ad suscipienda sacramenta majore cum reverentia atque animi devotione accedat, praecipit Sancta Synodus Episcopis omnibus, ut non solum, cum haec per se ipsos erunt populo administranda, prius illorum vim, et usum pro suscipientium captu explicent; sed etiam idem a singulis parochis pie, prudenterque, etiam lingua vernacula, si opus sit, et commode fieri poterit, servari studeant, juxta formam a sancta Synodo in Chatechesi singulis sacramentis praescribendam; quam Episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque a parochis omnibus populo exponi curabunt: nec non inter Missarum sollemnia, aut divinorum celebrationem, sacra eloquia et salutis monita eadem vernacula lingua singulis diebus festis, vel sollemnibus explanent, eademque in omnium cordibus, postpositis inutilibus quaestionibus, inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant.“ (Sess. 24. c. 7. de ref.)

Odatle slijedi, da su župnici dužni svoje vjernike podučavati u svem onom, što im je nužno za vječno spasenje t. j. da se čuvaju grijeha, e bi izbjegli vječnim mukama, i da se vježbaju u krjepostima, e bi postigli slavu nebesku. Nadalje imadu ih podučavati u sv. pismu i Božjem zakonu, te im tumačiti moć i porabu sv. sakramenta po naputku Katekizma Rimskoga.

Što se poimence *djece* tiče, naregjuje sabor tridentski ovo: „Iidem (episcopi) etiam saltem dominicis et aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis fidei rudimenta et obedientiam erga Deum et parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt, et si opus sit, etiam per censuras ecclesiasticas compellent; non obstantibus privilegiis et consuetudinibus.“ (Sess. 24. c. 4. de ref.)

Prema tomu dužni su župnici u sve nedjelje i blagdane propovijedati puku i katekizovati djecu. Odatle zaključuje učeni papa Benedikto XIV: „Duo potissimum onera a Tridentina Synodo curatoribus animarum sunt imposita: alterum, ut festis diebus de rebus divinis sermonem ad populum habeant; alterum, ut pueros et rudiores quosque divinae legis, fideique rudimentis informent.“ (Okružnica *Etsi minime.*) Tako bi moralo biti svuda, a i jest u svakoj dobro uregjenoj biskupiji.

4. *Oblik.* Napokon treba da rečemo koju o obliku ili načinu, kako treba da propovijedaju župnici. No i to propisuje sabor tridentski, kad nalaže župnicima, da pasu svoje ovce

pro sua et earum capacitate ... cum brevitate et facilitate sermonis (Sess. 5. c. 2. de ref.); da propovijedaju *vernacula lingua*, da razlažu Božju riječ i spasonosne opomene, *eademque in omnium cordibus, postpositis inutilibus quaestionibus, inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant.* (Sess. 24. c. 7. de ref.)

Kratkoća i lakoća to su dva glavna svojstva, kojih treba da se drže župnici u propovijedanju, ako žele govoriti k srcu i izbjeći nekorisnim pitanjima. Budu li se toga držali, to će ih onda za cijelo i neuki razumjeti. Po tom župnici ne moraju baš držati formalne propovijedi; dok su usuprot najstrože dužni propovijedati tako, da ih svi razume, te nastojati, da budu dobro podučeni u vjerozakonskim istinama, da se čuvaju grijeha i žive pobožno.

Lijepo o tom govori sv. Alfonzo: „Hic advertendum per Tridentinum non solum impositum esse parochis pascere greges verbo divino; sed etiam eos pascere pro captu eorum, facilitate sermonis, ut percipiant, quod praedicatur. Cum enim verum sit, quod fides sicut diffunditur, ita conservatur praedicatione, *Fides ex auditu:* parum aut nihil proderunt populis conciones illae, quae non sunt conformes modo quem tenuit Jesus Christus, et Apostoli secuti sunt, qui praedicaverunt non *in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus veritatis,* ut fatetur S. Paulus. Ideoque merito v. p. m. Avila non Christi ministros, sed proditores vocabat eos concionatores, qui ex vanitate praedicant, ut laudes consequantur; et p. Gasp. Santius dicebat, quod isti sunt qui magis Ecclesiam persequuntur, dum sic praedicando causa sunt, cur multae animae pereant, quae per conciones ad Apostolorum normam salvarentur. Vana verba, periodi contortes et sonantes, descriptiones inutiles, dicebat S. Franciscus Sales, sunt pestis concionis; cujus unicus finis esse debet voluntatem auditorum ad bonum movere, non autem inutiliter intellectum pascere; sicut experientia docemur hujusmodi exornato stylo concionandi animas vitam non mutare, quia Deus cum vanitate non concurrit." (Homo Apostolicus. Tract. VII, cap. IV.)

Frassinetti tuži se, da se mnogi propovjednici a navlastito župnici usugjuju propovijedati bez svake priprave tako, da ne samo ništa prije ne napišu nego i ne promisle, što će propovijedati. Pa ako im propovijed dobro ispadne, hvastaju se, da oni ne trebaju nikakve priprave; dok, ako im zlo ispadne, ispričavaju se, da se nijesu pripravili. Drugi pako, koji se ne bi rado osramotiti, te im je stalo nešto ne toliko do riječi Božje, koliko do svojega dobroga glasa, pred propovijegju se više manje pripravljaju, ali premalo. Sve je to zlo, jer se izvrgavaju pogibli, jer često puta reku ono, što nije istina. (Manuale del parroco novello. Capit. XIV. §. 1. n. 222.)

O svetom propovijedanju a navlastito o gragji i obliku izdao je po nalogu svetoga oca pape Leona XIII. sv. zbor biskupa i redovnika veoma poučnu okružnicu 31. srpnja 1894. (Isp. Kat. list. 1894. broj 41.)

Ad secundum. Odatle se vidi, koli teško griješi župnik Penaković i kako su ništetni svi razlozi, što ih on navodi protiv propovijedanja riječi Božje; pošto sve te razloge osugjuje crkva. Pa ako ustraje u svojoj nemarnosti, zaslužuje, da ga biskup kazni kao prekršitelja svoje glavne dužnosti i ne spominjući, kako će teško odgovarati pred Bogom, što nije po propisima propovijedao svomu povjerenomu stadu navlastito u ovo vrijeme neznanja i razvraćenosti.

---

2. Smiju li laici držati govore u crkvi ili na groblju?

U mjestu X. dogodio se slučaj, da je prigodom pogreba jednog učitelja ravnajući učitelj držao u crkvi govor u slavu pokojnikovu, dok mu je drugi učitelj rekao na groblju hvalospjev. Župniku Hvalinoviću je to tako godilo, da je obojicu pohvalio. Pita se:

1. Smiju li laici držati žalobne govore u crkvi ili na groblju?

2. Što se ima suditi o vladanju župnikovu?

Ad primum. Žalobni govori u slavu uglednih pokojnika su se od vajkada držali u crkvi. Za to imademo mnogo pri-

mjera kod sv. otaca. Tako je na pr. sv. Grgur Nisenski rekao divne govore na pogrebu carice Pulherije i Placile te brata svoga Bazilija i t. d. Ovakovim se govorima uzvisuju krjeposti pokojnikove, pokazuje ispraznost ovoga svijeta i potiču slušaoci na bogoljuban život. No pita se, tko smije držati takove govore i kako?

1. Premda ti govori nijesu nabožni ili homiletički a i niti panegirički u slavu naime svetaca, to ih ipak ne smiju u crkvi držati laici, dapače strogo uzevši niti na groblju bez dozvole biskupove, pošto je i ovo blagoslovom postalo crkvenom svojinom i svetim mjestom. No danas zavladao je osobito u gradovima protivan običaj, koji bi se jedva mogao ukinuti, jer je država protegnula svoju vlast i na groblja. Čujmo, što o tom veli učeni Del Vecchio: „In coemeterio non esset laico permittenda funebris laudatio, nisi licentia ab Episcopo obtenta, et scripto approbata; etsi enim ad communitatem spectet ejus aedificatio et conservatio, semper tamen locus sacer est, sacris ritibus benedictus. Tanto minus permittitur laico, ut habeat funebrem laudationem in ecclesia, usurparet enim ministerium ecclesiasticum; hinc enim Clemens XI. prohibet in ecclesia omnia eloquia profana, circulos et strepitus. Imo in coemeterio neque inscriptiones essent ponendae sine ecclesiastica auctoritate: verum hodie vix ac ne vix id obtineri potest; cum civilis auctoritas omne sibi vindicet jus in loca." (Theologia Moralis Universa Tom. I. n. 541. V.) Po tom zlo radi župnik, koji dopušta laicima držati žalobne govore u crkvi. To smiju samo crkvenjaci, i to u vrlo rijetkim slučajevima samo neporočnim i uglednim pokojnicima, gdje je već takav običaj zavladao.

2. Obred pako, kako se takvi govori smiju držati, propisuje biskupski Ceremonial ovako: „Si sermo habendus erit in laudem defuncti, pro quo missa fuit celebrata, tunc ea finita, ante absolutionem accedet sermocinaturus vestibus nigris indutus, sine cotta, et facta oratione ante medium altaris, nulla petita benedictione ab Episcopo, sed facta ei profunda reverentia, signans se signo crucis, faciet sermonem". (Liber II. caput XI. numerus 10.) Isključuju se dakle kota, blagoslov i javne molitve, koje se obično mole pred prodikom, a sve to, da se pokaže, da žalobni govori nijesu sveti govori. S toga i zabrani sv. zbor za obrede 14. lipnja 1845. iz Liburgen. držati takve govore u štoli.

Ad secundum. Iz ovoga se vidi, da je pogriješio župnik Hvalinović, koji je dopustio laiku držati žalobni govor u crkvi. On, komu je povjerena čast kuće Božje, morao je to zabraniti, a ne povlagjivati. Ni to nije korektno, što je pohvalio učitelja, koji je govorio hvalospjev na groblju. Najviše ako se smio držati pasivno i to samo u onom slučaju, ako je već u onom mjestu zavladao običaj, da i laici drže katkada nadgrobne govore, inače je to morao zabraniti.

---

3. Kako treba nositi sv. pričest bolesnicima?

U župi X. je običaj, da svećenik uvijek pokriven, bez svjetla i zvonjenja nosi bolesnicima u posve malom tjelesničiću zavijenu euharistiju u jednoj te istoj posudici s bolesničkim uljem. Pita se, je li to dopušteno, ili mora li se ta praksa napustiti pa i onda, ako bi se puk kakvoj novosti čudio?

Na to odmah odgovaramo, da je sve to nezakonito. Evo za to dokaza.

1. Svećenik noseći euharistiju bolesnicima pa i noću (to isto valja i za sve muškarce, koji ga prate) ima biti *gologlav.* Nalaže to: *a)* Ritual Rimski[1]) u titulu „de communione infirmorum" ovako: „Sacerdos . . utraque manu accipiat vas cum Sacramento . . . *nudo capite* processurus"; *b)* sv. zbor za obrede: *α)* „Quaesitum fuit a parochis Urbis, an ipsis, ministraturis SSmum Sacramentum infirmis, liceat de die, vel

1) To isto nalaže se i u Ritualu nadbiskupije zagrebačke na str. 90.

saltem de nocte, uti parvo pileolo in delatione ejusdem per civitatem, sub praetextu alicujus infirmitatis; absque speciali licentia hujus S. R. C.? Et S. eadem C. die 23. Augusti 1695. respondit: *Non licere*"; β) „An parochi ministrantes SS. Sacramentum infirmis possint uti pileolo in delatione ejusdem SSmi de die, vel de nocte, saltem sub praetextu infirmitatis? Et S. eadem R. C. die 23. Januarii 1700. respondit: *Negative*, et detur Decretum diei 23. Augusti 1695." — Kad bi se ipak smio svećenik pokriti, isp. moje Katoličko Pastirsko Bogoslovje svezak I. str. 300.

2. Svećenika ima uvijek pratiti muškarac *sa svjetlom*. Nalaže to Rimski i diecezanski Ritual n. n. mj. „*Deferri* autem *debet* hoc sanctum Sacramentum . . . decenti habitu, . . . manifeste atque honorifice, ante pectus cum omni reverentia et timore, *semper lumine praecedente*." „Praecedat . . . minister deferens *laternam*." (L. c.) To veže, makar se svećenik vozio ili jašio. — Zašto pak ima tada goriti voštanica, a ne druga kakova svijeća, isp. moje Pastirsko Bogoslovje svezak I. str. 421.

3. Pratioc ima uvijek putem *zvoniti*. Nalaže to opet Rimski i diecezanski Ritual n. n. mj. „Minister . . . *campanulam jugiter pulset*." — Zašto to, isp. spomenuto Pastirsko Bogoslovje svezak I. str. 301.

O kako se u Rimu nosi euharistija bolesnicima! Pol sata prije nego će se nositi, zvoni se u najveće zvono, da se vjernici sakupe u provod. Više vjernika gorućim voštanicama prati svećenika. Pijo IX. susrevši jednom svećenika, koji je nosio euharistiju bolesniku, sišao je s kola, i pratio ga čak do bolesnikove sobe. S prijeda zvoni zvonar tako velikim zvoncem, da ga je čuti na kraj ulice. Svi stanari dotične ulice rasvijetle u jedan čas sve svoje prozore. To isto biva i kad se svećenik s euharistijom vraća u crkvu. Ne može li tako biti kod nas, neka bude barem po propisu.

4. Euharistija ne smije se *zamotati* u tjelesničić. Ritual Rimski i diecezanski (l. c.) veli: „Sacerdos . . . aliquot particulas consecratas, vel unam tantum . . . ponat *in pyxide, seu parva custodia*," koje upravo zato, što se posvećene čestice nje dotiču, ima biti iz nutra pozlaćena, da se mrvice mogu laglje pobrati. (Isp. Mach, Tesoro del sacerdote. Volume II. pag. 129. 130.; Probst, Verwaltung der Eucharistie, Tübingen 1853. S. 339.) Tu dakle nema ni spomena o kakvoj *palli ili tje lesničiću*. — Spomenuti Rituali (n. n. mj.) zahtijevaju doduše tjelesnik, ali ne za zamotanje euharistije, već da se na nj položi posudica, kad vele: „Clericus (minister) . . . . bursam cum corporali, quod supponendum erit vasculo SS. Sacramenti super mensa in cubiculo infirmi . . . ., deferat." Po tom bi se dalo nekako opravdati, da se posudica omota u tjelesničić, kako je gdjegdje običaj. (isp. Pastirsko Bogoslovje svezak I. str. 299.), podnipošto pako sama hostija, što bi bilo toliko, koliko u tjelesniku zamotanu euharistiju čuvati u krušniku, a to nigdje ne biva. De Herdt (Sacrae liturgiae praxis. Tom. 3. n. 184.) i Maier (Liturgische Behandlung des Allerheiligsten. S. 491.) govoreći o nošenju euharistije bolesnicima vele: „Numquam SS. Sacramentum . . . corporali imponendum est." A Gassner (Handbuch der Pastoral B. I. S. 558.): „Nie darf die hl. Hostie im Korporale zu den Kranken getragen werden."

5. Još je gore, ako se i euharistija i bolesničko ulje nose u *jednoj istoj posudici*; jer Ritual Rimski i diecezanski razlikuje dvije različite posudice. Onu za euharistiju zovu „pyxis, seu parva custodia, proprio suo operculo cooperta" i t. d., a onu za sv. ulje: „vas s. olei infirmorum." — Nadalje posudica s euharistijom ima se nositi u *bijeloj* kesi (isp. Ritual Rimski i diecezanski n. n. mj.), a sv. ulje u *ljubičastoj* („vas s. olei infirmorum sacculo serico *violacei* coloris inclusum." (Ritual Rimski i diecezanski de sacramento extremae unctionis.) Po tom niti u dvjema različitim posudicama ne smije se euharistija i sv. ulje nositi, u jednoj te istoj kesi bilo bijeloj ili ljubičastoj, kamo li u jednoj te istoj posudici! Gassner (n. n. mj. 564.) veli: „Es ist nicht zestattet,

dass das hl. Oel und die hl. Eucharistie in einem Gefässe sich befinden." U tarnovskoj biskupiji (u Galiciji) nosila se euharistija bolesnicima u istoj posudici i kesi. Pitali su odanle sv. zbor za obrede: „Ob distantiam et consuetudinem invaluit in his regionibus, ut sacrum viaticum non in pyxide ad infirmos deferatur, sed in vase patenae simili, quod operculo munitur, et cui pro sancto oleo aliud vasculum adnexum est. Hoc autem vas linteo obvolutum reponi solet in bursa etc. Qaeritur ergo: qualis color conveniat huic bursae, ubi defertur sacrum viaticum ad infirmos cum sancto oleo?" Na to sv. zbor 26. ožujka 1859. nije odgovorio, koje boje ima biti kesa, već: „Praedictum usum *tolerari omnino non posse*, et curandum ab Episcopo, ut serventur praescriptiones Ritualis Romani," t. j. da se oboje ne smije nositi u jednoj te istoj kesi, već svako za sebe u posebnoj kesi, i to euharistija u bijeloj, a sv. ulje u ljubičastoj. Kako će pako svećenik jednu i drugu kesu objesiti na vrat, isp. moje Pastirsko Bogoslovje svezak I. str. 297.

6. Napokon pita se, mora li se dosadanja praksa napustiti i onda, ako bi se puk kakvoj novosti čudio? Na to odgovaramo: Dakako. Niti će to biti kakova suvišna novost, već uzvišen čin na bolje, obavljen onako, kako se obavljati ima. Pak čemu da se puk čudi? Zar tomu, da se dužnim štovanjem nosi Onaj, pred kim i isti angjeli trepeću! A zar se nije mnogo više morao čuditi dosele videći, kako se nosi Onaj, koji na malom prstu svijet nosi, te mu se tako nije mogao ni pokloniti ni dužno štovanje iskazati, jer nije pravo znao, koga se nosi! Neka se nosi, kako Rituali nalažu, dužnom čašću i štovanjem, da svi, koji vide, čude se i dive, kako se svemogući Stvoritelj i Gospodar svijeta pod prilikom kruha dostoji dolaziti k nevoljnomu grješniku, da mu na putu s ovoga svijeta u vječnost svojim vlastitim tijelom nahrani i okrijepi dušu, pak da mu se tako poklone i izkažu dužnu čast; jer kako ga budemo mi štovali, tako će i on nas pohagjati „sic nos tu visita, sicut te colimus." Kako će mu se pako vjernici tada klanjati, treba ih prije podučiti, pak ne će biti iznenagjeni, kad vide svećenika onako svečano nositi euharistiju, kako treba.

---

4. Smije li se odriješiti umirući, koji je u besvjestici?

Slobodni zidar Teodor i vjernik Šandor pobiše se u dvoboju. Oba padoše smrtno ranjena i leže kao kakvi panjevi. Osjetilima se više ne mogu služiti. Dozvani župnik Zdenko odriješi ih više puta u dugoj smrtnoj borbi i svečano ukopa u posvećeno groblje. Pita se:

1. *Smije li se svakomu umirućemu, koji je u besvjestici, dati odrješenje?*

2. *Je li župnik dobro radio?*

Ad primum. Da li se smije umirućemu, koji je u besvjestici, uopće dati odrješenje, o tom se živahno prepiru i stariji i noviji bogoslovci. Budući da se takav slučaj može često dogoditi, a ispovjednik nema kada o tom mnogo razmišljati, ili druge za savjet pitati, to ćemo tu zanimljivu stvar pomnije proučiti. Poteškoća u tom slučaju jest ta, što se za odrješenje zahtijevaju od pokornika neki čini kao *quasi materia* sakramenta pokore, kojih nema u umirućemu, pošto je izgubio svijest. K tomu sakramenat pokore je naregjen u formi suda. Ne može se pako suditi, gdje nema nikakve tužbe. Kako se onda može dati odrješenje? U tom teškom i zamršenom pitanju valja da idemo redom.

1. Ako je umirući prije očitovao želju, da se ispovjedi, a kasnije je izgubio svijest, tada se imade odriješiti, ma očitovao on svoju želju usmeno ili znakovima ispovjedniku ili komu drugomu, jer je to prava ispovijed, a umirući se nalazi u skrajnoj nuždi. To je siguran nauk crkve. Ritual Rimski veli: „Quod si inter confitendum vel etiam antequam incipiat confiteri vox et loquela aegroto deficiant; nutibus et signis conetur (confessarius), quoad ejus fieri poterit, peccata poenitentis cognoscere; quibus utcumque, vel in genere, vel in

specie cognitis, *vel etiam si confitendi desiderium* sive per se sive per alios ostenderit, absolvendus est.“ (De sacram. Poenit. Ordo ministrandi.) Niti valja reći, drugo je želja da se ispovjedim, a drugo sama ispovjed, kao što je to n. pr. kod pričesti. Evo kako taj prigovor pobija de Lugo: „Qui vult sumere Eucharistiam aut jejunare, non habet ullo modo talem actum, sed solum in voto. At vero qui ostendit et dicit se velle confiteri, eo ipso confitetur; nam confiteri in genere loquendi est dicere et fateri proprium delictum, qui autem dicit se velle confiteri suum delictum, eo ipso dicit et fatetur se habere delictum, quod confiteatur: non potest ergo ostendere voluntatem confitendi, quin eo ipso aliquo modo confiteatur in actu exercito suum peccatum saltem in genere.“ (De Poenit. D. 17. n. 74.) Želja dakle, da se ispovjedi, u ovom slučaju prava je ispovijed; pošto nitko ne treba ispovijedi, tko nije sagriješio.

Nego kako se to može spojiti s osugjenom propozicijom (3.) Klementa VIII.: „Licet per literas seu internuntium confessario absenti sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionen obtinere.“ Lugo pako veli, da je ovakva ispovijed dakle i odrješenje ne samo nedopušteno, nego i nevaljano. „Ex vi illius decreti non solum haberi id, quod verba sonare videntur, nempe talem confessionem seu absolutionem esse *illicitam, sed etiam esse invalidam.*“ (L. c. n. 63.) Ako je dakle nevaljano odrješenje dano po poslaniku, kako može biti valjano podijeljeno umirućemu, koji je preko drugih izrazio želju, da bi se rado ispovjediti? Bogoslovci trude se dokazati, da ova dva slučaja nijesu jednaka. Nama je dosta navesti dvije stvari:

a) Da je sam Klement VIII. usmeno očitovao, da se slučaj naveden u napomenutoj propoziciji ne tiče umirućih. „Circa quam (thesim) interrogatus Clemens VIII., num moribundus in tali eventu absolvi deberet, respondit his verbis: *debere, neque aliter se facturum, neque id unquam suo voluisse decreto.* Cujus oraculi testes acciti fuere Cardinalis Bellarminus et Archiepiscopus Armacanus.“ (Viva Damn. Thes. App. n. X.)

b) Kad bi naš slučaj o umirućem i bio sadržan u propoziciji Klementovoj, to se ista danas ne smije slijediti, pošto je Pavao V., koji je papovao poslije Klementa VIII., u Rimskom Ritualu, kako gore vidjesmo, protivno odredio; lex autem posterior derogat priori. Po tom umirući, koji je ma na koji god način očitovao želju, da bi se rado ispovjediti, ne samo da se smije nego se i mora odriješiti. „Puniendum esse parochum, qui in simili eventu poenitentem cunctaretur absolvere.“ (Lugo l. c.) Osim toga u našem slučaju ne odrješuje ispovjednik odsutnoga pokornika, o kom govori osugjena propozicija, nego prisutnoga.

No pita se, kako se ima u ovom slučaju odriješiti: absolute ili cum conditione? Ritual Rimski ništa ne razlikuje; po tom bi se moglo odriješiti bezuvjetno. Tako sa sv. Alfonzom uče uopće bogoslovci: „Communius censent Doctores, absolute, quia, tunc sacerdos ex assensu probabili recte operatur.“ (Sv. Alf. Theol. mor. l. VI. n. 481.) No mnogi bogoslovci uče protivno, t. j. da se ima odriješiti uz uvjet. S toga i dodaje odmah sv. Alfonzo: „Et hoc (sc. absolvere sub conditione) tutius videtur, ubi prudenter de signis datis dubitatur, ut de facili dubitari potest, praesertim si infirmus sit rusticus.“ (L. c.) Možemo dakle zaključiti, da ispovjednik *može* u tom slučaju odriješiti *bezuvjetno* ili *uz uvjet;* no svakako je bolje i sigurnije odriješiti uz uvjet. Dvoji li pako ispovjednik o valjanosti znakova, tada *mora* odriješiti uz uvjet.

2. Nego što onda, ako umirući, koji je izgubio svijest, nije prije očitovao želje, da bi se ispovjedio? Kako mu se tada smije dati odrješenje? To je slučaj, koji je zadao mnogo brige bogoslovcima, i izazvao mnoge prepirke. Megjutim mi ćemo ovdje ispitati, je li umirući živio kao dobar kršćanin ili ne.

a) Mnogi bogoslovci, megju koje spadaju Suarez, Lugo, Layman i Diana, uče: tko je izgubio svijest, a nije prije očitovao želje, da se ispovjedi, pa makar živio kao dobar kršćanin, da se ne smije odriješiti. Razlog tomu je posve

kratak ali jak, jer da tu nema vidljive materije, koja se zahtijeva kod svakoga sakramenta. — Drugi pako bogoslovci, i to u mnogo većem broju, kažu, da se u tom slučaju imade odriješiti uz uvjet, i ovo je mnijenje po sv. Alfonzu ne samo općenitije već i dosta vjerojatno. Razlog tomu je ovo: Svi bogoslovci priznavaju kao pravilo, da je u skrajnoj ili velikoj nuždi dozvoljeno upotrebiti dvojbenu materiju sakramenta, ali da se obezbijedi čast istoga, imade se podijeliti pod uvjet. U skrajnoj pako nuždi, u kojoj se nalazi umirući, koji je izgubio svijest, imade po gotovo dvojbena materija, i to u predmnijevanju, da onaj, koji je kršćanski živio, ili prije, ili iza kako je izgubio svijest ne rijetko dogje za koji časak k sebi tako, da i u zadnjem času želi i zahtijeva odriješenje ne ustima ili drugim izrazitim znakovima, kojih ne može odati, nego očima, uzdisajima, gibanjem tijela i t. d., premda prisutni toga ne opažaju; a to je dovoljno, da se može u tolikoj nuždi dobiti razborita dvojba o materiji sakramenta. I to je pravi razlog, zašto se može po nauku svetoga Alfonza i drugih bogoslovaca dati uvjetno odriješenje onomu, koji je kršćanski živio.

Da takovi bolesnici, koji su izgubili svijest, mogu biti pri sebi i zahtijevati odriješenje, a da drugi toga i ne opaze, svjedoče nam mnogi, koji su se već u takvom stanju nalazili, ali su kašnje ozdravili. Tako piše o sebi Marchant: „Confirmor in hac ignotorum signorum declaratione eo, quod mihi semel extremo periculo post extremam unctionem laboranti, et per omnia sensuum operatione destituto contigit. Sensibus omnibus destitutus eram, excepto auditu, ratione autem et judicio firmo et recto intus utebar, ita ut cum me deficere et ex medico foris loquente et ipsius naturae debilitate perciperem, firmiter me Dei misericordiae commendabam, et pium affectum aliquem foris conabar praestare. Unde mirum est, si forte gemitu aliquo, vel respiratione, vel doloris nutu illud non ostenderim, quamvis adstantes illa non notarent, nisi forte ut erant signa naturae patientis. Ab illo tempore in animum induxi, quodsi quovis modo aliquem catholicum sic oppressum reciperem nec signum aliquod mihi intelligibile dare posset; nihilominus sub conditione obsolverem, eo quod forte aliquod signum poenitentiae edat, etsi mihi incognitum.“ (In Trib. Sacr. tom I. tr. 4. tit. 4. dub. 6.) A čujmo, što o tom veli i Bucceroni: „Ego ipse . . . morti proximus *indifferentia illa signa* interne ordinabam ad exteriorem manifestationem interioris doloris et desiderii confessionis et absolutionis, pluribus fratribus meis sacerdotibus, qui tamen illa non advertebant.“ (Comment. de morib. absolut. n. 12.) I tako danas uopće svi bogoslovci drže, da se može uz uvjet odriješiti umirući, koji je izgubio svijest, samo ako je živio kršćanski, pa makar prije ne tražio odrješenja.

b) Nego to isto vrijedi i za one, koji su slabo kršćanski živjeli, dapače i za one, koji umiru u činu samoga grijeha, kao dvoboja, preljuba, kragje, tučnje, pijanstva i t. d.; jer razlog je isti. Mora se naime predmnijevati, da bolesnik u tolikoj pogibli ugje u se i da želi dobiti odrješenje kakvim znakom, koji mi ne opažamo. Za potvrdu toga eto nauka sv. Augustina, koji veli, da se katekumeni i pokornici, koje je u preljubu snašla smrt, imadu krstiti, odnosno odriješiti. Evo riječi toga velikoga naučitelja crkve: „Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia, si desperati et intra se poenitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinae carnis illecebris usque ad baptismum statuerant detineri? Quae autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte poenitentem finiendae vitae periculum praeoccupaverit.“ Da ono *intra se poenitentes jacuerint* ne znači sigurne znakove pokajanja nego samo predmnijevane, vidi se iz slijedećih riječi: *Quis enim novit, utrum fortassis* i t. d. Smisao dakle riječi sv. Augustina je ovaj: kad katekumeni ili kršćani, krivci ma kako velikih zločina, obole na smrt, te ne mogu više govoriti, imadu se zato ipak prvi krstiti, a drugi odriješiti,

Sv. Alfonzo, iza kako je naveo ove riječi sv. Augustina, dodaje: „Et haec sententia satis probabilis mihi est ob eandem rationem, quae adducta est in praecedenti dubio; si enim licite absolvi potest et debet aegrotus sensibus destitutus, qui nullum dederit poenitentiae signum, si christiane vixerit, eo quod de ipso prudenter praesumi potest, quod in extremo vitae, si aliquod lucidum intervallum habet, velit absolutionem sacramentalem recipere; sic etiam potest et debet absolvi (intellige semper sub conditione) homo catholicus, etiamsi in actuali peccato sensibus destituatur; pro hoc enim etiam merito praesumi potest, quod ipse in proximo periculo suae damnationis constitutus, cupiat omni modo suae aeternae saluti consulere.“ (Theol. mor. lib. VI. n. 483.)

Sv. Alfonzu priključuju se svi sadašnji bogoslovci, tako da se danas napomenuto mnijenje kao najopćenitije u praksi ne samo smije nego i mora slijediti. Eto kako zaključuje Berardi: „Unde (donec Ecclesia ipsa aliter definierit) concluderem, hanc absolutionem dari non solum posse sed debere; idque quamvis moribundus vitam scelestissimam duxerit, vel in ipso actu peccati (v. g. furti, fornicationis etc.) sensibus destitutus remanserit: forte enim in corde suo poenitere potest, vel potuit.“ (Praxis Confess. n. 762.)

3. Sve ovo vrijedi za katolike, koji imadu vjere, premda provode zao život. Nego što onda, ako je umirući, recimo, slobodni zidar ili koji je odbijao od sebe i svećenika i svete sakramente? Smije li se takvomu, koji je izgubio svijest, barem u zadnjem času života dati odrješenje uz uvjet? U tom se razilaze bogoslovci. No pošto se takov slučaj dan danas može lako dogoditi, mi ćemo ga točnije proučiti. Najprije treba da kažemo, što o tom pišu nekoji noviji znamenitiji bogoslovci.

Nekoji ovoga slučaja niti ne spominju zadovoljivši se jedino time, što su naveli gore napomenuti nauk sv. Alfonza; i time pokazuju, da slijede negativno mnijenje, t. j. da se spomenuti umirući ne smiju nikako odriješiti. Drugi pako vele,

da se samo oni ne smiju niti uz uvjet odriješiti, koji su odbijali sakramente. Evo ih nekoliko:

Bucceroni podvrgava ispitu opasku Ballerinijevu u Guryevoj moralci, u kojoj se kaže, da se može dispozicija predmnijevati i u onom, koji u samom griješenju izgubi svijest („vix apparet, quandonam futurum sit, ut nullo modo moribundus possit attritus praesumi“), te veli: „Attamen apparet vere, quando moribundus nullo modo attritus praesumi potest. Duplex quidem distinguenda est peccatorum classis, quamvis de magnis etiam peccatoribus agatur. Peccatores sunt, qui multum peccant et diu in peccatis remanent, sed qui fidei tamen veritates credunt et firmiter credunt, timorem habent divinorum judiciorum, saepe etiam confitentur, vel certe si differunt semper conversionem, proponunt tamen et sperant in finali tandem impoenitentia non decessuros. De his utique praesumi potest, ut constat ex dictis superiori numero, quod desiderium poenitentiae habentes, signum forte dederint doloris et confessionis. Verum alii sunt peccatores, qui, licet baptizati sint, et inter christianos catholicos vivant, parum tamen in catholica religione sunt instructi, vel, licet bene instructi in ipsa, odio tamen ex malitia prosequuntur Ecclesiae Sacramenta et ministros; qui profitentur velle se vivere ut honestos viros, uti ajunt, et ut tales mori, omne sacerdotale ministerium a se abjicientes, sacra saepe etiam blasphemantes. Accedunt ad id extremum vitae parentes, amici et sacerdotem advocant; sed Jesu Christi sacerdos contumeliose rejicitur a moribundo, qui omnem aeternae felicitatis contemptum ostentat. Sensibus mox moribundus destituitur, et in tali statu per horas et diutius etiam commoratur, quomodo sane sacerdos posset tunc in tali moribundo, vel tenui probabilitate, desiderium confessionis, dolorem et propositum praesumere? Opus vere est in tali casu miraculo divinae gratiae, sed miraculum praesumi non potest. Quare non videtur quod hujusmodi moribundus possit ullo modo absolvi, si nolimus revera margaritas ante porcos projicere, et Jesu Christi sacramenta risui et contemptui

exponere." (Commentarius, de moribundorum absolutione et assistentia n. 9.)

Isto tako uči i L' Aertnys: „Moribundus, qui usque ad sensuum destitutionen sacramenta *recusaverit*, absolvi non debet; tunc enim voluntas praesumi nequit." (Theologia Moralis, tom. II. lib. VI, V. n. 196.)

Drugi bogoslovci kažu, da se u tom slučaju može odriješiti uz uvjet, ako se na umirućemu iza gubitka svijesti opaža kakav znak kajanja makar i dvojben. Lehmkuhl veli: „Haec explicatio (pro absolutione) excluditur utique in eo, qui antea sacerdotem repulit, dein sensibus destitutus reperitur. Quem igitur, ut absolvere *possis*, ad aliud recurrere debes, nimirum ad aliquam, etsi dubiam declarationem mutatae mentis coram aliis factam, aut ad signum aliquod fortasse pro doloris manifestatione sumi possit, sive aliis sive sacerdoti datum, ut pressio manuum, oculorum obtutus, suspiria etc. Quorum si aliquod, etsi dubie, adest, absolutio conditionata tentanda est." (Theol. mor. vol. II. n. 515.)

Treći napokon uče, da se u napomenutom slučaju ima svakomu grješniku dati odrješenje uz uvjet. Toga je mnijenja Varceno, koji na pitanje: „Utrum possit absolvi (infirmus), si nullum dederit signum doloris, neque desiderii confitendi?" odgovara: „Distinguendum est: vel christiane vixerit, vel non. Si non praesertim si fuerit haereticus publicus, schismaticus, apostata a Religione etc., tunc potius deneganda est absolutio; quia ejus voluntas obfirmata in malo, non censetur mutata. Sunt tamen qui contendant dandam esse et istis absolutionem sub conditione ob rationem mox in sequenti quaesito afferendam. In praxi hanc et nos sequimur." (Comp. Theol. Mor. De Poenit. art. V.) Još jasnije kaže Müller: „Si moribundus in ipso actu peccati v. c. in duello, ebrietate est sensibus destitutus, satis probabiliter (ut loquitur S. Alphonsus) adhuc est sub conditione absolvendus. Et idem dicendum de illo, qui antequam sensibus est destitutus dixerat *se nolle confiteri*". (Theol. Mor. Ed. III. lib. III. pag. 384.)

Analecta Juris Pontificii od god. 1876. donesla su veoma učenu raspravu o dvojbi: „Moribundus sensibus destitutus, qui, antequam sensuum usum amitteret, constanter sacramenta rejecit, potestne sub conditione absolvi?" Pak je ta dvojba ovako riješena: „Secunda vero sententia, primae penitus contraria asserit moribundum de quo in casu, absque ullo timore, conditionate posse absolvi. Nos hanc sententiam non tanquam certam, sed velut probabilem acceptamus, ac pro viribus defendere connitemur."

Ovo mnijenje potpisujemo i mi i to ne samo zbog ugleda spomenutih bogoslovaca nego i zbog slijedećih razloga:

a) Protivnici našega mnijenja vele, da je slučaj onoga, koji je sve do gubitka svijesti živio bezbožno, sasvim drukčiji od onoga, koji je osim toga još i odbijao sakramente. U prvima dopuštaju, da se može predmnijevati kajanje, dok se to u potonjima ne može. Na to odgovaramo, da megju jednima i drugima nema baš velike razlike; jer ako se u potonjima ne može predmnijevati kajanje, to se za cijelo ne može predmnijevati ni u prvima. Evo što veli sv. Jeronim: „Vix de centum millibus hominum, quorum mala fuit semper vita, meretur a Domino habere indulgentiam unus." (Epist. ad Damasum.) Ako se dakle prvima može dati odrješenje uz uvjet, ne zbog vjerojatnosti nego zbog mogućnosti kajanja, zašto se ne bi moglo dati i potonjima?

b) Od te se mogućnosti potonji ne smiju isključiti; jer na kajanje ih može ganuti sigurnost nastupajuće smrti, gubitak svijesti a navlastito Božje milosrgje. Dakako da bi to bilo gotovo kakvo čudo, koje se ne smije predmnijevati. No zar je zato u Boga nemoguća takva milost? Zar imade Božjemu milosrgju granica? Pa ako Bog hoće učiniti takvo čudo, da umirućemu dade milost nesavršenoga kajanja, zašto lišiti ga sakramenta, kojim može izbjeći vječnoj propasti?

c) Niti valja pozivati se na zakone crkvene, koji za odrješenje zahtijevaju znakove kajanja; jer ti zakoni, kako veli Diana, tiču se bezuvjetnog odrješenja a ne uvjetnog. Evo što

kaže: „Nec obstat quia Concilia et Pontifices in hoc casu semper addiderunt, absolutionem impendendam, modo testimonium ab aliis detur voluntatis praeteritae confitendi: ergo requiritur quod ipse aliquando significaverit talem voluntatem. Respondeo eos loqui de absolutione absoluta non conditionata.“ (L. c. Rel. 61.)

d) Niti tu valja ono, što veli sv. Pismo: „Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas ante porcos“ (Mat. 7, 6.); pošto uvjet spasava sve. Odrješenje uz uvjet je takvo, da, ako se uvjet ne ispuni, ne dijeli se sakramenat. Kad dakle nema sakramenta, kako može biti profanacije istoga? Čujmo, što o tom veli La-Croix: „Nec ideo fit irreverentia Sacramento, nam Sacramenta sunt instituta ad salutem hominum; ergo non est contra eorum reverentiam, sed maxime est secundum eorum finem, si prout possunt, conferantur, ubi extrema periclitatur salus hominis.“ Pak dodaje: „Deinde conditio salvat reverentiam Sacramenti, si enim moribundus non sit capax, non fit Sacramentum. Praeterea proximi necessitas excusat ab irreverentia.“ (Theol. Mor. t. III. lib. VI. n. 1156.)

e) Ovdje se radi o skrajnoj nuždi, u kojoj crkva običaje biti blaga što više može. Poznato je pako pravilo: *„Sacramenta propter homines; non homines propter sacramenta.“* S toga zaključujemo sa La-Croix-om: „Periculum frustrandi sacramentum, pro salute humana institutum, est minus malum quam periculum amittendae salutis hominum.“ (L. c. lib. I. tit. 8. c. 6. n. 7.)

f) Diana dapače ne žaca se staviti ovo pravilo: kad nije sigurno de dogmate, da odrješenje ne može koristiti umirućemu, koji je izgubio svijest, tada se isto ne može uskratiti. Evo njegovih riječi: „Quantum ad me autem attinet, non video cur non possit dari (absolutio) cum conditione, cum nihil mali sit in conferenda tali absolutione, et non sit evidens, *nec certum de fide,* quod non possit prodesse.“ (L. c.) A je li de dogmate sigurno, da se grješnik, koji je odbijao sakramente prije nego je izgubio svijest, ne može kašnje kajati, osobito ako još dugo kasnije živi?

S tih i drugih razloga, koje ne scijenimo nužnim ovdje navagjati, držimo kao dosta vjerojatno mnijenje, da svećenik može uz uvjet odriješiti umirućega, premda je slabo kršćanski živio, i prije nego je izgubio svijest odbijao sakramente navlastito, ako još dugo kasnije živi.

4. Nego pita se ovdje, što je sa hereticima i nevjernicima?

a) Sv. Alfonzo isključuje od te blagodati heretike. Evo što piše: „Haeretici enim, etiamsi in eo casu dent signa poenitentiae, non debent absolvi, nisi expresse absolutionem petant, quia tales nunquam prudenter praesumi valent ea signa praebere in ordine ad confessionem, a qua summopere abhorrent.“ (N. n. mj. n. 488.)

Gury pako razlikuje formalnog heretika od materijalnog. Prvomu, veli, ne smije se dati odrješenje, dok se drugomu može dati uz uvjet. „Ratio est (za ovo drugo), quia praesumi potest aliquatenus, quod hic et nunc veritatem agnoscens, velit in religione catholica mori, et consequentur confiteri et absolvi; hoc enim absolute fieri potest. Nonne unus talis inter centum millia potest reperiri? Deinde in casu necessitatis licet uti opinione etiam tenuiter probabili in favorem hominis periclitantis.“ (Casus conscientiae tom. II. n. 488.)

Nego ako ovi razlozi vrijede za materijalne heretike, vrijede za cijelo i za formalne. Ili zar je absolute nemoguće, da se formalni heretik ne može obratiti na koncu života? Zar se megju sto tisuća takvih heretika ne bi mogao naći jedan, komu Bog dade tu milost? Odatle zaključuje Varceno, da se ima uz uvjet odriješiti umirući, koji je izgubio osjetila, pa makar bio *haereticus publicus, schismaticus, apostata a Religione.* (L. c.)

b) Što se tiče nevjernika, to se samo sobom razumijeva, da se ne mogu odriješiti, pošto nijesu kršteni, a krst su vrata ostalim sakramentima. Nego pita se, bi li se smjeli, iza kako su izgubili svijest, krstiti? Na to odgovara sv. Augustin: Ako su ti nevjernici katekumeni, pa makar živjeli u prilježništvu ili inače bezbožno, da se imadu krstiti; nijesu li pako kate-

kumeni, to im se ne smije podijeliti sakramenat krsta; jer ne znajući za pravu vjeru, ne mogu ove ni željeti.

Ad secundum. Župnik Zdenko je posve dobro radio, što je dvobojnike Teodora i Šandora odriješio. Nego ako ih je odriješio bezuvjetno, tada je zlo radio; pošto ih je smio odriješiti samo uz uvjet, da ne izloži sakramenat pogibli nevaljanosti. Isto tako nije ih smio prečesto odrješivati. I jedan put odriješit ih bilo bi dosta. Zlo je pako uradio, što ih je ukopao u blagoslovljeno groblje, jer: 1. to je zabranjeno glede dvobojnika, pa makar se za svoje grijehe i kajali i bili pomireni s crkvom, a navlastito ako su umrli na mjestu dvoboja; 2. Teodor i Šandor nijesu očitovali nikakovog znaka kajanja, k tomu Teodor bio je poznati slobodni zidar; 3. ako se u drugim slučajevima i smiju takvi, koji se pred smrću kaju, ukopati u blagoslovljenu zemlju, to im se ipak imade uskratiti svečan pogreb, osim u kakvom iznimnom slučaju dozvolom biskupovom.

---

5. Smije se u nas rabiti Rimski Ritual?

U župnoj crkvi X. samo je jedan diecezanski Ritual, ali taj je već tako istrošen, da ga na mnogim mjestima gotovo nije moguće više rabiti, a drugoga nije moguće dobiti, pošto ih nema na prodaju. Pita se, smije li se *uopće* rabiti Rimski Ritual u javnom bogoslužju? Na to odgovaramo, da smije, niti je dužnost u to ime javljati se Ordinariju ili ovoga pitati za kakovu dozvolu. Evo za to jedne novije odluke sv. zbora za obrede:

S t r i g o n e n. „Rituale Romanum licetne *ubique* adhiberi et *in quibuscumque functionibus,* etiamsi proprium Rituale dioecesanum, in nonullis tantum a Romano discrepans, habeatur? S. R. C. die 30. Augusti 1892. respondit: *Affirmative.*" (Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 375. Dub. X.)

---

6. Imadu li odluke sv. zbora za odbrede obvezatnu moć?

Župnik A l b i n ne će ništa da znade za odluke sv. zbora za obrede. Veli, da je za njega dosta, ako znade rubrike Misala i Rituala. Odluke sv. zbora za obrede da i onako po sebi nemaju obvezatne moći. Po tom da se drži samo onoga, što mu njegov biskup saopći, a ne mari za ono, što koji privatni bogoslovac u novinama napiše. Pita se:

1. Imaju li odluke sv. zbora za obrede obvezatnu moć u savjesti?

2. Je li se iste moraju proglasiti, prije nego li dobiju obvezatnu moć?

3. Što se ima držati o župnikovoj argumentaciji i postupku?

Ad primum. Odluke sv. zbora za obrede vežu u savjesti kao i druge papine odluke *sub gravi* ili *sub levi* prema veličini materije, o kojoj rade. To se razabire iz bule *Immensa Aeterni Dei,* kojom papa Siksto V. god. 1587. osnova spomenuti zbor, povjerivši mu redovnu vlast, da može i ne pitajući pape i bez njegove posebne potvrde izdavati propise o obredima valjanim za čitavu crkvu. Dokazuje se to i iz odluke sv. zbora za obrede od 23. svibnja 1846., koju je papa Pio IX. 17. srpnja iste godine u *svemu odobrio i potvrdio.* Pitalo se naime: „An decreta a Sacra Rituum Congregatione emanata et responsiones quaecumque ab ipsa, propositis dubiis scripto formiter editae, eandem habeant auctoritatem, ac si immediate ab ipso Summo Pontifice promanarent, quamvis nulla facta fuerit de iisdem relatio Sanctitati Suae?" A dekret glasi: S. R. C. respondit: *„Affirmative."*

No pita se, imadu li odluke sv. zbora za obrede obvezatnu moć u cijeloj crkvi katoličkoj? Na to odgovaramo: *Općenite* odluke sv. zbora imadu, pošto se izdavaju za čitavu crkvu. *Posebne* pako odluke valja razlikovati: ili tumače zakon, ili ga primjenjuju na pojedini slučaj. One odluke, koje tumače zakon imadu obvezatnu moć u cijeloj crkvi, ma bile izdane na molbu pojedinca; dok one, koje primjenjuju zakon

na pojedini slučaj, imadu obvezatnu moć samo za ona mjesta, za koja su izdane, osim ako ih papa proglasi općenitim dekretom. No svakako i ove su odluke veoma poučne osobito za rubriciste, da vide, kako sv. zbor shvata i tumači liturgičke zakone.

Ad secundum. Da odluke sv. zbora za obrede imadu obvezatnu moć ne treba baš da budu formalno proglašene bud u Rimu bud u biskupijama. Dosta je, ako su u autentičnoj formi provigjene pečatom i potpisom kardinala prefekta i potpisom tajnika sv. zbora za obrede. Evo, što veli Scavini: „Ex eadem autem S. R. C. ad hoc sufficit, quod responsiones sint subscriptae a Sacrae Congregationis Praefecto et secretario ac ejusdem sigillo munitae, nec requiritur promulgatio vel Romae, vel ab Episcopis in suis dioecesibus facta.“ (L. I. n. 333. Edit. XII.) Dapače dekretom od 8. travnja 1854. proglašene su autentičnima sve odluke sv. zbora za obrede, koje se nalaze u zbirci Gardellinijevoj. Prema tomu sve one odluke, za koje smo moralno sigurni, da ih je izdao sv. zbor za obrede, ili se nalaze u Gardellinijevoj zbirci imadu obvezatnu moć, ma i bile napose proglašene.

Ad tertium. Župnik Albin ima krivo. Vara se, kad veli, da je dosta, ako znade rubrike Misala i Rituala, pošto ima još i drugih rubrika kao Časoslova i biskupskoga Ceremoniala, koje treba takogjer da znade. Megjutim nije dosta znati samo zakon, nego ga treba i razumjeti i znati tumačiti. Za to pako valja da se uteče k rubricistima i tumačiteljima liturgičkih obreda. Budući pako da je sv. zbor za obrede jedini autentični tumačitelj sv. obreda, to onda treba da znade njegove odluke barem znamenitije. Nadalje vara se župnik, kad veli, da odluke sv. zbora za obrede nemaju obvezatne moći, jer, kako vidjesmo, odluke općenite kao i posebne, koje tumače zakon, imadu isto takovu obvezatnu moć, kano da ih je sam papa izdao. — Takogjer se vara župnik, kad misli, da odluke sv. zbora za obrede imadu biti po biskupu proglašene u tu svrhu, da dobiju obvezatnu moć, pošto je dosta, ako su u autentičnoj

formi potpisane po kardinalu prefektu i tajniku sv. zbora te provigjene pečatom, ili se nalaze u zbirci Gardellinijevoj. Po tom čim za izvjesno dozna (preko kakve knjige ili vjerodostojnih novina), dužan je odmah prema odlukama raditi.

Po tom ima se župnikov postupak osuditi. Pa ako ga ne ispričaje kakva *ignorantia invincibilis* (koja se tako lako u svećenika, a navlastito župnika ne može predmnijevati), griješi. A mogao bi i teško sagriješiti, pošto se izvrgava pogibli, da prekrši koji znamenitiji liturgički propis.

---

7. O liturgičkim navadama contra legem.

Mladi župnik Vinko došao na župu, gdje nagje mnogo navada protivnih rubrikama Misala, Rituala i odlukama sv. zbora za obrede. Misleći, da su sve te navade valjane, drži se ih i on. Pita se, radi li dobro?

Odgovor. Da koja navada protiv zakona bude valjana, zahtijevaju se mnogi uvjeti osobito pako, da bude rationabilis i legitime praescripta. „Rationabilis consuetudo“ — veli Ferraris (Prompta bibliotheca v. consuetudo) — je ona „quae nec juri naturali aut divino adversatur, neque canonico reprobatur, neque peccandi licentiam aut occasionem praebet, neque alia ratione communi utilitati perniciosa est.“ Legitime praescripta (contra legem ecclesiasticam) pako je ona, koja se obdržava neprekidno kroz 40 ili kako mnogi hoće bolje kroz 10 godina. (Isp. Gennari, Consultazioni p. 512.)

1. No što se poimence *Misala* tiče, to je sv. Pio V. u buli, koja se tiska na početku misala, strogo naložio, da se isti imade točno obdržavati u svim crkvama „etiamsi eaedem Ecclesiae quovis modo exemptae Apostolicae Sedis indulto, *consuetudine*, privilegio, etiam juramento, confirmatione Apostolica vel aliis quibusvis facultatibus munitae sint.“ Odakle punim pravom zaključuju bogoslovci, da su sve rubrike Misala zapovjedajuće, i da je svaka navada protiv njih zloporaba i izopačenost. Potvrdi to i sv. zbor za obrede: „Consuetudines

quae sunt contra Missale Romanum sublatae sunt per Bullam Pii V. in principio ipsius Missalis impressam, et dicendae sunt potius corruptelae quam consuetudines." (16. Mar. 1591.) „Quacumque consuetudine, *etiam immemorabili*, quae obligari potest non obstante, quam abusum esse et corruptelam S. C. declarat, cum consuetudines contra Rubricas Missalis sint sublatae per decretum ejusdem S. C. a fel. record. Urbano PP. VIII. confirmatum et in principio Missalis Romani appositum." (28. Jun. 1689.) Protiv rubrika Misala dakle nijedna navada ne valja. N. pr. U nekoj župi ili pa makar i biskupiji je običaj, da se pod misom protiv rubrika Misala (de def. tit. X. n. 1.) mjesto voštanica pale stearinke. Takva navada, pa bila ona još starija, ne može nikada postati zakonitom. To isto valja i gdje je običaj pjevati misu na hrvatskom jeziku.

2. Sad da vidimo, što je s navadama protiv rubrika *Rituala*. U tom se bogoslovci ne slažu. Jedni su stroži, drugi blaži. Pavao V., koji je izdao Rimski Ritual, u breveu otisnutom na početku istoga veli, da se u Ritualu nalaze obredi, „qui in sacramentorum administratione, aliisque ecclesiasticis functionibus servari debent." Ova riječ *debent* imala bi značiti, da nikomu nije slobodno u podjeljivanju sakramenata i crkvenim službama služit se drugim obredima nego onim, koji se nalaze u Ritualu. To isto slijedi i iz općenitih pravila Indeksa, kojima Klement VIII. osugjuje sve one, koji objelodanjuju obrede i ceremonije protivne Ritualu. Gardellini pako, iza kako je dokazao, da se Ritualu ništa ne smije dodati, ništa oduzeti, ništa mijenjati, zaključuje: „Hinc si quis quid addat, quid detrahat, quid immutet, jam eo ipso et novitatem inducit et jure inobedientiae notam incurrit." (Tom. III. p. 131.)

No iz svega toga još ne slijedi, da protiv rubrika Rituala ne može biti valjanih (zakonitih) navada. Nekoji su rubriciste pomiješali rubrike Rituala s rubrikama Biskupskoga Ceremonijala, pak osugjuju sve protivne rubrike. Nu velika je razlika megju rubrikama Biskupskoga Ceremonijala i onima Rituala. Samo one navade, koje se protive rubrikama Biskupskoga Ceremonijala izrično su osugjene[1]), ne pako one, koje se protive rubrikama Rituala. Razabire se to i iz samih riječi Pavla V., kojima oglašuje Rimski Ritual: „Quapropter *hortamur* in Domino venerabiles Fratres . . ., ut in posterum tanquam Ecclesiae Romanae filii ejusdem Ecclesiae omnium matris et magistrae auctoritate constituto Rituali in sacris functionibus utantur: et in re tanti momenti quae Catholica Ecclesia et ab ea probatus usus antiquitatis statuit, inviolate observent." Odatle se izvodi, da se propisi Rituala imadu uvijek točno obdržavati, niti se smije protiv njih nova šta uvagjati. No ako se već gdje protiv njih uvela kakva navada, a ta navada ima sve potrebite uvjete za valjanost, to se onda ne može više smatrati nedopuštenom.

Nego mogao bi tkogod prigovoriti: Benedikt XIII. osudio je u koncilu Rimskom (tit. 15.) sve navade, koje se protive rubrikama Rimskoga Rituala kao zlorabe i izopačenosti. Evo što veli: „Non pro libitu inventi et irrationabiliter inducti, sed recepti et approbati Catholicae Ecclesiae Ritus, qui in minimis etiam sine peccato omitti vel mutari haud possunt, peculiari studio ac diligentia serventur. Quamobrem Episcopis districte praecipimus, ut contraria omnia quae . . . irrepsisse compererint, detestabiles tanquam abusus et corruptelas prohibeant et omnino studeant amovere." Na to nam je odgovoriti, da je Benedikt to propisao u provincijalnom koncilu Rimskom, kojega naredbe vežu samu provinciju Rimsku, gdje je bio proglašen, ne pako ostalu crkvu, gdje nije bio nikada proglašen. Benediktova naredba imade doduše veliku doktrinalnu vrijednost; nu odatle ne može se zaključiti, da se protiv Rituala ne mogu uvesti valjane i zakonite navade. Tako n. pr. svećenik po Rimskom Ritualu (Ordo ministrandi sacram Communionem) iza kako je pričestio vjernike izvan mise (ili

---

[1]) „Non obstantibus . . etiam in universalibus provincialibusque et synodalibus Conciliis editis generalibus et specialibus constitutionibus et ordinationibus; nec non quarumvis Ecclesiarum statutis, *consuetudinibus*, privilegis." Inocencije X. u buli *Etsi alias*, kojom zabrani svaku promjenu glede Ceremonijala.

*

neposredno prije ili neposredno poslije izuzevši mrtvačku misu) imao bi ih blagosloviti rukom. U solnogradskoj nadbiskupiji bio od starine običaj, da je svećenik mjesto rukom blagoslivljao vjernike krušnikom. Sv. zbor za obrede odgovorio je 25. veljače 1873., da se taj običaj smije slijediti, ako se ne može ukinuti bez velike teškoće. Isto tako odgovori i g. 28. travnja in Bamberg. i 1. srpnja in Ratisbon. Ili da navedemo drugi primjer. Svećenik bi po Ritualu (De Communione infirmorum) morao bolesnicima nositi pričest sub umbella seu baldachino, indutus velo humerali. U nas sve to ne veže, pošto vlada gotovo opći protivni običaj, da se naime nosi samo u koti i štoli bez nebnice.

3. Što se napokon tiče navada protivnih *odlukama sv. zbora za obrede,* navesti ćemo samo dva njegova dekreta: „An inveterata quaecumque in contrarium consuetudo derogare possit legi a Decretis S. Congregationis praescriptae? S. R. C. die 3. Aug. 1849. respondit: *Negative,* juxta alias decreta." — „An Decreta Sacrorum Rituum Congregationis dum eduntur derogent cuicumque contrariae invectae consuetudini etiam immemorabili? Et in casu affirmativo obligent etiam quoad conscientiam? S. R. C. 11. Sept. 1847. respondit: *Affirmative,* sed recurrendum in particulari." Odatle slijedi: a) da se navade protiv dekreta sv. zbora za obrede imadu ukinuti; b) da se navada, koja se baš ne može nazvati zloporabom, niti je kao takova osugjena svetim zborom, ne mora svojevoljno ukinuti, već se u tom posebnom slučaju treba obratiti na Rimsku Stolicu t. j. na sv. zbor za obrede, kao zakonitoga suca u tim dvojbama.

Da navedemo jedan primjer. U jednoj župi Compostelanske biskupije bio zavladao običaj, da su se vjernici klanjali sv. križu isto tako kao i presv. oltarskomu sakramentu. Biskup se bio obratio na sv. zbor za obrede, pitajući ga za savjet, što mu je raditi. Sveti zbor mu odgovori: „Si revera noscas consuetudinem esse immemorabilem, atque etiam praevideas, ex immutatione facienda, ut rubricis decretisque satisfiat, nedum admirationem, sed scandalum in populo oriri aut languorem in religione erga praedictam S. Crucem induci posse, nihil innovari permittas." (S. R. C. 23. Aug. 1794.)

Sad će moći mladi župnik Vinko lako prosuditi, što mu je držati o navadama, koje je našao u novoj župi, i koje navade smije slijediti, a koje ne smije. Dvoji li o čem, a on neka se preko svoga Ordinarija obrati na sv. zbor za obrede.

---

8. O zavjetnicima neposvećenih crkava i bogomoljnica.

U mjestu K. opstoji bratovština sedam žalosti bl. dj. Marije. Ta bratovština ima svoju vlastitu crkvicu, koja je samo blagoslovljena. Ravnatelj bratovštine hoće da svetkuje patrocinium svoje crkvice obredom 1. classis cum octava. No tomu se protivi župnik veleći, da to pravo pripada samo župnim crkvama. Pita se, što se ima držati o toj prepirci?

Odgovor. Zavjetnik zove se onaj svetac, kojemu je na čast podignuta crkva ili bogomoljnica. Patrocinium ovoga sveca ima se svetkovati ritu dupl. 1. cl. cum octava. (S. R. C.)

No pita se, koje crkve ili bogomoljnice imadu to pravo? To pravo nemaju skromne bogomoljnice, dapače ni javne u biskupskim palačama, sjemeništima, redovničkim kućama, bolnicama i drugim sličnim zavodima. „An festum titularis capellarum publicarum et oratoriorum, quae existunt in aedibus episcopalibus, seminariis, hospitalibus, domibus regularium, domibusque privatis celebrari debeat sub ritu duplici primae classis cum *Credo* et octava? Nam oratoria publica vocantur etiam ecclesiae. S. R. C. 12. Nov. 1831. in Marsorum ad 34. respondit: *Negative*". To pravo imadu samo župne crkve, pa makar ne bile posvećene, kao i one crkve i javne bogomoljnice, u kojima se obavlja kakva župnička služba, kao sakramenti, propovijedanje riječi Božje i t. d. Evo, što o tom odluči sv. zbor za obrede: „Juxta decretum S. R. C. die 12. Novembris 1831. celebrari non debet

ritu duplicis primae classis cum *Credo* et octava festum titularis capellarum publicarum, quae existunt in hospitalibus, domibusque Regularium. Verum existunt in Dioecesi Mechliniensi plura hujusmodi oratoria benedicta, quandoque etiam consecrata, quibus unus saltem sacerdos tanquam director, seu pastor adscriptus est, qui ex speciali commissione Ordinarii non tantum ibidem celebrat, sed et munia quaedam pastoralia exercet, v. g. instruendo populum, aliqua sacramenta administrando etc. Quaeritur ergo, an sub decreto supracitato comprehendantur etiam praedicta oratoria: 1. si sint publica; 2. si sint publica, sed tantum inserviant determinatis personis, ex. gr. infirmis in nosocomiis, vel monialibus, aut aliis in monasterio, sive conventu commorantibus? S. R. C. 7. Dec. 1844. in Mechlinien. respondit: Ad dubii II. quaest. 1 et 2. *Negative* juxta decretum diei 12. Nov. 1831.“

Ovaj dekret su mnogi krivo tumačili, tako da mu se u kazalu Gardellinijeve zbirke dao ovaj smisao: „Titulares Oratoriorum, seu capellarum publicarum non sunt colendi ritu primae classis cum octava.“ Na to se jedan svećenik biskupije Cahorske obratio na isti sv. zbor i predložio mu ovu dvojbu: „Quid in praxi tenendum a sacerdotibus adscriptis capellis, in quibus ex speciali commisione Ordinarii, munia quaedam pastoralia exercent?“ A sv. mu je zbor 16. ožujka 1859. in Cadurcen. odgovorio: „Standum decisioni prout continetur in laudato decreto diei 7. Decembris 1844. ad dub. II. et non sensui, qui eidem decreto tributus fuit per errorem a compilatore indicis.“

Odatle slijedi, da se patrocium samo onih bogomoljnica ne smije svetkovati ritu duplici 1. classis cum octava, u kojima se ne vrši nikakva župnička služba; dok se one, u kojima se katkada propovijeda, slušaju ispovijedi vjernika i t. d. mogu u tom isporediti župnim crkvama. Prema tomu imao je pravo ravnatelj bratovštine sedam žalosti bl. dj. Marije, kad je blagdan zavjetnika one crkvice svetkovao ritu dupl. 1. cl. cum octava, samo, ako je u njoj obavljao kakvu

župničku službu. Jer, ako je u njoj samo misio, tada mu se župnik punim pravom mogao protiviti.

---

9. O ugledu diecezanskoga koledara.

Svećenik Petar, kad god opazi u diecezanskom koledaru kakvu pogrješku protiv rubrika Misala, Časoslova i dekreta sv. zbora za obrede, ispravi ju to u služenju mise to u moljenju Časoslova. Svećenik Pavao usuprot slijedi u svemu diecezanski koledar, pa i u tiskarskim pogrješkama veleći, da se diecezanski koledar ima točno slijediti pa i onda, kad griješi. Pita se, tko od te dvojice imade pravo.

Budući da se diecezanski koledar izdaje odredbom biskupovom, to mu u biskupiji pripada isti ugled kao i drugim biskupovim naredbama. Biskup pako može za svoju biskupiju izdavati zakone u koliko mu to dopušta crkveno pravo. Što se napose tiče liturgije, nekada su biskupi smjeli uvagjati nove obrede i tumačiti sve dvojbe glede istih. No kašnje je to sveta Rimska Stolica sebi pridržala i podvrgla sv. zboru za obrede. „An Praelati, Archiepiscopi seu Episcopi possint esse judices ad declaranda dubia super sacris Ritibus et caeremoniis exorta? S. R. C. die 11. Jun. 1605. in Visen. ad 1. respondit: *Negative.*“ (Gardellini, Decreta authentica tom. I. pag. 42.) Po tom diecezanski koledar ima biti u suglasju s koledarom Rimskim, s rubrikama Misala i Časoslova te s odlukama sv. zbora za obrede izuzevši one različitosti, koje je spomenuti zbor dozvolio kojoj biskupiji. Prema tomu kad se diecezanski koledar slaže s napomenutim vrelima, imade isti ugled kao i ona; protivi li im se, to onda ne veže.

No premda biskup nije sudac u svetim obredima, to je on proglasitelj istih; a proglašuje ih za misu i Časoslov svojim koledarom. Diecezanskomu dakle koledaru, kao zakonitomu oglasitelju obreda, dužni smo vjerovati i slijediti ga u svemu sve dotle, dok se nijesmo o kakvoj očevidnoj pogrješki sasvim uvjerili. Ta kamo bismo došli, kad bi svakomu u liturgiji bilo

dopušteno slijediti svoje mnijenje i po volji rješavati liturgičke dvojbe! Kolike bi tada nastale konfuzije u obredima, kolike smutnje za puk! Da se svemu tomu predusretne izdala je sv. Rimska Stolica ovaj dekret:

Namurcen. „An in casibus dubiis adhaerendum est Kalendario Dioecesis, sive quoad Officium publicum et privatum, sive quoad Missam, sive quoad Vestium sacrarum colorem etiam si quibusdam probabilior videtur sententia Kalendario opposita? et quatenus affirmative, an idem dicendum de casu, quo certum alicui videretur errare Kalendarium? S. R. C. die 23. Maji 1835. respondit: *Standum Kalendario.*" (Gardellini l. c. tom. VIII. pag. 114.)

Ovu odluku mnogi krivo shvaćaju i tumače izvodeći iz nje ovaj zaključak: „Standum Kalendario etiam quando certo errat." No sv. zbor toga ne veli već samo: „in casibus *dubiis* standum Kalendario etiam quando *quibusdam probabilior videtur* sententia opposita, et casu quo certum *alicui videretur* errare Kalendarium." Ovdje je dakle govor o dvojbenim slučajevima i prijepornim mnijenjima, a ne o sigurnosti, koja se temelji na jakim dokazima. Po tom ako je očevidno, da se n. pr. u koledaru štogod protivi jasnomu dekretu sv. zbora za obrede, to se onda ne smije slijediti koledar već dekret. Da napomenemo samo jedan primjer. Sv. zbor za obrede bio dne 16. rujna 1865. in Aesina ad 1 et 2 izdao dekret: kad osmi dan bezgrješnoga začetka bl. dj. Marije padne u srijedu kvaternu Adventa, da se tada ne smije iz ferije uzeti ni deveta lekcija u officiju ni zadnje evangjelje u misi, pošto je to isto evangjelje, koje i u misi začetka bl. dj. Marije, naime: *Missus est.* Protiv toga bio jedan koledar pogriješio, te naznačio iz ferije i devetu lekciju u officiju i zadnje evangjelje u misi. Svećenik, koji je za spomenuti dekret sigurno znao, nije bio dužan slijediti koledar, već se dapače morao držati zborova dekreta. Još manje smije se slijediti koledar, ako je u njem kakva tiskarska pogrješka. I mi smo često puta naišli na kakvu takvu tiskarsku pogrješku u koledaru. Tako je n. pr. u nedjelju bila ispuštena commemoratio Dominicae i Credo. To su bile sigurno tiskarske pogrješke. Tko će sada pametan tvrditi, da se u dotičnu nedjelju nije smjela uzeti ni commemoratio Dominicae ni Credo? Mi velimo, da se to oboje ne samo smjelo već dapače moralo uzeti.

Prema tomu valja pravilo: Uvijek moraš slijediti koledar, dok nijesi o protivnom sasvim uvjeren; znadeš li pak sigurno, da je koledar u čemu pogriješio bud protiv rubrika, bud da je tiskarska pogrješka, ne smiješ slijediti pogrješku već liturgički propis.

Sad nam je jasno vladanje svećenika Petra i svećenika Pavla. Svećenik Petar je sasvim dobro radio, kad je ispravio pogrješke koledara, ako je o njima bio posve siguran; dok se svećenik Pavao pokazao odviše skrupuloznim slijedeći slijepo sve pogrješke pa i tiskarske.

---

10. Imade li se crkva s nova posvetiti, kad se sva nutarnja žbuka i križevi, gdje je biskup mazao, na jednom pretuku?

U mjestu X. dao župnik svu crkvu iz vana i iz nutra popraviti. Crkva bila posvećena, te se još vidjahu na zidu križevi, gdje je biskup krizmom mazao. Kod popravka je graditelj na jedanput pretukao ne samo križe već i svu nutarnju žbuku, tako da si naokolo vidio samo kamen i opeke a nigdje nikakvoga križića. Prije bijaše crkva samo pobijeljena, a sad ju dao župnik svu mramoriti. Pita se, je li crkva time izgubila posvetu i imade li se s nova posvetiti?

Odgovor. Bogoslovci i stariji i noviji sa sv. Alfonzom (lib. VI. n. 368) jednoglasno uče, da je ta crkva obesvećena; po tom da ju valja opet posvetiti.

Nu sv. zbor za obrede odluči nedavno protivno, t. j. da takova crkva nije obesvećena, po tom, da je ne treba s nova posvećivati. Ta odluka glasi:

„Senien et Modrussen. Rmus. D. Georgius Posilović Episcopus Senien. et Modrussen. exposuit S. Rituum Congregationi, quae sequuntur, nimirum:

In Ecclesia Sancti Viti civitatis Fluminensis in dioecesi Senien. et Modrussen. instaurationis majorisque gratia decoris, nova incrustatio interna ex materia marmorea superinducta est, atque in eum finem, permittente Ordinario, prior incrustatio, vulgo *intonaco*, in qua depictae erant cruces et signa consecrationis, *per totum internum Ecclesiae spatium decussa fuit simul cum crucibus, et quidem id insimul non successive*, quia sic artificibus necessarium visum est. In reliquo vero per totam Ecclesiam sive intra sive extra, nihil est mutatum, signanter altare majus et omnia alia consecrata altaria manserunt illaesa. Neque durante instauratione quidquid aliud accidit, quo Ecclesia censeri posset profanata seu violata.

Hinc sacram ipsam Congregationem supplex rogavit pro resolutione insequentis dubii.:

An in casu, qui supra expositus est, Ecclesia suam consecrationem amiserit, indigeatque nova consecratione?

Et Sacra eadem Congregatio ad relationem infrascripti Secretarii, audita sententia alterius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris sic declarandum censuit:

Negative ad primam partem; ad secundam provisum in primo: et iterum depingantur cruces in parietibus in testimonium peractae consecrationis. Atque ita declaravit ac praescripsit. Die 5. Maji 1882.“ (Acta S. Sedis Vol. XXII. pag. 54.)

Isto tako odluči sv. zbor i 11. siječnja 1894. i 19. svibnja 1896. i tako je pao jednoglasni nauk bogoslovaca.

II. O skromnim bogomoljnicama.

Plemić Oskar dobio iz Rima povlasticu skromne bogomoljnice *more nobilium*. Pita se:

1. Mora li se ta bogomoljnica blagosloviti i kako?

2. Smije li se u njoj pričešćivati?

3. Smije li se u njoj ispovijedati?

4. Smije li se u njoj sv. misa pjevati, blagoslivljati pepeo, svijeće i t. d.?

Ad primum. Velika je razlika megju javnom i skromnom bogomoljnicom. Javna se bogomoljnica stalno odregjuje za bogoslužje; dok se skromnom bogomoljnicom daje samo povlastica, da se u njoj može misiti, dok je gospodara volja; pošto nitko nije dužan služit se povlasticom. Po tom javna se bogomoljnica mora posvetiti ili barem blagosloviti propisanim zato obredom; dok za skromne bogomoljnice nije nikakov blagoslov propisan. S toga samo javna bogomoljnica je sveto mjesto, ne pako skromna. Pa budući da se skromna bogomoljnica može po volji gospodara u svako doba obratiti u svjetske svrhe, to se ona smije samo skromno blagosloviti, i to obredom propisanim u Ritualu (tit. 8. c. 6.) za kuću ili mjesto. Evo, što o tom piše Catalani: „Oratoria in domibus privatis erecta, ut in iis sacrificium Missae celebretur, nequaquam benedici debere, praescriptis in Rituali precibus pro benedictione novae ecclesiae, vel oratorii publici; et ratio est, quia oratoria illa non perpetuo Deo devoventur, sed pro libito illius, qui gaudet hujusmodi indulto ab Apostolica Sede obtento, in alios usus converti solent, vel saltem post illius mortem Sacrificio inepta redduntur. Sed neque conveniens est, ut privatae domus oratoria passim illa praerogativa decorentur, quae praecipue pro publicis oratoriis a Rituali praescripta sunt. Ut enim majores Ecclesiae a minoribus, sive ab oratoriis publicis circa ritum dedicationis distinguuntur (nam illae ut dictum est, Pontificali consecratione indigent, ista vero sacerdotali dumtaxat benedictione), ita par esse videtur, ut privata oratoria a publicis differant circa ritum benedictionis, quae in Rituali solum pro novis Ecclesiis, publicisque oratoriis assignantur. Caeterum docet laudatus Gatticus, satis esse, si oratoria privatarum domorum, antequam Sacrificium Missae in iis celebretur, aqua benedicta aspergantur, et super illa recitetur communis ac generalis precum formula, quam pro

nova benedicenda domo Rituale nostrum proponit." (In Rit. Rom. tit. 8. c. 19. n. 10.)

Tako odluči i sv. zbor za obrede. Pitalo se: „Potestne Episcopus vel per se ipsum, vel per alium sacerdotem benedicere oratorium monialum S. Augustini, quae destituto earum conventu, vitam ducunt in quadam domo, ut possint Sacramenta confessionis et sacrae Eucharistiae recipere, cum absque clausura vivant?" Na to sv. zbor 11. ožujka 1820. in Civitaten. ad 10. odgovori: „*Negative,* cum oratoria privata nunquam benedicantur ritu praescripto in Rituali Romano pro publicis oratoriis."

Ad secundum. Smije li se u skromnim bogomoljnicama pričešćivati? Na to odgovara Gennari (Consult. pag. 612.):

Sigurno je: 1. da se u njima ne može zadovoljiti zakonu uskrsne pričesti bez dozvole crkvene oblasti; pošto skromna bogomoljnica daje se uvijek *sine quorumcumque jurium parochialium praejudicio.* (Benedikto XIV. u okružnici na poljske biskupe od 2. lipnja 1751. *Magno cum animi.* n. 21.[1])

Sigurno je: 2. da biskupi mogu zabraniti dijeliti sv. pričest u skromnim bogomoljnicama; pa ako to zbilja učine, toga se je držati. (Benedikto XIV. u okružnici na talijanske biskupe od 13. studenoga 1742. *Certiores effecti.*)

Sigurno je: 3. da biskupi mogu dozvoliti pričešćivati u skromnim bogomoljnicama. (Benedikto XIV. Instit. XXXIV. §. III. n. XI. et XII.)

Da li se pako smije bez dozvole biskupove ili kad to ovaj ne zabrani, u skromnim bogomoljnicama dijeliti sv. pričest, o tom se prepiru bogoslovci. Jedni vele, da se smije, a drugi, da se ne smije. Što se nas tiče, kažemo otvoreno, da radije pristajemo uz prve, i to zbog ovih razloga: 1. što sabor

[1]) Nego ovaj zakon da naime vjernici imadu uskrsnu pričest primati u župnoj crkvi, ne obdržava se svuda; dapače oni su u tom većinom *in bona fide.* Da je smjeti u nuždi iz skromne bogomoljnice nositi poputbinu bolesnicima, odluči sv. zbor za obrede 27. kolovoza 1836. in Veronen. ad 7. Je li bolesnik u istoj kući, u kojoj i bogomoljnica, tada mu se može iz nje i izvan nužde odnesti poputbina. (Gennari l. c. 559.)

tridentski izrično kaže: „Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiae perceptione communicarent, quod ad eos Sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret (Sess. 22. c. 6. de Sacrif. Miss.); 2. što se time ni najmanje ne vrijegjaju župnička prava.

Ad tertium. Smije li se u skromnim bogomoljnicama ispovijedati? Svi bogoslovci s Benediktom XIV. na temelju Rituala uče jednoglasno, da se u skromnim bogomoljnicama, izuzam razložnoga uzroka, ne smije ispovijedati? Evo, što veli spomenuti Papa: „Postremo cum inter scriptores ea disputatio versetur, an sacramenta in privatis sacellis accipere possint . . . ideo monendos singulos ducimus, poenitentiae sacramentum in sacellis ejusmodi administrari non posse. Nam in Rituali ita praescribitur (Tit. de Sacram. poenit.): non autem in privatis aedibus confessiones audiat nisi ex causa rationabili, quae cum inciderit, studeat tamen id decenti ac patenti loco praestare." To isto ponovi i u okružnici *Magno* n. 20.; Klement pako X. u bulli *Superna* osugjuje mnijenje onih, koji držahu, da je slobodno redovnicima *Sacramentum poenitentiae administrare in domibus privatis extra casus a jure permissos.* No to vrijedi samo glede ispovijedi žena, pošto muškarce a navlastito klerike smjeti je ispovijedati ne samo u skromnim bogomoljnicama već i u sobama.

Ad quartum. Napokon pita se: smije li se u skromnim bogomoljnicama sv. misa pjevati, blagoslivljati pepeo, svijeće itd.? Rekosmo gore, da skromna bogomoljnica nije sveto mjesto; s toga se i ne blagoslivlje kao crkva. Odatle slijedi, da se u njoj nikakva sveta služba, osim dozvoljene sv. mise, obavljati ne smije. Pa budući da je ta povlastica contra legem communem ili kako ju pravo zove *res odiosa,* to se ista ima tumačiti strogo, kako to uče svi bogoslovci. Prema tim pravilima vrijedi ono, što veli Scavini: „Oratorium privatum non potest habere campanile et campanas, neque potest consecrari. Neque ibi potest solemniter cantari Missa, neque solemnis

fieri aquae benedictae aspersio; nec quaecumque alia solemnis functio et caeremonia, v. g. benedictio cinerum, candelarum etc.“

12. Kad se ne smije misiti u skromnoj bogomoljnici?

Svećenika Ernesta zove patron često puta k sebi, da mu misi u njegovoj privatnoj kapeli. Budući da se u breveu apostolskom ne spominju imenice dani, kad se u istoj ne smije misiti, to želi točno znati, koji su to dani. Na to pitanje odgovori sv. zbor za obrede 10. travnja 1896.: *„Illi per se sunt solemniores in casu, qui describuntur in Caeremoniali Episcoporum Libr. II. Cap. XXXIV. N. 2. etdc praecepto servantur.“* (Acta S. Sedis. Vol. XXVIII. pag. 637.)

Dani pako, koji se navode u Biskupskom Ceremonijalu n. n. mj. jesu: Božić, Epiphania, veliki četvrtak, Uskrs, Uzašašće Kristovo, Duhovi, Navještenje bl. dj. Marije, Velika Gospa, blagdan ss. apostola Petra i Pavla, svih svetih, naslovnika crkve i zaštitnika (mjesta) te godišnjica posvećenja stolne crkve.[1]) Da se ni na veliki petak i na veliku subotu ne smije misiti u privatnim kapelama, po sebi se razumijeva, pošto je to zabranjeno i u javnim kapelama, dapače i u crkvama izuzam stolne, zborne, župne i samostanske.

13. Zadovoljava li crkvenoj zapovijedi onaj, koji u biskupskoj kapeli sluša sv. misu?

Biskupska kapela je privatna bogomoljnica, u kojoj su do sada samo sluge biskupove mogle u nedjelju i blagdan valjano slušati sv. misu, premda je on u istoj mogao misiti

[1]). U direktoriju nadbiskupije zagrebačke na koncu dodaje se još i blagdan neoskvrnutog začetka bl. dj. Marije i sv. Josipa, a u „Notata liturgica“ (na str. 479.) dodaje se i blagdan Tijelova. — Nego to vrijedi (izuzevši zadnja tri dana velikoga tjedna) samo onda, ako su dotični dani *festa fori*. A valja znati, da nekoje bogomoljnice imadu i veće povlastice. Budući da se u spomenutom dekretu kaže *per se*, to će n. pr. godišnjica posvećenja stolne crkve jedva padati pod tu zabranu.

i na najveće blagdane. Tako je bio odredio sv. zbor za obrede 22. kolovoza 1818., koju odluku je Pio VII. potvrdio 25. kolovoza i. g. No spomenuti zbor odlučio je 19. svibnja 1896., da mogu svi vjernici bez razlike zadovoljiti zakonu slušanja sv. mise, i to ne samo u domaćoj biskupskoj kapeli nego i gdjegod misio on sam, ili si dao za svoju udobnost po drugom misiti, koju odluku je Leon XIII. 8. lipnja i. g. potvrdio. (Acta S. Sedis Vol. XXVIII. pag. 749.)

14. O posveti žrtvenika.

U gradu Z. postradala posvećena crkva od potresa tako, da se morao stari veliki žrtvenik porušiti i nov podignuti. No pošto je isti bio nespretno postavljen, valjalo ga opet velikim troškom rušiti i na novo slagati. Taj žrtvenik bi napokon posvećen. No mensa na njem sastoji od tri kamenite ploče, koje su cementom tako umjetno sastavljene, da se to jedva opaža. Pita se, je li taj žrtvenik valjano posvećen?

Odgovor. Sv. zbor za obrede je takve žrtvenike više puta zabacio kao nevaljano posvećene. Da ne duljimo navesti ćemo samo jednu noviju odluku. Pitalo se naime: „An altare, sive fixum sive portatile, enormiter fractum, sed firmiter coementatum, aut *ex pluribus lapidibus efformatum,* valide ac licite consecrari possit?“ Na to je spomenuti zbor 19. svibnja 1896. odgovorio: *„Negative; scilicet non potest Altare,* de *quo fit mentio valide et licite consecrari“* (Acta S. Sedis. Vol. XXIX. pag. 44 et 45.)

Po tom spomenuti žrtvenik mora se tako urediti, da mensa bude od jedne jedincate kamenite ploče, te na novo posvetiti; ili, ako to nije lako moguće, ima se u sredini umetnuti mala kamenita ploča, te posvetiti kao portatil. Tako odgovori isti sv. zbor 17 lipnja 1843. in *Fanen.* glede sličnoga žrtvenika: „Reiterandam esse altaris consecrationem, dummodo mensa ex integro lapide constituatur, alioquin si hoc commode fieri non possit, parvus lapis medius collocatus con-

secretur ad instar Altaris portatilis." (Gardellini Vol. VIII. pag. 398.) Odatle se vidi, koliko treba paziti, da se žrtvenik, koji se ima posvetiti (a takav mora biti svaki veliki žrtvenik u crkvi, koja se posvećuje ili već bila posvećena), gradi prema crkvenim propisima, a ne prepuštati toli znamenitu stvar graditelju laiku, koji o tom niti pojma nema.

---

15. Kakav ima biti altare fixum consecratum?

Župnik Andrija dao u svojoj župnoj crkvi, koja bijaše po biskupu posvećena, porušiti stari veliki žrtvenik od kamena i podigao nov, tako da je stipes iliti podgradnja sagragjena doduše od kamena, ali sva naokolo oblijepljena mortom i mramorana. Sad moli župnik biskupa, da mu posveti nov žrtvenik. Pita se:

1. *Je li morao župnik u pomenutom slučaju podignuti kameniti žrtvenik?*

2. *Smije li biskup njegov nov žrtvenik posvetiti?*

Ad primum. Kao odgovor na prvo pitanje služi ovaj slučaj. U mjestu Matarone biskupije barcelonske u Španiji dao župnik u posvećenoj župnoj crkvi sv. Marije porušiti stari veliki žrtvenik. Sad je pitao sv. zbor za obrede: „Num necessario erigendum sit novum altare majus fixum et *lapideum* rite consecrandum, ita ut quotannis Officium Dedicationis persolvi possit? Na to mu je sv. zbor 16. siječnja 1886. odgovorio: „*Affirmative.*" (Acta S. Sedis. Vol. XXII. pag. 704.) Odakle slijedi, da u posvećenim crkvama nije smjeti graditi velike žrtvenike n. pr. od drva, već samo od kamena. Ovdje se pod žrtvenikom razumijeva samo stipes i mensa, koja ima biti od jedne jedincate kamenite ploče.

Ad secundum. Da pako spomenuti novi žrtvenik nije u redu sagragjen, po tom nesposoban za posvetu, jer je stipes oblijepljen mortom odnosno i mramoran, vidi se iz ove odluke sv. zbora za obrede.

„*Senien, et Modrussen.* In nova quadam parochiali ecclesia dioeceseos Senien. et Modrussen. tria erecta sunt altaria, quorum majus ex integro lapideum est; reliqua mensam quidem habent integram ex uno lapide, stipitem vero ex opere, uti vocant, marmorisato. Quum quaestio orta sit, an duo haec minora altaria tanquam fixa haberi possint, ideoque cum ecclesia et majori altari rite consecranda sint; hinc Rmus. Dnus. Georgius Posilović hodiernus episcopus Senien. et Modrussen. Sacrae Rituum Congregationi sequentia dubia pro opportuna solutione humiliter subjecit, mimirum:

Dubium I. Stipes altaris fixi consecrandi debetne esse lapideus, ita quidem ut communiter putari et facile probari possit totus lapideus?

Dubium II. Licetne consecrare altare, cujus nucleus, quamvis lapideus, undique tamen tectus sit lateribus, quibus superinducta est crusta marmorisata?

Et sacra eadem Congregatio, ad relationem infrascripti Secretarii, exquisito voto alterius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris, ita propositis dubiis rescribendum censuit, mimirum:

Ad I. *Affirmative,* Ad II. *Negative.* Atque ita rescripsit ac declaravit, die 14. Decembris 1888. A. Card. Bianchi S. R. C. Praef. m. p. Laurentius Salvati S. R. C. Secretarius m. p."

Prema tomu valja dobro paziti, kako se ima s nova graditi veliki žrtvenik u posvećenoj crkvi, ili u novoj crkvi, koju bi se željelo posvetiti, na što se do sada, kako je vidjeti, nije dosta obaziralo.

---

16. O posvećivanju portatila.

Budući da se u Rimskomu Pontifikalu ne navodi svuda dosta tačno i jasno, kako se imadu posvetiti portatili i kako imadu izgledati, to nije čudo, ako ima raznolikih portatila, pa i takovih, kakovi ne bi smjeli biti. S toga i vrlo često dolaze sa sviju strana svijeta razni upiti na sv. zbor za

obrede, kako imadu izgledati portatili i kako se imadu posvećivati. Takav upit stavio je nedavno spomenutomu zboru i presv. Salvator Bolognesi, biskup bellunski i feltranski (u Mletačkoj). Držimo, da ćemo ugoditi svećenicima, ako taj upit i odgovor sv. zbora za obrede priopćimo.

„Pontificale Romanum de Altaris portatilis consecratione agens, nusquam de coementi benedictione ad firmandum parvi supulcri operculum verba facit; et solummodo praecipit ut Episcopus, sacris in eodem sepulcro Reliquiis repositis, illud claudat. Hinc Episcopus Orator hac in re obsequens iis, quae tradit cl. Martinucci in Manuali sacrarum caeremoniarum, quamplura Altaria portatilia pro utraque sua Dioecesi consecrans, neque coementum benedixit, nec sepulcra ipsemet lapideo clausit operculo; id muneris adsistentibus Sacerdotibus relinquens, qui fortasse aqua non benedicta, in coemento conficiendo saepe usi sunt: de episcopali vero sigillo super sepulcra imprimendo ne quidem cogitavit: et in Pastoralibus visitationibus si quando lapidem sepulcri reperiit minus firmiter coemento connexum, illud novo addito coemento, a Parocho, vel alio Sacerdote firmari jussit. Perlectis deinde recentioribus Sacrae Rituum Congregationis Decretis, praesertim in Policastren. diei 23. Junii 1879., in Lucana diei 3. Septembris 1879., in Vivarien. diei 28. Febr. 1880., S. Joanis in America diei 15. Decembris 1882., et in Ravennaten. diei 18. Maii 1883., dubium exortum est, utrum recte quae exposuit gesta fuerint. Hinc idem Rmus Episcopus insequentia dubia pro opportuna declaratione eidem Sacrae Congregationi enodanda proposuit, nimirum:

Dub. I. An in posterum coementum pro firmando in Altari portatili sepulcri lapide, benedicendum sit ritu pro Altaris fixi consecratione praescripto?

Dub. II. An ipse Episcopus idem sepulcrum coemento linire et lapide claudere debeat?

Dub. III. An Episcopale sigillum super parvum sepulcrum Altaris addendum sit?

Haec porro dubia, super quibus alter ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris suum votum typis cusum protulit quum a me infrasripto Cardinali Sacrae eidem Congregationi Praefecto, proposita fuerint, in ordinariis Comitiis ad Vaticanum subsignata die habitis; Emi. et Rmi. Patres Sacris tuendis Ritibus praepositi, omnibus accurate perpensis, sic rescribere rati sunt:

Ad I. *Affirmative.* –

Ad II. *Si agatur de unico Altari portatili consecrando, affirmative; si vero agatur de pluribus aris portatilibus consecrandis, satis est ut Episcopus liniat coemento labium sepulcri unius Arae; et dum ipse prosequitur in Sacrarum Reliquiarum repositione, adsistentes Sacerdotes lituram et cuiusque sepulcri clausuram peragant.*

Ad III. *Iuxta Decretum in Vivarien. diei 28. Febr. 1880. sigillum Episcopale apponi posse, sed non debere.* Atque ita rescripserunt et declararunt die 10. Maii 1890."

(Isp. Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 56. 57.)

---

17. Kakav ima biti portatil?

U župnoj crkvi X. imade dva različita portatila. Jedan je gotovo sav od drva, jer samo od ozgor u sredini imade kamenitu pločicu, veliku od prilike kao što je palla. Drugi je, može se kazati, na pol od kamena a na pol od drva, jer gornja strana je od kamena a doljna od drva; oboje pako spojeno je drvenim okvirom. U jednom i drugom portatilu nalaze se sv. moći odozdol, i to u izdupku megju kamenom i drvom, te su zatvorene drvenom daščicom a ova opet zapečaćena. Sad pita župnik, koji je od ovih portatila bolji, jer da je nakanio kupiti još jedan za žrtvenik sv. Roka, što ga je nedavno naručio. Na to odgovaramo, da nijedan od spomenutih portatila ne valja. Evo tomu dokaza:

1. Portatil ili prenosni žrtvenik mora biti *od kamena,* i to barem tolik, da može na njem stati hostija i veći dio

*

kaleža. Rubrika Misala veli: „Altare, in quo Missae sacrificium celebrandum est, debet esse lapideum . . . vel saltem *ara lapidea* . . . quae tam ampla sit, ut Hostiam et majorem partem Calicis capiat.“ (Ritus celebr. Missam tit. XX.) Na onu pako malu kamenitu pločicu, koja je velika kao palla, može se staviti jedva hostija s patenom, a kamo li još i veći dio kaleža.

2. Grob, u kojem se nalaze sv. moći, ne smije se zatvarati drvenom daščicom već samo *kamenitom pločicom.* Biskup bergamski pitao je sv. zbor za obrede: „Nonnullae altarium sacrae mensae portatiles ita sunt constructae, ut in ipsis Reliquiarum sepulchrum *non parvo lapide* sit obtectum . . . Quaeritur an istae sacrae mensae altarium tolerari possint?“ Na to mu sv. zbor 16. rujna 1881. odgovori: „*Negative.*“ (Acta S. Sedis. Vol. XXI. pag. 702.) Na upit pako Severnya, biskupa sv. Ivana u Americi: „Utrum ex quocumque lapide confici possit operculum sepulchri, an vero debeat esse marmoreum?“ odgovori sv. zbor za obrede 15. prosinca 1882.: „*Affirmative ad primam partem, dummodo sit vere lapis naturalis: ad secundam provisum in prima.*“ Sv. zbor je i inače više puta odgovorio, da se imadu na novo posvetiti svi oni portatili, u kojima sv. moći nisu zatvorene pločicom od kamena. (Isp. Lehmkuhl, Theol. Moralis, tom. II. n. 226.)

3. Da se pako sv. moći ne smiju zatvarati u izdupku megju kamenom i drvom, već u *grobu u kamenu utesanu*, vidi se iz ove odluke. Poznati svetohipolitski biskup Fessler bio predložio sv. zboru za obrede ovu dvojbu: „Altaria portatilia plerumque talia sunt, ut ex duabus partibus constent, et quidem pars superior est lapis, pars inferior est lignum, et inter lapidem et lignum in quodam concavo spatiolo positae sunt reliquiae sanctorum, quae proinde ex una parte lapidem et altera parte lignum tangunt, adeo ut sepulchrum pro dimidia parte ex lapide, pro altera dimidia parte ex ligno formetur.[1]) Quaeritur an haec altaria in usu retineri possint? S. R. C. 31. Aug. 1867. respondit: Altaria portatilia, ut describuntur in dubio, admitti nequeunt, *sed reliquiae recondendae sunt in sepulchro intra lapidem effosso, et claudendae cum parvo operculo ex lapide etiam effosso*“. (Isp. Lehmkuhl n. n. mj.)

4. Napokon da grob, u koji se zatvaraju sv. moći, imade biti *od ozgor* a ne od ozdol, odlučio je sv. zbor za obrede 24. studenoga 1885. (Isp. Nouv. Revue théol. t. 18. p. 368.), a da isti mora biti na sredini odgovori 31. ožujka 1887. na upit biskupa Koppa u Fuldi: „Num in posterum sepulchrum Altaris portatilis *in medio* tabulae lapideae effodiendum sit? S. R. C. respondit: „*Affirmative.*“ (Acta S. Sedis Vol. XXIII. pag. 62.) A to je propisano zato, da naime hostija i kalež dogju nad sv. moći. — Megjutim je sv. zbor za obrede izjavio, da je smjeti ovako manjkavim portatilima služit se do nove posvete. (Isp. Ephem. liturg. t. 1. p. 363.)

Portatil ima dakle biti četvorna *kamenita* ploča u promjeru od kakvih 25—30 cm.[2]) *Odozgor* na sredini ima biti izduben grob, u kojem su zatvorene sv. moći *kamenitom pločicom.* Dogje li portatil za uvijek u žrtvenik, tada ne treba nikakvog drvenog okvira. Mora li se portatil s jednoga mjesta prenašati na drugo, tada može imati okvir debeo kakva 3—4 cm., no i u ovom slučaju bolje je, da ga nema, pošto može misnik i ne znajući staviti hostiju i kalež na okvir, a to se ne smije, jer okvir je jedno drven a drugo ne spada na portatil, koji ima biti od jedne jedincate kamenite ploče. Biskupskoga pečata ne treba, no može biti.

18. Kakav ne smije biti portatil?

U župnoj crkvi X. jedan portatil nema relikvijâ; drugi je od cementa; na trećem je grob zatvoren pločicom od ce-

[1]) Upravo ovaki portatili, kao što ih je opisao Fessler, nalaze se sploh i u nadbiskupiji zagrebačkoj, te imadu odozdol grob zatvoren drvenom daščicom. No Ordinarius je dopustio 12. srpnja 1896. br. 3062., da se na njima smije misiti, samo ako je kamen čitav i najmanje 8 palaca ili 21 cm. širok, i ako je biskupski pečat nepovrijegjen. (Komad III. okružnicâ od g. 1896.)

[2]) Imadu li se na njem posvećivati čestice, tada mora biti i veći.

menta; a na četvrtom se kamenita pločica od groba maknula. Pita se, jesu li svi ti portatili u redu? Na to odgovaramo, da nijedan od spomenutih portatila ne valja.

1. Ne valja portatil *bez relikvija*, kao ni onaj *od cementa*. Takvih portatila bilo mnogo i u biskupiji lameškoj (Lamego) u Portugaliji, te je ondješnji biskup pitao sv. zbor za obrede: „I. An usus sacrorum lapidum *reliquiis carentium* servari possit? III. An retineri possint sacri lapides reliquiis sanctorum instructi *ex gypso* tamen constantes?" Na to mu je sv. zbor 29. travnja 1887. odgovorio: „Ad I. *Negative;* ad III. *Negative.*" (Acta S. Sedis. Vol. XXIII. p. 64.)

2. Da se grob portatila *ne smije zatvoriti samo cementom*, vidi se iz ove odluke: „Exponens Rmus D. Joannes Cameron Episc. Arichaten. in sibi commissa dioecesi altaria portatilia reperiri, quorum sepulchra coemento tantum conclusa sunt: quae quidem facile reliquias amittere possunt, quum huc illuc ex necessitate transferantur, si juxta declarationem S. R. Congregationis lapide dumtaxat cooperiantur. Hinc eidem S. Congregationi sequentia dubia pro opportuna solutione humillime subjecit: I. An in posterum in altarium consecratione in sua dioecesi *coementum tantum* adhibere valeat loco lapidis seu operculi pro claudendis reliquiarum sepulchris? II. An ex singulis altarium sepulchris, quae extant in doecesi Arichaten., coementum extrahere teneatur, et pro ipso *lapides de more substituere?* Et quatenus affirmative; III. An sit necessarium integram *consecrationem repetere* quia ob duritiem coementi in substitutione facienda, ejusdem coementi cum reliquiis et granis thuris facile contingeret commixtio? Et Sacra eadem Congregatio omnibus mature perpensis ita rescribendum censuit: Ad. I. *Negative;* ad II. *Affirmative;* ad III. *Affirmative,* sed in casu S. Rituum Congregatio, utendo facultatibus sibi specialiter a Smo D. N. Leone Papa XIII. tributis indulget usum brevioris ritus. Hic autem ritus erit sequens: Episcopus Orator vel per se vel per simplices sacerdotes hoc tantum in casu Apostolicae Sedis nomine delegandos, certas sanctorum reliquias in iisdem aris reponat, iis solummodo caeremoniis servatis, quae in Pontificali Romano praescribuntur, dum in sepulchro reconduntur reliquiae, et superponitur lapis; scilicet ut signetur sacro chrismate Confessio sive sepulchrum, et interim dicatur oratio, *consecretur et sanctificetur,* postea reconditis reliquiis cum tribus granis thuris, et superposito operculo ac firmato, dicatur altera oratio *Deus qui ex omnium cohabitatione Sanctorum,* et nihil aliud. Atque ita rescripsit et indulsit. Die 28. Julii 1883." (Acta S. Sedis. Vol. XXII. p. 309.)

3. Napokon da je obesvećen portatil, ako se *kamenita pločica od groba makne,* slijedi iz ove odluke. Kardinal nadbiskup u Ravenni pitao je sv. zbor za obrede: „XIV. An quando in altari lapis sepulchri firmus non invenitur, sed certo constat nunquam fuisse amotum, Episcopus possit vel per se vel per alium, quin lapis ipse amoveatur, firmare, novo addito coemento? vel altare eo ipso profanatum censendum sit, ita ut nova indigeat consecratione? XV. Et quatenus affirmative ad primam partem; an idem dicendum in casu quo dubitari possit *amotum fuisse* lapidem?" Na to mu je sv. zbor 18. svibnja 1883. odgovorio: ad XIV. *Affirmative,* attamen per se, nisi obtineatur Apostolica facultas subdelegandi; ad XV. In casu *denuo consecretur* forma consueta, vel breviore, si haec ob Apostolica Sede impetrata fuerit. Atque ita rescripsit, declaravit ac servari mandavit. (Acta S. Sedis Vol. XXII. p. 186.)

---

19. Gdje se ima čuvati ključ od tabernakula?

Mnogi svećenici običavaju ključ od tabernakula ostavljati na oltaru ili čak u vratima tabernakula, dok ga većina predaje zvonaru, koji ga obično objesi gdjegod na otvorenom mjestu. Pita se, je li to u redu?

Da se to sve protivi crkvenim zakonima evo nekoliko odluka:

Opći sabor Lateranski četvrti od god. 1215. (tit. 44. de custodia Eucharistiae) naregjuje o tom ovo: „Statuimus, ut in cunctis ecclesiis Eucharistia *sub fideli custodia* clavibus adhibitis conservetur, ne possit ad illam temeraria manus extendi ad aliqua horribilia vel nefanda exercenda. Si vero is, ad quem spectat custodia, eam incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur, et si per ejus incuriam aliquid infandum contigerit, gravibus subjaceat ultionibus." Urban VIII. u konstituciji *„Transiturus"* (sect. 1.) veli: „Claves tabernaculi *solus parochus* privative quoad alios retinere debet non obstante contrario statuto vel consuetudine, cum sit de juribus parochialibus; quod intellige in ecclesia parochiali, nam in ceteris retinetur a capellanis seu rectoribus, *nunquam autem a monialibus et laicis.*"

U tom smislu govore i mnoge diecezanske sinode i pokrajinski sabori; a to vrijedi i za nas, jer svuda se ima euharistija jednako pomno čuvati, da se ne oskvrne. Da navedemo samo nekoje takve sinode i sabore. Diecezanska sinoda paderbornska od god. 1688. naregjuje: „Clavis tabernaculi *nunquam in ejus ostiolo, altari aut loco vicino vel sacrario relinquatur, neque ulli unquam laico vel aedituo vel ulli unquam in monasteriis moniali credatur,* sed in ecclesiis parochialibus *solus parochus* vel alius sacerdos cum ipsius licentia; in aliis autem ecclesiis tam saecularium quam regularium sacerdos ab earum ecclesiarum Superiore speciatim deputatus clavem illam, idque sub gravi arbitraria poena custodiat, diligentissimeque curet, ut illud semper clausum sit, ne ulla unquam Sacramento huic injuria fiat." Pokrajinski sabor bečki od god. 1858. (tit. 3. cap. 4. de Euchar.) veli: „Tabernaculum sollicite occludatur; claves, quas duas habere consultum est, *parochus vel ejus cooperator custodiat.*" Praški pako sabor od god. 1860. (tit. 4. cap. 8.) kaže: „Tabernaculum sit bene tutum, seris sat firmis custoditum et continuo clausum, ne ad illud manus temeraria possit extendi: clavis autem, inaurata et cordula decenti ornata nullo modo cum

aliis clavibus colligetur, *nec ulli unquam laico aut aedituo credatur,* cum potius ipsius parochi vel ecclesiae rectoris honorificum sit officium et insignis praerogativa, ut clavem hanc et Sanctuarium Christi pie semper custodiat." Napokon čujmo, što o tom veli pokrajinski sabor kolonjski od god. 1858.: „Claves tabernaculi *nunquam laico* tradantur, nec permittatur, ut ab ullo, qui non sit saltem in subdiaconatus ordine constitutus, illud claudatur vel aperiatur." (Isp. Linzer Quartal-Schrift od god. 1891. str. 830.)

Premda će se ovo možda mnogomu činiti malenkost, mi smo to ipak naveli zato, jer smo na svoje oči vidjeli, kako je jedan zvonar bez svakog počitanja otvarao i zatvarao tabernakul, u kom se čuvala euharistija; a znademo i za slučaj, gdje je jedan suludasti čovjek ključem, što ga je našao na oltaru, otvorio tabernakul i konsumirao sve čestice. Čuvajmo dakle prema crkvenim ustanovama, pomnjivije ključ, kojim se zatvara najveće blago! Ako se već taj ključ i čuva obično u sakristiji, neka bude barem pod drugim ključem, tako da do njega može samo župnik i drugi svećenici, a ne svaki, komu se prohtje, pa to i onda, kad nema svećenika u crkvi.

20. O propelu na žrtveniku.

Kapelan Stjepan došao u nedjelju u područnu kapelu, da tamo misi puku, no na žrtveniku nije bilo propela. Spazivši u sakristiji dvije daščice složi ih u križ, blagoslovi i stavi na žrtvenik, tako ipak da ga je on sam mogao vidjeti. Pita se, je li kapelan dobro radio?

1. Da na žrtveniku, na kom se misi, *mora biti križ,* kaže rubrika Misala: „Super Altare collocetur Crux inter candelabra." (Par. I. tit. 20.) To isto nalaže i Biskupski Ceremonijal: „Crux ipsa . . . cum imagine SS. Crucifixi versa ad anteriorem Altaris partem." (Lib. I. c. 12.) Pita se, je li dovoljno, da se na žrtvenik postavi jednostavni križ, ili je možda potrebno, da na križu bude slika ili kip Propetoga? Sv. zbor za obrede upitan: „An imago SS. Crucifixi in cruce

posita super Altari videatur necessario adhibenda in Sacrificio?" odgovori: „Satis esse ut impleantur disposita per Rubricas generales Missalis cap. 20. de praeperatione Altaris. Etenim Caeremoniale Episcoporum cap. 10. lib. 1 docet solummodo quo vertenda sit imago casu quo adsit." (20. Dec. 1659. in Aversana ad 1.)

No općeniti je običaj u svim crkvama, da se na žrtvenik postavi križ sa slikom *Propetoga.* S toga i odgovori spomenuti zbor kašnje (14. svibnja 1707.): „Numquam omittendam Crucis cum imagine Crucifixi apposita collocationem." Svaku pako dvojbu o tom riješi Benedikt XIV. okružnicom od 16. lipnja 1746., koja počima *Accepimus a praestantium virorum...* U toj okružnici veli se: „Illud permittere nullatenus possumus quod Missae sacrificium in his Altaribus celebretur, quae careant imagine Crucifixi." I tako sada svi rubriciste jednoglasno uče, da na žrtveniku ima biti križ sa slikom ili kipom Propetoga.

2. Nego pita se dalje, mora li se to propelo *blagosloviti?* Sv. zbor za obrede na pitanje: „An cruces Altarium, seu processionum sint benedicendae?" odgovori: *„Negative"* (12. Jul. 1704. ad 1.) Po tom tko hoće, može ih bez svake delegacije skromno blagosloviti. „An si (cruces Altarium, seu processionum) non sint benedicendae de praecepto, possit simplex sacerdos eas benedicere privatim et non solemniter? S. R. C. 12. Julii 1704. ad 2. respondit: *Affirmative.*" Nego Ritual veli, da je blagoslov novoga križa pridržan biskupu, tako da ga on sam smije blagosloviti ili koga on na to ovlasti. No i tu je dvojbu sv. zbor za obrede riješio: „In Rituali benedictio novae crucis ponitur inter reservatas ab Episcopis vel aliis facultatem habentibus facienda. Decreto autem 12. Julii 1704. ad 2. declaratur Cruces Altarium et processionum quae non sunt benedicendae de praecepto, posse benedici privatim a simplici sacerdote: quaeritur ergo quid intelligendum sit per novas cruces, quarum benedictio est Episcopis reservata? An simplex presbyter possit benedicere

cruces usui privato, v. g. ut ponantur in domibus fidelium, destinatas, et in hoc casu adhibere formulam benedictionis novae Crucis a Rituali traditam? S. R. C. 12. Aug. 1844. respondit: Quoad primam partem intelligendas *Cruces coemeteriorum aliasque publice exponendas.* Ad secundam partem, *Affirmative.*"

3. Propelo na žrtveniku ima biti tako *veliko*, da ga može vidjeti ne samo misnik već i puk. Čujmo što o tom veli Biskupski ceremonijal: „In quorum (candelabrorum) medio locabitur Crux ex eodem metallo et opere, *praealta,* ita ut pes Crucis aequet altitudinem vicinorum candelabrorum et Crux ipsa tota candelabris superemineat cum imagine SS. Crucifixi versa ad anteriorem Altaris faciem." (Lib. I. c. 12.) Na pitanje pako: „An parva Crux cum imagine Crucifixi posita super tabernaculum ligneum, in quo inclusum asservatur SS. Sacramentum in Altari, sit sufficiens in adimplementum Rubricae, volentis, quod in Altari, dum celebratur Missa, debeat apponi Crux in medio candelabrorum?" odgovori sv. zbor za obrede. *„Non est sufficiens, sed poni debet alia Crux in medio candelabrorum."* (16. Junii 1663. in Rossanen. ad 1.) Ako je žrtvenik posvećen križu, na kom je Propeti u velikoj slici ili kipu, tada ne treba drugoga (manjega) Propela. (Ead. ad 2.) Ne treba pako nikakvoga Propela, ako je na žrtveniku izložen presv. oltarski sakramenat. „Supervacaneam enim adjudicant Imaginis exhibitionem ubi Prototypus adoratur." (S. R. C. 2. Sept. 1741. in Aquen. ad 5.) U svim drugim slučajevima zahtijeva se, da pod misom bude Propelo na žrtveniku. Da navedemo još općeniti dekret sv. zbora za obrede, što ga potvrdi Pio VII. 17. rujna 1822.: „An et quibus remediis removendus sit abusus collocandi parvam Crucem vix visibilem vel supra Tabernaculum, vel supra aliquam minorem tabulam sitam in medio Altaris loco Crucis collocandae inter candelabra ut Rubrica praescribit? S. R. C. respondit: Reprobandum abusum, et ubi invaluit, Ordinarius loci provideat juris et facti remediis; quod si ob aliquam

causam accidentaliter removenda sit Crux sita inter candelabra, alia tempore Sacrificii apte apponatur inferius, sed *visibilis tam celebranti quam populo.*" Zloraba je dakle, koja se nikako trpjeti ne smije, ako su na žrtveniku tako mala propelca, da se ne mogu vidjeti i od puka. Čujmo, što još o tom veli učeni papa Benedikto XIV. u napomenutoj okružnici od 16. lipnja 1746.: „Illud permittere nullatenus possumus ut Imago Crucifixi in Altaribus ita tenuis et exigua sit, ut ipsius sacerdotis et populi assistentis occulos pene effugiat; id enim alienum est a legibus et institutis Ecclesiae, quae in Rubricis aliisque ecclesiasticis sanctionibus continentur, ita ut certissimum sit violari leges Ecclesiae, si exigua solum Imago Crucifixi praefigatur minori tabulae vel Statuae Sancti, qui superadditur ut illum fideles venerentur." K ovoj okružnici dodaje Gardellini (tom. III.): „Hanc Encyclicam interesset plurimum, ut Episcopi, aliique locorum Ordinarii sedulo perlustrarent, et tempore Sacrae Visitationis ubique ad praescriptum Rubricae Crucis collocationem exigerent, et inobedientes poenis plecterent a Jure indictis."

4. Napokon pita se pod kakav grijeh veže Propelo pod misom? Opći je nauk bogoslova, da propelo pod misom *ne veže pod teški grijeh.* Pače ako nema Propela, dovoljan je i jednostavan križ. Čujmo što veli sv. Alfonzo: „Crucifixus in Altari non requiritur cum tanto rigore, quo requiritur Crux; nam per solam crucem jam habetur sacrificii cruenti repraesentatio." (Theol. Mor. lib. VI. n. 393.) Nekoji bogoslovi dapače tvrde, da je bolje staviti na žrvenik jednostavan križ nego li jako ružno propelo. (Isp. Gennari, Consultazioni pag. 527. not. 2.) U nuždi smije se misiti bez svakoga križa.

Skupivši sve to skupa moramo pohvaliti kapelana Stjepana za njegovu revnost, premda je u navedenom slučaju mogao mirnom dušom misiti bez svakoga križa; a ako je već htio staviti na žrtvenik onaj križ, što ga je sam složio, mogao je, samo ako nije bio odviše ružan, no zato ga nije morao blagosloviti.

21. Imadu li se u subotu pred glušnom nedjeljom svi križevi i slike u crkvi pokriti i kako?

U sredini korizme sastali se malo ne svi svećenici jednoga kotara kod svog vicearhidjakona, da mu pomognu ispovjediti njegove župljane. Tu se megju župnicima povede riječ i o pokrivanju križeva i slika u subotu pred glušnom nedjeljom, dok kapelani to naprosto slušahu držeći, da ta stvar ne spada na njih. Glede toga predmeta tako se razilažahu župnici, da je gotovo bilo toliko mnijenja, koliko glava. Jedan je tvrdio. da se u župnim crkvama ne moraju pokrivati križevi i slike, jer da taj zakon veže samo stolne crkve. Drugi je opet branio, da je dosta pokriti križeve, dok se slike pokrivati ne moraju. Treći opet reče, da se moraju pokriti samo križevi i slike Spasitelja, i to zastorom od kakve god boje, samo da na njem ne bude nikakove slike. Četvrti se oglasi veleći, da on doduše pokriva sve križeve i slike no samo na oltarima, i to zastorom, na kojem su naslikane zgode muke i smrti Isusove, a to da je sasvim u redu i t. d.

Pita se tko od ovih ima pravo? Nijedan. Po crkvenim naime propisima imadu se u subotu pred glušnom nedjeljom *u svim crkvama pokriti svi križevi i slike i to ljubičastim zastorom, na kojem ne smiju biti nikakove slike.* Evo za to dokaza.

Biskupski Ceremonijal (Libr. II. cap. XX. n. 3.) kaže: „Ad primas Vesperas Dominicae, quae de Passione dicitur, cooperiantur, antequam officium inchoetur, omnes cruces et imagines Salvatoris Nostri Jesu Christi per Ecclesiam; et super altare nullae ponantur imagines Sanctorum." Odatle zaključivahu nekoji, da to veže samo stolne crkve (pošto se Biskupski Ceremonijal u prvom redu njih tiče), te da je dosta pokriti križeve i slike našega Spasitelja. No to ne stoji, pošto rubrika Misala u subotu poslije IV. nedjelje u korizmi na koncu veli *uopće:* „Ante Vesperas cooperiuntur Cruces et Imagines." Izreče tako *uopće* više puta i sv. zbor za obrede. Godine 1663. pitahu neki dalmatinski biskupi: „An Cruces et

Imagines Sanctorum, quae in iconibus Altarium reperiuntur, *debeant* in primis Vesperis Dominicae Passionis tegi an vero Cruces et Imagines Salvatoris tantum?“ Na to im je sv. zbor 4. kolovoza 1663. in Dalmatiarum n. 2094. odgovorio: „*Debent tegi omnes Imagines in primis Vesperis.*“ To veže i onda, ako se na taj dan svetkuje makar i zavjetnik ili naslovnik crkve. Evo za to odluke. Franciskani pitali: „An *debeant* velari Imagines et cruces Sabbato Passionis, si occurrat eo die festum S. Titularis vel Patroni Ecclesiae?“ A sv. im zbor 16. studenoga 1649. in Januen n. 1466. ad 2. odgovori „*Affirmative*“.

Da pako ne bi tkogod pomislio, da su te odluke već možda zastarjele, evo mu i novije od god. 1878. Jedan magister rituum bio pitao: „An tempore Passionis *debeant* cooperiri omnes prorsus sacrae imagines sive pictae sive sculptae atque etiam illae, quas populus singulari veneratione prosequitur?“ Na to mu sv. zbor za obrede 30. siječnja 1878. odgovorio: „Orator consulat probatos auctores.“ (Isp. Acta S. Sedis, vol. XXI. pag. 370. dub. VIII.)

Sad da vidimo, što o tom vele auktori. Mi ćemo se pozvati samo na znamenitije i poznatije auktore. Gavant, jedan od najuglednijih liturgista kaže: „Sabbato praecedente Dominicam Passionis ante Vesperas primas de eadem Dominica, etiamsi sint de Sancto, teguntur juxta Caeremoniale Episcop. libr. 2. cap. 20. Cruces et Imagines Salvatoris per Ecclesiam velis *violacei coloris*, in quibus non appareat *ulla figura* seu Imago, ne insignia quidem Passionis; nullaeque ponendae sunt super Altare Imagines Sanctorum. Verum non solum Cruces et Imagines Salvatoris in dictis primis Vesperis de Dominica Passionis, sed etiam Icones Altarium et omnes Imagines Sanctorum, quae reperiuntur in Ecclesia tegi debent, ut declaravit S. R. C. 4. Augusti 1663.“ (Thesaurus sacrorum rituum tom. I. Pars IV. tit VII. Rubr. 7. n. 1.)

Falise, vrlo uvažen auktor, veli o tom ovo: „Ante Vesperas sabbati dominicae Passionis, sive sint de festo, sive a capitulo de dominica, juxta rubricas Missalis ante dominicam Passionis et caeremoniale episcoporum, *velari debent* omnes cruces et imagines, non tantum Domini nostri Salvatoris, sed etiam quorumcumque sanctorum, et non tantum in altaribus sed etiam *per totam ecclesiam*. Velum autem debet esse *violaceum* absque ulla in eo depicta cruce vel imagine, etiam repraesentante Passionem Domini.“ (Sacrorum rituum elucidatio pag. 586.)

To isto kaže i De Herdt, koji dodaje tomu i razlog veleći: „Id fit ad luctum fidelibus inspirandum, vel quia divinitas tunc fuit abscondita et velata in Christo; permisit enim se capi et flagellari ut homo, tanquam, non habens in se virtutem divinitatis; unde in evangelio dominicae Passionis dicitur: Jesus autem abscondit se, et exivit de templo.“ (Sacrae liturgiae praxis, tom. III n. 21.)

Da navedemo još samo jednog auktora i to Josipa Macha isusovca, kojega je djelo „Tesoro del sacerdote“ odobrio sam sv. zbor za obrede. Veli pako taj auktor u spomenutom djelu (volume 1. pag. 423.) ovo: „Nei primi Vespri della Dominica di Passione si *devono* coprire non solo le croci e le effigie del Signore, ma anche quelle dei santi e persino i quadri degli altari.“

Na koncu nam je spomenuti i to, da se cijela slika Propetoga ima pokriti, tako da se ne smiju vidjeti ni glava ni ruke ni noge. Križevi ostaju pokriveni do velikoga petka, a slike do „Slave“ u veliku subotu, tako da se u to vrijeme ne smiju otkriti, pa makar se slavio zavjetnik ili naslovnik crkve ili posvete iste. Pitalo se: „An Imagines et Cruces detegi debeant, quando in hebdomada Passionis occurrit festum S. Titularis vel Dedicatio Ecclesiae?“ A sv. zbor za obrede 16. studenoga 1649. in Januen. n. 1466. ad 3. odgovori: „*Negative.*“ Samo sliku Majke Božje sedam žalosti smjeti je u petak poslije glušne nedjelje otkriti, gdje je takav običaj (S. R. C. 12. Novembris 1831.), te na veliki četvrtak i petak ogrnuti je crnom koprenom. (S. R. C. 21. Martii 1744.)

22. O skupnom groblju za sve vjeroispovijesti.

U mjestu X. opstoji zajedničko groblje, u kojem nema odijeljenog mjesta za krštene i nekrštene, katolike i nekatolike i t. d. Župnik toga mjesta pita, kako se ima vladati u pokapanju svojih vjernika?

Odgovor. Katoličko groblje je mjesto sveto; s toga se ima blagosloviti obredom za to propisanim u Rimskom Pontifikalu odnosno Ritualu. Ono je dio ili pripadak crkve. Po tom, kao što su u crkvi zabranjeni svjetski čini, isto tako zabranjuju se i na groblju. Grgur X. nalaže: „Ut cessent in Ecclesiis earumque coemeteriis negotiationes, et praecipue nundinarum ac fori cujuscumque tumultus." (In cap. 2. de Immunit. in 6.) Groblje se blagoslovom odregjuje za ukop samo onih vjernika, koji umiru u zajednici s crkvom, ili kako veli Ferraris: „admissio in coemeterio ad ecclesiasticam sepulturam videtur esse species quaedam communionis." (v. Coemeterium n. 10.) Po tom ne smiju se u njem pokapati ni nevjernici, ni heretici, ni apostate, ni skizmatici, ni imenito izopćeni, dapače ni djeca katoličkih roditelja, koja umiru bez krsta. Osim ovih ima se crkveni pogreb (na koji spada navlastito i ukop u blagoslovljenu zemlju) uskratiti i još nekim drugima, koje navodi Ritual Rimski, kao što su samoubojice (ako su bili pri sebi, kad su se ubili), dvobojnici (duelanti) i t. d. Za sve ove imade se odrediti posebno (sasvim svjetsko) mjesto, koje se ne blagoslivlje.[1]) Dapače ako bi se nevjernik[2]) ili imenito izopćeni pokopao u blagoslovljeno groblje, ovo bi se oskvrnulo, tako da se u nj više ne bi smjeli pokapati vjernici. (Cap. 6. de Consecrar. Eccl.; Can. 27. de Consecr. dist. 1.; C. Si Ecclesiam unic. de Consecr. in 6.)

[1]) Za djecu katoličkih roditelja, koja su umrla bez krsta, najbolje je odrediti takvo mjesto, gdje se ne pokapaju ni vjernici ni nevjernici; jer kad se ne smiju pokapati megju vjernicima, povrijedilo bi se čustvo njihovih roditelja, kad bi se pokapala megju nevjernicima.

[2]) Ovdje se pod nevjernicima ne razumijevaju heretici ili djeca katoličkih roditelja, koja su bez krsta umrla.

To su zakoni crkveni. No pošto država hoće, da i na takva mjesta protegne svoju vlast, moglo bi se dogoditi, da se crkveni zakoni ne mogu obdržavati. Premda u nas nije zabranjeno odregjivati na groblju posebna mjesta za krštene i nekrštene, katolike i nekatolike i t. d., to ipak ako bi gdje takvo zajedničko groblje opstojalo, ono se ne može smatrati svetim već svjetskim ili bolje reći oskvrnutim. Po tom takva se groblja ne blagoslivljaju. U tom slučaju ima župnik ili svećenik, koji vodi sprovod, za svakoga vjernika napose blagosloviti grob, u koji će biti ukopan, s molitvom: *Deus, cujus, miseratione* etc., koja se molitva nalazi u Ritualu na koncu naslova *Exequiarum ordo.* (Isp. Berengo, Enchiridion parochorum Par. III. Cap. I. art. 4. n. 174.; Del Vecchio, Theol. Mor. Tom. I. n. 541. VI.)

---

23. O groblju s kapelom.

Župe X. i Y. imadu svaka svoje groblje a uz groblje i kapelu. Župnik Petar blagoslovio je samo groblje držeći, da je time blagoslovljena i kapela, pošto se ova drži groblja. Župnik pako Pavao blagoslovio je samo kapelu misleći, da je tako blagoslovljeno i groblje, koje je uz nju. Nijedan pako nije se za to obratio na biskupa. Pita se, jesu li dobro radili?

Odgovor. Nijesu, pošto se imalo blagosloviti i groblje i kapela, i to svako za se, jer je za svako propisan posebni blagoslov. Evo za to jedne odluke sv. zbora za obrede. Pitalo se: „Utrum benedicto coemeterio, censeri debeat benedicta etiam Ecclesia eidem adnexa, et viceversa? S. R. C. die 21. Februarii 1896. respondendum censuit: *Negative ad utrumque.*"

Da su se pako oba župnika morala obratiti na biskupa, pošto su takvi blagoslovi njemu pridržani, za koje može on po vlastitom pravu odrediti svakoga svećenika, isporedi De Herdt, Sacrae liturgiae praxis, tom. III. n. 129.

---

24. Kakve svijeće imadu gorjeti pod službom Božjom?

Župnik Bartolomej pod izlikom siromaštva rabi pod misom patvorene voštanice dapače katkada i svijeće tako zvane stearinke. Kad pako dogje k njemu koji prijatelj n. pr. na njegov rogjendan ili imendan, mjesto dviju svijeća dade mu zapaliti četiri. Pita se:

1. Kakove svijeće imadu gorjeti kod službe Božje?
2. Koliko svijeća ima gorjeti kod sv. mise?
3. Što se ima držati do župnikova postupka?

Ad primum. Crkva se od postanka svoga u bogoslužju osim uljenica služi samo voštanicama. Odatle i ime svijećnjacima, na kojima su takve svijeće gorjele: *cereophala, cereostata, cereostataria* i t. d.; a onima, koji su je nosili: *ceroferarii.* Već sv. Jeronim u poslanici na Vigilancija, koji se rugao kršćanima, što poput pogana danju pale u crkvi velike voštanice (moles cereorum), kaže da je u svim istočnim i zapadnim liturgijama običaj paliti takve svijeće na evangjelje, ne da se tmine rasvijetle već u znak veselja. Voštanice spominju najstariji sv. oci, kao sv. Atanazij u poslanici ad Orthodoxos, sv. Pudencij u hvalospjevu sv. Lovri, sv. Paulin („Ast alii pictis accendant lumina ceris") i mnogi drugi. U najstarijoj liturgijskoj knjizi „Ordo Romanus II." čita se: „et continuo acolythi ponunt *cereostata* in pavimento ecclesiae." Drži se pako crkva strogo voštanih svijeća u svim liturgičkim činima zbog simboličkih znamenovanja. Svijeća znači čovječju narav Isusovu. No budući da je Isus ujedno i Bog, svijeća treba da bude od one tvari, koja odgovara obojoj njegovoj naravi, a to najbolje izrazuje vosak. Vosak djela se od meda, što ga velikim trudom prave pčele od najčišćega cvijeta. Pčele dakle, kao simbol najveće čistoće znamenuju prečistu djevicu Mariju, od koje uze Isus presveto svoje tijelo. Vosak zbog svoje čistoće najbolje dolikuje presvetomu i prečistomu oltarskomu sakramentu, u kojem se nalazi onaj isti Isus, koga prečista Djeva porodi. S toga su strogo zapovjedane

voštanice pod sv. misom, kad se izlaže presv. oltarski sakramenat, nosi u procesiji ili bolesnicima, dijeli sv. pričest i t d. No rubrike Misala, rimskoga i diecezanskoga Rituala, rimskoga Pontifikala i biskupskoga Ceremonijala i u drugim liturgičkim činima ne znadu za druge svijeće nego samo za voštanice. Po tom svijeće, koje se blagoslivljaju na blagdan očišćenja bl. dj. Marije, uskrsna svijeća (cereus paschalis), tri svijeće, koje se na veliku subotu pale na tronožnom i petnaest, što u velikom tjednu gore na trokutnom svijećnjaku, zatim svijeća, koja rabi kod krštenja, blagoslova žene poslije poroda, svijeća, koja se pruža umirućemu, svijeće kod zadušnica, blagoslova groblja, posvete žrtvenika i crkve i t. d. imadu biti od čistoga voska, jer u svim ovim činima znamenovan je Isus, a voštanica je jedina pravi simbol Isusa[1]). Činilo se dakle komu sto puta, da su n. pr. stearinke ili Millyeve svijeće ljepše od voštanica, da se njima tobože manje mrlja žrtvenik, da jače svijetle, dulje traju, ravnije stoje i t. d., ne smije po svojoj volji rabiti druge osim voštanica crkvom propisanih. Sv. zbor za obrede odgovorio je nedavno nekojim biskupima i mnogim voštarima, koji su molili, da bi isti sv. zbor dopustio u crkvi paliti stearinke, ovako: „Instantibus nonnullis episcopis, permultisque cereorum fabricatoribus, cum reverendissimo episcopo Massiliensi; ac referente eminentissimo et reverendissimo D. Cardinale Cosimo de Corsi Ponente, S. R. C. 16. Sept. 1843. rescripsit: *Consulantur rubricae.*" No još mnogo prije odgovori tako i drugim biskupima, pa i *zagrebačkomu:* „Itaque Sacra Congregatio, proposita ab episcopis Massiliensi, *Zagrabiensi* in Liburnia et archiepiscopo Colocensi dubia ea ratione resolvit: quod *rubricas observandas* fore praeceperit"[2]). Rubrike pako nalažu, da pod bogoslužjem imadu gorjeti voštanice. I ako je gdjegod navadom uvedeno rabiti stearinke ili Millyeve svijeće, uslijed odluke spomenutoga

[1]) Gassner Handbuch der Pastoral B. I. S. 499.

[2]) Isp. Carolus Kozma de Papi, Liturgica sacra catholica. Agriae 1861. pag. 34.

*

zbora takva se navada ne smije slijediti. „An licitum sit perseverare in usu novarum candelarum ex stearina confectarum?“ S. R. C. 7. Septembris 1850. respondit: *Nihil innovetur*, t. j. da se ništa ne smije uvagjati protiv rubrika i liturgičkih propisa. (Isp. Gury II. 401.) I Siksto V. u konstituciji „Immensa“ (22. siječnja 1587.), kojom osnova sv. zbor za obrede, nalaže: „*ut veteres ritus sacri ubivis locorum in omnibus urbis orbisque ecclesiis . . . diligenter observentur . . . ut omnia rite et sancte . . . et ex Patrum traditione fiant.*“ Strogo uzamši u crkvi pod kojom god službom Božjom, imenito na žrtveniku pod sv. misom, ne bi smjele gorjeti druge svijeće nego samo voštanice: „An permitti possit, ut ante imagines in medio altaris positas, apponantur lumina ex oleo, quae immineant mensae, et ardeant etiam tempore SS. missae sacrificii? S. R. C. 31. Martii 1821. respondit: *Negative* in omnibus, nec lumina nisi cerea, vel supra mensam altaris, vel eidem quomodocumque imminentia adhibeantur.“ (*Decretum generale* approbatum et confirmatum a Pio VII. die 3. April. 1821. et 31. Martii 1834.) No noviji rubriciste i pastoraliste kano Gardellini[1]), De Herdt[2]), Gassner[3]) i t. d. dopuštaju za prostu rasvjetu crkve, pače i za jaču rasvjetu liturgičkih čina servatis servandis rabiti i drugo gorivo. Megjutim je Pio IX. na opetovne molbe po sv. zboru za obrede dopustio nekojim biskupima, kao divionskomu i jegarskomu zbog važnih razloga, navlastito pako zbog siromaštva crkava, rabiti pod službom Božjom i stearinke, tako ipak da dvije svijeće pod malom misom, barem četiri kad je presv. oltarski sakramenat javno izložen i šest pod svečanom misom imadu biti svakako od voska. „In Divion. et Agrien. S. R. C. permittit usum cerae stearinae; sed ita duntaxat, ut *omnino* excipiantur duae candelae pro missa privata; ac saltem quatuor ante Sanctissimum Sacramentum publice expositum; nec non sex in missa sollenni, quae

[1]) Commentar. in instruct. Clement. §. 6. n. 2.
[2]) Sacrae liturgiae praxis tom. I. n. 183. not.
[3]) Handbuch der Pastoral I. 497.

debent esse ex cera consueta (i. e. communi).“ Die 30. Sept. 1852. (Isp. Kozma de Papi l. c. 35.) No ovom povlasticom smiju se služiti svećenici samo u dotičnim biskupijama, podnipošto pako i u drugim. Benedikto XIV.[1]) samo u velikoj nuždi i kad nema voštanica, dopušta rabiti lojenice.

Ovdje nam je poimence reći koju o dvjema potrebitim voštanicama pod malom misom. Rubrike Misala broje megju pomanjkanja mise, ako nema svijeća od voska. „Possunt etiam defectus occurrere in ministerio ipso . . ut *si non adsint luminaria cerea.*“ (Rubr. miss. de defect. tit. X. n. 1.) Da je ova rubrika zapovjedajuća (rubrica praeceptiva) t. j. takva, koja pod grijeh veže, o tom nitko ne sumnja, jerbo je općenito pravilo, da su rubrike, koje kažu, da se nješto imade obdržavati pod misom, zapovjedajuće. Nego pita se, pod kakav grijeh veže ova rubrika. Uopće uče bogoslovi, da je *smrtni grijeh* misiti s lojenicama ili s uljenicama. „Communiter DD. docent id (celebrare cum candelis ex sebo vel oleo) esse *mortale*, quia talis usus est indecentissimus et prorsus alienus ab universali ecclesiae consuetudine.“ (Sv. Alf. VI. 394.) Što ovdje valja o lojenicama i uljenicama, to isto vrijedi i o stearinkama, Millyevim i svim ovakvim novijega izuma svijećama, koje je sv. zbor za obrede, kako smo gore vidjeli, zabranio. Nego ne vežu obadvije voštanice pod smrtni grijeh. Tko bi samo s jednom voštanicom misio, lako bi sagriješio[2]); no i od ovoga grijeha ispričaje svaki razložan uzrok, tako da svećenik smije iz same pobožnosti bez svakoga grijeha s jednom samo voštanicom misiti, kad druge dobiti ne može, ili ako bi onu prepolovio, ni jedna ne bi dotekla. Megjutim da misnik koga ne smuti, neka se, ako može, poskrbi još za jednu svijeću, od česa god ona bila. Samo u velikoj nuždi smije svećenik misiti i s lojenicama, stearinkama, uljenicama itd., pače i s jednom samo n. pr. s uljenicom, koja gori pred

[1]) De sacrif. miss. libr. 3. c. 7. n. 2.
[2]) Gury II. 400.

presv. oltarskim sakramentom[1]) Takva nužda jest, kad nema voštanica, a mora se služiti misa n. pr. nedjeljom ili zapovjedanim blagdanom, da puk može slušati sv. misu, ili da svećenik može posvetiti česticu za umirućega, koje nema, niti je može lako dobiti.[2]) S lojenicama, s uljenicama dakle i stearinkama i Millyevim svijećama dopuštaju nekoji misiti i iz same pobožnosti, kad nema voštanica[3]); nu sv. Alfonzo mnijenje ovih bogoslova ne odobrava, te veli, da sama pobožnost nije dovoljan uzrok, zbog kojega bi tkogod u tom pogledu mogao biti ispričan od smrtnoga grijeha. „Non approbo id quod dicunt Pasqualigo, Gob et alii, (quibus consentit Suarez, loquendo de lumine ex oleo,) nempe non esse illicitum celebrare cum candelis ex oleo vel sebo, etiam ex sola devotione, si aliae haberi non possint; nam haec non videtur causa gravis sufficiens ad excusandum a mortali." (Theol mor. l. c.) Uz sv. Alfonza pristaju gotovo svi noviji bogoslovci kao: Scavini, „Sub gravi prohibetur adhibere candelam ex sebo vel oleo, nisi celebrandum sit *ex necessitate*, ut dicunt communiter, unde sic *non liceret, si celebrandum sit ex sola devotione*" (Theol. moral. univ. III. 189. 8.); Gousset: „On ne doit se servir à l' autel que de cire; dependant, on peut se servir d' huile ou de suif, *dans un cas de nécessité*" (Theol. moral II. 322.); Gury, „An liceat celebrare cum candelis ex sebo? Resp. Neg. *excepto casu necessitatis*" (Compend. theol. mor. II. 400. isp. takogjer Casus conscientiae II. 366.); Varceno: „Sub gravi prohibetur adhibere candelam ex sebo vel oleo nisi celebrandum sit *ex necessitate*. Ita communiter" (Compend. theol. mor. pag. 669.); Benger: „Die Vorschrift ist streng, so dass man allgemein es für schwere Sünde hält z. B. die heilige Messe *ohne Noth* mit Kerzen aus Unschlitt oder mit Oellicht zu lesen" (Pastoraltheologie II. S. 184.); Gassner: „Die Rubricisten bezeichnen es als eine Verflichtung sub gravi, zur hl. Messe Kerzen aus reinem Wachs zu gebrauchen, und lassen *nur den Nothfall* als Entschuldigungsgrund gelten" (Handbuch der Pastoral I. 498.); De Herdt: „Haec obligatio cereos in sacrificio missae adhibendi, communiter dicitur esse gravis; ita ut sub mortali illicitum sit lumine ex sebo aut oleo uti. . . Communiter tamen etiam dicitur *in necessitate* licitum esse celebrare cum lumine ex sebo aut oleo, modo absit scandalum et *celebrandi detur necessitas* sufficiens ad excusandum a mortali" (Sacrae liturgiae praxis I. 183.); Schüch: „*Ohne Noth* darf die heilige Messe mit Kerzen aus Unschlitt (oder Stearin) oder mit Oellicht nicht gelesen werden" (Handbuch der Pastoral-Teologie 375.) i ostali. Svakako ipak kažu drugi, da smije svećenik misiti s lojenicama ili s uljenicama (dakle i stearinkama itd.), kad nema voštanica, ako od misne nagrade živi, ili treba misne okrepe, da može svladati koju žestoku napast[1]). Samo misijonarima dopušteno je misiti s uljenicama ili s drugim svijećama, kad nemaju voštanica, pače katkada i bez svjetla, kad ovoga nikako dobiti ne mogu.

[1]) Sv. Alfonzo n. n. mj.; Gury n. n. mj.; Gassner I. 504.

[2]) De Herdt I. 183.

[3]) Isp. Gury-Ballerini n. u. mj. op. a.

Iz svega ovoga što rekosmo, vidi se, da se pod bogoslužjem, imenito pod sv. misom imadu paliti voštanice, i da se samo u rijetkim slučajevima smiju upotrebljavati druge svijeće. Dopustimo, da se i iz same pobožnosti smije sa stearinkama ili drugim ovakvim svijećama misiti; no to vrijedi samo onda, kad nema voštanica. U nas pako, jedva će biti gdje tako zabitno mjesto, gdje župnik ne bi mogao dobiti voštanica, samo ako se za nje ozbiljno pobrine. I puk će rado darivati voštanice samo kad se pouči.

Istina je, da voštanice stoje nešto skuplje; no za službu Božju ništa ne smije biti preskupo. Možda bi se moglo manje trošiti na manje nužne stvari, da se za ovo smogne; ili kad bi se samo toliko voštanica palilo, koliko se neophodno zahtijeva, možda bi se još i uštedilo. Nekada su, kako nam svjedoči sv. Pudencij, brigom i žrtvama svećenika i vjernika na zlatnim

[1]) Isp. Collet, Traité des saints Mystères, ch. 8. n. 18.; Quarti, n. n. mj.

svijećnjacima gorjele debele voštanice; ne smogne li se to sada, možda bi se mogle na drvenim svijećnjacima paliti pa makar tanke i od prostoga žutoga voska svjećice. — Istina je i to, da su voštanice često puta tako nevaljane, da se ne samo od topline svijaju, nego i brzo izgore, pa i žrtvenik ružno mrljaju. Pače, kako u svem, tako i u tom imade prijevare. Dan danas se vosak kvari i drugim primjesima navlastito parafinom. Često puta se svijeće od $^2/_3$ parafina s $^1/_3$ voska prodavaju pod imenom voštanica za skup novac. No to sve ne ispričaje od zakona. Pače upravo zato, jer imade tako nevaljanih svijeća i tolikih prijevara, imali bi se župnici pobrinuti i dogovarati n. pr. u koronama, kako i gdje bi mogli s lakšega dobiti dobre i prave voštanice.

Da to nije malena stvar, već takva, koja zaslužuje ozbiljnu pažnju, vidi se iz slijedeće naredbe. Zadnji baltimorski pokrajinski sabor u Americi strogo naloži svim župnicima i ravnateljima crkava, da za bogoslužje kupuju voštanice samo u odregjenim za to samostanima. Voštanice ove imadu od čistoga voska praviti sami redovnici (regulares) svojim vlastitim rukama[1]. Tako biva u Americi!

Nego što onda, ako se već gdjegod dugim običajem uvelo paliti pod misom stearinke, lojenice ili druge takve svijeće? Na to odgovaramo, da se takva zloraba ima ukinuti. Takva zloraba bila zavladala u američkoj biskupiji Charlottetownskoj (Carolinopolis) bud zbog siromaštva crkava, bud zbog velike skupoće tamošnjih voštanica. Ondješnji biskup bio se obratio na sv. Rimsku Stolicu te pitao, što mu je u tom pogledu raditi? Na to mu je sv. zbor za obrede odgovorio: „Mens est Suae Sanctitatis ut introductus abusus adhibendi candelas ex sevo eliminetur." (S. R. C. 10. Dec. 1857.)

A što da rečemo o patvorenim voštanicama, t. j. takvim, u kojima imade i drugih primjesa? Da se ni takvim svijećama ne smije misnik služiti, po sebi se razumijeva, pošto zakoni crkveni zahtijevaju, da budu od čistoga voska.

[1]) Isp. Schüch 424.

Megjutim tko bi izvan svake nužde s takvim svijećama misio, lako bi sagriješio. Da pako svećenik umiri svoju savjest, najbolje će učiniti, ako o tom izvijesti svoga biskupa. Tako je nedavno sv. zbor za obrede odgovorio jednomu francuskomu svećeniku, koji je morao misiti sa svijećama, u kojima bijaše jedva $^1/_5$ voska: *Consulat Episcopum.*

Ad secundum. Bez svjetla nikad nije smjeti misiti, osim kad istoga poslije pretvorbe nestane i drugo se barem u $^1/_4$ sata dobiti ne može. Po tom ako misnik prije pretvorbe opazi, da je svjetla nestalo, i da drugoga nikakvoga dobiti ne može, mora ostaviti misu. (Benedikto XIV. de sacrif. mis. sect. II. n. 52.) Može li pako brzo dobiti ma kakvogod svjetlo, tada ne smije ostavljati mise, već počekati. (Sv. Alf. VI. n. 394.) Lehmkuhl kaže, da bi se bez svjetla smjelo misiti i onda, kad treba posvetiti česticu za umirućega. (Vol. II. n. 233.) Samo misijonarima, kako gore rekosmo, dopušteno je misiti bez svjetla, kad ovoga nikako dobiti ne mogu.

S jednom samo voštanicom misiti, kako je gore rečeno, mali je grijeh. Inače za malu misu zahtijevaju se dvije voštanice, za pjevanu četiri, a za svečanu šest. (Gavantus, Thesaurus sacrorum rituum Pars I. tit. 20.) Pod malom misom više no dvije svijeće nikomu se ne smiju užgati pa ni generalnomu vikaru (S. R. C. 7. kol. 1627.) ili komugod nižemu prelatu. (S. R. C. 27. kol. 1822.) Glede biskupa propisuje Ceremonijal Rimski ovo: „In festis solemnioribus decet in eo (altari) apponi quatuor candelabra cum candelis accensis . . . in aliis festis non ita solemnibus et feriis, sufficiunt duo luminaria." (Libr. I. c. 29. n. 4.)

Crkva zabranjuje pod malom misom paliti više od dvije svijeće pogledom na osobe, podnipošto pako zbog kakve svečanosti, ili pod župnom ili konventualnom misom. (S. R. C. 12. mj. 1857.)

Ad tertium. Župnik Bartolomej zlo radi, što pod izlikom siromaštva misi s patvorenim voštanicama ili stearinkama; jer ako su prave voštanice nešto i skuplje, to za to liko dulje

gore, tako da se ništa ne prištedi. Jedna čista voštanica od jednoga kilograma može gorjeti 140 sati, samo ako nije na propuhu. Takogjer zlo radi, što zbog osobnih obzira daje svojim prijateljima pod malom misom paliti više od dvije svijeće.

25. Smije li se crkva rasvijetliti električnim svjetlom?

Budući da je u novije doba u mnogim mjestima uvedena električna rasvjeta, pita se, smije li se ista upotrebljavati u crkvi?

To pitanje riješio je sv. zbor za obrede 4. lipnja 1895. ovako: „*Ad cultum, Negative. Ad depellendas autem tenebras, Ecclesiasque splendidius illuminandas, Affirmative; cauto tamen ne modus speciem praeseferat theatralem.*" (Acta S. Sedis, Vol. XXVIII. pag. 53.)

26. Smije li se sv. ulje čuvati kod kuće?

U župi X. je običaj, da se sv. ulje drži u župnom stanu. Pita se, je li to smjeti?

Odgovor. Već je sv. Karlo Borromejski u trećem pokrajinskom saboru bio naredio: „ut sancti Chrismatis et sancti Cathecumenorum olei (idem intelligendum de altero infirmorum) vascula non alibi, sed *in Ecclesia* religiose adserventur." Gardellini pako, iza kako je tu stvar opširno obrazložio i dokazao, zaključuje ovako: „Clare igitur patet fas non esse parocho vel rectori sacra olea sibi tradita retinere domi ... sed omnino teneri eadem deponere in decenti tutoque loco *intus Ecclesiam* ad id destinato." (Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum, tom. VIII. pag. 21.) Samo kad je crkva jako udaljena od župnoga stana, smjeti je zbog nužde i to samo bolesničko ulje čuvati i u crkvi i u župnom stanu, nu na pristojnom i sigurnom mjestu. Evo za to odluke sv. zbora za obrede. Pitalo se: „Sacerdotes curam animarum exercentes pro sua commoditate apud se in domibus suis re-

tinent Sanctum Oleum Infirmorum. Quaeritur: An, attenta consuetudine, hanc praxim licite retinere valeant?" Na to je spomenuti zbor 26. prosinca 1826. odgovorio: „Negative, et servetur Rituale Romanum, excepto tamen casu magnae distantiae ab Ecclesia; quo in casu omnino servetur etiam domi Rubrica quoad honestam et decentem tutamque custodiam." Isto tako odgovorio je isti zbor i 31. kolovoza 1872. ad V., 15. studenoga ad II. i 23. lipnja 1892.

Zloraba je dakle, ako župnici u svom župnom stanu drže krizmu i katekumensko ulje, pošto nema razloga, zašto bi se ova sv. ulja čuvala kod kuće.[1]) Zloraba je takogjer, ako župnici čuvaju u svom župnom stanu bolesničko ulje, a stan njihov nije jako udaljen od crkve. Zloraba je i onda, ako župnici, kad im je stan jako udaljen od crkve, čuvaju bolesničko ulje samo kod svoje kuće, a ne i u crkvi, pošto bolesniku može biti u naglom slučaju pozvan i takav svećenik, koji ne stanuje u župnom stanu, kako se to i nama jednom dogodilo, da smo naime morali noću ići s poputbinom k bolesniku, a u crkvi nije bilo bolesničkoga ulja. Zloraba je napokon, ako župnici drže sv. ulje na takvom mjestu, da mogu i laici do njega. Tako je n. pr. jedna novakinja župnikova sluškinja uz soljenku mjesto paprenke stavila na stol posudicu sa sv. uljem, da su se gostovi grohotom smijali. A tko je tomu kriv? To će se možda činiti komu malenkost. Nu za svećenika, komu još nije otupilo čuvstvo za svete stvari, nijesu to malenkosti, već stvari, koje zaslužuju dužno štovanje. U ostalom tko je u malom nevjeran, i u velikom bit će nevjeran.

27. Od kakve tvari ima biti kazula?

Trgovci, koji prodavaju crkveno ruho, ne paze mnogo na to, od kakve tvari da bude isto. Oni su u tom neuki. Po tom ima crkvenoga ruha i od takve tvari, od kakve ne bi

[1]) Valja znati, da je strogo zabranjeno kršćavati u župnom stanu, a duhovni pastiri trebaju krizmu i katekumensko ulje samo kod krštenja i blagoslova krsne vode.

smjelo biti. No kad trgovci za to ne znadu ili ne će da znadu, morali bi to znati barem oni, koji crkveno ruho kupuju. Pa kad bi svećenici kupovali samo takvo ruho, koje odgovara crkvenim propisima, sigurno ne bi ni trgovci drukčije ruho pravili, jer ga ne bi mogli prodavati.

Mi ćemo ovdje spomenuti samo od česa ima biti *kazula* (i sve što na nju spada). Sv. zbor za obrede bio najprije zabranio kazule, kojih je tvarina protkana *staklenim končićima*, a to zato, jer bi od istih lako moglo štogod pasti na korporal ili u kalež. Pitalo se: „Utrum licitum sit ad celebrandam missam ornamentis uti, quorum textura vitrea est mixta auro et argento?" Na to je sv. zbor za obrede 11. rujna 1847. odgovorio: „*Negative.*" — Kasnije je isti zbor zabranio i kazule od *vune*. „An planetae ex lana confectae permittantur? S. R. C. 18. Decembris 1877. respondit: Usus ecclesiarum *laneas* planetas non admittit." Napokon odlukom od 28. srpnja 1881. ponovno zabrani sve kazule od *pamuka* i *platna*. Prema tomu dekretu kazule imadu biti od *svile*. No smije biti sa svilom pomiješano i platno, pamuk ili vuna. (Isp. Bouvry Expositio rubricarum Tom. II. pag. 219.; De Herdt Sacrae liturgiae praxis. Tom. I. n. 167.) Nego, kako kaže Lehmkuhl, spomenuti dekret od god. 1881. ne veže pod smrtni grijeh. (Theol. moralis, Vol. II. n. 230. not. 1.) A mi bi dodali, da n. pr. kapelan ne bi nikako sagriješio, kad ne bi mogao nikako dobiti svileno odijelo.

---

28. Smije li se misiti u žutoj kazuli?

Župnik Ivan došao k trgovcu te naručio u njega krasnu *žutu* kazulu od svilenog damasta. Pita se, je li dobro uradio?

Odgovor. Svakomu svećeniku bit će dobro poznato, da u latinskoj katoličkoj liturgiji imade samo pet liturgičkih boja, i to: bijela, crvena, zelena, ljubičasta i crna. Osim ovih pet boja ni jedna se druga ne smije rabiti u bogoslužju. Po tom misno ruho žute boje ne smije se kupovati, i ako ga je već

tkogod sebi nabavio, ne smije se njim služiti. Izrekao je to već više puta sv. zbor za obrede. Mi ćemo spomenuti samo neke odluke.

Pitalo se: „Potestne continuari usus illarum ecclesiarum, quae pro colore tam albo quam rubro, viridi vel violaceo utuntur paramentis vel *flavi* coloris vel mixtis diversi coloris floribus, praesertim, si colores a rubrica praescripti in floribus reperiantur?" Na to je sv. zbor 12 studenoga 1831. odgovorio: „*Servetur strictim rubrica quoad colorem paramentorum.*" Rubrika pako ne pozna žute boje. Izrekao je to spomenuti zbor kašnje još jasnije. Biskup naime laudenski Ivan Rota opazio je na kanoničkoj vizitaciji, da na ladanju u kapelama i crkvama njegove biskupije imade kazula *žute* boje, pak je sv. zboru za obrede predložio ovu dvojbu: „In oratoriis ruralibus atque ecclesiis, quae parvum habent censum, planetae sericae *flavi* coloris, ut antea, adhiberine queunt?" Na to mu sv. zbor 23. lipnja 1892. odgovori: „*Negative*, juxta Decretum in una Mutinen. diei 22. Septembris 1837. ad VIII." (Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 114.) Po tom neka nitko ne kupuje žutih kazula, pa bile one još od ljepše svile. Dapače takve se kazule ne bi smjele ni blagoslivljati, pošto je njihova poraba zabranjena. Samo zlatno ruho, t. j. takovo, koje je izvezeno zlatnim končićima na bijeloj, crvenoj ili zelenoj svili, dozvoljeno je rabiti u bogoslužju, gdje je takav običaj, i to za bijelu, crvenu ili zelenu boju. Evo za to odluke: „An paramenta revera auro maxima saltem ex parte contexta pro quocumque colore exceptis violaceo et nigro inservire possint? S. R. C. 28. Aprilis 1866. in una Guadal. respondit: *Tolerandam esse locorum consuetudinem relate tantum ad paramenta ex auro contexta.*" (Acta S. Sedis, Vol. IV. append. I. pag. 53.) To isto dozvoli spomenuti zbor i 20. studenoga 1885., nu ne pogledom na boju, već, kako se sam zbor izrazi, zbog dragocjenosti tvarine. (Isp. Acta S. Sedis, Vol. XII. pag. 699.)

No tko bi u žutoj kazuli misio, ne bi za to smrtno sagriješio. Nikakav pako grijeh nije misiti u takovoj kazuli,

kad druge nema, te je bolje i u takovoj kazuli misiti nego ne misiti. (Isp. moje Pastirsko bogoslovje sv. I. str. 458.)

---

29. Smije li se jedna te ista kazula rabiti za sve liturgičke boje?

Svećenik Matija običaje misiti u kapeli, u kojoj imade samo jedna kazula. Ta je kazula u glavnom bijele boje, ali su u njoj izvezene ruže crvene, ljubičaste i zelene. U toj kazuli misi on svaki dan, jer drži, da su na njoj sve liturgičke boje. Pita se:

1. Je li dovoljna jedna kazula za sve boje?

2. Pod kakav grijeh veže rubrika o boji?

3. Što se ima suditi o postupku svećenika Matije?

Ad primum. U rimskoj liturgiji ima pet liturgičkih boja: bijela, crvena, zelena, ljubičasta i crna. Crkveno ruho ima biti samo jedne tih boja, ili barem pretežno jedne, tako da se ova može odmah raspoznati. Po tom jedna kazula ne smije se rabiti za više boja, a još manje za sve, pa makar bile na njoj pomiješane sve liturgičke boje. To je sv. zbor za obrede više puta izrekao. Da navedemo samo dvije takve odluke. Pitalo se: „Num paramenta confecta ex serico et aliis coloribus floribusque intertexta ita ut vix dignoscatur color primarius et praedominans, usurpari valeant mixtim, saltem pro albo, rubro et viridi?“ Na to je sv. zbor za obrede 22. rujna 1837. odgovorio: „*Negative.*“ No, kako se iz ove odluke razabire, ako je na kazuli jedna pretežna boja tako, da se može odmah raspoznati, koje je boje, tada se smije rabiti za onu boju, i to samo za onu. — Biskup vicenski (Vicenza) bio se potužio Rimskoj Stolici, da su u njegovoj biskupiji na kazulama jednako pomiješane razne boje, pak je zamolio, što mu je raditi? Na to mu sv. zbor za obrede 19. pros. 1829. odgovori: „Serventur omnino Rubricae generales, facta tamen potestate Episcopo indulgendi, ut in ecclesiis pauperibus permittat illis uti, donec consummentur.“ Kako je vidjeti, tom se odlukom potvrgjuje općenito pravilo, kojim se zabranjuju šarene kazule. Po tom kada ravnatelji crkava pa i siromašnih kupuju kazule, neka kupuju samo takve kazule, koje su samo jedne ili barem pretežno jedne boje.

Ad secundum. Sada odgovorimo na drugo pitanje, naime pod kakav grijeh veže rubrika o liturgičkoj boji? Ima bogoslovaca, koji kažu, da rubrika glede boje misnoga ruha ne veže pod nikakav grijeh, jer da je rubrika Misala, koja o tom govori, samo *directiva.* No sv. Alfonzo drži, da je probabilnije protivno mnijenje; jer da su sve rubrike, koje nalažu, što se ima obdržavati, kad se služi sv. misa, *praeceptivae,* (VI. n. 378. dub. 5.) I zbilja Papa sv. Pio V. kaže, da su sve rubrike Misala praeceptivae. Rubrika pako Misala veli: „Paramenta *debent* esse coloris convenientis.“ (P. I. tit. XVIII. n. 1.) U tom se smislu izrazio i sv. zbor za obrede, kako gore vidjesmo, veleći: „Serventur *omnino* Rubricae generales.“ Poimence pako odgovori 12. stud. 1831. ad 54.: „Servetur *strictim* rubrica quoad colorem paramentorum.“

No pita se, pod kakav grijeh veže ta rubrika? Opće je mnijenje, da ne veže pod smrtni grijeh, izuzevši, ako bi tko time jako sablaznio vjernike n. pr. služeći na Božić ili Uskrs u javnoj crkvi veliku misu u crnini. Inače je laki grijeh prekršiti tu rubriku, od kojega grijeha pako ispričaje razložan uzrok. Takav je uzrok, ako je n. pr. crkva siromašna, ili je mnogo misnika, te ne može svima doteći ruho propisane boje. Tako uči sv. Alfonzo (l. c.) Dapače Sporer veli: „Satius esse quocumque die facere sacrum in quolibet colore, quam illud omittere.“ (Ap. s. Alphonsum l. c.)

Ad tertium. Kako je vidjeti, svećenik Matija ima krivo, kad misli, da je slobodno u sve dane služit se jednom šarenom kazulom. Po tom njega nije moći ispričati barem od lakoga grijeha, osim ako nikako ne može dobiti druge kazule, a ima razloga da misi u onoj kapeli.

---

30. Smije li se u mrtvačkoj misi kalež pokrivati pallom, koja je odozgor crna?

O palli, tom malom komadiću platna, pretresivalo se već više puta u sv. zboru za obrede. Bilo bi predugo navagjati ovdje sve odluke, koje je o tom izdala Rimska Stolica. Mi ćemo navesti samo onu odluku sv. zbora, proti kojoj se u sploh griješi, da se naime kalež u mrtvačkoj misi ne smije pokrivati pallom, koja je odozgor crne boje. Pitalo se: „An non obstantibus decretis a S. R. C. editis uti liceat palla a parte superiori panno serico cooperta aut auro contexta?“ Na to sv. zbor za obrede 10. siječnja 1852. odgovori: „Permitti posse, dummodo palla linea subnexa calicem cooperiat, ac pannus superior *non sit nigri coloris* aut referat aliqua mortis signa.“ Po tom kad tko služi mrtvačku misu, neka uzme pallu, koja je i odozgor bijela, jer takva boja najbolje odgovara presv. euharistiji.

---

31. Je li smjeti vršiti službu djakona i podjakona bez dalmatike i tunicele?

U župi X. bio patrocinium sv. Petra i Pavla. Bio baš prekrasan dan. S toga se i sgrnuo tamo silan narod a i više svećenika iz bliza i iz daleka. Da se služba Božja čim svečanije obavi, zamoli domaći župnik dvojicu gospode kapelana, da bi izvoljeli kao djakon i podjakon služiti kod mise, koju će pjevati opće štovani vicearhidjakon onoga kotara. Kapelani se odazvaše pripravnima udovoljiti želji domaćina i odoše s tom namjerom u sakristiju. No župna crkva nema levitskoga odijela. Župnik kaže, da mogu služiti kao djakon i podjakon u samom humeralu, albi, pasu, manipulu odnosno i u štoli. Kapelani doduše dvojiše, da li je tako smjeti služiti kod mise, no da ne uvrijede župnika i vicearhidjakona pristanu na volju župnikovu, te bez levitskoga odijela služahu kod mise jedan kao djakon a drugi kao podjakon. Pita se, jesu li dobro uradili?

Na to odgovaramo, da nijesu, pa bilo komu za volju, jer crkva toga ne dopušta. Evo zato odluke sv. zbora za obrede. Pitalo se: „Utrum, dato quod aliquando Missa cantetur cum Diacono et Subdiacono, isti possint esse simpliciter parati cum alba, cingulo, stola et manipulo, absque dalmatica et tunicella?“ Na to je sv. zbor za obrede 7. prosinca 1888. odgovorio: „*Observentur Missalis Rubricae.*“ Rubrika pako Misala (tit. XIX. n. 5.) veli: „*Dalmatica et tunicella utuntur diaconus et subdiaconus in Missa solemni . . . quando sacerdoti ministrant.*“ Bez levitskih odijela smiju služiti samo u posne dane, i to samo u manjim crkvama. (L. c. n. 7.), dok u stolnim i drugim znamenitijim crkvama imali bi biti u posne dane obučeni u tako zvane planetae plicatae. (L. c. n. 6.).

---

32. O blagoslovu misnog ruha.

Župnik Filip dobio na poklon od bečkog društva za klanjanje presv. oltarskom sakramentu raznog misnog ruha, kao: humeralâ, albâ, kazulâ i t. d. On je to ruho rabio onako, kako ga je dobio ne pitajući nikoga, da li je blagoslovljeno ili ne. Tek sada počeo je dvojiti, nije li se možda služio neblagoslovljenim ruhom. Pita se, je li to ruho blagoslovljeno, pak ako nije, da li se mora blagosloviti i iza porabe?

Odgovor. Kadgod tko dobije novo misno ruho ma od koga god, valja da se uvjeri, da li je blagoslovljeno ili ne. Što se poimence tiče ruha, što ga daje bečko društvo za klanjanje presv. oltarskom sakramentu, znademo za izvjesno, da isto *nije* blagoslovljeno, pošto nam je ravnatelj (svećenik) toga društva izrično kazao, da oni nikakvog ruha ne blagoslivljaju, već ostavljaju to dotičniku, koji ga dobije, da se pobrine za blagoslov. Time pako, što se tko u misi služio neblagoslovljenim ruhom, nije ovo postalo blagoslovljeno, pošto za službu Božju odregjuje se blagoslovom, crkvom propisanim a ne porabom. Po tom ono ruho ima se još uvijek

blagosloviti, u koliko to može biti bez sablazni (S. R. C. 22. rujna 1703. ad 3 et 4.; sv. Alfonza Theol. mor. Lib. VI. n. 380.; de Herdt, Sacrae liturgiae praxis tom. I. n. 168. Respon. ad 2.[1])

---

33. Mora li se purifikatorij blagosloviti?

Župnik Marko dobio od jednog trgovca više novih purifikatorija. Držeći, da ih je trgovac dao po ovlaštenom na to svećeniku blagosloviti, počeo ih odmah rabiti. Tek kasnije doznao je, da purifikatoriji nisu bili blagoslovljeni. Sad nasta megju župnikom i kapelanom prepirka, da li se purifikatoriji i poslije porabe moraju blagosloviti ili ne? Župnik je dokazivao, da purifikatorija više ne treba blagoslivljati, dok je kapelan protivno tvrdio. Dok se oni tako prepirahu, dogje susjedni kateket k župniku u posjete, koji se takogjer uplete u njihovu disputu. Kateket je dapače proti župniku i kapelanu branio, da purifikatorija *uopće* ne treba blagoslivljati. On da je već više takovih purifikatorija rabio, što su mu ih njegove učenice poklonile, a da mu nije nikada ni na um palo, da ih treba blagosloviti. To se župniku i kapelanu činilo nekako čudno, te stadoše oba proti kateketu dokazivati, da se purifikatorij mora blagosloviti. Oni umovahu ovako: Rubrika Misala (Ritus celebrandi missam tit. I. n. 1.) kaže, da palla ima biti blagoslovljena. Ako dakle to vrijedi za pallu, koja manje dolazi u dodir sa presv. tijelom i krvlju Kristovom, nego li purifikatorij (kojim se purificira ne samo kalež već i ciborij), to se onda tim više mora blagosloviti purifikatorij. Da pako purifikatorij može zbilja doći u dodir sa presv. tijelom i krvlju Isusovom, to slijedi i odatle, što purifikatorije kao što i korporale i palle smiju prati samo oni, koji imadu veće redove. Ako se dakle korporal i palla zato blagoslivljaju, jer mogu doći u dodir s presv. tijelom i krvlju Kristovom, i nitko ih ne smije prati nego onaj, koji imade veće redove,

[1]) Tko smije blagoslivljati misno ruho, vidi moje „Katoličko pastirsko bogoslovje" svez. I. str. 444.

to se onda zbog istog razloga ima blagosloviti i purifikatorij. Dapače, ako se imadu blagoslivljati stolnjaci žrtvenika, humeral, pas i t. d., koliko više mora to vrijediti za purifikatorij! — I tako su sva trojica branila svaki svoje mnijenje, tako da nijedan nije hotio drugomu popustiti. Megjutim kapelan ne budi lijen, pokupi sve nove purifikatorije, i po najvećoj kiši odveze se sa kateketom k vicearhidjakonu, kod kojega je kateket služio, te ga zamoli, da mu purifikatorije blagoslovi, što ovaj rado i učini. Pita se, je li se purifikatorij uopće mora blagosloviti?

Odgovor. Da purifikatorija ne treba blagoslivljati, evo odluke sv. zbora za obrede. Pitalo se: 1. „*An purificatorium benedici debeat? 2. Et quatenus affirmative: quaenam benedictio adhibenda?*" Na to je sv. zbor 7. rujna 1816. in Tuden. n. 4376. odgovorio ad 1. „*Negative*"; ad 2. „*Provisum in casu antecedenti*". Po tom kateket je imao najveće pravo, a kapelan najmanje, koji si je lako mogao prištediti onaj neugodan put, samo da je pomnije pročitao rubriku Misala na napomenutom mjestu; jer ondje se izrično kaže, da samo korporal i palla imadu biti blagoslovljeni („Sacerdos . . . ponit . . . corporale, quod esse debet simul cum palla *benedictum*"); dok o kakvom blagoslovu purifikatorija niti spomena nema, već se naprosto veli: Sacerdos . . . super os calicis ponit purificatorium mundum." Nego o tom se je mogao takogjer uvjeriti i iz svakog Rituala i Misala, pošto se u svakomu Ritualu i Misalu nalazi formula za blagoslov korporala (i palle[1]) i t. d. a formuli kakvoj za blagoslov purifikatorija nigdje nema ni traga, koja ipak ne bi smjela manjkati, kad bi se i purifikatorij imao blagosloviti.

[1]) Korporal i palla blagoslivljaju se istom formulom, jer nekoć se to oboje skupa držalo, t. j. bio je jedan veliki komad platna, na koji se stavljalo presv. tijelo Kristovo i pokrivao se kalež. S toga i veli se u blagoslovu: „. . . *ad tegendum, involvendumque Corpus et Sanguinem* D. N. J. C."

---

*

34. Smije li se misnik služiti kaležem i patenom, na kojima je ponestalo pozlate?

U župnoj crkvi X. bio za kapelana odregjen star kalež i patena, na kojima je dugom porabom gotovo ponestalo pozlate tako, da se na mnogim mjestima vidjelo samo srebro. Kapelan se zbog toga potuži župniku te ga zamoli, da bi mu dao drugi kalež i drugu patenu, pošto da su ovi obesvećeni, te se njima pod smrtni grijeh nitko ne smije služiti, dok se na novo ne pozlate. Župnik mu odgovori, da njegov kalež i patena nijesu obesvećeni, te da se s toga može bez svake bojazni njima služiti, to više, što je crkva siromašna te nema novaca za novu pozlatu. Pita se tko imade pravo?

Odgovor. Kapelana je jamačno zaveo Gury, koji na pitanje: *„An calix et patena consecrationem amittant, si inauratio pereat?“* odgovara: *„Affirmative“*, pozivljući se za svoju tvrdnju na odluku sv. zbora za obrede od 14. lipnja 1845. (Compendium Theol. Moralis 1862. tom. II. n. 394.) Nego ta odluka ne veli, da se kalež i patena gubitkom pozlate obesvećuju, već samo: ako se na novo pozlate, da se imadu opet posvetiti. Evo riječi samoga zbora: *„Quum reverendissimus Leodien. Episcopus Sacrorum Rituum Congregationem enixe rogavit, ut declarare dignaretur: Utrum Calix et Patena suam amittant consecrationem per novam deaurationem, et sic indigeant nova consecratione? Sacra eadem Congregatio ad Vaticanum subsignata die in Ordinariis Comitiis coadunata, ad relationem mei Secretarii rescripsit: Affirmative, amittere nimirum, et indigere juxta exposita. Die 14. Junii 1845.“*

Prema tomu drugi bogoslovci uče protivno, t. j. da se kalež i patena gubitkom pozlate ne obesvećuju, te da je njima osobito u širomašnim crkvama smjeti služiti se. Mi ćemo navesti samo neke auktore, kojih ugled nije ništa manji od Gury-evog.

Moralista Ballerini u novijem svom izdanju Gury-eve moralke od god. 1882. tumači spomenuti Gury-ev nauk

ovako: „Auctor affirmatione hac absoluta non tam videtur voluisse quaestionem solvere de calice in statu amissae inaurationis, quam de statu ejusdem, prouti necessaria deauratione, qua indiget, est denuo perficiendus, videlicet de statu, in quem necessario transire debet. Nam alioquin satis constat, in quaestione, an calix et patena, si inauratio pereat, eo ipso execrati maneant, doctores inter se dissentire: *et communiorem esse sententiam, quae id negat.*“

Glasoviti rubricista Gavant veli: „Durat consecratio donec calix (to isto valja i za patenu) frangatur, vel intus de novo auro liniatur.“ (Thesaurus sacrorum rituum ad Rubr. Miss. part. II. tit. 1. litt. H.)

Scavini uči: „Casu, quo per longum usum inauratio (calicis et patenae) deperdatur puto probabilius dicendum cum Sylvio et Ferraris *non requiri novam consecrationem ad celebrandum* cum hujusmodi calice; quia tunc viget ratio, quod calix semel consecratus, totus deinde per modum unius consecratus remanet. Cum vero nova fit inauratio, intervenit aurum de novo additum, quod non est consecratum, immediate sanguinem tangens; ideo de novo consecrari debet.“ (Theologia Moralis universa, tom. III. n. 189.)

U Gousset-ovoj moralci čitamo ovo: „Le calice qui perd sa dorure perd-il sa consecration? C' est une question controversée. Les uns pensent, que la dorure étan entièrement effacée, la consecration est perdue; parce que disent-ils la consecration a été appliquée sur la dorure. Les autres, au contraire, croient, que la perte de la dorure n' entraine point celle de la consecration. Se second sentiment nous parait beaucoup plus probabible que le premier. En effet, comme le dit Collet quoique l' onction par laquelle on consacre un calice ne touche physiquemet que sa partie extèrieure, tout sa masse est cepandant consacrée. Or, la masse subsiste, quoique l' accident s'en aille; comme il parait à l' égard d' une église bien peinte ou bien blanchie, qui garde toujors sa consecration, quoique la peinture ou la blancheur dispa-

raisse.“ (Théologie Morale, tom. II. n. 325.) Tako veli taj učeni francuski biskup i moralista.

Sv. Alfonzo kaže: . . „Alii vero dicunt, non eximi a culpa veniali consecrantem in calice non inaurato, nisi paupertas excuset. Et hoc videtur probabilius. . .“ (Theologia Moralis, libr. 6. n. 370 dub. 3.) Na to dodaje *Lehmkuhl*: „Ea, quae S. Alphonsus in necessitatis casu approbat, practice videntur tum solum usui esse posse, si diuturno usu deauratio calicis (to isto valja i o pateni) jam videtur evanuisse.“ (Theologia Moralis, tom. II. n. 228.)

Još jasnije izrazuje se o tom De Herdt: „Certum est non amitti consecrationem, si paululum decidat calicis inauratio: quinimo probabilius est, eam *non amitti*, si per longum usum inauratio deperdatur, quia calix semel totus consecratus, per modum unius consecratus remanet, quamdiu existit; maxime tamen decet (dakle ne mora se), ut tunc de novo inauretur.“ (Sacrae liturgiae praxis, tom. I. n. 174.)

Čujmo, što o tom uče pastoraliste Gassner i Benger. Prvi veli: „Ein Kelch (to isto vrijedi i za patenu), welcher nach und nach die Vergoldung an der einen oder anderen kleinen Stelle verloren hat und nicht neu vergoldet ist, *braucht an sich nicht wieder konsekrirt zu werden*, nach dem Grundsatze; dass eine geweihte Sache so lange ihre Weihe behält, als sie integra bleibt; doch macht jede neue Vergoldung des Kelches und der Patene eine andere Konsekration nothwendig.“ (Handbuch der Pastoral. B. I. S. 527.)

Drugi kaže: „Das in Folge langen Gebrauches eintretende Verschwinden der Vergoldung *erheischt nicht nothwendig eine neue Consecration.*“ (Pastoraltheologie Band II. Seite 154. Anm. 3.)

Nepokon spominjemo još i juristu Aichnera, koji o tom piše ovako: „*Probabilius execratio non fit absumta per longum usum inauratione*: quando tamen ob hoc de novo inauratur, nova consecratione opus est.“ (Compendium Juris canonici. 1762. Pag. 587.)

Župnik je dakle imao posve pravo, kad je tvrdio, da se kapelan opredijeljenim mu kaležem i patenom može mirnom dušom služiti, a da se isti na novo ne morajn pozlatiti. Po tom ne treba si utvarati grijeha, gdje ga sigurno nema.

Ovdje budi spomenuto i to, da se kalež i patena ne smiju odviše trti, jer se time glogje pozlata. Gobat se tuži na svećenike „qui toto nisu manuum scrupulose simul et ridicule calices purificatorio detergunt, vel potius, ut ita dicam auro expoliant.“ (Isp. Ferraris Prompta bibliotheca v. calix. n. 14.) Kalež i patena imadu se samo u toliko otrti, da budu suhi.

---

35. O blagoslovu ciborija.

Župnik Antun naručio u jednog zlatara blizu prvostolne crkve nov ciborij, te ga odmah počeo rabiti misleći, da ga je zlatar dao blagosloviti po kom kanoniku, članu konzistorija. Tek nakon nekoliko mjeseci dozna, da ciborij nije blagoslovljen. Sad nastade živa prepirka megju njim i kapelanom. Župnik je branio, da ciborija više ne treba blagoslivljati, pošto je već rabljen za posvetu i čuvanje euharistije. Kapelan tvrdio je protivno, i to, da nije dovoljno ciborij samo blagosloviti, već da se ima kao i kalež posvetiti, i to pod smrtni grijeh; porabom pako nije postao posvećenim; posvećivati pako svete posude za euharistiju smije samo biskup, niti može on za to odrediti kojega svećenika, pa bio on i kanonik, pošto se kod takovih posveta upotrebljava mazanje sa sv. krizmom. Dokazivao je to kapelan ovako: Po rubrici Misala (Ritus celebrandi missam tit. I. n. 1.) kalež za misu ima biti po biskupu posvećen. Kao što dakle samo biskup može posvetiti kalež, u kom se posvećuje krv Isusova, isto tako samo biskup smije posvetiti i ciborij, u kom se posvećuje tijelo Isusovo. I kao što posveta kaleža veže pod smrtni grijeh (sv. Alf. VI. 379.), isto tako veže i posveta ciborija. Prema tomu odluči kapelan ponesti sobom ciborij, kad pogje na župnički ispit, da ga dade po biskupu posvetiti.

No župnik preteče kapelana i pošalje ciborij k susjednomu začasnomu kanoniku, s molbom, da mu ga blagoslovi, što ovaj i učini. Pita se je li to sve u redu, ili, ako nije, kako bi imalo biti? Na to odgovaramo:

1. Župnik nije smio predmnijevati, da je ciborij blagoslovljen, već se morao o tom uvjeriti prije, nego ga je hotio rabiti.

2. Ciborij[1]) se samo blagoslivlje (bez mazanja sa sv. krizmom), a ne posvećuje. (Isp. Ritual rimski i diecezanski de *benedictione* tabernaculi seu vasculi pro sacrosancta eucharistia conservanda).

3. Taj blagoslov pripada biskupu[2]), nu Ordinarius može za nj vi facultatum quinquennalium n. 11. odrediti svakoga svećenika[3]).

4. Taj blagoslov veže samo pod mali grijeh, a ne pod smrtni, kako je to kapelan krivo tvrdio. (Isp. Scavini Theol. Mor. tom. III. n. 189. 2°).

5. Čim su takve posude jednom rabljene, ne trebaju više blagoslova odnosno posvete, što je i župnik punim pravom branio. (S. R. C. in Nullius Fulden. 22. rujna 1703. n. 3514. ad 3. et 4.) Nego to vrijedi samo za posugje, koje dolazi u neposredni dodir euharistije, podnipošto pak za misno odijelo, koje se i poslije rabljenja ima blagosloviti, samo ako se to može učiniti bez sablazni.

---

36. Smiju li se svete stvari, kad već nijesu za bogoslužje, upotrebiti u svjetske svrhe?

U mjestu X. bila župna crkva tako trošna, da se već nikako nije mogla popraviti. S toga je župnik dade porušiti,

[1]) To isto valja i za monstraciju (ili samu lunulu) i kutijicu, u kojoj se nosi sv. pričest bolesnicima.

[2]) Redovnički glavari, kao: generali, provincijali, priori, rektori, gvardijani i t. d., smiju ipso jure blagosloviti ciborij i t. d., nu samo za porabu svojih crkava.

[3]) U zagrebačkoj nadbiskupiji ovlašteni su svi službujući vicearhidjakoni, podnipošto pako članovi konzistorija ili kanonici kao takvi, bili pravi ili začasni.

a gragju iste preda graditeljima, koji je upotrebiše za gragju kuća. Isto tako proda laicima razne neblagoslovljene stvari, koje više nije mogao trebati, dapače i istrošeno sveto ruho i posugje, koje oni upotrebiše u svjetske svrhe. Pita se:

1. Smije li se gragja crkve, neblagoslovljene crkvene stvari, pa i istrošeno sveto posugje i ruho upotrebiti u svjetske svrhe?

2. Što se ima suditi o postupku župnikovu?

Ad primum. Da uzmognemo na to pitanje tačno odgovoriti, valja da navedemo, što je u tom sigurno a što dvojbeno.

1. Sigurno je: a) Da se sveto ruho i posugje jednom odregjeno za bogoslužje ne smije više upotrebljavati u svjetske svrhe. Poznata regula juris glasi: „Semel Deo dicatum non ad usus humanos ulterius transferendum.“ (Reg. 51. in 6.)

b) Da se sveto ruho i posugje smije prodati i obratiti u svjetske svrhe, kad je tomu nužda. Takva nužda opstoji n. pr., da se crkva izbavi duga, da se nahrane siromasi i t. d. Slijedi to iz kanona *Aurum* 69 Caus. 12. q. 2. No u tom slučaju ima se sveto posugje pretvoriti n. pr. talenjem u onu tvar, od koje je bila načinjena, u zlato, srebro i t. d, a blagoslovljeno ruho rastaviti tako, da izgubi svoj prijašnji oblik. Evo, što veli Ferraris: „Paramenta et vasa sacra, licet ex justis causis vendi possint etiam laicis, et ad usus profanos, tamen prius confracta et conflata esse debent.“ Samo dragocjene stvari smiju se prodavati pod uvjetima ustanovljenim u Extrav. *Ambitiosae* (De reb. eccl. non alien.)

c) Da se sveto posugje i blagoslovljeno ruho smije i izvan nužde obratiti u svjetske svrhe, kad je isto posve izgubilo svoj prijašnji oblik. Sv. Alfonzo kaže: „Si res ita totaliter immutetur, ut ad communem materiam redeat, sicut si calix igne vel ferro ad communem massam argenti reducatur, tunc licet in usum profanum convertere.“ (Lib. IV. n. 41.)

2. Nego što onda, ako svete stvari izgube doduše posvetu ili blagoslov, tako da već nijesu za bogoslužnu porabu, ali uzdrže svoj prijašnji oblik, n. pr. ako se od ckve poruši jedan zid i absis; ako se kalež na dnu prošupi; ako se od

albe otpara jedan rukav i t. d.? Stari crkveni zakoni su u tom veoma strogi. Da čujemo samo što odredi sv. Higin papa: „Ligna ecclesiae dedicata non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam ecclesiam: vel igni sunt comburenda: vel ad profectum in monasterio fratribus: in laicorum opera non debent admitti.“ (Can. Ligna 38. de Consecr. Dist. 1.) Ono pako *ad profectum in monasterio fratribus* tumači Glossa ovako: „Non tamen indifferentur, sed vel in capitulo, vel in dormitorio, vel in aliis religiosis locis: non in coquina vel in vineis pastinandis.“ Sv. pako Klement I. papa propisuje: „Altaris palla, cathedra, candelabrum et velum si fuerint vetustate consumpta incendio dentur: quia non licet ea, quae in sacro fuerint, male tractari, sed incendio universa tradantur. Cineres quoque eorum in baptisterio inferantur, ubi nullus transitum habeat: aut in pariete, aut in fossis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus coinquinentur.“ (Can. Altaris 39. l. c.) Riječi *palla altaris* tumači Glossa ovako: „Pallae dicuntur vestimenta altaris, id est sindones et corporalia.“

Prema ovim zakonima nijedna stvar, koja je služila za bogoslužje, bila ona blagoslovljena ili ne, te ma kako postala istrošenom, ne smije se obratiti u svjetske svrhe, već se ima izgoriti i baciti u sakrarij. Dapače ni isti lijes od stare crkve ne smije se predati laicima za porabu već ili upotrebiti za druge crkve, ili spaliti, ili samostanima dodijeliti.

No pita se, da li i danas vežu ti zakoni? Što se tiče stvari neblagoslovljenih, to sa sigurnošću tvrdimo, da ne vežu. Sv. Alfonzo, iza kako je dokazao, da je veliko svetogrgje rabiti u svjetske svrhe sveto posugje i ruho, navodi Busenbauma, koji veli: „Intellige de iis quae consecrari vel benedici solent; nam ad nuptias vel communem usum adhibere tapetes, candelabra, pelvim, imo et manutergium et cetera, quae mediate serviunt ministerio sacro, non esse peccatum docet Tamburinus, nisi fiat ex aliquo contemptu saltem implicito, ut si semper et indifferenter sic utaris supradictis. Atque idem affirmat de candelis, ramis, aqua, incenso, et similibus benedictis, quod in modicis istis benedictionibus non agatur cum tanto rigore ab Ecclesia, ut patet in pane, ligno, carbonibus etc. benedictis.“ (Lib. VI. n. 40.) Dakle slobodno je služiti se u svjetske svrhe neblagoslovljenim stvarima kao svijećnjacima, ćilimima i t. d., pa makar iste bile opredijeljene za bogoslužje, samo da se tko tim stvarima ne služi s prezirom. Dapače slobodno je u svjetske svrhe upotrebiti i neke predmete, koji se blagosljivljaju kao svijeće, granje, vodu, tamjan i t. d.

A smije li se tako za svjetsku porabu upotrebiti i gragja trošne posvećene ili blagoslovljene crkve kao i istrošeno blagoslovljeno ruho, kad već ne može služiti za bogoslužje? Sv. Alfonzo niječe to glede blagoslovljenoga ruha, kad veli: „Non licet ex veteri casula vestes profanas resarcire . . . Ideo alii dicunt non licere hujusmodi vestes ad usus profanos vendere aut oppignorare.“ (L. c. n. 41.) I opet: „Uti vestibus sacris etiam attritis, ad usus profanos, est mortale.“ (Lib. VI. n. 376.) Nego sveti naučitelj govori ovdje jamačno o podrapanom ruhu, koje nije izgubilo prvobitnost oblika: pošto na drugom mjestu (l. c. n. 371.) veli: „Tamburinus, Palao item Diana docent, probabile esse, quod non sit saltem mortale, si mutata forma ad profanos usus applicetur v. gr. calix confractus, alba dissoluta, frustula corporalis etc.“

To isto uči sv. Alfonzo i glede gragje porušene crkve: „Partes avulsae a re consecrata, destructa ejus forma desinunt esse sacrae, v. gr. ligna et lapides ecclesiae dirutae vel altaris: ob respectum tamen ad rem sacram, cujus sunt reliquiae, non possunt applicari ad usus profanos aut divendi sine licentia Papae.“ (L. c.) No po našem mnijenju i ovdje se može aplikovati, što vele gore spomenuti Tamburinus, Palao i Diana.

Sv. Alfonzu priključuju se svi njegovi slijedbenici. Evo, što kaže Scavini: „Si res sacra, quae benedici vel consecrari soleat, totaliter immutari possit atque ad communem materiam

reduci, v. gr. si calicem argenteum reducamus ad communem massam argenti, utique ad usus profanos converti potest absque ulla sacrilegii nota; quia amissione formae et benedictio amittitur, ac proinde illa res nihil externi retinet, quod indecens appareat. Secus si res non satis difformetur: hinc non licet ex veteri casula vestes profanas resarcire, sed illa est comburenda. Unde nefas esse, dicunt hujusmodi vestes ad usus profanos vendere (nisi tamen laceratione transfigurentur), aut oppignorare.“ (Lib. II. n. 132. Edit. XIII.) Tako uči Del Vecchio (Vol. I. n. 801.), Gury (Vol. I. n. 287.) i t. d. Imenito pako Da Carpo veli: „Sacra indumenta, tametsi benedictionem amiserint, in usus profanos converti nullo pacto Ecclesiae canones sinunt. Quocirca ex iis vel conficienda sunt sacra paramenta, vel comburenda ac cineres in sacrario projiciendi.“ (Bibliotheca Liturgica P. 1. n. 242.)

Megjutim usprkos ovomu jednoglasnomu nauku ima ih, koji *dvoje*, da li danas jošte vežu stari zakoni, koji zabranjuju u svjetske svrhe rabiti gragju porušene crkve, kao i posugje i ruho, koje je izgubilo posvetu odnosno blagoslov. Čujmo, što o tom veli Lehmkuhl: „Vasa et vestimenta sacra, quamdiu consecrationem et benedictionem retinent, ad usus profanos adhibere, sacrilegium certe est. Imo *videtur* idem dicendum esse de illis rebus execratis, nisi vasa fusione metalli ad communem materiam redacta fuerint: *certo tamen id non constat.*“ (Vol. I. n. 382. 6.) Toga su mnijenja Gobat, Palao i Tamburinus. Nekoji dapače drže kao *sigurno,* da u tom danas nema nikakve zabrane. Tako riješi liturgička akademija rimska dne 2. ožujka 1887. jedan slučaj: „Res jam sacrae, si ex naturalibus causis execratae fuerint, vel benedictionem amiserint, in communes usus converti possunt. Ratio . . . est, quia ideo alius usus a sacro pro his rebus interdicitur, eo quod per consecrationem vel benedictionem peculiarem ad Dei cultum destinatae sunt. Atqui ex hypothesi hae res amplius sacrae non sunt, quia consecrationem aut benedictionem amiserunt; ergo . . .“

No kako taj nauk spojiti sa gore navedenim starim kanonima, koji to brane? Na tu poteškoću odgovorila je spomenuta akademija ovako: „Aut canones loquuntur de rebus sacris manentibus, vel eamdem retinentibus formam ante usum profanum, *aut non amplius vigorem habent ex benigna interpretatione Ecclesiae.* Itaque cum cl. Quarti tenemus, quod sicut potest materia calicis execrati vendi, et ad profanos usus absque scrupulo applicari; ita et a fortiori idem potest de aliis rebus fieri, quae minus sanctitatis habent si benedictionem amiserint. (Rubr. Miss. Rom. Comment. p. 1. tit. XIX. dub. III. in fine.) Etenim una eademque est ratio, qua cessante, et rationatum quoque cessare necessum est.“ (Isp. Ephemerides liturgicas Anno II. p. 339.)

Iz svega ovoga, što smo dosele rekli, možemo zaključiti za praksu, da se sigurno mogu, ma kakve crkvene stvari, koje nijesu blagoslovljene rabiti u svjetske svrhe, samo da u tom ne bude kakvoga prezira ili smutnje. Od blagoslovljenih pako stvari, smiju se u rečene svrhe rabiti voda, svijeće, granje, tamjan i druge slične stvari. Da li se smije obratiti za svjetsku porabu posugje, lijes porušene crkve, ruho i t. d., iza kako je izgubilo posvetu odnosno blagoslov, to je prijeporno pitanje. Neki kažu, da je to mali grijeh; drugi o tom sumnjaju; dok napokon mnogi ne uvidjaju u tom nikakovog grijeha, s razloga, što su te stvari izgubivši posvetu ili blagoslov, prestale biti svete, te upravo time postale svjetske. I zbilja ako se blagoslovljene stvari kao voda, svijeće, granje, tamjan i slične smiju rabiti u svjetske svrhe, to se tim više može rabiti kamenje, lijes, ruho i t. d., iza kako je izgubilo svoj oblik i blagoslov. Ovo mnijenje čini nam se dosta probabilnim.

Ad secundum. Sad možemo posve lasno riješiti gore navedeni slučaj. Župnik Antun je od porušene crkve, koja se nije mogla više popraviti sasvim slobodno mogao prodati gragju kao kamenje, lijes i t. d. graditeljima za svjetsku porabu. To isto mogao je učiniti i sa stvarima, koje nijesu blagoslovljene, dapače i sa istrošenim svetim posugjem i

ruhom, samo ako im je prije promijenio njihov oblik, prelomivši naime posugje i razporivši ruho. No dakako da je morao paziti na to, da u tom koga ne sablazni. S toga bio bi najbolje učinio, da je barem istrošeno misno ruho spalio i pepeo bacio u sakrarij.

---

37. Smije li se missa de Requie namijeniti živima?

Župnik Filip i kapelan Jakov bili baš kod večere, te po običaju disputirali o teološkim stvarima. Na jednom dogje k njima pobožna župljanka, te ih zamoli, da bi sutra obadva misili po njezinoj nakani. Oba obećaše, da će zadovoljiti njezinoj želji uzevši svaki svoj stipendij. Sutradan bio festum semiduplex, u koji bijahu dopuštene tihe mrtvačke mise. Župnik služio prije, a kapelan za njim. Župnik čitao misu de Requie, a kapelan de die. Kad oba dogju k objedu, zapređe se opet teološka disputa. Kapelan napeljao govor na crne mise, te će župniku, da je valjda zaboravio misiti po nakani one pobožne žene, pošto je služio misu de Requie. Župnik mu odvrati da joj je aplicirao plod u crnoj misi. Kapelanu se to činilo čudno, pak će sasvim čedno župniku, da mu to ne ide u glavu, kako se može crnom misom, u kojoj dolaze tolike molitve za mrtve, zadovoljiti „ad intentionem?“ Na to mu odvrati župnik, da je to smio, pošto nije znao, da li je ona žena zahtijevala misu za živoga ili za mrtvoga, a in dubio libertas est in possessione. Kad bi on bio znao, da je ona tražila misu za živoga, ne bi bio služio de Requie već de festo. Sad nastade živahna prepirka, te se dokazivalo pro i contra. U to dogje susjedni župnik, te se i on uplete u disputu, dokazujući i župniku i kapelanu, da se u mrtvačkoj misi smije aplicirati plod ne samo kad tko ima služiti „ad intentionem,“ već i ako sigurno znade, da mora služiti i „pro vivo.“ A dokazivao je to ovako: Bitnost mise sastoji se u konsekraciji, a ne u molitvama ili u boji, u kojoj tko služi. Plod pako sv. mise dobiva onaj, komu ga misnik

namijeni. Ako dakle može misnik in missa de die aplicirati plod mrtvomu, zašto ne bi smio i u mrtvačkoj misi namijeniti plod živomu? Pita se, tko je imao pravo? Odgovaramo u kratko, da se onaj treći svećenik t. j. susjedni župnik najbolje razumije u liturgiku.

Evo za to odluke svete Rimske Stolice.

Pitalo se: I. „An liceat sacerdotibus uti paramentis nigris et celebrare Missam de Requiem, ut satisfaciant obligationi, quam susceperunt secundum *intentionem dantis* eleemosynam, quando prorsus ignorant, quaenam sit illius intentio pro defunctis nec ne? II. An liceat sacerdotibus uti paramentis nigris et celebrare Missam de Requiem, ut satisfaciant obligationi, quam susceperunt *pro vivis?*“ Na to sv. zbor za obrede 29. studenoga 1856. odgovori: „ad I. *Affirmative;* ad II. *Affirmative, dummodo, non diverse praescripsit, qui dedit eleemosynam.*“

---

38. O glazbi u crkvi i u procesijama.

Župnik Luka običaje na veće blagdane pozvati glazbu u crkvu i na procesije, koja više puta udara kazališne i druge svjetske komade. Pita se:

1. Koja je glazba u crkvi dozvoljena, a koja zabranjena?
2. Smije li glazba svirati u procesijama i gdje joj je mjesto?
3. Što se ima suditi o župnikovom postupku?

Ad primum. U crkvama smije svirati samo crkvena glazba, t. j. takva, koja se odlikuje ozbiljnošću, jednostavnošću i uzvišenošću. Glazbom se izrazuju čuvstva. Po tom ona mora biti u savezu s ovima. Da pako može glazba uzbuditi nabožna čuvstva, treba da sama bude pobožna. Svjetska glazba pobugjuje samo protivna čuvstva i rastresuje pamet odnosno odvraća ovu od Boga. S toga su se mnogi Pape i sabori (općeniti i posebni) bavili tim zamašnim predmetom, te isključili svaku svjetsku glazbu iz crkve. Evo što veli sabor tridentski: „Ab ecclesiis vero musicas eas, ubi sive organo sive cantu lascivum aut impurum aliquid miscetur . . . .

(Ordinarii locorum) arceant, ut domus Dei vere domus orationis esse videatur ac dici possit.“ (Sess. 22. de observ. et evit. in Missae celebr.) Ovdje budi spomenuto, da su oci sabora tridentskoga htjeli iz crkve isključiti svaku glazbu; no pošto su se tomu oprli carevi poslanici, zadovoljiše se time, da su zabranili samo sablažljivu glazbu, a dopustili pristojnu. (Benedikto XIV. Const. *Annus* od 19. velj. 1749.) Po svršetku sabora tridenskoga osnova Pijo IV. zbor od osam kardinala, da preustroji crkvenu glazbu. Glavni članovi toga zbora bijahu kardinal Vitelozzi i sv. Karlo Boromejski. Pod uplivom ove dvojice bi izvedena u papinskoj kapeli veličanstvena glazba tako, da su se i pojedine riječi mogle dobro razumjeti. Nad crkvenom glazbom imao je bditi glasoviti Palestrina. On je uglazbio i jednu misu sa šest glasova, koju svi odobriše.

Nego s vremenom uvukle su se u crkvenu glazbu mnoge zlorabe, tako da se ista izrodila u svjetsku i kazališnu. S toga su Pape izdali stroge naredbe, da ju povrate i uzdrže u njezinim granicama. Tako je Benedikto XIV. (Const. *Annus*) zabranio u crkvi svaku glazbu, koja naliči na kazališnu glazbu. To isto ponovi i Pijo IX. (2. pros. 1855.) i Leon XIII. (24. ruj. 1884.; 21. srp. 1894.) Po tom u crkvama ne smiju se nikojim glazbilom pa i niti orguljama igrati svjetski komadi, a najmanje takvi, koji se izvagjaju u kazalištu ili kod plesa

Ad secundum. Glazba može svirati i u procesijama, no samo takove komade, koji pobugjuju na pobožnost, kao i u crkvama. Glede mjesta pitalo se: „Quo loco procedere debeat concentus musicus vulgo la *Banda,* dum sacris processionibus intervenit?“ Na to je sv. zbor za obrede 23. rujna 1837. in Brundusina odgovorio: „Assignetur locus ab Episcopo, verum ante utrumque Clerum.“

Ad tertium. Odatle se vidi, da se postupak župnika Luke ima osuditi. Župnik ne smije dopuštati, da se kuća Božja i crkvene procesije obeščašćuju sviranjem svjetskih

komada, kojima se raztresuje pamet i potiču neuredne misli. Glazba smije služiti samo za to, da se poveća pobožnost i da se digne pamet k Bogu.

---

39. Veže li Grgurovski pijev u bogoslužju?

Svećenik Marko ne znajući Grgurovskog pijeva, pjeva po običaju, koji vlada u njegovoj biskupiji, a taj se običaj razlikuje od pravog crkvenog pijeva. Pita se:

1. Je li Grgurovski pijev u bogoslužju obvezatan?

2. Može li se uvesti tomu protivan običaj?

3. Što se ima suditi o svećeniku Marku?

Ad primum. Jedan od glavnih dijelova svete liturgije, kojim se Bog osobito slavi, jest pijev. Njim su se bavili najveći muževi, tako da su se u njem dostojali podučavati i druge. Takvi muževi bijahu sv. Atanazije, sv. Bazilije Veliki. sv. Ivan Krisostom, sv. Augustin, sv. Ambrozije, sv. Grgur Veliki i drugi. Crkva kano učiteljica svete liturgije za rana je propisala za sveti pijev pravila, imenito sv. Grgur papa, po kom se i zove Grgurovski pijev. No i od onda je crkva uvijek brižno njegovala Grgurovski pijev i zahtijevala od crkvenjaka, da mu budu vješti. Tako n. pr. sabor tridentski propisuje, da klerici budu dobro uvježbani u crkvenom pijevu (Sess. 23. c. 18. de ref.) To isto nalaže i Benedikto XIV. u konstituciji *Annus* od 19. velj. 1749. A i sv. zbor za obrede upitan: „An cappelani de massa debeant possidere cantum firmum, ita ut eligi non debeant neque possint imperiti hujusmodi cantus?“ 12. pros. 1660 in Januen. odgovori: „*Affirmative,* et in posterum examinentur a deputatis per Ordinarium.“ Biskupski pako Ceremonijal veli o tom ovako: „Psalmi *decantari debent* a Choro et ab ipsismet Canonicis et beneficiatis, aliisque de Capitulo, in tono et cantu Gregoriano cum gravitate et decore, ita ut eorum verba ab omnibus intelligantur.“ (Lib. II. c. 1. n. 8.)

Ad secundum. Valja znati, da su Rubrike Misala zapovjedajuće, a na rubrike spadaju i note, kako se ima pjevati

misa. Protiv rubrika pako Misala ne može se uvesti pravni običaj. Sve to potvrgjuje najnovija odluka sv. zbora za obrede od 14. ožujka 1896. Ta odluka glasi: „A Sacra Rituum Congregatione postularunt, plurimi: An intonationes Hymni angelici ac Symboli, necnon singulae modulationes a Celebrante in Missa cantata exequendae, videlicet Orationum, Praefationis, Orationis Dominicae et cum relativis responsionibus ad chorum pertinentibus, *ex praecepto servari debeant* prout jacent in Missali, an mutari potius valeant juxta consuetudinen quarumdam Ecclesiarum? Et eadem S. Rituum Congregatio die 14. Martii 1896. censuit respondendum: *Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam, et quamcumque contrariam consuetudinem esse eliminandam,* juxta Decretum 21. Aprilis 1873." (Isp. Acta S. Sedis, Vol. XXVIII. pag. 564.)

Odatle se vidi, da je Grgurovski pijev obvezatan i to pod grijeh, od kojega ne ispričaje nikakav protivni običaj, pošto to nije zakonit običaj već zloraba, koja se ima ukinuti.

Ad tertium. Svećenik Marko morao se učiti Grgurovski pijev kao i druge liturgičke stvari, pošto i on spada u bogoslovne nauke. Po tom što je onda zanemario, dužan je sada nadomjestiti, t. j. naučiti Grgurovski pijev. Ne može li ga više naučiti, tada je zbog nemogućnosti ispričan, no svakako neka nastoji da pjeva barem ozbiljno i pobožno.

---

40. Smije li se pokraćivati pjevanje u misi?

U mnogim župama biskupije S. zavladao je običaj, da svećenici u pjevanim misama ne pjevaju *Credo in unum Deum* odnosno i *Dominus vobiscum* i *Oremus* prije prikazanja te *Per omnia saecula saeculorum* sa *Pater noster* i *Per omnia saecula saeculorum* sa *Pax Domini sit semper vobiscum,* a to samo zato, da ne moraju čekati, dok puk odpjeva svoje pjevanje. Pita se, je li to u redu?

Odgovor. Da taj običaj ne valja, jer se protivi zapovjedajućim rubrikama Misala, o tom se može svatko uvjeriti

iz same te knjige. No mi ćemo ovdje diljem navesti okružnicu Ordinarijata kölnskoga od 15. rujna 1890. br. 112., koja o tom ovako govori:

Per ordinationem Vic. Arch. Gen. d. d. 25. Aug. 1854. interdictum est, ne cantus liturgicus in Missa truncetur. Quam instructionem ut ad amussim ab omnibus Archidioecesis nostrae clericis servetur hisce innovamus et inculcamus.

Cum S. Tridentina Synodus Sess. VII. can. 13 anathema esse pronuntiaverit: „si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorem mutari posse" cumque quod tremendum sacrificium attinet, S. Pius PP. V. speciali constitutione „Quo primum" quae Missali praeponitur, mandaverit et praeceperit *„districte omnibus in virtute sanctae obedientiae, ut . . . Missam iuxta ritum, modum ac normam, quae per Missale hoc . . . . nunc traditur, decantent atque legant:"* nemo erit inter catholicos, qui Rubricas inter Missam servandas sub peccato obligare neget. Unde patet, quam perperam agant sacerdotes nonnulli, qui in Missa solemni ea, quae cantanda sunt, imprimis autem praefationem et Pater noster, nonnisi intonant, integra autem non cantant, aut qui eo etiam procedunt, ut Missam post consecrationem absque cantu persolvant. Rubricae enim Missalis expresse praecipiunt: „In Missa solemni, quando, dici debent a celebrante *Gloria in excelsis* et *Credo,* intonantur et cantantur *Dominus vobiscum,* et Orationes ante Epistolam, *Dominus vobiscum, Oremus* ante Orationes et ante Offertorium, Praefatio, *Per omnia saecula saeculorum* cum *Pater noster, Per omnia saecula saeculorum* cum *Pax Domini* et *Orationes post Communionem."* Rubricae generales Missalis Rom. cap. XVI. n. 3. Idem de epistola, evangelio et *Ite missa est,* vel *Benedicamus Domino* dicendum esse per se patet atque expresse etiam Rubricis generalibus Missalis Coloniensis statutum est (cap. XXIV.): „In Missa

solemni vel quae cantatur, clara et elata voce per Celebrantem cantanda sunt: *Gloria in excelsis, Dominus vobiscum, Oremus, Flectamus genua, Levate*, si non adsit Diaconus ministrans, ipsa *Oratio* vel *Orationes, Epistola* et *Evangelium*, si sine Diacono et Subdiacono celebret: *Credo in unum Deum, Dominus vobiscum* ante Offertorium, *Praefatio*, et quae ante et post Orationem Dominicam notis signantur: *Orationes* post Communionem, *Ite missa est* vel *Benedicamus Domino*, vel *Requiescant in pace*, si non adsit Diaconus ministrans."

Abusus dictis Rubricarum praeceptis contrarius in hac nostra Archidioecesi eo minus tolerari potest, quia praedecessorum Hermanni V. et Adolphi III. vestigiis inhaerendo Miximilianus Henricus contra hanc Rubricarum praeceptivarum violationem statutis dioecesanis (Part. II. tit. VIII cap. X § IV) mandavit: „Curent quoque Ecclesiarum superiores, ut . . . tam in summae, quam defunctorum Missae Sacrificio, Epistolae . . . . Praefatio et Oratio Dominica Cantorum vel Organorum concentu non mutilentur aut intercipiantur, multo minus reliquum decantandae Missae Sacrificium post elevatam hostiam lectione submissa absolvatur, sed tota Missa distincte et articulate canatur. . . .

Scimus quidem, plures abusum praedictum excusare volentes dicere: ita agi, ne nimis diuturnum evadat officium divinum. Inanem autem esse hanc excusationem iam ex eo apparet, quod integra praefatio et oratio Dominica brevi temporis spatio decantari possint. Omnibus ergo Sacerdotibus tum parochis tum vicariis tum aliis quibuscunque districte mandamus, ut in Missa solemni vel cantata ea omnia, quae iuxta Rubricas cantanda sunt, integra cantent neque deinceps sub consuetudinis, quae corruptela potius dicenda est, vel ullo alio praetextu legem violent tam expressis verbis propositam."

To isto odredi i sinoda eichstädška od god. 1447. u pogl. 47. „Abusum aliquarum ecclesiarum, in quibus *Credo* non complete usque ad finem cantatur, aut *oratio dominica* omittitur in cantu . . . . abolentes statuimus, ut qui in his transgressor inventus fuerit, a suo superiore debite castigetur."

No da ne bi možda tkogod mislio, da su to samo partikularne naredbe, koje vežu samo dotične biskupije, navodimo i odluku sv. zbora za obrede. Pitalo se naime: „An sacerdos, celebrans Missam conventualem, in qua Chorus cantare tenetur Symbolum Apostolorum, possit illam prosequi eo tempore, quo a Choro cantatur Symbolum praedictum?" Na to je sv. zbor 17. prosinca 1695. odgovorio: *„Non posse"*. Tako isto odgovori i glede *Pater noster* 16. travnja 1861. A to vrijedi za sve one dijelove, koji se po rimskom Misalu imadu u pjevanoj misi pjevati.

---

41. Smiju li se pod pjevanom misom pjevati pjesme u narodnom jeziku?

U ladanjskoj župi X. zavladao je običaj, da se pod pjevanom misom (t. j. koju misnik pjeva) pjevaju pjesme u narodnom jeziku, i to odnoseće se na dotično vrijeme ili blagdan. Tako n. pr. u adventsko vrijeme pjeva se „Poslan bi angjel Gabriel;" u Božićno „Narodi se kralj nebeski," „O pastiri čudo novo," „Radujte se narodi" i t. d. Pita se, je li se to smije?

Odgovor. Sveta Rimska Stolica izdala je nedavno glede toga ovu odluku.

„Rector parochialis Ecclesiae loci vulgo Ozieri, intra fines Dioeceseos Bisarchien. in Sardinia, de consensu sui Rmi. Episcopi, a Sacra Rituum Congregatione sequentis dubii solutionem humillime postulavit, nimirum:

An in eadem parochiali Ecclesia a fidelibus intra Missam cani possint juxta antiquum morem, a nonnullis annis interruptum, preces vel hymni lingua vernacula compositi in honorem Sancti vel Mysterii, cujus festum agitur.

Sacra porro Rituum Congregatio, referente subscripto Secretario, atque exquisito voto Commissionis Liturgicae, rescribendum censuit: *Affirmative de consensu Ordinarii quoad*

Missam privatam; Negative quoad Missam solemnem sive cantatam, juxta Ordinationis pro Musica Sacra Articulum septimum et octavum, non obstante decreto 21. Junii 1879. *dato et aliis quibuscumque.*“ Atque ita servari mandavit. Die 31. Januarii 1896. (Acta S. Sedis. Vol. XXVIII. pag. 504.)

Članak sedmi „Pravila za svetu muziku“ glasi: „Idioma quo in canticis, dum sacrae functiones strictim liturgicae peraguntur, omnino utendum est, sit *lingua ritus propria:* textusque pro libito decantandi ex Sacra Scriptura, ex ecclesiastica Liturgia, et hymnis demum precibusve ab Ecclesia comprobatis excerpantur.“

Osmi pako članak veli: „In ceteris, quae fieri solent, functionibus, *vulgari lingua* uti licebit, ex piis riteque probatis catholicorum libris excerptis verbis.“

Ta „Pravila“ izdana su svetim zborom za obrede 6. srpnja 1894., a proglašena su u Acta S. Sedis u svesku XXVII. na strani 42—49. No budući da su ova „Pravila“ s popratnom okružnicom priopćena samo talijanskim biskupima; po tom samo za talijanske biskupije izdana, to nas ista ne vežu; a ne veže nas za cijelo ni gore spomenuta odluka sv. zbora za obrede od 31. Januara 1896., pošto se ista poziva na spomenuta „Pravila“ i izdana je za župnu crkvu Ozieri u Sardiniji. Po tom mi smo toga mnijenja, da se i pod pjevanom misom u manjim crkvama smiju pjevati *pobožne pjesme* u narodnom jeziku, gdje je već to običajem uvedeno, navlastito na ladanju, gdje nema uregjenoga kora i puk bi se uvrijedio, kad bi se to dokinulo. (Isp. Linzer Quartal-Schrift od god. 1892. str. 99—101.)

---

42. O moljenju časoslova.

I.

Svećenik Marcel služio u susjednoj župi na blagdan zaštitnika mjesta veliku misu i propovijedao. Poslije mise sav izmučen moli male časove. No tek što je počeo moliti nonu, pozovu ga k objedu. Da drugi ne moraju na nj čekati, u

kratko završi nonu tako, da je ispustio ona tri dijela psalma 118., što su u sredini t. j. *Mirabilia, Clamavi* i *Principes*, tako da toga onaj dan nije molio. Pita se, kako je sagriješio?

Odgovor. Koliko se iz časoslova mora ispustiti, da tko smrtno sagriješi, u tom se ne slažu bogoslovi. Jedni zahtijevaju više, drugi manje. Najbolje uče oni, koji kažu, da je smrtni grijeh onda, ako se ispusti jedan cio mali čas, ili toliko, koliko odgovara jednomu takvomu času. Tko pako manje ispusti, lako griješi. Tako uči sv. Alfonzo (L. V. n. 146. 147.), Gury (Comp. Th. Mor. tom. II. n. 51.) i drugi. No ako bi tkogod rekao samo ovih pet riječi: *Deus in adjutorium meum intende,* ima se smatrati, da je cio čas ispustio, pošto tako malo je svejedno kao ništa. (La-Croix Theol. Mor. lib. IV. n. 1202.) To isto vrijedi i onda, ako bi tko izmolio samo hymnus, capitulum, responsoria i molitvu. (D' Annibale Summ. Edit. 3. P. 3. n. 147.) Po tom bi se svećenik Marcel u našem slučaju mogao ispričati barem od smrtnoga grijeha, pošto se ono, što je iz none izmolio na početku i na koncu, ne može uzeti za tako malo, kao da nije gotovo ništa. Ono, što je izmolio odgovara barem jednomu dijelu psalma 118, a to je 16 vrsta ili redaka. Izmolio je dakle od prilike četvrti dio.

Tko bi pako u veliku subotu ispustio vesperas, takogjer bi samo lako sagriješio, pošto je to malena stvar. (Scavini Theol. Mor. Univ. tom. II. n. 36.)

II.

Kanonik Gluhaković moleći u koru časoslov često puta ne razumije ono, što moli protivna strana, pošto je nagluh. Pita se, zadovoljava li dužnosti?

Na to odgovaramo, da zadovoljava; pošto nije dužnost, da razumije ono, što se moli, već samo da moli svoj dio i sluša drugu stranu, koliko može. To isto vrijedi i za onoga, koji izvan kora moli s drûgom. (Sv. Alfonzo L. V. n. 163.)

III.

Nadarbenik Rastresenović je u moljenju časoslova tako rastresen, da se na koncu ne sjeća, da li je izmolio

čitave one časove, te je u strahu, da bi morao opetovati moljenje, ili možda povratiti fructus beneficii.

Na to odgovaramo: neka se nadarbenik Rastresenović ništa ne uznemiruje. On može predmnijevati, da je čitave one časove izmolio. Što se pako rastresenosti tiče, zadovoljio je dužnosti, jer molitva je prošnja, za prošnju pako dovoljna je nakana i riječi), pa makar bio svojevoljno rastresen, samo ako nije za vrijeme moljenja obavljao drugo kakvo vanjsko djelo, koje se s molitvom nikako složiti ne može, kao što je n. pr. pisanje, čitanje druge knjige i t. d. Po tom nije dužan ništa opetovati, niti vraćati fructus beneficii. (Sv. Alf. V. n. 177.)

---

43. Jesu li slijepi, gluhi i stari kanonici obvezani ići u kor?

U kapitulu X. imade kanonik slijep, drugi gluh, treći star. Svi ti ne dolaze na kor. Kad je pako kakva slučajna služba n. pr. svečane zadušnice, tada dogju i oni, da dobiju svoj dio, no kapitul ih od istoga isključuje. Pita se:

1. Koji razlozi ispričavaju kanonike od dužnosti, da dogju u kor?

2. Je su li od kora ispričani kanonici: slijepi, gluhi i stari?

3. Kako griješe kanonici, koji ne dolaze na kor?

4. Što se ima suditi o kanonicima u našem slučaju i postupku kapitulovom.

Ad primum. Bonifacije VIII. navodi tri uzroka, zbog kojih kanonici nijesu dužni na kor. Ti uzroci jesu: 1. infirmitas, 2. justa et rationabilis corporis necessitas; 3. evidens ecclesiae utilitas. (Cap. unic. de Cler. non resident. in 6.) Da promotrimo malko pobliže ova tri uzroka.

1. *Infirmitas.* Da bolesni kanonici nijesu dužni na kor, te da s toga ne gube svojih dohodaka i tako zvanih svakidašnjih distribucija, to se samo sobom razumijeva. O tom nitko pametan ne može sumnjati. No bolest ima biti takva, da ih priječi asistovati koru. (C. Significatum 11. de Praeb.)

Megjutim ne zahtijeva se baš teška bolest, tako da tko upravo mora ležati u krevetu; dosta je, ako se boji, da će pasti u tešku bolest, ako ide u kor. (S. C. C. in Nucerina 17. Febr. 1838.), pa makar zbog zdravlja i izlazio malko izvan kuće (Ead.); ne pako ako izlazi na običnu šetnju, ili je danju kod kuće a noću polazi zabave. (Ead.) To isto vrijedi i onda, ako je tko sam kriv svojoj bolesti (S. C. C. in Caesaraugustana ad c. 12. sess. 23. de ref.), kao i o onima, koji actu boluju od podagre (S. C. C. in Savonen. 18. Dec. 1745.); ne pako o šepavima. (S. C. C. in Terracinen. 30. Jun. et 28. Jul. 1804.)

2. *Justa et rationabilis corporis necessitas.* S ovog gledišta ispričani su od kora oni, koji se oporavljaju od teške bolesti; ili uzimaju kakav lijek, zbog kojega moraju ostati kod kuće; ili moraju zbog zdravlja ići u kupelji (S. C. C. in Nucerinen. 17. Febr. 1838.) ili promijeniti zrak (S. C. C. in Illerden. 3. Mart. 1798.); ili su nepravedno utamničeni ili bačeni u progonstvo, a vjerojatno i oni, koji pobjegnu iz mjesta od straha pred ratom ili kugom.

3. *Evidens ecclesiae utilitas.* Veli se *evidens,* jer korist mora biti očita i sigurna. Pod riječju *ecclesiae* razumijeva se vlastita crkva ili sveopća crkva ili čitava biskupija. Po tom nije dužan na kor:

a) kanonik poslan od kapitula na opći ili provincijalni sabor ili na sinodu diecezansku;

b) kanonik župnik vršeći u svojoj crkvi dušobrižničku službu;

c) kanonik pokorničar, koji pod kanoničkom službom sluša ispovijedi;

d) kanonik bogoslov u one dane, kad vjernicima u crkvi tumači sv. pismo ili badava predaje u sjemeništu bogoslovne nauke;

e) dva kanonika, koji prate biskupa ad limina apostolorum;

f) kanonik poslan od kapitula u drugo mjesto, da brani prava i korist svoje crkve ili svoje nadarbine;

g) kapitularni vikar, koji je zabavljen upravom biskupije;

h) kanonici, koji asistuju biskupu in pontificalibus (S. C. C. in Amerina 3. Febr. 1819.);

i) ceremonijar biskupov, kad mu asistuje u vlastitoj stolnoj crkvi, ili zbornoj podnipošto pako u drugoj (S. C. C. in Ravennaten. 4. Jul. 1739.);

j) kanonik, koji svira orgulje ili pjeva uz orgulje u vlastitoj crkvi, ako u to ime nema nikakve nagrade (S. C. in Severinen. 15. Nov. 1659.; in Adiacen. 11. Jul. 1671.);

k) kanonici, koji dozvolom biskupovom kroz osam ili deset dana obavljaju duhovne vježbe (Klement XI. ap. Ferraris v. Exercitia spiritualia);

l) kanonici, koji u nuždi po odredbi biskupovoj slušaju pod bogoslužjem ispovijedi, ili dozvolom glavara kora na probit vjernika služe tihe mise. Nego u ta dva slučaja običaje se tražiti dozvola papina.

Osim ovih uzroka imade i drugih, koji dozvolom biskupovom ispričavaju kanonika od kora, ali je tada isključen od tako zvanih distribucija. Evo, što veli sv. Alfonzo; „Qui autem non residet propter causas diversas a tribus praedictis sed etiam justas . . . (ubi semper requiritur licentia Episcopi vel praelati), is lucratur quidem fructus, sed non distributiones.“ (Lib. VI. n. 130.) Takvi slučajevi jesu, ako je n. pr. kanonik odsutan zbog nauka, propovijedanja; ili koji prati biskupa na kanoničkoj viziti; ili podučava na sveučilištu i t. d.; ili je kao generalni vikar, ili kao ravnatelj sjemeništa, ili kao prosinodalni eksaminator zapriječen službom i t. d. Dapače kanoniste ispričavaju tako od kora i onoga, koji je na kratko vrijeme odsutan zbog važnih vlastitih kućnih posala, koji se odgoditi ne mogu, niti ih može mjesto njega drugi koji od ukućana obaviti.

Ad secundum. Sad da odgovorimo na drugo pitanje: jesu li naime kanonici slijepi, gluhi i stari dužni na kor?

1. Da su *slijepi* kanonici uopće ispričani od kora, to je sv. zbor Sabora više puta izrekao. Da navedemo samo jednu

odluku: „Canonicus caecus factus, qui uti infirmus habetur, distributiones quotidianas aliorumque fallentias, acquirit.“ (S. C. C. in Spoletana 25. Januarii 1851.) No to se razumijeva samo o onim kanonicima, koji su sasvim slijepi, podnipošto pako i o onima, koji su slaboga vida. Tako odluči isti sv. zbor in Spoletana 5. prosinca 1846., a uče tako i Barbosa (De Canon. cap. 24. n. 90.); Pignatelli (Consult. 115. n. 60. tom. 9.); Fagnanus (in cap. Cum percussio n. 12. de cler. aegrot.); Ferraris (v. Distributiones art. 1. n. 15.) i dr. Čujmo, što o tom veli Scarfantoni: „Si vero non sit omnino orbus, sed tantum ob visus debilitatem non valeat per vias ambulare, tenebitur adire chorum et ibi recitare quae scit memoriter.“ (Lucubr. Canon. lib. 2. tit. 9. n. 25.) Razlog tomu, kažu kanoniste, jest taj, što kanonici glede kora imadu dvije dužnosti, da naime budu prisutni u koru i da mole časoslov. Tko dakle ne može zadovoljiti drugoj dužnosti, mora barem prvoj. Evo, što kaže Sanchez: „Unde canonicus caecutiens non valens persolvere utrumque, respondeat uni faciendo in choro copiam suae praesentiae, quae chorum illustrat, honestat et auctorizat.“ (Consil. libr. 2. c. 2. dub. 90.) No ovo valja samo onda, ako kanonik može čitati iz časoslova, pa makar i s kakovom poteškoćom; jer ako nikako ne može čitati, tada nije dužan na kor, pa makar znao štogod na pamet. Benedikto XIV. veli: „Caecus quidem canonicus inter aegrotantes numerandus est, ipsi plura Sacrae Congregationis decreta suffragantur. Non teneri (ita respondit) horis canonicis interesse (videlicet caecum judicat); nec in choro eam officii partem, quam *memoriter tenet,* recitare, et nihilomimus lucrari distributiones quotidianas ac si interesset.“ (Instit. 107. n. 48.) Za veću pako sigurnost najbolje je u tom slučaju obratiti se na Rimsku Stolicu, koja tada i protiv volje kapitula oprašta od kora. „Sacra Congregatio vitio laborantibus caecitatis indulget exemptionem a choro cum perceptione fructuum et distributionum, licet capitulum acriter adversetur ex eo quod canonicus non sit totaliter caecus.“ (S. C. C. in Spolet. 5.

Dec. 1846. et 25. Jan. 1851.) Toliko o slijepim kanonicima glede moljenja časoslova.

No ovdje se namiče pitanje, je li slijep kanonik oprošten i od služenja mise, ili možebit mora naći drugoga, koji će mjesto njega misiti? Na to odgovara Benedikto XIV. citujući odluku sv. zbora Sabora, koja glasi: „Joannes de Abreu, protonotarius Collegiatae de Barsellos, visu orbatus, supplicat pro exemptione a servitio chori, et interim omnes fructus et distributiones quotidianas percipere. Sacra Congreg . . . censuit danda esse decreta hac de re edita, et signanter in Marcatelli die 8. Januarii 1597. tenoris sequentis: Sacra Cong . . . censuit oratorem, si vere caecus existit, a celebratione Missarum in Collegiata prorsus immunem esse, neque alium sui loco, cum sit legitime impeditus, substituere teneri“. Na to dodaje isti Benedikto XIV.: „Alia quoque decreta rem eamdem confirmant“.

Nego Pallotini navodi više odluka sv. zbora Sabora, koje slijepe kanonike opraštaju samo od služenja konventualne mise, ne pako drugih misa, kojima je njegov kanonikat opterećen; pošto za ove mora naći drugoga, koji će ih služiti. (Collect. Omn. Resol. S. C. C. Tom. IV. v. Caecus n. 19.)

2. Sad da vidimo, može li se i *gluh* kanonik isporediti slijepomu glede koralnih dužnosti. Sv. Alfonzo govori o obima skupa, te navodi Barbosu, koji i gluhe kanonike jednako ispričuje od kora kao i slijepe, no sa Salmaticensima, Sanchezom i drugima brani protivno mnijenje, da naime gluhi nijesu ispričani od kora. Razlog tomu navodi taj „quia chorus istis non nocet, et ipsi assistendo, saltem auctoritatem praebent. Excusarem tamen caecum, qui sine notabili incommodo non potest ad ecclesiam accedere“. (Lib. IV. u. 130. dub. 2.) I zbilja velika je razlika biti slijep i gluh. Slijepomu je mnogo teže ići u crkvu nego gluhomu. S toga, kako veli Fagnanus (koji je sam bio oslijepio), crkva ima veće milosrgje spram slijepih kanonika nego spram gluhih. (In c. Licet de Praeb. n. 143.; in c. Cum percusso de cler. aegrot. n. 26.; in cap. Significantibus de Off. deleg. n. 50.) Po tom gluhi kanonici moraju ići u kor, pa makar ne mogli združiti svoga glasa s glasom drugih; jer, kako rekosmo, kanonici glede kora imadu dvostruku dužnost, da naime budu prisutni u koru i da mole s drugima. Tko dakle ne može vršiti ovo potonje, dužan je ono prvo. U ostalom, da su gluhi kanonici dužni ići u kor, to je i sv. zbor biskupa i redovnika jasno izrekao: „Canonicus qui surdus evasit, ut aquirat distributiones, praesentiam in choro praestare debet.“ (Isp. Monacelli Tit. II. Form. 6.)

3. Napokon što da kažemo o *starim* kanonicima? Jesu li i oni ispričani od kora? Ako su tako stari (n. pr. preko sedamdeset godina), da im je teško ići u crkvu i prisustvovati koru, pa makar ne bili bolesni, nijesu dužni na kor (S. C. C. in Narnien. 29. Novembris 1681.); no ako ikako mogu, neka idu barem u nedjelju i blagdan. (S. C. C. in Romana 12. Augusti 1645.) Megjutim ni ovi, kano i uopće bolesni i slijepi kanonici nijesu dužni naći sebi zamjenika (Fagnanus C. Nulla de consess. Praeb. n. 72 et 73).

Ad tertium. Sad da vidimo, kako griješe kanonici, koji ne dolaze u kor. Valja znati, da sabor tridentski dopušta kanonicima onih kapitula, u kojima se svaki dan drži kor, te ne uživaju povlastice tako zvane alternative ili terciarije (da n. pr. jednog tjedna dogju jedni na kor a drugoga tjedna drugi), è smiju biti od svoje crkve odsutni tri mjeseca (osim ako naredbe onih crkava zahtijevaju službu duljeg vremena) bez svakoga uzroka (sess. 24. c. 12, de ref.), niti moraju za to tražiti dopust od kapitula ili biskupa. (Samo kad kane izaći izvan granica biskupije, tada trebaju dopust od biskupa, koji im ga bez pravednoga uzroka uskratiti ne smije.) Po tom za to vrijeme, kao i u gore navedenim slučajevima *ad primum* i *secundum* nijesu dužni na kor, niti moraju tada mjesto sebe ostaviti zamjenika. No ne smiju se svi kanonici na jedan put odalečiti na tri mjeseca; jer to pravo daje sabor tridentski kanonicima a ne kapitulu. Najviše smije ih se odalečiti trećina (S. C. C. 12. srp. 1631.) odnosno kako biskup i kapitul odrede

(Benedikto XIV. Inst. 107. n. 34.) i to ne u adventu ili korizmi, kao i niti na veće blagdane: Božića, Uskrsa i Duhova te kroz njihovu osminu. Nikad pako ne smije prestati koralna služba, pa makar broj kanonika spao samo na dvojicu. (S. C. C. in Nullius Orbetelli 31. Mart. 1696.) Tko *preko ona tri mjeseca* ili izvan gore navedenih slučajeva *ad primum* i *secundum* izostaje iz kora, taj griješi; no pita se kako? Bogoslovci uče, da taj zakon veže, pa makar se tko odrekao distribucija, pod smrtni grijeh. Evo, što veli Scavini: „In veriori sententia *mortaliter* peccant qui absunt notabiliter ultra dies permissos: nam assistentia est de primaria institutione beneficii ipsius. Errant ergo Canonici illi, qui se tutos in conscientia putant, quia si absunt sine causa a choro ultra dies permissos, distributiones etiam libenter cedunt; obligatio enim chori est a distributione ipsa independens.“ (Tom. I. n. 431. Edit. XIII.) No tko bi samo 3—4 dana u godini izostao, taj bi lako sagriješio. Sv. Alfonzo kaže: „Si absit canonicus per tres vel quatuor dies, est communis sententia non peccare graviter.“ (Lib. IV. n. 675.) To se, kako rekosmo, razumijeva, ako je odsutan bez dovoljnog razloga; jer, ako je s dovoljnog razloga i dulje odsutan, ne griješi. No nije dosta samo prisustvovati koru. Pod smrtni grijeh dužan je svaki s drugima pjevati, odnosno na glas moliti. (Benedikto XIV. *Cum super oblatas*; sv. Alfonzo IV. n. 675.) Po tom ne zadovoljava onaj, koji u koru tiho moli časoslov.

Nego ovdje se namiče vrlo važno pitanje, u kakvu kazan padaju oni kanonici, koji ne dolaze u kor?

Ako ti kanonici ni skromno ne mole časoslova, tada poslije prvih šest mjeseci iza dobivene nadarbine gube nadarbinske dohotke prema propustu. Evo, što o tom naregjuje općeniti sabor lateranski V. godine 1514. „Statuimus quoque, ut quilibet habens beneficium, si post sex menses ab obtento beneficio, officium divinum non dixerit, legitimo impedimento cessante fructus non faciat suos, pro rata omissionis recitationis officii et temporis.“ (Sess. 9.) Taj dekret potvrdio je sv. Pio V. konstitucijom *Ex proximo* g. 1571., te označio, koliko od dohodaka gube takvi beneficijati za propuštene razne časove i komu ih imadu vratiti. (Isp. moje Pastirsko bogoslovje sv. I. str. 482. seqq.) Ta kazan je *latae sententiae*. Alektandro VII. osudio je 24. rujna 1665. ovu propoziciju: „Restitutio a Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis, eo quod sit poena.“

Mole li pako ti kanonici skromno časoslov, ali u godini preko tri mjeseca i izvan gore navedenih slučajeva *ad primum* i *secundum* ne dolaze u kor, i tada gube nadarbinske dohotke. Evo, što odluči sabor tridentski: „Primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam praebendae ac residentiae fecit suos. Quod si iterum eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit. Crescente vero contumacia, contra eos juxta sacrorum canonum constitutiones procedatur.“ (Sess. 24. c. 12. de ref.) Nego ta kazan je *ferendae sententiae*, koju ima izreći biskup. (Isp. Gennari, Consult. pag. 378—358.)

Ad quartum. Po tom u našem slučaju, ako je onaj prvi kanonik tako slijep, da ne može čitati, nije dužan u kor; može li kako čitati, tada mu je dužnost prisustvovati. Drugi gluhi kanonik dužan je na kor, pa makar ne čuo drugih kanonika. Je li treći kanonik tako slab, da je starošću zapriječen ići u crkvu i prisustvovati koru, tada na to nije dužan. Megjutim ako i oni, koji nijesu dužni na kor, dogju na slučajnu službu kao n. pr. svečane zadušnice, tada imadu pravo na svoj dio, te zlo radi kapitul, koji ih od toga isključuje. Kapitul ima samo to pravo, kad spomenuti kanonici ne dogju u kor, ispitati po naznačenim pravilima, da li za svoju odsutnost imadu dovoljan razlog; pa ako nemaju, podvrći ih tako zvanoj punktaturi, t. j. lišit ih njihovog dijela.

---

44. Smiju li kanonici moliti časoslov u sakristiji?

Kod stolne crkve X. je običaj, da kanonici zimi zbog studeni mole časlov ne u koru već u sakristiji. Kad to dozna novi biskup, držeći da zbog tog razloga nijesu kanonici zadovoljili svojoj dužnosti, sve osudi na gubitak distribucija za čitavo ono vrijeme, dok su molili časoslov u sakristiji. Pita se:

1. Mogu li kanonici svojoj koralnoj dužnosti zadovoljiti u sakristiji?

2. Što se ima držati o običaju kanonika stolne crkve X. *i o odluci biskupovoj?*

Ad primum. Sigurno je, da su kanonici dužni moliti časoslov u koru. Sabor tridentski veli o njima u opće: „Compellantur *in choro* ad psallendum instituto hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare". (Sess 24. c. 12 de ref.)

Sad se pita: može li biskup dopustiti kanonicima da mole časoslov u sakristiji? Na to odgovara Ferraris: „Canonici tenentur recitare officium in choro; nec ipsis potest Episcopus concedere ut officient in sacristia. (Sacra Congregatio Episcoporum 12. Januarii 1604. in Signina.) — Potest tamen aliquando ex causa veluti ob frigus, extra chorum arbitrio Episcopi recitari divinum officium in diebus ferialibus; in diebus vero festivis omnino recitandum est in choro. (Sacra Rituum Congregatio in Lunen. Sarzanen 5. Martii 1633.) — Et Sacra Congreg. Episcoporum in una S. Severini 13. Septembris 1641. decrevit esse tolerandum quod canonici tribus mensibus anni frigidioribus recitent diebus ferialibus matutinum in sacristia". (Prompta Bibliotheca v. Canonicatus, art. n. 41. seqq.)

Odatle se razabire: 1. da kanonici imadu časoslov redovito moliti u koru; 2. da im uopće govoreći biskup ne može po svojoj volji dopustiti da ga mole u sakristiji; 3. da im zbog važnog uzroka, kao n. pr. studeni u zimi, može biskup dozvoliti da mole u sakristiji; 4. da im to može dopustiti samo u ferijalne dane, podnipošto pako u nedjelje i blagdane; 5. da kanonici u ovom slučaju ne smiju po svojoj volji odabrati sebi mjesto, gdje će moliti časoslov, već se moraju držati odredbe biskupove. Potvrgjuje to isto i Benedikto XIV., koji pozivajući se na ugled sv. Karla Boromeja veli: „Adverti debent, quae S. Carolus Borromaeus admonuit: *Matutinum in choro celebretur. At si tamen vehementia frigoris sit* vel aliae justae causae intercedant, de licentia Episcopi, in sacristia, vel honesto alio ejus ecclesiae loco dici possit. Idem probavit Sacra Congregatio Concilii die 17. Novembris anno 1645." (Instit. 107. n. 4.) Uče tako i kanoniste. Da navedemo samo Bouix-a: „Unde ex rationabili causa, ab Episcopo approbata, potest locus chori mutari in alium ejusdem ecclesiae. Quod etiam ex rationabili consuetudine introduci et valere potest. Certum autem est peccare canonicum qui, praescindendo a causis excusantibus choro non assistit." (De Capitulis Pars III. Cap. II. § 4.)

Ad secundum. Sad da odgovorimo na naš slučaj. Ako je običaj kapitula stolne crkve X. razložan (rationabilis), da kanonici zimi zbog studeni mole časoslov u sakristiji, to se toga običaja po nauku Bouix-a mogu držati. Nije li taj običaj razložan, jer u. pr. u onom mjestu nije zimi tako studeno, a da ne bi mogli moliti u koru, tada biskup može taj običaj ukinuti. Megjutim, pošto je već bio taj običaj zavladao, premda se odredbe biskupove imadu štovati, to nam se ipak njegova odluka glede gubitka distribucija čini prestroga, pa makar onaj običaj i ne bio razložan. U ovom slučaju morao je biskup najprije opomenuti kanonike, da mole časoslov u koru, pa ako ne bi htjeli slušati, tada tek mogao ih je kazniti.

---

45. Moraju li kanonici poslije polnoćke pjevati Laudes?

U kapitulu X. je običaj, da se Laudes na badnjak poslije polnoćke samo jednostavno mole bez pjevanja. Pita se:

1. Moraju li kanonici Laudes poslije polnoćke pjevati?

2. *Je li valjan protivan običaj?*

Ad primum. U stolnim i zbornim crkvama ima se bogoslužje obavljati točno po Biskupskom Ceremonijalu. Biskupski pako Ceremonijal poslije polnoćke naregjuje: „In Laudibus tandem, quae post missam solemniter *cantari debent*, serventur omnia, quae in superiori cap. 7. hujusmodi libri praescripta reperiuntur." (Lib. II. cap. XV. n. 12.) Ovu rubriku tumači Gardellini ovako: „Quapropter in Nocte Nativitatis Domini, prima Missa absoluta, Laudes etiam decantari debent; nec satis est alternative dumtaxat easdem recitare." (Vol. III. not. 1. ad Decr. sub. n. 4581. edit. III.) Da pako riječ *debent* znači zapovijed, koja veže sve kanonike, kaže isti učenjak, kad veli: „Dictio *debet,* quae semper occurrit in praefatis Ritualibus libris, praeceptiva semper est, secumque fert positivam obligationem: facultativae vero sunt dictiones aliae, *congruit, convenit, decet* et his similes." Izvan svake sumnje je dakle, da su kanonici poslije polnoćke dužni pjevati Laudes a ne samo recitovati.

Ad secundum. No pita se, veže li taj zakon kanonike i onda, ako u njih vlada od vajkada protivna navada? Na to odgovaramo, da se propisi Biskupskoga Ceremonijala mijenjati ne smiju. To se vidi iz konstitucije Klementa VIII. *Cum novissime,* gdje se kaže: „Caeremoniale hujusmodi sic emendatum nullo unquam tempore in toto vel in parte mutari, vel ei aliquid addi, aut omnino detrahi posse, ac quascumque personas praedictas . . . ad ea quae peragenda juxta hujus Caeremonialis formam et praescriptum teneri." To isto tvrdi i Inocencije X. u bulli *Etsi alias,* Benedikto XIII. u bulli *Licet alias.* Odatle zaključuju svi bogoslovi i rubriciste, da se protiv Biskupskoga Ceremonijala ne može uvesti nikakva valjana navada, izuzevši one, koje crkva odobri. Evo, što veli o tom Gardellini: „Quidquid diverso modo, quo statutum est peragitur et nulla unquam consuetudo (si eas excipias quae ut legitimae et conditionibus necessariis inductae ab Ecclesia ipsa sunt approbatae) contra illius legem potest constituere exceptionem, nullam normam aut regulam efficere, nec approbari unquam poterit, quin imo non summopere reprehendi." (Nota ad decr. 4672.)

Nego tako odluči i sv. zbor za obrede. Da od mnogih odluka navedemo samo dvije:

„Matutinis Horis solemniter persolutis in nocte Nativitatis Domini, Reverendissimus Episcopus Sulmonen. in sua Cathedrali primam celebrat Missam Pontificalem ad praescriptum Caeremonialis Episcoporum lib. 2. cap. 14.; Laudes, quae post hanc Missam pari solemni ritu cantari debent, ut in eodem Caeremonialis capite, juxta Ecclesiae illius vigentem consuetudinem sine cantu a Canonicis persolvuntur, postquam Episcopus, obsoluta Missa, Episcopium repetiit: Hinc Episcopus a S. R. C. declarari postulavit:

1. An haec consuetudo servari possit?

2. Et quatenus negative, humillime supplicat, quod attenta Cathedralis distantia, horis nocturnis, et tempore hyemali, indultum sit Canonicis inter Missarum solemnia Laudes sine cantu solemni alternari; et eo modo Missam complere, quo in Vesperis decantandis Missa perficitur in Sabbato Sancto.

Sacra eadem Rituum Congregatio . . . . rescribendum censuit: *Negative;* sed attentis peculiaribus circumstantiis, in casu, de quo agitur, consulendum, Sanctissimo pro Apostolica dispensatione recitandi Laudes sine cantu post Missam." Die 31. Martii 1821. in Sulmonen.

Dne 27. studenoga 1831. in Pisana pitalo se:

1. „An servari debeat immemorabilis consuetudo legendi Laudes in Nocte Nativitatis D. N. I. C., vel an eaedem sint decantandae?

2. Et quatenus negative, Archiepiscopus, Capituli Pisani nomine, humillime supplicat, ut huic indulgeatur facultas Laudes sine cantu legendi post Missam solemnem in illa Nocte, aeque ac eadem facultas die 31. Martii 1821. indulta est Canonicis Sulmonensibus."

*

Na to je sv. zbor odgovorio: „Ad 1. Negative. Ad 2. Attentis peculiaribus circumstantiis in casu, de quo agitur, consulendum Sanctissimo pro Apostolica dispensatione recitandi Laudes sine cantu post Missam solemnem, Canonicis tamen, aliisque de more aeque ac aliis diebus obstrictis ad interveniendum ut lucrentur Matutini distributionem.“

Iz svega ovoga rázabire se jasno, da su kanonici dužni poslije polnoćke pjevati Laudes, pa kako stara vladala kod njih protivna navada. Od tog zakona može ih oprostiti samo sv. Rimska Stolica.

---

46. Koliko kanonika hoće se, da zadovolje koralnoj dužnosti?

U mjestu X. broji kaptol samo dva kanonika. Pita se, jesu li ta dva kanonika dužna na kor? Jedan kanonik bio *pro*, drugi *contra*. Pita se, tko ima pravo?

Da su kanonici uopće strogo dužni moliti časoslov u koru, nalaže sabor Tridentski ovim riječima: „Omnes (canonici) divina per se, et non per substitutos, compellantur obire officia . . . atque *in choro ad psallendum* instituto hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare“. (Sess. 24. c. 12 de ref.) Da pako i dva kanonika mogu i moraju toj dužnosti zadovoljiti, vidi se iz ove odluke sv. zbora Sabora: „Canonici, quamvis pauci sint, puta *duo vel tres, teneantur canere officium in choro;* alias possunt ab Ordinario distributionibus punctatura privari“. S. C. C. ap. Monacelli tit. 2. form. 6. adnot. 8 et sequent.; in Nullius Orbetelli 31 Martii 1696. (Isp. Bouix *De Capitulis* Sect. III. Cap. II. §. 11., 7.; Ferraris *Bibliotheca Canonica v. Canonicatus* art. V. n. 50.)

Po tom ako kaptol spade i na samo dva kanonika, ne smiju se propustiti koralne dužnosti kanoničke.

---

47. Koliko i od česa ima vratiti nadarbenik, koji nije molio časoslova?

Svećenik Petar postao pred godinu dana župnikom. Sad dogje na ispovijed k svećeniku Pavlu, te se potuži, da cijele godine nije iz nemarnosti molio časoslova. Ispovjednik ga za to osudi, da ima polovicu svih godišnjih dohodaka razdijeliti siromasima ili uložiti in fabricam beneficii (kao zemljišta, zgrade i t. d.). Pita se, je li ispovjednik radio pravo.

Na to odgovaramo sasvim u kratko, da je u malo riječi počinio tri pogrješke:

1. Župnik Petar dužan je ad restitutionem samo za drugu polovicu godine, jer općeniti sabor Lateranski V. obvezuje na spomenutu restituciju tek *poslije šest mjeseci* ab obtento beneficio.

2. Župnik Petar nije dužan ad restitutionem sviju dohodaka, već po naredbi rečenoga koncila samo ad restitutionem *fructuum beneficii.* Koji su pak to plodovi, svatko znade iz Morala. (Isp. moje Pastirsko bogoslovje svez. I. str. 485.)

3, Župnik Petar nije dužan vratiti niti polovicu fructuum beneficialium, već samo *četvrtinu* ili *petinu* prema tomu, kako je vršio druge svoje župničke dužnosti. (Isp. Linzer Quartal-Schift 1878. str. 617.) Dapače ako su dohodci nadarbine slabi a tereti veliki, dosta je da vrati *šestinu,* pa i manje; jer čim su dohodci manji a tereti veći, tim se i manje ima odbijati za zanemaren časoslov. Kod veoma slabih dohodaka mogu *gotovo* svi dohodci nadarbine otpasti na ostale terete. (Lehmkuhl, Theol. Mor. edit. VI. tom. II. n. 641. ad IV.).

---

48. Jesu li duvne dužne moliti časoslov?

Da li su duvne dužne moliti časoslov, o tom se prepiru bogoslovci. Megjutim za nas vrijedi odluka sv. zbora biskupa i redovnika. Biskup naime Le-Manski (u Francuskoj) pitao je, da li su duvne pod smrtni grijeh dužne moliti časoslov? Na to mu je spomenuti zbor 19. travnja 1844. odgovorio:

„Affirmative quoad Moniales vota solemnia professas, juxta regulam ab Apostolica Sede approbatam, in qua hujusmodi onus imponitur. Si autem tale onus in regulis non imponatur, Orator consulat probatos auctores relate ad obligationem quae ex consuetudine oriri potest. Ubi vero vota simplicia sint, non teneri.“ Odatle slijedi:

1. Da su duvne pod smrtni grijeh dužne moliti časoslov, ako im to propisuju pravila njihova reda, odobrena Rimskom Stolicom, a ta pravila obdržavaju se gotovo kod svih redovničkih redova. Razabire se to i iz c. *Clementina de celebr. Missar.* i iz općeg nauka bogoslovaca. Nego ta dužnost spada na samostansko tijelo, a navlastito na opaticu kao glavaricu, jer ona je dužna brinuti se za moljenje časoslova. Evo što veli Gaetano de Alexandris: „Utrum Moniales teneantur sub gravi officium divinum publice in choro recitare? Resp. Teneri, tum ex antiqua Ecclesiae consuetudine tum ex statutis fere omnium religionum, tum ex *Clementina 1. de celebr. Missar.*, tum ex communi doctorum, et talis obligatio est sub mortali, praecipue respectu Abbatissae, quia quando obligatio cadit in corpus mysticum alicujus communitatis, ad caput talis corporis pertinet praecipue curare hujusmodi oneris solutionem. Obligantur quoque Moniales collectivae sumptae, quia haec obligatio afficit Communitatem, quam ipsae constituunt; divisive tamen acceptae non tenentur, nisi magnam jacturam officium pateretur, quia ad interessendum in Choro obligantur juxta mensuram regulae, quae ad poenam tantummodo obligat, non ad culpam saltem mortalem, et est communis sententia.“ (Confessarius Monialium p. 2. c. 1.)

No ako duvne nijesu uvijek dužne pod smrtni grijeh moliti časoslov u koru, je li ga moraju moliti skromno? Mnogi bogoslovci uče, da moraju. Evo što nadalje kaže spomenuti auktor: „ . . . atque adeo peccare mortaliter Moniales privatam horarum canonicarum recitationem omittentes, defendunt praecipue Malderus, Gavantus, Belloch. et Portel. Quia cum in vetustis sciri non possit a quo sit orta consuetudo (*1. si aliter 28. ff. de prob.*) attendenda est observantia, quae declarat ejusmodi consuetudinem obligare; immo potest observantia constituere jus et facere quod id obliget, quod de se non obligat (*1 de quibus et nulli ff. quod cujusque universis.*) Unde licet non constet an consuetudo praedicta recitandi horas canonicas sit introducta animo obligandi, obligat nihilominus, quia observantia ita declarat et decernit.“ (L. c.) No budući da o toj dužnosti nema nigdje pisanog zakona, mnogi bogoslovci, uz koje pristajemo i mi, uče da je i protivno mnijenje zaista vjerojatno.

2. Sve ovo, što smo dosele rekli, vrijedi samo za one duvne, koje su položile svečane zavjete, ne pako i za one, koje imadu samo proste zavjete (kao n. pr. u Francuskoj), pošto ove nijesu dužne na časoslov. No ipak Sveta Stolica običaje u novijim zavodima, u kojima se obdržavaju prosti zavjeti, propisivati moljenje maloga čina bl. dj. Marije (officium parvum B. V. M.), ali ne pod veliki grijeh. Samo u Italiji obvezala je Rimska Stolica duvne u samostanima svečanih zavjeta, u kojima je vlada zabranila polagati svečane zavjete, da pod smrtni grijeh imadu moliti časoslov. Jedan naime ondješnji biskup pitao je sv. zbor biskupa i redovnika, da li su tamošnje duvne *sub gravi* dužne moliti časoslov? Na to mu je sv. zbor 8. veljače 1887. odgovorio: *„Affirmative; juxta constitutiones respectivi Monasterii.*

---

49. O komemoraciji in suffragiis sanctorum.

Valerijan običaje *in suffragiis sanctorum* uzimati spomen naslovnika crkve, kojoj je pripisan a ne i zavjetnika biskupije, premda se isti nalazi u Direktoriju. Urban pako osim zavjetnika crkve, spominje i zavjetnika kraljevstva i biskupije. Pita se:

1. Koji zavjetnik ili naslovnik ima se spomenuti in suffragiis sanctorum?

2. *Rade li dobro Valerijan i Urban?*

Ad primum. Da možemo na ovo pitanje odgovoriti, valja da kažemo, što je sigurno, a što dvojbeno,

Sigurno je: 1., da svi moraju uzeti spomen zavjetnika ili naslovnika svoje vlastite crkve. To zapovijeda rubrika i mnoge odluke sv. zbora za obrede. U rubrici Časoslova kaže se: „adjungitur commemoratio de Patrono vel Titulari Ecclesiae.“ Po tom općim spomenima ima se dodati samo jedan i to zavjetnika ili naslovnika crkve. Krivo dakle imadu oni, koji kažu, da se imade dodati spomen zavjetnika mjesta i naslovnika crkve. Rubrika je jasna. Ona ne veli: „de patrono loci et de Titulari Ecclesiae,“ već: „de patrono *vel* Titulari Ecclesiae.“ A govori tako ne bez razloga, pošto crkva može imati zavjetnika ili naslovnika. Zavjetnik je onaj svetac, komu je crkva posvećena n. pr. majka Božja, sv. Petar, sv. Antun i t. d., a naslovnik otajstvo n. pr. Trojstvo, sv. Križ, sv. Duh i t. d. Megjutim je i zbor za obrede izrekao, da se pod zaštitnikom ima razumijevati zaštitnik vlastite crkve (1. rujna 1607. in Theatin. ad 2.) a ne n. pr. stolne crkve (18. rujna 1877. in Societ. Jesu ad 2.)

Sigurno je: 2., da oni, koji nijesu pripisani nikakvoj crkvi, kao n. pr. profesori, katekete, umirovljeni svećenici i t. d. imadu uzeti spomen zavjetnika mjesta, gdje pribivaju. Za takve odgovorio je sv. zbor za obrede 12. rujna 1840. in Brugen ad 3.: „Faciendam esse commemorationem Patroni civitatis vel loci;“ a gdje su dva zavjetnika, ondje imadu uzeti spomen od glavnijega („De unico tantum patrono principaliori fieri commemorationem, quando suffragia horum occurrunt dicenda.“ S. R. C. 20. Novembris 1683.)

Sigurno je, 3., da redovnici moraju uzimati spomen utemeljitelja svoga reda, i to bud zbog općenitog običaja, koji je zavladao, bud zbog odluke sv. zbora za obrede, koji na upit Redemptorista, da li imadu uzeti spomen od sv. Alfonza Liguorija, odgovori: *„Affirmative.“* (7. svibnja 1853. in Congreg. SS. Redempt. ad 1.)

Sigurno je: 4., da se ne mora spominjati zavjetnik kraljevstva. Pitalo se: „Utrum, si fiat commemoratio Patroni loco tituli, liberum sit eligere Patronum totius Regni prae Patrono Dioecesis et Civitatis?“ Na to je sv. zbor za obrede 18. rujna 1877. in Soc. Jesu ad 2. odgovorio: „Provisum per resolutionem diei 31. Augusti 1867. in Mechlinien.“ A ovom se resolucijom tumači, da se pod zaštitnikom mjesta ne smije razumijevati zavjetnik biskupije ili kraljevstva, već posebnog mjesta.

Da li se pako *uopće* mora uzeti spomen mjesta, gdje tko stanuje i biskupije, kojoj pripada, tu se razilaze bogoslovci. A kako ne će, kad se ni odluke sv. zbora za obrede kao najviše instancije u tom ne slažu? Tako je katkada sv. zbor zabranio osim zavjetnika crkve spominjati zavjetnika mjesta. Evo samo dvije takve odluke: „Tenenturne ex rubrica citata (Breviarii) ad aliam commemorationem alicujus Patroni sive Patroni principalis loci, sive Titularis Ecclesiae Cathedralis? Et S. R. C. die 12. Septembris 1840. in Congr. SS. Cordis I. et M. ad 3. respondit: Tenentur ad commemorationem Patroni vel Titularis Ecclesiae.“ Druga odluka glasi: „Quum in Breviarii Romani rubricis habeatur quod facienda sit commemoratio de titulari vel Patrono Ecclesiae, liquido apparet nihil faciendum de Patrono loci, nisi in casu quod insimul sit Ecclesiae Titularis.“ (Die 27. Sept. 1848. in Vapincen.) Ta odluka bi potvrgjena 18. rujna 1877. in Soc. Jesu ad 2.)

Drugi opet puta odgovorio je isti sv. zbor protivno, t. j. da se mora uzeti spomen zavjetnika biskupije i mjesta. Evo i za to dvije odluke. Prva glasi: „Commemorationem fieri deberi de utroque, primo scilicet de Patrono Dioecesis, secundo de patrono loci.“ (7. lipnja 1721. in Cassanen.) To isto potvrdi drugom odlukom od 27. veljače 1847. in Tarentin., koja veli: „I. An in integra Dioecesi Nucerina facienda sit in suffragiis commemoratio S. Rinaldi, qui tanquam Patronus praecipuus veneratur, illiusque festum in integra Dioecesi sub

utroque praecepto recolitur? Et quatenus affirmative, II. an etiam addenda sit commemoratio Patroni aut Titularis loci? Et S. C. die 18. Februarii 1868. in Nucerina respondit: ad I. Affirmative in casu. Ad II. Pariter Affirmative, dummodo sit Patronus praecipuus et numquam omissa commemoratione Titularis propriae Ecclesiae."

Kad je tomu tako, onda nije čudo, da ni rubriciste nijesu u tom složni. Gavant i Da Carpo hoće, da se mora spominjati i zavjetnik mjesta; dok Gujet i Cavalieri uče protivno. Mi ne pristajemo ni uz prve ni uz druge, već uz Meratia, koji kaže, da se strogo po zakonu ima uzeti spomen samo zavjetnika crkve; je li pako gdjegod zavladao zakoniti običaj uzimati i spomene zavjetnika biskupije i mjesta, tada se isti imadu uzeti, pošto se taj običaj temelji na gore navedenim odlukama sv. zbora za obrede. (In Gavant. Sect. 5. cap. 18. n. 8.) Tako uči i De Herdt. (Sacrae liturgiae Praxis T. II. n. 369.)

Ad secundum. Odatle se razabire, da Valerijan, koji ne uzima spomen zaštitnika biskupije, premda se isti navodi u diecezanskom koledaru, ne radi dobro. Ako taj spomen propisuje diecezanski koledar, to je onda za cijelo znak, da je taj običaj u biskupiji zakonito uveden, po tom da se ima slijediti. Nego ni Urban ne radi dobro, koji, ako i smije spominjati zavjetnika biskupije, ako je u njegovoj biskupiji takav običaj, ne smije prema gore rečenom nauku spominjati zavjetnika kraljevstva.

---

50. O običaju moliti mali čin bl. dj. Marije narodnim jezikom.

U Meksiku je starodavni običaj, da trećoredaci i braća bl. dj. Marije od Karmela mole mali čin bl. dj. Marije španjolskim jezikom. Takav običaj vlada i kod braće SSmae Conceptionis u Chilama, za koji običaj se izjavio sv. zbor za obrede, da se može tolerirati. Sadašnji nadbiskup Meksikanski dvojio je, da li se ta odluka sv. zbora smije protegnuti i

na državu Meksikansku. Jedni bogoslovci, koje je za to pitao, odgovoriše mu, da ne može, drugi pako, da može, jer da su iste okolnosti. Ovi potonji pozivahu se na Cavaliera, koji veli: „Habent Sacrae Rituum Congregationis decreta, ut licet ad particularium instantias aut quaesita ea sint, ad normam et exemplum pro iisdem et similibus casibus in Ecclesia universali deserviant etc." U toj neizvjesnosti obrati se spomenuti nadbiskup na sv. zbor za obrede, komu predloži ove dvojbe:

I. An in casu responsio edita pro Republica de Chile, rite ad Rempublicam Mexicanam extendi possit ac valeat?

II. Quatenus negative ad I., an possit pro ditione Mexicana obtineri speciale indultum?

Na to mu sv. zbor 15. siječnja 1897. odgovori:

Ad I. *Affirmative.* Ad II. *Provisum in I.* (Acta S. Sedis Vol. XXX. pag. 118.)

---

51. O javnom moljenju litanija.

U crkvi X. zavladao običaj, da se javno mole litanije presvetog srca Isusova, muke i smrti Isusove, sv. obitelji, sedam žalosti bl. dj. Marije, prečistog srca Marijina, sv. Josipa, sv. Alojzija i t. d. Pita se, smiju li se te litanije javno moliti u crkvama i javnim bogomoljnicama?

Na to je sv. zbor za obrede 6. ožujka 1894. odgovorio: „*Negative.*" A vrijedi to i onda, pa makar se iste molile i bez službujućega svećenika. S. R. C. 20. Jun. 1896. (Acta S. Sedis Vol. XXIX. pag. 445.)

---

52. Smije li se litanijama lauretanskim i svih svetih štogod dodavati?

U župnoj crkvi B. pjevaju se litanije lauretanske s kojekakvim dodatcima kao: violice protuljetna, zrako sunčana i t. d. Isto tako dodava se litanijama svih svetih ime zašti-

tnika one crkve, koji inače ne dolazi u litanijama. Pita se je li to dopušteno?

Odgovor. Da se litanijama lauretanskim i svih svetih pa ni zbog kakve god pobožnosti ne smije ništa dodavati odlučio je sv. zbor za obrede 31. ožujka 1821. i 14. kolovoza 1858. Poimence ova zadnja odluka glasi: *„Observanda decreta, quae omnem vetant in litaniis additionem"*.

---

53. O obnovi križnoga puta.

U bolničkoj kapeli X. je stari križni put posve trošan. Ravnatelj te bolnice naručio je novi križni put, pa pita, mora li za podignuće novoga križnoga puta tražiti pismenu dozvolu od Ordinarija i župnika mjesta, ili bi možda bilo dovoljno, da ga na to ovlašten svećenik samo blagoslovi.

Na to odgovaramo, ako je stari križni put bio podignut pismenom dozvolom biskupovom i župnikovom, za koju se može predmnijevati, da još traje, tada ne treba nove dozvole; dosta je, ako novi križni put blagoslovi svećenik na to zakonito ovlašten. Koji je taj svećenik, isporedi moje Pastirsko bogoslovje svez. I. str. 518. Nije li stari križni put bio podignut spomenutim dozvolama, tada se moraju prije ishoditi. Tako odgovori sv. zbor za oproste 11. siječnja 1896.

---

54. O materiji mise.

I.

Kapelan Pavao otišao u subotu k područnoj kapeli na proštenje dva sata daleko, da tamo misi slijedeći dan puku. Sobom je uzeo samo hostiju u brevijaru, a za vino mislio si, da će ga dobiti kod zvonara, koji si za takve zgode uvijek nabavi po koje vedro vina. No hoćeš nesreće, pred kapelom padne mu hostija u blato i to baš s one strane, na kojoj je utisnuta slika Propetoga; hoće da je digne, al kad tamo ona se prelomi na dvoje tako, da se jedva još drži. Pita zvonara ima li vina za misu? Ovaj mu odvrati, da je ovoga puta

nabavio samo nešto jabučnjaka. A u blizini nigdje ni kapi vina. Kapelan odluči, da će sutra, t. j. u nedjelju, rano poslati k župnoj crkvi po vino i hostiju; ali kad tamo, probudivši se noću, opazi da je tolik snijeg zapao, da ne će nitko ni htjeti ni moći ići k župnoj crkvi. Da pak bližnji narod ne bude u nedjelju bez mise, odluči misiti i s onom prelomljenom i umrljanom hostijom. No kako će misiti bez vina? Za jabučnjak je znao, da se ne može s njim valjano misiti. Nego u sobi, gdje je spavao, visio je u jednom kutu suh grozd na polici. Skinuvši ga, opazi, da u rozinama ima još dosta soka; omuli ih u drvenu zdjelicu, i nakvasi malko s vodom. Poslije šest sati stuče malko to sve i oževši procijedi kroz krpicu. Osvjedočivši se, da tako dobivena tekućina izgleda kao vino i miriši po vinu, posveti je kod mise. Došavši kući ispripovjedi župniku sve, što mu se dogodilo i kako je ipak misio. Župnik ga prekori, da je zlo uradio, a možda i nevaljano misio služeći se navlastito onom tekućinom. Pita se, tko ima pravo: župnik ili kapelan?

Na to odgovaramo, da je kapelan posve dobro radio. Da se naime u nuždi smije i jako prelomljena i umazana hostija posvetiti, isporedi moje Pastirsko bogoslovje svez. II. str. 23. Nego u ovom slučaju mogao je kapelan okrenuti hostiju, navlastito za podizanja, da vjernici ne vide, kako je umrljana. Što se pako one tekućine tiče, nema sumnje, da bijaše tvar valjana i u ovom slučaju dopuštena, jer bijaše pravo vino sa loze. Dapače Rimska Stolica dopustila je misijonarima uopće služiti se takvim vinom za misu. Pitalo se: „Utrum liceat celebrare cum vino facto ex uvis passis? S. C. de P. F. 23. Julii 1706. respondit: *Licere*, dummodo liquor ex colore et gustu dignoscatur esse verum vinum." Kako pak pripravljaju misijonari to vino, izvijestio je Rimsku Stolicu O. Josip de Hierusalem, franciskan i prefekt misijâ u Etiopiji, ovako: „Sumuntur v. g. quatuor librae zezibi (acinarum uvae passae), franguntur, atque in apto vase tunduntur, ac deinde totidem frigidae aquae librae in idem vas

infunduntur, eaque in infusione servantur per sex, octo vel ad summum decem horas; extrahitur postea uvae passae materia, eaque ab exteriore aqua purgata panno, stringitur, vel torculari premitur. Liquor inde expressus vinum est, quo sine ulteriore diligentia utuntur missionarii, dum celebrant." (Isp. Lehmkuhl Theol. Mor. ed. 6. tom. 2. n. 119. nota.)

II.

U samostanu X. daje gvardijan Kiselaković za misu takvo vino, koje već ciknulo t. j. počelo ići na ocat, ali još nije postalo ocat. Pita se:

1. Je li posveta valjana?

2. Smiju li misnici takvo vino posvećivati?

Ad primum. Da je u spomenutom slučaju posveta valjana, o tom nema sumnje. Evo što veli rubrika misala (De defectibus tit. IV. n. 2.): „Si vinum coeperit acescere . . . conficitur Sacramentum."

Ad secundum. Da misnici spomenuto vino pod kaznom smrtnoga grijeha posvećivati ne smiju, slijedi iz gore navedene rubrike, koja kaže: „Si vinum coeperit acescere . . . conficitur Sacramentum, sed conficiens graviter peccat." No ako koji svećenik mora misiti a nije vlastan promijeniti vino, kao što su to n. pr. redovnici, tada takvi svećenici nikako ne griješe služeći se takovim vinom, pošto je isto valjana tvar sv. mise, već sva odgovornost pada na gvardijana Kiselakovića, koji je strogo dužan, da za misu nabavi dobro vino. (Benedikto XIV. Notific. 76.)

III.

Svećenik Dulović ožeo ljut (nezreo), ili, kako Primorci vele, dul grozd; u tu tekućinu pomiješao malo sladora, tako da je ista imala ukus sasvim od slatkoga vina. Tu tekućinu je on posvetio kod mise. Pita se, je li ta posveta bila valjana?

Odgovor. Da je svećenik Dulović nevaljano posvetio, slijedi iz rubrike misala, koja kaže: „Si vinum sit . . . de uvis acerbis seu non maturis expressum . . . non conficitur Sacramentum." (De defect. tit. IV. n. 1.) Pomiješan pako slador mogao je doduše onoj tekućini dati ukus vina, ali nije ju mogao učiniti pravim vinom.

---

55. O kvasnom i nekvasnom kruhu.

Svećenik latinskoga obreda Zapadnjaković ne će nikada da pričesti laika istočnoga obreda hostijom posvećenom u nekvasnom kruhu, isto tako ni svećenik istočnoga obreda Istočnjaković laika latinskoga obreda s česticom posvećenom u kvasnom kruhu. Pita se, rade li ti svećenici dobro?

Odgovor. Dakako da se vjernici uopće imadu pričešćivati svaki po svom obredu, no zato ipak imade slučajeva, u kojima se mogu pričestiti i po drugom obredu. Koji su to slučajevi, razabire se iz ovih dviju odluka sv. Rimske Stolice:

1. „Omnibus fidelibus cujuscumque ritus, sive latini sive orientalis, degentibus in locis, in quibus non sit ecclesia et sacerdos proprii ritus, facultas in posterum a S. Sede conceditur SS. Communionem, non modo in articulo mortis, et pro paschali praecepto adimplendo, sed etiam quovis tempore devotionis gratia, juxta ritum ecclesiae existentis in praedictis locis, dummodo catholica sit, recipiendi." S. C. de prop. fide 18. Augusti 1893.

2. „Ubi desit proprii ritus sacerdos, cui Patriarcha orientalis mandet spiritualem suorum administrationem, ibi eorum curam suscipiat parochus alieni ritus, qui easdem atque ipsi species, azymum vel fermentatum, ad consecrandum adhibeat; anteferantur, qui eos adhibent ritu orientali. — Fidelibus autem sit, facultas communicandi utrovis ritu non eis tantummodo in locis, ubi nulla ecclesia nec sacerdos sui proprii ritus habeatur, prout a sacro Consilio christiano nomini propagando decretum est d. 18. Aug. a. 1893., verum etiam ubi propter longinquitatem ecclesiae suae, non eam possint, nisi cum gravi incommodo adire: de quo Ordinarii esto judicium. Idque fixum resideat, eum qui alieno ritu vel diu com-

municaverit non propterea censendum mutasse ritum, sed in ceteris officiis omnibus perseverare parocho suo addictum...

Mulieri latini ritus, quae viro nupserit ritus orientalis, aeque ac mulieri orientali, quae nupserit latino, integrum erit, ut ad ritum viri ineundo vel durante matrimonio transeat; matrimonio autem soluto resumendi proprii ritus libera erit potestas.“ Leo XIII. *Orientalium dignitas* 30. Novem. 1894.

Po tom, kako je vidjeti, svećenik Zapadnjaković i svećenik Istočnjaković ne rade dobro.

56. Kako stare smiju biti hostije za misu?

U župi N. je samo jedan svećenik. Hostije za misu peče zvonar i to svaki put u tolikom broju, da traju po više mjeseci. Pita se, je li to u redu i kako stare smiju biti hostije za misu?

Odgovor. Da ne duljimo, odgovorit ćemo sasvim u kratko. Najbolji naputak glede toga izdao je sv. Karlo Boromejski u pokrajinskom saboru milanskom četvrtom, koji naputak slijede mnoge biskupije. Po tom naputku imadu se čestice za pričest obnoviti svakih osam dana, a kad se posvećuju, smiju biti stare najviše dvadeset dana. Imaš dakle u svem dvadeset i osam dana, ili gotovo jedan mjesec. Hostije dakle za misu neka ne budu starije od *mjesec dana,* no valja paziti, da se ne bi možda u to vrijeme pokvarile, a to bi se moglo lako dogoditi osobito u zimsko doba, ako se drže u vlažnom mjestu. Po tom valja zabraniti zvonaru, da ne peče hostija više, nego što ih treba za mjesec dana.

57. Smije li se misiti čišćenim vinom, u koje se čišćenja radi ulilo i druge tekućine?

Župnik Čistvinović imao više vina. Sve bilo čisto kao zlato. Na jednom mu se smutilo tako, da mu za misu nije ostalo čistoga vina nego samo nekoliko boca. Netko ga naputi, da se smućeno vino može najbrže i najbolje očistiti mlijekom. Ne budi lijen, uli on u jedno bure od 5 akova dvije litre svježega mlijeka. Za čudo, vino se u 24 sata očistilo tako, da je izgledalo čisto kao kristal, imalo istu boju, miris i ukus kao i prije, premda se ni prije nije bilo pokvarilo, već samo jako smutilo. Tako je župnik očistio i sva druga vina. A prakticirali su to isto i mnogi drugi župnici, pošto se i njima vino smutilo, valjda od prevelike vrućine, jer podrumi ne bijahu dosta hladni. To je factum, koji se dogodio u biskupiji D. Pita se, smije li se tako očišćeno vino rabiti za misu, pošto se u nj ulilo i druge tekućine?

Odgovor. Da ne duljimo s odgovorom, navest ćemo samo jednu odluku sv. zbora za obrede, što ju cituje Mühlbauer u svojoj kolekciji „Decreta authentica“ Tom. III. Par. II. pag. 858. Ta odluka glasi:

„Omnia vina de vite modo consueto extracta, quae non sint substantialiter corrupta vel notabiliter mutata, sunt materia apta consecrationis, quamvis aliqualiter alterentur, ut si calefiant et modice coquantur, modico aquae immisceantur, aut aliquo aromate ad ea conservanda condiantur.“ Prema tomu

I. Materia *apta* consecrationis sunt:

1. omnia vina de vite modo consueto extracta;
2. quamvis aliqualiter alterata,
   a) ut si calefiant et modice coquantur;
   b) *modico aquae immisceantur* aut
   c) aliquo aromate ad ea conservanda condiantur.

II. Materia *apta* consecrationis *non sunt:*

1. omnia vina non de vite extracta;
2. vina de vite modo consueto extracta, sed
   a) substantialiter corrupta vel
   b) notabiliter mutata.

Da pako dvije litre mlijeka ulivena u pet akova vina bitno ne kvare vina ili znatno ne mijenjaju njegove naravi, o tom se može svatko osvjedočiti kod svakoga kemičara. To je „commixtio valde modica“ ili neznatna, jer u onom vinu nema niti $^2/_3$% mlijeka. Čujmo, što o tom piše Linzer Quartalschrift

od g. 1881. na strani 39.: „Würde Jemand einem Traubensafte mit 37 Proc. Zucker die noch fehlenden 3°/₀ beimischen, blos um den Alkoholgehalt zu vermehren, um dadurch den Werth des Weines zu vergrössern, so käme dies auf dasselbe hinauf, als ob er ausgegohrenem Weine die entsprechende Menge Alkohol zusetzte. Eine solche Beimengung würde nur *unwesentlich* die natürliche Zusammensetzung des Weinmostes alteriren.“

Što vrijedi o čišćenju vina mlijekom, to isto valja i za svako drugo čistilo kao gelatinu, krv, jaja i t. d. Lehmkuhl (Theologia Moralis Tom. II. num. 119.) veli uopće: *„Parva alterius materiae commixtio valorem non afficit;* quamquam videatur materia aliquo modo fieri illicita, nisi rationabilis causa sit v. g. vini conservatio, quae illam parvam additionem suadeat.“

Kako je dakle vidjeti, Čistvinović se onim čišćenim vinom mogao mirne duše služiti kod mise.

---

58. O formi mise.

Mladomisnik Sava u prvoj svojoj misi ispustio riječi pred konsekracijom: *Qui pridie* i t. d. Drugi put nad kruhom reče: *Hoc est enim calix,* no opazivši pogrješku, odmah mišlju opozove riječ *calix* i nastavi *corpus meum.* Treći put opet svladan od skrupula izreče: *Hoc, hoc, hoc, est, est, est, corpus, corpus, corpus, meum, meum, meum.* Pita se, je li valjano posvetio?

Odgovor. 1. valjana je konsekracija, ako tko ispusti riječi *Qui pridie* i t. d. (to isto valja i o riječima *Simili modo* i t. d.), pošto sv. oci i sabori uče, da konsekracija biva riječima Isusovim, a ne drugima. Riječi pako *Qui pridie* i t. d. nijesu Isusove, nego evangjelistove (Isp. sabor florentinski Decretum pro Armenis.) Po tom mladomisnik nije trebao ništa ispravljati.

2. Ako tko reče: *Hoc est enim calix corpus meum,* kažu neki bogoslovi, da je konsekracija nevaljana, pošto se riječi imadu uzeti onako, kako zvone, a u ovom slučaju ne znače ono, što bi značiti morale. Niti tu vrijedi, ako tko mišlju opozove riječ *calix,* pošto mjerodavno je ono, što se izreče. Drugi usuprot kažu, da je konsekracija valjana, jer da riječi u ovom slučaju valja uzeti po ljudskom običaju. U običnom pako govoru, kad tko krivu riječ, koju je lapsu linguae izrekao, odmah zamijeni drugom pravom riječju, lako se razumije ono, što hoće da reče. Prema tomu u ovom slučaju konsekracija je dvojbena, i mladomisnik morao je konsekraciju opetovati uz uvjet. Megjutim ako toga i nije učinio, nije dužan za istu nagradu opet misiti, pošto je konsekracija vjerojatno bila valjana, a vjerojatno je i to, da i konsekracija jedne prilike dostaje za bitnost mise (Isp. La-Croix 1. 6. P. 2. n. 13.); premda je vjerojatnije i općenitije mnijenje, da na bitnost mise spada konsekracija obiju prilika. (Sv. Alf. 6, 196.)

3. U trećem slučaju konsekracija je valjana, pošto opetovanjem pojedinih riječi, ne kvari se bitni smisao forme. No tko tako radi, po sebi teško griješi proti dužnom štovanju spram presvete žrtve. Megjutim našega mladomisnika možemo lako ispričati od velikog grijeha zbog njegovih skrupula i smetenosti. (Bucceroni Casus conscientiae pag. 356.) Da riječ *enim* ne spada na bitnost forme, po sebi se razumijeva, pošto je Isus nije izrekao te se njom samo veže ono, što je već rečeno, sa slijedećim.

---

59. O poremećenom redu konsekracije.

Svećenik Rastresenović iza kako je posvetio vino u kaležu, opazi, da je iz rastresenosti zaboravio posvetiti hostiju. Sad je u neprilici, što da čini, pošto se najprije ima hostija posvetiti, pak onda vino. S toga ne zna, hoće li biti valjana misa, ako u ovom slučaju posveti samo hostiju, ili mora li možda uz hostiju posvetiti opet drugo vino?

*

Na to odgovaramo, da je dosta, ako posveti hostiju. Razabire se to iz rubrike Misala, koja veli: „Si celebrans adverterit post consecrationem, etiam post illius hostiae sumptionem, hostiam esse corruptam aut non esse triticeam, posita alia, . . . a consecratione incipiat, scilicet ab illis verbis *Qui pridie* . . .“ (De defect. tit. III. n. 5.) „Si hostia consecrata dispareat vel casu aliquo, ut vento, aut miraculo, vel ab aliquo animali accepta, et nequeat reperiri; tunc altera consecretur, ab eo loco incipiendo *Qui pridie quam pateretur*, facta ejus prius oblatione.“ (L. c. n. 7.) Po tom propisan red konsekracije, da se naime prije posveti kruh pa onda vino, ne spada na bitnost žrtve, te je valjana, ako se taj red i poremeti, što dakako da je pod teški grijeh zabranjeno.

---

60. O manjkavoj konsekraciji.

Svećenik Vodopić pijući iz kaleža opazi, da je u nj mjesto vina ulio vodu. Imajući u ustima vodu, ne zna, što da učini: hoće li ju baciti iz ustiju, da se može na tašte pričestiti, ili će ju pogutnuti. Napokon ju pogutne, ali sa strahom. Pita se, je li dobro radio?

Odgovor. Vodopić je sasvim dobro uradio. Razlog je, što mu je u ovom slučaju bilo teško ne pogutnuti vodu; k tomu bilo bi veoma nepristojno onu vodu opet u kalež povraćati. A valja znati i to, da je u ustima imao i komadić posvećene hostije.

---

61. O misnikovoj nakani.

I.

Mladomisniku Janku podao podvornik u sakristiji česticu, s molbom, da ga njom pod misom pričesti. Mladomisnik privolio na to i stavio česticu skupa s velikom hostijom na patenu. No pod konsekracijom sasvim zaboravio na česticu. Kad pako hoće da se pričesti, začudi se, videći dvije čestice, jednu na korporalu a jednu izvan korporala. Dvojeći, da li su one dvije čestice posvećene, uzme obe, iza kako se pričestio velikom hostijom, a podvornika ostavi bez pričesti. Pita se, je li mladomisnik dobro radio?

Odgovor. 1. Nema sumnje, da je ona čestica, koja se nalazila na korporalu, bila posvećena; pošto, da tko tvori sakramenat, dosta je tako zvana virtualna nakana. Mladomisnik je pako tu nakanu imao, jer je od podvornika onu česticu uzeo, stavio na patenu i donio na žrtvenik, da ju posveti. Pa budući da je ona čestica pod konsekracijom bila prisutna, i to na korporalu, to bijaše sigurno i posvećena, te je mogao njom bez bojazni pričestiti podvornika, premda je bio pod konsekracijom na nju posve zaboravio. Dapače čestica bi bila posvećena i onda, kad bi ju s mladomisnikovim znanjem i podvornik donio na žrtvenik, da ga isti njom pričesti.

2. Da druga čestica, koja se nalazila izvan korporala, ne bijaše posvećena, po sebi se razumijeva; pošto mladomisnik za nju nije znao, te tako niti nakane imao posvetiti ju. No zato ipak ne smije se takova čestica staviti megju druge neposvećene; pošto nije isključena mogućnost, da se pod konsekracijom držala bud one druge čestice, bud velike hostije, te možda kojim slučajem n. pr. manipulom potegnula izvan korporala.

3. Odatle se razabire, da mladomisnik nije dobro uradio: a) što je podvornika ostavio bez pričesti; b) što je onu neposvećenu ili barem dvojbeno posvećenu česticu uzeo odmah, iza kako se s velikom hostijom pričestio; pošto je to protiv rubrika, koje nalažu, ako se ima štogod konsumirati, da se to učini poslije pričesti sa presv. krvlju. K tomu onom česticom, koja nije bila posvećena ili dvojbeno posvećena, prelomio je naravski post, i tako popio presv. krv, iza kako već nije bio na tašte, a to je najstrože zabranjeno.

II.

Sakristan Kanut kaže misniku, da je stavio na patenu jednu česticu, kojom da pričesti jednu gospogju, na što misnik i privoli. No pošto kod prikazbe ne nagje nikakove čestice,

prikaže samo veliku hostiju i posveti. Ali evo neprilike: slažući poslije pričesti korporal, na svoje čudo nagje česticu, koja bijaše pod korporalom. Pita se, je li ta čestica posvećena?

Odgovor. Ona čestica ne može se smatrati posvećenom, pošto, premda je misnik prije imao nakanu posvetiti ju, to je ipak onu nakanu opozvao, kad je ne mogavši naći čestice posvetio samo veliku hostiju. K tomu ona čestica bijaše za vrijeme konsekracije pod korporalom, a čestice pod korporalom, kažu bogoslovi, kad bi i hotio misnik, ne može valjano posvetiti, kao ni one, koje su zatvorene u tabernakulu. Da se misniku uopće takva šta više ne dogodi, neka nikada ne dopušta, da mu zvonar stavlja hostiju i čestice na patenu, već neka ih on sam stavi, kako to propisuje Misal. (Ritus servandus in celebr. Missae tit. I. n. 1.)

62. O namjeni misnoga ploda.

Svećenik Ignacije odlučio sutra misiti za Pavla, koji mu u to ime dade nagradu, a da nije opredijelio dana, kad se ima misiti. No sutra rano dogje k njemu Faustin, te ga zamoli, da pjeva misu za njegova oca Romualda, koji je one noći umro. Ignacije zaboravivši na jučer učinjenu namjenu otpjeva misu za Romualda, dok je treći dan misio za sebe misleći, da za nikoga nije dužan misiti. Kad na jednom dogje k njemu opet onaj isti Pavao, te mu uruči više misnih nagrada. Tada tek domisli se Ignacije, da je za Pavla još prije morao služiti jednu misu. Pita se, koja je namjena Ignacijeva bila valjana?

Na to odgovaramo, da je slijedeći dan plod mise dobio Romualdo, za koga je Ignacije pjevao misu; jer ta namjena budući aktualna bijaše jača od one za Pavla, koja bijaše samo habitualna. Treći dan dobio je misni plod Pavao, pošto je za nj imao habitualnu intenciju, a ta je dovoljna, te bi ju za cijelo bio imao i in ipso actu, kad bi se bio na nju domislio, tako da ne bi bio za sebe misio znajući, da je obvezan za drugoga misiti. (Bucceroni C. C. 5.)

63. O aplikovanju mise nevjernicima.

Mohamedanac dogje katoličkomu svećeniku i uruči mu nagradu s molbom, da bi misio za njegovo zdravlje. Pita se, smije li svećenik uzeti od nevjernika nagradu i misiti za njegovo tjelesno i vremenito dobro? Na to je sv. zbor 11. ožujka 1848. odgovorio: *Affirmative*. No valja paziti, da se nevjernik možda time ne ruga.

64. O služenju mise za puk.

I.

Župnik Josip često pobolijeva, tako da više puta ni misiti ne može u nedjelju i blagdan. Nego on dobro zapamti, koliko puta nije misio za puk, pak savjesno nadomjesti to kasnije; dok mu napokon ne padne na pamet, nije li možda bio dužan u takvim slučajevima naložiti svomu duhovnomu pomoćniku, koji je i onako svake nedjelje i blagdana misio, da on u te dane služi misu za puk. Pita se, da li je župnik u tim prilikama dužan dati da kapelan služi pro populo i da li mu je za to dužan dati primjereni stipendij?

Odgovor. Župnik kadgod u nedjelju i blagdan ne misi, budi zbog bolesti budi zbog drugoga kakvoga uzroka, a ima n. pr. kapelana, dužan je ovomu naložiti, da na te dane misi za puk, pošto je to *onus reale;* niti smije applicationem pro populo odgagjati na druge dane, jer prvotna je dužnost misiti pro populo u nedjelju i blagdan[1]). Da je tomu tako, posvjedočuju mnoge odluke rimskih kongregacija. Tako n. pr. pitalo se:

I. „Utrum parochus infirmitate detentus et diebus dominicis ac aliis festis ea de causa celebrare impeditus, teneatur per alium supplere his ipsis diebus, si adsit alius sacerdos, aut post recuperatam sanitatem Missas omnes sic non applicatas ipse offerre possit pro populo?

[1]) Pod blagdanima se ovdje razumijevaju ne samo festa fori, nego i festa suppressa.

II. Utrum parochus iter aliquod die festo agens et ea die Missam celebrare prohibitus, Missam altero die pro populo supplere teneatur?

III. Utrum parochus pia peragens exercitia secessus ecclesiastici ... Missam die festo aut dominico non celebrans; teneatur Missas hoc tempore non oblatas pro populo deinceps supplere?" Na to je sv. zbor Sabora 14. prosinca 1859. odgovorio:

Ad I. „*Affirmative* ad primam partem, et *negative* ad secundam."

Ad II. et III. „*Teneri die statuta per alium,* citra speciale indultum S. Sedis."

Samo kad bolestan župnik ne može ni jednoga svećenika naći, koji bi mu u nedjelju i blagdan misio župljanima, ili je iz nemarnosti ili iz ljudskoga obzira propustio naložiti drugomu svećeniku, da aplikuje misu pro populo, mora kasnije, i to čim prije toliko misa nadomjestiti pro populo, koliko ih nije odslužio. Evo za to jedne odluke. Pitalo se:

„An parochus morbi causa legitime impeditus, ne Missam celebret, teneatur post recuperatam sanitatem tot Missas applicare pro populo, quot durante morbo omisit, sive in casu, quo nec per se nec per alium celebrare poterat sine gravi incommodo, sive in casu quo poterat per alium, sed ex aliquo vano timore vel negligentia non curavit, vel non obtinuit, ut alius pro se celebret?"

Na što sv. zbor Sabora in Petrocoren. 14. prosinca 1872. odgovori: „Parochum utcumque legitime impeditum, ne Missam celebret, teneri eam die festo per alium celebrari et applicari facere pro populo in ecclesia parochiali: quod si ita factum non fuerit, quam primum poterit, Missam pro populo applicare debere."

Po tom još manje smije župnik u nedjelju ili blagdan služiti pogrebnu misu, a u tjednu za puk. Nego u ovom slučaju ne može ni kapelanu naložiti, da ovaj misi za puk, već mora to on sam, pošto je to takogjer i *onus personale.*

Vidi se to iz ove odluke: „An parochi in dominicis aliisque festis diebus praesente cadavere possint celebrare missam pro defuncto et in alium diem transferre missam pro populo applicandam in casu? Et quatenus negative: An saltem applicationi missae pro populo supplere possint per alium sacerdotem in casu?" S. C. C. 26. Jan. 1771. respondit: „Ad primum et secundum *negative.*" U tom slučaju će dakle ili kapelan služiti pogrebnu misu ili župnik u slijedeći dan.

Samo kad je župnik *zakonito* odsutan od svoje župe u nedjelju i blagdan, n. pr. kao narodni zastupnik u saboru, može u te dane ili on sam misiti za puk, gdje se nalazi, ili naložiti to onomu svećeniku, recimo kapelanu, koji misi njegovim župljanima. (S. C. C. 14. Dec. 1872.) Nego ovomu svećeniku, pa bio on i kapelan one župe, dužan je župnik ex justitia dati primjerenu nagradu.

II.

Godine 1913. bit će Spasovo 1. svibnja, tako da će te godine svetkovina sv. apostola Filipa i Jakova morati ustupiti mjesto Spasovu i u zagrebačkoj nadbiskupiji prenesti se na 3. srpnja, koji dan bit će utorak. Župnici su dužni na Spasovo i na dan sv. Filipa i Jakova misiti za puk. Pita se, hoće li spomenute godine biti dužni misiti za puk i 3. srpnja? Na to odgovaramo, da ne će, jer dužnost aplikovanja za puk je vezana na blagdan, odnosno na dan same svetkovine, a ne na dan, na koji se ista prenese. Tako odgovori sv. zbor Sabora 28. travnja 1888. glede 25. lipnja za slučaj, kad se po rubrici Časoslova narogjenje sv. Ivana Krstitelja ima na taj dan prenesti zbog sukoba sa Tijelovom. (Acta S. Sedis. Vol. V. pag. 152.)

III.

U mjestu X. svetkuje se Majka Božja Snježna (5. kolovoza) od vajkada kao zapovjedan blagdan. Župnik toga mjesta nikada ne misi taj dan za puk, s razloga, što je to samo posebni blagdan one župe, podnipošto pako čitave crkve ili biskupije. K tomu dodaje, da ni njegovi predšasnici nijesu

taj dan misili za puk. Napokon veli, da su njegovi dohodci dosta maleni, čemu dakle opréivat se tim izvanrednim teretom. Pita se, radi li taj župnik dobro?

Odgovor. Župnik je dužan na spomenuti dan misiti za puk, jer Benedikto XIV. u konstituciji *Cum semper* § 6. veli, da su župnici dužni misiti za puk u nedjelju i sve zapovjedane blagdane, a ne razlikuje megju općenitim i posebnim blagdanima. A ne ispričaje ga od te dužnosti ni to, što njegovi predšasnici nijesu misili za puk ili što imade slabe dohotke. Evo što o tom veli Benedikto XIV. (l. c. § 5.): „Decernimus et declaramus, quod licet parochi, seu alii, ut supra, animarum curam habentes, congruis paefinitis reditibus destituantur, et quamvis antiqua seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum dioecesibus seu parochiis obtinuerit, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat (missa) applicari.“

---

65. Može li župnik concelebrando zadovoljiti dužnosti applicandi pro populo?

U mjestu X. sastalo se u subotu na proštenje više unijatskih župnika. Svaki njih bio odlučio još iste večeri ići kući, da u nedjelju misi u svojoj župnoj crkvi pro populo. Ali kad tamo, na jednom nasta tolika oluja, da nitko nije mogao kući. Domaćinu župniku bilo doduše teško u svom malenom i trošnom stanu namjestiti toliku gospodu; ali si misli, bolje je, da idu kući u nedjelju u jutro, a preko noći da ostanu pod njegovim krovom, nego da im se šta zla dogodi putem u onako mrkloj noći. No u nedjelju bila još veća oluja, tako da se bez očevidne pogibelji života nitko nije mogao spremiti na put. E pa dobro, reče im siromašni domaćin, budite i danas moji mili gosti. Da, za ručak još kako tako, ali za misu? U crkvi je samo jedan žrtvenik, a kod unijata je zakon, da se u isti dan samo jedna misa smije služiti na jednom žrtveniku. Nije druge van concelebrirati sa domaćinom. Nu sada nasta vrlo važna i živahna prepirka: mogu li concelebrando aplikovati pro populo. Jedni

tvrdiše, da se concelebrando može aplikovati pro populo, a drugi, da se ne može. Pita se, tko ima pravo?

Odgovor. Najprije odmah bez svakoga okolišanja tvrdimo, da župnik može zadovoljiti dužnosti aplikovanja pro populo, ako samo concelebrira sa misnikom. Za tu svoju tvrdnju pozivamo se na uglednoga pisca, naime Benedikta XIV. Taj učeni Papa u svom klasičnom djelu „De sacrosancto Missae sacrificio“ libr. 3. cap. 16. n. 10. na dugačko dokazuje, da svećenik concelebrans smije za onu misu, koju concelebrira, uzeti i misnu nagradu. Ako dakle tom misom može zadovoljiti dužnosti, na koju se obvezao stipendijem, to onda za cijelo može zadovoljiti i dužnosti applicationis pro populo. Evo riječi Benedikta XIV.: „De sacerdotibus Graecis cum Episcopo celebrantibus, item de sacerdotibus Latinis, qui, cum suscipiunt Ordinem, aut consecrantur Episcopi, pariter concelebrant, dudum verba fecimus. Excitatam nuperrime intelleximus quaestionem, an sacerdotes Missam cum Episcopo celebrantes eleemosynam possint accipere, Missam ei applicando, qui eleemosynam praebet. Cardinalis de Lugo tract. de Sacramentis disput. 19. sect. 12. n. 252. diserte docet: *quod si duo Sacerdotes simul consecrarent unam Hostiam, essent duae oblationes, et singuli possent applicare Missam pro diversis.* Huic sententiae subscribere videtur Suarez tom. 3. in 3. par. D. Thomae q. 83. art. I. disput. 79. sect. 12 §. *Hic vero potest.* P. la Croix tom. 2. Edit Venetae ann. 1722. pag. 137. n. 219. postquam sententiam eorum exposuit, qui putant recens ordinatos Missam juxta intentionem Episcopi, qui celebrans est praecipuus, applicare debere, ab hac discedit opinione, aitque Ordinatum quidem non esse celebrantem praecipuum, sed tamen revera celebrare, nec ullam esse causam, quamobrem illi adimi possit auctoritas applicandi Missam cui sibi libitum fuerit. Verum pag. 356. § 3. n. 2323. rursus existimat, non licere Sacerdoti accipere eleemosynam; tum quia qui eleemosynam praebet, Missam solitam ad altare postulat celebrari, tum quia in controversia positum est, an

sacerdos concelebrans consecret, cum contingere possit, ut ultima Consecrationis verba pronunciet, postquam Episcopus eadem verba omnia pronunciaverit. Sed postremam hanc rationem nullius esse roboris dudum demonstravimus. Primae vero rationi similitudo inest aliqua veritatis: sed ex ea tamen inferri non potest, Sacerdotes in Ecclesia Graeca concelebrantes non posse eleemosynam accipere, et Missam ei applicare, qui eleemosynam praebet; praesertim vero si sacerdotalibus induti vestibus integram recitent Missam, consecrent, et consumant. Difficultas in eo tantum esse potest, an eleemosynam iis liceat accipere, qui usitatis induti vestibus Missae tantummodo adsunt, et Eucharistiam accipiunt, et ex quodam Responso intelligitur Gregorii XIII. quod commemorat P. Thomas a Jesu *de Conversione omnium gentium promovenda* pag. 485. et 486. quo casu prohiberi non possunt ab eleemosyna accipienda, modo eam non accipiant titulo applicationis Missae. In Ecclesia Occidentali, quando Sacerdotes cum Episcopo celebrant, oblationum erant participes; oblationibus vero cum successerit eleemosyna, facile intelligi potest, ubi etiamnum vigeat ritus concelebrationis, non posse concelebrantem privari jure suo accipiendi eleemosynam pro Missa ei applicanda, qui eleemosynam praebet, quique praesertim probe est conscius, Sacerdotem eo modo Missam Episcopo concelebrare. Quod si aliter dicamus, Orientalis Ecclesiae Presbyteri eleemosyna plerumque carebunt."

---

66. O služenju mise za nagradu.

I.

Svećenik Petar dobio od pobožne osobe Pauline nagradu za 100 sv. misa. Budući da je Petar megjutim dobivao za mise i drugih većih nagrada, to je i ove uzimao i za njih misio, tako da je onih 100 misa, što mu ih je Paulina uručila, odslužio tek u pol godine dana. Pita se, je li Petar dobro uradio?

Odgovor. Ako Paulina nije ničim pokazala, da se one mise imadu čim prije odslužiti, ili ako se te mise nijesu imale služiti za osobu, koja je tek umrla, tada Petar nije pogriješio, pošto je onih 100 misa gotovo svaki drugi dan služio; niti je Paulina mogla u ovom slučaju više očekivati. Recimo, da se jedna dobivena misa ima odslužiti u roku od dva mjeseca, to je za cijelo više vremena dopušteno, ako se radi o većem broju misa. Po tom, ako se n. pr. radi o šezdeset misa, to se može dozvoliti barem još jedan put toliki rok t. j. četiri mjeseca, osim, kako rekosmo, ako darovatelj izrično drukčije ne odredi. (Bucceroni Casus conscientiae 405.)

II.

Kapelan Polikarpo dobio nagradu, da misi na povlaštenom žrtveniku. Megjutim on misi na drugom nepovlaštenom žrtveniku; da pako može obilan oprost pribaviti duši, za koju je misio, izmoli poslije mise molitvu *En ego, o bone et dulcissime Jesu* etc., s kojom je spojen obilan oprost. Pita se, mora li kapelan opet misiti na povlaštenom žrtveniku?

Odgovor. Na to odgovara Gury, da ne mora; pošto onaj, koji mu je dao nagradu, iza kako je već misa odslužena, nema prava tražiti od misnika više nego povlasticu oltara ili obilan oprost. Ovaj oprost pako može se pokojnima i izvan mise navrnuti n. pr. ophodom križnoga puta, ili moleći poslije mise molitvu, koja počima: *En ego* etc. i pomolivši se po namjeni sv. oca pape. (Casus conscientiae Pars II. n. 344.) No sv. zbor za oproste odgovori, da svećenik, koji se obvezao misiti na povlaštenom žrtveniku, po sebi nije zadovoljio dužnosti, ako je na drugom nepovlaštenom žrtveniku misio, pa zatim pribavio spomenutom molitvom obilan oprost, već da je morao misiti na povlaštenom žrtveniku.

III.

U Crkvi X. bila obješena škrabica s natpisom: *nagrade za mise, koje će se služiti na žrtveniku čudotvorne slike bl. dj. Marije.* U toj škrabici našla se svaki dan oveća svota, za koju je ravnatelj one crkve slijedeći dan misio, tako da je

svu onu svotu uzeo za jednu misu, bila veća ili manja, koja je ipak uvijek nadmašivala običnu misnu nagradu. Pita se, je li ravnatelj one crkve smio tako raditi?

Na to odgovaramo, da nije dobro radio, već se prema onom natpisu moralo služiti toliko sv. misa, koliko ih je odgovaralo dotičnoj svoti računajući ih po diecezanskoj ili mjesnoj taksi. Nije li se moglo služiti toliko misa n. pr. zbog nestašice misnika, tada je valjalo na to upozoriti darovatelje. Potvrgjuje se to ovom odlukom sv. zbora Sabora: „In plurimis Americae Septemtrionalis Statibus consuetudo invaluit, ut pro unica missa, quae in die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum cantatur, fideles pecuniam contribuerent. Summa autem pecuniae sic collectae tanta ordinarie erat, ut plurium centenarum missarum eleemosynas facile exaequaret. Quaesitum fuit, utrum praedicta consuetudo, quae aliquo saltem modo jam offerentibus innotescebat, fuerit absolute prohibenda? Porro S. C. C. 27. Januarii 1877. respondit: Nihil innovetur: tantum apponatur tabella in Ecclesia, qua fideles doceantur, quod illis ipsis eleemosynis una canitur missa in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum. Tunc enim procul dubio fideles consentirent, ut unica pro tota illa pecunia cantetur missa, et ex mera liberalitate excessum largirentur.“ (Acta S. Sedis Vol. X. pag. 125.)

---

67. O ukradenoj misnoj nagradi.

Župniku Marku uručila župljanka 20 fr. za mise. No župniku te novce netko ukrade. Pita se, mora li župnik misiti za onih 20 fr.?

Odgovor. Ako je župnik onih 20 fr. uzeo s nakanom, da će za njih sam misiti, tada je ona svota postala njegovim vlasništvom, i on je dužan za nju misiti, pošto *res perit domino.* Je li pako župnik onih 20 fr. uzeo s nakanom, da će ih dati drugim svećenicima, da za njih mise, i on je tu svoju

nakanu očitovao darovnici, tada ima ona trpjeti štetu, tako da on nije na ništa dužan, osim najviše da upozori darovnicu na kragju, ako lako može.

---

68. O taksi za misno ruho, posugje i t. d.

U crkvi X. misi svaki dan mnogo stranih svećenika. Ravnatelj te crkve uručujući im misne nagrade, otrgne od svake po 10 nč. za svijeće, hostije, vino, ruho, posugje i t. d. Pita se, je li to smije?

Odgovor. Ako je crkva tako siromašna, te nema dovoljnih dohodaka, da pokrije nužne stvari za misu, onda smije, inače ne smije. No pridržana svota ne smije nadmašiti napomenutih troškova, a svećenici su strogo dužni odslužiti toliko sv. misa, koliko su ih dobili. (Benedikto XIV. Instit. 56.; S. C. C. 23 pros. 1697.) Otrgnuti pako štogod od misnih nagrada za ures crkve ili druge nabožne svrhe, toga ni biskup dozvoliti ne može. (S. C. C. 9 rujna 1874.)

---

69. Smiju li se od knjižara mesto misnih nagrada uzimati knjige?

Knjižar Samuel u nakani, da širi katoličku štampu, običaje svećenicima mjesto misnih nagrada davati dobre knjige. Da pako može dobiti misnih nagrada, poziva svećenike, da će im u ime uručenih mu misnih nagrada dati kojekakve darove. Mjesto tako dobivenih misnih nagrada šalje on svećenicima knjige, koji ih veoma rado primaju, pošto i onako nemaju misnih nagrada. Pita se:

1. Što se ima držati o postupku knjižara Samuela?

2. Je li se smiju uz spomenute uvjete davati knjižaru misne nagrade?

3. Smiju li se od knjižara mjesto misnih nagrada uzimati knjige?

4. Jesu li prekršitelji ovih zakona krivci kakove cenzure?

Ad primum. Crkva je uvijek brižno nadzirala, da se glede misne nagrade ne bi uvukla kakva zloraba, pošto je

sveta misa čin najsvetiji i najspasonosniji. Misnu nagradu smije doduše svećenik uzeti, ali samo za svoje uzdržavanje, podnipošto pako kao cijenu mise, pošto je ova neprocjenljive vrijednosti; te koji bi se to usudio, počinio bi teški grijeh simonije. S toga se kod toga zabranjuje svako ružno pogagjanje, i ako glede toga prema različitosti vremena ili mjesta nastane kakva dvojba, tu dvojbu ne smiju riješiti pojedinci, već sam biskup, tako da n. pr. izuzevši vanjske razloge nitko ne smije zahtijevati veće nagrade, nego što je ustanovljena bud zakonom bud navadom. Tako odregjuje Benedikto XIV. (De syn. dioec. l. V. c. 8 et ss., Instit. Eccl. 56, De sacrif. missae l. III.); Inocencije XII. (Bulla *Nuper)* i sv. zbor Sabora u mnogim odlukama.

Da dakle crkva predusretne svakoj trgovini s misnim nagradama, zabranila je strogo, kad se iste prenašaju na druge, da se od istih ne smije ništa pridržati, već da se čitava nagrada ima dati onomu, koji misi, izuzam ako se radi o beneficijalnoj ili tako zvanoj zakladnoj misi, ili si ti veću nagradu dobio zbog prijateljstva, siromaštva, zahvalnosti, rodbinstva i t. d. (Sv. Alfonzo VI. n. 321.) Ta dužnost veže i onda, ako tko očituje misniku, da je dio misne nagrade sebi pridržao, i isti na to privoli, (S. C. C. 23 kol. 1664.) osim ako ti suvišak odstupi liberaliter et omnino sponte, tako da ga za to nijesi ni molio, nit unaprijed pitao, da li privoljuje. (Sv. Alfonzo l. c.) Aleksander VII. osudio je ovu propoziciju: „Potest sacerdos, cui missae celebrandae traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio alia parte stipendii sibi retenta.“ (Prop. 9.) A vrijedi to i onda, kad bi tko hotio pridržanu svotu upotrebiti u nabožne svrhe (S. C. C. 19. siječ. 1869.) Pijo IX. je dapače izopćio: „colligentes eleemosynas majoris pretii pro Missis, et ex iis lucrum captantes, faciendo eas celebrari in locis ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent.“ (Const. *Apostolicae Sedis* sect. II. n. XII.) Nego sv. zbor Officija izrekao je 13. siječnja 1892., da u tu kaznu padaju i oni, koji tako rade i u istom mjestu, gdje dobivaju misne nagrade. (Isporedi Acta Sanctae Sedis, Volumen XXIX. pagina 573.)

Isto tako zabranila je sv. Rimska Stolica za jednu misu uzeti više nagrada. Aleksander VII. osudio je ove propozicije: „Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem.“ (Prop. 8.); „Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre.“ (Prop. 24.) Dapače Urban VIII. zabranio je uzimati više misnih nagrada nego im se može zadovoljiti u kratko vrijeme. (Bulla *Nuper.)* To kratko vrijeme ima se razumijevati samo od jednog mjeseca (S. C. C. 17. srp. 1655.), osim ako darovnik pristane na dulje vremena (premda je po nauku sv. Alfonza — VI. n. 317. — dovoljno, ako se mise za žive ili uopće ad intentionem svrše u dva mjeseca; dok se mise za kakvu prešnu stvar kao n. pr. za sretan porod i t. d. imadu odmah ovršiti.) Na te odredbe upozoruje sv. zbor Sabora 25. svibnja 1893., te nalaže svima *sub gravi obedientiae praecepto*, koji nijesu do konca civilne godine zadovoljili dužnostima za dobivene misne nagrade, da ih imadu skupa s intencijama predati svomu Ordinariju. (Isp. okružnicu nadb. zagreb. 1893. br. VI.[1]) S toga neka svaki u dotičnoj knjižici točno zabilježi intencije, kolika im je nagrada, kad ih je primio, ovršio i t. d.

S istih razloga, da se naime zapriječi svaka trgovina ili zloraba s misnim nagradama, zabranila je crkva knjižarima i trgovcima sabirati misne nagrade, te mjesto istih davati svećenicima knjige ili druge stvari, pa makar dobitak obraćali u nabožne svrhe. Evo o tom veoma znamenitih odluka od 25. srpnja. 1874. (potvrgjenih od Pija IX. 31. kolovoza i. g.) što ih sv. zbor Sabora 9. rujna i. g. priopći svim biskupima katoličkoga svijeta s nalogom: „ut ipsi eas (resolutiones) intra proprios jurisdictionis limites exequendas perpe-

[1]) U nadbiskupiji zagrebačkoj i biskupiji senjskoj imadu se zaostavše mise s nagradama poslati Ordinarijatu najdulje do 31. siječ. slijedeće godine.

tuoque et inviolabiliter servandas curent: contrariis non obstantibus quibuscumque."

I. „An turpe mercimonium sapiat, ideoque improbanda, et poenis etiam ecclesiasticis, si opus fuerit, coercenda sit ab Episcopis bibliopolarum vel mercatorum agendi ratio, qui, adhibitis publicis invitamentis et praemiis, vel alio quocumque modo eleemosynas colligunt, et sacerdotibus, quibus eas celebrandas committunt, non pecuniam, sed libros aliasve merces rependunt? Resp. *Affirmative.*"

II. „An haec agendi ratio ideo cohonestari valeat, vel quia nulla facta imminutione, tot missae a memoratis collectoribus celebrandae committantur, quot collectis eleemosynis respondeant, vel quia per eam pauperibus sacerdotibus eleemosynis carentibus subvenitur? Resp. *Negative.*"

III. „An hujusmodi eleemosynarum collectiones et erogationes tunc etiam improbandae et coercendae, ut supra, sint ab Episcopis, quando lucrum quod ex mercium cum eleemosynis permutatione hauritur, non in proprium colligentium commodum, sed in piarum institutionum et bonorum operum usum vel incrementum impenditur? Resp. *Affirmative.*"

Strogo je dakle zabranjeno u spomenutu svrhu bud javnim pozivima bud kojim god drugim načinom sabirati misne nagrade, pa makar se iste tačno obratile u knjige ili druge stvari; pa bilo to i siromašnim svećenicima, koji nemaju misnih nagrada; pa to i onda, ako sabirači odatle nemaju nikakvog dobitka, ili ovaj obraćali u nabožne svrhe. Po tom teško griješi knjižar s dvostrukog razloga: 1. što pozivom na darove sabire misne nagrade, da ih zamijeni s knjigama; 2. što mjesto misnih nagrada daje svećenicima knjige.

Ad secundum. Je li se smiju spomenutomu knjižaru davati misne nagrade? Da se to ne smije vidi se iz gore navedene odluke sv. zbora Sabora; jer ako ih knjižar u spomenutu svrhu ne smije primati, to mu ih onda i nitko ne smije davati. U ostalom isti sv. zbor je i to 25. srpnja 1874. izrično zabranio. „An turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi, atque etiam coercendi sint ii, qui acceptas a fidelibus vel locis piis eleemosynas missarum tradunt bibliopolis, mercatoribus, aliisque eorum collectoribus, sive recipiant sive non recipiant quidquid ab iisdem praemii nomine? Resp. *Affirmative.*" Nitko dakle ne smije knjižarima ili trgovcima uručivati misnih nagrada u svrhu, da ih zamijene s knjigama ili s drugim stvarima.

Ad tertium. Smiju li se barem od spomenute knjižare uzeti knjige mjesto misnih nagrada? I to je sv. zbor Sabora 25. srpnja 1874. odriješito zabranio. „An turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi et coercendi, ut supra, sint ii qui a dictis bibliopolis et mercatoribus recipiunt pro missis celebrandis libros aliasve merces harum pretio imminuto vel integro? Resp. *Affirmative.*" Nema dakle sumnje, da griješe i svećenici, koji mjesto misnih nagrada uzimaju od knjižara knjige, pa bile ove još bolje, i htjelo se time pomoći siromašnim svećenicima.

Ad quartum. Jesu li prekršitelji spomenutih odluka krivci kakove cenzure? Budući da se gore spomenute odluke sv. zbora Sabora bud s neznanja bud iz zlobe nijesu obdržavale, to ih je isti zbor 25. svibnja 1893. opet proglasio i sam protiv prekršitelja ustanovio teške kazne. Evo, što o tom veli: „Sed cum postremis hisce annis constiterit, salutares hujusmodi dispositiones ignorantia aut malitia saepius neglectas fuisse, et abusus hac in re valde lateque invaluisse, Eminentissimi Patres S. C. Tridentini interpretes ac vindices, rebus omnibus in duplici generali conventu mature perpensis officii sui esse duxerunt, quod pridem decretum erat in memoriam plenamque observantiam denuo apud omnes revocare, et opportuna insuper sanctione munire. — Praesenti itaque decreto statuunt, ut in posterum si quis ex sacerdotali ordine contra enuntiata decreta deliquerit, suspensioni a divinis S. Sedi reservatae et ipso facto incurrendae obnoxius sit; clericus autem sacerdotio nondum initiatus eidem suspensioni quoad susceptos ordines similiter subjaceat, et inhabilis praeterea

fiat ad superiores ordines recipiendos; laici demum excommunicatione latae sententiae Episcopis reservata obstringuntur."

Kako je dakle vidjeti, crkvenjaci, koji griješe protiv spomenutih odluka, padaju ipso facto u suspenziju papi pridržanu, dok laici ipso facto padaju u ekskomunikaciju biskupu pridržanu.

---

70. O zakladnoj misi.

Josip, veliki bogataš, običavao je za života davati svomu župniku i ispovjedniku znatne svote, da ih po svojoj uvidjavnosti dijeli u dobre svrhe. Na umoru pako ostavi mu legat od 10.000 fr., da za nj misi svaki dan ili naloži drugomu svećeniku, da misi. Pita se:

1. Smije li župnik u nedjelju i blagdan misiti za Josipa, a naložiti drugomu svećeniku, da misi za puk?

2. Smije li župnik predati mise za Josipa drugomu svećeniku s običnom taksom, a suvišak sebi pridržati?

Ad primum. Na prvo odgovaramo, da župnik mora sam misiti u nedjelju i blagdan za puk, pa kako veliku nagradu mu u te dane tko nudio, a to zato, jer je to njegova dužnost realna i osobna. Vidi se to iz ove odluke:* „An parochi in dominicis aliisque festis diebus praesente cadavere possint celebrare missam pro defuncto, et in alium diem transferre missam pro populo applicandam in casu? Et quatenus negative: An saltem applicationi missae pro populo supplere possint per alium secerdotem? S. C. C. 26. Januarii 1771 respondit: Ad primum et secundum *negative.*" Samo onomu župniku, koji nema dovoljnih dohodaka za pristojno uzdržavanje, može dopustiti biskup, da u nedjelju ili blagdan misi za nagradu, a u tjednu za puk. (Benedikto XIV. Const. *Cum semper* § 8.; Pijo IX. Constit. *Amantissimi Redemptoris* 3. svib. 1858.)

Ad secundum. Na prvi mah bi čovjek rekao, da je župnik dužan dati čitavu dotičnu nagradu onomu svećeniku, na koga prenaša mise, s razloga, jer ako sâm misi, onda je *legatarius,* a kad drugomu predaje misu, onda je samo *exe-*

cutor. Nego, kako se iz našega slučaja jasno razabire, bogataš Josip ostavio je onu veliku glavnicu za mise pogledom na župnika. On bo nije taksirao mise, već ostavio župniku veliku svotu kao *legat* s nalogom, da se za nj svaki dan služi sv. misa. Budući pako da je legat darovnica, to je jasno, da je Josip hotio njom nadariti župnika s obvezom, da za nj svaki dan ili sam misi, ili naloži drugomu, da misi. Da pako župnik ne će moći uvijek sam za njega misiti, to je Josip dobro znao. Po tom može župnik mirnom savješću prenesti za nj mise na drugoga svećenika davši mu običnu nagradu, a suvišak sebi pridržati.

---

71. Smije li nadarbenik beneficijalne mise uručivati drugima, za manju nagradu?

Svećenik Andrija dobio jednostavnu nadarbinu (beneficium simplex), s kojom je skopčana samo ta dužnost, da svaki dan misi. U to ime dobiva godišnju plaću od 1100 kruna, tako da mu svaki dan odnosno na svaku misu dogju od prilike 3 krune. No on po jedan dan u svakom tjednu ne misi. Dapače kadgod mu se namjeri kakva veća nagrada, misi za ovu, dok beneficijalnu misu predaje drugomu sa nagradom od jedne krune. Pita se:

1. Smije li spomenuti nadarbenik beneficijalne mise uručivati drugima uz manju nagradu?

2. Smije li jednom u tjednu propustiti sv. misu?

3. Što se ima držati do njegovog postupka?

Ad primum. Najprije valja razlikovati mise na ruku i zakladne mise ili beneficialne. Mise na ruku, t. j. takve, za koje se kadikad dobije nagrada, valja tačno ovršiti, kako darovatelj odredi. Uruči li svećenik ove mise drugomu, tada mu redovito ima dati čitavu nagradu, tako da ništa ne smije za sebe uzdržati. Tako odredi Urban VIII., Inocencije XII. (bullom *Nuper*) i Benedikto XIV. (okružnicom *Quanta* od 30. lipnja 1741.) No sasvim drugo je s beneficialnim misama, t.

j. s takvima, koje su utemeljene za vječna vremena te su spojene bilo ma s kojom god nadarbinom. Ovakve mise, ako ih nadarbenik uručuje drugima, dosta je, da im dade običnu nagradu, a višak može sebi pridržati. No za to se zahtijevaju ovi uvjeti:

1. Da u zakladnom listu ne stoji izrično, da nadarbenik mora sam služiti zakladne mise; jer tada ih ne smije davati drugomu. Sv. Alfonzo veli: „Nisi exprimatur in institutione capellaniae quod capellanus per seipsum celebret, semper per alium celebrare potest.“ (Lib. VI. n. 330.)

2. Da nadarbenik dade drugomu barem onu nagradu, koja je u običaju ondje, gdje se misa ima služiti.

Sve to razabire se iz bulle Inocencija XII. *Nuper* (n. 21.), gdje se dvojba VIII: „An hoc decretum habeat locum in beneficiis, quae conferuntur in titulum, id est, an rector beneficii, qui potest per alium celebrare, teneatur sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redituum beneficii?“ ovako riješava: „Non habere locum, sed satis esse, ut rector beneficii, qui potest missam per alium celebrare, tribuat sacerdoti celebranti eleemosynam congruam, secundum morem civitatis, vel provinciae, nisi in fundatione ipsius beneficii aliud cautum fuerit.“

Što je ovdje rečeno o nadarbeniku, to isto vrijedi n. pr. i o kapelanu, kojega je plaća opterećena sa stanovitim brojem misa, ako ovima nije opredijeljena stanovita nagrada, ili kako izreče sv. zbor Sabora 15. ožujka 1745. „modo pro capellania certi redditùs sint annuatim et perpetuo assignati; secus vero si hujusmodi capellano pro qualibet missa celebranda certa detur eleemosyna“ Dapače to isto uče bogoslovi i o onom, komu nadleži dužnost služiti zakladnu misu, tako da pod spomenutu crkvenu zabranu padaju samo mise, što se daju na ruku, dok se sve druge mogu prenesti na druge s običnom nagradom. (Sv. Alfonzo VI. n. 321.)

Razlog tomu jest taj, što se zakladne mise imadu smatrati kao bolja dotacija nadarbine, kapelànije i t. d.

Ad secundum. Sad se pita, smije li nadarbenik u našem slučaju katkada propustiti misu? Ili se u zakladnom listu kaže, da nadarbenik mora sam svaki dan misiti, ili ne. Ako se u zakladnom listu izrično veli, da on sam mora misiti, tada može katkada iz razložnoga uzroka propustiti misu, n. pr., kako bogoslovci vele, jednom u tjednu zbog štovanja spram presv. žrtve. Dapače on može 4—6 put u godini misiti za sebe ili za druge kao prijatelje, dobročinitelje i t. d. Je li bolestan, tada može izostati misa i do dva mjeseca. Traje li bolest dulje, tada treba, da nagje svećenika, koji će misiti, osim ako svu svoju plaću potroši na bolest. Tako se barem ima predmnijevati nakana zakladateljeva. — Ne kaže li se u zakladnom listu izrično, da kapelan mora sam misiti, ili se crkvi prepušta, da se ona pobrine za svakidašnju misu, ili se veli, da u dotičnoj crkvi ili na dotičnom oltaru ne smije ni jedan dan faliti misa, tada se kapelan, kadgod je zapriječen, mora pobrinuti za drugoga misnika.

Ad tertium. Po tom, ako se u zakladnom listu ne veli, da svećenik Andrija mora sam misiti, može svojoj dužnosti zadovoljiti i po drugomu. Niti zlo radi, ako ovomu dade samo nagradu od jedne krune, ako je takva nagrada u onom mjestu u običaju. Dapače ne može se osuditi, ako po jedan put u tjednu ne misi zbog poniznosti i štovanja prama presv. žrtvi (izuzam ako se u zakladnom listu kaže, da nijedan dan ne smije biti bez mise); premda bi najbolje učinio, da prema slovu zaklade svaki dan misi, kako to čine svi dobri i čestiti svećenici. A ne smije se osuditi ni zbog toga, što, kad mu se namjeri veća nagrada, služi za ovu, dok zakladnu misu prenaša na drugoga, navlastito ako je siromašan, a to će za cijelo biti, ako nema još kakvih dohodaka. No ovo vrijedi samo onda, ako se u zakladnom listu ne veli izrično, da on sam mora služiti zakladne mise.

---

72. O redukciji misa.

Pobožna osoba Veronika ostavila u oporuci svomu rogjaku Ivanu kuću s obvezom, da svakoga mjeseca plati za nju po dvije sv. mise i uzdržaje njezinu staru sluškinju, dok bude živa. Dosad je Ivan sve to savjesno obavio; no sada, kad treba kuću popraviti, obustavi plaćanje misa, jer da bi inače morao svojim novcem kuću popraviti, što bi za cijelo bilo proti nakani oporučiteljičinoj, pošto ni ona ne bi htjela, da mu legat bude na teret i štetu. Pita se, ima li Ivan pravo?

Na to odgovaramo, da Ivan ne smije po svojoj volji obustaviti plaćanje misa niti njihov broj umanjiti. Volja oporučiteljičina ima se točno vršiti osobito glede sv. misa. Razlozi, što ih Ivan navodi, ne vrijede. Ako sada i imade većih troškova oko popravljanja kuće, to će mu se za cijelo s vremenom, kad kuća bude popravljena, dohodci povećati osobito pako kad stara sluškinja umre. Po tom legat mu nije na štetu nego na korist. (Isp. Acta S. Sedis Vol. II. pag. 411. seqq.)

73. Smije li se na badnjak poslije polnoćke služiti još i tiha misa?

U mnogim župama biskupije X. zavladao je običaj, da župnici na badnjak poslije pjevane polnoćke služe još i drugu tihu misu. Pita se je li to dopušteno, i da li je taj običaj zakonit?

Da je to zabranjeno i da taj običaj nije zakonit već dapače zloraba, koja se ima ukinuti, slijedi iz mnogih odluka sv. zbora za obrede. De Herdt u svom djelu *Sacrae Liturgiae Praxis* (tom. III. n. 5.) navodi deset takvih odluka. Mi ćemo spomenuti samo jednu i to od god. 1871., koja glasi:

Aretina. I. „An in nocte Nativitatis D. N. I. C. liceat cuicumque sacerdoti ante auroram celebrare missam privatam absque indulto Sedis Apostolicae? Et quatenus negative

II. An contraria praxis, ubi introduci vellet, vel jam esset introducta, declaranda sit abusus directe opposita legibus Ecclesiae ita ut per Episcopum sit abscindenda?

Et S. R. C. rescribendum censuit: Ad I. *Non licere;* ad II. *Contrariam consuetudinem declarandam esse abusum, et Episcopus curet abscindi.*“ Die 18. Septembris 1781.

Razabire se to i iz rubrika Misala. U općenitim rubrikama Misala (tit. XV. n. 4.) veli se: „In Nativitate Domini prima missa dicitur post mediam noctem . . ., secunda in *aurora* . . ., tertia vero in die.“ U posebnoj pako rubrici na Božić poslije prve mise kaže se: „Ad secundam missam *in aurora.*“ *Aurora* pako ili zora, kad se na Božić smije služiti druga misa jest 5 sati i 50 minuta, a ne n. pr. jedan sat poslije pol noći. Toga ni biskup ne može dopustiti već samo Rimska Stolica. Po tom ta zloraba u župama biskupije X. ima se dokinuti, a za to ima se, kako kaže gore navedeni dekret, pobrinuti biskup.

74. Smije li biskup dopustiti misiti u skromnoj bogomoljnici?

Nema gotovo predmeta, o kom bi se bogoslovci toliko prepirali, koliko o tom, da li smije biskup dopustiti misiti u skromnoj bogomoljnici. Budući da oni nijesu još ni danas u tom na čistu, to ćemo tu stvar malko pomnivije ispitati.

Da su biskupi nekada imali posvemašnu vlast dopuštati misiti u skromnim bogomoljnicama razabire se iz mnogih mjesta kanoničkog prava. U dekretu Gracijanovom *can. Missarum dist. 1. de Consecr.* veli se, da je smjeti misiti „in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit.“ To isto tvrdi i *can. Hic ergo,* kad kaže: „in locis in quibus Episcopus proprius jusserit.“ Još jasnije se to zaključuje iz *cap. In his, 30. de privil.,* kojim je Honorij III. dao Manjoj Braći i dominikancima povlasticu prenosnog žrtvenika, a da za to ne trebaju tražiti dozvole biskupove. Dakle biskupi su tada

i redovnicima davali tu dozvolu, od koje dužnosti, naime tražiti dozvolu u biskupa, je Honorij III. oslobodio franciskane i dominikance podijelivši im za to sam povlasticu.

Tu vlast vršili su biskupi sve do sabora tridentskoga, koji u sjednici 22. *Decr. de observ. et evit. in celebr. miss.* odredi: „Neminem praeterea . . . patiantur (Episcopi) privatis in domibus, atque omnino extra ecclesiam, et ad divinum tantum cultum dedicata oratoria ab iisdem Ordinariis designanda et visitanda, sanctum hoc sacrificium a saecularibus seu regularibus quibuscumque peragi.“ No budući da ovaj dekret sabora tridentskoga nije dosta jasan, to su ga bogoslovci raznoliko tumačili, i o toj se stvari počeli živo prepirati. Nekoji su u njem nazrijevali posvemašnu zabranu, da naime biskupi ne smiju dozvoljavati misiti u skromnim bogomoljnicama; dok su drugi tvrdili, da im je prijašnja vlast ostala netaknuta, ili najviše ograničena. Svim tim prepirkama učinio je konac Pavao V., kad proglašujući posebnom okružnicom od 10. ožujka 1615. dekret sv. zbora Sabora odredi: „facultatem hujusmodi licentias dandi, ipsius Congregationis decreto unicuiqui ademptam esse, solique beatissimo Romano Pontifici esse reservatam.“ To isto ponoviše i Klement VIII. i Benedikto XIV., koji potonji u okružnici *Magno* od 2. srpnja 1751. upravljenoj na poljske biskupe veli: „Ex eo factum est ut non amplius Episcopis facultas sit concedendi usum oratoriorum privatorum in domibus laicorum, causa in iisdem missam celebrandi; cum licentia, quae ab ipsis daretur celebrandi missam in oratoriis privatis neutiquam stare possit cum praecepto a Concilio eisdem ipsis imposito, ne id permittere debeant; ac proinde praedictum jus ad Sanctam Sedem devolutum esse . . .“

No usprkos svemu tomu branjahu bogoslovci i nadalje, da biskupima u tom nije svaka vlast oduzeta, pak stadoše razlikovati dozvolu habitualnu i aktualnu tvrdeći, da im je oduzeta vlast davati samo prvu dozvolu a ne drugu, kad je tomu pravedan uzrok. Tako uče Suarez (T. 3. in 3. p. d.

81. sect. 3. v. secundo in fine), Bonacina (De Euchar. d. 4. q. ult. n. 11.), Barbosa (De potest. Episc. alleg. 23. n. 9.), Layman (L. 5. tr. 5. c. 5. n. 3.) i mnogi drugi kod svetog Alfonza (Libr. VI. n. 359.), koji govoreći o zabrani sabora tridenskoga veli: „Hoc tamen non obstante, communiter sentiunt Doctores, hoc intelligendum esse de licentia perpetuo celebrandi per modum habitus, juxta facultatem, quam Episcopi prius habebant; at minime esse eis vetitum hujusmodi concedere licentiam per modum actus pro aliquo tempore si justa adsit causa . . . Nec etiam obstant decreta Pauli V. et Urbani VIII., in quibus vetatur Episcopis hujusmodi dispensationem concedere, quia decreta intelliguntur juxta Tridentini sanctionem . . . scilicet de dispensatione per modum *habitus*, sed non per modum *actus*, ad tempus, pro aliquo particulari, quo rationabilis causa dispensandi habeatur.“

Kako se pako ima razumijevati ta aktualna povlastica, i kakvi se razlozi zahtijevaju za takvu dozvolu, tumači sam svetac, kad veli: Aktualna povlastica razlikuje se od habitualne samo u tom, što se ova daje na *trajno* ili neopredijeljeno vrijeme, a ona na *prolazno* ili opredijeljeno n. pr. za vrijeme bolesti ili dok traje kakva nužda. Takva je nužda, ako tko mora služiti ili slušati sv. misu, a ne može ići u crkvu. Nužda slušati sv. misu je ne samo onda, kad to zakon nalaže, nego i kad tko treba duševne okrepe. Nužda pako služenja sv. mise, je ne samo onda, da svećenici po nalogu sabora tridentskoga (sess. 23. c. 14. de ref.) mise u nedjelju i zapovjedan blagdan, nego i da se ne liše velikih plodova, što ih mogu dobiti od presvete žrtve. Prema tomu po nauku sv. Alfonza, biskupima je još uvijek ostala velika povlastica, da mogu dopustiti misiti u skromnim bogomoljnicama onima, koji ne mogu ići u crkvu, samo da se ta dozvola ne dade za uvijek, i da bude za to dovoljan razlog.

Nego ovaj nauk sv. Alfonza protivi se i starijim i novijim odlukama sv. zbora Sabora, koje su uvijek strogo tumačile zabranu sabora tridentskoga. Da navedemo samo nekoje:

In Syracusana 27. Maji 1617.: „An Ordinarii possint concedere licentias celebrandi in oratoriis privatis, quando aliqua causa necessaria subest, ut cum persona titularis insignis, rerumque publicarum publicus minister, nobiles item cum aegrotant aut senio confecti ad ecclesiam accedere multifariam prohibentur? S. C. censuit non posse Episcopum ex quavis causa cuique concedere ut sacrum fiat in privatis oratoriis.“ (Ap. Lucidi de vis. SS. LL. vol. I. p. 96. et 97.)

Drugu jednu odluku bez naslova navodi Fagnan (in Cap. In his, De priv. n. 13.) ovim riječima: „Cum Cardinalis Paleottus olim petiisset ut posset licentiam concedere domi celebrandi, cum infirmus deberet pro Viatico communicari, S. C. respondit: *non posse.* Quin imo, cum Cardinalis legatus Portugalliae petiisset ut posset concedere licentiam celebrandi in domo privata decenter accomodata, cum infirmus aliquis debet per viaticum communicari, et hoc quia in illis regionibus sunt multa loca adeo dispersa et remota a parochiis, ut non sine maximo incommodo possit Eucharistiae sacramentum circumferri. S. C. respondit *non esse concedendam.*“

Tako isto odluči sv. zbor Sabora i u novije doba. Münsterski biskup pitao je g. 1847. je li valjan običaj, koji je bio ondje zavladao, da je naime biskup dozvoljavao misiti u skromnim bogomoljnicama *ad tempus, seu pro actu transeunte.* Na to mu sv. zbor 23. siječnja 1847. odgovori: „Non licere ulli Episcopo hujusmodi licentias quocumque sub obtentu concedere, ne pro actu quidem transeunte; hanc facultatem esse soli Romano Pontifici reservatam, eidemque Episcopo litteras a S. C. a Paulo V. approbatas expediri et quoad facultates hucusque alias, quam a Romano Pontifice concessas, consulendum SSmo pro earumdem sanatione.“

I tako bijaše ovim jasnim i autentičnim dekretima glede upitnoga predmeta riješena svaka dvojba. Megjutim usprkos svim tim dekretima bijaše zavladao običaj, da su se mnogi biskupi u praksi držali nauka sv. Alfonza. No koji je znao za gore navedene dekrete, nije mogao pred njima zatvoriti

oči. To je potaklo biskupa kaltagironskoga (u Siciliji), da se obrati na sv. zbor Sabora moleći ga, da on još jednom reče svoju zadnju, i učini konac svakoj prepirci. U toj molbi izvijesti Rimsku Stolicu, da su u njegovoj biskupiji njegovi predšasnici po starinskom običaju iz pravednih uzroka dozvoljavali misiti u skromnim bogomoljnicama, koja dozvola je trajala, dokle god je trajao i uzrok zbog koga bi dana, dapače krjepošću bule *Cruciata* i iza kako je uzrok prestao.

Tu zamašnu stvar je zbor u svojoj potpunoj sjednici držanoj 7. siječnja 1855. podvrgao točnomu ispitu navedavši s jedne strane nauku sv. Alfonza a s druge zborove dekrete. U toj sjednici uzeo je sv. zbor u pretres ove dvojbe: I. „An Episcopus possit justa interveniente causa, facultatem concedere celebrandi in oratoriis privatis? II. An cessante causa episcopalis indulti, perseveret mihilominus facultas in vim bullae Cruciatae in casu?“ Nakon dugog i svestranog pretresivanja odgovorio je sv. zbor: *Dilata.* No 20. prosinca i. g. uzeo je u pretres tu znamenitu stvar, te odlučio: *Ad I. Negative, nisi tamen magnae et urgentes adsint causae, et per modum actus tantum. — Ad II. Negative.*“

To je pravilo, kojega se danas valja držati ne obazirući se više na šira mnijenja gore navedenih bogoslovaca. Tako danas uče uopće bogoslovci. Da navedemo samo dvojicu. M a r c h veli: „Nec vero hanc licentiam (celebrandi in privatis oratoriis) concedere possint Episcopi, nisi *graves et urgentes* adsint causae et per modum actus tantum.“ (Theol. Mor. t. II.) To isto tvrdi i G u r y, koji iza kako je spomenuo gore napomenutu odluku sv. zbora Sabora i isporedio ju s naukom sv. Alfonza zaključuje: „Hinc sequitur temperandam esse doctrinam S. Ligorii paulo magis Episcopis faventem.“ (Comp. Theol. Mor. tom. III. n. 386. II.)

Sad da vidimo, koja je razlika megju naukom sv. Alfonza i spomenutom odlukom sv. zbora. To treba da ustanovimo, inače ćemo lako zabasati. Ballerini u opasci k citovanomu mjestu Guryevu čudi se, što ovaj nazire nekakvu razliku megju

jednim i drugim naukom, te veli: „Ego vero nescio cur S. Alphonsus dicatur plus aequo Episcopis hac in re favere. Nam (libr. 6. n. 359.) solum *in casu necessitatis*, vel ob *justam causam* et *per modum actus transeuntis* facultatem dispensandi Episcopis attribuit, idque gravissimis atque omnino pluribus praeeuntibus doctoribus affirmat, adeo ut potuerit concludere, eam doctrinam posse communem appellari. Porro hoc ipsum est, quod et auctor hoc loco proponit.“ No neka nam dopusti učeni bogoslovac ustvrditi, da opstoji razlika megju naukom sv. Alfonza i odgovorom sv. zbora Sabora na upit kaltagironskoga biskupa. Tu se radilo o običaju dozvoljavati misiti u skromnim bogomoljnicama *per modum actus et justa intercedente causa*, baš kako uči sv. Alfonzo; a sv. zbor odgovorio je *negative* dodavši: *nisi magnae et urgentes adsint causae, et per modum actus*. Pustivši na stran zadnji uvjet *per modum actus*, koji se slaže sa naukom sv. Alfonza, razlika je za cijelo velika megju *causa justa*[1]) i *causae magnae et urgentes*. Prvi uzrok naime *justa causa* može biti u svim slučajevima, što ih navodi sv. Alfonzo, kao što su bolest, zapovijed, želja i t. d., dok je drugi *causae magnae et urgentes* samo onda, kad tko upravo ne može ići u crkvu, a bez mise ne može biti bez velike štete. Takav je uzrok n. pr. kad treba u velikoj nuždi pričestiti bolesnika, a veoma je teško ići u crkvu i odanle nositi sv. pričest, ili kad tko bezuvjetno treba sv. misu zbog kakve prešne duhovne nužde a zapriječen je fizički ili moralno ići u crkvu. Kad megju naukom sv. Alfonza i odlukom sv. zbora Sabora ne bi bilo nikakve razlike, tada bi sv. zbor bio na prvu dvojbu jednostavno odgovorio *Affirmative* a ne *Negative*.

[1]) Istina je, da sv. Alfonzo (l. c.) govori takogjer o nuždi, e se može dobiti biskupova dozvola, no on tu nuždu tumači ovako: . . . „Et notetur, quod quando a supra citatis doctoribus vocatur *necessitas*, loquendo de dispensatione non requiritur necessitas celebrandi, quia haec dispensatione non indiget . . . sed intelligitur necessitas, qua dispensatus celebrandi vel ad ecclesiam pergendi, ut missam audiat, impos efficitur, et justa concurrit causa dispensandi.“ Sv. Alfonzo dakle razumijeva ovdje opću nuždu, u kojoj se nalazi svaki, koji ne može ići u crkvu.

75. O biniranju.

Srce te boli, kad čitaš u nekojim našim diecezanskim šematizmima, da je u mnogim župama od 2, 3, 4, 5 pa i više tisuća duša samo po jedan svećenik. Kad je pokojni Isusovac Ballerini, profesor moralke u Rimu, u jednog Hrvata, pitomca Germanikuma, listao šematizam jedne naše biskupije samo se križao i lamao rukama. Kako ne bi! U Italiji dolazi poprijeko gotovo na svakih 100 duša po jedan svećenik, dok u nas na više tisuća dolazi jedva po jedan. Da u takovim našim župama duhovna pastva uz najbolju volju župnikovu ne može uspijevati, kako treba, po sebi se razumijeva. O čestom kakovom primanju sakramenata, marljivom posjećivanju bolesnika i t. d. nema tu ni govora. A koliki vjernici ne slušaju u nedjelju i blagdan sv. mise! A to je, držimo, glavni uzrok, zašto se naš narod otugjio crkvi i dnevice joj se sve više otugjuje. Pošto nema zgode, da sluša riječ Božju i vježba se u religijoznom životu, raste u neznanju i razuzdanosti. Potvrgjuju to na veliku žalost svagdanja glasila, koja nam dnevice javljaju svakovrsne zločine, koji se u nas zbivaju. Ako kada, a to se za cijelo danas obistinjuju one riječi Spasiteljeve: „Messis quidem multa, operarii autem pauci.“ (Matth. 9, 37.) Gospodin Isus kaže doduše: „Molite se dakle gospodaru od žetve, da pošalje poslenike na žetvu svoju“, no zar da se dotle, dok dragi Bog ne dade našoj domovini dovoljan broj svećenika, ne bi moglo barem donekle doskočiti duhovnim potrebama vjernika? Za sve je još kako tako, ali najteže je za sv. misu u nedjelju i blagdan. Da u velikim a možda i na daleko rastresenim župama, gdje je samo po jedan svećenik, mnogi vjernici ostaju bez mise u nedjelju i blagdan, to je više nego očevidno. Pa zar se barem tomu ne bi moglo kako doskočiti? Bi! Evo kako. Naši su biskupi ovlašteni od svete Rimske Stolice, da mogu podijeliti *facultatem celebrandi bis in die, si necessitas urgeat.* (Facultates quinquennales numero 15.)

Pita se, kad postoji takova *nužda*, da mogu biskupi dozvoliti svećeniku, da smije dva puta misiti? Na to pitanje odgovara Lucidus (De visit vol. I., part I. pag. 438.): „Id vero intercedit: a) cum unus parochus duabus paroeciis praeest; b) vel duos populos valde sejunctos regit; c) vel parochiani eadem hora ad missam audiendam una simul convenire nequeunt, et alioquin alius sacerdos inveniri nequit.“[1]) Isto tako uči i Benedikto XIV. u konstituciji *Declarasti* §. *Quamvis*: „Id tamen unanimi consensu permittitur sacerdoti, qui duas parochias obtineat, vel duos populos adeo sejunctos, ut alter ipsorum parocho celebranti per dies festos adesse nullo modo possit ob locorum maximam distantiam: tunc enim absque dubitatione licere existimant (theologi) ejusmodi rectori cum dies festi incidunt bis sacrum conficere et populo utrique satisfacere.“ Isti učeni papa u djelu: De sacrificio Missae libr. III. cap. V. n. 4. navodi odluku sabora nemausenskoga, koja glasi: „Si omnes parochiani ad unam missam simul non possint convenire, eo quod in diversis locis habitant distantibus ab ecclesia et remotis, sicut est in montanis, nec sunt in ecclesia duo sacerdotes, et dicta prima missa, postmodum parochiani venientes postulent missam aliam sibi dici, poterit tunc sacerdos missam aliam celebrare. Tamen si in prima missa, post receptionem Corporis Christi et Sanguinis, profusionem acceperit, non debet secundam missam in praedictis casibus celebrare.“

Još jasnije izrazio se o tom sv. zbor Sabora 11. prosinca 1875. veleći: „Parochum, qui gregem longe lateque ita dispersum habet, ut universus nequeat parocho celebranti die festo occurrente adesse, duas quoque missas posse perlitare, nulla pretiosa ratio suppetere videtur, quo propositae petitiones excipi non debeant. . . Ejusmodi necessitatem talem esse debere, ut nisi alicui sacerdoti duas missas eodem die celebrandi facultas concedatur, Ecclesiae mandato plures non satisfacerent. Pariter talem necessitatem veram quidem esse

[1]) Kod nas se obično stiču oba razloga pod b) i c) skupa.

debere, sed moralem, non autem absolutam; ita ut de illa judicari debeat prudenti judicio, inspectis idest adjunctis, quibus circumdatur.“ (Acta S. Sedis, Vol. IX. pag. 234. 235.)

Kanonista Bouix (De parocho pag. 467.) veli, da bi župnik smio i bez dozvole biskupove drugi put misiti, ako bi inače 300 vjernika ostalo bez sv. mise. Evo njegovih riječi: „Sane id aliquando fieri potest ex gravissima et urgenti causa ut ex jure canonico eruitur v. g. si secus magna populi multitudo (jure canonico 300 homines magna pars esse censetur) deberet carere missa. In uno aut altero casu praesertim repentino, et in quo non facile pateat aditus ad Episcopum, si aliunde certe videatur adesse sufficiens a jure requisita necessitas, non puto crimini vertendum parocho, quod dictam licentiam non requirat.“ Nego mi se s ovim naukom ne slažemo, da bi naime župnik u spomenutom slučaju smio bez biskupove dozvole po drugi put misiti, pošto veoma dvojimo, da bi Sveta Stolica to dopustila; dok s druge strane držimo za više nego vjerojatno, da bi ista bez oklijevanja privolila na to, da biskupi u rečenom slučaju dozvole binirati.

Istina je, da se biskupima u petgodišnjim povlasticama kaže: „Caveant vero, ne praedicta facultate seu dispensatione celebrandi bis in die aliter, quam ex gravissimis causis et rarissime utantur, in quo graviter ipsorum conscientia oneratur.“ No kad bi Rimskoj Stolici bile naše okolnosti poznate, to bi ona za cijelo tu klauzulu za naše biskupije ublažila. Megjutim je i sam sv. zbor Sabora odnosno njegov izvjestitelj tu klauzulu već više puta blaže tumačio veleći: „Ordinarios, quibus onus incumbit dijudicandi causarum gravitatem, haud oportere, super re, nimia premi anxietate; ne concessa binandi facultas pene in nullo casu ad actum reduci videatur. Proinde, omni remoto abusu, Locorum Ordinarios uti posse facultate eadem sibi concessa, quoties in sua conscientia et charitate existimaverint eamdem esse necessariam vel fidelibus vehementer utilem.“ (S. C. C. 11. Decembris 1875. Isp. Acta S. Sedis, Vol. IX. pag. 235.) „Et re-

vera in hisce negotiis necessitas fere confunditur cum utilitate: et vera causa iterandi missam est ne populus, vel pars populi cum magno spirituali dispendio privetur bonis ex sancto sacrificio manantibus, et a praecipuo actu sanctificationis festorum impediatur." (Acta S. Sedis, Vol. XXII. pag 155.) „Sedem Apostolicam dictam facultatem concedere in bonum spirituale fidelium, desiderio, ut omnes praeceptum ecclesiasticum adimplere possint." (Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 736.) „Assistentia Sacrificio missae est in multis fidelibus fere unicus actus publicus religionis. Cum autem hic actus externus et publicus necessarius sit ad fidem fovendam et ad exemplum bonorum operum aliis praebendum, apparet quod, gratia non concessa, pertimenscendum est damnum eidem fidei. . . . Missae auditione dempta, facile rustici possent actus idololatricos exercere, qui a labe superstitionis omnino immunes adhuc non sint." (Acta S. Sedis, Vol. XVII. pag. 159.) Ako to sve vrijedi uopće, koliko više vrijedi to za naše okolnosti, za naš prosti puk!

Da se pako gg. župnici znadu orientirati, u kojim se okolnostima može dobiti dozvola za biniranje, mi ćemo ovdje navesti samo dva konkretna slučaja

1. U biskupiji aprutinskoj opstoji župa sv. Lovrenca od kakovih 700 duša. Ta župa ima dva sela: jedno kod župne crkve, koje se zove Pezzani, a drugo veće preko jednoga potoka, gdje opstoji javna patronatska kapela, ali bez kapelana. Budući da je u župi samo jedan svećenik, to mnogi žitelji (poljodjelci), osobito oni, koji stanuju preko vode ne mogu u nedjelju i blagdan slušati sv. mise. Biskup se obratio na sv. zbor Sabora, bi li naime smio u ovom slučaju dopustiti župniku, da binira. Sv. zbor odgovorio je 20. veljače 1886.: *„Arbitrio et conscientiae Episcopi ad quinquennium"*, premda biskup nije naveo, kako daleko je onaj filial preko vode od župne crkve udaljen. (Acta S. Sedis, Vol. XVIII. pag. 544—547.)

2. U senegalskoj biskupiji broji župa Monteporcio 1200 duša. U toj župi služile su se dvije sv. mise, jedna u župnoj crkvi a druga u javnoj kapeli. Župnik molio je biskupa, da smije binirati. Biskup se obratio na Rimsku Stolicu pitajući, da li je tu razlog biniranju. Sv. zbor Sabora odluči, da biskup može u tom slučaju dopustiti biniranje. Mi ćemo tu znamenitu i zanimljivu odluku za ravnanje onima, kojih se tiče, diljem navesti, kako se čita u veoma uvaženom periodičnom listu „Acta Sanctae Sedis" u svesci XXV. na strani 420—423., a to zato, da dotičnici vide razloge *pro* i *contra*.

Senogallien. Circa facultatem binandi. *Compendium facti.* Ad exitum vertente mense Iunio huius anni, Parochus ecclesiae S. Michaelis Archangeli in pago vulgo nuncupato *Monteportio* dioecesis Senogalliensis, supplicem SSmo Patri transmisit libellum, exponens: Ecclesiam paroecialem ita angustam esse, ut continere non valeat fideles, qui etiam ex limitrofis paroeciis, eamdem petunt ex istius conditione eisdem fidelibus favorabili: nam fideles aliarum paroeciarum ut istam adeant, iter unius chilometri peragunt, dum sex aut septem peragere deberent si unusquisque propriam petere deberet: hac in paroecia vere dici posse unam tantum esse missam; nam etsi alia litetur in Oratorio publico, hoc parvum est, et litatur horâ patronis commodâ; et fidelium ibi convenientium maxima pars extra portam cogitur audire missam in via publica in qua crebro intinerantes adsunt. Paroeciam habuisse semper secundam missam meridie in commodum agros incolentium. Quamobrem oratorem expetere ut sibi concedatur facultas binandi diebus festis, eamque facultatem subdelegandi, valetudinis causa, presbytero, qui vocatus a patronis, missam litat in praedicto parvo oratorio.

Episcopus autem, cui suprascriptae preces de more ablegatae fuerunt, haec ad rem retulit: „Veritati innituntur omnia, quae ab Oratore in supplici libello exposita fuerunt, tum quoad populi multitudinem et frequentiam ad suam ecclesiam cum ad eam convenire soleant et cogantur etiam aliarum paroeciarum circumstantium fideles tum quoad angustiam Sacelli iurispatronatus nobilis familiae comitum Monte-

*

vecchio, in quo eis onus incumbit Missae singulis diebus festis, uti hucusque laudabiliter satisfecerunt et satisfaciunt?

Animae circiter 1200 ex oppido et territorio ad hanc Curam pertinent; sacellum supradictum centum et quinquaginta circiter fideles continere potest. Ex iis consequiturne, easdem circumstantias vel aequipollentes concurrere, quae ad binationem requiruntur juxta Constit. *Declarasti Nobis* Benedicti XIV.?

Si una tantum Missa in memorato oppido celebraretur diebus festis, procul dubio a me facultas binandi parocho concessa fuisset; quia ob populi multitudinem, locorum distantiam, presbyterorum deficientiam casus verificaretur verae et realis necessitatis, sicuti citata Constitutio requirit; nisi enim duae celebrentur Missae in hac paroecia, pars fidelium, eaque notabilis, haud posset praecepto festivo satisfacere. Sed quoniam duae celebrantur in diebus festis Missae, una, uti dixi, in ecclesia paroeciali a parocho, et altera a capellano comitum Montevecchio in proprio Sacello, dubium exinde oritur, an licentia binationis concedi liceat et debeat.

Haud denegari nequit Sacellum, in quo expensis dictae domus Montevecchio celebratur Missa in diebus festis ita angustum extat, ut universum populum, qui secundam hanc Missam audit, capere non possit, et pars notabilis cogatur extra ecclesiam permanere cum non levi incommodo, maxime in tempore hyemali et mentis distractione in publica platea, in qua conveniunt et alii non ad Missam audiendam. Exinde consequi videtur huiusmodi sacellum propter angustiam, insufficiens esse populo ad praecepti festivi satisfactionem, non quidem eo sensu quod *absolute* satisfacere nequeat, sed eo sensu quod nonnisi cum *gravi incommodo* satisfacere queat. His addendum hanc secundam Missam potius ad dicti Comitis, a quo eleemosyna persolvitur, celebrari, quam ad populi commodum. Quapropter quaestio huc rediit; an nempe attentis necessitate absoluta duarum Missarum in Paroecia, de qua agitur, angustia Sacelli in quo secunda Missa celebratur et gravi populi incommodo, nec non impossibilitate inveniendi

alium sacerdotem, implorata licentia parocho oratori concedi liceat: quae quaestio persolvenda relinquitur sapientissimo Vestri Sacri Consessus iudicio; significans eodem tempore mihi precibus oratoris esse favendum, cum censeam secundae Missae celebrationem in ecclesia parochiali esse necessariam."

D i s c e p t a t i o S y n o p t i c a. Porro ex his ab Episcopo relatis prono alveo sequi videtur, nullatenus dubitandum esse, quin ipsius votum excipiatur. Enimvero lex ipsa sacri iterationem vetans, exceptionem expresse statuit pro necessitatis causa. *Cap. Consuluisti tit. 41 lib. 3 Decret.* Quaenam autem debeat esse huiusmodi necessitas, tradit Lucidi *de Visit. SS. LL. vol. 1 pag. 438* — ibi — „Id vero intercedit, cum unus parochus duabus paroeciis praeest, vel duos populos valde seiunctos regit, *vel parochiani eadem hora ad missam una simul convenire nequeunt, et alioquin sacerdos inveniri nequit.*" Atqui Episcopus testatur, nedum necessariam esse in ecclesia parochiali secundam Missam, quia angustia templi et populi frequentia non sinit ut fideles una simul ad sacrum audiendum conveniant; verum etiam alium haud inveniri sacerdotem, qui memoratam secundam Missam celebret.

Difficultas vero, quae ex eo desumitur, quod in sacello iurispatronatus comitum Montevecchio sacrum diebus festis litatur, nullatenus infirmat allegatam necessitatis causam, cum et angustum valde perhibeatur ipsum sacellum, et quoad horam, qua idem sacrum litatur, patroni potius Missae eleemosynam persolventis, quam fidelium commoditati prospiciatur. Nullo proinde in pretio habenda esset praefata difficultas, prouti ceteroquin in similibus imo et durioribus exemplis S. C. C. retinuit. Inter plures casus, quos recolere possem, memorare sufficiat novissimam Barchinonen.[1]) *facultatis binandi*

---

[1]) U španjolskoj biskupiji barchinonenskoj broji župa sv. Gervaza i Protaza 9000 duša, a ljeti s tugjincima 14.000. Župa je rastresena tako, da su nekoja sela od župne crkve prema istoku i zapadu udaljena jedan sat i tri četvrta, a prema sjeveru i jugu tri četvrta sata. U župnoj crkvi, koja je takó malena, da u njoj može stati jedva jedna tisuća ljudi, misi župnik i kapelan, dok u drugim bogomoljnicama, koje su takogjer dosta

mensis Iulii nuper elapsi, in qua indultum iterandi sacrum concessum fuit, licet quatuor oratoria publica in paroecia essent, in quibus celebraretur Missa.

Verumtamen EE. VV. erit pro data Vobis sapientia decernere, utrum, attentis aliis circumstantiis, idipsum in casu expediat, quin prius alia excogitentur remedia ac experiantur.

Quibus adnotatis quaesitum fuit quomodo preces essent dimittendae.

Resolutio. Sacra C. C. re cognita sub die 27. Augusti 1892. censuit respondere. *Pro gratia, durantibus circumstantiis, arbitrio et conscientiae Episcopi.*

Promotrivši ova dva primjera a i mnogo drugih sličnih, koji se navode u Acta S. Sedis, možemo bez oklijevanja zaključiti, da bi se u nas u mnogim slučajevima mogla dobiti facultas binandi. Imenito biti će u nas malo koja župa, u kojoj je namješten samo jedan svećenik, a da mu se ne bi mogla podijeliti ta facultas. Neka dakle župnici samo mole Ordinarija za tu povlasticu navedavši dakako razloge, da bi naime u slučaju, kad bi dozvolio binirati, mnogi došli k sv. misi, dok je ovako ne mogu slušati. Jer ako ne bi došli, tada je uzalud moliti za tu povlasticu, pošto biniranje se dozvoljava samo zbog puka a ne zbog svećenika. Dakako da je to neka žrtva za župnike, morati dva puta misiti u nedjelju i blagdan, kad i onako imadu još najviše duhovnoga posla. Nu komu je stalo do duševnog spasa svojih vjernika, za cijelo će tu žrtvu lako pregorjeti. Znademo za župe u Cislajtaniji od 1000 duša, u kojima župnici biniraju; zašto ne bi to mogli i kod nas?

Znademo, da će nam tkogod prigovoriti: Šta tu treba davati svećenicima facultatem binandi? Tko može slušati sv.

malene, misi svaki dan još šest svećenika. No pošto usprkos tolikim misama mnogo puka ostaje u nedjelju i blagdan bez mise, to je župnik molio, da bi smio binirati i on i njegov kapelan. Biskup se u to ime obratio na sv. zbor Sabora, a ovaj mu 23. srpnja 1892. odgovori, da može jednomu od dušobrižnika dopustiti, è smije u nedjelju i blagdan dva puta misiti. (Acta S. Sedis, Vol. XXV pag. 182—186.)

misu u nedjelju i blagdan, sluša; a tko ne može, ne griješi. Istina je! Ali zašto onda ovlašćuje Rimska Stolica biskupe vi facultatem quinquennalium n. 15., da, kad je nužda, smiju dati tu povlasticu svećenicima? Ili zar nije u premnogim našim župama i te kamo veća nužda, da se dade facultas binandi, nego li je bila kod sv. Lovrenca, župi od 700 duša i u Monteporciju, župi sa 1200 duša a sa dva svećenika? Ili zar nijesmo možda dužni pobrinuti se, da vjernicima, ako lako možemo, pribavimo zgodu, kako će u nedjelju i blagdan moći zadovoljiti crkvenomu zakonu slušanjem sv. mise? Ni na veliki četvrtak ne smije se služiti nego samo jedna sv. misa; no ako na taj dan padne zapovjedani blagdan, blaga mati crkva dopušta služiti toliko sv. misa, koliko ih je potrebno, da narod zadovolji crkvenomu zakonu. Ili zar smijemo ravnodušno gledati, gdje nam se vjernici otugjuju crkvi, a mi bi mogli tomu lako doskočiti? A zar se nije onda takogjer bojati, da će narod malo po malo u religioznom i moralnom pogledu nazadovati, te napokon i istu vjeru izgubiti i u ćudorednosti sasvim otupiti? Znajmo, kako se sada mnogi nauče u mladosti ostajati u nedjelju i blagdan bez mise, jer je nema, da će tako i kašnje izostajati od nje i onda, kad bude. „Mladić po putu svojem, i kad ostari, ne će odstupiti od njega.“ (Prič. 22, 6.)

Za pokrepu našega nauka budi nam dozvoljeno spomenuti još samo ovo. Nedavno pripovijedao nam je jedan prijatelj svećenik, koji je dulje vremena boravio u njemačkom gostinjcu u Rimu „All' Anima“ ovaj slučaj, koji se dogodio za njegova tamo boravljenja. U jednoj tamošnjoj susjednoj župnoj crkvi nije bilo svećenika, koji bi bio morao misiti u nedjelju u stanovitu uru. Župnik one crkve dogje All Anima moleći, da bi koji svećenik došao misiti u njegovu župnu crkvu. No pošto ne nagje nikoga ode u jedan samostan. Pa kad ga ni ovdje ne dobi, sv. zbor Sabora dopusti mu binirati, premda onim župljanima nije bilo baš osobito teško ići slušati misu u drugu crkvu, kojih u Rimu ima do 400, a misnika preko

2000; dakle dvostruko više nego u čitavoj Hrvatskoj, koja broji pet puta toliko katolika koliko Rim.

Napomena. Kad god župnik služi dvije mise u nedjelju ili blagdan, za nijednu misu ne smije uzeti nagrade. Nego gdje su svećenici dužni za pokojne svećenike sudiecezane, kao n. pr. u zagrebačkoj nadbiskupiji, služiti po jednu misu, pita se, bi li barem za ove smjeli (župnici) odslužiti drugu misu?

Na to odgovaramo, da *bi*. Evo za to odluke sv. zbora Sabora. „Episcopus quidam in Gallia exposuit, ab anno 1842. institutam fuisse in sua dioecesi sacerdotum congregationem S. Josephi, indulgentia a S. Sede ditatam, cujus sodales semel pro unoquoque sacerdote confratre defuncto, Missam celebrare debent. Sacerdotes, quibus *binare* concessum est diebus dominicis et festis, secundam litarunt Missam pro defunctis confratribus, arbitrantes id se facere posse tuta conscientia. Attamen cum dubium exortum fuisset circa ejusmodi agendi modum, Ordinarius quaesivit: An Missa binationis offerri possit, ut in casu, pro defunctis confratribus?" Et S. C. C. respondendum censuit: „*Licere.*" Po tom kad n. pr. kapelan binira, on smije za jednu misu uzeti nagradu, a drugu namijeniti za pokojne svećenike, za koje je dužan misiti po diecezanskom zakonu.

---

76. O postu misnikovom.

Župnik Amat došao u subotu u $11^1/_2$ noću trudan kući. U razgovoru prošlo vrijeme tako brzo, da je s večerom zategnuo preko pol noći. Budući da drugi dan nije mogao propustiti mise, a da župljane ne uvrijedi, bez bojazni odsluži misu makar i ne bio na tašte. Pita se, je li dobro radio?

Odgovor. Na to odgovaraju mnogi bogoslovci: ako svećenik ne može u nedjelju ili zapovjedani blagdan propustiti sv. mise, a da se puk ne sablazni ili ne uvrijedi, da smije misiti, makar i ne bio na tašte; pošto je veće zlo, ako se puk sablazni i ne sluša sv. mise, kad mora, nego ako svećenik misi, koji je nehotice prekršio post. Sablazan dužni smo ukloniti po naravnom zakonu, dok post pred pričešću veže samo po crkvenom zakonu. (La-Croix n. 582; Lehmkuhl tom. II. n. 162. 5.) Megjutim valja paziti na ovu odluku. Pitalo se naime: „Smije li kada svećenik, da se ukloni smutnja ili začugjenje puka, služiti drugu misu poslije prve, kad već nije na tašte?" Na to je sv. zbor Officija 2. prosinca 1874. odgovorio: *Negative*.

---

77. Smije li se misnik glede naravskog posta ravnati po mjesnoj uri, makar ona i ne išla po ondješnjem meridijanu?

Dva svećenika putovala iz Zagreba u Carigrad. Već kasno u noći dogjoše u Biograd. Da utalože glad i žegju, naručiše malu večeru, koju uzeše samo nekoliko sekunda prije pol noći, i to po zagrebačkom vremenu ili meridijanu. Tek poslije večere pade im na um, da ura u Biogradu mora ići mnogo ranije od zagrebačke, jer Biograd leži mnogo više prama istoku nego li Zagreb. Sutra dan htjedoše oba misiti, i to u crkvici austro-ugarskog poslaništva. Megjutim sastadoše se s jednim profesorom astronomije, koji im kaza, da je biogradski meridijan gotovo za $^1/_4$ sata raniji od zagrebačkoga. Po tom sinoć bilo već po biogradskom meridijanu gotovo 12 sati i $^1/_4$, kad oni svršiše večerati. No usprkos toj razlici, javna ura u Biogradu se na dlaku slagala s onom u Zagrebu, koja ide sasvim točno po zagrebačkom meridijanu. Sad počeše ona dva svećenika dvojiti, smiju li misiti ili ne? Megjutim svećenik „A" si eformirao conscienciju, da je naime smjeti misiti po uri onoga kraja, gdje se tko nalazi, te odsluži misu; dok se svećenik „B" nije usudio misiti, s razloga, što je već po biogradskom meridijanu bilo prošlo pol noći, kad je on još jeo i pio. Pita se, tko je imao pravo?

Na to odgovaramo, da je svećenik „A" posve dobro radio. Evo za to odluke sv. Rimske Stolice. Kardinal nad-

biskup napuljski bio predložio sv. Penitencijariji ovu dvojbu: „Omnia horologia *Neapolitana* moventur ita, *ut indicent tempus medium Romanum.* Hinc fit, ut media nox non differat tantum a vera ratione temporis medii, sed etiam ratione diversi meridiani, adeo ut differentia interdum non leviter superet horae quadrantem. His rebus consideratis, possuntne fideles Neapolitani in servando jejunio naturali aliisque Ecclesiae obligationibus sequi horologia horas indicantia juxta tempus medium Romanum, an potius debeant ea horologia sequi, quae indicant tempus verum Neapolitanum?“ Na to mu je sv. Penitenciarija 18. lipnja 1873. odgovorila: „Ad primam partem *affirmative, negative* ad secundam partem.“ (Isp. Acta S. Sedis vol. VII. p. 399.)

Na to nadovezuje Lehmkuhl (Theol. mor. tom. II. n. 529. 6°.) ovo: „Idem igitur tene de tempore publico aliarum regionum, etsi dirigatur secundum meridianum alterius loci, ut urbis principalis provinciae.“

---

78. Smije li svećenik misiti bez podvornika?

Svećenik Toma običaje misiti u nekoj kapeli, gdje je vrlo teško dobiti podvornika. S toga često puta misi bez njega, a katkada dopušta, da mu dvore pobožne žene. Pita se:

1. Smije li svećenik misiti bez podvornika?

2. Što se ima suditi o postupku svećenika Tome?

Ad primum. Sv. zbor za obrede upitan: „An possit sacerdos Missam celebrare sine ministro quotiescumque deficiat, vel non adsit idoneus, neque adsit gravis necessitas celebrandi?“ odgovori: *„Orator consulatprobat os auctores.“* (18. pros. 1877. in Senen. ad 4.) Uvažèni pako auktori uče jednoglasno, da svećenik pod teški grijeh ne smije misiti bez podvornika, a za svoju tvrdnju pozivaju se na Cap. *Proposuit. 6. de fil. presb.*, gdje se veli: *„Non enim solus presbyter missarum solemnia potest sine ministro celebrare.“* To isto potvrgjuju i mnogi pokrajinski sabori kao Pariški, Granatski i t. d. (Isp. Ferraris v. Missa art. IX. n. 5.) Razlog tomu jest taj, što je misa *javan* čin, koji se pred pukom mora vršiti. S toga je nekada sav puk kod mise odgovarao. Pa ako je danas dosta, da i jedan samo dvori kod mise, to taj podvornik po nauku sv. Tome Akvinskoga predstavlja cio puk. Evo, što kaže: „Sufficit unum habere ministrum, qui gerit personam totius populi catholici. (Summa Theol. 3. p. q. 83. a. 5.)

Megjutim dopuštaju bogoslovci, da svećenik smije u *velikoj nuždi* misiti i bez podvornika. Takvi slučajevi jesu:

1. Kad treba posvetiti česticu za onoga, koji je na smrt bolestan.

2. Kad narod mora (u nedjelju i zapovjedan blagdan) slušati sv. misu ili sam svećenik toj dužnosti zadovoljiti.

3. Kad je svećenik već počeo misu, a navlastito ako je već do prikazanja došao, a podvornik ga na dulje vremena ostavi.

4. Kad tko imade za to povlasticu od Pape, koju on daje izvan spomenutih slučajeva misijonarima. (Sv. Alfonzo VI. n. 391.; Gury-Ballerini Vol. II. n. 398.)

Samo u tim slučajevima smjeti je misiti bez podvornika, no tada valja da se svećenik drži rubrika Misala, koje propisuju, da sam reče devet puta *Kyrie eleison, Christe eleison* (Rit. cel. Miss. tit. IV. n. 2.), Misal sam prenese (l. c. tit. VI. n. 1.) i sam odgovori: *Suscipiat Dominus sacrificium de manibus meis* etc. (l. c. tit. VII. n. 7.[1])

Nego što onda, ako podvornik ne zna dobro odgovarati? Na to odgovara sv. Alfonzo (l. c.), da ga svećenik nije dužan ispravljati *„ne turbet seipsum, vel circumstantes, vel ordinem missae;* quamvis moneat Croix cum Gobat, quod celebrans suppleat omissa a ministro.“ Za to se ne smije dopustiti, da kod mise dvori takav, koji ne zna odgovarati, kad se može lako dobiti drugi, koji to znade. S toga, kako kaže Lugo

---

[1]) Pitalo se: „Si sacerdos celebrat sine ministro, debetne bis dicere *Confiteor* ante introitum?“ Na to odgovori sv. zbor za obrede 4. rujna 1885. in Erien. ad 1. *„Negative.“*

(I. 20. a. 303.), da svećenik smije dopustiti dvoriti kod mise takvomu, koji je u tom slabo upućen, mora biti nekakva nužda da misi; no ne zahtijeva se opet takva nužda, u kojoj se bez svakoga podvornika smije misiti.

Ovdje nastaje pitanje, bi li se smjelo u pomanjkanju muškarca dopustiti ženi da dvori kod sv. mise? Da žena ne smije dvoriti kod oltara, to je najstrože zabranjeno. Evo, što veli Cap. 1. *Inhibendum de cohab. cleric. cum mulier.*: „*Prohibendum quoque est, ut nulla foemina ad altare praesumat accedere aut presbytero ministrare.*“ To isto naregjuje papa Gelazij (ad Episcopos Lucaniae), Inocencije IV. (in epist. ad Episcopos Tusculanos), Benedikto XIV. (in Constit. „*Etsi Pastoralis.*“) La Croix navodi tomu ovaj razlog: „Et si mulier in ecclesia tacere debeat, ut habetur I. ad Cor. XIV., multo magis abstinere debet a ministerio altaris.“ S toga posve dobro zaključuje Layman (kod sv. Alf. l. c.): „Urgente necessitate satius est celebrare sine ministro, quam cum foemina ministrante.“

Rekli smo *dvoriti kod oltara*; jer je sasvim drugo, ako žena a navlastito duvna samo odgovara kod mise, a da ne dvori. Pitalo se: „Potestne sacerdos, omnibus prius sibi commode dispositis, quae ad sacrificium occurrere possunt ne mulieres inserviant altari, uti ministerio mulieris tantum pro responsis?“ Na to je sv. zbor Sabora 26. kolovoza 1836. odgovorio: *Affirmative urgente necessitate.*“ Nego kakva mora biti ta nužda? Sigurno ne onakva, u kakvoj je dopušteno misiti bez podvornika; jer ako kod mise nitko u ime puka ne odgovara, to je protiv rubrika. Nama se čini, da je dostatna ma kakva god nužda, è bi žena smjela odgovarati kod mise. Evo, kako sv. Alfonzo na pitanje: an sacerdos celebrans respondente muliere peccet graviter? odgovara: „Communiter negant Layman, Suarez etc. Hinc dicunt Wigandt tr. 15. n. 65. Cont. Tourn. cum Lugo et Layman cum Palud. et Hurt. bene permitti, ut foeminae *quandoque* respondeant a longe, maxime si sint sanctimoniales, modo non immediate

ministrent in altari, porrigendo urceolos etc. id enim non posse excusari a mortali.“ Ako dakle bogoslovci uče, da je samo mali grijeh, kad žena odgovara kod mise, te se katkada (quandoque) to smije dopustiti, to je onda jasno, da nužda o kojoj govori sv. zbor za obrede, ne mora biti velika, već koja god.

Ad secundum. Iz ovoga, što smo dosele rekli, razabire se, da svećenik Toma jako griješi, kad misi bez podvornika izuzevši slučajeve gore navedene. Takogjer teško griješi, što dopušta, da mu pobožne žene služe kod oltara podavajući mu n. pr. posudice s vinom i s vodom. Ne griješi pako nikako, ako im dopušta, da mu samo iz daleka odgovaraju, kad je tomu kakva nužda n. pr. da vjernici onoga kraja mogu prisustvovati svetoj misi, da može pričestiti one pobožne žene, da ovrši naručenu misu, da uzmogne zbog kakvog prešnog posla odslužiti sv. misu i t. d.

---

79. Defectus in missa.

I.

Pisao nam jedan kapelan: U župi X. bio patrocinium. Ja bio još klerik. Na veliku misu došlo toliko klerika i svećenika, da je mogla biti potpuna assistencija kao u kakvoj stolnoj crkvi. Veliku misu služio je vicearhidjakon onoga kotara, a mene kao svršenoga bogoslova ali još premlada za regjenje zapala čast, da služim za ceremonijara. Poslije mise ostao misnik u sakristiji, da Bogu zahvali, a čitava assistencija sakupila se pred župnim stanom, koji je bio tik do crkve. Jedan mladi župnik, koji je tada služio za djakona, vrlo čestit svećenik i prvi „odlikaš“ u teologiji, okrene se prama nam mladim klericima, te nam stao pripovijedati, kako je on rado učio liturgiku, pak to isto i nama preporučio. Megju ostalima reče nam i to: „Da znate, koliko grijeha može svećenik počiniti samo u misi, ako tačno ne obdržava rubrike, pošto sve rubrike pod misom vežu pod grijeh; pače mnoge vežu i pod veliki grijeh. Današnji „pontifikant“ (premda nije

bio nikakav „pontifex“ već samo začasni kanonik), kako ste mogli opaziti, poslije pričesti oprao si prste samo vodom a ne i vinom (a bijaše jako crno vino), kako to rubrika Misala propisuje, a to vam je veliki grijeh.“ Kako sam se ja na to prestrašio! Jer stupajući u klerikat bilo mi i to na pameti: hvala Bogu, kao svećenik morat ću svaki dan misiti, i to će me uzdržati barem od smrtnoga grijeha; morat ću biti uvijek u milosti Božjoj, i tako, ako me i nagla smrt zateče, ne ću se izgubiti. U svećeničkom ću se staležu najsigurnije spasiti. Tako ja mislio i tvrdo odlučio prema tomu živjeti, pa me to stajalo još veće muke. Sad pako, kad čujem onoga svećenika onako govoriti, pomislim: gle, još će mi i sama misa, taj najsvetiji čin, biti možda povodom grijeha a možda i gubitka duše. Pa upravo ta svećenikova opomena tako je na mene djelovala, da sam uvijek nastojao što tačnije obdržavati rubrike pod misom; a da mi i nehotice ne prijegje što u navadu, što bi se protivilo rubrikama, svake godine običajem barem po jedan put pročitati rubrike Misala, da vidim ne radim li možda štogod protiv rubrika. Kad god sam čitao u Misalu: „Deinde vino et aqua abluit pollices et indices super calicem“ (Rit. celebr. missam tit. X. n. 5.), uvijek sam se domišljao onih župnikovih riječi. Tek kašnje se u meni porodila sumnja nije li možda onaj župnik preoštro sudio onoga „pontifikanta.“ Sad pita spomenuti kapelan, što je na stvari?

Odgovor. Onaj „pontifikant“ je tek lako mogao sagriješiti, a u konkretnom slučaju nije nikako sagriješio. Pače smrtno ne bi bio sagriješio ni onda, kad bi bio za purifikaciju (t. j. prvo pranje) kaleža uzeo samo vodu, za koju je propisano samo vino. Evo što o tom veli sv. Alfonzo: „Peccaret quidem sacerdos, si in purificatione calicis sola aqua uteretur, *cap. Ex. parte 5. de celebr. missae*, ubi dicitur: *Semper sacerdos vino perfundere debet, postquam totum acceperit Eucharistiae sacramentum.* Sed hoc non erit plus quam veniale, ut communiter dicunt Conc. Pasq. et Croix, Tamburini, qui id etiam a veniali excusat, si sacerdos sit abstemius, contra Gavantum.

In ablutione autem digitorum dicunt Pasq., Quarti, Gobat ap. Croix, Bissus ap. Merati nullum esse peccatum, solam aquam adhibere; sed melius dicunt Concina ac Bonamicus, Corsettus et Arnaud ap. Merati id non excusari a veniali, si id fiat sine dispensatione Pontificis: excusabitur tamen, ut dicunt, si adsit rationabilis causa, pro qua puto quidem sufficere aliquem esse abstemium, vel vinum esse rubeum, quo purificatoria evaderent indecenter maculata.“ (Theologia Moralis Lib. VI. n. 408.) Nego bi mogao tkogod prigovoriti, da sv. Alfonzo nema prava mijenjati rubrike. Istina je; ali njegova su djela indirektno odobrena Rimskom Stolicom; a proti toj nauci sv. Alfonza, koliko nam je poznato, sv. se Stolica nije nikada izrazila. U ostalom bilo kako mu drago, sigurno je, da purificatio calicis sa samom vodom nije veliki grijeh, a još manje ablutio digitorum. Kad bi to tako strogo vezalo, onda ne pojmimo, kako bi svećenik iza kako je dijelio sv. pričest, i iza kako se u prvoj i drugoj misi na Božić pričestio, smio oprati prste sa samom vodom, kako to biva u Rimu?

Taj istiniti fakat navodimo zato, da se vidi, koli je nužno temeljito znanje liturgike za svakoga svećenika; jer u onom društvu, kad onaj mladi župnik ono reče, bijaše i drugih svećenika. a nijedan mu nije protuslovio.

II.

Kapelan Ferdo odvezao se u nedjelju jedan sat daleko u filial, da misi tamošnjemu puku. Ali kad tamo nesreće! S kola pade mu humerale, cingulum, manipulus i štola. Hoće da uredi kalež, no u bursi nema korporala. A da bude trinum perfectum, netko okrao žrtvenik, da na njem nema ni jednoga stolnjaka. Pita se, bili smio u tom slučaju misiti sa samom albom i kazulom te bez korporala i stolnjaka.

Na to odgovaramo, da *bi*; no da se puk ne sablazni, neka ma kakvim god stolnjakom ili bijelim ruhom (albom, kotom i t. d.) pokrije žrtvenik. (Isp. Lehmkuhl Theologia moralis Tom. II. n. 229. et 231.; Sv. Alfonzo Theol. moralis Lib. VI. n. 375. 377. 387.)

80. O pokrivanju kaleža.

Župnik Maksimilijan i kapelan Eduardo služe se istim ruhom i kaležem kod mise. Kapelan misi prije, a župnik odmah za njim. Nego kapelan drukčije pokriva kalež, nego župnik. On ga naime nosi i stavlja u sakristiji tako, da ona strana vela, na kojoj je ušiven mali križić, s prijeda uvijek skroz dolje visi; dok župnik onu stranu vela obrne k sebi i prebaci preko burse; kad pako dogje na žrtvenik, spusti vel dolje, a kad odilazi od žrtvenika, prebaci ga opet na bursu, uzme kalež i tako pokriven nosi i stavi u ormar. Dogje li za njim još tko misiti, tada svećenik posve lako promijeni purifikatorij i stavi hostiju na pliticu, ostalo mu je pako sve u redu, dok župnik za kapelanom mora uvijek sve razkapati i na novo slagati, jer bi mu inače krivo došla hostija s pliticom (na kojoj je urezana zvijezdica), bursa s korporalom i t. d. Ovo dakle različno pokrivanje kaleža dosta ga smeta, te već više puta molio kapelana, da pokriva kalež onako, kako ga obično pokrivaju i drugi svećenici, no on odvraća, da on ima pravo, jer da su njega tako učili, pa se poziva i na neke auktore kao Gassnera i De Herdta. Pita se, tko imade pravo, da li župnik, ili kapelan?

Odgovor. Rubrika Misala o pripravi, nošenju i stavljanju kaleža veli: „Deinde (sacerdos) praeparat calicem . . . super ejus os ponit purificatorium mundum, et super illud patenam cum hostia integra, quam leviter extergit, si opus est a fragmentis, et eam tegit parva palla linea, tum velo serico; super velo ponit bursam coloris paramentorum, intus habentem corporale plicatum . . .“ (Ritus servandus in celebratione missae. Tit. I. n. 1.) „Sacerdos omnibus paramentis indutus, accipit manu sinistra calicem ut supra praeparatum, quem portat elevatum ante pectus, bursam manu dextera super calice tenens . . .“ (L. c. Tit. II. n. 1.) „. . . Tunc ascendit in medium altaris; ibi ad cornu Evangelii sistit calicem, extrahit corporale de bursa, quod extendit in medio altaris, et super illud calicem velo coopertum collocat . . .“ (L. c. n. 2.) Imenito pako o nošenju kaleža poslije mise veli rubrika naprosto: „Sacerdos accipit sinistra calicem, dexteram ponens super bursam, ne aliquid cadat . . . et . . . eo modo, quo venerat, redit in sacristiam.“ Po tom na rubriku se ne može pozivati ni župnik ni kapelan, jer ona govori tako općenito, da bi ju mogla oba na svoju natezati. Nego svaka rubrika ima biti što naravnija. A nama se barem čini, da je župnikov način pokrivanja kaleža i spretniji i jednostavniji, a po tom i naravniji nego kapelanov, koji mora savijajući lijevu ruku kalež toliko puta okretati i u sakristiji i na žrtveniku, i ne spominjući, da ga je lakše nositi, kako ga župnik nosi nego kapelan. Za dokaz, zašto i mi radije pristajemo uz župnika nego uz kapelana, navodimo i to, što smo putujući nekad dosta po raznim zemljama svuda (izuzevši neke Isusovačke kolegije), pa i u samome Rimu, gdje smo kroz dvije godine u raznim crkvama, pa i na samome grobu sv. Petra često puta misili, vidjeli pokrivati kalež, kako ga župnik pokriva. Rim pako kako u svemu tako i u tome može nam služiti najmjerodavnijim pravilom i najboljim tumačem rubrikâ. Izviše, mi već gotovo četrdeset godina pokrivamo kalež, kako i župnik Maksimilijan; naučili smo tako kao bivši spiritual u Senju kroz šest godina mnoge svećenike, pak dosele nije niti nama niti njima — u koliko bi nam znano bilo — nikad nitko prigovorio, da kalež tobože ne pokrivamo u redu, dok smo proti onima, koji ga pokrivaju kao kapelan Eduardo i mi čuli dosta prigovora.

Nego kapelan za svoju praksu megju ostalima poziva se na novije auktore: Gassnera i De Herdta. Jest, zbilja! i kapelan ima u tome pravo. Gassner bo u svom „Handbuch der Pastoral“ (B. I. S. 850.) veli: „Das Kelchvelum soll den ganzen Kelch, oder wenigstens dessen nach Aussen gekehrte Seite decken, und so verdeckt muss der Kelch sowohl zum Altar, als auch vom Altare getragen werden. (S. R. C. 12. Jänner 1669.). Man weicht oft von dieser

Vorschrift ab und faltet das Velum über der Bursa so zusammen, dass man den ganzen Kelch sieht.“ — A De Herdt u svom djelu „Sacrae liturgiae praxis“ (Tom. I. n. 196. de praeparatione calicis) kaže: „Imponitur (calici) . . . velum, quo calix undequaque, vel saltem in parte anteriori cooperitur.“ (S. R. C. 12. Jan. 1669.) I tako reć bi, da nas je kapelan pobijedio i to tim više, što spomenuti auktori za svoju tvrdnju navode i općenitu odluku sv. zbora za obrede, a „Roma locuta, causa finita.“ No oba ta auktora *krivo* tumače citovanu odluku, po tom im i nauk klima. Spomenuta bo odluka u autentičnoj zbirci Gardellinijevoj (Editio altera. Romae 1825. Tom. II. pag. 255.) glasi doslovce ovako: „2313. *Urbinaten.* Clerus Urbinatensis supplicavit in S. R. C. declarari: An sacerdos *in Missae sacrificio* post communionem reponens calicem in medio Altaris, velum, quo in principio Missae operitur, supra bursam debeat plicare nec ne? Et S. eadem C. respondit: *tam in principio Missae, quam post communionem* calicem velatum esse debere totum in parte anteriori, et ita in posterum tam in dioecesi Urbinaten., quam ubique servari voluit et mandavit. Hac die 12. Januarii 1669.“

Kako se vidi ova odluka govori samo o tom, kako ima biti kalež pokriven pod misom i to na početku mise i poslije pričesti, a ne kad se nosi. Po ovoj dakle odluci ima biti kalež pod misom i to na početku mise i poslije pričesti s one strane, koja je obrnuta prama svećeniku, velom sasvim pokriven, a to činimo i mi; da pako mora biti s prednje strane tako pokriven, kad se nosi na žrtvenik i od ovoga u sakristiju, kako to tvrdi kapelan i njegovi auktori, to se iz ove odluke izvoditi ne može. Ima još jedna odluka, koja isto nalaže: „3312. Pragen. Utrum calix in fine Missae debeat totus velari in parte anteriori, prout ab initio Missae? Et s. eadem R. C. respondit: *Ante versiculum, quod dicitur Communio,* cooperiendum velo Calicem in anteriori parte, prout *ante Confessionem.* Die 1. Martii 1698.“ (Gardellini l. c. Tom. III. pag. 268.) Da li pako koja odluka govori i o tom, kako ima

biti pokriven kalež, kad se nosi, nije nam poznato, niti smo je mogli naći, a teško će i biti, jer bi ju bio sigurno koji taj auktor citovao. Megjutim bismo i mi mogli kapelanu Eduardu citovati auktorâ, koji uče protiv njega. Čujmo samo Hoeflingera (Manuale Rituum. Augustae Vindelicorum. Editio octava 1860. pag. 9.): „Deinde (sacerdos) . . . calicem . . . velo serico . . . tegit, super quo ponit bursam . . . quam velo anterius levato per dimidium obteget . . . Processurus . . . accipit manu sinistra calicem praeparatum, quem portat elevatum . . .“ Tako govori o pripravi i nošenju kaleža na žrtvenik. Poslije mise pako veli o tom ovako: „Sacerdos . . . accipit sinistra per nodum calicem, quem ordinat sicut ante egressum ad altare et . . . redeundo servat ea, quae initio dicta sunt de ingressu ad altare.“ (L. c. pag. 54.)

Po tom mi bismo savjetovali kapelanu, da se on prije prilagodi župniku nego ovaj njemu. Velimo „savjetovali,“ jer se ni za njega ne može kazati, da radi proti propisu, kao što ni on ne smije protiv župnika tvrditi, da ima pravo. Bude li pako kapelan Eduardo radio onako, kako čini većina svećenika imenito u Rimu na očigled sv. zbora za obrede, to sigurno ne će pogriješiti.

---

81. Pod kakav grijeh veže rubrika o izgovaranju misnih molitava?

U župi X. su dva kapelana. Kapelan Tihoković služi cijelu misu tiho, a kapelan Glasniković na glas. Župnik Smrtniković upozori ih na rubrike Misala, po kojima se neke molitve imadu izgovarati na glas, a druge tiho. Te rubrike da vežu pod smrtni grijeh, jer zapovijedaju nešto obdržavati pod cijelom misom. Kapelan Tihoković veli, da on one molitve, za koje veli rubrika, da se imadu izgovarati na glas, tako moli, da samoga sebe čuje, dok u drugima niti sebe ne čuje, a to da je sasvim u redu. Kapelan Glasniković pako odvraća, da voli moliti sve na glas, jer tako je sigurniji, da je sve točno izrekao. Pita se, tko od ove trojice ima pravo?

*

Odgovor. Rubrika Misala, koja nalaže, da se neke molitve imadu moliti na glas, a neke tiho, veže samo pod mali grijeh. Samo onaj, koji bi riječi pretvorbe izgovorio tako visoko, da bi se čule 40 koračaja daleko, ili bi ih izgovorio tako tiho, da niti sebe ne bi čuo, mogao bi lasno smrtno sagriješiti. Tako sa sv. Alfonzom (libr. VI. n. 414—416) uče uopće moraliste. (Isp. Lehmkuhl Theol. Mor. edit. 6. tom. II. n. 243.; Schober De caeremoniis Missae, edit. 2. pag. 37. not. 5.) Po tom nijedan od spomenute trojice nema pravo. Nema pravo kapelan Tihoković, koji moli sve misne molitve tiho. Nema pravo kapelan Glasniković, koji moli sve glasno. A nema pravo ni župnik Smrtniković, koji veli, da rubrike o izgovaranju misnih molitava uopće vežu pod smrtni grijeh.

---

82. O molitvama poslije mise.

Sv. otac Leo XIII. zapovjedio je godine 1886., da se poslije svake tihe mise imadu klečeći moliti neke molitve u narodnom jeziku, s kojim molitvama je spojen oprost od 300 dana. Župnik Rafael, kad svrši misu, vrati se doduše na sredinu žrtvenika, no odmah bez svakoga klanjanja križu silazi pred najgornji stupanj, gdje klečeći in suppedaneo moli propisane molitve; dok se kapelan Gabriel križu duboko nakloni i silazi pred najdolnji stupanj, da ih ondje klečeći na najdolnjem stupnju izmoli. Jedan i drugi vele, da rade dobro, pak ne će da odstupe od svog običaja. Pita se, tko ima pravo?

Odgovor: Oba. Evo odluke sv. zbora za obrede obojici u prilog. „Dubium (XII.) Sacerdos, expleta missa, debetne se inclinare Cruci altaris, antequam descendat ad praescriptas preces recitandas: hasque recitans debetne genuflectere in suppedaneo tantum, vel in infimo altaris gradu? Et Sacra Rituum Congregatio die 18. Junii 1885. respondit: Inclinationem, de qua in casu *non praescribi neque prohiberi,* et in recitatione genuflectendum *pro lubitu sive in suppedaneo, sive in infimo gradu altaris.*“ (Acta S. Sedis. Vol. XXII. p. 576.)

Napomena. Na Božić mole se spomenute molitve samo onda, kad se ostavlja žrtvenik. S. R. C. 30. travnja 1889.; 10. svibnja 1895. ad VII.

---

83. Kada i kako se smije služiti zavjetna misa Rorate.

U biskupiji X. je običaj, da se kroz čitavo adventsko vrijeme bez svake dozvole služi zavjetna misa bl. dj. Marije „Rorate“, ili kako je naš narod zove „zornica“ sa Gloria, Credo i s jednom oracijom. Pita se, je li to u redu?

Odgovor. 1. Najprije moramo kazati, da je zavjetna misa „Rorate“ *skromna* zavjetna misa, t. j. takva, koja se smije služiti samo in semiduplici izuzevši: a) nedjelju; b) dane megju osminom bezgrješnoga začetka bl. dj. Marije i c) badnjak. Prema tomu u toj misi, pa se ona ma kako svečano služila, i ma kako mnogo puka na nju dolazilo, imadu se uzeti tri oracije, a ispustiti se mora *Gloria* (osim u subotu) i *Credo.* Odluči tako više puta sv. zbor za obrede. Da navedemo samo nekoje odluke.

Pitalo se iz Poljske: „Cum in regno Poloniae cum maxima solemnitate et concursu populi cantetur ab immemorabili tempore in Adventu Domini singulis diebus Missa votiva de B. M. V., quae vocatur *Rorate,* quaeritur: utrum haec Missa censenda sit solemnis ratione concursus populi, et pro re gravi instituta a Synodo Provinciali Regni Poloniae 1628. a Sanctissimo D. N. Paulo V. adprobata?“ Na to sv. zbor za obrede in una Ordinis Carmelitarum Excalceat. in Polonia 29. siječnja 1752. odgovori: *„Missa. Rorate etsi solemniter decantetur in Adventu, non est tamen recensenda inter Missas votivas pro re gravi, vel pro publica causa, sed haberi duntaxat poteri', ut mera populi devotio.“*

„Cum in eadem Synodo constitutum sit, ut in Adventu singulis diebus celebretur Missa primaria de B. V., quae vocatur *Rorate,* utrum in duplicibus possit dici Missa eadem privatim? Et in dominicis Adventus ac festis primae vel

secundae classis secundum institutum ejusdem Synodi, utrum ut solemnis cum oratione unica, *Gloria* et *Credo;* an vero cum orationibus Dominicae, et aliarum canenda sit? et praecipue in illis Ecclesiis, ubi non est consuetudo canendi duas sed tantum unam Missam? Et S. eadem C. audito prius voto unius ex Apostol. caeremoniarum Magistris die 1. Decembris 1742. in una Polonen. respondendum censuit: *Tum ad primam tum ad secundam dubii partem: Negative.*"

Isto tako odgovori spomenuti sv. zbor i na upite iz Španjolske glede zavjetne mise bl. dj. Marije, koja se tamo običaje služiti kroz devet dana prije Božića.

„Novem per dies ante Nativitatem D. N. Jesu Christi ad auroram celebrantur Missae (vulgo nuncupatae del Aquiland) de festivitatibus Virginis Deiparae, non solum in diebus feriatis, verum etiam in festis duplicibus classicis et Dominicis cum *Gloria* et *Credo* et unica Oratione, praetextu devotionis populi, quarum ad majorem celebritatem multa fiunt remedio digna. Conveniunt enim in chorum canendi causa plures laici, et quasdam canunt cantilenas risum moventes, tempori locoque minus consentaneas. Et eadem S. R. C. in Hispalen. die 16. Januarii 1677. respondit: *Abusus omnes tolli omnino debent.*"

Ad dubium: „An sit licitum ut in prima Missa de B. V. M., quae summo mane et cum magna solemnitate dicitur in diebus ante Nativitatem Domini, cui totus populus cum magna devotione assistit, dicatur *Gloria* et *Credo*, non obstantibus tribus orationibus, attento, quod istae missae cum solemnitate reputantur pro re gravi, cum devotio antiqua et immemorabilis servorum B. V. M. applicet has missas pro agris nuper seminatis et pro salute totius populi? Et S. R. C. in Granaten. die 24. Januarii 1682. respondit: *Negative.*"

Tako odgovori sv. zbor i za Njemačku.

„Per omnem fere Germaniam ab antiquo invaluit, ut sive ex fundatione sive petentibus ita fidelibus etiam in ecclesiis in quibus nonnisi unus sacerdos celebrat, fere quotidie per adventum cantetur Missa votiva B. M. de Adventu, quae *angelica* sive *aurea* appellatur. Et. S. R. C. 9. Maji 1857. in Limburg. respondit: *Servandas esse rubricas.*" Rubrike pako dozvoljavaju takvu misu samo u gore na početku spomenuta semiduplicia.

2. Nego sv. Rimska Stolica počela je u tom malo po malo *popuštati* tako, da je misi „Rorate" na izrične molbe biskupa u onim krajevima, gdje se već bila proti zakonu običajem uvela i na nju mnogo puta dolazilo, dala neke povlastice. Da spomenemo samo neke takve povlastice.

Cracovien. „Usus pulcherrimus viget in Polonia dicendi, vel potius cantandi quotidie per totum Adventum Missam *Rorate* de B. M. V. et quidem solemniter. Qaeritur: an in ista Missa dicendus sit semper hymnus *Gloria in excelsis*, vel etiam *Credo*, quando Missa diei currentis illud exigat?

Et S. R. C. 22. Augusti 1744. respondit:

Tolerari potest Missa votiva cantata B. M. V. toto tempore Adventus exceptis solemnioribus festivitatibus, dummodo canatur sine Symbolo et solum cum Gloria in excelsis in Sabbatis et infra octavam ejusdem B. M. non omissa Missa conventuali."

Takvu povlasticu dobi 15. studenoga 1866. i *bečka nadbiskupija*. „Continuari potest Missa votiva B. M. V. quae incipit *Rorate* toto Adventus tempore, excepta prima Dominica Adventus, dupl. I. cl., festo Immaculatae Deiparae Conceptionis, ejusque die Octava, dummodo tamen celebretur cum cantu et sine *Symbolo*, et solum cum *Gloria* in Sabbato et infra Octavam B. M. V., non omissa Missa conventuali, ubi adest obligatio eam celebrandi, et sub conditione, quod in ecclesiis minoribus, ubi unica celebratur Missa, non possit omitti illa occurrentis festi de praecepto, ut canetur votiva."

Još veću povlasticu dobila je *linačka* biskupija 28. rujna 1871. „Ut per integrum tempus sacri Adventus usque ad diem 23. Decembris in singulis ecclesiis ad auroram celebretur cum cantu missa *Rorate coeli desuper* cum Gloria, Symbolo et unica oratione, ipsis non exclusis dominicis; quae quidem missa in ecclesiis minoribus celebratur absque cantu sine

Gloria, exceptis Sabbatis, sine Symbolo et cum commemorationibus occurrentibus, exclusis tantum diebus, quibus urget obligatio, missam officio diei respondentem pro populo applicandi, si ecclesiae sint parochiales vel conventuales et exceptis etiam festo Immaculatae Conceptionis et diebus infra octavam, si fit de Ea, itemque festo Exspectationis partus ejusdem B. V. Mariae.

Imenito što se tiče služenja zavjetne mise *Rorate* devet dana prije Božića, bio već davna prije zbor za sv. obrede dozvolio služiti ju cum *Gloria* et *Credo* članovima bratovštine svetih rana Isusovih u crkvi sv. Filipa Nerija u Rimu.

Urbis. „S. R. C. ad humillimas preces Gubernatoris et confratrum Confraternitatis sub titulo Sanctarum Plagarum D. N. J. C. erectae in Ecclesia S. Philippi Nerii in via Julia, benigne indulsit atque concessit, ut in Novemdiali ante Nativitatem Domini Missa votiva B. M. V., quae incipit *Rorate*, quam hactenus absque *Gloria* et *Credo*, juxta Rubricarum praescriptum, celebratam fuisse assertum fuit, in posterum ad magis magisque augendam ipsorum confratrum devotionem cum *Gloria* et *Credo* celebrari possit. Die 10. Decembris 1718."

3. Iz svega toga vidi se, da zavjetnu misu *Rorate* nije smjeti služiti u zapriječene dane, kao što su dupl., dominica, dies infra Octavam Immaculatae Conceptionis B. M. V.[1]) i Vigilia Nativitatis D. N. J. C., pa bila kako mu drago stara protivna navada. Za to će se *posebna dozvola* sv. Rimske Stolice.[2]) Sličnu povlasticu dala je nedavno i Magjarskoj.

[1]) Megju osminom bezgrješnoga začetka bl. dj. Marije, kad je officium semid. de die infra Octavam Immacul. Concept., ima se služiti misa de festo (t. j. de Octava) sasvim po direktoriju, a to zato, jer je i onako redovita misa de Beata. Je li officium de alio semid., kao n pr. u nas de S. Damaso Papa, tada se ima takogjer uzeti misa de Octava, ali poput zavjetne bez *Credo* (S. R. C. 26 siječnja 1793), ali sa *Gloria* zbog osmine. (S. R. C. 2. Pros. 1684.; 22. Kol. 1744.)

[2]) „Sine indultu per Adventum Missa B. M. V. *Rorate* cantari nequit diebus, quibus Rubricae Missam votivam privatam non admittunt. Idem servandum est in *Novemdiali* ante Nativitatem Domini." Müller Theol. Mor. Lib. III. pag. 94. not. 4.

In Strigonen. „Adest in Hungaria consuetudo, toto tempore s. Adventus, quotidie sub aurora celebrandi Missas in honorem B. M. V. vulgo a populo *Rorate* dictas et frequentatas; cum S. R. C. die 1. Decembris 1742 (in una ordinis Carmelitarum Discalceatorum Polon.) declaraverit haud posse celebrari in Dominicis Festisque I. et II. classis, alias vero jam eadem S. Congregatio pluribus Dioecesibus (sic Archidioec. Pragensi 17. Nov. 1864., nec non territorio nullius Archiabbatiae S. Martini in Sacro Monte Pannoniae 25. Maji 1871.) concesserit missas easdem quotidie, excepta Dominica I. Adventus et Vigilia Nativitatis Domini solemniter decantando celebrare; quaeritur, utrum Decreta haec habeant formam *specialis privilegii*, et si affirmative, an praesupposito magno populi concursu, extendi haec gratia possit etiam ad alias Dioeceses, praesertim ad eas majores ecclesias, ubi duo ad minus quotidie celebrant sacerdotes, ita ut diebus dupl. I. et II. cl. duae celebrentur missae cantatae: una sub aurora *Rorate* dicta, et alia de die vel festo currente quam sacri curiones applicare tenentur pro populo?"

Et S. R. C. 20. Augusti 1892. respondit: *„Affirmative ad primam partem; ad secundam Affirmative ex privilegio, exceptis tamen Dominica I. Adventus, Vigilia Nativitatis Domini, festo immaculatae Conceptionis ejusque Octava, diebus in quibus fit Officium infra Octavam ejusdem, Feria IV. quatuor Temporum*[1]) *nec non festo Exspectationis Partus."* (Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 374. Dubium IV.)

To isto izrekao je spomenuti sveti zbor još mnogo prije i glede služenja zavjetne mise blažene djevice Marije devet dana prije Božića.

Ord. Min. Observant. S. Montis Sion. „Humillimis P. Laurentii a S. Laurentio olim S. Montis Sion Guardiani, totiusque Terrae Sanctae Custodis precibus S. R. C. porrectis et ab Emo. et Rmo. D. Card. de Abdua relatis.

[1]) A to zato, jer taj dan ferialis missa imade isti introit, epistolu i evangjelje kao i zavjetna *Rorate*.

S. eadem R. C. *ex gratia speciali* benigne indulsit atque concessit, ut in novemdialibus, quae ex immemorabili consuetudine a PP. Ordinis Minorum Observantium Civitatis Bethleem ad Praesepe Domini ante Festum Nativitatis D. N. J. C. celebrantur cum expositione SSmi. Sacramenti imposterum Missa solemnis votiva B. M. V. cum „Gloria“, „Credo“ ac Orationibus SSmi. Sacramenti, pro Papa, Imperatore ac Principibus Christianis, a praedictis Patribus ejusdem Civitatis, etiam in diebus Dominicarum Adventus et S. Thomae ad Praesepe Domini Nostri celebrari et respective recitari possit et valeat. Die 12. Septembris 1716.“

Da se pako povlastica glede „Rorate“, dana jednoj biskupiji, ne smije protegnuti na drugu biskupiju bez posebne dozvole, odgovorio nam je nedavno sv. zbor za obrede. Po tom povlastica, dana magjarskim biskupijama, ne može se protegnuti i na hrvatske, pošto ove ne stoje u nikakvoj svezi sa magjarskima.

Kako je dakle vidjeti, nije nimalo u redu, što se u biskupiji X. služi zavjetna misa „Rorate“ kao svečana zavjetna, pa to kroz čitav advenat; pošto je to zavjetna skromna misa, a kad bi i bila zavjetna svečana, još se ne bi smjela služiti u prvu nedjelju adventsku, na blagdane I. cl., bl. dj. Marije i badnjak. (Isp. Moje pastirsko bogoslovje sv. II. str. 109. i 115. scqq.) Po našem mnijenju ona se smije služiti samo onda, kad su dozvoljene zavjetne skromne mise, i obredom propisanim za ove mise. (L. c. 110 i 113 scqq.) Tvrdimo to tim više, što puku ni najmanje ne pada u oči, koja se misa služi, te je spram toga sasvim indiferentan. (Isp. Lehmkuhlov članak u Linzer Quartal-Schrift 1892. str. 99—101.)

---

84. O zavjetnoj misi pro Sponso et Sponsa.

Župnik Mijo 1. više puta vjenča zaručnike in dupl. majori, nu nikada ne uzima u te dane zavjetne mise pro Sponso et Sponsa, jer da je ta misa u te dane zabranjena. 2. Ako kada vjenča koje izvan mise, a kašnje dogju k sv. misi, te ga mole, da im dade ženidbeni blagoslov t. j. da moli nad njima molitve iz mise pro Sponsis: *Propitiare; Deus qui potestate* i *Deus Abraham,* ne će da im udovolji želji s razloga, jer da se tobože spomenute molitve smiju moliti samo onda, ako se zaručnici pod misom vjenčaju. 3. Vjenča li njih više skupa, tada od svakoga para uzme misnu nagradu, dok za sve služi samo jednu misu. Pita se, radi li dobro taj župnik?

Odgovor. 1. Sv. zbor za obrede izdao je 30. prosinca 1783. Generale Decretum, u kom se veli: „In celebratione Nuptiarum, quae fit extra Dominicam, vel alium diem festum de praecepto, seu in qua occurrat dupl. I. vel. II. class., etiamsi fiat Officium et Missa de festo dupl. per annum sive majori sive minori, dicendam esse Missam pro Sponso et Sponsa in fine Missalis, post alias Missas Votivas specialiter assignatam.“ Taj dekret potvrdio je Pio VI. 7. siječnja 1784. Ovaj dekret ponovio je spomenuti zbor i 28. veljače 1818. a odobrio ga, potvrdio i zapovjedio proglasiti Pio VII. 3. ožujka 1818. (Gardellini, Decreta authentica tom. VI. pag. 56—57.) Po tom

Ne smije se služiti misa za zaručnike:

a) U sve nedjelje i zapovjedane blagdane;

b) Kad se god u direktoriju bilježi dupl. I. ili II. cl.;

c) U sve dane, koji isključuju festum duplex, kao što su Duhovski badnjak, dani megju osminom Bogojavljenja i osmi dan Tijelova (S. R. C. 20. Aprilis 1822. in Derthonen. ad 5.[1]);

d) Nadalje ne smije se spomenuta misa uzeti, ako je zaručnica udovica. „Si mulier esset vidua, debetne omitti Missa pro Sponso et Sponsa, uti omittendae sunt benedictiones intra eam praescriptae post orationem Dominicam et Ite Missa est? Et S. R. Congr. die 3. Martii 1761. in Aquen. ad 4. respondit: *„Si mulier est vidua, non solum debet omitti benedictio Nuptialis, sed etiam Missa propria pro Sponso et Sponsa.“*

[1] U župnim crkvama, gdje je samo jedna misa, ne smije se služiti zavjetna za zaručnike: festis suppressis, na prosne dane (ako se drži procesija) i na dušni dan (ako se moli officium defunctorum). Isp. Directorium Archidioecesis Zagrabiensis na koncu.

e) Napokon ne smije se služiti misa pro Sponso et Sponsa, ako se ženidba ne sklapa pod misom; ili se (biskupovom dozvolom) sklapa u zabranjeno vrijeme (od prve nedjelje adventa do Bogojavljenja i od čiste srijede do bijele nedjelje uključivo); ili se sklapa mješovita ženidba, pa makar i oprostom Rimske Stolice. (S. R. C. 17. Aug. 1853.; 31. Aug. 1881.; S. C. Rom. et Univ. Inquisitionis 28. Aug. 1839.; Benedikto XIV. de Syn. dioec. lib. VI. c. 5. n. 5.; Grgur XVI. ad Archiep. Fribur. 23. Maji 1846.)

U dane pod a) — c) služi se redovita misa t. j. po direktoriju sa dotičnim blagoslovom i spomenom iz zavjetne mise pro Sponso et Sponsa sub distincta conclusione, nu odmah post alias commemorationes de praecepto sed ante collectas imperatas a Superiore (S. R. C. 28. Februarii 1818.; 20. Aprilis 1822. in Derthonen. ad 6. et 8.); dok pod slučajevima d) i e) ne smije se ni spomen uzeti.

2. Nekada se ženidbeni blagoslov (t. j. one molitve, koje u zavjetnoj misi za zaručnike dolaze poslije Očenaša i Ite missa est) smio dati zaručnicima samo ante consummatum matrimonium. Sada više to ne vrijedi. Danas se taj blagoslov smije dati, kad god to zaručnici ma i kako dugo iza sklopljene ženidbe zahtijevaju (S. R. C. 9. Maj. 1885.; S. C. de Prop. Fide 20. Febr. 1801.; 27. Jan. 1805.; S. C. Inq. 31. Aug. 1881.), pa makar oni sklopili ženidbu i u zabranjeno vrijeme. (Casimiro Gennari, Consultazioni Morali-Canoniche-Liturgiche pag, 595.[1]) Dapače sv. mati crkva hoće, da se taj blagoslov dade svima, koji ga pitaju i smije im se dati.

Ne smije se pako taj blagoslov dati:

a) Izvan mise (S. R. C. 14. Aug. 1846. in Montis Albani; 26. Martii 1859. in Imolen.; 31. Aug. 1872. in Rupellen.);

b) U zabranjeno vijeme;

c) Ako je sklopljena ženidba bila mješovita. (S. R. C. 1. Sept. 1838. in Eysteten. ad 3.)

[1]) Prema tomu modifikujemo ono, što smo o tom napisali u svom Pastirskom Bogoslovju u sv. II. na str. 116. pod točkom 5. c)

d) Ako je zaručnica bila udovica, te je već taj blagoslov dobila na prvoj kojoj ženidbi. (Bucceroni, Enchiridion Morale pag. 159.; Schüch, Handbuch der Pastoral-Theologie S. 493.) Prema tomu na taj blagoslov imade pravo svaka druga zaručnica, pa bila ona i prije vjenčanja noseća ili imala već nezakonite djece. (S. C. de Prop. Fide 21. Jul. 1841. ad 3.) — Sve to vrijedi i za misu pro Sponso et Sponsa.

3. Napokon nam je odgovoriti na treću točku. Župnik Mijo smije doduše, kad više njih skupa vjenča, od svakoga para uzeti misnu nagradu, pošto to nije nigdje zabranjeno. No zabranjuje se strogo za više stipendija služiti samo jednu sv. misu. Papa Aleksander VII. osudio je ovu propoziciju: „Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre." Prop. Damn. 24. Dec. 1665. n. 10. (Isp. Denzinger, Enchiridion symbolorum et definitionum. Viceburgi 1856. pag. 318.)

U tom će slučaju najbolje učiniti župnik, ako kod vjenčanja služi misu (zavjetnu, ako se smije) za sve zaručnike i opet kašnje takogjer za sve zaručnike toliko misa, koliko ih odgovara broju dobivenih stipendija. No dakako, da te mise ne smiju biti zavjetne. Ne može li on sam te mise služiti, može ih sa pripadajućim nagradama predati i drugomu svećeniku. Nego na sve to treba da upozori zaručnike.

Kako je dakle vidjeti, župnik Mijo je u svemu pogriješio.

---

85. Smije li misnik, kad skromno moli officium votivum, uzeti missam de feria, koja imade vlastitu misu?

Kako je poznato sv. je zbor za obrede dozvolio 5. srpnja 1883., da se u ferijalne dane izuzevši čistu srijedu, pasionski i veliki tjedan, te od 17. do 24. prosinca uključivo mjesto ferijalnoga officia i mise smije moliti officium votivum i služiti misa zavjetna de angelis, de Apostolis, de S. Joseph i t. d. U župi X. sastalo se više svećenika. Megju ostalim povela se riječ i o tom: smije li misnik, kad skromno moli

officium votivum, uzeti missam de feria, koja imade vlastitu misu? Jedni branjahu mnijenje, da ne smije pozivajući se na opće rubrike Misala, gdje se odmah na početku veli: „Missa quotidie dicitur secundum ordinem officii." Drugi usuprot tvrdiše, da svećenik smije uzeti missam de feria, pa makar taj dan molio officium votivum, s razloga, što se officium votivum moli samo ritu semiduplici, a in semiduplicibus su po općim liturgičkim pravilima dozvoljene i takve mise, koje ne odgovaraju officiumu. Pita se, tko imade pravo?

Na to odgovaramo, da su u pravu oni drugi, koji tvrde, da misnik smije uzeti missam de feria, pa makar onaj dan molio officium votivum. Evo zato odluke sv. zbora za obrede.

„Recitans privatim officium aliquod votivum feriis Quadragesimae, Quatuor temporum aut Vigiliarum, potestne celebrare missam de feria in colore violaceo? Et si affirmative, debetne omittere commemorationem officii votivi illa feria privatim recitati? Et S. Congregatio die 30. Augusti 1892. respondit: *Affirmative* ad primam partem; *Negative* ad secundam." (Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 375. Dub. VIII.)

Kako je dakle vidjeti, svećenik, koji skromno moli officium votivum, smije po volji uzeti ili missam votivam ili de feria. Služi li missam de feria, tada može uzeti spomen officii votivi; dok u zavjetnoj misi mora uzeti spomen ferije, pa i zadnje evangjelje od iste, ako ga ima, kako to odluči spomenuti zbor 5. srpnja 1883.

---

86. Nova odluka glede pogrebne mise.

Pogrebna ili exequialis missa zove se ona, koja se služi praesente vel absente sive *insepulto* sive jam (pridie) *sepulto* corpore. Kad se smije služiti pogrebna misa praesente corpore, kad opet absente at nondum sepulto, a kad napokon pridie sepulto corpore, označeno je točno odlukama sv. zbora za obrede, a nalazi se to i u „Notata Liturgica" Archid. Zagrab. na str. 489. kao i u svakom Pastoralu, pa i u mojem

u sv. II. na str. 125. i 126. No dosele se sv. zbor za obrede nije nikada obazirao na onaj slučaj, kad zbog kakvog razloga kao n. pr. civilne zabrane ili pošasne bolesti nije dopušteno nositi mrtvo tijelo u crkvu. Nedavno je sv. zbor i taj slučaj riješio, te znatno modifikovao svoje dosadanje odluke. Pitalo se naime:

„Quibusnam diebus permittatur Missa de requiem insepulto cadavere, sed absente ob civile vetitum et ob morbum contagiosum?" Na to je sv. zbor za obrede 13. veljače 1892. in Calaguritana et Calceaten. ad 27. odgovorio: „*Cadaver absens ob civile vetitum, vel morbum contagiosum, non solum insepultum, sed et humatum, dummodo non ultra biduum ab obitu, censeri potest ac si foret physice praesens, ita ut Missa exequialis in casu cantari licite valeat quoties praesente cadavere permittitur.*"

Po tom pogrebna misa absente corpore ima iste povlastice kao i pogrebna misa praesente corpore samo onda, ako: 1. nije smjeti nositi mrtvoga tijela u crkvu zbog civilne zabrane ili pošasne bolesti, i 2. da se pogrebna misa ne odgodi preko dva dana od dana smrti. U ovom slučaju nema razlike bilo odsutno tijelo pokopano ili ne, što se dosele uvijek razlikovalo. A ukinuo je sv. zbor tu razliku u spomenutom slučaju, premda za to nije bio niti upitan. Izvan spomenutog slučaja pod 1. pogrebna misa *absente* corpore imade samo obične povlastice, tako da se absente *insepulto* corpore smije služiti u sve dane izuzevši: a) festa I. cl. i b) zadnja tri dana velikoga tjedna; a *sepulto* jam corpore izuzevši: a) festa I. i II. cl.; b) nedjelje i zapovjedne blgdane; c) zadnja tri dana velikoga tjedna; d) osmi dan Bogojavljenja i Tijelova.

Prema tomu kad se zbog civilne zabrane ili pošasne bolesti ne smije pokojnikovo tijelo donesti u crkvu, dopušteno je za nj prvi ili drugi dan poslije njegove smrti *pjevati* pogrebnu misu u sve dane kao i praesente corpore, dakle izuzevši: Božić, Bogojavljenje, Uzkrs, Uzašašće Kristovo, Duhove, Tijelovo, Petrovo, Veliku Gospu, Sve Svete, bezgrje-

šni začetak bl. dj. Marije, blagdan sv. Josipa i narogjenja sv. Ivana Krstitelja, godišnjicu posvete crkve, naslovnika iste i zavjetnika mjesta, te zadnja tri dana velikoga tjedna. Da župnik u dane, kad je dužan misiti pro populo, kao i onaj svećenik, koji je dužan služiti konventualnu misu, ne smije služiti pogrebne mise, po sebi se razumijeva. Isto tako ne smije se služiti pogrebna misa u crkvi, u kojoj je izložen presv. oltarski sakramenat za klečanje.

---

87. Smiju li se zadušnice služiti izvan župne crkve?

U župi X opstoji samostan. Dosele su mnogi vjernici davali služiti zadušnice (misu de Requie poslije pogreba) za svoje pokojne u samostanskoj crkvi. Sad je na jednom župnik to zabranio, te naložio, da se sve zadušnice imadu služiti u župnoj crkvi. Pita se, imade li župnik pravo?

Odgovor. Da župnik nema pravo, evo dokaza. Najprije moramo istaknuti, da vjernike nitko ne može siliti, da dadu služiti zadušnice. Hoće li ih pako dati služiti, to im stoji na volju naručiti ih, gdje ih je volja. Što se imenito tiče navedenog slučaja, budi nam dozvoljeno navesti ovdje dekret sv. zbora za obrede.

Pitalo se: „I. An liceat in aliena Ecclesia, et apud Regulares cantare missam de Requiem, quam fideles celebrare petunt pro parentibus et amicis defunctis, postquam funeralia in Ecclesia parochiali persoluta fuerint, *etiamsi missa exequialis in Ecclesia Parochiali non celebretur?*

II. An in casu, ad praefatam missam convocari et invitari possint parentes et amici per litteras (Parte) sicut mos est in exequiis?

III. An liceat in aliena Ecclesia pro defuncto cantare missam de festo vel de feria, *etiamsi missa exequialis pro eodem non celebretur in Ecclesia Parochiali?*"

Na to je sv. zbor za obrede 19. svibnja 1879. odgovorio: Ad I. *Affirmative*. Ad II. *Nihil obstare*. Ad III. *Licere*.

88. O povlasticama tihe mrtvačke mise.

Nedavno je izdao sv. zbor za obrede ove odluke, kojima se povlašćuju tihe mrtvačke mise.

I.

Decretum. Aucto, postremis hisce temporibus, maxime in calendariis particularibus, Officiorum Duplicium numero, quum pauci supersint per annum dies, qui Missas privatas de Requie fieri permittant, et ipsa Officia semiduplicia interdum ab aliis potioris ritus impediantur, nonnulli ecclesiastici viri pietate, doctrina ac dignitate praestantes, Sanctissimum Dominum Nostrum Leonem Papam XIII. humillimis enixisque precibus rogarunt, ut, ad iuvamen fidelium defunctorum et ad spirituale solatium vivorum, in Ecclesiis et Oratoriis sive publicis sive privatis, praesertim iis, quae in sepulcretis rite erecta sunt vel erigentur, Missae lectae de Requie diebus etiam duplicibus aliquoties per annum de Apostolica Benignitate celebrari valeant. Placuit autem eidem Ssmmo Domino nostro huius negotii examen Sacrae Rituum Congregationi committere; quae, exquisito voto Commissionis Liturgicae, omnibus mature perpensis, attentisque hac de re etiam peculiaribus locorum circumstantiis, in Ordinario Coetu subsignata die ad Vaticanum coadunato, ad propositam per infrascriptum Cardinalem Sacrae eidem Congregationi Praefectum quaestionem, respondendum censuit.

Si Sanctissimo placuerit: I. In quolibet Sacello sepulcreti rite erecto vel erigendo, Missas, quae inibi celebrari permittuntur, posse esse de Requie diebus non impeditis a Festo duplici 1 vel 2 classis, a Dominicis aliisque festis de praecepto servandis, necnon a Feriis, Vigiliis, Octavisque privilegiatis; item II. in quibuslibet Ecclesiis et Oratoriis quum publicis tum privatis, et in Sacellis ad Seminaria, Collegia et Religiosas vel pias utriusque sexus Communitates spectantibus, Missas privatas de Requie, praesente, insepulto vel etiam sepulto intra biduum, cadavere, fieri posse die vel pro die obitus aut depo-

sitionis: verum sub clausulis et conditionibus, quibus iuxta Rubricas et Decreta, Missa solemnis de Requie iisdem in casibus decantatur exceptis duplicibus primae classis et Festis de praecepto. Contrariis non obstantibus quibuscunque. Die 19. Mai 1896.

Facta postmodum de his Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII. per meipsum infrascriptum Cardinalem, relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacrae ipsius Congregationis in omnibus ratam habere et confirmare dignata est, die 8. Junii, eodem anno. Card. Aloisi Masella S. R. C. Praef. (Acta S. Sedis, Vol. XXIX pag. 63.)

Ovim je dekretom prošireno dopuštenje služiti tihe (privatne) mise „de Requie“; naime:

I. u *kapelicama,* koje se nalaze u *grobnicama,* mogu se (kada biskup dopusti, da se u njima služi sv. misa) služiti *tihe* (privatne) mise „de Requie“ u sve dane, samo se izuzimlju: 1.) festa duplicia primae et secundae classis; 2.) nedjelje; 3.) zapovjedani blagdani; 4.) feriae, vigiliae et octavae privilegiatae;

II. u svim crkvama (župnim, samostanskim, filijalnim itd.) i u bogomoljnicama javnim i privatnim mogu se služiti *tihe* (privatne) mise „de Requie“ za pokojnika, koji još nije ukopan ili prvi ili drugi dan poslije ukopa u sve dane, kad rubrike dopuštaju, da se može služiti svečana misa „de Requie“ praesente cadavere. Izuzimlju se ipak festa duplicia primae classis pa dosljedno i dani, u koje se festa duplicia primae classis ne mogu svetkovati, i zapovjedani blagdani. Za takovu tihu misu uzima se obrazac mise „in die obitus vel depositionis“, jedna oracija i sekvencija („Dies irae“).

Za pokojnika dakle, dok još nije ukopan, ili prvi ili drugi dan po ukopu mogu se služiti tihe mise (privatne) de Requie u dan ili za dan smrti ili ukopa u sve dane izuzam ove:

1. dane, u koje pada duplex primae classis;
2. zapovjedane blagdane;
3. dane, u koje se ne može svetkovati duplex primae classis, a ti su dani: Vigiliae Nativitatis Dni et Pentecostes, dies Octava Epiphaniae, feria IV. Cinerum, fer. II. III. et IV. majoris hebdomadae, dies infra Octavas Paschatis et Pentecostes *(S. R. C. 12. Jan. 1897.)*;
4. vrijeme, kad je u crkvi svečano izloženo presv. otajstvo;
5. u župnim crkvama, u kojima se samo jedna misa služi, izuzimlju se jošte dani, u koje župnik treba da služi za puk (pro populo), zatim blagdan sv. Marka i prosni dani, ako se obavlja ophod.

No u crkvama i javnim bogomoljnicama treba da se za pokojnika služi i svečana (pjevana) misa de Requie (missa exequialis). Na upit b.: „Missae privatae de Requie, quae sub expres is conditionibus celebrari possunt praesente cadavere, licitaene erunt in quibuslibet Ecclesiis, vel Oratoriis sive publicis sive privatis?“ odgovorila je kongregacija sv. obreda: „Affirmative, dummodo cadaver sit physice vel moraliter praesens; sed si agatur de Ecclesiis et Oratoriis publicis, fieri debet etiam funus cum Missa exequiali“. *(S. R. C. 12. Jan. 1897.)*

Na upit: „Hujusmodi missae privatae de Requie celebrarine poterunt sine applicatione pro defuncto, cuius cadaver est vel censetur praesens?“ odgovorila je kongregacija sv. obreda: „Negative“ *(S. R. C. 12. Jan. 1897.)* Tihe dakle mise de Requie, koje se služe, dok pokojnik nije ukopan ili prvi ili drugi dan po ukopu, imaju se za toga pokojnika (a ne za druge) služiti.

Napomena. Za crkve u groblju ili uz groblje, u kojima se vazda može služiti sv. misa, ne vrijedi ono, što je gori rečeno pod I. za kapelice u grobnicama ili nad grobnicama (rakama), već ono, što je kazano pod II. za crkve uopće.

II.

„Sanctissimus Dominus Noster Leo Papa XIII., ad levamen animarum quae in Purgatorio detinentur, Sacrae Rituum Congregationi facultatem indulgere dignatus est, qua singulis petentibus S. R. C. Cardinalibus, Episcopis, aliisque Praelatis, quibus Oratorii privati privilegium de jure competit, permitti

*

possit in eodem Oratorio unica Missa privata de Requie, defunctis applicanda, infra hebdomadam diebus non impeditis a Festo ritus duplicis quod jure translationis pollet, a Dominicis, aliisque Festis de praecepto servandis, nec non a Vigiliis, Feriis, Octavisque privilegiatis; et servatis Rubricis. Contrariis non obstantibus quibuscumque.“ S. R. C. die 8. Junii 1896. (Acta S. Sedis, Vol. XXIX. pag. 444.)

Po tom smiju kardinali, biskupi i prelati, koji imadu povlasticu skromne kapele, jednom u tjednu, ako se za to obrate na sveti zbor za obrede, služiti tihu mrtvačku misu za pokojne izuzevši: 1. duplicia, koja uživaju pravo prenosa; 2. nedjelje i zapovjedane blagdane; 3. povlaštene vigilije, ferije i osmine.

---

89. Smije li se u subotu, kad je officium duplex votivum de Immaculata Conceptione B. M. V. služiti tiha mrtvačka misa?

U župi X. sastalo se više svećenika. Jedan od njih počeo listati diecezanski direktorij. Oko mu zapne u subotu, u kojoj se bilježio officium votivum de immaculata conceptione B. M. V. ritu *duplici*. Sad nasta megju prisutnima živa prepirka: smije li se u taj dan služiti tiha mrtvačka misa? Jedni branjahu mnijenje, da smije, pošto je to officium duplex votivum ad libitum, t. j. takav, koji se može svetkovati i ritu semiduplici; dok drugi zastupahu protivno mnijenje t. j. da ne smije, pošto se u directorij bilježi *duplex*, a in duplici su takve mise zabranjene. Pita se, tko ima pravo?

Na to odgovaramo u kratko, da su u pravu oni, koji brane prvo mnijenje. Za svoju tvrdnju navodimo dvije odluke sv. zbora za obrede.

1. Primas ugarski i nadbiskup ostrogonski Vasáry predložio je megju ostalima sv. zboru za obrede ovu dvojbu: Dubium VII. „Officium votivum de Immaculata Conceptione B. M. V. in nonnullis dioecesibus Hungariae, hodie adhuc ex

concessione Benedicti PP. XIII. diei 15. Decembris 1717. ritu duplici recitari solet, quaeritur an diebus his Sabbati liceat celebrare Missam privatam de Requiem? Ratio dubitandi est, quia officium est quidem duplex, sed votivum.“ Na to mu sv. zbor 30. kolovoza 1892. odgovori: „Ad VII. *Affirmative*, et detur Decretum in Bergomen. 24. Novembris 1691.“ (Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 375. Dubium VII.)

2. Ovaj pak dekret glasi ovako:

„Proposito in S. R. C. dubio Dominici Roncelli Sacerdotis, Parochi Ecclesiae S. Blasii Terrae de Albengo Dioecesis Bergomen. etc.

An in dicta Ecclesia Parochiali, ubi adest Altare Privilegiatum pro defunctis, celebrari possit a Sacerdotibus confluentibus Missa de Requiem in die alicujus Sancti duplicis ad libitum, ex quo ejus Officium a dicto Parocho recitatur?

S. C. respondit: *In casu proposito, cum Officium sit ad libitum, quamvis sub ritu duplici, posse Sacerdotes confluentes celebrare Missam de Requiem.* Ita declaravit die 24. Novembris 1691.“ (Isp. Gardellini Decreta authentica S. C. R. tom. III. pag. 186.)

---

90. O oracijama i sekvenciji u mrtvačkim misama.

Svećenik Roberto običaje po volji uzimati sad jednu a sad više oracija u mrtvačkim misama, dapače i u takom (parnom) broju. Kad pako služi svakdanju misu t. j. po četvrtom obrascu uzima uvijek na drugom mjestu oraciju, za koga služi misu, pa makar misio za označenu osobu. Što se pako tiče sekvencije *Dies irae,* ovu uopće po volji ispušta, kako mu se već svidi. Pita se, radi li dobro?

Odgovor. Svećenik Roberto zlo radi, što *po svojoj volji* uzima sad jednu a sad više oracija; pošto je tačno označeno, kad ima uzeti jednu a kad više oracija: naime jednu u prvim trim obrascima, a više u četvrtom obrascu. A griješi i u tom, što uzima taki (paran) broj oracija; pošto je to izrično zabranjeno u svim mrtvačkim misama. A nije

u redu ni to, što u svakdanjim misama uvijek uzima drugu oraciju za onoga, za koga misi; pošto ako su to označene osobe, mora za njih uzeti oraciju na prvom mjestu. Napokon griješi i u tom, što slijednicu *Dies irae* uopće po volji ispušta, kako mu se već svidi; pošto se ista ima uzeti u svim pjevanim misama kao i u onima, koje se čitaju po prvim trim obrascima; dok se ispustiti smije samo u tihim svakdanjim misama. Sve to slijedi iz općenite odluke, što ju nedavno o tom izda sv. zbor za obrede. Ta odluka glasi:

„Decretum Generale *Orationum et Sequentiae in Missis Defunctorum.* Ut omne tollatur dubium super Orationibus et Sequentia dicendis in Missis Defunctorum, Sacra Rituum Congregatio declarat:

I. Unam tantum esse dicendam Orationem in Missis omnibus, quae celebrantur in Commemoratione Omnium Fidelium Defunctorum, die et pro die obitus seu depositionis, atque etiam in Missis cantatis, vel lectis permittente ritu diebus III, VII. XXX, et die anniversaria, nec non quandocumque pro defunctis Missa solemniter celebratur, nempe sub ritu qui duplici respondeat, uti in Officio quod recitatur post acceptum nuntium de alicuius obitu, et in Anniversariis late sumptis.

II. In Missis quotidianis quibuscumque, sive lectis sive cum cantu, plures esse dicendas Orationes, quarum prima sit pro defuncto vel defunctis certo designatis, pro quibus Sacrificium offertur, ex iis quae inscribuntur in Missali, secunda ad libitum, ultima pro omnibus defunctis.

III. Si vero pro defunctis in genere Missa celebretur, Orationes esse dicendas, quae pro Missis quotidianis in Missali prostant; eodemque ordine quo sunt inscriptae.

IV. Quod si in iisdem quotidianis Missis plures addere Orationes Celebranti placuerit, uti Rubricae potestatem faciunt, id fieri posse tantum in Missis lectis, impari cum aliis praescriptis servato numero, et Orationi pro omnibus defunctis postremo loco assignato.

V. Quod denique ad Sequentiam attinet, semper illam esse dicendam in quibusvis cantatis Missis, uti etiam in lectis quae diebus ut supra privilegiatis fiunt: in reliquis, vel recitari posse vel omitti ad libitum Celebrantis iuxta Rubricas. Contrariis non obstantibus quibuscumque.“ Die 30. Junii 1896.

Po toj odredbi dakle valja držati se ovih pravila:

I. U Misama „de Requie,“ koje se služe: a) na dušni dan, b) na dan ili za dan smrti ili ukopa, c) na dan treći, sedmi, trideseti od ukopa i d) na obljetnicu smrti (in die anniversaria), uzima se *jedna* oracija (ona u formularu mise, koji se upotrebljava) i *sekvencija* („Dies irae“). To valja i za svečane t. j. pjevane mise „De Requie“ (služile se s asistencijom ili bez nje) i za *tihe* (privatne) mise, kad naime rubrike dopuštaju, da se takove služiti mogu.

II. Kad se za pokojnika (pokojnike) služe *svečane* (pjevane) zadušnice te bi se za njega obavljao iliti obaviti mogao officium defunctorum sub ritu duplici, kao kad stigne vijest, da je umro, ili na spomen obljetnice smrti (a nije upravo obljetnica onoga dana, u koji je pokojnik preminuo) uzima se *jedna* oracija i *sekvencija.* U prvom slučaju uzima se obrazac mise „in die obitus seu depositionis defuncti“ i ispušta se u oraciji riječ „hodie,“ u drugom slučaju obrazac „in anniversario defunctorum.“

III. Kad se služi misa „de Requie“ za *označene* pokojnike po obrascu „in missis quotidianis defunctorum“ uzimaju se tri oracije i to ovim redom:

a) prva je oracija za pokojnika (pokojnike), za kojega (koje) se misa služi (pro defuncto vel defunctis certo designatis, pro quibus sacrificium offertur). Uzima se oracija od onih, što se nalaze pod naslovom „orationes diversae pro defunctis,“ ona koja je zgodnija, n. p. za pokojnoga biskupa N. ona pod br. 2. ili pod br. 3., za pokojnoga svećenika ona pod br. 4. (za više označenih biskupa ili svećenika iste oracije u množini), za pokojnika N. ona pod br. 5. za pokojnike N. N. ona pod br. 11. ili ona pod br. 12.;

b) druga je oracija po volji svećenika, koji služi (ad libitum celebrantis), dakle jedna ex orationibus diversis pro defunctis, koju po volji izbira svećenik;

c) treća je oracija za sve vjerne mrtve (pro omnibus fidelibus defunctis) naime „Fidelium Deus omnium,“ koja u obrascu mise dolazi na trećem mjestu.

Prva oracija ima svoju konkluziju, a druga i treća uzimaju se sub una conclusione.

To valja i za pjevane i za tihe mise „de Requie.“ U pjevanim misama ima se uzeti i *sekvencija*, a u tihoj može se uzeti ili ne uzeti, kako je volja svećenika, koji služi (ad libitum celebrantis).

IV. Kad se služi misa „de Requie“ za pokojnike *uopće* (pro defunctis in genere), koji se točno i poimence ne označuju n. pr. za braću, rodbinu, dobročinitelje i t. d. uzima se obrazac „in missis quotidianis defunctorum“ i oracije (tri) u tom obrascu onim redom, kako se ondje nalaze. To valja i za pjevane i za tihe mise „de Requie.“

U pjevanim ima se uzeti *sekvencija*, a u tihim može se uzeti ili ne uzeti (ad libitum celebrantis).

V. Kad se služi *tiha* misa „de Requie“ po obrascu „in missis quotidianis defunctorum“ bilo za označene pokojnike bilo za pokojnike uopće može svećenik i više od tri oracije uzeti, no onda treba da sve odabrane oracije ukupno čine lih broj (dakle 5 ili 7) i da se posljednje mjesto dade oraciji pro omnibus fidelibus defunctis.[1]) Prva oracija (pro defuncto vel defunctis certo designatis ili pro defunctis episcopis seu sacerdotibus) ima svoju konkluziju, a sve ostale (4 ili 6) uzimaju se sub una conclusione posljednje oracije (Fidelium): Qui vivis et regnas etc.

[1]) „Unica oratio solemnitatem denotat; tres in honorem dicuntur SS. Trinitatis; quinque in venerationem quinque Vulnerum D. N. I. C.; septem ad obtinendam septiformem gratiam Spiritus Sancti, vel quia septem sunt petitiones in oratione dominicali“ (Carpo Compend. Biblioth. Liturg. P. I. art. X.)

---

91. Smije li se u Misama za žive dodati molitva za mrtve?

Svećenik Ivan običaje u svim misama za žive, kad je god ritus semiduplex, dodavati molitvu za svoje pokojne roditelje *Deus qui nos patrem et matrem etc.*, koju molitvu uzima uvijek na zadnjem mjestu. Pita se, radi li dobro?

Odgovor. Da na ovo pitanje možemo odgovoriti, valja da najprije navedemo ovu odluku sv. zbora za obrede:

„Quaeritur: An in missa privata de Sancto semiduplici, vel simplici, seu votiva, vel de infra octavam, sive de feria non privilegiata dici possit collecta pro particulari defuncto, puta *Inclina etc.* vel *Deus qui nos patrem etc.*, et similia, et an ob istam omitti possit aliqua ex assignatis pro tempore, puta *A cunctis etc.* vel *Ecclesiae etc.?* S. R. C. die 2. Decembris 1684. in Ord. Canonic. Regul. Lateran. ad 6. respondit: Posse in penultimo loco, nec omittendam ullam ex collectis pro tempore assignatis.“

Po tom može misnik u misama ritus semiduplicis, ili simplicis, ili zavjetnim, ili megju osminom, ili od nepovlaštene ferije iz pobožnosti dodati molitvu za pokojne bilo iz kojegod mrtvačke mise, bilo ex diversis. Dapače to je hvale vrijedno i spasonosno spominjati se mrtvih, osobito onda, kad se za njih ne može misiti.

Nego pita se, na kom mjestu ima se ova molitva uzeti? Po spomenutoj odluci sv. zbora ima se uzeti na predzadnjem mjestu. To isto odluči isti sv. zbor i 2. svibnja 1835. in Namurcen. ad 1.: „In missis privatis, quando est semiduplex, vel simplex ad libitum sacerdotis pro aliquo defuncto, penultimo loco ante collectas, juxta recensitum decretum diei 2. Decembris 1684.“

Kako je dakle vidjeti svećenik Ivan dobro radi, dapače moramo ga pohvaliti za njegovu pobožnost, što se zahvalno sjeća svojih pokojnih roditelja; no ako se ima uzeti koja molitva zapovjedana od poglavara, tada onu za svoje roditelje imade pred ovom uzeti.

92. Smije li se u crkvi (u koru) moliti officium defunctorum onda, kad je zabranjena mrtvačka misa?

U župi P. ima mnogo utemeljenih godišnjica s misom i oficijem za mrtve. K tomu gotovo za svakoga odrasloga, kad umre, zahtijevaju rogjaci pjevane mise na dan ukopa, sedmi i trideseti. Župnik da ne mora dugo odgagjati utemeljene godišnje mise, kad padnu u zapriječen dan, moli najprije officium defunctorum a onda mjesto mrtvačke mise pjeva misu od dana, poslije koje moli kod katafalka absoluciju *Libera*. Pita se, zadovoljava li župnik dužnosti bez povrede rubrika?

Odgovor. 1. Da se na dan, kad je zabranjeno služiti mrtvačku misu, smije moliti *officium defunctorum*, to je sigurno. Evo što uči Gavant: „In diebus, in quibus prohibetur missa de requie, adhuc (officium defunctorum) recitari poterit (exciperem festa I. et II. cl. et triduum majoris Hebdomadae posterum) etiam in choro, quia dispar est ratio inter missam et officium defunctorum; illa namque suppleri potest cum missa de die . . . non autem officium cum officio de die." (Thesaurus Sacr. Rit. tom. II. Sect. IX., c. 2.) Po ovom dakle pravilu smije se u koru moliti officium defunctorum onda, kad je zabranjena utemeljena mrtvačka misa. Što pako veli Gavant, da bi on izuzeo festa I. i II. cl. te zadnja tri dana velikoga tjedna, to je samo njegovo privatno mnijenje. Da Carpo kaže o tom: „Quinimo nil impedit quominus voce submissa et post Completorium diebus etiam solemnioribus recitetur (officium defunctorum), nec non perdurante SS. Sacramenti expositione, hora tamen, qua minor esse frequentia solet. S. R. C. 8. Jul. 1741. in Lamacen. et Rubr. Francisc. n. 233." (Bibl. Liturg. P. II. n. 223.)

2. Sad nastaje glavno pitanje: smije li se, kad godišnjica padne u zapriječen dan, *mjesto mrtvačke mise služiti misa de die?* Merati u svojim opaskama ka Gavantovu djelu (Tom. I. tit. V. p. I. n. 2.) veli, da smije. To Meratovo mnijenje može se potvrditi i odlukama sv. zbora za obrede. Pitalo se:

„An in diebus duplicibus minoribus ac majoribus liceat cantari vigilia defunctorum ac etiam, totum officium, non quidem ex fundatione, sed ex sola, piaque voluntate petentium, quin cantetur immediate post Missa, vel si postulata cantetur, dicatur de Festo, vel de die occurrente?" Na to je sv. zbor za obrede 23. svibnja 1846. in Tuden. ad 15. odgovorio: „*Tolerari posse.*" Još jasnija je ova odluka: „In duplicibus, in quibus permittuntur missae privatae de requie, licitumne erit canere nocturnum pro defunctis, et postea Missam de die celebrare? S. R. C. die 7. Sept. 1850. in Austurien. ad 6. respondit: *In casu posse.*"

3. No drugo je pitanje, da li se tada smije ad tumulum moliti absolucija *Libera me Domine*. Sv. zbor za obrede je to zabranio. Evo samo nekoliko odluka:

„Utrum absolutio pro defunctis finita Missa fieri possit tantummodo quando dicta fuit Missa de requie, vel utrum etiam possit, in paramentis tamen nigris, quando dicitur Missa de festo duplici, cujus fructus defunctis applicatur? S. R. C. die 9. Jun. 1853. in Cochin. ad 1. respondit: *Affirmative ad partem primam; negative ad secundam.*"

„Quum hodiernus superior coenobii Ordinis Minorum S. Francisci de observantia civitatis Maceraten. S. R. C. exposuerit ibi a duobus et ultra saeculis vigere consuetudinem, Dominica infra octavam omnium Sanctorum, post Missam solemnem decantandi circa tumulum, in medio Ecclesiae erectum, Responsorium *Libera me Domine*, ac insimul humillime efflagitarit, ut hanc ipsam consuetudinem servare decerneret, tum ob suam antiquitatem, tum etiam ne omissio offendat fidelium pietatem, quamvis ipsa aperte contradicat Rubricis et ecclesiasticis sanctionibus; Emi. et Rmi. Patres sacris tuendis Ritibus praepositi ad Vaticanum subsignata die coadunati, in Ordinariis Comitiis referente me infrascripto Secretario, respondendum censuerunt: *Negative.*" Die 16. Mar. 1833. in Ord. Min. S. Franc. de Observ. Isto tako odgovori sv. zbor i in Hispaniar. 23. rujna 1684.

Nego dozvoljeno je u napomenutom slučaju poslije officija za mrtve no prije mise moliti absoluciju, samo da se katafalk ili škrinja odstrani prije nego počne misa. Evo za to jedne odluke:

„In quibusdam anniversariis die ex. gr. IV. Novembris et quum non sint anniversaria, nec celebrari potest Missa de requie (eo quod non adsit obligatio applicandi Missam conventualem in diebus ferialibus) canitur nocturnum, deinde absolutio circa tumulum peragitur, et postea Missam conventualem canunt de festo, quod occurrit, applicando illam pro defunctis cum tumulo ante aram et ceris accensis? S. R. C. 10. Jan. 1852. in Montis Politiani ad 1. respondit: *Posse, dummodo removeatur tumulus tempore Missae ac finita circa illum absolutione.*"

Prema tomu ne može se osuditi župnik, što u navedenom slučaju mjesto mrtvačke mise pjeva misu de die. No absoluciju kod katafalka mora svakako otpjevati prije mise, pa dok se on n. pr. pripravlja za misu, neka se katafalk odstrani.

---

93. Koja se misa ima služiti u tugjoj crkvi ili javnoj bogomoljnici?

O tom predmetu izdao je nedavno sv. zbor za obrede općeniti dekret, koji glasi:

Urbis et orbis. Decretum quoad Missas Sanctorum ex indulto concessas nonnullis Ordinibus regularibus.

Quod Benedictus XIV. diserte docet *Op. de Beat. et Can. Lib. IV. part. II. C. II. n. 5.* Missas nempe in honorem Beatorum, vel etiam Sanctorum, nonnullis Ordinibus Regularibus ex indulto concessas, ab aliis Presbyteris sive Saecularibus, sive Regularibus, celebrari non posse; Sacrorum Rituum Congregatio iampridem declaraverat, ac postea quampluribus particularibus seu generalibus Decretis retinuit confirmavitque.

Cum nihilominus, eodem Benedicto XIV. fatente, incongruum videretur, ut exteri Sacerdotes ad Regularium Ecclesias,

die pro festo statuta, confluentes, aliam celebrarent Missam ab illa, iisdem Regularibus concessa; hinc factum est, ut Summi Pontifices, in ipso Beatificationis Brevi, Indultum pro Regularibus datum, ad omnes et singulos Sacerdotes in praefatis Ecclesiis celebrantes extenderent.

Id autem progressu temporis consultius ac prope necessarium iudicatum est, cum novae pluresque Missae, iisdem Regularibus, seu etiam permultis particularibus Ecclesiis, quum Sanctorum, tum Beatorum indultae sint; ne videlicet, latae super celebratione, Missarum leges, aut confusionem aut facilem transgressionem paterentur; nisi et forte earundem observantia fere impossibilis fieret.

Quae quidem omnia cum pluries, ac praesertim in una *Romana Dubiorum,* in conventu habito die 23. Augusti 1890. perpensa fuissent; Sacra Rituum Congregatio, dilata resolutione, decrevit, ut ad omnem difficultatem penitus amputandam, certae normae hac in re universis Sacerdotibus in Ordinariis Comitiis ad Vaticanum subsignata die habitis, hanc generalem regulam ab omnibus servandam constituit:

Omnes et singuli Sacerdotes, tam Saeculares, quam Regulares, ad Ecclesiam confluentes, vel ad Oratorium publicum, Missas, quum Sanctorum, tum Beatorum, etsi Regularium proprias, omnino celebrent Officio eiusdem Ecclesiae vel Oratorii conformes, sive illae in Romano, sive in Regularium Missali contineantur: exclusis tamen peculiaribus ritibus Ordinum propriis.

Si vero in dicta Ecclesia, vel Oratorio, Officio ritus duplici inferioris agatur, unicuique ex Celebrantibus liberum sit Missam de requie peragere, vel votivam, vel etiam de occurrenti feria; iis tamen exceptis diebus, in quibus praefatas Missas Rubricae Missalis Romani, vel S. R. C. Decreta prohibent.

Super quibus omnibus facta postmodum Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII. per me subscriptum Cardinalem Praefectum relatione, Sanctitas Sua sententiam eiusdem Sacrae Congregationis ratam habuit et confirmavit;

Rescripta seu Decreta, tum particularia tum etiam generalia, in contrarium facientia, suprema auctoritate sua penitus abrogando. Die 9. mensis Decembris anno 1895.

Po tom u tugjim crkvama i javnim bogomoljnicama ima svećenik uvijek služiti misu po direktoriju one crkve ili bogomoljnice, gdje misi; dok u skromnim bogomoljnicama ima misiti po svom direktoriju. Samo kad je u tugjoj crkvi ili javnoj bogomoljnici semiduplex ili simplex, stoji mu na volju, koju god će misu uzeti.

94. Koju misu imadu služiti redovnici u tugjoj crkvi i kapeli?

Članovi jednog vrlo zaslužnog redovničkog reda idu u razne biskupije, da tamo drže vjernicima misije. Putem se često puta svrate u sjemenište i k biskupu, te običavaju ondje misiti u sjemenišnoj i biskupskoj kapeli. Pita se, po kojem koledaru imadu misiti to u tugjim crkvama to u sjemenišnoj i biskupskoj kapeli?

Na oba ova pitanja odgovorio je sv. zbor za obrede 22. svibnja 1896., da i redovnici, premda su do sada u tom imali neke povlastice[1]), imadu svuda misiti po koledaru onoga mjesta, gdje se nalaze, misili oni u crkvama ili kapelama, koje imadu pravo javnosti. (Acta. S Sedis, Vol. XXVIII. p. 698.)

95. Pravila za svećenike, kojima je zbog slaboga vida dozvoljeno služiti misu de Beata.

Umirovljeni svećenik Slijepčević, budući da je vrlo slabog vida, dobi od sv. Stolice dozvolu, da smije svaki dan služiti zavjetnu misu de Beata, što on uvijek i učini. No postavši kašnje posvema slijep nastavi služiti istu misu bez nove dozvole i bez asistujućega svećenika. Pita se:

[1]) Tako n. pr. redovnici, kojima je biskup povjerio upravu kakve župe, morali su do sada misiti po diecezanskom koledaru samo onda, kad su aplikovali pro populo, inače po svojem. S. R. C. 16. lipnja 1893. ad 13.

1. Kojih pravila valja da se drži svećenik, kojemu je dozvoljeno zbog slaboga vida služiti misu de Beata?

2: Što se ima suditi o vladanju svećenika Slijepčevića?

Ad primum. Kad koji svećenik izgubi na toliko vid, da ne može svake mise čitati, lako dobije od sv. Stolice, i to od sv. zbora Sabora, dozvolu, da smije služiti zavjetnu misu de Beata. Ova misa nalazi se na koncu Misala megju zavjetnim misama. A ima ih pet prema različitosti godišnje dobe. Takav svećenik može uvijek misiti po zadnjem formularu t. j. *a Pentecoste usque ad Adventum* (S. R. C. in Panormitana 12. Aprilis 1823. ad XI. 3.), ili, ako lako može, po kojem god drugom formularu prema različitosti vremena. Tada treba da se drži ovih pravila:

1. Mora uvijek misiti u bijeloj boji (S. R. C. 16. Martii 1805. ad 1.) pa i na Duhove, Petrovo i t. d.

2. Nije dužan uzimati kolektu onoga dana (S. R. C. 16. Martii 1805. ad 2.) niti oraciju zapovjedanu od poglavara. (S. R. C. 28. Aprilis 1866.)

3. Prvu oraciju uzima uvijek iz zavjetne mise, drugu de Spiritu S., a treću *Ecclesiae* vel pro Papa (S. R. C. in Corduben. 20. Sept. 1806. ad 5.), t. j. samo one oracije, koje odgovaraju skromnoj zavjetnoj misi. (S. R. C. 28. April. 1866.)

4. Nikad ne smije uzimati *Credo* (S. R. C. 16. Martii 1805. ad 2. i 20. Septembris 1806. ad 5.), dakle ni na Božić, ni na blagdane bl. dj. Marije i t. d., a *Gloria* moli samo u subotu. (S. R. C. 23. veljače 1831. ad 1.; 28. April. 1866.)

5. Spomenutu misu može služiti i na najveće blagdane, I. i II. cl., kao i u povlaštene nedjelje, ferije i vigilije. (S. R. C. 20. Septembris 1806. ad 5.)

6. Prefaciju uzima uvijek istu i to *Et te in veneratione beatae Mariae.* U subotu kaže *Ite missa est,* inače pako uvijek *Benedicamus Domino.* Na koncu moli uvijek zadnje evangjelje *In principio erat Verbum.*

7. U dane, kad je dopušteno služiti tihe mrtvačke mise, može služiti ili mrtvačku misu (ut in quotidianis S. R. C.

20. Septembris 1806. ad 5.) ili zavjetnu misu de Beata. (S. R. C. 12. Aprilis 1823. in Panormitana ad X.)

8. Na Božić smije služiti samo jednu misu i to zavjetnu de beata Marija Virgine. (S. R. C. 11. Aprilis 1840. ad 4.; 28. Aprilis 1886. ad 6.)

9. Ako sasvim oslijepi treba nove povlastice od sv. Rimske Stolice. „An talis (caecutiens) sacerdos cum devenerit ad omnimodam caecitatem possit licite perservare in celebratione Missae (votivae de B. M. V.)? Et Sacra Rituum Congregatio in Oriolen. die 16. Martii 1805. ad 3. respondit: Negative donec novum impetretur a Sacra Congregatione Concilii indultum."

10. Postavši sasvim slijep *pod smrtni grijeh* dužan je uza se imati svećenika, pa makar ta dužnost ne bila izražena u dekretu. „An sacerdos caecus teneatur sub gravi uti assistentia alterius sacerdotis, quamvis in decreto apposita non fuerit dicta obligatio? Et Sacra Rituum Congregatio die 12. Aprilis 1823. ad XI. 2. respondit: Teneri in posterum sub gravi uti assistentia alterius sacerdotis, quamvis in decreto apposita non fuerit haec obligatio: quoad praeteritum consulat conscientiae suae."

11. Svi uvjeti označeni u dozvoli vežu in conscientia. „An conditiones appositae in hujusmodi privilegiis sint merae ritualitatis et styli, vel obligatoriae in conscientia? Et sacra eadem Congregatio 16. Martii 1805. ad 4. respondit: Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam."

Ad secundum. Svećenik Slijepčević dobivši dozvolu, da smije zbog slaboga vida služiti zavjetnu misu de Beata, radio je posve dobro, što je uvijek ovu služio (dakako izuzevši zadnja tri dana u velikom tjednu), samo ako se držao napomenutih pravila. No kad je posvema oslijepio, morao je tražiti novu dozvolu, pa kad ju je dobio, morao je pod kaznom teškoga grijeha imati uvijek uza se drugoga svećenika kao asistenta.

---

96. O kolekti za kralja.

Sveti je zbor za obrede odredio 10. veljače 1860. dekretom „Fulget" za sve crkve latinskoga obreda u Austro-Ugarskoj monarkiji megju ostalima ovo: *„In singulis per annum Missis vel solemnibus, vel Parochialibus, diebus tamen quibus per Rubricas licebit, sequens addetur pro imperatore ac Rege Collecta. Oratio: Quaesumus . . ."* Kad se spomenuta kolekta imade uzeti, naznačio je isti zbor tačnije 30. kolovoza i. g. Ta odluka bijaše proglašena u svim našim biskupijama latinskoga obreda. Nego usprkos svemu tomu ne uzima se rečena kolekta svuda, kako bi valjalo. A počelo se dvojiti i o tom, da li i kako su je dužni uzimati tugji svećenici služeći u Austro-Ugarskoj monarkiji, te što se imade razumijevati pod *„Missis solemnibus."* Sve te dvojbe podastro je nedavno linački biskup Doppelbauer sv. zboru za obrede, a ovaj izdao je slijedeću odluku.

Lincien. „Cum varia sit interpretatio circa ea, quae per Decretum S. R. Congregationis diei 10. Februarii 1860., favore Augustissimi Imperatoris nostri Francisci Josephi I. statuuntur, ut gemino praefati decreti sensui uniformiter satisfiat, quaeritur:

I. An sacerdotes exteri (v. g. Galli, Hispani etc.) in itinere celebrantes in ecclesiis intra ditionem Austriacam, debent in Canone addere verba: *Et Imperatore Nostro N.?*

II. An iidem sacerdotes orationem pro eodem Augustissimo Imperatore, quando est ab Ordinario imperata, debeant sumere prout jacet, vel omittere pronomen *Noster?*

III. An in eodem Decreto, ubi praecipitur Collecta pro eodem Augustissimo Imperatore in missis, ea verba: *„diebus tamen quibus per Rubricas licebit"* sic intelligi debeant, ut aliqui volunt, ut haec Collecta nequeat omitti in missis parochialibus lectis festorum secundae classis; vel potius ita sint accipienda ut in his missis eadem Collecta omitti debeat seu, ut de Collectis imperatis in Missis lectis festorum secundae classis communiter valet, sit ad libitum?

IV. Quoad missas vero *solemnes* dubitatur, an eadem Collecta, permittentibus Rubricis, sumi debeat: *a) Dominicis* et alis diebus, si missa (quamvis ministri facile haberi possint) *canitur sine ministris*, ad distinctionem missae solemnis diebus majoris festivitatis? *b)* An in missis solemnibus seu *cantatis* de festo tantum, an etiam de illis dominicis et feriis ac diebus infra Octavas privilegiatas, quae orationes imperatas admittunt? *c)* An in missis *votivis*, quae, permittente ritu, simpliciter vel solemniter canuntur, v. g. initio et fine anni scholastici, vel in missis *neopresbyteri* etc., et pariter orationes imperatas admittunt? *d)* An etiam *in missis conventualibus, quae in Cathedralibus ecclesiis et Collegiatis quotidie canuntur* (vel quando canuntur sine ministris?) *e)* An in missa solemni seu cantata de Officio occurrente in *Nuptiarum benedictione* (sive fiat de ea, sive in ea fiat de festo duplici non classico), diebus infra Octavam Epiphaniae, feria IV, V, VI et Sabbato infra Octavam SSmi Corporis Christi? *f)* An demum eadem Collecta sumi debeat in Missa solemni seu cantata, si ea die in eadem ecclesia, missa canatur *praeter missam parochialem lectam*, quando in hac Collecta praedicta juxta citatum Decretum addi debet?

S. R. Congregatio ita propositis dubiis rescribendum censuit, videlicet: Ad I. *Posse*, sed non teneri. Ad II. *Affirmative* quoad primam partem; *Negative* quoad secundam. Ad III. *Negative* quoad primam partem; *Affirmative* quoad secundam. Ad IV. *Affirmative* in omnibus.“ (A. S. S. XXV. 58.)

Po tom kolekta za kralja ima se uzeti u svim župničkim misama t. j., koje se aplikuju za vjernike i u svim pjevanim misama (pod IV.) izuzevši blagdane I. i II. cl., cvjetnu nedjelju, veliki četvrtak, veliku subotu, badnjak i predvečerje Duhova.

Nema sumnje, da ta odluka veže i nas Hrvate, pošto je dekret „Fulget“ od 10. veljače 1860. izdan za cijelu Austro-Ugarsku monarkiju, a ovom se odlukom spomenuti dekret samo tumači.

97. Jesu li župnici dužni na rogjen- i imendan kraljev za nj aplikovati misu?

U mjestu X. sastalo se više župnika. Tu se povela riječ i o aplikovanju mise na rogjen- i imendan kraljev. Jedni branjahu mnijenje, da su u te dane župnici dužni aplikovati misu za kralja, dok drugi bijahu protivnoga mnijenja, t. j. da je dosta, ako prema propisu direktorija one biskupije služe zavjetnu misu (de Trinitate) a u aplikovanju, da su slobodni. Pita se, tko ima pravo?

Odgovor. Svakomu je svećeniku poznato, da se razlikuje trovrsni plod sv. mise i to *generalissimus, specialissimus* i *medius*. Prvoga postaju dionici svi vjernici, drugoga sam misnik, a trećega, za koga se misa služi. Prvi i drugi plod ne mora misnik namijeniti, pošto ga dotičnici i onako dobivaju, dok treći mora nekomu namijeniti, tako da bez ove namijene nikada ne smije misiti. Ovaj pako *medius fructus* ne visi ni najmanje o obredu, kojim se misa služi, već jedino o misnikovoj volji ili nakani. Po tom ovaj plod može se od obreda sasvim odijeliti. Evo tomu dokaza. Sv. zbor odlučio je 13. listopada 1856., da se mrtvačka misa smije namijeniti živima. Dapače uslijed jedne odluke istoga zbora smije se to i na sam dušni dan. (Isp. Acta S. Sedis, Vol. XXIX. pag. 719.) Zbor pako sv. Officija odgovori 1. rujna 1841., da svećenik, kad vjenča zaručnike, služi zavjetnu misu pro sponso et sponsa, ako to rubrika dopušta, premda ne mora za njih aplikovati misu, osim ako mu dadu nagradu. Napokon sv. zbor tumača sabora tridentskoga 27. travnja 1895. odluči, da svećenik služeći pogrebnu misu ne mora ovu aplikovati onomu pokojniku, ako za nj nije dobio nagrade, već da može misiti za druge, od kojih je istu dobio.[1]) Prema tomu ni župnici služeći na rogjen-

[1]) „An sacerdos in exequiis persolvendis Missam celebrans, non recepto stipendio, debeat pro ipso defuncto, vel potius pro aliis petentibus et eleemosynam offerentibus sacrificium applicare queat?“ S. C. C. die 27. Aprilis 1895. respondendum censuit: *„Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.“*

*

i. imendan kraljev zavjetnu misu, kako to nekoji diecezanski direktoriji propisuju, nijesu dužni ovu za nj aplikovati; pošto se u direktoriju samo to kaže, kakovu misu da uzmu, a ne za koga da ju služe. No drugo je pitanje, kad bi poglavar n. pr. papa ili biskup naložio svećenicima, da moraju za nekoga misiti; jer tada bi to bili dužni iz posluha spram poglavara.

---

98. O spajanju materije i forme kod podjeljivanja sakramenata.

Kapelanu Antunu donesli dijete na krst. Misleći da ima u posudici krsne vode, nagne posudicu i izgovori formu krsta, ali kad tamo voda ne poteče. Čim svrši formulu zagrabi vodu i polije dijete bez nove formule. Drugi put prije polio dijete i odmah za tim izrekao formulu. Pita se, je li kapelan valjano krstio?

Odgovor. U podjeljivanju sakramenata ima se materija i forma spojiti tako, da oboje bude jedan te isti čin. No ta spojitba uopće ne mora biti fizična, dosta je i moralna, t. j. da djelitelj uporavi materiju barem neposredno prije nego počne izgovarati formu, ili neposredno iza kako ju je izrekao. Po tom kapelan je valjano krstio i ništa nije smio ispravljati, jer neposredno polijevanje iza rečene forme i obratno je samo nastavak jednog te istog čina. (Bucceroni C. C. 356. 357.) No u praksi neka izgovara formulu onda, kad polijeva.

To isto valja i o malom prekinuću forme. N. pr. da tko megju riječima *Ego te baptizo* i *in nomine Patris* etc. opomene prisutne, da budu mirni (premda se to ne smije raditi zbog štovanja spram sakramenta), ili bi se poslije riječi *Ego te absolvo* iskašljao ili iz ispovjedaonice odilazećega pokornika pozvao natrag i onda nastavio *a peccatis tuis* etc., premda se ovo potonje zbog smutnje drugih i uvrede pokornikove činiti ne smije, već je dostatno, da se za njim izreče odrješenje.

---

99. O nakani u podjeljivanju sakramenata.

Euzebije, kad je krstio, tako se poradi buke, koja se u crkvi dogodila, rastrese, da posve ništa nije pazio na formu krsta. Malo zatim pogje u ispovjedaonicu, gdje našavši pokornika nedisponovana, odluči, da ga ne će odriješiti. No u rastresenosti zbog iste buke izreče formulu odrješenja, a da na nju nije ništa mislio. Pita se,

1. Je li Euzebije valjano i dopušteno krstio?

2. Je li valjano odriješio?

Ad primum. Euzebije je valjano i dopušteno krstio. *Valjano*, jer je imao *virtualnu* nakanu krstiti; *dopušteno*, jer ona rastresenost, budući da nije bila hotomična niti *in se* niti *in causa*, nije mu se mogla u grijeh upisati.

Ad secundum. Euzebije je nevaljano odriješio, jer nije imao nakane odriješiti. Što je pako u rastresenosti odriješio, ne može mu se upisati u krivnju, pošto ista bijaše naravna i posve nehotična.

---

100. O dužnosti dijeliti sakramente.

Župnik Dosadniković bio za svojih mladih svećeničkih godina osobito revan u podjeljivanju sv. sakramenata; no s vremenom znatno popustio od svoje revnosti. Sada doduše marljivo ispovijeda o uskrsu i na veće blagdane; no ako ga tko druge dane moli za ispovijed, nerado ide u ispovjedaonicu, dapače i mrmlja osobito na one, koji često dolaze na ispovijed veleći, što je previše, da ni s maslom nije dobro. K bolesnicima doduše ide marljivo, kad god ga zovu, no iza kako ih je jednom opskrbio sa sv. sakramentima umirućih, nikad ih više ne pohagja prepuštajući ih milosrgju Božjemu, pa i one, koji su in matre, te bi ih lako mogao pohoditi. Za vrijeme pako priljepčive bolesti bojeći se za svoju kožu, bježi iz župe ostavivši mjesto sebe kapelana. Začuvši to biskup, pod prijetnjom kazne prisili ga, da se

vrati u svoju župu; što on doduše i učini, ali samo zdravima dijeli sakramente, dok bolesnike prepušta kapelanu. Pita se, što se ima suditi o takvom župniku?

Odgovor. 1. Župnik, koji nerado ispovijeda, a i inače pokazuje, da mu je dosadno dijeliti sv. sakramente, teško griješi, pa makar njegovi vjernici često dolazili na ispovijed, samo ako ovu razložno mole; jer im odatle prijeti veliko zlo, da se naime odbiju od ispovijedi, i dugo ostanu u smrtnome grijehu, a to je veoma pogibeljno po njihovo duševno spasenje. (Lugo de Poenitentia D. 8. n. 1. et seqq.) Takav župnik griješi *contra justitiam.*

2. Isto tako smrtno griješi župnik, što bolesnike premda provigjene sa sv. sakramentima umirućih, nikad više ne pohagja; pošto mnogi bolesnici i iza kako su primili sv. sakramente, još dugo živu, te mogu lako pasti u smrtni grijeh, tako da za svoje duševno spasenje opet trebaju svećenika, kao što su ga trebali prvi put. Osobito pako griješi, što ne pohagja ni one bolesnike, koji su blizu. (La-Croix l. 3. P. 1. n. 790.)

3. Takogjer smrtno griješi, što za vrijeme priljepčive bolesti poput najamnika ostavlja svoje stado bez dozvole biskupove, pa makar mjesto sebe ostavio sposobnoga zamjenika; jer zanemaruje jednu od svojih najvećih dužnosti, da se naime skrbi za duševno spasenje svoga stada osobito onda, kad se ovo nalazi u velikoj nuždi. (Bucceroni Casus Conscientiae pag. 360.)

4. Niti time ne zadovoljava svojoj dužnosti, što on samo zdravima dijeli sv. sakramente, a bolesnike prepušta sasvim kapelanu; pošto duhovna pastva spada poglavito na njega, dok ga kapelan mora samo pomagati; s toga se i zove kapelan duhovni *pomoćnik.* Ne smije dakle župnik glavne svoje dužnosti, kao što je n. pr. opskrba bolesnika, sasvim obaliti na kapelana. No ništa ne priječi, a da se za neke poslove ne posluži kapelanom, kao za katekizaciju djece, propovijedanje riječi Božje, ispovijedanje, opskrbu bolesnika

noću ili u udaljenom mjestu i t. d. No ako tko navlastito u bolesti naročito zahtijeva župnika, da mu ovaj podijeli sv. sakramente, tada je župnik na to obvezan pod tešku odgovornost. (La-Croix l. c. n. 754. seqq., l. 6. P. L. n. 133. seqq.)

---

101. Komu se smiju dijeliti sakramenti?

Župnik Petar običaje dijeliti sakramente: pokore, pričesti i zadnje pomasti umirućima onesviješćenim, na pola ludim, ludim i pijanim. Pita se, radi li dobro?

Odgovor. Župnik može svim spomenutim podijeliti (uz uvjet) *zadnju pomast,* izuzam koji su uvijek, ili kako se kaže, od poroda ludi, a to zato, jer su ovakvi nesposobni za sakramenat zadnje pomasti, koja je naregjena samo za one, koji su mogli sagriješiti, a od poroda ludi, nijesu mogli sagriješiti. — Župnik može takogjer *pričestiti* onesviješćene, i na pola lude, samo da se ukloni pogibelj obeščašćenja; ne smije pako dati pričest pijanima zbog sablazni, koja bi odatle slijedila. — I *odriješiti* može, no samo uz uvjet, sve, kojima je dao zadnju pomast, premda se za odrješenje zahtijeva barem kakva ispovijed i čin pokajanja, za koji se u spomenutim slučajevima ne može absolutnom sigurnošću tvrditi, da ga nema. No u praksi u svim ovakvim i sličnim slučajevima običaje se umiruće najprije odriješiti, pa onda im se dijele drugi sakramenti.

---

102. O nakani primati sakramente.

Župnik Cvjetko bio pozvan k bolesniku, da mu podijeli sv. sakramente umirućih. No iza kako je župnik bolesnika odriješio i pričestio, ovaj ne htjede da primi zadnje pomasti s razloga, jer da još nije smrtne pogibli. Kad pako opazi župnik, da bolesnik nije više pri svijesti, pomaže ga sa sv. uljem, premda je isti očima i glavom pokazivao svoje nezadovoljstvo. Pita se, je li župnik valjano i dopušteno pomazao bolesnika?

Odgovor. Župnik je *valjano* pomazao bolesnika, pošto je ovaj imao *implicitam intentionem* primiti zadnju pomast u smrtnoj pogibli, premda ju je prije odbijao s razloga, što tada nije uvigjao te pogibli. K tomu bolesnik se ispovjedio i pričestio, i time očitovao općenitu volju, da želi umrijeti kao kršćanin, dakle i primiti zadnju pomast kad ustreba. Ova pako općenita volja pretežnija je od posebne protivne volje proističuće iz zablude. Ono pako, što je očima i glavom pokazivao svoje nezadovoljstvo, ne može se uzeti kao siguran znak odbijanja sakramenta, pošto već nije bio pri svijesti.

Ako je dakle župnik valjano podijelio bolesniku zadnju pomast, to mu ju je i *dopušteno* podijelio, pošto se bolesnik nalazio u skrajnoj nuždi. (Bucceroni Casus Conscientiae. Romae 1895. Editio altera, pagina 372.)

---

103. O materiji krsta.

Primalja Lucija kaže, da je krstila u nuždi dijete čajem. Kapelan Stanko sav uzbunjen ne zna, što da čini. Boji se opet krstiti dijete, da ne postane irregularis ex abusu baptismi. S druge opet strane grize ga savjest, da se ne bi možda dijete njegovom krivnjom izgubilo, ako nije kršteno; no opet ne zna, bi li ga u ovom slučaju krstio bezuvjetno ili uz uvjet. Sad nastaje veoma znamenito pitanje, što ima raditi?

Odgovor. Premda se čaj pravi od mnogo vode i malo bilinskog cvijeta, to ipak po običnom sudu ljudi to piće ne može se uzeti za *naravsku vodu*. S druge opet strane ona voda s ono malo cvijeta, što se u njoj kuhalo, nije bitno promijenjena. Prema tomu čaj je dvojbena materija krsta, koja se samo u nuždi smije upotrebiti, kad nema sigurne materije. Ako je tomu tako, to je onda krst, što ga je primalja Lucija podijelila, dvojben, i kapelan Stanko morao je opet krstiti uz uvjet: *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris* etc.

---

104. Valja li krštenje s pokvarenom vodom?

U župnoj crkvi X. pokvarila se krsna voda. Bila sva smrdljiva i mutna. Kapelan Krstinović ne pazeći na to, krstio njom mnogo djece. Kad to sazna župnik, predbacivao je kapelanu, da je nevaljano kršćavao, te već gotovo hotio ponoviti krštenje na svoj onoj djeci, koju je kapelan takovom vodom krstio. Megjutim posjeti župnika susjedni župnik, komu se domaćin potuži proti kapelanu, da je ovaj s pokvarenom vodom nevaljano krstio mnogo djece, te da sada mora opetovati sva takva krštenja. Susjedni ga župnik umiri tvrdeći, da su sva djeca valjano krštena, s toga da ne smije ništa ponavljati. Pita se, tko ima pravo?

Odgovor. Svetoj Rimskoj Stolici bijahu predložene ove dvojbe: 1. „Utrum valide baptizetur cum aqua, quae etsi suam liquiditatem omnino servet, magnum tamen et valde injucundum foetorem exhalat? 2. Utrum, posita validitate Baptismi, cum tali aqua, et altera bona cum sacro Chrismate fecundata non habeatur, melius sit uti ista aqua putida, quam aqua pura et naturali Chrismate non fecundata?" — Na to je sv. zbor Officija 17. travnja 1839. odgovorio: „Baptismos collatos cum aqua corrupta fuisse *validos*, quamvis illicitos extra casum necessitatis; et in casu necessitatis praeferendam aquam naturalem, sed providendum renovatione aquae Fontis Baptismalis, juxta Rituale Romanum?" Po tom onaj susjedni župnik imao je posve pravo, kad je rekao, da je kapelan Krstinović s onom pokvarenom vodom valjano krstio i da se ništa ne smije opetovati.

---

105. Kako treba nadomjestiti krsnu vodu, kad iste ponestane?

U gradu B. donijeli dijete na krst. Ono bilo tako slabo, da se bilo bojati, è će brzo umrijeti. Župnik Izidor hoće da ga krsti, ali kad tamo u krstionici nema posvećene vode osim

nekoliko kapljica. S toga uzme jednostavne vode, u koju uli ono malo kapljica posvećene vode, i time krsti dijete. Pita se:

1. Što je činiti župniku, kad u krstionici ponestane krsne vode?

2. Je li Izidor dobro radio?

Ad primum. Kad u krstionici ponestane posvećene vode, tada treba da se župnik drži propisa Rimskoga Rituala, koji o tom naregjuje ovo: „Si aqua benedicta tam imminuta sit, ut minus sufficere videatur, alia non benedicta admisceri potest, in minori tamen quantitate. Si vero corrupta fuerit, aut effluxerit, aut quovis modo defecerit, parochus in fontem bene mundatum ac nitidum recentem aquam infundat, eamque benedicat ex formula quae infra praescribitur." (De Sacramento Baptismi rite administrando.)

Ovo mjesto Rimskog Rituala tumači Baruffaldo ovako: „Aquae minima gutta non sufficit ad baptizandum, sed opus est ut sit in data quantitate, ut ejus infusione corpus hominis vel ejus pars, moraliter ablui dicatur . . . Ideoque cum major pars cujuscumque humoris aquei trahat ad se minorem, et minor convertatur in majorem, cavendum est ne aqua non benedicta superet in quantitate aquam benedictam. Istud tamen aquae augmentum cum periculosum sit, fieri debet cum magna advertentia; nam si aqua benedicta usque ad extremam guttam ita imminuta sit, ut minus sufficere videatur ad Baptismum, paucissima etiam pars aquae simplicis potest illi immisceri, ne ista superet quantitatem alterius tam exiguam. In hoc casu si posset differri et procrastinari Baptismus, locum darem noviter benedictae aquae, eo magis quia quocumque tempore benedici potest. Si vero non posset hoc fieri, inter casus necessitatis hunc ponerem, et communi aqua baptizarem." (De Materia Baptismi.)

Ad secundum. Prema tomu župnik Izidor čim je opazio, da je u krstionici ponestalo blagoslovljene vode, morao je ovu obnoviti propisanom formulom u Rimskom Ritualu *Benedictio fontis Baptismi extra Sabbatum Paschae et Pentecostes, cum aqua consecrata non habetur*, ili u manjoj kolikoći uliti u preostavšu blagoslovljenu vodu jednostavne vode, tako da *pars major trahat ad se minorem.* No u ovom slučaju on nije mogao učiniti ni prvo ni drugo. Ne prvo, pošto nije imao za to vremena, jer se dijete nalazilo u smrtnoj pogibli; ne drugo, jer u krstionici bilo samo njekoliko kapljica blagoslovljene vode. Po tom ne smije se osuditi, što je u jednostavnu vodu ulio ono malo kapljica blagoslovljene vode (premda se ova u onoj množini izgubila), pošto je u onoj nuždi mogao krstiti jednostavnom vodom.

---

106. O formi krsta.

I.

Primalja Kristina često puta krsti u nuždi. Bojeći se pako, da ne bi možebit nevaljano krstila, krsti sad ovako sad onako, kako u pojedinim slučajevima najbolje misli. Prema tomu: 1. Katkada reče: *Ja te krstim u ime Boga Oca i Boga Sina i Boga Duha svetoga.* 2. Katkada opet kaže: *Ja te krstim u ime Oca svemogućega i Sina jedinorogjenoga i Duha svetoga utješitelja.* 3. Opet katkada veli: *Ja te krstim u ime Oca našega i Sina i Duha svetoga.* 4. Negda kaže: *Ja te krstim u ime Oca i Rogjenoga i Duha svetoga.* 5. Katkada veli: *Ja te krstim u ime Oca, Sina i Duha.* 6. Napokon katkada veli: *Ja te krstim, Marijo, u ime Oca i Sina i Duha svetoga.* Pita se, je li primalja uvijek valjano krstila?

Na to odgovaramo ovo:

1. Premda Gury o prvoj formi veli, da je dvojbena, odnosno vjerojatnije valjana, jer se ne izrazuje dovoljno jednota Božjeg bivstva; to ipak drugi kao Elbel i sv. Alfonzo bolje kažu, da je tako podijeljeni krst sigurno valjan, pošto se osim triju božanskih osoba dosta jasno izrazuje i jednota Božje naravi riječju *u ime.* Evo što veli sv. Alfonzo: „Valet baptismus, si addantur formae verba sensum non corrumpentia puta . . . si diceret: *Ego te baptizo in nomine Dei Patris, qui te creavit* etc." Dodatkom pako riječi *Boga,* forma se ne

kvari; no dakako, da je pod smrtni grijeh zabranjeno tako krstiti, pošto je to proti praksi i crkvenom propisu. No primalju Kristinu možemo ispričati od grijeha, pošto je radila, kako je najbolje mislila. No svakako nije u redu, što je svakoga drukčije krstila. Ona je morala pitati župnika, kako se krsti.

2. Druga forma je takogjer valjana, pošto se u njoj ništa ne dodaje, što bi bitno pokvarilo njezin smisao. (Lugo D. 2. n. 117. 125.; sv. Alfonzo l. c.)

3. Treća forma čini se, da je dvojbena; pošto riječ *našega* kvari smisao forme. Riječju *Oca* u formi krsta opredjeljuje se samo prva božanska osoba, koja je spram druge osobe, naime Sina, Otac. Ako se dakle doda *našega*, mijenja se smisao, jer se onda pod Ocem razumijeva *Bog* stvoritelj bez razlike na božanske osobe. Tako odgovori i sv. zbor Officija 27. siječnja 1892. Po tom se tako podijeljeni krst ima opetovati uz uvjet: *si non es valide baptizatus, ego te baptizo* etc.

4. Četvrta forma čini se valjanom; promjenom bo riječi *Sina* u *Rogjenoga* ili *Jedinorogjenoga* ili *Riječi* (Verbi) ne mijenja se smisao forme. Tako barem uči D' Annibale n. 272. not. 26. i Suarez D. 21. S. 4. part. *Secunda sententia.*

5. Peta forma je takogjer valjana; jer se smisao forme ne mijenja, ako se ispusti riječ *svetoga*. Riječju bo *Duha* dovoljno se označuje treća božanska osoba, to više, što se ista i u svetom pismu često puta nazivlje naprosto *Duh*.

6. Napokon i šesta je forma valjana, jer bitno ne kvari smisla. Dapače valjana bi bila i onda, ako bi tko rekao: *Ja te krstim u ime Oca, Marijo, i Sina i Duhà svetoga;* ili: *Ja krstim Mariju u ime Oca i Sina i Duha svetoga.* (Lugo D. 2. n. 107.) No dakako, da se tako krstiti ne smije. Po tom je župnik strogo dužan podučiti primalju Kristinu, kako ima krstiti u nuždi.

II.

Primalja Katarina krstila dijete u nuždi ovako: *Ako hoćeš, ja te krstim u ime Oca* i t. d. Drugi put reče ovako:

Sad krsti ruka moja u ime Oca i t. d. Treći opet put polije dijete uz riječi: *Neka krsti ruka moja u ime Oca* i t. d. Četvrti put krsti riječima: *Ja hoću, da ti podijelim sakramenat krsta grijehâ u ime Oca* i t. d. Pita se, je li ovo krštenje valjano?

Odgovor. Da je prvi krst valjan, odgovori sv. zbor Officija 12. lipnja 1850. Tako isto odgovori i glede drugoga i trećega krsta 8. rujna 1633. Dok glede četvrtoga krsta odgovori 23. lipnja 1840., da je nevaljan. (Isp. Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 246.)

107. O krstitelju u nuždi.

Ana rodi dijete. Videći, da je ono u smrtnoj pogibli, počne plakati i vikati. Na to dotrči njezin muž, djeca i sluškinje. „Donesite brzo vode, viče muž, da svoje dijete okrstim.“ Na to će Ivan, njegov sin: „To je moja služba, ja sam klerik, koji imadem male redove; ja ću krstiti.“ „Zovite brzo župnika — kaže rodilja — on će odmah doći, jer je blizu.“ Dok se tako prisutni prepirahu, sluškinja Manda ni pet ni šest polije dijete po glavi izgovarajući formu krsta. Brzo zatim umrije dijete i njegova duša poleti u nebo. Pita se, što se ima suditi o ovom slučaju.

Odgovor. Kad bi bio župnik mogao brzo doći i krštenje se dotle odgoditi, tada bi se bio morao on pozvati; no, kako je vidjeti, to je u našem slučaju bilo nemoguće. Budući dakle da se na župnika nije moglo čekati, to je onda morao krstiti prisutni klerik. Megjutim sluškinja Manda nije teško sagriješila, što je dijete i pred prisutnim klerikom krstila; pošto osim svećenika i djakona nijedan nije regjen za krštenje. Megjutim ako laik krsti pred klerikom, to laik lako griješi, jer radi proti propisu Rituala. Dapače Ritual propisuje, da se u ovakvoj nuždi ima muškarac pretpostaviti ženskoj.[1]) U ostalom mi i

[1]) „Quoties infans aut adultus versatur in vitae periculo, potest sine solemnitate a quocumque baptizari ... Sed si adsit sacerdos, diacono praeferatur, diaconus subdiacono, clericus laico, et vir foeminae, nisi

od maloga grijeha ispričajemo sluškinju Mandu, te kažemo, da je u onoj smetnji, dok se drugi prepirahu, tko će krstiti, posve dobro uradila, što je dijete krstila, da ne umre bez krsta, kao što je i zbilja brzo iza krsta umrlo.

108. O kršteniku.

I.

U nekom katoličkom gradu rodi se katoličkim roditeljima dijete. Bezbožni roditelji zanemarili njegovo krštenje. Pobožna sluškinja, koja već dugo kod te obitelji služila, upozori na to župnika B r i ž n i k o v i ć a. Ovaj brižan za duševno spasenje djeteta, znajući unaprijed, da njegova opomena kod roditelja ne bi ništa koristila, dozvolom biskupovom krsti potajno dijete, i preporuči ga vruće sluškinji. Pita se, je li župnik dobro radio?

Odgovor. Budući da se taj slučaj dogodio u čisto katoličkom gradu, te je nade, da će se ono dijete odgojiti u katoličkoj vjeri, a isključena je svaka sablazan, to je župnik dobro radio, što je ono dijete krstio. Crkva bo imade na to dijete posvemašno pravo, a nema razloga, zašto se ona ne bi tim svojim pravom poslužila na najveće dobro djeteta. Ono dijete živjet će megju samim katolicima, i tako će o toj vjeri često puta čuti govoriti i njom se upoznati. Ako njegovi zli roditelji i zanemare njegov katolički uzgoj, to će se opet naći dobrih ljudi, kao rogjaka, služinčadi, učitelja i t. d., koji će nadomjestiti nemarnost roditelja, te ga podučavati i vježbati u katoličkoj vjeri, a pomagat će ga u tom za cijelo i milost na krstu dobivena. Po tom župnik Brižniković za svoju revnost zaslužuje samo pohvalu, to više, što je i onoj pobožnoj sluškinji preporučio, da se megjutim brine za kršćanski uzgoj onoga djeteta. Da je on pako najviše dužan budnim okom pratiti ono dijete i skrbiti se za njegovo duševno spasenje, po sebi se razumijeva.

pudoris gratia deceat foeminam potius, quam virum baptizare infantem non omnino editum, vel nisi melius foemina sciret formam et modum baptizandi." (De sacramento baptismi.)

II.

M a r g i t a protestantkinja, bojeći se, da bi možebit protestantski pastor nevaljano krstio njezino novorogjeno dijete, zamoli katoličkoga svećenika, da bi ga on krstio, što on veselo i učini i to sasvim po katoličkom obredu, premda se nije mogao nadati, da će to dijete biti i odgojeno u katoličkoj vjeri, pošto su njegovi roditelji okorjeli heretici. Pita se, je li katolički svećenik smio krstiti ono dijete?

Odgovor. Na takav slučaj odgovori sv. zbor Officija 26. kolovoza 1885.: „*Negative, praeterquam in articulo mortis.*" Da naime katolički svećenik smije krstiti dijete protestantskih roditelja, treba da se vjerojatno nada, da će se isto u svoje doba i podučavati u katoličkoj vjeri. Nema li za to moralne nade, tada ga katolički svećenik ne smije krstiti, osim ako se dijete nalazi u skrajnoj pogibli života. (S. C. de Propaganda Fide 3. Januarii 1777. n. IX.)

109. O ponavljanju krsta

Župnik P o p u s n i k o v i ć hoće da krsti dijete, no primalja mu kaže, da ga je, čim se isto rodilo, krstila, pošto je bilo u smrtnoj pogibli. Ivan, otac djeteta, koji je takogjer došao na krst, poriče, da je primalja dijete krstila, a i od ukućana nitko ništa za to ne zna. Na to veli primalja, da je dijete krstila u rodiljinoj sobi, u kojoj bijaše ona sama sa rodiljom, koja je megjutim spavala. Tada će joj otac djeteta: Toga ti nikada vjerovati ne ću, pa da si i krstila, nijesi valjano krstila. Sad ispita župnik primalju, kako je krstila. Po njezinom pripovijedanju uvjeri se župnik, da nije ništa bitna ispustila. Na to će otac, da je primalja žena neuka i slaboga glasa, pak zahtijeva na svaki način, da mu župnik dijete krsti. Župnik bojeći se Ivana, čovjeka mogućega u selu, pošto je isti i načelnik u onom mjestu, da mu se ne zamjeri, krsti dijete uz uvjet, i tako se sva ta prepirka svrši. Odmah poslije krsta zovu župnika k nekom bolesniku, da mu

podijeli sakramente umirućih, no župnik je sada u strahu, nije li možda postao irregularis, što je ono dijete krstio uz uvjet. Pita se:

1. Je li župnik dobro radio krsteći dijete uz uvjet?
2. Je li postao irregularis?

Ad primum. Na prvo odgovaramo suglasno s onim, što uči Benedikto XIV., da se nikada ne smije, pa ni uz uvjet, nesmotreno ponavljati krst, već samo onda, kad se razborito i vjerojatno sumnja, da li je tko valjano kršten, te se poslije marljivog ispitivanja nije mogla doznati istina. (De Syn. dioec. l. 7. c. 6. n. 2.) U našem pako slučaju nema razborite sumnje o valjanosti krsta, pošto primalja posve svojevoljno tvrdi, da je dijete krstila, a nema razloga, koji bi ju nukali, da laže u toj znamenitoj stvari. K tomu ona kaže i način, kako je krstila, a u njem nema ništa, po čem bi se moglo zaključiti na nevaljanost krsta. Navodi očevi ništa ne vrijede. On najprije naprosto poriče, da je primalja krstila; no on ne zna niti može znati, što je ona učinila sama u sobi, dok je rodilja spavala. Kad vidi načelnik, da mu taj razlog ništa ne vrijedi, veli, da nije valjano krstila; no ona pokaza župniku, da znade valjano krstiti. Kad načelniku ni to ne pomogne, tada ju objegjuje s neznanja i slabog glasa; no to sve još ne dokazuje, da ona nije znala ni mogla valjano krstiti, to više, što se od svoje tobožnje laži nije mogla nadati nikakvoj koristi. Dapače upravo ta njezina neustrašiva tvrdnja u tako velikoj stvari pred tako mogućim čovjekom, kojega volji i sam župnik od straha popušta, velik je dokaz, da govori istinu t. j. da je dijete krstila. Po tom je župnik zlo uradio, što je dijete od straha pred načelnikom, da mu se ne zamjeri, krstio uz uvjet. Župnik je bio sudac megju načelnikom i primaljom, pak se kao takav morao i vladati. On je bio uvjeren iz kazivanja primalje, da je ona valjano krstila, i da su načelnikove tvrdnje neosnovane; s toga se i bojao dijete opet krstiti. No od straha pred načelnikom popusti i dijete krsti uz uvjet, čime je načelniku za volju

teško sagriješio. Evo što o tom veli učeni papa Benedikto XIV.: „Enimvero si obstetrices de sacramenti materia, forma et necessaria in ministro intentione sint legitime edoctae... eaeque in speciali eventu, quo baptisma periclitanti infanti privatim contulerint, ab eodem parocho interrogatae omnia rite a se adhibita testentur, quae ad sacramentum valide conficiendum requiruntur; nulla sane subest probabilis ratio, cur baptisma debeat, aut licite possit sub conditione repeti..." (L. c. n. 4.) Premda se svjedočanstvom njih više doznaje veća sigurnost učinjene stvari, to ipak sv. kanoni dopuštaju, da je i svjedočanstvo jednoga svjedoka dovoljan dokaz za podijeljeni krst, osobito, ako je taj svjedok sam krstio, a nema razloga, zašto mu se ne bi vjerovalo. (Caus. 110 et 112 *de Consecrat.* Dist. 4. et Cap. *Nuper* de Testibus.)

Ad secundum. Mnogi bogoslovci sa Benediktom XIV. mniju, da svećenik, koji bez dovoljnoga razloga opetuje krštenje, makar uz uvjet, postaje iregularan;[1]) dok sv. Alfonzo protivno uči.[2]) Po tom župnik Popusniković može kao vjerojatno držati, da nije postao iregularan, te je s tog gledišta mogao bez straha ići opskrbiti bolesnika sa sv. sakramentima umirućih, to više, što se tu radilo o spasu duše.

---

110. Smiju li akatolici kumovati kod katoličkoga krsta?

U župi X. je običaj, da kod katoličkoga krsta kumuju nekatolici. Pita se, smije li se to dopustiti?

Odgovor. Da kod katoličkoga krsta ne smiju kumovati nekatolici, vidi se: 1. Što to zabranjuje: *a)* Rimski Ritual (De sacram. baptismi), koji bezuvjetno kaže: „Sciant prae-

[1]) „Ab irregularitate iterantibus baptisma inflicta ab Alexandro III. *in Cap. Ex litterarum de Apostatis et reiterantibus baptisma* non eximi, qui ob solum apprehensum prioris baptismi vitium, nullaque praemissa veritatis indagatione, illud denuo sub conditione conferunt, quibus certo sciunt jam semel antea fuisse collatum." (Bened. XIV. l. c n. 3.)

[2]) „Rebaptizans, vel rebaptizatus ex metu sine intentione, vel *sub conditione*, etsi temere et culpabiliter fiat, probabiliter non fiunt irregulares." (Theol. Mor. l. VII. n. 356.)

terea parochi, ad hoc munus (sc. patrinorum) non esse admittendos . . . haereticos . . .;“ *b)* Rimski Katekizam (part. II. cap. 2. qu. 28.) veleći: „Quae quum ita se habeant, facile intelligimus, cuinam hominum generi sanctae hujus tutelae administratio committenda non sit; minimum iis, qui eam gerere aut fideliter nolint, aut sedulo et accurate non queant. . . . Quocirca . . . haeretici in primis . . . ab hoc munere omnino prohibendi sunt, ut qui in ea cogitatione et cura semper versentur, ut fidei veritatem mendaciis obscurent. . .“

2. Krsni kumovi zovu se sponsores, fidejussores,[1]) patrini, qui spirituales filios suos, quos de Baptismi fonte susceperint ubi opus fuerit opportune docere tenentur.[2]) Kako će pako moći tim časnim imenima i službi (kad ustreba) zadovoljiti onaj, koji javno ne vjeruje u vjeru svoga kumčeta? Tada bo i ne treba kuma, jer čemu takav kum? (Ili zar samo zato, da kumčeta svoga dariva kolačima?) To bi bila i toli pogubna i smutljiva *communicatio in divinis cum acatholicis*, koju crkva toliko osugjuje, a Aichner (Compendium Juris ecclesiastici. Brixinae 1874. p. 155. 156.) govoreći napose o kumovima veli: „Acatholicos tanquam patrinos adhibere non licet, tum quia valde dedecet eos positive cooperari in administrando sacramento, tum quia eorum religio officio patrinorum repugnat, quo sponsores fidei et religiosae educationis quoad eos sunt, quos ex baptismate susceperunt.“ Tako uče uopće i svi drugi bogoslovi, koji o tom govore, poimence sv. Alfonzo: „Illicite sunt patrini . . . haeretici, qui *nullo casu* videntur advocandi, quia ea advocatio esset protestatio quasi falsae religionis, cum nonnisi de falsa fide sint sponsuri.“ (Theologia moralis libr. VI. n. 156.)

3. S. C. Officii je 10. svib. 1770. *absolute zabranila*, da nijedan katolik ne smije kumovati kod heretičkoga krsta; odakle a potiori zaključujemo, da još više zabranjuje kumovati nekatoliku kod katoličkoga krsta, jer u prvom slučaju

[1]) Can. 105. D. IV. de Consecr.
[2]) Rimski i Zagrebački Ritual n. n. mj.

bi kum u pomanjkanju kumčetovih roditelja imao ipak pravo podučavati ga u katoličkoj vjeri, dok u drugom slučaju mogao bi ga heretički kum učiti herezu, nad kojom se crkva najviše zgraža.

Da čujemo samo jednu odluku sv. zbora Romanae et Universalis Inquisitionis, kako on strogo zabranjuje nekatolicima kumovati kod katoličkoga krsta.

„*De Patrino haeretico non admittendo.* In aliqua paroecia Hungariae accidit, ut mater a Fide Catholica apostataverit, quia parochus in baptizanda eiusdem prole patrinum haereticum, inhaerendo legibus Ecclesiae, reiecerit: quum vero ex declaratione Sacrae Poenitentiariae die 10. Decembris 1860., ad 10. notorie censuratus ad munus patrini admitti possit, si ex eius reiectione gravia damna imminere videantur; quaeritur, utrum haec declaratio etiam ad patrinos haereticos extendi possit, an vero praestet, sicut nonnulli volunt, in huiusmodi casibus difficilibus baptismum sine patrino administrare?

S. Rom. et Univ. Inquisitio feria IV. die 3. Maii 1893. respondere censuit: *Negative, et praestare, ut baptismus conferatur sine patrino, si aliter fieri non possit.*“

Odluka pako sv. Penitenciarije od 10. prosinca 1860. glasi ovako:

„Quomodo se gerere debeant parochi in celebratione matrimoniorum illorum, qui notorie in ecclesiasticas censuras inciderint?

Respondetur: Curandum pro viribus, ut ecclesiasticis censuris innodati debito modo cum Ecclesia reconcilientur; ac si reconciliari recusent, et, nisi matrimonium celebretur, gravia inde mala imminere videantur, Parochus Ordinarium consulat, qui habita rerum et circumstantiarum ratione omnibusque perpensis, quae a probatis auctoribus et praesertim a Sancto Alphonso, libro 6. tractatu 1. capitulo 2. numero 54. traduntur, ea declaret, quae magis expedire in Domino iudicaverit, exclusa tamen semper missae celebratione.

*

Item: Quomodo se gerere debeant Episcopi et Parochi, si quis ex supradictis censura innodatis se sisteret, ut sive in Sacramento Confirmationis sive Baptismatis Patrinum gerat?

Respondetur: Ut in praecedenti." (Acta S. Sedis, Vol. XXVI. pag. 448.)

Dakle pa makar katolička stranka htjela istupiti iz krila katoličke crkve, ne smije se nekatoliku dopustiti, da kumuje kod katoličkoga krsta, i bolje je u tako teškim slučajevima krstiti bez svakoga kuma, kad drukčije biti ne može, nego li da nekatolik kumuje. A valja znati, da se kod svečanoga krštenja zahtijeva kum pod smrtni grijeh. Ako dakle crkva dopušta, da se radije krsti bez svakoga kuma nego li sa nekatoličkim, to je onda još veći grijeh pripustiti nekatolika za kuma. I to je sasvim u redu, jer krst (to isto valja i o potvrdi) je svečani čin katoličkoga bogoslužja, kojemu active nijedan nekatolik bez svetogrgja udioništvovati ne smije. To bi bila tako zvana *communio in sacris.* I zbilja, kako će nekatolik odgovarati za dijete, da vjeruje u katoličku crkvu, i obvezat se, da će ga (u nuždi) u katoličkoj vjeri uzgojiti, kad o toj vjeri nije osvjedočen, pače ju javno taji? Zar to ne bi bilo igrati glumu u najsvetijem činu? Gassner (Handbuch der Pastoral 1881. S. 652.) veli, da je to i ne obazirući se na crkvene propise, u sebi nedopušteno (intrinsece malum.) Po tom neka se župnik unaprijed pobrine, da nekatolik nijednomu katoliku ne dogje za kuma. Dogje li ipak n. pr. na krst, a župnik ga nikako ne može odbiti, neka barem pazi, da se isti djeteta kod krštenja ne dotakne. I tako ne će biti kum, pa se on koliko gradio kumom. U tom slučaju, neka kojega katolika n. pr. zvonara odredi za kuma. Nema li nikoga, a on neka, kako najbolje može i znade, polije krštenika bez svakoga kuma, makar ga sam morao u svojim rukama držati i ujedno polijevati.

Nekatolik niti po drugomu (per procuratorem) pa makar katoliku ne smije kumovati, jer „Qui facit per alium, perinde est ac si faciat per se ipsum."

Katkada se doduše čita u javnim novinama, da koja visoka katolička osoba ili sama po sebi ili po drugomu kumuje kod nekatoličkoga krsta i obratno, a ne čita se, da crkva to osugjuje. Nu to ništa ne dokazuje; jer od mučanja crkve ne može se zaključiti, da ona to i odobrava. Ne odgovara pako, jer ju ili nitko ne pita, ili ima važnih razloga, da muči. Da navedemo samo jedan slučaj. Prije više godina imao je jedan vladajući nekatolički knez kumovati na krstu djeteta katoličkih roditelja. Dočuvši za to župnik poruči knezu, da to ne smije biti. Na to se sam knez za to brzojavom obrati u Rim. No i iz Rima dobi niječan odgovor, premda se Rimska Stolica mogla bojati za katoličku crkvu neugodnih posljedica u dotičnoj kneževini. Nego knez bio pametan, koji je štovao tugje uvjerenje.

III. O krsnom imenu.

U župi X. bio zavladao običaj, da su mnogi roditelji davali svojoj djeci takva krsna imena, koja se ne nalaze u Martirologiju, kao Zvonimir, Krešimir, Zdenko, Zora, Danica i t. d. Novi župnik Tvrdoglavić je svako takvo ime zamijenio imenom kojega sveca; pa ako bi se koji roditelji tomu već unaprijed usprotivili, ne htjede im djece krstiti. Pita se:

1. Tko ima pravo djeci davati krsno ime?

2. Kakvo smije biti to ime?

3. Što se ima suditi o postupku župnika Tvrdoglavića?

Ad primum. Kao što se u starom zavjetu novorogjenoj djeci kod obrezanja davalo ime, isto tako običaje se od najstarije davnine davati i na krstu, i to ne samo djeci već i odraslima. Daje se pako i odraslima drugo ime nego su ga prije imali zato, da, kako veli Baruffaldus „mutata religione mutetur et nomen juxta illud Ps. 15.: Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus, nec memor ero nominum eorum per labia mea." Pa kako su u starom zavjetu djeci davali imena njihovi roditelji, tako je i u novom zavjetu, te

se svi slažu u tom, da pravo davati djeci krsna imena spada u prvom redu na njihove roditelje. S toga i veli pokrajinski sabor ostrogonski od god 1858.: „Ne autem eadem in una familia habeantur continuo nomina, *consulant parochi fidelibus prole benedictis, ut nomina Sanctorum in familia nondum exi stentia eligant.*" To pravo roditelja treba štovati, jer inače bi roditelji mogli svojoj djeci mijenjati krsna imena, a to bi moglo dati povoda mnogim smetnjama i neprilikama.

Ad secundum. Glavno je za nas: kakvo smije biti krsno ime? O tom veli Rimski i diecezanski Ritual ovo: „Curet (parochus) ne obscoena, fabulosa aut ridicula, vel inanium deorum vel impiorum ethnicorum nomina imponantur; sed potius, quatenus fieri potest, Sanctorum; quorum exemplis fideles ad pie vivendum excitentur, et patrociniis protegantur." *(De Bapt. tit. 10. n. 24.)* Prema tomu ima se nastojati, da roditelji ne davaju svojoj djeci imena sramotna, smiješna, ispraznih bogova i bezbožnih pogana, već po mogućnosti imena svetih, da se krštenici u ove ugledaju, i da im isti budu zagovornici kod Boga. Lijepo veli o tom Barbosa (De off. Parochi P. II. c. 18. n. 17.): „Sicut Christiani a Christo dicuntur, ita aequum censetur, ut ipsi a Christi militibus, qui sancti fuerunt, nomina sua ducant . . . Quia malum nomen habet sinistram suspicionem, et ex bono nomine oritur bona praesumptio."

Nego pita se ovdje, da li se bezuvjetno imadu na krstu davati imena iz Martirologija? Na to odgovaramo, da je to samo savjet a ne zapovijed. Ritual Rimski kaže: „*Curet* (parochus) . . . *quatenus fieri potest* . . ." Tako uče Berengo (Enchir. Paroch. p. II. c. 3.), Scavini (Theol. Mor. lib. III., tr. 9., n. 84.) i mnogi drugi. A slijedi to i iz jedne izjave sv. zbora Officija. Kardinal naime de Tournon kao apostolski poslanik u Kini i Indiji bio je 23. siječnja 1704. za one pokrajine megju ostalim izdao ovu naredbu: „Item *praecipimus*, ut, juxta laudabilem Ecclesiae consuetudinem, semper imponatur baptizando a baptizante nomen alicujus Sancti in

Martyrologio Romano descripti, omnino interdictis nominibus idolorum vel falsae religionis Poenitentium, quibus gentiles utuntur, et neophyti hactenus appellari consueverunt, antequam essent per baptismum divinae gratiae renati." Sv. zbor Officija je ovu naredbu 21. siječnja 1733. ovako ispravio: „Eminentissimi dixerunt: Moderandum esse decretum, deleto verbo *praecipimus*; cum clausula: *Curet quantum fieri potest*; firma remanente interdictione quoad nomina idolorum et falsae religionis Poenitentium." Ovaj zborov ispravak potvrdio je papa Klement XII. i Benedikto XIV. u bulli *Omnium sollicitudinum* od 12. rujna 1744.

Ad tertium. Prema tomu svatko može lako prosuditi postupak župnika Tvrdoglavića. Kako je vidjeti on je u svojoj revnosti prenapet. Za njega je dosta, ako nastoji nagovoriti roditelje, da svojoj djeci dadu imena svetaca, koja se nalaze u Martirologiju. Ne pristaju li na to, to on nema prava mijenjati po njima opredijeljena imena, osim ako su to očevidno praznovjerna imena. Lijepo o tom piše Del Vecchio (kod Scavinia n. n. mj.): „Etsi non facile acquiescendum, volenti imponere nomen ethnicorum, prae oculis tamen habere debet parochus, tum ethnica nomina alicubi in usu recepta esse puta Herculem vel Scipionem, tum Rituale nihil de hac re praecipere, sed praescribere tantum ut parochus *curet* . . . Excipe nomina, quae superstitionem subaudiunt, vel etiam praeseferunt, quae nullo modo permittenda sunt, tum ipso naturali jure, tum ex Bulla Benedicti XIV. *Omnium sollicitudinum*."[1])

Najgore pako radi novi župnik Tvrdoglavić u tom, što ne će da krsti djecu onih roditelja, koji bezuvjetno zahtijevaju, da se njihovoj djeci dadu i takva imena, kojih nema u Martirologiju, premda to nisu nikakva ružna ili praznovjerna imena; jer takva djeca izložena su pogibli, da bi mogla umrijeti bez krsta. Lijepo kažu naša braća Slovenci: *Nobena naglost ne valja*, čemu bi mi dodali: a još manje tvrdoglavost.

[1]) Valja znati, da je ova bula bila izdana samo za Indiju i Kinu, gdje je takova strogost bila potrebita.

Da navedemo samo jednu anekdotu, koju smo čuli od jednoga profesora Pastorala. Neka grofica rodila kćerku, koju je na svaki način htjela zvati Olivom. Župnik se usprotivi, jer da to nije ime svetice, pak dade djetetu ime one svetice, koje se onaj dan bilježilo u koledaru. Kad su dijete donesli od krštenja kući, majka ga poljubi i milo nazove: Olivo! lijepa moja Olivo! Na to joj rekoše kumovi, da se ne zove Oliva već Rufina, pošto joj je župnik promijenio ime. Kažu, da su žene poslije poroda jako ćutljive. Majka se zbog te promijene kćerkina imena tako rastuži, da je od žalosti oboljela i umrla. Eto koliku je nesreću prouzročio taj župnik svojom nesmotrenošću, a kad tamo Oliva je ime jedne svete djevice, koja dolazi u Martirologiju 3. lipnja. Poznavali smo i mi jednoga župnika, koji je ne obazirući se ni najmanje na volju roditelja, davao na krstu djeci sploh samo takva imena, kakvo je tko donio t. j. koje se onaj dan bilježilo u direktoriju. S toga i imade u toj župi vrlo različitih i neobičnih imena, pa i takvih, s kojima se narod samo ruga. Tko ne vidi, kako je župnik Tvrdoglavić u svojoj pretjeranoj revnosti pogriješio!

---

112. O krstu u nuždi.

Kapelan Milan bio pozvan k bolesnoj rodilji. Providivši ju sakramentima umirućih, rodi ona dijete, ali tako slabo, da se bilo bojati za njegov život. Kapelan ga krsti u ljubičastoj štoli (premda je sobom imao i bijelu štolu, u kojoj je donio sv. pričest) sa svim obredima, samo što ga je mjesto katekumenskim uljem i krizmom (pošto ovih ulja pri ruci nije imao) pomazao bolesničkim uljem. Pita se je li kapelan dobro radio? Da uzmognemo na to pitanje odgovoriti, valja da navedemo:

1. Kad je nužda, da se dijete smije kod kuće krstiti?
2. Kako se ima tada krstiti?

Ad primum. Nužda, kad se smije dijete kod kuće krstiti jest: a) ako se isto nalazi u smrtnoj pogibli; b) ako bi mu

nošenje u crkvu moglo biti jako opasno po zdravlje, jer se n. pr. rodilo u 7. ili 8. mjesecu, a crkva je daleko ili vlada ciča zima; c) ako roditeljima prijeti velika pogibija osramoćenja, jer n. pr. živu u tajnom priležništvu; d) ako se dijete zbog kakve zapreke, kao povodnje, progonstva i t. d. ne može nositi u crkvu. Tada se smije dijete krstiti u kući. Samo djeca kraljevska i velikih knezova smiju se uopće krstiti u njihovim kapelama, ako to zahtijevaju. Uči to sve Ritual Rimski i diecezanski. „Itaque necessitate excepta, in privatis locis nemo baptizari debet; nisi forte sint regum aut magnorum principum filii, id ipsis ita deposcentibus, dummodo id fiat in eorum capellis seu oratoriis, et in aqua baptismali de more benedicta." (De Sacram. Baptismi.) Po tom ni grofovska ni baronska djeca ne smiju se krstiti kod kuće. Za njih se hoće biskupova dozvola. (Baruffaldus in Rit. Rom. Tit. de Bapt.)

Izvan nužde dakle smije se krstiti samo u crkvi, i to samo u onoj crkvi, gdje je krstionica. „Ac licet urgente necessitate ubique baptizare nihil impediat, tamen proprius Baptismi administrandi locus est Ecclesia, in qua sit fons baptismalis, vel certe baptisterium prope Ecclesiam." (Rit. Rom. et Archid. Zagrab. l. c.) Ni u sakristiji ne smije se svečano krstiti bez biskupove dozvole, pa makar bio gdje takav običaj. „An ubi viget consuetudo liceat Baptismi sacramentum solemniter administrare in *Sacristia* Cathedralis? S. R. C. 16. Mart. 1861. ad 2. respondit: *Negative* nisi adsit rationabilis causa ab Archiepiscopo approbanda."

Ad secundum. Sad se pita, kako se smije i ima krstiti, kad svećenik u nuždi krsti kod kuće? Na to odgovara Ritual Rimski i diecezanski (l. c.) ovako: „Sacerdos omissis quae Baptismum praecedunt, eum baptizet, ter vel etiam semel infundens aquam super caput ejus in modum crucis dicens: *Ego te baptizo in nomine Patris etc.* Si non habeatur aqua baptismalis, et periculum impendat, sacerdos utatur aqua simplici; deinde si habeat chrisma, liniat eum in vertice

dicens: *Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi etc.* Postea dat ei linteolum candidum dicens: *Accipe vestem candidam etc.* Si supervixerit, suppleantur alii ritus omissi."

To vrijedi samo onda, kad se dijete u nuždi krsti kod kuće. Ne valja pako tu nuždu pomiješati sa povlasticom, koju imadu kraljevi i veliki knezovi, da im se djeca, ako to hoće, krste u njihovim kapelama, i kad biskup iz razložnoga uzroka dopusti, da se tko izvan crkve krsti. Jer u ovim slučajevima krsti se dijete sa svim obredima, kao da se u crkvi krsti.

Prema Ritualu dakle i Rimskom i diecezanskom kad svećenik u nuždi kod kuće krsti, ima najprije polijeti dotičnika po glavi; onda ako ima uza se krizmu, pomaže ga ovom na tjemenu; napokon predade mu bijelu odjeću. Dok se ostali obredi, propisani prije polijevanja, imadu nadomjestiti u crkvi, ako dijete još živе.

Ad tertium. Kapelan Milan u mnogom je pogriješio. Pogriješio je: 1. što je nad krštenikom obavio molitve i obrede propisane prije polijevanja, koje su se u ovom slučaju imale nadomjestiti jedino u crkvi, ako je dijete ostalo živo; 2. što je krstio u ljubičastoj štoli, dok je morao krstiti u bijeloj štoli, koju je sobom imao, pošto je u ovoj nosio sv. pričest; 3. što je krštenika pomazao mjesto krizmom bolesničkim uljem, koje mazanje je u ovom slučaju, pošto nije imao pri ruci krizme, morao sasvim ispustiti; 4. mažući krštenika bolesničkim uljem mjesto katekumenskim, počinio je dvostruku pogrješku: a) jer je to mazanje propisano prije polijevanja, koje mazanje se u nužnom krštenju kod kuće obaviti ne smije; b) jer je upotrebio ulje u drugu svrhu posvećeno. Da se kapelanu Milanu ima sve pripisati u grijeh, vidi se iz ove odluke sv. zbora za obrede.

Calaguritana et Calceaten. „Canonicus Poenitentiarius Cathedralis Calceaten. in Hispania Joseph Tiburtius Calleja Emis PP. sacris tuendis ritibus Praepositis dubium quoddam hisce conceptum verbis definiendum, atque enodandum subjecit.

Parochus in casu necessitatis periclitantem puerum stola violacea indutus domi baptizavit, eique Sacrum Chrisma et Oleum Sacrum, quod secum detulit, imposuit, prout in Rituali Romano. Quaeritur an bene vel male se gesserit in casu unctionis extra Ecclesiam?

Et S. R. Congregatio, exquisita prius, habitaque sententia alterius ex Apostolicarum Caeremoniarum Magistris scripto pandita typisque vulgata, ad relationem Emi. ac Rmi. D. Card. Julii Mariae de Somalia Episcopi Ostiensis et Veliternensis, Sacri Collegii Decani ac Sacror. Rit. Congregationis Praefecti, respondendum censuit: *Juxta votum,* nimirum, *Parochum male se gessisse, baptizando cum stola violacea, et liniendo puerum periclitantem extra Ecclesiam Oleo etiam Cathecumenorum. In casu enim necessitatis, juxta Ritualis praescriptum, omnia sunt omittenda, quae Baptismum praecedunt quaeque postmodum supplenda sunt in Ecclesia, ad quam praesentandus est puer cum convalescit.*" Et ita respondit. Die 23. Septembris 1820. (Gardellini Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum, tom. 7 pag. 28—30.)

---

113. O krštenju obraćenika protestanta.

U župi X. prijavio se župniku Dvojnikoviću protestant, da želi prijeći u krilo katoličke crkve. Župnik ne zna, bi li ga krstio ili ne. S toga ide k susjednim župnicima, da mu savjetuju, što mu je raditi. Jedan mu reče, da ne smije krstiti protestanta, jer da je valjano kršten; drugi, da ga mora krstiti *absolute;* dok mu treći kaza, da ga je dužan krstiti *sub conditione.* I tako je sada Dvojniković još više smeten. Pita se, što mu je raditi?

Odgovor. Za takav slučaj izdao je sv. zbor Officija ove dvije odluke, kojih valja da se svaki drži.

Prva odluka glasi: *„In Harlemen.* I. An baptizati ab haereticis promiscue sint sub conditione baptizandi? II. An saltem illi, quos non constat in particulari valide baptizatos esse?

S. C. S. Officii 6. Aprilis 1859. respondit: Ad I. et II. detur responsum latum a S. C. Concilii sub die 27. Martii 1683., nempe non esse rebaptizandos, nisi adsit dubium probabile de invaliditate baptismi."

Druga odluka: „Utrum conferri debeat baptismus sub conditione haereticis, qui ad catholicam fidem convertuntur e quocunque loco proveniant et ad quamcumque sectam pertineant? R. Negative: sed in conversione haereticorum a quocumque loco vel a quacumque secta venerint, inquirendum est de validitate baptismi in haeresi suscepti. Instituto igitur in singulis casibus examine, si compertum fuerit, aut nullum aut nulliter collatum fuisse, baptizandi erunt absolute. Si autem pro tempore et locorum ratione, investigatione peracta, nihil sive pro validitate, sive pro invaliditate detegatur, aut adhuc probabile dubium de baptismi validitate supersit, tunc sub conditione secreto baptizentur. Demum, si constiterit, validum fuisse, recipiendi erunt tantummodo ad abjurationem et professionem fidei." S. C. S. Officii 20. Novembris 1878.

Po tom župnik Dvojniković valja da iztraži, je li dotični protestant valjano kršten ili nije. Pa ako dozna, da nije valjano kršten, mora ga krstiti bezuvjetno. Dvoji li o valjanosti krsta, krstit će ga uz uvjet. Je li se uvjerio, da je valjano kršten, tada ga ne smije ni uz uvjet krstiti.

---

114. Jesu li vjernici dužni primiti sakramenat potvrde?

Petar, katolik nemaran za svoje kršćanske dužnosti, ostari a da još nije bio potvrgjen, premda je za to imao često puta zgodnu prigodu. Župnik Opreznik ović ga svakom zgodnom prilikom opominjao, da primi sakramenat potvrde, ali badava; nu nikad mu nije hotio kazati, da je na to dužan pod smrtni grijeh, pošto se bojao, da ga ne će posluhnuti i tako dati povoda još većemu grijehu. I tako Petar umrije bez sakramenta potvrde, no provigjen drugim sakramentima. Pita se:

1. Je li Petar bio pod smrtni grijeh dužan primiti sakramenat potvrde?

2. Je li župnik dobro radio?

Ad primum. Da sakramenat potvrde nije neophodno, ili kako se veli *necessitate medii*, nuždan za spasenje, to je sigurno. Da li je pako nuždan *necessitate praecepti*, o tom se prepiru bogoslovci. Evo, što o tom veli D' Annibale: „Quaestionis est, an hoc sacramentum (i. e. confirmationis) sit necessarium necessitate praecepti; quidam negant, alii affirmant, et grave esse putant: ergo lex dubia est." (Theol. mor. n. 282.) Po tom se Petru moglo samo savjetovati, da prime sakramenat potvrde, podnipošto pako siliti ga na to, osobito ne pod smrtni grijeh.

Ad secundum. Župnik Opreznikovič je posve dobro radio, što je Petra opominjao, da se dade potvrditi; a radio je i veoma mudro, što mu nije kazao, da je na to dužan pod smrtni grijeh, pošto je to dvojbeno. Dapače on bi bio i onda mudro radio, kad bi bio siguran, da je Petar bio pod smrtni grijeh obvezan primiti sakramenat potvrde, pošto se od svoje opomene nije nadao sigurnom uspjehu; jer je bolje ostaviti pokornika *in bona fide* ili u materijalnom grijehu, nego li ga učiniti formalnim grješnikom.

---

115. Smije li krsni kum kumovati svomu kumčetu i na potvrdi?

U župi X. je običaj, da krsni kum kumuje svomu kumčetu i na potvrdi. Pita se, da li se to smije?

Na to odgovaramo, da to ne smije biti izuzam nužde. (Isp. cap. 100 dist. 4. de consecr., Acta S. Sedis, Vol. XVI. pag. 537. seqq.) A to je poglavito zato odregjeno, ako jedan kum umre ili zanemari svoje dužnosti, da ih barem drugi ovrši. Nego spomenuti zakon ne veže pod smrtni grijeh. (Isp. sv. Alfonza Theol. Mor. libr. VI. n. 187.)

---

116. O posvećivanju čestica.

U župi X. ima samo jedan ciborij. O uskrsu dogodi se često, da se mora posvetiti mnogo čestica za pričesnike. Župnik misli, bit će najbolje, ako ih posvetim na posebnom korporalu, pak tako i učini. Pita se, je li dobro uradio, pa ako nije, kako je imao raditi?

Na to je točno odgovorio sv. zbor za obrede. Pitalo se naime: „Juxta Rubricas Missalis p. II. tit. 5. n. 3. hostiae pro communione populi consecrandae ponantur vel super corporale, vel in alio calice seu vase: quaeritur, an per illud vas intelligere liceat aliam patenam, in qua ponerentur hostiae consecrandae? Insuper an hostiae consecrandae poni possint in alio corporali plicato in parte corporalis superposito, quod tempore oblationis et consecrationis explicetur ut discooperiantur hostiae?“ Et S. R. C. respondit: „Si multae sunt particulae consecrandae, satius est eas ponere in pyxide: si paucae, poni possunt in alia patena, *numquam vero in alio corporali complicato.*“ Die 12. Augusti 1854. In Lucion. ad 19. (Anal. Jur. Pont. II. pag. 2192.)

---

117. Smiju li se čestice posvećivati izvan posvećenoga kamena?

Svećenik Augustin običaje misiti na neposvećenom oltaru, na kom je samo malen posvećen kamen ili tako zvani *portatile.* Često puta posvećuje on na tom oltaru i čestice znajući, da ne stoje na posvećenom kamenu te drži, da je dosta, ako su na korporalu. Pita se, radi li taj svećenik dobro?

Odgovor. Najprije valja da kažemo, što o tom veli rubrika Misala. „Altare, in quo sacrosanctum Missae sacrificium celebrandum est, debet esse lapideum et ab Episcopo consecratum, vel saltem ara lapidea similiter ab Episcopo consecrata in eo inserta, quae tam ampla sit ut hostiam et majorem partem calicis capiat.“ (Tit. XX.) Ovu rubriku tumači Gavant ovako:

„Lapidea debet esse vel inclusa vel superposita ligneae, vel alterius materiae . . . Hic autem jubetur ut sit inserta ad majorem cautelam: sed tamen emineat aliquantulum, ut ejus limites a sacerdote facile dignosci possint.“ (Pars I. tit. XX.)

Nadalje propisuje rubrika: „Si (sacerdos) est consecraturus plures hostias pro communione facienda, quae ob quantitatem super patena manere non possint, locat ea super corporale ante calicem, aut in aliquo calice consecrato vel vase mundo benedicto ponit eas retro post calicem, et alia patena seu palla cooperit.“ (Tit. II. n. 3.) Na ovu rubriku veli Merati: „Quando consecrandae sunt plures particulae pro communione laicorum fidelium et aliorum non celebrantium, quae ab quantitatem super patenam manere non possunt (quando enim particulae paucae sunt, uti quinque vel sex, debent poni supra patenam, et subtus hostiam, ad offerendas illas una cum hostia simul et post oblationem ponantur super corporale separatae ab hostia; ita tamen, ut remaneant supra petram et ex parte sinistra celebrantis, juxta communem usum; sed ante calicem juxta rubricam superiorem), sacerdos dum aptat calicem initio Missae, eas locat super corporale; ita ut mox diximus remaneant super petram sacram et ante calicem, juxta superiorem rubricam, et ut docent etiam Quarti *hic,* Bissus *litera S. num. 20. § 8,* Hipolytus a Portu *tit. 2. rubr. 3. num. 3.* aut juxta usum magis communem a parte evangelii, seu a sinistra celebrantis; ut docent Caeremoniale Missae privatae cap. 11. *de consecrat. particular. et de communione fidelium § 1.* nec non Gervasi supra *§ Se poi.*“

Odatle slijedi:

1. Da oltar ili mala ploča, na kojoj se misi, ima biti samo od kamena.

2. Da ista mora biti tako velika, è na njoj može stajati hostija i veći dio kaleža.

3. Da se čestice imadu staviti na korporal, i to, ako ih je malo pred kalež, a ako ih je više u posebnoj posudi otrag kaleža.

4. Da sve to ima biti na posvećenom kamenu, koji treba da malko strši, è se može lako raspoznati. Tako barem uče Gavant i Merati.

Nego što onda, ako je posvećena kamenita ploča uklopljena u stol oltara tako, da se ista ne može raspoznati, ili je tako malena, da na njoj ne može stati van samo velika hostija i veći dio kaleža, podnipošto pako i posuda s česticama? Ili drugim riječima, smiju li se čestice posvetiti i izvan posvećenoga kamena? Rubrika, kako vidjesmo, propisuje samo to, da posvećen kamen ima biti tako velik, è na njem može stati hostija i veći dio kaleža; pak dodaje, da se posuda s česticama ima postaviti otrag kaleža. Odatle moglo bi se zaključiti, da čestice pod konsekracijom ne moraju baš biti na posvećenom kamenu, pošto je to po rubrici katkada upravo nemoguće. Budući pako da drugih odluka, koliko je barem nama poznato, nema, koje bi zapovijedale, da se čestice imadu staviti na posvećen kamen, to onda ništa ne priječi, a da se iste ne bi smjele posvetiti i izvan posvećenog kamena.

Niti tu vrijedi ono, što rubrika kaže, da se samo na posvećenom kamenu smije misiti, a čestice, koje se tada posvećuju, da sačinjavaju dio mise. Istina je, da posvećene čestice sačinjavaju dio mise, ali tek drugotno; pošto misa je i bez njih potpuna. Pa kako se ne griješi proti štovanju presvetoga oltarskoga sakramenta, ako se ovaj kod izlaganja bud u ciboriju bud u monstraciji stavlja samo na korporal, isto tako nema grijeha, ako se čestice posvete samo na korporalu pa makar i izvan posvećenoga kamena. No sve to valja samo onda, ako je posvećen kamen tako malen, da se na nj upravo ne može staviti posuda sa česticama; jer ako je isti dosta velik, tada se imadu svakako na nj staviti. Po tom neka misnik, čim dogje na žrtvenik, popipa, gdje je posvećen kamen, da se znade ravnati. Ne može li toga spoznati, nije dužan dizati stolnjake oltara, da se o tom uvjeri, pošto toga rubrika nigdje ne propisuje; to je samo biskupova dužnost kod kanoničke vizite.

Iz svega ovoga, što smo dosele rekli, slijedi, da se svećenik Augustin u našem slučaju ne može osuditi, što posvećuje čestice izvan posvećenoga kamena, kad ove zbog malena prostora ne može na nj staviti, samo ako je siguran, da na njem stoji velika hostija i veći dio kaleža. Tako uči biskup Kažimir Gennari (Consultazioni str. 599—602), dok Bucceroni (Casus conscientiae str. 418—419) veli, da se čestice imadu uvijek posvećivati na posvećenom kamenu.

---

118. O čuvanju euharistije.

Biskup Higin dopustio sveudilj čuvati euharistiju: 1. u javnim kapelama; 2. u kapelama pobožnih zadruga, recimo, milosrdnih sestara; 3. u sjemenišnoj kapeli. Pita se, je li to smio?

Na to je pitanje odgovorio sv. zbor za obrede 8. ožujka 1879.: *„Implorandum est indultum a S. Sede.“*

---

119. Smije li se euharistija u istoj crkvi sveudilj čuvati na dva žrtvenika?

U stolnoj crkvi X. je običaj, da se euharistija sveudilj čuva na dva žrtvenika, i to na velikom žrtveniku i pobočnom. Župnika te crkve Nikolu već više puta upozoriše svećenici, da se to protivi crkvenim zakonima; no on se uvijek izgovara, da je to od vajkada u onoj crkvi običaj i kušao ga svaki put opravdati time, što treba euharistiju čuvati na pobočnom žrtveniku u ciboriju zbog pričesti vjernika, a na velikom u monstranciji, jerbo se na njem svake nedjelje i blagdana služi rana misa coram exposito Sanctissimo. Pita se, tko ima pravo, župnik Nikola ili oni svećenici, koji prigovaraju njegovu postupku?

Odgovor. Da župnik ima krivo, evo nekoliko odluka sv. Rimske Stolice. S. C. Episc. et Reg. 13. listopada 1620. glede toga odluči ovo: „SS. Eucharistiae Sacramentum asservan-

dum esse *uno tantum* in loco cujuscumque ecclesiae, in qua custodiri debet, potest aut solet." Taj zakon veže i onda, pa makar crkva bila ujedno i stolna i župna. Biskup augustanski (Augustae Praetoriae) bio predložio sv. zboru za obrede: „Quod SS. Eucharistiae Sacramentum continuo retinetur in Ecclesia super duplici Altari, nimirum super Altare Chori, et super alio S. Joannis Baptistae, ratione Parochiae eidem Cathedrali unitae." Na to mu je sv. zbor 21. srpnja 1696. (n. 3243. ad 3.) odgovorio: „Sacratissimam Eucharistiam servandam esse *in uno tantum* Altari, designando ab Episcopo."

Nego župnik se pozivlje na *običaj* a mogao bi primjetiti i to, da te odluke nikoga više ne vežu, pošto su već zastarjele, budući da su izdane jošte sedamnaestoga stoljeća. No i na to evo mu odgovora. Jedan nadbiskup pitao je god. 1861.: „Utrum ferri possit *consuetudo* plurium Ecclesiarum hujus Arhidioeceseos et praesertim Regularium, asservandi SS. Eucharistiam *in duobus* aut tribus Altaribus? et nonnumquam occasione novendialis aut alicujus festivitatis transferendi etiam in aliud Altare, diversum ab illis, in quibus ordinarie asservatur?" Na to mu je sv. zbor za obrede 16. travnja 1861. odgovorio: „*Negative.*" Tako naregjuju i mnogi pokrajinski sabori. Da navedemo samo pokrajinski sabor praški od god. 1860., koji veli: „Cum Corpus Domini *in uno tantum* ejusdem ecclesiae loco ab Episcopo designando custodiri debet. . ."

Po tom župnik ne može ničim opravdati svog protuzakonitog postupka. A valja znati i to, da se u jednoj samo crkvi ili župi ne može nikada uvesti zakoniti liturgički običaj. U gore spomenutom slučaju dotične nadbiskupije vladao je taj običaj u više crkava, pa ga je ipak Rimska Stolica zabacila. K tomu naš župnik može lako tu zlorabu dokinuti (a i dužan je to), ako naime svake subote posveti euharistiju za monstranciju, a svakoga ju ponedjeljka konsumira, što mu za cijelo nit može, nit smije biti teško. U slučaju pako, da se u nedjelju poslije podne ne drži blagoslov cum eodem

Sanctissimo, može se euharistija u monstranciji konsumirati još one iste nedjelje u kojoj slijedećoj misi, ili što je još najbolje, prenesti poslije rane mise na njezin žrtvenik, kao što bi i najbolje bilo, da se i neposredno prije te mise sa njezinog žrtvenika donese na veliki žrtvenik.

To, što se misa svake nedjelje i blagdana služi na velikom žrtveniku coram Sanctissimo exposito, nije dovoljan razlog, da bi se euharistija smjela sveudilj čuvati na dva žrtvenika. Evo i za to jedne novije odluke. Pitalo se: „Utrum occasione alicujus Festi, Tridui, Novendialis, aut Mensis v. g. Maji B. M. V. dicati, Junii in honorem SSmi Cordis Jesu, liceat SS. Eucharistiam ab altari Majore super quo asservatur, ad altaria transferre in Ecclesiae lateralibus erecta, ut in Festo sive per Triduum, Novendiale, Mensem, et Sacra Communio in iis distribuatur et populo Benedictio impertiatur?" A sv. zbor za obrede 2. lipnja 1883. in Cuneen. odgovori: „Affirmative, dummodo tamen Sanctissima Eucharistia *in duobus altaribus continuo non asservetur.*" (Isp. Acta S. Sedis, Vol. XXII. pag. 189. i 191. ad dub. 6.) I u Rimu se više puta vrši služba Božja coram Sanctissimo na žrtveniku, na kom se euharistija sveudilj ne čuva; nu ova se neposredno prije službe donese na dotični žrtvenik, i čim se ista svrši, prenese se opet na njezin žrtvenik, tako da se zatvorena euharistija nikada ne drži na dva žrtvenika. I to je najpravilnije.

Ovdje nam je spomenuti još i to, da se euharistija uslijed odluke sv. zbora za obrede, te biskupa i redovnika u stolnim i zbornim crkvama ne smije čuvati na velikom žrtveniku, već u kojoj kapeli u brodu crkve, koja se kapela ne vidi iz kora ili svetišta; dok se u župnim i samostanskim crkvama ima čuvati na velikom žrtveniku kao najčasnijem.

Evo za to odlukâ sv. Rimske Stolice, i to najprije koje se tiču *stolnih i zbornih* crkava. „Tabernaculum SS. Sacramenti in Cathedralibus non debet esse in Altari majore propter functiones pontificales, quae fiunt versis renibus ad Altare" (S. C. Ep. et Reg. 10. Febr. 1579.; 29. Aug. 1594.; 28.

Nov. 1594.); „SS. Eucharistiae Sacramentum reponatur in alterutra ex lateralibus Aediculis, quae non sit e conspectu Chori“ (S. R. C. 14. Junii 1845. in Romana n. 1883.[1]) ili kako veli Caeremoniale Episcoporum (lib. II. cap. XXX. n. 5.): „in Capella, quae non debet esse in conspectu altaris majoris, sed in navi, seu loco separato, ita ut, quoad fieri possit non videatur ab his, qui Missae majori intersunt, ne continuo genuflectere cogantur, propter reverentiam SS. Sacramenti.“ To se sasvim točno obdržava u svim rimskim crkvama, u kojima se drži kanonički kor.

Što se pako tiče *župnih i samostanskih* crkava, Ritual Rimski (de SS. Euchar. Sacram.) kaže: „Tabernaculum in Altari majore, vel in alio, quod venerationi et cultui tanti Sacramenti commodius ac decentius videatur, sit collocatum.“ Nego zbor biskupâ i redovnikâ odluči, da se euharistija u ovim crkvama ima pravilno čuvati na velikom žrtveniku kao časnijem. Eto što veli: „Tabernaculum SS. Sacramenti in parochialibus et regularibus Ecclesiis debet esse in Altari majore regulariter tanquam digniori.“ (S. C. Ep. et Reg. 29. Aug. et 28. Nov. 1594.)

O svem tom isporedi Linzer Quartal-Schrift od g. 1891. stranu 564—566. i moje Pastirsko Bogoslovje sv. II. stranu 179—180., gdje se to sve opširno raspravlja.

---

120. Smije li se na oltaru, na kojem je izložen presv. oltarski sakramenat za klečanje, misiti i pričešćivati?

U župnoj crkvi X. je od pamtivijeka običaj, da se na oltaru, na kojem je izložen presv. oltarski sakramenat za klečanje, osim svečane mise *in expositione* et *repositione* služe još i druge mise te dijeli sv. pričest. Pita se:

1. Smiju li se na tom oltaru osim spomenutih misa služiti još i druge?

2. Smije li se na njem pričest dijeliti?

3. Što se ima držati do toga običaja?

Ad primum. Po zakonu imao bi presv. oltarski sakramenat biti izložen za klečanje kroz tri dana neprekidno danju i noću. Prvi i treći dan imala bi se služiti na oltaru, na kojem je isti izložen, svečana zavjetna misa *de Sanctissimo*, a drugi dan na kom drugom žrtveniku *pro pace vel alia necessitate*, kako biskup odredi.[2]) Po tom druge se mise na oltaru, na kojem je izložen presv. oltarski sakramenat, ne smiju služiti. Da je tomu tako, izrekao je sv. zbor za obrede 9. kolovoza 1670.: „Non licere celebrare Missas in altari capellae majoris in ecclesia confratrum societatis Boni Jesu Bononiae, exposito in eodem SSmo Sacramento, stante praesertim quod adsint alia altaria, in quibus celebrari possint.“ No ova zabrana ne veže u ovim slučajevima:

1. Ako je u crkvi samo jedan oltar; pošto se u spomenutoj odluci veli: „stante praesertim quod adsint alia altaria, in quibus (missae) celebrari possint.“

2. Kad je tomu razložan uzrok ili nužda. Pitalo se: „SS. Sacramentum in altari, dum cantatur Missa solemnis, postquam mox recedendum est sine processione, an debeat populus cum eo benedici nec ne?“ Na to je sv. zbor za obrede 13. lipnja 1671. odgovorio: „Non debet celebrari Missa, ubi est expositum SS. Sacramentum, nisi sit pro eo reponendo, et *si ex necessitate fieri opus esset*, populus est benedicendus more consueto et non cum Sanctissimo.“

3. Ako je od pamtivijeka običaj, da se na spomenutom oltaru misi. (S. R. C. 7. Maji 1746.; Gardellini in Nota ad decis. 12. Movembris 1831.)

4. Ako je za to dana posebna dozvola. (S. R. C. 11. Maji 1878. in Soc. Jesu.)

Ad secundum. Da se na oltaru, na kojem je izložen presv. oltarski sakramenat, ne smije dijeliti sv. pričest, odluči

1) Tako odluči glede *zborne* crkve sv. Marka u Rimu.

[2]) Kad su ove mise kao svečane zavjetne dopuštene, isp. moje Pastirsko Bogoslovje sv. 2. str. 117.—118. U zapriječene dane služi se misa *de die cum commemoratione Sanctissimi.*

više puta sv. zbor za obrede. Da navedemo samo dvije odluke. „Moniales S. Clarae . . . preces porrexerunt pro facultate celebrandi Missam conventualem sine cantu ad altare expositionis. Et S. R. C. 12. Nov. 1831. respondit: Pro gratia dummodo in Missa *S. Eucharistia non distribuatur.*" Ako je dakle zabranjeno dijeliti sv. pričest pod misom na oltaru, na kojem je izložen presv. oltarski sakramenat, premda sabor tridentski (sess. 22. c. 6. de ref.) želi, da se vjernici pod svakom misom pričešćuju, to je onda još više zabranjeno na takvom oltaru sv. pričest dijeliti izvan mise. Isto tako odgovori spomenuti zbor i 11. ožujka 1878. in Soc. Jesu. Pitalo se: „Quid sentiendum de usu . . . distribuendi Communionem in Missis (coram SS. Sacramento publice exposito in ecclesiis, in quibus non desunt alia altaria) et extra missas in eodem altari?" Na to odgovori isti sveti zbor, da se takav običaj ne smije slijediti.

Nego da vjernici ne ostanu tada bez sv. pričesti, ima se ova za to vrijeme čuvati na drugom oltaru. Evo, što veli Gardellini: „Jam si ex universali lege quaecumque vetantur in altari, ubi est SS. Sacramentum expositum, eo ipso S. Eucharistiae eodem in altari distributio vetita censenda est; nam in alio altari S. Eucharistia asservari debet, ut fidelibus possit distribui; atque ita universali lege servata fidelium satisfit pietati ac devotioni, cui ipsa Clementina Instructio plenissime consuluit." (Decreta authentica Congreg. S. R. in fine notae cit. decr. 12. Nov. 1931. n. 4528. tom. VIII. p. 153.)

Je li u crkvi samo jedan oltar, i na ovomu je izložen presv. oltarski sakramenat, tada, ako je običaj na njem pričešćivati, može se taj običaj i dalje slijediti. Evo za to jedne odluke. „In plerisque capellis Monasteriorum et pluribus ecclesiis parochialibus dioecesis Rhemensis unicum reperitur altare, ubi distribui possit S. Communio. Quaeritur utrum si per preces 40 horarum, vel quando venerationi fidelium exponitur Sanctissimum, permitti possit distributio S. Communionis intra vel extra Missam coram Sanctissimo super altari

exposito ratione maximae difficultatis aliter agendi, ne sacra Communio fidelibus denegetur? Et S. R. C. 30. Sept. 1868. respondit: *Servetur consuetudo.*"

Ad tertium. Po tom u župnoj crkvi X. može se i nadalje prema običaju misiti na oltaru, na kom je izložen presv. oltarski sakramenat; ali se ne smije puk na njem pričešćivati, osim ako u spomenutoj crkvi nema nijednoga drugoga oltara, na kojem bi se sveta pričest mogla dijeliti.

---

121. Smije li se zvoniti pod misama prigodom klečanja?

Kad je klečanje, u nekim se crkvama pod tihim misama zvoni, a u drugima se ne zvoni. Svećenici jednih i drugih crkava ne će da odustanu od svog starog običaja, jer da je puk na to naučan. Pita se, kako ima biti?

Odgovor. Instructio Clementina u § 16. veli: „In Missis privatis, quae durante expositione celebrantur, non pulsetur campanula ad elevationem, sed tantum in egressu celebrantis e sacristia detur tenue signum cum solita campanula." Po Klementovoj dakle instrukciji ne bi se kod tihe mise smjelo zvoniti ni pod podizanjem. Nego Klementova instrukcija izdana je samo za Rim, te izvan Rima ne veže. No sv. je zbor za obrede izrekao takvu odluku, koja se tiče mjestâ i izvan Rima. Pitalo se iz Belgije: „An observari possit usus qui viget in Belgii dioecesibus campanulam pulsandi intra Missam durante SS. Sacramenti expositione saltem in casu, quo altare, ubi celebratur Missa, juxta partes sit altaris majoris, ubi fit expositio, et ita removeatur periculum irreverentiae erga SS. Sacramentum patenter expositum?" Na to je sv. zbor za obrede in una Mechlinien. 31. kolovoza 1867. na dvojbu 11. br. 5381. odgovorio: „*Negative*".

Prema tomu imao bi se i kod nas ukinuti dosadanji običaj i raditi po propisu. A to baš nije teško uvesti; dosta je o tom uputiti podvornike.

---

122. Smije li se u Božjem grobu izložiti euharistija u crkvicama, u kojima se ista sveudilj ne čuva?

U gradu X. ima više crkvica. Premda se u njima sveudilj ne čuva presv. oltarski sakramenat, to je ipak župnik Ilija od svoje volje uveo prije nekoliko godina običaj izlagati ga u njima u Božjem grobu, i to u monstranciji. Pita se, je li je to smjeti?

Na to odgovaramo, da se to protivi zakonu. Evo o tom jedne odluke sv. zbora za obrede.

Neapolitana. „Instituit Vicarius generalis Emi. Archiepiscopi a S. R. C. declarari: an liceat in Ecclesiis, in quibus non asservatur SS. Sacramentum, celebrare Missam feria V. in Coena Domini, et *in Sepulcro idem Augustissimum Sacramentum asservari?* Et S. C. respondit: *Non licere.*" Die 14. Junii 1659.

---

123. O djelitelju euharistije.

Župnik Severin je o uskrsu veoma zabavljen ispovijedanjem. Da ne mora prekidati ispovijedanje, te tako mnoge pokornike otpustiti neispovjegjene, naloži djakonu Makariju, da on pričešća vjernike, što ovaj i učini, pošto drugoga svećenika nema u onoj župi. Pita se, je li to u redu?

Odgovor. Auktor Togni na pitanje: „Potestne diaconus dispensare eucharistiam *presbytero praesente?*" odgovara: „Nequaquam; id quippe ipsi vetitum est can. 15. concil. II. Arelatentis et can. 38. concil. Carthaginensis IV." Isti auktor na pitanje: „Infirmi suntne a diacono eucharistia reficiendi?" odgovara: „Negative, excepto casu necessitatis, scilicet, *si desit sacerdos, et infirmus vita periclitetur.*" (Inst. P. 1. c. 6.)

Nego to se protivi općenitomu nauku bogoslovaca, koji kažu, da djakon smije pričešćivati u nuždi ne samo, kad nema svećenika nego i kad je ovaj prisutan, ali zapriječen n. pr. ispovijedanjem. (Isp. Bucceroni Casus Conscientiae pag. 397. 398.) Po tom župnik Severin nije pogriješio, što je u navedenom slučaju, da naime ne mora prekidati ispovijedanje, prepustio djakonu Makariju, da ovaj dijeli sv. pričest.

---

124. O pričešćivanju.

1. U mnogim župama biskupije X., u kojoj se liturgija obavlja latinskim jezikom, uveo se običaj kod pričešćivanja kazati: *Evo jaganjac Božji, evo koji odnima grijehe svijeta; Gospode, nijesam dostojan* i t. d. mjesto latinski: *Ecce Agnus Dei* i *Domine, non sum dignus.* Pita se, je li se smije ostati kod takvoga običaja, ili se to mora govoriti latinski, kako to i Ritual dotične biskupije propisuje?

Odgovor. Nema dvojbe, da su svećenici strogo dužni držati se propisanoga Rituala, niti smiju svojom vlašću štogod mijenjati, a najmanje u podjeljivanju sakramenata. Pa ako je tko takva šta uveo proti propisu Rituala, to je onda zloraba, koja se ima dokinuti. Izrazio se tako više puta i sv. zbor za obrede. Imenito in una Ord. Min. Capuc. pitalo se: „An consuetudo dicendi: *Ecce Agnus Dei,* et *Domine, non sum dignus,* idiomate vulgari est eliminanda, utpote contraria Rituali et Missali Romano?" Na to sv. zbor za obrede 23. svibnja 1835. ad 5. n. 4748. odgovori: *„Consuetudinem esse eliminandam."* Odgovori tako i 15. travnja 1880. in una Ratisbon. ad 6.: „Quae ad administrationem Sacramentorum formulae pertinent, debent *latino idiomate* omnino exprimi, exceptis patrini et matrinae responsionibus in Sacramento Baptismi, et verbis consensus conjugum in Sacramento Matrimonii." No to sve veže samo ondje, gdje je u porabi latinski liturgički jezik.

2. Opet gdjegdje je običaj, da misnik n. pr. na veliki četvrtak, iza kako se pričestio, dijeli sv. pričest najprije kanonicima, onda djakonu i podjakonu, koji mu služe. Ni to ne smije biti. Evo što o tom veli *Caeremoniale Episcoporum* lib. II. cap. XXIII. n. 6. „Deinde (episcopus) antequam pu-

rificet, communicat *primum Diaconum et Subdiaconum,* deinde omnes Canonicos paratos et alios Sacerdotes de Ecclesia . . . et denique omnes de clero."

3. Napokon na mnogim mjestima dijeli se sv. pričest i laicima na stubama žrtvenika, dok bi im se imala dijeliti na rešetkama, ili ako ovih nema, na onim stubama, koje dijele svetište od lagje crkve. (Isp. Ritual Rimski i diecezanski *Ordo ministrandi sacram Communionem,* te Cavalieri Opera liturgica Tom. IV. cap. 4. decr. 13. n. 25.)

---

125. O uskrsnoj pričesti.

Albin u teškoj bolesti primi na cvjetnu nedjelju poputbinu. No brzo za tim ozdravi. Pita se, mora li se opet pričestiti, da zadovolji crkvenoj zapovijedi glede uskrsne pričesti?

Odgovor. Albin nije dužan opet pričestiti se, jer se, premda poput poputbine, pričestio u uskrsno vrijeme; po tom je u bitnosti zadovoljio i Božjemu zakonu primivši poputbinu i crkvenomu pričestivši se o uskrsu.

---

126. O opetovanoj pričesti u isti dan.

Župnik Agaton bio pozvan u jutro k bolesniku, koga i pričesti. No bolesnik malo zatim povrati sasvim cijelu česticu. Budući da je liječnik kazao, da se to samo slučajno dogodilo, i da bolesnik više povratiti ne će, rogjaci dogjoše poslije podne k župniku, te ga zamole, da bi bolesnika opet pričestio. Pita se, smije li to župnik učiniti?

Na to odgovaramo u kratko, da ne smije; pošto se protivi običaju crkve pričešćivati koga dva puta na dan a navlastito u istoj bolesti. Ta onaj bolesnik se zbilja pričestio i dobio sakramentalnu milost, pošto mu je posvećena čestica bila u želudcu. Njegova pričest sasvim odgovara riječima Isusovim, koji veli: „Qui manducat hunc panem vivet in aeternum." Ovdje se jedenje ili manducatio ima uzeti onako, kao što to biva s drugim običnim jelima. Za svakoga pako, koji je kakvu jestvinu spustio u želudac, velimo, da ju je pojeo, što se za onoga, koji ju je samo u usta stavio, ili mu ostala u grlu, ne može kazati. No izbačenu česticu smije bolesnik opet uzeti, samo kad nije pogibli, da bi ju mogao opet povratiti; inače se mora očistiti, staviti u čašu vode ili vina, čuvati na pristojnom i sigurnom mjestu, pa kad se skroz rastopi, baciti sve u sakrarij.

---

127. Smije li se kada sv. pričest nositi bolesnicima tajno?

Župnik Obzirović, da zadovolji želji bolesnika i njihovih rogjaka, koji nerado gledaju, da u njihove kuće dolazi više osoba, običaje bolesnicima nositi sv. pričest tajno, tako da toga nitko ni ne opazi. Pita se:

1. Kada se smije bolesnicima nositi sv. pričest tajno?

2. Radi li dobro župnik Obzirović?

Ad primum. Sveta mati crkva hoće, da se sv. pričest nosi bolesnicima javno i svečano, è bi vjernici Gospodinu Isusu, koji se dostoji pod prilikom kruha dolaziti k nevoljnom grješniku, izkazali dužnu čast i štovanje. S toga i nalaže Ritual Rimski: „Parochus processurus ad communicandum infirmum, aliquot campanae ictibus jubeat convocari parochianos . . . qui sacram Eucharistiam . . . comitentur . . . Minister campanulam jugiter pulset." (De communione infirmorum.) O tom zvonjenju veli Cavalieri: „Et ejus frequenti sonitu admoneatur pupulus ad occurrendum, aut ad exercendos venerationis actus erga SS. Sacramentum, dum per vias transit; sicuti in veteri Testamento Levitae tempore Sacrificii tubis clangebant argenteis, quarum sonitu provocabatur populus ad adorandum." (De communione infirmorum Decretum 76. numerus 53.)

No zato ipak ima slučajeva, u kojima se smije sv. pričest nositi bolesnicima tajno. Ti slučajevi jesu:

1. Ako se sv. pričest mora nositi u mjestima, gdje imade nevjernika ili krivovjeraca, te je pogibija kakvog svetogrgja ili sablazni. Tako je dopustio Benedikto XIV. nositi euharistiju u Turskoj. „Eucharistia ad infirmos, ubi vis Turcarum praevalet et iniquitas, est deferenda a sacerdote stolam semper habente propriis coopertam vestibus, in sacculo seu bursa Pyxide recondita, per funiculos collo appensa ac in sinu reposita, ab uno saltem fideli in defectu clerici associato." (Const. 89. *Demandatum* § 23.) — Nema li te pogibli, tada svećenik mora nositi sv. pričest u koti i štoli, a pred njim ići pratioc sa svjetlom. Evo što veli isti sv. otac papa (l. c.): „In aliis vero locis, ubi non tanta adsunt infidelium et haereticorum pericula, praecipitur quod sacerdos indutus superpelliceo stolaque utrique humero circumsepta, et praecedente uno saltem lumine, hymnos et psalmos submissa voce recitans in sacra Pyxide vel in Calice, mundo velamine cooperto, ambabus manibus illud ante pectus tenens devote deferat."

2. Nadalje smije se tajno nositi sv. pričest, ako se bolesnik nalazi u velikoj pogibli a njegovi bezbožni roditelji ili drugi rogjaci bezuvjetno zabranjuju svećeniku, da ne smije u njihovu kuću donesti javno euharistije, niti obavljati kod bolesnika kakav religiozni čin. (Scavini Theol. Mor. P. III. n. 245. edit. XII.)

Napomena 1. Noću ne smije se nositi sv. pričest bolesnicima izuzam velike nužde. U tom slučaju nosi se tiho i bez zvonjenja. Evo što veli Scavini: „Urgente vero necessitate, deferenda est (communio) qualibet hora noctis, sed sine strepitu; non tamen secreto et in abscondito, ut fit in locis haereticorum." (L. c. n. 120.)

Napomena 2. Ima li se sv. pričest nositi daleko ili po teškom putu, tada se valja držati propisa Rituala, koji kaže: „Quod si longius aut difficilius iter obeundum sit, et fortasse etiam equitandum, necesse erit, vas in quo sacramentum defertur, bursa decenter ornata, et ad collum appensa, apte includere et ita ad pectus alligare atque obstringere, ut

neque decidere, neque Pyxide excuti Sacramentum queat." (L. c.) No i tada ima biti svećenik obučen u kotu i štolu (S. R. C. 16. Dec. 1826.) te gologlav. Pokriti smije se samo biskupovom dozvolom (S. R. C. 10. Jan. 1693. in *Treviren.* n. 3154.) Dapače sv. zbor za obrede zahtijeva i za jahanje biskupovu dozvolu. (23. siječnja 1740. in *Lauden.* n. 3951.)

Ad secundum. Odatle se razabire, koli zlo radi župnik Obzirović, što iz ljudskog obzira uskraćuje dužno štovanje spram presv. oltarskog sakramenta, i krivac je, što mu ga ni drugi ne iskazuju. Njegov običaj ne samo da nije zakonit, pošto se protivi jasnim propisima crkve, već se mora nazvati *intolerabilis abusus.* Onako, kako on nosi sv. pričest bolesnicima smije se nositi samo onda, ako je moralno nemoguće nositi ju javno, jer se n. pr. bojati kakvog svetogrgja ili sablazni. Da to nije mala stvar vidi se odatle, što ni biskupi sami svojom vlašću ne mogu dozvoliti nositi sv. pričest tajno, već su na to ovlašteni od Rimske Stolice i to samo onda, kad od javnog nošenja prijeti kakva pogibija svetogrgja od strane nevjernika ili heretika. Evo kako glasi ta povlastica: „Deferendi sanctissimum sacramentum occulte ad infirmos sine lumine . . . si ab haereticis aut infidelibus sit periculum sacrilegii." (Facultates quinquennales n. 16.)

---

128. Smije li se bolesnicima dati uskrsna pričest, ako i nijesu na tašte?

Župnik Barnaba običaje svake godine na stanoviti dan nositi uskrsnu pričest svim bolesnicima svoje župe, koji ne mogu doći u crkvu, ne mareći za to, da li su na tašte ili nijesu, pošto drži, da ih njihova bolest ispričaje od tog zakona. Pita se, radi li taj župnik dobro?

Odgovor. Vrlo star i općenit je crkveni zakon, koji nalaže svim vjernicima, da se imadu na tašte pričešćivati. Taj zakon veže pod smrtni grijeh, tako da ne dopušta *parvitatem materiae* bilo glede kolikoće jela ili pila, bilo glede

vremena, koje počima s prvim udarcem ure odnosno četvrta u pol noći onoga dana, kad se tko hoće da pričesti. Premda ovaj zakon nije Božji, pošto je Isus na zadnjoj večeri pričestio apoštole *coenantibus illis*, to ipak kažu bogoslovci, da potiče od apostolskih vremena. To je sigurno, da se taj zakon četvrtoga stoljeća svuda obdržavao, pošto sv. Augustin piše, da se taj post drži u čitavom svijetu. (Epist. 54. al. 118. n. 8.)

Crkva je taj zakon brižno sačuvala u svoj svojoj strogosti sve do danas, tako da od njega izuzima samo one, koji su na umoru ili u smrtnoj pogibli, a to zato, što se tada po Božjem zakonu ima svaki pričestiti, dok je samo crkveni zakon, da svaki mora biti na tašte; u sukobu pako dviju zakona prevlada onaj, koji je veći.

Ritual Rimski iza kako je spomenuo, da se poputbina (viaticum) u smrtnoj pogibli smije dati i onima, koji nijesu na tašte, propisuje: „Caeteris autem infirmis, qui ob devotionem in aegritudine communicant, danda est Eucharistia ante omnem cibum et potum, nec aliter ac caeteris fidelibus, quibus nec etiam per modum medicinae ante aliquid sumere licet.“ (De Communione § 6.)

Odatle zaključuje većina bogoslovaca, da sama bolest nije dovoljan razlog, è bi se pričest smjela dati onomu, koji nije na tašte. Evo, što veli Reuter: „Praecipit quidem Rituale Romanum, ut infirmi ex devotione sint jejuni, non minus ac caeteri; sed intelligitur de iis qui non infirmantur ad mortem. De caetero non licet solo aegritudinis titulo communicare sine jejunio.“ (De Eucharistia n. 176.) Rekosmo *sama bolest;* jer ako je bolest pogibeljna i bolesnik ne može čekati na tašte, tada mu se smije i mora dati sv. pričest, ako i nije na tašte, pa to ne samo jedan put nego koliko god puta to u istoj pogibli želi. Lehmkuhl kaže: „Neque solum unica vice, sed, durante periculo, toties quoties devotio et dispositio poenitentis hoc suadet, s. Communio eodem modo repeti potest, jejunio neglecto.“ (Tom. II. n. 161.) Za taj svoj nauk poziva se na sv. Alfonza (VI. 285.) i Benedikta

XIV. (De Synodo dioecesana l. 7. c. 12. n. 5.), pak se tuži na svećenike, koji uskraćuju čestu pričest bolesnicima, koji je žele, dodavši: „Neque quod aegrotus, quum sanus erat s. Communionem non tam frequenter sumpsit, ratio est cur etiam nunc, modo satis dispositus sit, raro ad eam admittatur.“

Niti mora biti bolesnik upravo na umoru, da se smije pričestiti, ako i nije na tašte; dosta je, ako je bolest pogibeljna, pa makar i kako dugotrajna. Istina je, da u ovom slučaju mnogi bogoslovci hoće, da bolesnik, ako je kako moguće, bude na tašte, no dodaju, da svaki razložan uzrok bilo od strane samoga bolesnika, bilo od strane onih, koji ga nastoje, bilo od strane svećenika od toga ispričaje. Evo, što kaže Lehmkuhl: „Verum quodlibet incommodum rationabile sive ipsius aegroti, sive eorum qui inserviunt, sive sacerdotis ratio est cur observatio jejunii negligi possit.“ (L. c.)

Nije li bolest *pogibeljna,* premda je *dugotrajna,*[1]) tada, kažu bogoslovci, da bolesnik ima biti na tašte, ako mu se hoće dati sv. pričest. „Si autem morbus diuturnus quidem, sed nullatenus lethalis est, s. Eucharistia non jejuno dari nequit, etsi aegrotus sine cibo manere non potest.“ (Lehmkuhl l. c.) No ako ovaj uzrok ne ispričaje od posta, vele ipak mnogi bogoslovci, da je dovoljan razlog, è bi se bolesnika smjelo pričestiti odmah poslije pol noći; jer zakon pričešćivanja vjernika odmah poslije pol noći nije tako strog kao onaj, da moraju biti na tašte, a ne može se predmnijevati, da crkva, blaga majka, hoće radije, da se drži zakon o postu, nego da se bolesnik okrijepi sv. pričešću. Tako uče Lehmkuhl (l. c.), Müller (L. III. T. II. § 99. n. 2.), Scavini (T. III. n. 264.), Gury (T. II. n. 333.) i dr.

A ne bi li se možebit od tog zakona mogao dobiti oprost? Rimska je Stolica doduše katkada oprostila kojega kralja ili kneza zbog drugih razloga; inače vrlo teško oprašta.

[1]) Ima ih, koji kažu, da ovaj slučaj nije moguć, pošto da je svaka dugotrajna bolest pogibeljna. I zbilja, koliko se puta dogodi, da ovaki bolesnici umru naglo! Po tom ovo pravilo treba uzeti *cum grano salis;*

Nego što onda, ako bolesnik mora zadovoljiti uskrsnomu zakonu? Zar ne bi to bio dovoljan uzrok, da se smije pričestiti i ako nije na tašte? I tu bogoslovci drže tvrdo, veleći, da zakon godišnje pričesti nije tako velik, è bi morao prevladati nad onim o naravnom postu. Po tom, kažu, ako se bolesnik ne može pričestiti na tašte, da je dosta, ako se ispovjedi i probudi u sebi živu želju za svetom pričešću. Evo, što veli Gury: „Sacramentum Eucharistiae sicut est majoris dignitatis, ita est minoris necessitatis; et supponitur praeceptum divinum non obligare ubi infirmus in morbo non periculoso communicare non potest nisi violato jejunio, tum ob reverentiam tanto sacramento debitam, tum ob alia incommoda quae facile possunt suboriri. Innumeri enim reperiuntur infirmi qui necessitatae allegata, non jejuni communicare vellent.“ (Casus conscientiae Pars II. n. 295.) U ovom slučaju savjetuju bogoslovci tražiti u svete Rimske Stolice oprost ili noćnu pričest. No pošto je teško u pojedinim slučajevima obraćati se na Rimsku Stolicu, najbolje je takve bolesnike pričestiti noću makar i odmah poslije pol noći. Da se pako tada smije dati pričest noću, o tom nema dvojbe. Gury kaže: „Videtur vero tunc (in morbo diuturno non periculoso) adesse ratio sufficiens cur interdum Eucharistia post mediam noctem infirmo administrari possit. Et quidem juxta doctissimos Theologos Romae interrogatos nullum dubium est quoad casum Communionis annuae seu paschalis, quae non mero jure ecclesiastico, sed etiam divino praecipitur, quia divinum mandatum humano praestantius est.“ (Comp. Theol. Mor. Tom. II. n. 334.)

Ne može li se bolesniku ni noću dati sv. pričest na tašte, hoće li se ga tada ostaviti bez uskrsne pričesti? Mi držimo, da ne s razloga, što godišnja odnosno uskrsna pričest nije zapovjedana samo crkvenim zakonom nego vjerojatno i Božjim; Ritual pako Rimski (l. c.) zabranjuje pričestiti samo one bolesnike, koji nijesu na tašte, ako zahtijevaju pričest ex devotione, ne pako da zadovolje godišnjoj zapovijedi. Toga su mnijenja od starijih bogoslovaca Elbel (n. 90.) i Toledo (ap. Croix n. 574.), a od novijih D' Annibale (T. III. n. 290.) i Berardi. (Praxis n. 759.) Evo, što kaže D' Annibale: „Laicis autem non jejunis licet communicare infirmis tantum ad satisfaciendum praeceptum paschale, et in periculo mortis.“ Berardi dapače mnije, da se to smije i katkada u godini. Evo njegovih riječi: „Quod enim nimis durum esset integro anno hujusmodi infirmos Eucharistia privare, et aliunde scandalum non sequitur aut facile declinatur, idque passim (ut audio) speciatim in monasteriis in praxim deducitur.“

Kad sve to skupimo, moramo kazati, da župnik Barnaba uopće dobro ne radi, ne mareći naime, da li su bolesnici njegove župe na dan općenite pričesti na tašte ili nijesu. Njegova je dužnost marljivo nadgledati, je li se njegovi bolesnici mogu uzdržati na tašte; pa ako ne mogu, treba da ih pričesti noću. Opazi li na komu, da bi se poslije nekoliko dana mogao danju pričestiti na tašte, pošto mu bolest ide na bolje, tada neka mu odgodi pričest na drugo vrijeme, dok traje uskrsna zapovijed. Ne može li ni jedno od toga polučiti, neka ga slobodno pričesti makar i ne bio na tašte.

---

129. Smije li se laik pričestiti komadom velike hostije?

Kapelan Franjo služeći misu na žrtveniku, na kojem nema tabernakula, da udovolji želji pobožne neke žene, pričesti ovu komadićem svoje velike hostije. Pita se, je li to smio učiniti?

Na to odgovaraju neki bogoslovci, da se uopće smiju komadićem velike hostije pričešćivati vjernici; tako bo je i Isus pričestio apostole na zadnjoj večeri, a bio je takav i običaj u prva vremena kršćanstva. No drugi bogoslovci su protivnoga mnijenja, te se pozivlju na odluku sv. zbora Sabora od 12. veljače 1697., potvrgjenu Inocencijem XI., koja veli: „*Nulli tradendas esse nisi consuetas eucharistiae formas seu particulas.*“ Po tom ovi bogoslovci pozivajući se na rubriku Misala (de defect. tit. X. n. 3.) kažu, da se samo

na umoru smije pričestiti laik komadićem velike hostije, kad nema čestice.

No nama se čini, da ni prvi ni drugi bogoslovci nemaju pravo. Nemaju pravo prvi, jer je stari crkveni običaj prestao protivnim običajem i zakonima. Nemaju pravo drugi, pošto se iz citovane rubrike Misala ne može zaključiti, da se samo na umoru smije pričestiti laik komadićem velike hostije. Mi ćemo udariti srednjim putem te kazati, da bez dovoljnog razloga nije slobodno vjernike pričešćivati komadićem velike hostije, nu tko bi to učinio, lako bi sagriješio; nikada pako teško, pošto se tu ne radi o kakvoj velikoj zapovijedi. Sv. Alfonzo veli: „Id si fit sine causa non est licitum, sed non excedit veniale.“ (Lib. VI. n. 2. 4. 5.) S druge opet strane ne mora biti laik na umoru, de se smije pričestiti komadićem velike hostije. Za to je dovoljan ma kojigod razložan uzrok. Evo što kaže La-Croix: „Quandonam liceat sacerdoti dare laico partem majoris suae hostiae? Resp. Quando est rationabilis causa. Rationabiles vero causas esse dicunt auctores, si quis habeat magnam devotionem ad communicandum, neque ipsi commodum sit exspectare; si persona gravis aut nobilis velit tunc communicare, ut postea mature se expediat ad negotia; si famuli non facile possint sine officiorum dispendio exspectare; si sacerdos deberet diu exspectare, ut ante oblationem afferretur parva hostia etc.“ (L. 6. P. 1. n. 498.) A sv. Alfonzo: „Sufficit ad illud excusandum, si communicandus sit infirmus, vir nobilis, famulus vel alius, qui sine incommodo exspectare non potest, atiamsi tantum ex devotione communicet.“ (L. c.)

Po tom ako je kapelan Franjo pričestio onu ženu komadićem one velike hostije samo, da njezinoj pukoj želji zadovolji, jer je htjela pričestiti se upravo komadićem njegove velike hostije, premda se u istoj crkvi čuvala euharistija na drugom oltaru, nedopušteno je radio, te tako lako sagriješio; nikako pako, ako u crkvi nije bilo čestica, a ona, recimo, kao majka obitelji, nije mogla tako lako čekati, ili bez velike

teškoće ostati bez pričesti. Nego ako je kapelan bio prije prikazbe na to upozoren, morao je za nju posvetiti malu česticu.

---

130. Kad se smije pričešćivati?

U misijonskoj crkvi X. bile misije. Misijonari te crkve imadu povlasticu od Rimske Stolice, da smiju misiti dva sata prije zore i dva sata poslije podne. Pod tim misama pričešćuju oni vjernike. Dapače oni ih pričešćuju često puta i u pet sati poslije podne. Pita se:

1. Kad se smije dijeliti sv. pričest?

2. Rade li ti misijonari dobro?

Ad primum. Bogoslovci uče jednoglasno, da se sv. pričest smije dijeliti u svako doba dana, pošto za to nema nikakve zabrane. (Sv. Alfonzo V. n. 252.) Ti isti bogoslovci kažu, da se ipak noću i kasno u večer ne smije dijeliti sv. pričest zbog sablazni, i jerbo se to protivi današnjemu običaju. Sv. zbor za obrede uprošen: „An die magni concursus, ad indulgentiam plenariam vel jubilaeum lucrandum, possit administrari Sacra Eucharistia fidelibus aliqua hora ante auroram et post meridiem?“ odgovori (7. rujna 1816 in Tuden. ad 37.): „In casu de quo agitur, affirmative, a tempore ad tempus, quo in illa ecclesia missae celebrantur, vel ad formam Rubricae, vel ad formam indulti eidem ecclesiae concessi.“ Po ovom dekretu smije se pričešćivati i prije zore, samo ako opstoji povlastica, da se tada smije misiti, i ako je taj dan velik shod naroda. Onim pako riječima *a tempore ad tempus, quo in illa ecclesia missae celebrantur* ne zabranjuje se ni najmanje, a da se sv. pričest ne bi smjela dijeliti i u kojegod doba poslije podne. Gury veli: „Decretum enim illud non est exclusivum, cum S. Congregatio responsum dederit juxta postulatum in quo agebatur praecise de die *magni concursus ad indulgentiam plenariam vel jubilaeum lucrandum.*“ (Casus conscientiae Vol. II. n. 272.)

Po tom smije se dijeliti sv. pričest od zore do zapada sunca; a u crkvama, u kojima se smije misiti prije zore, te

je velik shod naroda, i prije zore, samo ne na polnoćku, pošto je to sv. zbor za obrede 7. prosinca 1641. i 15. rujna 1668. izrično zabranio.

Ad secundum. Misijonari posve dobro rade, što pričešćuju vjernike i poslije podne, pošto se to nigdje ne zabranjuje. A ne rade proti zakonu ni time, što u napomenutom slučaju pričešćuju i prije zore, pošto za vrijeme misija je za cijelo velik shod naroda, i njihova crkva ima povlasticu, da se u njoj smije i prije zore misiti.

---

131. Kakve boje ima biti štola, kad se izvan mise dijeli sv. pričest?

U župi X., kadgod župnik pričešćuje, uzme stolam Officii onoga dana, dok njegov kapelan rabi uvijek štolu bijele boje. Pita se, tko ima pravo?

Odgovor. O tom imademo dvije odluke sv. zbora za obrede. Najprije pitalo se: „An stola pro ministranda SS. Eucharistia extra Missam semper esse debeat coloris Officio illius diei convenientis, ut praescribit Rituale Romanum vel potius debeat esse alba, prout valde conveniens Sacramento Eucharistiae ut multi censent Doctores?" I sv. zbor za obrede 12. ožujka 1836. odgovori: „Juxta Ritualis Romani rubricam *debet esse coloris Officii illius diei convenientis*."

Nadalje pitalo se: „In administratione sacrae Eucharistiae extra Missam a rubrica Ritualis Romani praescribitur stola coloris Officio illius diei convenientis; quaeritur an stola coloris Officii vel Missae adhibenda sit: 1. in feria V. majoris hebdomadae, 2. in vigiliis et feriis quatuor temporum, vel feria secunda Rogationum (vel in feriis Quadragesimae, ubi octavae concessae sunt), quae infra Octavam non privilegiatam occurrunt, si, juxta rubricas Breviarii et Missalis Romani Officium de Octava et Missa de vigilia vel feria celebratur?" Na to sv. zbor za obrede 11. kolovoza 1877. odgovori: „Ad utrumque servetur Ritualis Romani rubrica, et ubi vigeat

consuetudo administrandi s. Eucharistiam cum stola albi coloris fidelibus paschale praeceptum adimplentibus toleranda."

Po tom kako je vidjeti, župnik radi sasvim prema propisu, dok se kapelanov postupak ne može opravdati.

---

132. O zaključku molitve presv. sakramenta.

Svećenik Kozma i Damjan prepiru se o zaključku molitve presv. sakramenta *Deus qui nobis sub Sacramento etc.* Prvi veli, da se ima uvijek bud poslije pričešćivanja bud u večernjici zaključiti kratko *Qui vivis et regnas in saecula saeculorum;* dok drugi drži, da se mora uvijek zaključiti dugačko *Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus etc.* Pita se, tko ima pravo?

Odgovor. Valja razlikovati zaključak molitve *Deus qui nobis* poslije pričešćivanja i pred blagoslovom sa presvetim oltarskim sakramentom n. pr. u večernjici.

Da se spomenuta molitva u potonjem slučaju ima zaključiti kratko, evo nekoliko dokaza:

a) „Cum ex parte civium civitatis Platiae Dioecesis Catanien. expositum fuerit, quod occasione, quo in Ecclesiis Civitatis praedictae exponi solet SS. Eucharistiae Sacramentum, inoleverit abusus recitandi post finem ultimae orationis, loco *Qui vivis et regnas etc. Per Dominum nostrum Jesum Christum etc.* ac propterea ea pro declaratione quomodo terminanda sit Oratio, S. R. C. humillime fuerit supplicatum. S. eadem R. C. Orationem praedictam his verbis *Qui vivis et regnas in saecula etc.* concludi debere declaravit. Et ita servari mandavit." Die 10. Septembris 1718. in Catanien n. 3912.

b) „An oratio *Deus qui nobis sub Sacramento mirabili* concludi debeat per verba *Qui vivis et regnas in saecula,* seu *Qui vivis et regnas per omnia saecula saeculorum?* Resp. Affirmative ad primam partem; negative ad secundam." 29. Martii 1851. in Adrien. ad 6. n. 5152.

c) Isto tako odgovori sv. zbor i za slučaj, ako se poslije molitve de Sanctissimo doda još koja kolekta n. pr. zapovjedana od poglavara: „Conclusionem et debere esse *brevem* et concordare cum ultima oratione juxta Rubricas.“ S. R. C. 8. Aprilis 1865. in Jadren. n. 5346.

d) Nego to propisuje i Rimski Ritual na str. 284. (editio de Propaganda fide 1874), gdje se na Tijelovo iza kako se svećenik povratio s procesijom u crkvu prije blagoslova označuje molitva o presv. oltarskom sakramentu sa kratkim zaključkom: *Qui vivis et regnas in saecula saeculorum.*

2. Je li svećenik pričestio vjernike izvan mise ili bolesnika *per modum viatici,* tada ima zaključiti molitvu *Deus qui nobis* onako, kako to propisuje Rimski Ritual. Spomenuti pako Ritual (izd. 1874.) na str. 79. i 85. ima u tim slučajevima dug zaključak: *Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum.* A odluči tako i sv. zbor za obrede. „Quaeritur an oratio *Deus qui nobis sub Sacramento* recitanda a Sacerdote in Ecclesia sive in distribuenda Christifidelibus communione extra Missam, sive postquam delatum ab ipso fuerit viaticum ad infirmos, terminari debeat cum conclusione brevi *Qui vivis et regnas in saecula saeculorum,* vel cum altera longa *Qui vivis et regnas cum Deo Patre etc.?* Resp. Oratio *Deus qui nobis* concludi debet uti in ultima editione Ritualis Romani anni 1874.“ 11. Junii 1880. in Viglevanen. ad 2. I time se to ispravlja u starim Ritualima, u kojima se spomenuta molitva poslije pričešćivanja zaključuje kratko.

Po tom oba svećenika i Kozma i Damjan imadu u nečem pravo a u nečem krivo. Kozma ima pravo, što u večernjici zaključuje molitvu o presv. sakramentu kratko; krivo, što ju tako zaključuje i poslije podijeljene pričesti. Damjan usuprot ima pravo, što ju poslije pričesti zaključuje dugo; krivo, što ju tako zaključuje i u večernjici i drugim ovakvim službama sa presv. oltarskim sakramentom kao n. pr. u procesiji.

---

133. O materiji sakramenta pokore.

Starica Tonka ispovijeda: „Naloženu sam pokoru svršila; u jutro i večer sam se vjerno Bogu molila; svaki dan sam slušala sv. misu i izmolila krunicu. No bila sam mnogo puta nesavršena, nijesam slušala Božja nadahnuća; možda sam bila i rastresena u molitvi, ali ne znam pravo; katkada sam imala misli proti ljubavi, ali sam ih odbila. Priznajem, da smo svi grješnici i u grijehu se rodili. Molim vas oče, odriješite me i naložite mi spasonosnu pokoru.“ Ispovjednik joj kaže, neka ispovjedi kakav posebni grijeh iz prošastoga života, no ona mu odvrati: „Oče, ja sam sve rekla; više ne znam ništa.“ Pita se, smije li ju ispovjednik odriješiti?

Odgovor. Tonka se ne smije odriješiti, pošto nema sigurne materije. Rastresenosti u molitvi ispovijeda kao dvojbene i nesigurne. Ono pako, što veli, da nije slušala Božja nadahnuća, ako su se ista ticala pukih savjeta, takogjer nijesu grijeh. Ostalo, što ispovijeda, ne samo da nijesu grijesi, nego dapače krjeposti. Budući dakle da Tonka nije ni na nastojanje ispovjednikovo nijedan grijeh ispovjedila, imala se otpustiti sa samim blagoslovom, dopustivši joj dakako, da se može pričestiti.

II.

Lucija pobožna žena ne sjećajući se nikakvoga smrtnoga grijeha ispovjedi se često puta ovako: „Tužim se za sve grijehe, što sam ih u svom životu počinila, osobito za grijehe protiv ljubavi bližnjega.“ Kad pako ide k svom običnom ispovjedniku, kaže mu naprosto: „Tužim se za sve one grijehe, koje sam Vama već ispovjedila.“ Katkada mu pako samo ovako veli: „Tužim se za sve grijehe svoga života.“ Pita se, je li se Lucija dobro ispovjedila?

Odgovor. Budući da Lucija nema nužne materije t. j. smrtnoga grijeha već samo slobodnu materiju, kakvi su svi mali grijesi, to je njezina ispovijed dobra; pošto slobodna materija ne mora se *in specie* kazati. No u praksi savjetuje

se, da i male grijehe kaže po vrsti, da joj ispovjednik može dati spasonosne opomene. Isporedi moje Pastirsko Bogoslovje svezak II. stranu 234.

---

134. O pokajanju.

Agata ide često puta na ispovijed. No ona običaje raditi ovako: 1. U subotu na večer ispituje svoju savijest i iskreno se kaje za sve svoje grijehe. U nedjelju pako u jutro ispovijeda se, a da na novo ne probudi pokajanja, premda se sada sjeti smrtnoga grijeha, kojega jučer u pameti nije imala. — 2. Jednom sagriješi smrtno, ali se odmah pokajala, no ne misleći na ispovijed. Nekoliko sati pako kašnje pogje u crkvu, pa opazivši župnika u ispovjedaonici, ispovjedi mu se, ali bez novoga pokajanja. — 3. Katkada iza dobivenoga odrješenja kaže zaboravljen smrtni grijeh, od kojega ju izpovjednik odriješi, a da se ona na novo ne pokaje. Pita se, jesu li Agatine ispovijedi dobre?

Odgovor. Bit će vjerojatnije, da je Agatino pokajanje u prvom slučaju valjano, pošto *virtualiter* traje; a valjano je i usprkos tomu, što se tek kasnije sjetila smrtnoga grijeha, jer ovaj grijeh bijaše uključen u općenitom pokajanju. No u praksi ima joj se savjetovati, da se u buduće pokaje neposredno prije ispovijedi.

Vjerojatnije je, da je Agatino pokajanje valjano i u drugom slučaju, jer sabor tridenski uči, da pokajanje, koje isključuje volju griješiti, a imade nadu u oproštenje, pripravlja grješnika na opravdanje u sakramentu; a to se u spomenutom slučaju posvema obistinjuje. No u praksi da pokajanje bude sigurnije, treba se pokajati prije ispovijedi.

I u trećem slučaju je vjerojatnije, da je pokajanje Agatino valjano, jer probugjeno prije odrješenja traje i budući općenito učinjeno protezalo se na sve grijehe, pa i zaboravljene. Nu i opet kažemo, da je u praksi sigurnije opet pokajati se.

Prema tomu *post factum* ima se uzeti, da su ispovijedi Agatine valjane; no u buduće neka radi onako, kako je sigurnije.

---

135. O odluci.

Lovro ispovjedajući se, kaže, da se na zadnjoj ispovijedi, u kojoj je dobio odrješenje, kajao, ali na odluku, da ne će griješiti više, nije mislio. Kad to ču ispovjednik, naloži mu, da ponovi ispovijed. Pita se, je li ispovjednik dobro radio?

Odgovor. Lovro se valjano ispovjedio, pošto je njegova odluka bila uključena u pokajanju. Po tom je ispovjednik pogriješio, što mu je naložio, da ponovi ispovijed.

---

136. O potpunoj ispovijedi.

Župnik Blaž došao s poputbinom k bolesnomu Petru. U ispovijedi dozna, da se Petar kroz 50 godina ispovijedao svetogrdno. Župnik bojeći se, da će se prisutni vjernici čuditi čekajući, dok Petar sve ispovijedi, što ih je kroz 50 godina obavljao, popravi, odriješi ga saslušavši samo nekoliko grijeha i pričesti. Pita se, je li župnik dobro uradio?

Odgovor. Župnik Blaž je posve dobro radio, pošto u ovom slučaju Petar nije bio dužan na potpunu ispovijed, da se naime pred prisutnima ne osramoti. Nego župnik se morao kašnje, i to čim prije, ako mu je bilo lako moguće, povratiti opet bolesniku, da sasluša njegovu potpunu ispovijed. No dakako, da je to smio učiniti samo privolom bolesnikovom, jer bi bio inače prelomio ispovjedni pečat.

---

137. O zadovoljštini.

I.

Pokornik Tito, iza kako je dobio zadovoljštinu i bio odriješen, ispovijeda nov smrtni grijeh, na koji je bio prije zaboravio. Ispovjednik ga opet odriješi, ali mu ne da nikakve

nove zadovoljštine, već samo onu istu, koju mu je bio prije zadao. Je li ispovjednik dobro učinio?

Odgovor. Ispovjednik je zlo uradio; pošto je pokorniku morao dati novu zadovoljštinu, jer je bio novi sud. Pa premda se za zadovoljštinu može dati djelo inače zapovjegjeno, to ipak nije smio dati djelo, na koje je već bio pokornik obvezan s istog razloga, osim ako mu je n. pr. podvostručio prvašnju zadovoljštinu.

II.

Pavao dobio za zadovoljštinu, da sluša jednu sv. misu. Nu pošto je bio pod ovom misom rastresen, odluči, da će ovu slušati iz pobožnosti a drugu za zadovoljštinu. Pita se, mora li Pavao slušati drugu misu, da zadovolji?

Odgovor. Nekoji bogoslovci kažu, da mora, jer je isključio nakanu onom prvom misom zadovoljiti. No drugi bogoslovci kažu bolje, da nije dužan slušati drugu sv. misu, jer je u bitnosti učinio ono, što mu bijaše naloženo. A to je dosta, kao i za onoga, koji n. pr. slušajući u nedjelju ranu misu odluči, da će ovu slušati samo iz pobožnosti, a poldašnju, da zadovolji crkvenomu zakonu.

---

138. O promjeni zadovoljštine.

Marija obavila veliku ispovijed kod misijonara, koji joj dade za pokoru, da mora tri puta postiti. No njoj je liječnik zbog slaba zdravlja zabranio post. Budući pako da je onaj misijonar otputovao, Marija ide odmah drugi dan k župniku na ispovijed moleći ga, da joj promijeni pokoru. Župnik joj naloži, da opetuje veliku ispovijed, jer da se pokora smije promijeniti samo u sakramentu. Pita se, je li župnik dobro sudio?

Na to kažemo, da je Marija bila po misijonaru *directe* odriješena od grijeha, po tom nije bila dužna opetovati ispovijed; dapače ona nije bila dužna ni na pokoru, pošto je ova bila nemoguća. Megjutim kad je već željela, da

joj se pokora promijeni, mogao joj ju župnik promijeniti; no za to bijaše dosta, da mu samo površno kaže svoje grijehe, da *in confuso* pozna njezino stanje. Dapače bilo bi dosta, da mu kaže samo kakvu joj je pokoru naložio misijonar, da joj može dati drugu jednaku. Za to pako nije trebalo, da ju opet odriješi, već je bilo dovoljno, da to učini u sakramentalnom sudištu ili ispovjedaonici. Isp. moje Pastirsko Bogoslovje svez. II. str. 261.

---

139. O zaboravljenoj zadovoljštini.

Marta, žena veoma zaboravljiva, ne sjeća se zadane zadovoljštine. S toga

1. katkada ide natrag k ispovjedniku, da joj kaže, što joj je dao za pokoru; no pošto se ni ovaj iste više ne sjeća, dade joj drugu.

2. Drugi put, da ne dosagjuje ispovjedniku, sama si naloži pokoru, tako da obično izmoli ono, što joj bijaše naloženo na predzadnjoj ispovijedi.

3. Treći put pošalje k ispovjedniku sluškinju moleći ga, da joj kaže, što joj je dao za pokoru. Na što joj ispovjednik poruči, da izmoli tri Zdrave Marije. Pita se:

1. Ako pokornik zaboravi pokoru, mora li ići natrag k ispovjedniku, da ju dozna?

2. Ako se ispovjednik ne sjeća zadane pokore, mora li novu naložiti?

3. Što se ima suditi o Marti?

Ad primum. Pokornik, koji zaboravi pokoru, dužan je povratiti se k ispovjedniku samo onda, ako može predmnijevati, da se je ispovjednik sjeća, i ako lako može k ispovjedniku, a to zato, jer pokora tada nije više nemoguća. No ako je pokornik imao samo male grijehe, kažu bogoslovci, da uopće nije dužan vraćati se k ispovjedniku, osim ako je tek izišao iz ispovijedaonice. To isto vrijedi i ako bi ispovjednik zaboravio komu dati zadovoljštinu.

Ad secundum. Ako se ni ispovjednik ne sjeća zadane pokore, ne mora novu naložiti, pošto je prva postala nemogućom te ne veže; s druge pako strane ne mora pokornik opetovati grijehe, od kojih je već bio *directe* odriješen, da dobije drugu pokoru. No u praksi savjetuje se, da ispovjednik na umirenje pokornikovo dade ovomu kakvo malo djelo.

Ad tertium. Marta u prvom slučaju nije bila dužna da novu pokoru obavi, a još manje da opetuje ispovijed. — U drugom slučaju morala je ići k ispovjedniku, ako je lako mogla te predmnijevala, da se isti sjeća naložene joj pokore; inače ne. Ono što si je sama odabrala za pokoru, ne bijaše sakramentalna pokora. U ostalom kad je tako slabe pameti, najbolje bi učinio ispovjednik, da joj dade uvijek istu pokoru. — U trećem slučaju Marta nije bila dužna slati k ispovjedniku sluškinju, da dozna naloženu sebi pokoru. Megjutim, kad je već poslala, ispovjednik je dobro uradio, što joj je za umirenje preko sluškinje zadao onu malu pokoru. Niti je to kakva povreda ispovjednog pečata ili nesmotrenost, pošto je sama pokornica tako željela.

---

140. O prisutnosti pokornikovoj.

Ispovjednik Martin saslušav pokornikovu ispovijed, hoće da ga opomene, ali kad tamo njega nema u ispovjedaonici. Videći ga, gdje megju mnoštvom kleči usred crkve, odriješi ga. Pita se, je li ga ispovjednik Martin valjano odriješio?

Odgovor. Budući da je pokornik bio moralno prisutan, ispovjednik ga je valjano odriješio. Dapače valjano bi ga bio odriješio i onda, kad ga u mnoštvu ne bi bio vidio, pošto ni tada ne bi bio prestao biti prisutan. No u takvim slučajevima bolje bi uradio ispovjednik, da pod kakvom izlikom pozove pokornika natrag, ako može bez smutnje, što se dakako u našem slučaju nije moglo učiniti bez velike neprilike, pošto je već pokornik klečao megju mnoštvom.

---

141. O jurisdikciji.

Župnik Pridržanović ode u kupelj izvan svoje biskupije. Tamo dogje k njemu na ispovijed jedan njegov župljanin i jedan kondiecezan. Svoga župljana i bez jurisdikcije biskupa onoga mjesta odriješi od grijehâ, od kojih je jedan grijeh bio pridržan u njegovoj biskupiji a drugi u biskupiji onoga mjesta; kondiecezana pako svoga odriješi samo od malih grijeha. Pita se, je li župnik dobro radio?

Odgovor. Župnik mogao je ispovjediti svoga župljanina u tugjoj biskupiji i bez jurisdikcije biskupa onoga mjesta, pošto na svoga župljanina imade redovitu (osobnu) jurisdikciju, koju svuda može vršiti; podnipošto pako nije mogao ispovjediti svoga kondiecezana, pošto je na nj imao samo namjesnu (mjesnu) jurisdikciju. Nego nije ni smio ni mogao svoga župljanina odriješiti od grijeha, koji je pridržan u njegovoj biskupiji, ako nije bio na to ovlašćen; dok bi ga bio mogao odriješiti od pridržanoga grijeha u onoj biskupiji, gdje se nalazio. Kondiecezana pako svoga odriješio je nedopušteno, a vjerojatnije i nevaljano. Sigurno pako bi ga bio nevaljano odriješio, kad bi mu bio isti ispovjedio koji veliki grijeh. Isto tako bio bi ondje nevaljano odriješio ondješnje i tugje biskupljane; pošto i za ove hoće se jurisdikcija onoga biskupa. Što ovdje rekosmo o župniku glede njegova kondiecezana u tugjoj biskupiji, to isto valja i o kapelanu glede njegovih župljana a još više kondiecezana i tugjih biskupljana, pošto kapelanova jurisdikcija je uvijek namjesna, pa i za one župljane, gdje je kapelan.

---

142. O urisdikciji na umoru.

Župnik Srećko već se obukao, da misi u nedjelju sakupljenomu puku, kad najednom dogje k njemu župljanin iz sela jedan sat daleko moleći ga, da ide brzo tamo k jednomu bolesniku, koji je na umoru. Župnik bio u neprilici ne znajući, što da radi. Puk još nije bio slušao mise, niti

će moći čekati, dok se on povrati, jer je već bilo blizu podne. No u toj stisci padne mu sretna misao. U župi se nalazio mladomisnik tugje biskupije, koji već bio misio u jednoj kapeli. Da narod ne ostane u nedjelju bez mise i bolesnik ne umre bez sakramenata, župnik odsluži misu a mladomisnika pošalje k bolesniku. Uzlazeći po stubama mladomisnik u bolesnikov stan čuje žene, gdje plačući viču: *umire, umire.* Čuvši to mladomisnik na stubama vikao je: *Ego te absolvo a peccatis tuis.* Došavši u bolesnikovu sobu, ovaj bijaše već mrtav. Pita se:

1. Smije li ili mora li župnik propustiti misu u nedjelju, da opskrbi umirućega sa sv. sakramentima, kad nema drugoga svećenika?

2. Je li dobro radio župnik Srećko, što je k umirućemu poslao svećenika, koji nema jurisdikcije?

3. Je li mladomisnik valjano odriješio?

4. Bi li bio smio mladomisnik mjesto župnika po drugi put misiti, da ovaj ide k umirućemu?

Ad primum. Župnik kad nema drugoga svećenika, smije i mora propustiti u nedjelju i zapovjedani blagdan sv. misu, da opskrbi umirućega sa sv. sakramentima; jer u sukobu dviju dužnosti, koje se ne mogu skupa obaviti, ima se ovršiti ona, koja je veća. Veća je pako dužnost pobrinuti se za dušu umirućega nego misiti puku, pošto ona veže po naravnom pravu, a ova po crkvenom.

Ad secundum. Premda svećenik uopće bez jurisdikcije na umoru ne smije nikoga odriješiti, ako k ovomu može lako ići svećenik, koji imade jurisdikciju; to držimo, da je u ovom slučaju župnik Srećko posve dobro uradio, što je k njemu poslao mladomisnika, pošto je on morao misiti puku. I tako je mogao biti i umirući provigjen sa sv. sakramentima i puk mogao slušati misu. Megjutim je sv. zbor Officija, 29. srpnja 1891. odlučio, da se ne smiju uznemirivati oni, koji uče, da svećenik, koji nema jurisdikcije, valjano odriješuje umirućega, pa makar mogao k njemu lako doći aprobirani svećenik.

Ad tertium. Ako je soba umirućega bila blizu stuba, tada ga je mladomisnik valjano odriješio, pošto se ne može kazati, da umirući nije bio moralno prisutan. Je li pako soba umirućega bila daleko od stuba, tada je odrješenje bilo vjerojatnije nevaljano, jer se ne može kazati, da je umirući bio moralno prisutan. Budući pako da mladomisnik nije znao, gdje leži umirući, mogao ga je odriješiti samo uz uvjet. Isp. moje Pastirsko Bogoslovje svez. II. str. 266.

Ad quartum. Mladomisnik u našem slučaju po sebi nije smio po drugi put misiti, pošto već nije bio na tašte. No ako se bilo bojati kakove smutnje ili velike uvrede puka, tada je to po nauku mnogih bogoslovaca smio, no sv. je zbor Officija 2. prosinca 1874. protivno odlučio. Svakako pako bilo je najbolje onako, kako je učinjeno, jer je bilo udovoljeno, kako se najbolje dalo, i umirućemu i puku.

---

143. Od koga dobivaju redovnici jurisdikciju za ispovijedanje svjetovnjaka?

Redovnik Romualdo dobio od mjesnoga biskupa jurisdikciju, da smije ispovijedati svjetovnjake, koje on usprkos, što su ga njegovi redovnički glavari suspendovali od slušanja ispovijedi, i nadalje odriješuje. Pita se, jesu li ova odrješenja valjana?

Odgovor. Da redovnici za ispovijedanje svetovnjaka dobivaju jurisdikciju od biskupa a ne od svojih redovničkih glavara, to je sigurno. Sabor tridentki veli: „Nullum (presbyterum) etiam regularem, posse confessiones saecularium, etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi . . . ab Episcopis . . . approbationem . . . obtineat, privilegiis et consuetudine etiam immemorabili non obstantibus.“ (Sess. 23. c. 15. de ref.) To isto uči i Benedikto XIV. u svom zlatnom djelu *De Synodo Dioecesana* (lib. IX. c. 16. §. 7. et 8.; lib. II. c. 3. §. 2.) A odluči tako i sv. zbor Sabora 11. prosinca 1683. i 18. travnja 1722. glede kapucina.

No u redu sv. Dominika opstoji ova regula: „Ut si provinciales noverint aliquos religiosos insufficientes, et minus idoneos ad confessiones saecularium audiendas, omni seposito humano respectu eos suspendant, conscientia in diem judicii onerata, si ineptos ministros eo in officio substituerint." Na temelju ove regule je general reda sv. Dominika predložio sv. zboru biskupa i redovnika ove dvojbe:

I. An religiosus non approbatus juxta leges proprii Ordinis a suo superiore, vel ipso invito, cum sola facultate Ordinarii, valide excipiat confessiones saecularium?

II. An superiores regulares, jurisdictionem habentes, possint suos subditos suspendere ab audiendis confessionibus saecularium etiam ex informata conscientia? Et quatenus affirmative;

III. An valeat suspensio oretenus, et absque scripto enuntiata?

IV. An absolutio impertita ab eo, qui tali suspensione est innodatus, sit valida? Et quatenus negative;

V. An qui hujusmodi absolutionem attentat irregularitatem incurrat? Na to sv. zbor 2. ožujka 1886. odgovori:

Ad I. *Affirmative.* Ad II. *Affirmative; ita tamen, ut religiosus suspensus illicite, non vero invalide confessiones excipiat.* Ad III. *Affirmative, cum feratur per modum praecepti particularis.* Ad IV. *Affirmative.* Ad V. *Provisum in praecedentibus.*

Odatle slijedi: 1. Da redovnici za ispovijedanje svjetovnjaka dobivaju jurisdikciju od samoga biskupa a ne od svojih redovničkih glavara.

2. Da redovnici za ispovijedanje svjetovnjaka trebaju takogjer dozvole svojih redovničkih glavara, no to samo, da budu ispovijedi dopuštene, podnipošto i valjane.

3. Da kakogod može biskup suspendovati redovničkog ispovjednika od ispovijedanja svjetovnjaka, da ga isto tako mogu suspendovati i njegovi glavari; s tom ipak razlikom, da suspendovan od biskupa nevaljano odriješuje svjetovnjake, dok suspendovan od redovničkog glavara odriješuje ih nedopušteno.

4. Da redovnički glavar može svoga podložnika suspendovati i izvan sudbenog postupka *ex informata conscientia*, pa i samo usmeno.

5. Da redovnik, koji suspendovan od svog poglavara sluša ispovijedi, premda teško griješi, ne biva iregularan.

---

144. Biva li svećenik iregularan, koji bez jurisdikcije ispovijeda?

U mjestu X. dogodio se slučaj, da je neomista tugje biskupije, ne imajući jurisdikcije, izvan slučaja nužde t. j. izvan smrtne pogibli mnoge pokornike odriješio u ispovjedi. To isto radio je i jedan drugi svećenik, koga je biskup bio suspendovao od slušanja ispovijedi. Da su sve te ispovjedi nevaljane, po sebi se razumijeva, pošto za valjano odriješenje zahtijeva se jurisdikcija. Evo što o tom veli sabor tridentski: „Quoniam igitur natura et ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in ecclesia Dei fuit, et verissimum esse synodus haec confirmat, *nullius momenti absolutionem esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.*" (Sess. 14. c. 7. de poen.) No pita se, jesu li spomenuti svećenici postali iregularni?

Na to odgovaramo, da nijesu. Razlog tomu navagja Di Carlo Antonio, kad na pitanje: „Quaeri potest, an talis sacerdos scienter absolvens, sine approbatione, seu licentia competente incurrat irregularitatis poenam?" odgovara: „Non incurrere irregularitatem illam quam incurrunt usurpantes actum ordinis sacri, cum vere sit sacerdos, sed usurpat actum jurisdictionis quam non habet: cui usurpationi non est imposita irregularitatis poena praedicta." (Thesaurus de poenis eccles. part. 2. cap. 2. tit. *Absolutio sacramentalis data a sacerdote non approbato seu alieno subdito sine licentia competente* Dub. III.) Isto tako odgovori i sv. zbor biskupa i redovnika 2. ožujka 1866. ad V. glede suspendovanoga ispovjednika. (Isp. Acta quae apud s. Sedem geruntur, Vol. I. pag. 683.)

145. O izvanrednom ispovjedniku duvna i drugih redovničkih članova.

Sabor tridentski naregjuje, da se duvnama osim redovitoga ispovjednika ima dva ili tri puta na godinu dati i izvanredni ispovjednik. Evo riječi sabora tridentskoga: „Praeter ordinarium confessorem bis aut ter in anno offeratur, qui omnium sanctimonalium confessiones audire debeat.“ (Sess. 25. cap. 10. de reg. et mon.) To isto ponovi i učeni papa Benedikto XIV. okružnicom „Pastoralis“ od 5. kolovoza 1748. i sv. zbor biskupa i redovnika 27. rujna 1861. Običajem se pako uvelo, da se takvim osobama dade izvanredni ispovjednik o kvatrima i za duhovnih vježba. Da im se ima dati izvanredni ispovjednik i na umoru, ako koja želi, po sebi se razumijeva. Izvan ovih slučajeva nije se duvnama pružila zgoda, da bi se mogle ispovjediti izvanrednomu ispovjedniku. Tek 17. prosinca 1890. izdao je sv. zbor biskupa i redovnika glasoviti dekret *Quemadmodum*, kojim se ta povlastica raširuje i tačnije opredjeljuje. Taj dekret bi potvrgjen od sv. oca pape Leona XIII. U članku pako IV. toga dekreta veli se ovo: *„Sanctitas sua Praesules Superioresque admonet, ne extraordinarium denegent Confessarium, quoties, ut propriae conscientiae consulant, ad id subditi adigantur, quin iidem Superiores ullo modo petitionis rationem inquirant aut aegre ferre demonstrent.“* Kašnje nastale su odatle razne dvojbe, koje budu predložene sv. zboru biskupa i redovnika. Mi te dvojbe, kao i odgovore sv. zbora ovdje diljem navodimo. Glase pako ovako:

I. „Quis sub nomine Praesulis vel Superioris, cujus est subditis concedere vel denegare Confessarium extraordinarium intelligitur? An ipse, qui ordinarium confessarium deputavit, vel potius qui domui praeest, sive vir sit sive femina?“

II. „Cum ex Decreto Superior, quicumque sit, nequeat Confessarium extraordinarium denegare immo nec aegre se ferre petitionem demonstrare, teneturne subditi precibus semper indulgere, quamvis plane videat, necessitatem esse fictam et vel scrupulis vel alio mentis defectu, ut veram ab ipso petente apprehensam?“

III. „Praesul, qui ex dictis Confessarium extraordinarium subdito concedit, designare debet in unoquoque casu nominatim personam ipsius Confessarii vel idem Religiosus eligere poterit inter diversos ab Ordinario deputatos, qui hoc sibi munus impleat?“

Spomenuti zbor 17. kolovoza 1891. odgovorio je:

„Ad I. *Negative* ad primam partem, *affirmative* ad secundam.“

„Ad II. *Affirmative;* sed subditi moneantur, non posse extraordinarios Confessarios petere, nisi ad id adigantur, ut propriae conscientiae consulant.“

„Ad III. *Negative* ad primam partem, *affirmative* ad secundam.“

S vremenom se opet pitalo:

I. Da li se spomenuta povlastica, ispovijedati se naime izvanrednomu ispovjedniku, imade tako razumijevati, da se duvne ne moraju *nikada* ispovjediti redovitomu ispovjedniku, već da smiju *uvijek* zvati izvanrednoga ispovjednika tako, da im toga ni biskup ne može braniti, makar one to činile, i ne iz valjanih i dovoljnih razloga?

II. Jesu li izvanredni ispovjednici znajući, da ih duvne zovu *bez dovoljnog razloga* za ispovijed, u savjesti dužni ukloniti im se, da ih ne moraju ispovjediti?

III. Kad bi se koja duvna, ili, što bi još gore bilo, njih veći dio *uvijek* obraćao na izvanredne ispovjednike za ispovijed, smije li biskup na to mučati, ili je dužan nastojati, da se obdržavaju odredbe bulle *Pastoralis,* koja veli: „Generaliter statutum esse dignoscitur, ut pro singulis monialium monasteriis unus dumtaxat confessarius deputetur?“

Sv. zbor biskupa i redovnika 1. veljače 1892. odgovorio je: Ad I. *„Negative.“* Ad II. *„Affirmative.“*[1]) Ad III. *„Negative*

[1]) Samo da se ispovjednici u tom ne služe znanjem, što ga imadu iz ispovjedi, jer bi tada lako mogli prelomiti ispovjedni pečat.

*

ad primam partem, affirmative ad secundam", t. j. da biskup ne smije mučati, nego je dužan suprotiviti se.

Prema tomu je članak IV. dekreta *Quemadmodum* samo iznimka, koja vrijedi jedino za slučajeve prave nužde, izvan koje imadu se obdržavati naredbe sabora tridentskoga i konstitucija Benedikta XIV. *Pastoralis.*[1])

---

146. Pokornik s rezervatom.

Pokornik Rajmundo dogje na ispovjed kapelanu Strožiću. Megju ostalima kaže mu i jedan grijeh biskupu pridržan. Kapelan ne imajući vlasti odriješiti od pridržanih grijeha, reče mu, da ga ne može odriješiti, pošto da je to grijeh biskupu pridržan, a ne htjede ga odriješiti ni onda, kad mu isti odvrati, da nije znao, da je taj grijeh pridržan. Pokornik ne budi lijen ide odmah na ispovijed kapelanu Blažiću, te ga moli, da ga odriješi od pridržana grijeha, pošto on nije znao, da je taj grijeh pridržan. Kapelan Blažić odriješi ga bez svake poteškoće. Pita se:

1. Mora li pokornik znati, da je njegov grijeh pridržan?

2. Što se ima držati o postupku kapelana Strožića i kapelana Blažića?

Ad primum. Ako je s grijehom spojena cenzura Papi pridržana, da pokornik mora za nju znati, ako će pasti u pridržan grijeh, o tom nema dvojbe: u tom se slažu svi bogoslovci i stariji i noviji. A to je zato, što se izravno (directe) pridržaje cenzura, a grijeh tek neizravno (indirecte) zbog cenzure, tako da tko ne pada u cenzuru, ne pada ni u pridržan grijeh. Da pako tkogod uopće padne u cenzuru, zahtijeva se, da bude oporan (contumax); nitko pako ne može biti oporan, komu je zakon nepoznat. Tako n. pr. slobodni zidari, dvobojnici i t. d. su *ipso fac'o* izopćeni. No ako slobodni zidar ili koji je dvoboj počinio nije znao za tu ka-

[1]) Opširnu raspravu od ekretu „Quemadmodum" napisao je talijanski *Secondo Franco,* Isusovac, a preveo ju na njemački jezik i popunio *Mats Huber,* takogjer Isusovac Isp. Linzer Quartal-Schrift 1893. S. 946.

zan, može ga svaki ispovjednik odriješiti. Bonifacije VIII. veli uopće: „Ligari nolumus ignorantes." Cap. 2. de Constit. (1. 2.) in Sexto.

Nije li grijeh spojen s cenzurom, kakvi su obično grijesi biskupima pridržani, tu se razilaze bogoslovci, kako možda ni u kojem drugom pitanju. Sve stoji do toga, kako tko shvata svrhu pridržanja. Oni, koji uče, da je glavna svrha pridržanju grijeha kazan za pokornika, vele, da pokornik mora znati za tu kazan odnosno, da je grijeh pridržan, inače da ne pada u pridržanje. Ovo mnijenje od novijih bogoslova zastupaju Gury i Ballerini, te se za svoju tvrdnju pozivaju na više starijih bogoslovaca, kao Luga, Saucheza, Roncaglju, Vivu, Dianu, Mazzotu i t. d. (Isp. Compendium Theologiae Moralis, tom. II. n. 571. sa bilješkama). O ovom mnijenju kaže sv. Alfonzo: „Hanc sententiam probabilem quoque putant Salmaticenses et Roncaglia, et idem sentiunt Elbel, Gobat, et Sporer cum aliis, dum inquiunt ignorantem pro prima vice posse absolvi." (Theologia Moralis, lib. VI. n. 581.) Drugi kažu, da je pridržanju grijeha glavna svrha stegnuće vlasti ispovjednikove; po tom da pokornik ne mora znati, da je njegov grijeh pridržan. Ovoga je mnijenja sv. Alfonzo i gotovo svi noviji auktori, koji se priključuju njegovu nauku. Evo što taj svetac piše: „An ignorantes invincibiliter reservationem excusentur ab incurrendis casibus etiam ab episcopis reservatis? Tertia sententia communior, cui subscribo, universe *negat, posse absolvi ignorantes reservationem.* Ratio, quia reservatio non est quidem poena respiciens poenitentes, sed *restrictio jurisdictionis respiciens confessarios,* et de hoc non videtur dubitandum; nam Tridentinum (sess. 14 c. 7.) ad ostendendum, quod sacerdotes nihil possint in casibus reservatis (ut ibi in fine declarat), haec verba praemittit: Nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam (nota) non habet jurisdictionem, magnopere vero, ad christiani populi disciplinam pertinere ss. Patribus nostris visum est, ut

atrociora quaedam crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat sacerdotibus absolverentur. Ideo igitur nihil possunt sacerdotes in reservatis, quia carent jurisdictione super illis, cum episcopi ob publicum bonum quorumdam graviorum criminum judicium sibi reservent. Patet ergo, quod reservatio directe respicit confessarios, non poenitentes. Nec obstat dicere, quod licet reservatio respiciat confessarios eorumque limitet jurisdictionem, finis tamen reservationis directe respicit poenitentes, cum tantum ad poenitentium remedium reservatio instituta sit, ut nimirum a culpis atrocioribus retrahantur: unde, cessante fine adaequato reservationis in eam ignorantibus, cessat etiam reservatio. Nam respondetur, quod finis reservationis non est tantum, ut fideles a culpis gravioribus absterreantur, sed etiam, prout recte dicit Fagnanus cum aliis, ut recipiant a superioribus poenitentias et monita ac remedia opportuniora, quae nonnisi a prudentioribus applicari expedit; ergo, cum *in ignorantibus* non cesset adaequate finis reservationis, *reservatio non cessat.*" (L. c.)

Što vele i kako brane prvi auktori svoje mnijenje, isporedi Gury-evu moralku n. n. mj. Mi ćemo ovdje pokupiti nekoliko auktora, koji slijede sv. Alfonza i navesti njihovu nauku. Evo ih diljem: Ambrozije Stapf veli: „Reservationibus episcopi etiam illi *implicantur*, qui easdem ignoraverunt, utpote cum finis, quem reservatio (sc. medicinalis) intendit, semper locum habeat" (Theol. Mor. t. IV. p. 235.); Scavini[1]): „Sententia, cui subscribimus communior imo communissima *negat absolvi posse* ignorantes reservationem" (Theol. Mor. t. III. n. 433.); Gousset: „L' opinio particulière d' un auteur, quelque grave qu' il soit, si elle et contraire à la pratique générale, à l' enseignement des canonistes, ne suffit pa généralment pour faire naitre le dout, ni par conséquent pour valider l' absolution d' un cas reservé. Nous ajouterons que le réserve peut avoir lieu, *quoique ignorée* du pénitent" (Théol. Mor. t. II. n. 492.); Verceno: „*Ignorantia etiam invincibilis non excusat a reservatione. . .* Quare non est audienda sententia eorum, qui contrarium docent. Nam quamvis plures Theologi eam probabilem agnoscant, nihilominus usus et praxis communis Ecclesiae semper tenuit nostram sententiam, haud curando probabilitatem contrariae opinionis" (Comp. Theol. Mor. p. 744.); Berengo: „*Ignoran'ia* reservationis ex parte poenitentis *nihil valet in commodum confessarii*" (Enchiridion parochorum p. 172.); Müller; „Si casus sint episcopales et sine censura *ignorantia certissime non excusat a reservatione*" (Theol. Mor. t. III. p. 322.): Hayker: „Die bischöflichen Reservatfälle äussern ihre Wirksamkeit *auch gegen die Unwissenden*" (Praktische Anleitung zur Seelsorge S. 370.); Gassner: „Die reservatio peccatorum bezieht sich unmittelbar auf den Confessarius, dessen jurisdictio dadurch beschränkt wird — mittelbar auf den Pönitenten. Es ist dacher gleichgiltig, *ob der Pönitent wusste, das die Sünde reserwirt sei oder nicht*" (Handbuch der Pastoral B. II. S. 365.[1]); Benger: „Bei den bischöflichen Reservaten wird zuerst und vorzüglich der Casus reservirt: diese Reservation *tritt somit auch bei unverschuldeter Unwiss nheit ein*" (Pastoraltheologie B. III. S. 427.); Kerschbaumer: „*Es bedarf keine Kenntniss* der Reservation, um derselben zu verfallen" (Lehrbuch der kath. Pastoral S. 213.); Ricker: „Hätte der Pönitent *auch nicht gewusst*, dass die Sünde reservirt ist, dürfte er nicht absolvirt werden" (Leitfaden der Pastoral-Theologie II. Auf. S. 310.); Schneider, Isusovac: „Ignorantia legis vel decreti reservantis *non excusat* a reservatione peccati; reservatio enim est restrictio jurisdictionis et approbationis confessarii, quem imme-

[1]) Ovomu je piscu Pio IX. 7. travnja 1847. čestitao i pohvalio ga: „quod nihil antiquius habuerit, quam salutares sanctissimi viri Alfonzi Mariae de Liguori doctrinas magis magisque propagare, iisque ecclesiasticae praesertim juventutis animos imbuere." Kad smo mi boravili u Rimu od svakoga se svećenika zahtijevalo, da po Scaviniu odgovara na ispitu za jurisdikciju.

[1]) Ovo je djelo odobreno, odnosno preporučeno od 35 Ordinarijata, pa i zagrebačkoga.

diate afficit; ergo sive poenitens habuerit notitiam reservationis, sive non habuerit, potestas sacerdotis manet restricta; ignorantia vero poenitentis quaecumque illa sit non potest eidem restituere jurisdictionem ademptam" (Manuale sacerdotum edit. IV. p. 395.); Kovàch: „Q. Incurrit ne reservationem poenitens committendo crimen, quod reservatum esse *ignorat?* R. *Incurrit,* quia intentio reservantis est, ut homines a gravioribus criminibus deterreantur" (Manuale parochorum p. 210.); Tappehorn: „Bei den bischöflichen Reservaten *befreit die Unwissenheit nicht* von der Reservation" (Anleitung zur Verwaltung des Busssakramentes S. 141.); Mach, Isusovac: „Un semplice confessore *non potrà assolvere* il penitente dai reservati al Vescovo, *per quanto si scusi coll' ignoranza*; perchè censura afficit poenitentem, reservatio confessarium" (Tesoro del sacerdote t. II. p. 269.[1]); Lehmkuhl, Isusovac: „Posse praelatos peccata subditorum ita reservare, ut comprehendantur etiam ea, quae *ab ignorante* reservationem perpetrentur, indubium est, ac propterea *reservationem manere etsi peccatum cum ignorantia reservationis fiat*" (Theol. Mor. t. II. n. 407.); Zupančič: „Ako je pregreha zarad greha samega pridržana (n. pr. pri škofovskih reservati), takrat k prideržanju *ni treba, da bi grešnik vedel* za prideržaj, kajti prideržanje je v tem da navadni spovednik nima oblasti odvezo dajati od zadevnega hudodelstva, nevednost grešnikova o prideržanji pa mu take oblasti ne more dati" (Duhovno pastirstvo str. 593.) Tako uče i mnogi drugi, pa i naš Antun Kadčić u svom Bogoslovju diloredmom na strani 266.[2])

Kako je dakle vidjeti ovo potonje mnijenje zastupaju malo ne svi noviji auktori, i to raznih narodnosti, kao Nijemci, Talijani, Francuzi, Madžari i Slavjani. Megju njima imade i biskupa, koji bi najlakše mogli reći, da neznanje rezervacije

[1]) Ovo je djėlo odobrio sv. zbor za obrede 27. lipnja 1864.
[2]) Antun Kadčić bio je pitomac kolegija de propaganda fide, kašnje biskup trogirski a napokon nadbiskup spljetski.

pokornika od iste ispričaje, pošto je to njihova stvar, pa ipak i oni tvrde protivno. Većina pako su to profesori bogoslovlja, koji tako uče svoje učenike. Po njihovim se knjigama predaje takogjer s veće strane i danas bogoslovlje u mnogim sveučilištima i drugim bogoslovskim zavodima, a to je najbolji dokaz, da u praksi vlada općenitiji običaj, da neznanje pokornikovo *ne ispričaje* od rezervacije. Da pako do *običaja* u tom drži i sam Gury i Ballerini, može se svatko osvjedočiti iz njihove Moralke n. n. mj. Što pako o takvom običaju kaže Suarez, vrijedno je, da se navedu njegove riječi: „Consuetudo — veli on — non solum potest quodammodo *auferre* jurisdictionem, quatenus sc. indicet Superioris tacitam voluntatem: unde dicunt *aliqua peccata consuetudine esse reservata.*" (De poenit. d. 27. sect. 3. n. 2.)

Tko pako slijedi sv. Alfonza, dok Rimska Stolica protivno ne odluči, taj *sigurno* dobro radi. O njem se izrazio Grgur XVI. preko Sv. Penitenciarije 5. srpnja 1831., da mnijenja sv. Alfonza *može svaki profesor slijediti i ispovijedati* (sequi et profiteri), i da se ispovjednik, koji u ispovjedaonici slijedi sva mnijenja sv. Alfonza, *ne smije uznemirivati* (non esse inquietandum), makar i ne uvidjao razloga, na kojima se ista temelje, poduprt jedino time „quod in ejus operibus nihil censura dignum repertum est," kako to preko sv. zbora za obrede odluči Pio VII. 18. svibnja 1803.

No i mnogi se biskupi odlučno protive prvomu mnijenju. Nekoji su dapače i izrično zabranili običnim ispovjednicima odrješivati pokornike od pridržanih grijeha, makar ovi i ne znali za rezervaciju. Tako je n. pr. preuzv. g. Juraj Posilović, nadbiskup zagrebački, još kao biskup senjski i modruški, naložio, da se za ravnanje ispovjednicima u diecezanskom direktoriju, gdje se navagjaju „casus reservati," izrično dodadu ove riječi: *„Ignorantia non excusat."* Biskupi su pako najvjerodostojni tumači svojih zakona, te mogu, kako to uči gore spomenuti Lehmkuhl, pridržati sebi grijehe, pa makar pokornici i ne znali za pridržanje.

Nego ako bi koji biskup *odredio*, da neznanje pokornikovo ispričaje od rezervacije, kao što je n. pr. odregjeno u nadbiskupiji vrhbosanskoj (Isp. Srce Isusovo 1882. str. 14.) ili bi se *s njegovim znanjem* tako učilo (n. pr. u sjemeništu) i on se tomu ne bi protivio, da bi tada u dotičnoj biskupiji takvo neznanje ispričalo od rezervacije, po sebi se razumijeva, pošto svaki biskup može po volji tumačiti svoje rezervate, i ovlastiti u tom svoje svećenike, kako ga je volja.

Zaključujemo dakle sa Lehmkuhlom: „Nisi *positiva* ratione probetur, episcopum consentire opinioni dicentium, reservationem ab ignorante non incurri, dicendus est episcopus ea ratione casus sibi reservasse, sicuti communiter a theologis et confessariis intelligebatur. At ut recentioris temporis libri, a s. Alphonso et deinceps, testantur, usque ad recentiorem controversiam erat diuturna et universalis persuasio *reservationem sic intelligi, ut etiam incurreretur ab ignorante.* Ergo ita etiam legislator ipse legem suam intellexisse censendus est. (L. c.) No budući da je i prvo mnijenje takogjer vjerojatno, mi se ne bismo usudili, pa ni u istoj ispovjedaonici, osuditi one, koji bi to mnijenje s osvjedočenjem slijedili, te ne bi htjeli od njega odustati držeći ga jednako vjerojatnim. Učeni biskup Bouvier veli uopće: „Constat igitur licitum esse probabilismum B. Alphonsi de Ligorio rationibus impugnare sicut omnem propositionem disputationibus hominum relictam, sed a nemine damnari posse ut erroneum vel periculosum. Unde confessarius exigere non potest: 1. a sacerdote sacramentum poenitentiae juxta principia s. Ligorii exercente, ut suam agendi rationem mutet; 2. nec a quolibet poenitente, ut, in concursu duarum opinionum aeque probabilium, tutiorem semper amplectatur, modo persuasum habeat, se in tali concursu opinionem minus tutam sequi posse; 3. a fortiori poenitentem opinioni verae controversae bona fide adhaerentem, de opposita non cogitantem, exhortari quidem posse ad partem tutiorem, si praevideat sua consilia ei profutura esse: at injuste absolutionem ei denegaret, quia non habet jus

gravia imponendi onera sine certo fundamento. Unusquisque tutiorem partem in eo casu pro se eligens optime agit; verum nullus hanc praxim tanquam de obligatione aliis praescribere potest.“ (Institutiones theologicae tract. de Conscient. cap. IV. art. a.) Svakako bi ipak najbolje bilo, kad bi svi ispovjednici, kako to isti Bouvier (n. n. mj.) lijepo kaže, jednako postupali u ispovjedaonici slijedeći dakako općenitiju praksu.

Ad secundum. Kapelan je Strožić po nauku sv. Alfonza i gotovo općenitoj praksi sigurno dobro radio, i pogriješio bi onaj, koji bi ga osudio. Nego ni kapelana Blažića ne smijemo osuditi. No svakako je morao kazati pokorniku, da ga drugi put od pridržanoga grijeha ne će moći odriješiti. Je li pako kapelan Blažić svećenik nadbiskupije zagrebačke, tada nije smio svoga pokornika odriješiti od pridržanoga grijeha, pošto se Ordinarius tomu protivi.

---

147. Kada smije jednostavni ispovjednik odriješiti od pridržanih grijeha i cenzura?

I.

Kapelanu Mirku došao pokornik na ispovijed, koji mu nakon duge i zamršene ispovijedi kaže i jedan grijeh biskupu pridržan. Na to će pokorniku kapelan, da ga on ne može odriješiti, pošto nema vlasti nad pridržanim grijesima, i uputi ga na drugoga svećenika u istom mjestu, koji je imao delegovanu vlast odriješiti od grijeha biskupu pridržanih. Pokornik mu odvrati, da je njemu teško i veoma neugodno drugomu ispovjedniku opetovati ispovijed; to više, što mora brzo ići na put. Na to ga kapelan odriješi. Pita se:

1. Kad smije jednostavni ispovjednik odriješiti od grijeha biskupu pridržanih?

2. Je li kapelan Mirko dobro radio?

Ad primum. Dva su slučaja, u kojima može jednostavni ispovjednik odriješiti od grijeha biskupu pridržanih i to: u smrtnoj pogibli i kad je nužda da odriješi a nema vremena

obratiti se na poglavara. Oba ova praktična slučaja treba da pobliže razmotrimo.

1. Da na umoru može svaki svećenik, pa i onaj, koji inače nema jurisdikcije, odriješiti od svih grijeha i cenzura, to odluči sabor tridentski: „Ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo *omnes* sacerdotes quoslibet poenitentes a *quibusvis* peccatis et censuris absolvere possunt.“ (Sess. XIV. cap. 7. de poenit.) Nego ovaj *articulus mortis* ne mora se uzeti u strogom smislu, jer to vrijedi za svaku smrtnu pogibelj. Ritual Rimski veli: „Si quis cofiteatur in *periculo mortis* constitutus, absolvendus est ab omnibus peccatis et censuris, quantumvis reservatis; cessat enim tunc omnis reservatio.“ (De sacram. poenit.) U smrtnoj je pogibli, tko opasno boluje, žena u teškom porodu, tko se podvrgava pogibeljnoj operaciji, ide na dalek morski put ili u rat ili se već nalazi u ratu, ili u pogibli, da bi mogao poluditi ili biti zarobljen od nevjernika, gdje ne će imati zgode da se ispovjedi, za vrijeme kuge, kolere i t. d. U svim ovim i sličnim slučajevima može, kako rekosmo, svaki svećenik odriješiti od svih grijeha i cenzura.

No pita se, bi li mogao odriješiti svećenik, koji nema aprobacije i pred prisutnim svećenikom, koji ju imade? Ima bogoslovaca kao Viva, Lugo i t. d., koji pozivajući se na gore navedene riječi sabora tridentskoga kao vjerojatno uče, da bi mogao; dok drugi to niječu. Ovi potonji bogoslovci za svoju tvrdnju pozivlju se na Ritual Rimski, koji veli: „Sed si periculum mortis immineat, *approbatusque desit confessarius* quilibet sacerdos potest a quibuscumque censuris et peccatis absolvere.“ (L. c.) Po tom one riječi sabora tridentskoga „*omnes sacerdotes*“, kažu, da se prema kontextu imadu razumijevati o onim svećenicima, koji imadu *ordinariam aut delegatam jurisdictionem.* Tako odluči i sv. zbor Sabora citovan kod Fagnana in c. *Non est vobis* da spons. n. 2. Po tom bi zlo učinio jednostavni svećenik, koji bi se pred prisutnim aprobiranim ispovjednikom usudio odriješiti umirućega. No usprkos tomu kažu isti bogoslovci, da može neaprobiran svećenik u smrtnoj pogibli odriješiti i pred aprobiranim svećenikom u ovim slučajevima:

a) ako aprobirani svećenik ne bi htio ili ne bi mogao saslušati ispovijedi;

b) ako bi aprobirani svećenik bio imenito izopćen ili suspendiran;

c) ako bi aprobirani svećenik bio tugje biskupije;

d) ako se umirući ne bi htio ispovjediti odobrenomu svećeniku, jer mu je n. pr. neprijatelj, rogjak i t. d. ili je pogibija, da bi se ovomu mogao svetogrdno ispovjediti, dok će ga neodobreni bolje ravnati, utješiti i t. d.;

e) ako je neodobreni svećenik već počeo slušati ispovijed; jer onaj, koji je sud započeo, mora da ga i dovrši;

f) ako je aprobirani svećenik complex in peccato turpi.

Nego jednostavni ispovjednik može i pred prisutnim biskupom valjano odriješiti umirućega i od njemu pridržanih grijeha, pošto na umoru, kako uči crkva, nema nikakve rezervacije.

U svim ovim slučajevima odriješuje svećenik *directe* t. j. tako, da pokornik nije dužan kašnje, ako n. pr. ozdravi, predstaviti se poglavaru ili od ovoga tražiti absoluciju. To isto vrijedi i za cenzure papi pridržane izuzam ekskomunikacija papi na posebni način pridržanih, od kojih može odriješiti samo *ad reincidentiam.*

Megjutim je sv. zbor Officija glede upitne stvari izdao 29. srpnja 1891. ovu znamenitu odluku: „Non sunt inquietandi qui tenent validam esse, absolutionem in articulo mortis concessam a sacerdote non approbato, etiam quando facile advocari seu adesse potuisset sacerdos approbatus; et qui tenent validam esse absolutionem in eodem articulo mortis[1]) concessam a peccatis reservatis, sive simpliciter sive cum censura, per sacerdotem non habentem jurisdictionem in

[1]) To isto vrijedi i de periculo mortis. Op pišč.

reservata, etiamsi advocari seu adesse facile potuisset sacerdos habens praedictam jurisdictionem.“ (Acta S. Sedis, Vol. XXIX. pag. 574.)

2. Nadalje može jednostavni ispovjednik odriješiti od grijeha pridržanih biskupu, kad je god tomu nužda, a nema kada obratiti se na poglavara. Nego pita se, kad opstoji takva nužda? Takva je nužda:

a) kad se tko mora pričestiti;

b) kad komu prijeti pogibija osramoćenja ili velike sumnje, ako se ne odriješi ili ne pričesti;

c) kad bi tko inače dugo vremena morao ostati u smrtnom grijehu.

Po tom može odriješiti n. pr. onoga, koji obavlja godišnju ispovijed, da zadovolji zakonu uskrsne pričesti, kojemu inače ne bi mogao zadovoljiti, jer je n. pr. zadnji dan došao na ispovijed. Isto tako može odriješiti zaručnika, koji se neposredno prije vjenčanja ispovijeda, kao i kćerku, koja je došla s majkom na ispovijed. Može odriješiti i onoga, koji ide n. pr. na dalek put, te bi inače morao dugo ostati u smrtnom grijehu. Dovoljan pako uzrok za to, kažu, da je, ako bi pokornika jako mučilo, kad bi makar samo jedan tjedan morao ostati bez ispovijedi. Gury dapače veli, da bi mogao odriješiti i onoga, koji je nakon duge i zamršene ispovijedi kazao pridržan grijeh, te mu je teško kod drugoga opetovati cijelu ispovijed (Casus conscientiae Pars II. n. 596.), dok Bucceroni (Casus conscientiae 474.) to niječe. Gennari (Consultazioni 148.) pako kaže, da bi jednostavni ispovjednik mogao odriješiti od rezervata i onda, ako bi pokornik ćutio veliki otpor (magnam repugnantiam), kad bi morao drugima kazati kakav grijeh. U svim ovim i sličnim slučajevima, kažu, da je nužda, è se pokornik odriješi.

Nego to sve vrijedi samo onda, ako pokornik ili ispovjednik nema vremena (ni usmeno ni pismeno) obratiti se na biskupa; jer ako je ovaj blizu, te pokornik ili ispovjednik može lako ići k njemu, tada ga jednostavni ispovjednik ne

može odriješiti. Ali što onda, ako u mjestu imade ispovjednika, koji su ovlašteni od biskupa, da mogu odriješiti od grijeha njemu pridržanih? Na to odgovaraju neki, da je to samo *privilegium favorabile*, kojim se nitko nije dužan služiti. Nego nama se čini, da ovaj razlog ne valja, pošto biskupi upravo zato, što je teško uvijek na njih obraćati se, ovlašćuju nekoje ispovjednike kao n. pr. u nas vicearhidjakone, da u njihovo ime odriješuju *directe* od grijeha njemu pridržanih; pa kad ne bi bilo dužnosti služiti se rečenim privilegijem, to bi onda bilo na veliki uštrb duševnog spasa vjernika, čega za cijelo ni biskupi ne će.

No u napomenutim slučajevima smije jednostavni ispovjednik odriješiti samo *indirecte* t. j. da se pokornik mora kasnije predstaviti biskupu ili takvomu ispovjedniku, koji imade vlast *directe* odriješiti od pridržanih grijeha. Sabor tridentski veli: „Extra articulum mortis sacerdotes quum nihil possint in casibus reservatis, id unum poenitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores et legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant.“ (L. c.) Megjutim može i svaki jednostavni ispovjednik u pojedinim slučajevima dakako *tecto nomine* zatražiti takovu vlast od biskupa, te kazati pokorniku, da se u stanovito doba povrati k njemu na ispovijed, da ga može *directe* odriješiti od pridržana grijeha.

Ad secundum. Kapelan Mirko je dobro radio odriješivši svog pokornika ne imajući kada ni pismeno ni usmeno obratiti se na biskupa, ako bi pokornik idući na put morao dulje vremena ostati u smrtnom grijehu. Niti je pokornik bio dužan ići drugomu ispovjedniku, koji ima vlast odriješiti od grijeha biskupu pridržanih, pošto mu je bilo jako teško opetovati dugu i zamršenu ispovijed i ćutio je velik otpor kazati svoje grijehe drugomu ispovjedniku. Po tom, kako je vidjeti, odriješenje bijaše nužno s više razloga. Nego kapelan je zlo radio, što nije opomenuo pokornika, da prvi put ispovjedi pridržan grijeh takvomu ispovjedniku, koji imade vlast *directe* odriješiti od pridržanih grijeha, ili da dogje

opet k njemu, a on da će megjutim zatražiti u biskupa vlast, da ga može *directe* odriješiti.

II.

Glede odriješenja od cenzura Papi pridržanih izdala je sv. Inkvizicija ovaj dekret: „Potest confessarius absolvere a reservatis Rom. Pontifici poenitentem, cui durum sit exspectare tempus necessarium pro facultate exposcenda.

Beatissime Pater!

Episcopus N. N. ad pedes S. V. provolutus humiliter exponit. Ex Decreto S. Inquisitionis 23. Junii 1886. cuilibet confessario directe absolvere licet a censuris etiam speciali modo S. Pontifici reservatis in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequit absque periculo gravis scandali vel infamiae, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem.

Dubium tamen oritur pro casu, quo nec scandalum nec infamia est in absolutionis dilatione, sed poenitens censuris papalibus innodatus in mortali diu permanere debet, nempe per tempus requisitum ad petitionem et concessionem facultatis absolvendi a reservatis; praesertim quum theologi cum S. Alphonso de Liguorio ut quid durissimum habeant pro aliquo per unam vel alteram diem in mortali culpa permanere.

Hinc, post Decretum 23. Junii 1886., deficiente hac in quaestione Theologorum solutione, quaeritur:

I. Utrum in casu, quo nec infamia nec scandalum est in absolutionis dilatione, sed durum valde est pro poenitente in gravi peccato permanere per tempus necessarium ad petitionem et concessionem facultatis absolvendi a reservatis, simplici confessario liceat a censuris S. Pontifici reservatis directe absolvere, iniunctis de iure iniungendis, sub poena tamen reincindentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium confessarii absolutus recurrat ad Sanctam Sedem?

II. et quatenus negative, utrum simplex confessarius eundem poenitentem indirecte absolvere debeat, eum monens ut a censuris directe in posterum a Superiore absolvi curet, vel apud ipsum revertatur, postquam obtinuerit facultatem a reservatis absolvendi? Feria IV. 16. Junii 1897.

In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis habita ab Emmis ac Rmmis DD. Cardinalibus in rebus fidei Generalibus Inquisitoribus, proposito suprascripto dubio, praehabitoque RR. DD. Consultorum S. O. voto, iidem Emmi ac Rmmi DD. respondendum censuerunt:

Ad I. Affirmative, facto verbo cum SSmo. Ad II. Provisum in primo.

In sequenti vero feria VI. die 18. eiusdem mensis et anni in solita audientia R. P. D. Assessori S. O. impertita, facta de omnibus SSmo D. N. Leoni PP. XIII. relatione, idem SS. Dominus Emmorum Patrum resolutionem approbavit."

Po ovom dakle dekretu smije jednostavni ispovjednik odriješiti pokornika od cenzura Papi pridržanih ne samo onda, kad pokorniku prijeti pogibija velikog osramoćenja ili sablazni, nego i onda, kad mu je veoma teško ostati u smrtnome grijehu kroz vrijeme, dok ispovjednik dobije vlast odriješiti od pridržanih cenzura; no to smije samo pod kaznom tako zvane *reincidentiae*, t. j. da će pokornik upasti u iste cenzure, ako u roku od mjesec dana ne zatraži u Rimske Stolice pismeno i preko ispovjednika odrješenje od istih. Megjutim kod nas mogu se u to ime ispovjednici obratiti na biskupa, pošto naši biskupi su ovlašteni, da mogu odriješiti od svih cenzura pa i na posebni način pridržanih sv. Ocu Papi izuzevši ekskomunikaciju, u koju padaju *absolventes complicem in peccato turpi*. (Facultates quinquennales n. 10.)

148. Pokornik, koji izvana prianja uz herezu i posjećuje protestantske crkve.

Mladić Nikola kaže u ispovijedi, da je često puta dolazio u društvo protestantskih mladića, pa da mu se ovi

ne bi rugali, iz ljudskog obzira hvalio je njihove krive nauke, ali u srcu da ih zabacivao i vjerovao sve, što katolička crkva uči. Drugi mladić August ispovijeda, da je više puta polazio protestantske crkve, i stranom iz radoznalosti, a stranom, da nauči njemački, prisustvovao protestantskoj službi i propovijedi. Ispovjedniku se to sažali, pak otpusti mladića Nikolu bez odrješenja, jer da je pao zbog hereze u cenzuru papi na posebni način pridržanu; dok mladiću Augustu zabrani ma i iz puke radoznalosti pohagjati protestantske crkve, pošto da je to smrtni grijeh, i ako se bude još kada usudio to učiniti, da ga ne će odriješiti. Pita se:

1. Je li mladić Nikola pao u cenzuru?

2. Je li mladić August smrtno sagriješio?

3. Što se ima suditi o ispovjednikovu vladanju?

Ad primum. Mladić Nikola nije heretik, po tom nije pao u cenzuru izrečenu protiv heretika; jer da tko bude heretik i da pade u cenzuru, hoće se, da i srcem prione uz herezu. Dapače on nije niti kao *fautor* pao u herezu, pošto za to mora biti *favor formalis*, a ne samo *materialis* t. j. da i srcem pristane uz herezu, a ne da ju naprosto hvali zbog drugih uzroka. S toga i punim pravom veli Maksimilijan Vrhovac, biskup zagrebački: „Haeresis externa conjuncta cum formali interna sive illa occulta sit sive publica semper reservatur." (Okruž. od 5. siječnja 1789.) Nego veoma zlo je radio mladić Nikola, što je pritajivao svoju vjeru a hvalio krivu, što nikad nije dopušteno, jer to je *intrinsecum malum.* O njem vrijedi ono, što kaza Isus: „Qui negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo qui in coelis est." (Mat. 10, 33.) A za cijelo je svojim vladanjem i druge sablaznio i to u najznamenitoj stvari, naime vjeri.

Ad secundum. Mladić August *po sebi* nije smrtno sagriješio, dapače i nikako, ako je samo iz radoznalosti ili da nauči njemački, pohagjao protestantske crkve, pa makar i prisustvovao protestantskoj službi i propovijedi; jer to je samo materijalna prisutnost a ne formalna, pošto nije odobravao ni službu protestantsku ni propovijedi. Da je tomu tako, vidi se iz ove odluke sv. zbora Officija, koji na pitanje: „An liceat catholicis adire templa haereticorum?" 14. siječnja 1818. odgovori: „Licere si adeant mera curiositatis causa, absque ulla communicatione in sacris. Adire enim templa haereticorum est actus per se indifferens, qui nonnisi a pravo fine, vel ex circumstantiis efficitur malus." Što se pako razumijeva pod *communicatio in sacris,* tumači jurista Devoti, kad veli: „Si quis catholicus haereticorum aut schismaticorum templa ingrediatur, ut ea curiosius inspiciat, et concionibus ac sacris etiam eruditionis causa intersit, non ut eorum sit particeps aut quidquam approbet, quod catholicae veritati adversatur, is profecto minime in sacris ac divinis communicare dicitur, neque culpae reus haberi potest." (Instit. Canon. lib. 4. t. 18. n. 11. nota 2.) No ako i ne bi u napomenutom slučaju katolik općio s hereticima in sacris, mogao bi lako koga sablazniti, te s tog gledišta i sagriješiti.

Rekosmo *po sebi;* jer u nekojim biskupijama je uopće zabranjeno katolicima pohagjati nekatoličke crkve. U ostalom, ako i nema te specijalne zabrane, svakako se ima osuditi mladić August, što *često puta* polazi protestantsku službu i propovijedi, jer se izlaže bližnjoj pogibli, da bi mogao izgubiti pravu vjeru, a nije moguće, da svojim pohagjanjem ne sablazni druge. Dapače ima ih, koji u tom čestom pohagjanju protestantskih crkava nazrijevaju *favorem haeresis et haereticorum,* a po tom i veliki grijeh i ekskomunikaciju, te communicationem in sacris. (Bucceroni Casus Conscientiae pag. 565.) Kad bi samo koji put išao, te ni u čem udioništvovao ili prianjao za onu službu, k tomu ako nema biskupske zabrane, a čuvao bi se pogibli i sablazni, tada bi se donekle mogao ispričati. No budući da je u praksi veoma teško izbjeći toj pogibli i ne sablazniti druge, to se ima mladiću Augustu vruće preporučiti, dapače po okolnostima i naložiti, da se takvih pogibeljnih i sablažljivih posjeta čuva. Vrijedi to osobito dan danas, kad je vjerski indiferentizam u velike zavladao.

Ad tertium. Kako je vidjeti, ispovjednik je pogriješio, što nije hotio odriješiti mladića Nikolu, pošto on nije pao u nikakvu cenzuru ili pridržan grijeh, već naprosto smrtni grijeh počinio. Po tom, ako se za to kajao, morao ga je odriješiti, dok ga je ovako možebit odbio od sv. sakramenata, što se osobito kod mladića može lako dogoditi.

Nego pogriješio je i glede mladića Augusta, kad mu je kazao, da je smrtni grijeh iz puke radoznalosti pohagjati protestantske crkve, a još više, što mu se zagrozio, ako to još kada učini, da ga ne će odriješiti; jer time ga je pozitivno odbijao od sakramenta pokore. Bilo bi dosta, da mu je preporučio odnosno i naložio (ali ne pod smrtni grijeh), da se takvih pohoda čuva, predočivši mu živo pogibiju i sablazan.

---

149. Kako postupati s bezvjercem in sacris?

U župi X. je jedan veliki bezvjerac, koji i javno i privatno niječe istine katoličke vjere, ismjehava papu i čitavu katoličku hierarhiju, ruga se bogoslužju itd. Pita se:

1. Smije li se takvomu dopustiti, da kumuje kod krsta i potvrde?

2. Kako se mora s njim postupati, ako bi se hotio vjenčati?

3. Što je raditi župniku, ako isti na smrt oboli?

Ad primum. Taj se bezvjerac, ili, kako bi ga Nijemci krstili *Freidenker* ili *confessionsloser Mensch* ima smatrati kao apostata i heretik, te je kao takav pao u ekskomunikaciju papi na poseban način pridržanu, pošto je svoju herezu izvana očitovao. Ritual pako i Rimski i diecezanski naregjuje: „Sciant praeterea parochi, ad hoc munus (sc. patrini) non esse admittendos haereticos, non publice excommunicatos . . . non publice criminosos.“ (De sacram. Baptismi. De patrinis.) Po tom takav se bezvjerac mora odbiti od kumovanja, te za tako časnu službu odabrati osobu pobožnu, kakovu crkva zahtijeva. No ako bi odatle prijetilo kakovo veliko zlo bud župniku bud župi, ili ako bi se roditelji djeteta ustručavali

ovo krstiti, ako ne pripusti ka kumovanju spomenutoga bezvjerca, tada treba pitati biskupa za savjet i vladati se po njegovoj odredbi. Nema li župnik kada obratiti se za to na biskupa, to mu može slobodno dopustiti da kumuje, kako to izreče sv. Penitenciarija 5. srpnja 1856. i 10. prosinca 1860. Razlog tomu jest, što taj bezvjerac nije excommunicatus *vitandus,* a da se s njim absolute ne bi smjelo općiti in divinis; niti će zato trpjeti religiozni uzgoj djeteta, pošto se kumstvo, premda u sebi veoma plemenito i uzvišeno, dan danas izvrglo većinom u puku formalnost, koja dotičnike veže više tjelesno nego li duhovno.

Ad secundum. Crkveni zakoni zabranjuju uopće katolicima vjenčati se s hereticima bez posebne dispenze papine. Pita se: treba li spomenuti bezvjerac te dispenze? Na to odgovaramo, da ne treba, pošto nije običaja tražiti u Rimske Stolice ženidbene dispenze za bezvjerce, kako to dispenzuje u mješovitim ženidbama. Za svoju tvrdnju navodimo ovaj slučaj. U jednom mjestu zaljubio se neki javno poznati ateista i materijalista u svoju bratučedu. Župniku je kazao, da ne vjeruje u ništa, pa ni u to, da je ženidba sakramenat; s toga da ne će ni doći osobno u crkvu sklopiti ženidbu, već da će ovu sklopiti per procuratorem i to jedino zato, da zadovolji želji svoje zaručnice. Župnik je preko biskupa tražio u Rimske Stolice dispensationem in secundo gradu consanguinitatis i opisao tačno vladanje zaručnikovo. Rimska je Stolica podijelila dispenzu ab impedimento consanguinitatis bez svake druge poteškoće. Istina, spomenuti je bezvjerac kao heretik pao u crkvene cenzure; no da je jednostavnim nijekanjem dogmata navukao na sebe kakvu ženidbenu zapreku u strogom smislu, to nigdje ne stoji. To se može samo priključenjem kakvoj sekti, koja je crkvom proglašena kao heretična. U tom smislu govore kanoni, koji zabranjuju mješovite ženidbe. Megjutim dakako da se mora nastojati, kako da se taj bezvjerac obrati na pravu vjeru. Ne će li se obratiti tada je župnik dužan odgovarati njegovu zaručnicu, da ne ide za takva čovjeka.

Ne uspije li ništa opomena, to se i tada valja obratiti na Ordinarija i vladati po njegovom naputku. (Isp. Benedikta XIV. De synodo dioecesana lib. VI. cap. VII. n. 6.) No valja znati, da asistujući takovoj ženidbi, ne smije svećenik uzeti missam votivam pro sponso et sponsa, niti dati svečanog ženidbenog blagoslova, premda ništa ne priječi, zašto se i takovi zaručnici ne bi smjeli pod misom vjenčati. (Berardi De occasionariis n. 120.)

Ad tertium. Oboli li spomenuti bezvjerac na smrt, sa svom trudbom mora se nastojati, da se obrati, kako se to nalazi u mom Pastirskom Bogoslovju svez. I. str. 292. Valja se vruće moliti Bogu za njega, i preporučiti i drugim pobožnim osobama, da se mole za njegovo obraćenje. Može se i javno za njega moliti u crkvi. Obrati li se, *preporuča se* prema okolnostima, da opozove svoje javne bludnje barem pred dva svjedoka, tada mu se imadu podijeliti sakramenti umirućih, dati papinsko odriješenje i preporučiti duša. Ne pogje li za rukom obratiti ga, i on umre nepokajan, mora mu se uskratiti crkveni pogreb (na koji spada poglavito i ukop u sveto groblje), kako to naláže Ritual Rimski i diecezanski: „Non licet dare ecclesiasticam sepulturam manifestis et publicis peccatoribus, qui sine poenitentia perierunt" (De exequiis). Ne može li župnik *nikako* zapriječiti bud sam bud po drugom njegovog ukopa u blagoslovljenu zemlju, jer imade n. pr. svoju vlastitu raku u groblju, ili se uopće od uskrate toga ukopa boji *velikih neprilika*, to mu ne bi preostalo drugo, nego da naprosto ni u čem ne sudjeluje kod njegova pogreba ni on sam ni po drugom svećeniku. Evo što za taj slučaj propisuje sv. Penitenciarija (10. prosinca 1860.): „Parochus neque per se neque per alios sacerdotes ad exequias et ad sepulturam ullo modo concurrat." Dakako da je to u današnje bezvjersko doba u praksi teško izvagjati osobito u gradovima, no zato ipak nije nikomu slobodno raditi protiv crkvenih propisa.

---

150. Kako postupati s pokornikom, koji se predbrojio na zle novine ili ih čita?

Na ispovijed dogje Petar, koji kaže, da se od straha, è se ne bi zamjerio protestantima, predbrojio na njihove novine, kojih ipak ne čita. Drugi pako pokornik, imenom Pavao, ispovijeda, da uz druge dobre novine čita i jedan socijalno-demokratski list, koji često puta napada na katoličku vjeru i crkvu, ali njemu da to ne škodi, pošto se čvrsto drži katoličkih načela. Ispovjednik držeći, da je Petar pao u cenzuru, otpusti ga bez odrješenja, dok Pavlu dopusti, da može i nadalje čitati spomenuti list. Pita se:

1. *Jesu li uvijek i od koga zabranjene novine crkvi neprijateljske?*

2. *Padaju li pod kakvu cenzuru oni, koji se na njih predbroje ili ih čitaju!*

3. *Što se ima suditi o postupku ispovjednikovu!*

Ad primum. Novine crkvi neprijateljske jesu najjače sredstvo za duševnu propast. Njima se najviše truje vjera i i ćudoređnost. Čitalac nalazi u njima neprestane i obilne hrane, kako da se okuži i do kraja pokvari. One su neprijateljima najokrutnije oružje, kojim pobijaju i niječu kršćanstvo a napose katoličku vjeru i crkvu. Nema sumnje, da se današnja velika razvraćenost i bezvjerstvo imadu s veće strane pripisati poplavi zlih novina. Tko će dakle podvojiti o tom, da takve novine zabranjuje već sam naravski zakon, pošto ovaj brani izlagati se bližnjoj grješnoj pogibli, i da su zabranjene pod smrtni grijeh? Evo, što veli vikar Rimski u okružnici od 6. srpnja 1871., što ju po nalogu Pija IX. posla svim župnicima rimske biskupije: „Declarent porro RR. Parochi ex ipso naturali jure hujuscemodi ephemeridum lectionem Catholicis prohiberi, ob proximum quod adeunt periculum in fide deficiendi; quumque de praecepto in re gravi agatur, qui violant, non venialis sed gravis culpae reos ante Deum evadere."

No ne samo naravno pravo nego i crkveno zabranjuje heretičke novine bilo njihovo pisanje, tiskanje, raspačavanje ili čitanje. Razabire se to iz više dekreta *de Libris prohibitis nec in Indice nominatim expressis*, što se nalaze na početku Indexa, te kojima se zabranjuju sva pisma heretička pa i manje znamenitosti, kao Calendaria, Carmina, Narrationes, Orationes, Colloquia, Conferentiae i t. d., kamo se za cijelo mogu pribrojiti i novinski članci. Nego i biskupi mogu zabraniti zle novine, kao što ih na to ovlasti Leon XII. 26. ožujka 1825.; Pijo IX. 8. prosinca 1849. okružnicom *Nostis*, zatim 20. kolovoza 1864. i 2. travnja 1873. Imenito Pijo IX. u okružnici *Nostis* preporuča biskupima, da čuvaju vjernike od kužnog čitanja i zabrane *impios libellos, ephemerides ac pagellas;* a g. 1864. opominje ih, da budno paze na novine, koje se u njihovim biskupijama šire, te zle zabrane, davši im za to posvemašnu oblast, da mogu u tom postupati kao delegati sv. Rimske Stolice.

Ali više puta se ne zna, tko u dotične novine piše, da li heretici ili tko drugi. U tom slučaju, kažu uopće bogoslovci, ako se iz članka, koji sadržaje herezu, razabire otpor piščev, tada se ima zaključiti, da ga je napisao heretik, pa makar se za njegovo ime ne znalo. Po tom su crkvom zabranjene sve one novine:

1. koje izdavaju razne heretičke sekte, kao protestantske, šizmatičke i t. d. pa makar katkada i ne sadržavale hereze.

2. koje često puta pobijaju kakav dogma katolički;

3. koje izdavaju slobodomišljenaci, framasoni i t. d.; jer ovi se imadu smatrati ne samo kao heretici (pošto niječu vrhunaravni red i božanski ugled crkve), nego i kao apostate od vjere, a to je još veći zločin od hereze.

To po crkvenom pravu; jer po naravnom pravu zabranjuju se sve novine, koje mogu škoditi vjeri i ćudoregju, pa bile one pisane od kojeg god auktora. Evo, što o tom veli Leon XIII. u konstituciji *Officiorum ac munerum* (De prohibitione et censura librorum) od 8. veljače 1896. u br. 21.:

„Diaria, folia et libelli periodici, qui religionem aut bonos mores data opera impetunt, non solum naturali, sed etiam ecclesiastico jure proscripti habeantur. — Curent autem Ordinarii, ubi opus sit, de hujusmodi lectionis periculo et damno fideles oportune monere.“ D' Annibale pako piše o tom ovako: „Quos igitur libros Ecclesia proscribit eos legere grave est; scilicet propter praesumptum perversionis periculum, adeoque tametsi nullum legenti periculum immineat. Quodsi proximum aliquod legenti periculum imminet ipso naturali jure legi prohibetur; atque ideo etsi libri appelatione vulgo non veniat; imo etsi ab Ecclesia non prohibeatur legi. Atque ex hoc capite vix a letali excusantur, aut ne vix quidem adolescentes qui ephemerides liberales, quas vocant, paucis (et penes nos ferme nullis) exceptis legunt, Confessario inconsulto; Patres familias, Magistri, heri, qui hujusmodi lectionibus eos non prohibent: sed in primis institutores tabernarum, vel hospitiorum, penes quos legendae adinventionibus prostant.“ (Summula Tom. II. n. 494.)

U praksi ispovjednici su zvani, da prosude, koje novine smiju pokornici čitati, a koje ne smiju. Tako odluči sv. zbor Inkuizicije g. 1832., koji na pitanje: „An fideles, salva conscientia, legere possint ephemerides vel libros, qui censuram Ordinarii non subierunt? odgovori: *„Reccurrant ad Confessarium.“* Pravilo pako, što ga u tom imadu slijediti ispovjednici, daje sv. Alfonzo: „In hac re expedit ordinarie rigidiores opiniones sequi.“ (App. III. de libr. prohib. c. 5. n. 8.)

Ad secundum. Čitatelji zlih (heretičkih) novina ne padaju u cenzuru; pošto papa Pijo IX. u konstituciji *Apostolicae Sedis* br. 2. na posebni način izopćuje: „scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicae *libros* apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, nec non libros cujusvis auctoris per Apostolicas litteras nominatim prohibitos, eosque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes.“ Tu je dakle govor samo o *knjigama,* a ne o novinama; odiosa pako sunt stricte interpretanda. U ostalom za to imademo i odluku sv. zbora Officija, koji 21. travnja 1880. na pitanje: „An

scienter legentes ephemerides propugnantes haeresim incurrant excommunicationem articuli secundi Constitutionis *Apostolicae Sedis* Summo Pontifici speciali modo reservatam?" odgovori: „*Negative.*" Nego Pijo IX. na posebni način (br. 1.) izopćuje: „Omnes a christiana fide apostatas et omnes ac singulos haereticos, quocumque nomine censeantur, et cujuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores, et generaliter quoslibet eorum defensores." Po tom tko se predbroji na apostatski ili heretički list, komu je svrha širiti krive nauke, pa bio on kojeg mu drago formata, taj, kao *fautor apostatarum et haereticorum,* pada u ekskommunikaciju papi na posebni način pridržanu, pošto se takve novine uzdržavaju većinom od predbrojnika, kojih kad ne bi bilo, ni list ne bi izlazio. Nego taj *favor* mora biti formalan a ne materijalan, t. j. da dotičnik i srcem prianja za herezu. Po tom tko se iz ljudskoga obzira ili sličnih razloga predbroji na heretičke novine, ne pada u cenzuru; dok onaj, koji se iz naklonosti spram hereze predbroji na takve novine, pada u spomenutu cenzuru.

Ad tertium. Ispovjednik je pogriješio, što je Petra otpustio bez odrješenja, pošto on nije pao u cenzuru, jer se samo iz ljudskog obzira predbrojio na protestantske novine. Da pako ne prianja uz herezu, vidi se odatle, što ni ne čita njihovih novina. Boji li se pako od protestanata kakvih velikih neprilika, tada nije niti sagriješio, pošto ga od te materijalne kooporacije ispričaje dovoljan razlog. Nego neka pazi, da te novine ne dogju drugima u ruke. Najbolje će učiniti, da ih odmah, čim ih dobije, baci u vatru. Niti dućanske stvari, ako je n. pr. trgovac, ne smije u nje zamatati, jer bi se tako bludnja širila. Pišu li u socijalno-demokratski list heretici, tada je zlo radio ispovjednik, kad je dopustio Pavlu, da i nadalje smije čitati taj list, pošto je čitanje istoga crkvom zabranjeno pod smrtni grijeh. To isto valja i onda, ako se za izvjesno ne zna, da li u nj pišu heretici ili drugi, jer se u toj dvojbi zbog njegovog čestog napadanja na katoličku vjeru i crkvu ima predmnijevati, da u nj pišu heretici. Znade li se pako sigurno, da u nj ne pišu heretici ili šismatici, tada Pavao griješi samo proti naravskom zakonu, izlažući se naime pogibli, da bi mogao izgubiti pravu vjeru. No teže je reći, da li ga trebamo osuditi zbog smrtnog grijeha u tom slučaju, jer čita i dobre novine, u kojima se oni napadaji oprovrgavaju. Svakako je ipak u praksi pogibeljno to čitanje, pošto je naša volja više sklona na zlo nego na dobro. A sv. Pavao apostol opominje sve: „Qui se existimat stare, videat ne cadat." (I. Kor. 10, 12.) O koliki su se, inače dobri katolici, pokvarili čitanjem bezbožnih novina! K tomu Pavao može lako i druge sablazniti. Ispovjednik je dakle, prije nego je dopustio Pavlu takve novine čitati, morao zrelo promisliti, što je za nj bolje. A najbolje bi bio učinio, kad bi bio slijedio sv. Alfonza, koji o tom veli: „In hac re expedit ordinarie rigidiores opiniones sequi." Bogoslovci ubrajaju sve tako zvane *liberalne* novine megju bezbožne novine, jer sve više manje dišu mržnjom protiv Isusa i njegove crkve. A takvih novina ima danas, žalibože, svuda; ima ih u kućama, dućanima, kavanama, pivarama, krčmama, na ulici i t. d. S toga neka ispovjednik prema okolnostima mudro pita svoje pokornike za čitanje istih, pak neka svom pomnjom nastoji, da tu kugu od njih odstrani. Nego i svećenici uopće neka budu osobito oprezni, na kakve će se novine predbrojiti i kakve će čitati; jer u tom mogu veoma lako sablazniti vjernike. A još bi gore bilo, kad bi takve novine davali drugima čitati. Zar se tada ne bi moralo zavapiti: „*Caeci sunt et duces caecorum?!*" (Mat. 15, 14.)

---

151. Mora li ispovjednik opomenuti pokornika, koji bona fide čita zle knjige?

Ispovjednik Daniel znade, da njegov mladi pokornik čita veoma rado zle knjige ne znajući, da je to zabranjeno. Budući da ispovjednik vidi naprijed, da njegova opomena ne

bi ništa koristila, drži, da će najbolje učiniti, ako ga pusti *in bona fide*, pa ne rekavši mu ništa odriješi ga. Pita se:

1. U kojim slučajevima ima ispovjednik propustiti svoga pokornika opomenuti?

2. Kako vladati se spram pokornika, koji čita zle knjige, te ne će da od toga odustane?

3. Je li ispovjednik dobro radio?

Ad primum. Ispovjednik ima propustiti opomenuti pokornika, kadgod predvidi, da njegova opomena ne bi koristila, a pokornik se nalazi *in ignorantia invincibili* pogledom na kakvu svoju dužnost zakona Božjega ili ljudskoga. To je pravedan, istinit i općeniti nauk bogoslovaca. Razlog pako tomu, kako veli sv. Alfonzo, jest ovaj: „De duobus malis minus est permittendum ut majus evitetur; unde in concursu peccati materialis et formalis, magis praecavendum est formale, quod solum punit Deus, cum ex solo peccato formali reputet se offensum." (L. VI. n. 610.)

No od ovog pravila izuzimaju se ovi slučajevi, u kojima je ispovjednik uvijek dužan opomenuti i to:

1. Kad se radi o općem dobru, te je ispovjednik dužan više zapriječiti javnu štetu nego li samoga pokornika, kao i onda, kad rijetko tko može biti *in bona fide ignorantiae*, a sablazan prijeti drugima. (Sv. Alfonzo VI. n. 615.) Po tom dužan je opomenuti, kad se radi o zloćama javnih činovnika bilo laika ili crkvenjaka, javnih sablaznika, roditelja i gospodara, kao i onih, koji često primaju sakramente, a svojim neurednim vladanjem na sablazan su drugima. (Benedikto XIV. Const. *Apostolicae* 26. Jun. 1749.)

2. Kad pokornik ne zna stvari potrebite za spasenje *necessitate medii,* s česa je i nesposoban za odrješenje (Benedikto XIV. Const. *Etsi minime* 7. Febr. 1742.), ili ne zna onoga, što spada na bitnost sakramenta pokore. U ovim slučajevima dužan je ispovjednik podučiti pokornika barem u kratko u glavnim otajstvima vjere i o uvjetima, pod kojima se može dobro ispovjediti. Na ovo dodaje Scavini: „Et hodie

in tanta rerum divinarum negligentia vel ipsi civiliter educati nonnunquam sunt industrie interrogandi et breviter edocendi." (Theologia Moralis universa, Tom. III. n. 378. in Nota Edit. XII.)

3. Kad sam pokornik pita; jer pitanje je znak, da pokornik nije više *in ignorantia invincibili,* te da dvoji o moralnosti čina. Po tom ga je ispovjednik dužan tada opomenuti, da se ne bi reklo, da on zlo hineći odobrava. No mudro opominje sv. Alfonzo, da ispovjednik ne smije više odgovarati nego što je pitan. Tako n. pr. ako bi ga pokornik, koji imade (simplex) votum castitatis, zapitao, da li je njegova ženidba valjana, i da li je dužan *reddere debitum,* ima mu oba pitanja potvrditi; dok o dužnosti *non petendi* mora mučati, pa makar znao, da je njegova ženidba zbog kakve zapreke nevaljana. (Sv. Alfonzo VI. 616.) Tako isto, ako ga pita, da li je čin kakav grješan, ispovjednik mu ne smije kazati, da je smrtni grijeh ili spojen s cenzurom, osim ako se radi o stvari sasvim očevidnoj, ili se pokornik nalazi u velikoj pogibli, da druge sablazni. Katkada može ispovjednik, kako kažu Salmaticenses i Lugo, pričinjati se, da nije pitanja čuo ili razumio, ili da je na nj zaboravio odgovoriti, navlastito ako je pokornik skrupulozan.

4. U dvojbi, da li je pokornik *in bona fide,* ili, da li će opomena koristiti, ispovjednik je dužan opomenuti, ako se ne boji kakve štete po pokornika. Boji li se pako, a to će obično i biti, tada ne smije opomenuti. Evo što o tom veli sv. Alfonzo: „Caeterum in dubio regulariter mihi videtur quod mala formalia potius evitanda sint quam materialia. Hinc loquens Concina de correctione fraterna dicit quod in dubio an correctio sit profutura vel nocitura, omitti debet; quia, ut ait, imprudenter agit qui dubius operationi morali se committit." (L. c. n. 616.)

5. Kad ispovjednik vidi, da pokornik sada doduše budući uzrujan, ne će slušati njegove opomene, ali da će je brzo, čim se umiri, slijediti, tada može odmah opomenuti. Katkada

ipak savjetuje razboritost, da odgodi svoju opomenu na zgodnije vrijeme. (Segneri, Il Confessore istruito c. b.)

6. No što onda, ako se pokornik nalazi u bližnjoj grješnoj prigodi, i predvidi se, da opomena ne će koristiti, s druge pako strane je *in ignorantia invincibili* glede dužnosti ostaviti tu prigodu? Ova *invincibilis ignorantia* ne može se doduše tako lako predmnijevati u onima, koji su dobro podučeni u vjerozakonskim istinama, ali je ipak moguće, navlastito u velikim gradovima, gdje vlada veliko neznanstvo u vjeri. Scavini drži, da se takav pokornik ima uvijek opomenuti, te veli: „Tunc ne in malo discrimine (poenitens) relinquatur, monendus est quod necessario debet fugere occasionem si velit fugere peccatum.“ (L. c. Tom. III. n. 378.) To isto uči i Gury (T. II. n. 611.) i Varceno (Tract. XVIII. c. 6. a. 6.) Sv. Alfonzo pako reć bi, da ne pristaje uz ovaj nauk, bezuvjetno. On drži, da je ispovjednik samo onda dužan takvoga pokornika opomenuti, kad vidi, da sada doduše ne će slušati opomene, ali da će je brzo slijediti, a navlastito je to dužan onda, kad bi ga mučanjem svojim potvrdio u zlu sa sablazom drugih. Evo njegovih riječi: „Dicit Lugo . . . monendum esse poenitentem, etiamsi scandalum sit passurus, quando scandalum quod timetur brevi mansurum putatur, et spes sit quod monitio postea brevi habebit effectum suum. Sed hoc melius intelligendum locum habere, prout tradit Benedictus XIV., in casu quo, ut ait dissimulante confessario, peccator in pravo opere obfirmaretur cum scandalo aliorum, vel quando quis in proxima peccati occasione versatur.“ (L. c.)

Nego nama se čini, da bi bilo najzgodnije razlikovati prigodu jako pogibeljnu i koja se nikako ne može ispričati od prigode, u kojoj imade neke nade, da pokornik ne će pasti, ili se donekle može ispričati. U prvom slučaju, kao što je priležništvo, tajna društva, bezvjerske i nećudoredne knjige i t. d., držimo da je ispovjednik uvijek dužan opomenuti, a to s toga, jer se tako lako ne može predmnijevati u pokornika *bona fides*, k tomu odatle mu prijeti veliko zlo

duševno, a napokon drugi se sablažnjuju, kad vide, da takvi odriješeni idu na pričest. — U drugom pako slučaju, kao što su megjusobni posjeti zaručnika, polaženje plesova, kazališta, zločestog društva, čitanje romana i t. d. neka bude ispovjednik osobito oprezan, da se ne bi možda grozio pokornicima, koji to čine, da će im uskratiti odrješenje, ako se toga ne ostave, a oni su *in bona fide*. Katkada se ti čini mogu donekle ispričati zbog udvornosti, nužde, zabave i t. d. Valja to osobito onda, ako te osobe rijetko ili možda samo o uskrsu dolaze na ispovijed, te je pogibija, ako se ne odriješe, da se više ne će vratiti. U tim i sličnim slučajevima bolje ih je ostaviti *in bona fide;* jer je manje zlo dopustiti im da ostanu u prigodi, nego odbiti ih od sakramenata. Po tom kad ispovjednik vidi, da bi bilo veće zlo po pokornika, kad bi ga otpustio bez odrješenja, nego da odriješena ostavi u prigodi, neka se zadovolji samo time, da mu preporuči, kako će bolje učiniti, da bježi prigodu; ali neka mu toga ne nalaže kao strogu zapovijed. (Isp. Berardi De occasionariis Par. I. art. III. qu. 1.)

Ad secundum. Nema sumnje, da je čitanje bezbožnih i nećudorednih knjiga jedna od najpogibeljnijih prigoda za duše osobito mladeži. Tu istinu reć bi, da ne pojimaju dosta ozbiljno mnogi ispovjednici i dušobrižnici, koji se u velike trse, da grješnike odaleče od drugih prigoda, koje su manje pogibeljne, dok se malo ili nimalo ne brinu, kako da istrgnu iz ruku svojih pokornika i župljana toli otrovne knjige. Mi držimo, da su načela ateistička i heretička te razvraćenost svake vrsti, koja se danas sve više širi ne samo megju tako zvanim prosvijetljenicima nego i nižim slojevima, većinom plod bezbožnih i nemoralnih knjiga. Čujmo samo i razmišljajmo pomno, što o tom veli Gury: „Ex omni scandalorum genere nullum magis execrandum est, quam quod ex impiis et obscoenis libris procreatur. Haec est diabolica inventio omnium efficacissima ad animas turmatim in gehennae barathrum detrudendas. Haec est pestis omnium maxime dira et im-

manis, quae non unam tantum regionem aut aetatem inficit, sed ad universa loca et tempora diffunditur, omniaque innumeris complet stragibus. Quis autem edicere posset horrenda mala quae religioni et moribus ex pravis libris, velut ex lethali fonte exorta sunt et quidem usque ad finem mundi propaganda atque multiplicanda? Satagant igitur et animo mactent ministri Dei, concionatores scilicet et confessarii, ut totis viribus huic torrenti iniquitatis se opponant et pereuntes animas e faucibus infernalis abyssi eripiant." (Tom. II. n. 240.) Navlastito pogibeljne su bezbožne i bezvjerske knjige, s toga i strogo zabranjene. Papa Leo XIII. u konstituciji *Officiorum ac munerum* od 8. veljače 1896. u br. 2. veli o njima ovako: „Libri apostatarum, haereticorum, schismaticorum et quorumcumque scriptorum haeresim vel schisma propugnantes, aut ipsa religionis fundamenta utcumque evertentes, *omnino prohibentur.*" To isto tvrdi i o bestidnim i besramnim knjigama: „Libri, qui res lascivas seu obscoenas ex professo tractant, narrant aut docent, cum non solum fidei, sed et morum, qui hujusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, *omnino prohibentur.*" (L. c. n. 9.)

S toga neka ispovjednici sa svom pomnjom nastoje *opportune* i *importune,* kako bi svoje pokornike odgovorili od čitanja takvih knjiga, i da ih kod sebe ne drže. Da im pako to pogje za rukom, neka im živo predoče strahotu grijeha, u koju srtaju i sablazan, koju daju drugima. A neka nastoje dušobrižnici i izvan sv. ispovijedi kod roditelja i poglavara (navlastito učitelja), da sa svim svojim ugledom zabrane svojoj djeci i podložnicima čitanje takvih pogubnih knjiga.

Nego što onda, ako ispovjednik nikako ne može nagovoriti svoga pokornika, da se okani čitanja takvih knjiga? Uopće govoreći ispovjednik ga je dužan opomenuti, da takvih knjiga ne čita, bio on *in bona* ili *mala fide;* pa ako ne će slušati, otpustit će ga bez odrješenja. Tako Scavini: „Hinc monendus est juvenis, qui (etiam in bona fide) incipit legere libros impios, frequentare socios incredulos, sectarios etc., cum periculo gravi amittendae fidei. Item qui impia diaria continue legunt quae omnia religiosa irrident atque subvertunt." (Tom. III. n. 378.) Gotovo dakle ne može se pomisliti veća pogibija i šteta, nego kad tko hoće tvrdokorno, da pije iz takvog pogubnog vrela otrov bezvjerja i nećudorednosti.

Rekosmo *uopće govoreći;* jer ne tajimo, da može biti slučajeva, u kojima bi ispovjedniku nalagala razboritost, da odgodi opomenu do zgodnijega vremena, navlastito kada drži, da je manje zlo odriješiti pokornika *in bona fide,* nego otpuštati ga bez odrješenja s pogibelju, da se možda dugo ne povrati k sv. ispovijedi. No u tim slučajevima moraju se obistiniti ova dva uvjeta: a) da se ukloni sablazan za druge; b) da čitanje ne bude na veliku štetu pokornikovu.

Što je ovdje rečeno o čitanju zlih knjiga, to isto, kako rekosmo gore u br. 149., vrijedi i za čitanje zlih novina.

Ad tertium. Kako je vidjeti, ispovjednik je Daniel zlo radio, što nije svoga mladoga pokornika opomenuo, da se kani čitanja zlih knjiga, pa makar bio isti *in bona fide,* pošto ga je svojim mučanjem ostavio u velikoj duševnoj pogibli. Jedino onda mogao bi biti donekle ispričan ispovjednik, ako je bio siguran, da je pokornik bio *in bona fide,* a bojao se, ako ga ne odriješi, da će ga odbiti od sakramenta pokore; od čitanja pako zlih knjiga ne slijedi ni sablazan za druge ni velika pogibija za pokornika.

---

152. O prisvojiteljima crkvenih dobara.

Župnik N e m a r n i k o v i ć posudio trgovcu D u ž n i k o v i ć u iz crkvene blagajne tisuću for. No župnik umre prije nego mu trgovac izdade obveznicu, tako da sada za taj dug nitko nije znao osim dužnika. Trgovac nikomu ništa ne kaže, ali i niti ne plaća kamata, a još manje glavnice. Tek nakon deset godina poče ga peći savjest, te bi rado platio sve što je dužan, ali ne može, jer je sasvim osiromašio. No on se smatra ne samo dužnikom nego i izopćenim, pošto je još

prije nego mu je župnik posudio onu tisuću for. čitao, da su prisvojitelji crkvenih dobara izopćeni. I zbilja Papa Pijo IX. izopćio je *usurpantes bona ecclesiastica (Constit. Apostolicae Sedis* Sect. II. n. XI.) Pita se, je li trgovac Dužniković izopćen.

Na to odgovaramo, da nije, pošto on nije *usurpator bonorum ecclesiasticorum,* već samo *debitor.* A sv. zbor Sabora 27. veljače 1569. odluči o tom ovako: „Neque incurrere excommunicationem Concilii (Tridentini), qui debita non solvunt, licet possint." Nego trgovac je u savjesti bio uvjeren, da je izopćen. Na to odgovaramo, da njegovo krivo uvjerenje ne mijenja istinitosti stvari; pošto se tu ne radi o *grijehu,* koji visi o tom, kako je tko uvjeren u savjesti, već o *kazni,* koja visi o zakonodavateljevoj volji, a ovaj izopćuje *usurpatores* a ne *debitores; odiosa* pako sunt stricte interpretanda.

---

153. Smiju li žene unići u muški samostan?

U mjestu X. je muški redovnički samostan. Gvardijan toga samostana dopušta u nj ulaz ženskima, tako da one dolaze ne samo u kuhinju nego i u refektorij, dapače i u samu njegovu sobu u prvom katu. To isto čine i drugi patri. A vode ih i puštaju često puta u te prostorije i braća laici. Pita se, je li to dopušteno?

Na to odgovaramo, da sve te žene, kao i gvardijan, patri i braća laici ne samo da smrtno griješe, nego padaju i u ekskomunikaciju Papi pridržanu. Tako je bezuvjetno izopćio Papa Pijo IX.: „mulieres violantes regularium virorum clausuram et superiores aliosve eas admittentes." (Constit. *Apostolicae Sedis* 12. Octobris 1869. Sect. II. n. 7.) Pod *regulares* razumijevaju se ovdje oni redovnici, koji polažu svečane zavjete siromaštva, čistoće i poslušnosti, kao što su franciskani, kapucini i t. d., ne pako članovi religioznih zborova, kao tercijariji i t. d., pa makar živjeli u zboru. (Pennachi Comment. Vol. I. pag. 778.; D' Annibale Comment. Edit. 4. n. 127.) Pod zatvorom pako razumijevaju se ne samo sobe pojedinih

redovnika, nego i refektorij, kuhinja, vrt, kao i sav prostor samostana ogradom zaokružen, izuzam crkve, sakristije i onoga prostora od vrata na ulazu u samostan do klauzure.

---

154. O odrješenju uz uvjet.

I.

U mjestu X. je veliko prošteništе, kamo dolaze s bliza i s daleka mnogi hodočasnici na ispovijed. Kapelan Ivo na tom prošteništu običaje gotovo sve hodočasnike, o kojih dispoziciji dvoji, odriješiti uz uvjet misleći, da je to najbolji način, kako da se obezbijedi valjanost sakramenta i spasenje duša. Radi pak tako za to, jer se boji, da će pokornici inače dugo vremena ostati u grjehu, dapače i odbiti se od ispovijedi. Pita se:

1. Kad se smije odriješiti uz uvjet?

2. Je li kapelan dobro radio?

Ad primum. Uvjetno odrješenje bijaše od vajkada predmet velikih i žestokih prepiraka megju bogoslovcima. Da odrješenje uz uvjet *de futuro* n. pr. odriješujem te, ako budeš povratio tugje, otpustio prilèžnicu i t. d., ne vajla, to svi dopuštaju; pošto sakramenat ima sada djelovati s formom na materiju. U uvjetnom pako odrješenju de futuro ne valja sakramenat sada, kada se podjeljuje, jer uvjet nije ispunjen; ne će valjati onda, kad se uvjet ispuni, pošto je već odrješenje izrečeno. Uvjetno odrješenje *de praeterito* ili *de praesenti,* ako se uvjet proteže na faktum n. pr. *si peccasti, si vivis,* svi dopuštaju kao valjano; ako se pak odnosi na ono, što bi moralo biti n. pr. *si es dispositus,* da li je valjano ili nije, o tom se živo prepiru osobito stariji bogoslovci. Stupimo i mi u njihovu borbu. No već unaprijed izjavljujemo, da ne pristajemo niti uz one, koji uče, da se uvjetno odrješenje smije podijeliti samo u skrajnoj nuždi t. j. u smrtnoj pogibli, niti uz one, koji kažu, da se smije uz uvjet odriješiti zbog kakvog god uzroka, makar isti i ne bio važan; a to zato, jer prvi slabo mare za spas duša, dok drugi ne pokazuju dovoljnog štovanja

*

spram sakramenta pokore. Mi ćemo u tom udariti srednjim putem po onom: „media via aurea via"; „medium tenuere beati", te ćemo slijediti Gurya, koji megju novim auktorima tu stvar najtemeljitije i najjasnije raspravlja. Sav nauk toga učenoga moraliste svagja se na ova dva pravila:

1. Možeš i moraš odriješiti uz uvjet, kad god bi bezuvjetnim odrješenjem izvrgao sakramenat pogibli nevaljanosti, a bezuvjetnom uskratom odrješenja izvrgao bi pokornika pogibli velike duševne štete. Tako se n. pr. uz uvjet imadu odriješiti na umoru, koji su izgubili svijest.

2. Možeš uz uvjet odriješiti, kad god bi bezuvjetnim odrješenjem izvrgao sakramenat pogibli nevaljanosti, a bezuvjetnom uskratom odrješenja lišio pokornika kakvog velikog duševnog dobra, makar mu isto i ne bilo nužno. Tako se n. pr. uz uvjet mogu jedan put na mjesec odriješiti pobožne osobe, koje se svakoga tjedna ispovijedaju, a dvoji se, da li imadu dostatnu materiju.

Ova pravila osnivaju se na nauci sv. Alfonza, koji u svojoj moralci (lib. VI. n. 431.) veli, da ispovjednik može odriješiti uz uvjet *dummodo justa adsit causa nempe si negata absolutione, notabile detrimentum immineret animae poenitentis.*" Po tom dovoljni razlozi, kad smiješ odnosno moraš odriješiti uz uvjet jesu:

1. Kad dvojiš, da li je pokornik živ ili mrtav.

2. Kad razborito dvojiš, da li si koga valjano odriješio ili ne, navlastito ako je ispovjedio kakav veliki grijeh.

3. Kad dvojiš, da li je pokornik moralno prisutan.

4. Kad dvojiš, da li je pokornik pri razumu kao suludasti i djeca, i to ne samo na umoru i o uskrsu, nego i kad god ispovijedaju kakav smrtni grijeh.

5. Kad dvojiš, da li imadeš jurisdikciju, a pokornik bi inače dugo morao ostati u nemilosti Božjoj.

6. Kad ti pokornik ispovijeda samo dvojbenu materiju, tako da ni od prošastoga vremena ne možeš doznati sigurne materije; no to, kako kaže sv. Alfonzo, samo jednom na mjesec.

7. Kad god dvojiš, da li je tko vrijedan, a nužda je, da ga odriješiš. Takvi su:

a) Komu je n. pr. kap pala, htio se ubiti, duelirao, žena u teškom porodu, vojnik prije rata i u samom ratu, bolesnik, koji se podvrgava pogibeljnoj operaciji, koji poduzima dalek put na more i t. d.

b) Zaručnici prije vjenčanja.

c) Nijemi, gluhonijemi, koji govore nepoznatim jezikom ili tako zlo, da ih ne možeš pravo razumjeti, a nema nade, da će se s vremenom bolje ispovjediti.

d) Djevojčice, koje kažu štogod ružna, a ti se bojiš pitati ih izrazitije, da ih ne sablazniš.

e) Koji dogje na ispovijed n. pr. na koncu misija ili jubileja, a predvigjaš, da se više ne će povratiti. Nego ako ti se grozi, da ne će više doći na ispovijed, ako ga ne odriješiš, a može lako doći, toga ne smiješ ni uz uvjet odriješiti, pošto je to siguran znak nevrijednosti.

f) Za koje držiš, da se već dugo ne će ispovjediti, ili da bi bez odrješenja mogli pasti u zdvojnost.

g) Kojima prijeti kakva pogibija osramoćenja, sumnje ili ogovora, ako se ne pričeste.

h) Za koga se bojiš, da bi na drugoj ispovijedi mogao zamučati kakav veliki grijeh, ili da će ići k drugomu ispovjedniku, koji ga ne će dobro ravnati.

U svim ovim i sličnim slučajevima, kad dvojiš o pokornikovoj dispoziciji, jerbo je n. pr. navadni ili povratni grješnik, dužan si u njem sa svom trudbom i strpljivošću pobuditi pokajanje i odluku. Dvojiš li usprkos svomu nastojanju još uvijek o pokornikovoj vrijednosti, možeš ga slobodno odriješiti uz uvjet. Niti si tada dužan izreći *si es dispositus;* dosta je da na to misliš. A znaj i to, da ne smiješ kazati pokorniku, da ga odriješuješ uz uvjet, pošto se i onako predmnijeva, da je *in bona fide,* te mu pričest ne samo ne će biti svetogrdna, nego će dapače od nje imati plod za čine vjere, poniznosti i t. d., što ih tada pobugjuje.

Ad secundum. Kako je vidjeti, kapelan je Ivo dobro uradio, što je hodočasnike s dvojbenom dispozicijom odriješivao uz uvjet, samo ako se prije svim mogućim načinom trsio, da pobudi u njima pravo pokajanje i odluku. Evo kako taj slučaj rješava učeni Gury: „Pamphilus parochus dubie dispositos, adjecta conditione absolvit viros extraneos, qui vix aut ne vix quidem ad ipsius tribunal reverti poterunt et sunt statim discessuri.“ Responsio: „Recte egit peregrinos statim discessuros absolvendo conditionaliter, quia ex una parte de eorum indispositione non constat, et insuper, si non absoluti discedant forte longo tempore in statu peccati perseverabunt et in ipso tabescent. Quid iterum proderit?“

Rekli smo *samo ako se prije svim mogućim načinom trsio, da pobudi u njima pravo pokajanje i odluku*; jer u tom slučaju je svaki ispovjednik na to dužan i kao duhovni otac i kao liječnik. K tomu on je djelitelj sakramenta, a kao takav mora po mogućnosti nastojati, da isti bude sigurno valjan. S toga neka uvijek nastoji, da dvojbeno disponovane opomenama, molitvama, ukorima i t. d. disponuje tako, da bude siguran o njihovoj dispoziciji. Ne pogje li mu za rukom u tom ukloniti svaku dvojbu, tada je svakako bolje, da ih u napomenutim ili sličnim slučajevima odriješi uz uvjet, nego da ih otpusti neodriješene. No to, kako rekosmo, valja samo onda, kad dvoji o dispoziciji pokornikovoj, a nužda je da ga odriješi, podnipošto pako, ako nema takve nužde ili je siguran o njegovoj indispoziciji; jer u ovom slučaju ima odrješenje odgoditi. Po čemu pako može dvojiti o pokornikovoj dispoziciji, isporedi moje Pastirsko Bogoslovje sv. II. str. 315 i 316.

II.

Ispovjednik Dvojniković odriješio pokornika uz uvjet, pošto je dvojio o njegovoj dispoziciji. Pokornik ga pita, je li ga odriješio? Ispovjednik malko smeten, ne usudiv se kazati, da ga je odriješio uz uvjet, odgovori mu, da jest. Sad ga upita pokornik, da li se smije pričestiti? Na to se ispovjednik još više uzbuni, pak mu odgovori, da ne smije. Čuvši to pokornik začudi se i malko razjaren pita ispovjednika za uzrok, zašto se ne smije pričestiti. Ispovjednik, da se izbavi neprilike, dopusti mu, da se pričesti, no opomene ga, da prije pričesti pobudi čin vjere, ufanja, ljubavi i pokajanja. Pita se:

1. Je li se mora ili je li zgodno kazati pokorniku, da je odriješen uz uvjet?

2. Smije li ispovjednik takvomu zabraniti, da ne ide na svetu pričest?

3. Što se ima suditi o postupku ispovjednika Dvojnikovića?

Ad primum. Niti se mora niti je zgodno kazati pokorniku, kako to spomenusmo u gornjem slučaju, da je odriješen uz uvjet, jer odatle bi mogle nastati mnoge neprilike, a ništa dobra. Pokornici bi se time samo uzbunjivali i smućivali, a ispovjednici pribavljali sebi samo neugodnosti. Nije na štetu pokornicima, ako se, kad je tomu važan razlog, odriješe uz uvjet, a da im se to i ne kaže; jer ako im se i zbilja sada ne bi otpustili grijesi, otpustit će im se kašnje *indirecte* u drugoj ispovijedi. Ne ispovjede li se kašnje, to onda svoju pogibiju imadu pripisati svojoj nemarnosti i zloj volji a ne uvjetnomu odrješenju. A zar ne bi ispovjednik izvrgao pokornika pogibli duševnoga spasenja, ako bi ovaj bio disponovan, a on ga ne bi odriješio? Prema tomu je u nužnim dvojbenim slučajevima svakako bolje odriješiti uz uvjet nego nikako.

Ad secundum. Kad ispovjednik koga odriješi uz uvjet, niti će mu nalagati, da se pričesti niti od pričesti odvraćati. Najbolje će učiniti, da muči, a pokornik neka radi, kako ga je volja. Jer ako se *bona fide* pričesti, može dobiti i prvu milost; pričesti li se *mala fide*, ćuteći se naime nevrijednim, tada se sam riva u pogibiju.

Ad tertium. Na prvo pitanje pokornikovo, da li je naime odriješen, ispovjednik Dvojniković je sasvim dobro odgovorio, da ga je odriješio; pošto ga je zbilja odriješio prema njegovoj dispoziciji. Dapače on nije ni smio drukčije odgovoriti. Na drugo pitanje, da li se naime smije pričestiti, mogao mu je odgovoriti, da mu to stoji na volju. Pa pošto mu je napokon

pozitivno rekao, da smije, sasvim dobro ga je opomenuo, da prije pričesti pobudi čin ljubavi i pokajanja, da se ne bi možebit svetogrdno pričestio.

---

155. O dužnosti ispitivati pokornike.

Ispovjednik Roman od brzine i rastresenosti propusti katkada pitati pokornike o broju i vrsti smrtnih grijeha. Pita se:

1. Je li ispovjednik dužan i pod kakav grijeh pitati pokornike o broju i vrsti smrtnih grijeha?

2. Što se ima suditi o Romanovom postupku?

Ad primum. Po sebi *velika je dužnost* ispovjednikova, da pita pokornike o broju i vrsti smrtnih grijeha, pošto on kao djelitelj sakramenta pokore, mora nastojati, da isti bude potpun. K tomu kao sudac mora potpuno ispitati pokornika, da može izreći sud. Po tom *smrtno griješi* ispovjednik, koji hotice bez dovoljnog razloga propusti pitati pokornike o tako znamenitoj stvari, predvidjajući barem *in confuso* veliku štetu, što je svojom nemarnošću nanaša pokornicima. — *Ne griješi pako smrtno,* ako to propusti iz rastresenosti ili male nemarnosti. Evo što o tom veli Billuart: „Si ex levi negligentia, ex inadvertentia, ex memoriae labilitate, humana distractione nimia attentione in cofessionibus audiendis etc., aliquid etiam necessarium inquirere omittat, nullum aut leve erit peccatum: nemo enim tenetur cum tanta difficultate et morali impossibilitate alienos defectus supplere.“ (Diss. 6. a. 10. §. 2.)

Ad secundum. Roman može se ispričati od smrtnoga grijeha, što katkada od brzine, male nemarnosti, ili rastresenosti propusti pitati pokornike o broju i vrsti smrtnih grijeha, navlastito ako se već dugim ispovijedanjem izmučio; jer kad bi uvijek morao pitati sve na tanko, bilo bi to za njega veoma tegotno, dapače gotovo nemoguće, to više, što se često puta ni uz sve nastojanje ne može ni po prilici doznati broj smrtnih grijeha. Navlastito u ispovijedanju neukih nije

na to tako strogo dužan, pošto u tom ne može biti veća dužnost za njega da ih pita, nego što je njihova, da se potpuno ispitaju. K tomu on ih nije dužan pitati po svom bogoslovnom znanju, već samo prema njihovu dohvatu; pošto on kao njihov pomagač ima samo nadomjestiti ono, što oni prema svojim sposobnostima nijesu učinili.

---

156. Kako vladati se ispovjedniku, kad pokornik taji, što on od druguda znade?

Kapelanu Emiliju dogju zaručnici na ispovijed. Zaručnik ispovjedi, da je griješio sa zaručnicom, dok ova o tom ne spominje ni riječi. Kapelan bojeći se s jedne strane, da ne izda ispovjedne tajne, ne pita je za spomenuti grijeh directe; no opet s druge strane bojeći se, da ne profanira sakramenat, mjesto da je odriješi, dade joj blagoslov. Pita se:

1. Kako se ima vladati ispovjednik, kad od druguda znade, da je pokornik počinio kakav grijeh, a ovaj toga ne kaže?

2. Kako vladati se onda, kad to znade iz ispovijedi drugih?

3. Je li kapelan Emilije dobro radio?

Ad primum. Kad ispovjednik dozna izvan ispovijedi za kakav grijeh, da je pokornik učinio, a ovaj se za taj grijeh ne tuži, tada ga je ispovjednik redovito dužan za nj pitati ne samo uopće ili indirecte nego i napose ili directe. To zahtijeva njegova služba kao suca i liječnika. Ako je ispovjednik dužan pitati pokornika za grijehe, koje je mogao počiniti ili vjerojatno učinio, to ga je onda još više dužan pitati za grijehe, za koje znade, da ih je doista učinio. Rekosmo *redovito;* jer u pitanjima valja mu biti osobito opreznu i razboritu. Tako n. pr. ako je pogibija, da se prekrši *secretum naturale,* tada treba pitati veoma oprezno i iz daleka a napokon pobliže. Sv. Alfonzo (VI. n. 630.) veli: „Prudentis confessarii est caute et a longe, tum propius interrogare.“

Nego što onda, kad pokornik na pitanje taji? Tada valja pravilo: *poenitens stat pro se et contra se,* te se ima

predmnijevati, da pokornik govori istinu. Po tom ako ispovjednik nije *absolute* siguran, da pokornik laže, ako ga inače nagje disponovanim, ne smije mu odrješenja uskratiti. Ali bogoslovci u ovom slučaju razlikuju: znade li to ispovjednik iz vlastitog iskustva ili iz pripovijedanja drugih. Ako to znade iz vlastitog iskustva, a pokornik taji, tada vele, da ga ne smije odriješiti. Znade li pako iz pripovijedanja drugih, tada ga mora odriješiti, jer je dužan više vjerovati pokorniku nego li drugima.

Nego ova pravila imadu i iznimaka. I to glede prvoga: ako nije isključena mogućnost, da se ispovjednik prevario; ili da je već pokornik onaj grijeh drugomu ispovjedio; ili da ga je zaboravio; ili da nije skrivio; ili jerbo imade *pravedan* razlog, da ga ne kaže, tada mu ispovjednik u svim ovim dvojbenim slučajevima ne smije uskratiti odrješenja, pa makar ga svojim očima vidio griješiti. — Glede drugoga pako valja izuzeti slučaj moralne sigurnosti (koja in rebus moralibus aequivalet certitudini physicae) u ispovjednika, da je naime pokornik učinio onaj grijeh. Jer ako više vjerodostojnih osoba kaže, da ga je pokornik počinio, a nema nikakvog razloga o tom sumnjati, tada se imade uzeti, kano da to ispovjednik znade iz svog vlastitog iskustva. (Sv. Alfonzo VI. n. 631.)

Ad secundum. Što će učiniti ispovjednik, kad iz ispovijedi drugih znade za kakav pokornikov grijeh, a ovaj toga ne kaže? Tu je pogibija, da ili prelomi ispovjedni pečat, ili da nevrijednomu podijeli sakramenat; s toga u takvom slučaju hoće se velika opreznost. Za takav pako dosta težak slučaj daju bogoslovci ova pravila:

1. Ispovjednik mora pitati uopće i iz daleka prema okolnostima u kakve grijehe padaju obično osobe onoga staleža, kojemu pripada pokornik, „prout in sponsis commune erit prolabi in tactus inhonestos, vel saltem in pravas cogitationes.“ (Sv. Alfonzo VI. n. 631.) Nego ni takva se pitanja ne smiju stavljati prebrzo i opetovano. „Confessarius non sit nimius in interrogationibus repetendis, quia in hoc etiam

esset periculum revelationis. (Sv. Alfonzo n. n. mj.) Samo kad bi zaručnik u našem slučaju dozvolio ispovjedniku, da može za dotične grijehe pitati zaručnicu, mogao bi ovu i directe pitati; no tada bi joj morao kazati, da imade za to dozvolu od zaručnika, da ne bi možda mislila, da se on služi sa pukim znanjem, što ga je dobio u ispovijedi.

2. Nego što onda, ako pokornik i na općenita pitanja taji? Tu se razilaze bogoslovci.

a) Nekoji sa Lugom, Gobatom, Dianom i t. d. kažu, da ispovjednik može i mora odriješiti pokornika; jer s jedne se strane ne smije služiti sa znanjem, što ga je dobio u ispovijedi, a s druge pako strane mora vjerovati pokorniku, koji *stat pro se et contra se.*

b) Drugi sa Elbelom vele, da se ispovjednik ne smije služiti dobivenim znanjem u ispovijedi samo onda, kad bi to bilo na kakvu predsudu pokornikovu; dok, ako mu se time ne zadaje nikakve poteškoće, tada prestaje ta dužnost. „Ceterum generalis regula est, fere ab omnibus recepta, licitum esse uti notitia confessionis, ubi nulla revelatio intercedit, nec ullum poenitenti gravamen infertur.“ (Sv. Alfonzo VI. n. 657.) Po tom, kažu, kad je sigurno, da bi pokornik svetogrdno primio sakramenat, zbog časti ovoga, ima se odriješiti uz uvjet.

c) Treći napokon tvrde: pošto se uvjetno odrješenje smije dati samo onda, kad je pokornik dvojbeno disponovan, ne pako onda, kad je sigurno nevrijedan, to se u napomenutom slučaju ne smije dati nikakvo odrješenje, već samo izmoliti *Misereatur* sa drugom još kakvom molitvom. Po ovom se pravilu sakramenat simulira, jer se pokornik otpušta neodriješen, a da on toga i ne zna. Ovoga su mnijenja i mnogi bogoslovci i stariji i noviji, pa i sam sv. Alfonzo, koji (n. n. mj. n. 631.) veli: „An autem possit confessarius, casu quo complex confitens neget peccatum, illum absolvere? Affirmant posse et debere Lugo, Anacletus cum Gobat et Herincx ac Diana. Elbel autem censet debere absolvere sub conditione.

Sed melius meo judicio sentit Croix citans Suarezium, Dicastillum et Illsung, quod eo casu nullo modo absolvat, sed tantum aliquid oret, ad occultandum negationem absolutionis. Et huic adhaeret Viva, dum dicit quod, cum Confessarius prudenter judicat poenitentem sacrilege negare peccatum, non debet eum absolvere.“ Ovomu mnijenju priključuju se gotovo svi noviji auktori, koji slijede nauk sv. Alfonza. I tako se u ovom potonjem slučaju simulira sakramenat. A bogoslovci vele: ako to i nije dopušteno u drugim slučajevima, u ovom se to smije, a to zato, da se s jedne stane ne prelomi sakramentalni pečat, a s druge, da se sakramenat nevaljano ne podijeli. Kao osobiti štovatelji sv. Alfonza potpisujemo i mi ovaj nauk, te velimo: ako ispovjednik dvoji, da li se pokornik valjano ispovjedio, neka ga odriješi uz uvjet; je li siguran o nepotpunosti njegove ispovijedi, tada ga ne smije odriješiti, već naprosto simulirati odrješenje.

Nego ovo vrijedi samo onda, ako ispovjednik *razložno dvoji* odnosno ako je *siguran*, da je pokornik indisponovan, a o tom suditi je veoma teško. Pokorniku se ima vjerovati, doklegod to ne zabranjuju očevidni razlozi, jer on *stat pro se et contra se.* Imenito da tko može sigurno spoznati pokornikovu nevrijednost, valjalo bi da ugje u njegovu dušu, i uvjeri se, da govori proti svojoj savjesti. A to je preteško dapače nemoguće. A zar ne znamo, kako neznanje, bludnja, rastresenost mogu katkada ugušiti voluntarium a po tom i imputabilitatem naših čina? Tko je siguran, da nije možda pokornik onaj čin, kod kojega smo ga možda i mi vidjeli, počinio motu primo, ili bez dovoljne pazljivosti, ili da ga nije držao za grijeh? Tko je siguran, da svoj grijeh nije već možda drugomu ispovjedio, ili se za nj pokajao, držeći *ex invincibili ignorantia,* da je to dovoljno? A zar se ne može dogoditi, da i u samoj ispovijedi tkogod slaže i drugoga okleveće? Dopustimo, da ovi slučajevi nijesu vjerojatni, ali su ipak mogući. Pa upravo za to nam se čini, da se ne bi smjelo tako lako uskratiti odrješenje onomu, koji ga moli,

s razloga, što taji grijeh, s kojega ga drugi objegjuju. Odrješenje je neprocijenjeno blago za dušu, jer njim dobiva ona milost Božju, na koju ima pravo pokornik, samo ako nije *sigurno* indisponovan. Otpustiti ga dakle sa pritajenim odrješenjem je toliko, koliko prevariti ga.

Niti vrijedi tu reći: ispovjednik si je svjedočanstvom vjerodostojnih osoba stekao takvu sigurnost o pokornikovom grijehu, kakvu si dobavlja sudac na vanjskom sudištu, kad hoće da osudi krivca; jer je velika razlika megju vanjskim i nutarnjim sudom. Prvi je naregjen za opće dobro, a drugi za dobro pokornikovo. Prvi visi o svjedočanstvima, a drugi o ustiju pokornikovih, koji *stat pro se et contra se,* pa mu se ima vjerovati tako dugo, dok se *očevidno* ne uvjerimo, da laže. K tomu kolika svjedočanstva traže se u vanjskom sudu prije nego se krivac osudi, a sada u nutarnjem sudu, da je dovoljna tvrdnja jednoga i to ortaka, koji se malo prije ispovjedio! A zar se i danas ne čuje, da je tko nevin bio osugjen na smrt?

Kad sve to skupimo, mislimo, da nije tako lako dobaviti si *očevidnu sigurnost* o krivnji pokornikovoj, koji grijeh taji. Dokle si pako ne dobavimo te sigurnosti, mislimo, da ćemo najbolje providjeti i časti sakramenta i duševnomu dobru pokornikovu, ako ovoga odriješimo uz uvjet.

Ad tertium. Kapelan je Emilije posve dobro radio, što nije zaručnice *directe* pitao za nečiste grijehe sa zaručnikom, o kojima je ona mučala. Simulirati pako odrješenje smio je samo onda, ako je *s očevidnih razloga bio siguran* (a ne samo bojao se), da je indisponovana, niti je tada prelomio ispovjednog pečata, pošto nije ništa odao.

---

157. O odgagjanju odriješenja.

Ispovjednik Strogiša ne običaje ni jednoga novoga pokornika, koji već dulje vremena nije bio na ispovijedi, odriješiti prije, nego ga kroz nekoliko dana kuša, da li se popravio;

dok ispovjednik Blagiša posve lako odmah odriješuje sve bez iznimke tako, da nikad nikomu ne odgagja niti ne uskraćuje odrješenja. Pita se:

1. Kada se mora, a kada se smije odgoditi odrješenje?

2. Da li je probitačno odgoditi odrješenje, kada tomu nema prave nužde?

3. Što je držati do vladanja ispovjednika Strogiše i Blagiše?

Ad primum. Opće je pravilo, da ispovjednik ne smije dati odrješenja onomu, koji je sigurno indisponovan; jer to bi bila profanacija sakramenta bez svake pokornikove koristi. Dvoji li pako o pokornikovoj dispoziciji, tada mu mora odrješenje odgoditi, osim ako mu kakav veliki razlog savjetuje, da ga odriješi uz uvjet. Je li pokornik dobro disponovan, tada mu ne smije odgagjati odrješenje, osim ako kao liječnik misli, da bi mu to sigurno koristilo; jer pokornik, koji se potpuno ispovjedio i kaje se za svoje grijehe, imade pravo na odrješenje. To je općeniti nauk bogoslovaca. Samo treba da sada naznačimo slučajeve, kad je pokornik: 1. sigurno indisponovan; 2. dvojbeno disponovan; 3. sigurno disponovan.

1. Pokornik je *sigurno indisponovan,* kad ne će da ovrši ono, što je pod smrtni grijeh dužan, a to biva:

a) kad ne će da ostavi bližnju svojevoljnu grješnu prigodu, koja ga potiče na smrtni grijeh (n. p. priležnicu);

b) kad ne će da prestane mrziti na neprijatelja i da se s njim pomiri;

c) kad ne će da vrati tugje ili popravi učinjeni kvar a može;

d) kad ne će da se ostavi zanata, koji je pod smrtni grijeh zabranjen, n. pr. uzimanje nedopuštenih kamata i t. d.;

e) kad ne će da se posluži sredstvima, kako da svlada svoju grješnu navadu;

f) kad ne će da ukloni veliku sablazan, što ju je dao ili daje drugima;

g) kad ne pokazuje nikakvoga znaka pokajanja i odluke poboljšanja.

U ovim i sličnim slučajevima mora ispovjednik nastojati, da disponuje pokornika. S toga neka mu živo predoči njegovo žalosno i po dušu pogibeljno stanje. Sve to neka učini sa svom strpljivošću i ljubežljivošću. Neka ga ne kori i sramoti, a još manje od sebe osorno tjera, jer bi se moglo dogoditi, da ga za uvijeke odbije od sakramenta pokore. Neka mu radije pokaže, kako mu je žao, što ga mora otpustiti bez odrješenja, a kako će ga veseliti, kad dogje bolje disponovan, te ga bude mogao s Bogom pomiriti; dotle pako da će se moliti za njegovo obraćenje osobito u sv. misi.

Koji ne zna onoga, što je svakomu nužno da znade (necessitate medii) za spasenje, taj je *incapax absolutionis.*

2. *Dvojbeno je disponovan* pokornik, kad ne pokazuje sigurnih znakova pokajanja i odluke, a to biva većinom:

a) kad je usprkos mnogim ispovijedima i opomenama jednako padao u isti grijeh, osim ako sada pokazuje vanredne znakove pokajanja;

b) kad od drugih prisiljen, ili zbog ljudskog obzira, ili iz *puke* navade (na neke stanovite blagdane) dolazi na ispovijed;

c) kad ispričaje svoje grijehe, ili se prepire s ispovjednikom,[1]) ili, što je goš gore, hvasta se kojim grijehom;

d) kad se bez razloga ustručava primiti pravednu zadovoljštinu bilo ljekovitu ili osvetljivu, ili se opire ostaviti bližnju svojevoljnu prigodu;

e) kad hladnokrvno kazuje svoje grijehe bez svake boli kano kakvu pripovijest;

f) kad se o smrtnim grijesima površno ispitao;

g) kad hladnokrvno sluša ispovjednikove opomene i ustručava se primiti sredstva, koja mu propisuje;

h) kad nema čvrste volje, da se poboljša, makar se i često puta (n. pr. svakih osam dana) ispovijeda, ili traži ispovjednika širih rukava, samo da se ne mora poboljšati;

i) kad mu je grijeh donio kakvu korist, kojoj se raduje;

[1]) Nego ako bi pokornik protiv ispovjednika hotio slijediti vjerojatno mnijenje, odatle ne slijedi, da je nevrijedan odrješenja.

j) kad hoće, da zamuči kakav veliki grijeh;

U ovim i sličnim slučajevima ispovjednik ne smije odmah odriješiti, već mora odrješenje odgoditi, dok se moralno uvjeri o dispoziciji pokornikovoj. Je li pako velika nužda, da ga odriješi, tada će ga odriješiti uz uvjet.

3. *Sigurno je disponovan pokornik,* kad ispovjednik nema razloga, da dvoji o njegovoj dispoziciji, nego dapače sa sigurnošću može zaključiti, da je disponovan. Ta ispovjednikova sigurnost ne mora biti absolutna, dosta, je da bude razborito vjerojatna t. j. da se temelji na jakim znakovima. Ti znakovi jesu:

a) kad pokornik iskreno i ponizno ispovijeda svoje grijehe pa i velike i ružne, te moli odrješenje;

b) kad od srca kaže, da mu je žao za njih, i da je tvrdo odlučio, da ne će više griješiti, a ispovjednik mu tada mora vjerovati.

Da je takva sigurnost dostatna slijedi iz riječi Katekizma Rimskoga, koji veli: „Si audita confessione (sacerdos) judicaverit neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem poenitenti omnino defuisse absolvi poterit." Isto tako uči i sv. Alfonzo: „Sufficit quod confessarius habeat prudentem probabilitatem de dispositione poenitentis, et non obstet ex alia parte prudens suspicio indispositionis; alias vix ullus posset absolvi, dum quaecumque signa poenitentium non praestant nisi probabilitatem dispositionis, ut recte dicit Suarez." (Theol. Mor. lib. VI. n. 64.) Budući da je to preznamenita stvar, koja svaki dan dolazi u praksi, budi nam dozvoljeno ovdje diljem navesti Suarezove riječi. On veli: „Priusquam (confessarius) absolvat, necesse est ut prudenter et probabiliter judicet, poenitentem esse dispositum; quia alias se exponeret periculo errandi, et sine sufficienti cognitione operaretur. Explicandum superest quid debeat facere confessor, ut hoc prudenter judicet, et suae conscientiae satisfaciat. In quo est observandum, hanc dispositionem poenitentis ex duobus consurgere, scilicet displicentia praeteritorum

et proposito in futurum. Et quidem quod displicentiam attinet, facile sibi potest satisfacere confessor, quia si poenitens in ipso modo confessionis et accusationis suae praebet signa doloris, vel certe si est homo non valde rudis, et apparet moratus, nullam diligentiam in hoc tenetur confessor adhibere; bene tamen semper faciet proponendo et consulendo detestationem peccati; et quando non habet sufficientia signa doloris potest et debet interrogare poenitentem, an ex animo detestatur peccatum, cui affirmanti credere tenetur. Et hoc idem dicendum est de proposito in futurum, quando ex confessione non oritur specialis aliqua obligatio restituendi vel relinquendi aliquam occasionem proximam peccandi, sed solum communis et generalis obligatio non peccandi de caetero . . . Neque oportet ut confessor sibi persuadeat et judicet etiam probabiliter, ita esse futurum ut poenitens a peccato abstineat; sed satis est ut existimet nunc habere tale propositum, quamvis post breve tempus illud sit mutaturus." (De Poenitentia Disp. 52. sect. 2. n. 1. et 2.)

Nego osim gore u br. 3. pod a) i b) navedenih redovitih znakova dispozicije imade i *vanrednih,* po kojima će se moći ispovjednik još bolje uvjeriti o dispoziciji pokornikovoj. Ti vanredni znakovi jesu:

a) ako plačući i uzdišući ispovijeda svoje grijehe, tako da se može sigurno zaključiti, da mu kajanje ide od srca;

b) ako ga je na ispovijed potaknula kakva vanredna zgoda, kao smrt rogjaka ili prijatelja, velika nesreća kao harajuća kužna bolest i t. d.;

c) ako sada ispovijeda kakav veliki grijeh, koji je do sada u ispovijedi tajio;

d) ako se znatno popravio i marljivije služio sredstvima, što mu ih je ispovjednik propisao, premda se nalazio u istim prilikama (osim ako je bio zapriječen bolešću ili drugim kakvim uzrokom); navlastito ako je već unaprijed vratio tugje, ostavio bližnju grješnu prigodu, s obzirom na ispovijed marljivije molio, postio, dijelio milostinje i t. d.;

e) ako svesrdno moli ispovjednika, da mu propiše što jača sredstva protiv grijeha i dade mu veću pokoru;

f) ako je osobito izvan običnoga vremena ispovijedanja zbog ispovijedi poduzeo dalek i težak put ili se odrekao kakvog velikog dobitka;

g) ako željno prosi veliku ispovijed, jer hoće da se sasvim Bogu obrati i započne nov život;

h) ako su ga opomene ispovjednikove ili kakva misijonska propovijed tako ganule, da od srca kaže, da će se odsele usprkos svim teškoćama brižnije čuvati grijeha; a još više, ako kaže, da voli umrijeti nego opet sagriješiti;

i) ako se sam svojevoljno bez ičije zapovijedi, nagovora ili puke navade odlučio na ispovijed, da se s Bogom pomiri; navlastito, ako se tako svojevoljno n. pr. mladić prezrijevši ljudski obzir, pa bilo to i o uskrsu, odlučio na ispovijed, premda će mu se za to možda vršnjaci rugati i smijati.

Kad ispovjednik opazi u pokorniku, jedan ili više ovih znakova, tada može uvijek zaključiti na njegovu dispoziciju, i odriješiti ga. Samo u rijetkim slučajevima, kažu bogoslovci, da bi mu smio odgoditi odrješenje, i to samo onda, kad bi mu to bilo nužno ili korisno; jer ako i ima pokornik tada pravo na odrješenje, nema ipak prava, da mu se ovo odmah podijeli. Takvi slučajevi mogu biti:

a) ako pokornik mora vratiti tugje, pomiriti se s neprijateljem, tužiti koga i t. d.;

b) ako treba da ukloni sablazan prije nego se pričesti;

c) ako treba da nauči ono, što znati mora *de necessitate praecepti ad salutem.*

Nego ako se pokornik ne može tako brzo povratiti na ispovijed, ili je inače kakva nužda, da bude odriješen, tada ga treba odriješiti, samo ako iskreno obeća, da će odmah učiniti ono, na što je dužan; o čem imade dati račun u budućoj ispovijedi.

Ad secundum. Da li je probitačno odgoditi odriješenje, kad tomu nema prave nužde? Neki bogoslovci misle, da je odgagjanje odrješenja najjače sredstvo, kako će se nedispoņovan pokornik disponovati, ili kako će se najsigurnije upoznati njegova dispozicija. Za svoju tvrdnju pozivaju se na glasovitoga Bellarmina, koji kaže: „Non esset hodie tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi.“ Da je korisno, dapače nužno katkada odgoditi odrješenje, to svi dopuštaju; nu po našem mnijenju smije to biti *u vrlo rijetkim slučajevima* navlastito dan danas. Tu treba osobito paziti na razne zgode osoba, mjesta i vremena. Dan danas pako, kad je zavladala tolika razvraćenost i nehajstvo za vjeru, kad se osobito u gradovima drži za sramotu ići u crkvu, kad se hoće velike zataje, da tko poklekne pred ispovjednika, odgagjanje odrješenja *nije više* probitačno kao što je bilo nekada, kad je u vjernicima cvala živa vjera i ćudorednost. Čujmo, što o tom veli kardinal D' Annibale: „Sane olim opinio communis fuit dilatam absolutionem regulariter prodesse magis, quam obesse; at hac nostra aetate vereor ne contra accidat.“ (Summula Tom. III. n. 288. nota 26.) To isto tvrdi i učeni Lehmkuhl, koji glede odgagjanja odrješenja kaže: „ratio prorsus haberi debet indolis poenitentis atque temporum locorumque, in quibus vivimus conditionis.“ (Theol. Mor. Vol. II. n. 431.) Pak nastavlja: „Quando enim fides potius languet, atque paenitens vix ad confessionem instituendam adduci potuit, periculosum est absolutionem differre, ita ut haec ipsa ratio esse possit cur *dubie* disposito secundum modo dicta absolutio detur. Hinc fit ut saepe nostro tempore confessarius paulo magis in dandam absolutionem inclinare debeat, quam prioribus temporibus, ubi fides vivida erat, fieri debuit.“ Ne odriješiti koga danas je uopće govoreći odbijati ga od svetih sakramenata. Iza kako se n. pr. tkogod s velikom mukom predstavio ispovjedniku, pa da sada otide neodriješen, to ga lako ozlovolji dapače i razljuti, da se više nikad ne povrati na ispovijed. A ako i obeća, da će se povratiti, to ili zaboravi, ili ako je opet pao u kakav grijeh, ne ufa se na ispovijed, bojeći se, da ga ispovjednik

opet ne će odriješiti. Što se poimence povratnih grješnika tiče, veli sv. Alfonzo: „Dico cum sententia communissima Doctorum quod *raro* expedit differre absolutionem recidivo, cum ille est dispositus; nam sperari debet magis gratiam sacramenti quam dilationem absolutionis illi prodesse.“ (L. c. n. 14.) To je dakle po nauku sv. Alfonza sententia *communissima* Doctorum. S toga punim pravom osudi Aleksander VIII. propoziciju (17.) „Per illam praxim mox absolvendi ordo poenitentiae est inversus.“ Isto tako osudio je i Klement XI. bulom *Unigenitus* više propozicija Quesnellovih, u kojima se hvali običaj odgagjati odrješenje.

Kad sve to skupimo u jedno, dali bismo ova pravila:

1. Kad bi odgagjanje odrješenja više škodilo nego koristilo, tada ne samo da nije probitačno, nego se i ne smije odgagjati odrješenje.

2. Redovito neka se ne odgagja odrješenje onima, koji pokazuju vanredne znakove pokajanja.

3. Navadnicima (consuetudinariis) bolje je dati odmah odrješenje, a onima, koji su u bližnjoj svojevoljnoj prigodi, bolje ga je odgoditi.

4. U dvojbi, da li će odgagjanje više škoditi ili koristiti, sigurnije je pravilo ono, da se odmah dade odrješenje.

5. Imade li se kada odrješenje odgoditi, tada se to smije učiniti samo na malo dana (na koliko dana, isp. moje Pastirsko bogoslovje svez. II. str. 317.); samo prigodne grješnike nije probitačno odriješiti prije nego prigodu uklone.

No kadgod ispovjednik ma s kakvog razloga dvoji o pokornikovoj dispoziciji, dužan ga je sa svom trudbom i ljubavlju disponovati. Evo što o tom veli sv. Alfonzo: „Confessarius tenetur quantum potest ad disponendum suum poenitentem, qui indispositus accedit. Quapropter nescio quomodo a culpa excusari possunt desides illi confessarii, qui statim ac noverint poenitentem non satis dispositum, dimittunt, nulla aut valde modica praemissa diligentia ad eum curandum. Dico quod confessarius tenetur ex rigorosa obligatione charitatis eum disponere quantum valet.“ (L. c. n. 608.) A čujmo i zlatne zaista riječi, što ih o tom napisa Leon XII. u svojoj okružnici *Charitate Christi*: „Sistunt se multi Sacramenti poenitentiae ministris imparati, sed persaepe tamen hujusmodi ut ex imparatis parati fieri possint, si modo sacerdos viscera indutus misericordiae Christi Jesu, qui non venit vocare justos sed peccatores, sciat studiose, patienter et mansuete cum ipsis agere. Quodsi praestare praetermittat, profecto non magis ipse dicendus est paratus ad audiendum quam ceteri ad audiendum accedere. Imparati enim illi tantummodo sunt judicandi, non qui vel gravissima admiserint flagitia, vel qui plurimos etiam annos abfuerint a confessione; misericordiae enim Domini non est numerus et bonitatis infinitus est thesaurus; vel qui rudes conditione aut tardi ingenio non satis in seipsos inquisierint, nulla fere industria id sine sacerdotis ipsius opere assecuturi; sed qui adhibita ab eo necessaria, non qua praeter modum graventur, in iis interrogandis diligentia omnique in iisdem ad detestationem peccatorum excitandis, non sine fusis ad Deum precibus exhausta charitatis industria, sensu tamen doloris ac poenitentiae, quo saltem ad gratiam in Sacramento impetrandam disponantur, carere prudenter iudicentur.“

Odatle se vidi, što se ima suditi o onim ispovjednicima, koji ili odmah odriješuju ili bez odrješenja otpuštaju pokornike dvojbeno disponovane, a da im nijesu ni malo pomogli, da se disponuju. Canes muti non valentes latrare! Takve ispovjednike zove sv. Leonardo a Portu Mauritio ne spasiteljima nego ubojicama duša. (Disc. mist. n. 12.) Ne rade takvi kao sv. Franjo Saleski, koji je jednom, kad mu je neki veliki grješnik najgadnije grijehe pripovijedao kano kakvu šalu, počeo suze roniti; pa kad ga grješnik zapita, što mu je i zašto plače, odgovori: Plačem, jerbo ti ne plačeš. Ove očinske suze kosnuše se tako srca grješnikova, da je skrušeno ponovio ispovijed i od tada bio uzor-pokornik. O kad bi svi ispovjednici bili zadahnuti duhom sv. Franje Saleskoga!

Ad tertium. Zlo radi ispovjednik Strogiša, koji običaje odgagjati odrješenje svima onima, koji se već dulje vremena nijesu ispovjedili; a radi zlo i ispovjednik Blagiša, koji usuprot odriješuje odmah i lako sve bez iznimke.

Da ispovjednik Strogiša zlo radi, to se razabire iz gore navedene okružnice Leona XII., koji veli, da nije znak indispozicije, ako tko nije bio već dulje vremena na ispovijedi. Bog svojom milošću zove grješnike u svako doba na pokoru, niti se smiju stavljati granice njegovu milosrgju. Kad se pokornik iskreno kaje za svoje grijehe i tvrdo odlučuje, da ih više ne će počiniti, pa bilo njih ma kako mnogo i bili oni veliki, kao psovke, mržnje, zavisti, nečistoće i t. d. redovito ima se odriješiti. Sporer (n. 330.) veli: „Quando frequentes lapsus et recidivae peccati fiunt ex sola intrinseca fragilitate poenitentis (uti sunt blasphemiae, odia, invidia, delectationes morosae et singulariter mollities) absolvendus erit poenitens toties quoties serio proponit in posterum se emendare et omnino abstinere; dummodo confessarius prudenter credat eum vere proponere ac serio loqui.“

Nego zlo radi i ispovjednik Blagiša, koji odriješuje sve bez iznimke, razumijevajući i one, koji su *indisponovani,* jer oskvrnjuje sakramenat, i nanaša pokornicima veliku štetu. S toga ne bez razloga opominje n. pr. directorij zagrebački sve ispovjednike: „Concubinarii prius non absolvendi, quam dimiserint concubinas.“

---

158. O znanju ispovjednikovu.

Ispovjednik Kažimir znajući, da nema dovoljna znanja za ispovijedanje, počinio je mnoge pogrješke u ispovjedaonici imenito glede restitucije. Da mu se u buduće to ne dogodi, odluči tvrdo, da će dobro proučiti moralku, a dotle da ne će ispovijedati. No na jednom pozovu ga k bolesniku, za koga se javno govorilo, da je glede mnogih stvari dužan *ad restitutionem.* On ode k njemu i odriješi ga, ali se ipak boji, ne mora li možda mjesto njega štogod vratiti. Pita se:

1. Je li Kažimir sagriješio slušajući ispovijedi znajući, da nema dovoljna znanja za ispovijedanje?

2. Je li mjesto pokornika dužan ad restitutionem?

Ad primum. Kažimir je teško sagriješio, što je znajući, da nema dovoljna znanja, ispovijedao, pošto je ta njegova *ignorantia* bila *vincibilis* i možebit *crassa.* Nikako pako nije sagriješio, što je ispovjedio i odriješio bolesnika, pošto ga je nužda na to silila usprkos njegovu neznanju.

Ad secundum. Ako je Kažimir naprosto zaboravio ili nesmotreno prepustio koga opomenuti *ad restitutionem,* nije dužan mjesto njega vraćati, već samo u ispovijedi opomenuti ga na dužnost. Dužan je pako mjesto pokornika vratiti, ako je ovoga svojom krivnjom pozitivno obvezao *ad restitutionem,* na koju nije bio dužan, ili ako ga je pozitivno odriješio od restitucije, kad je na istu bio obvezan, jer je pogriješio proti pravici, i to u prvom slučaju spram pokornika, a u drugom spram drugih oštećenika. To isto vrijedi i onda, ako ga je pokornik glede toga pitao, a on je naumice prešao preko toga pitanja, te tako svojom krivnjom prouzročio drugomu štetu, što nikako nije smio učiniti.

---

159. Kako okoristiti se vremenom kod velikog konkurza pokornika?

Župa X. broji više tisuća duša. U korizmi dogje ih dnevice više stotina na ispovijed, a ispovjednika malo. Nego župnik Martin znade se okoristiti vremenom; eto kako:

1. Prije ispovijedanja moli sa svima skupa *Ispovijedam se* (Confiteor), samo da to ne mora opet svaki napose moliti u ispovjedaonici.

2. Isto tako sa svima skupa još prije ispovijedanja pobudi čin pokajanja.

3. Da mnogi ne moraju dugo čekati na ispovijed, kaže im, neka najprije dogju oni, koji imadu male grijehe, a onda, koji imadu velike.

4. U ispovijedanju nikad nikoga ne pita za kakav grijeh; dapače iza kako je pokornik kazao nekoliko grijeha, odmah ga prekida i daje mu zadovoljštinu.

5. Napokon sve odriješuje sa formom: „Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen," tako da ispušta i *Misereatur*, i *Indulgentiam*, i *Dominus noster* i *Passio*. Pita se, radi li župnik Martin dobro?

Ad primum. Ritual Rimski (De sacram. Poenitentiae) doduše propisuje, da se prije ispovijedi moli obični *Confiteor* („Poenitens confessionem generalem, latina vel vulgari lingua dicat, scilicet Confiteor etc."), no odmah dodaje, da se mjesto dulje formule može reći i kraća („Vel saltem utatur his verbis: *Confiteor Deo omnipotenti et tibi Pater*"). Odatle slijedi, da dulja formula ne veže, premda je u sebi vrlo korisna, jer potiče pokornika na pokajanje i poniznost. Eto što o tom veli Baruffaldus: „Hoc est consuetum initium confessionum sacramentalium pro personis non rudibus, et in rebus religiosis instructis; sed non universalis formula haec est. Rudes enim personae a recitatione peccatorum ut plurimum incipiunt, et iste modus tolerandus est, cum alius haberi nequeat." (Ad Rit. Rom. Com. in sacram. Poenit. n. 58.) Moraliste se uopće niti ne bave s tom formulom. Sv. pako Franjo Saleski savjetuje, kad je mnogo pokornika, da svaki još prije nego stupi pred ispovjednika izmoli *Confiteor*.

Po tom župnik Martin posve dobro radi, kad za vrijeme velikog konkurza pokornika još prije ispovijedanja sa svima skupa moli *Confiteor*, da tako dobije štogod vremena za potrebitije stvari. U ostalom to je sasvim nuzgredna stvar, moli li se *Confiteor* malo prije ili malo kasnije.

Ad secundum. To isto može se reći i o pokajanju. Pokajanje je najbitniji dio sakramenta pokore, ili kako se kaže, *conditio sine qua non*. Pa premda se bogoslovci prepiru, da li se *mora* pobuditi pokajanje prije ispovijedi, to ipak svi dopuštaju, da se to *smije* i da je to veoma korisno. Sv. Alfonzo uči, da pokajanje može i dosta dugo, kao jedan ili dva dana

trajati, samo ako je učinjeno in ordine ad confessionem, te nije bilo opozvano n. pr. kakvim smrtnim grijehom. (Hom. Ap. tract. 16. n. 20.) Roncaglia dapače proširuje to vrijeme i na više dana, samo ako se pokajanje uzdrži živo izbjegavanjem grješnih prigoda, molitvom, pokorom i t. d. Niti vrijedi ono, da je contritio quasi materia sacramenti Poenitentiae, pa da kao takova mora biti spojena sa formom, pošto pokajanje u našem slučaju traje *virtute*. To priznavaju i stroži bogoslovci, kao Concina i t. d., koji vele, da se sakramenat pokore vrši poput civilnoga suda, a u ovom megju raspravom i osudom može proći i nekoje vrijeme.

Odatle se vidi, da župnik Martin i u tom dobro radi, pošto se pokornici kaju malo vremena pred ispovijegju, a kaju se in ordine ad confessionem. Da se pako dobro pokaju, treba im živo predočiti *motiva contritionis*. Istina je, da se svi skupa kaju zajedno, no svaki se kaje za svoje grijehe, a to je isto, kao da bi se svaki zasebice kajao. Nego to vrijedi samo za one, koji su bili prisutni kod zajedničkog kajanja, podnipošto pako i za one, koji su kašnje došli, jer ovi se moraju svaki za se kajati. S toga neka svakoga pokornika pita, je li se skupa s drugima pokajao; pa ako nije, morat će se sada pokajati. Da svaki mora prije pokajanja ispitati savjest, po sebi se razumijeva.

Ad tertium. Zlo radi župnik Martin veleći, da najprije dogju na ispovijed oni, koji imadu male grijehe, a onda, koji imadu velike; jer tim se javno osramoćuju veliki grješnici, a svaki hoće da bude pred ljudima dobar i pošten. Pak to je i nepravedno, da naime onaj, koji je n. pr. prije došao, mora ustupiti mjesto drugomu, koji je kašnje došao. „Qui prior (est) tempore, potior (est) jure." K tomu to nema ni smisla, pošto osobito prosti i neuki ljudi niti ne znadu razlikovati male grijehe od velikih; a moglo bi se lasno dogoditi, da veliki grješnici hine u samoj ispovijedi, da imadu jedino male grijehe, samo da budu brže gotovi. Napokon kolika zlovolja, guranje, sumnjičenje, opadanja i t. d. moraju odatle

nastati. Kod Boga nema acceptio personarum. (Rom. 2, 11.) Samo u pojedinim slučajevima može se zbog vrlo važnih uzroka jedan drugomu pretpostaviti. Tako n. pr. može se prije ispovjediti starca, koji ne može čekati, trudnu ženu i t. d. No ništa ne priječi, a da se ne bi smjelo odrediti, da n. pr. taj i taj dan ili u tu i tu uru dogju djeca, mladići, djevojke, iz toga i toga sela i t. d.

Ad quartum. Još gore radi župnik Martin, kad nikad nikoga ne pita za nikakav grijeh; a neoprostivo je, kad se usugjuje odriješiti pokornika ne čekajući, dok mu kaže barem sve smrtne grijehe. Koliki se tako nepotpuno ispovijedaju zbog nemarnosti ispovjednikove! Takvi su ispovjednici nesposobni da dijele sakramenat pokore, jer ga profaniraju na veliku štetu i svoju i vjernika. Bogoslovci uče jednoglasno, da ispovjednik smrtno griješi, koji nevaljano dijeli sakramenat, zbog profanacije istoga. O dužnosti ispovjednikovoj pitati pokornike za grijehe isp. moje Pastirsko Bogoslovje svez. II. str. 312—314. Kad je bio car Karlo V. gotov s ispovijegju, reče mu ispovjednik: Dosada si se ispovjedio kao kršćanin, a sad se ispovjedi kao car. Koliko bi toga doznao ispovjednik osobito od neukih pokornika, kad bi ih pitao! Samo one nije dužan pitati, za koje je moralno siguran, da su se tačno ispitali i kazali sve, što su bili dužni kazati, osobito ako su to osobe u vjerozakonskim istinama dobro podučene i pobožne. Ne čekati pako dok pokornik ne kaže sve svoje grijehe, kako rekosmo, neoprostivo je, jer tako može pokornik zamučati kakav veliki grijeh. Ovdje budi spomenuto navlastito to, da je ispovjednik dužan pitati za broj smrtnih grijeha, kao i za okolnosti, koje vrst njihovu mijenjaju. (Isp. Sabor tridentski sess. XIV. c. 7. de poenit. i moje Pastirsko Bogoslovje n. n. mj. str. 244—247.) Bolje je jednoga dobro ispovjediti nego stotinu zlo. Bolje je jednomu dati lijek, komu će sigurno koristiti, nego desetorici, kojima ne će ništa koristiti, dapače škoditi. Bogu ćemo morati dati račun za one, koje smo ispovjedili, kako smo ih naime ispovjedili, a ne za one, koje

nijesmo mogli ispovjediti. Koji se ne može danas potpuno ispovjediti, neka dogju drugi put. Inocencije XI. osudio je ovu propoziciju (56): „Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus poenitentium, qualis verbi gratia potest contingere in die magnae alicujus festivitatis aut indulgentiae."

Ad quintum. Formu sakramenta pokore propisuje Ritual Rimski. Nego ne spadaju na bitnost sve one riječi, koje se tamo nalaze. Da *Misereatur* i *Indulgentiam* ne spadaju na bitnost, razabire se iz istog Rituala, koji kaže: „In confessionibus autem frequentioribus et brevioribus omitti potest *Misereatur* etc. et satis erit dicere *Dominus noster* etc. ut supra usque ad illud *Passio Domini nostri* etc." Dakle iz razložnoga uzroka, kad je n. pr. mnogo pokornika, mogu se *Misereatur i Indulgentiam* ispustiti bez svakoga grijeha; dok se *Dominus noster* i *Passio* ne bi smjeli ispuštati izuzam, kako kaže Ritual Rimski: „urgente aliqua gravi necessitate in periculo mortis." Nego sv. Alfonzo (L. c. n. 430.) uči, da se *Dominus noster* i *Passio* kao i *Misereatur* i *Indulgentiam* mogu uopće ispustiti bez svakoga grijeha, pak se za svoju tvrdnju poziva na sabor tridentski, koji (sess. 14. cap. 3.) veli: „Docet praeterea sacra synodus, sacramenti poenitentiae formam esse *Ego te absolvo* etc., quibus quidem de ecclesiae sanctae more preces quaedam *laudabiliter* adjunguntur; ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariae." Ako dakle sve molitve prije i poslije absolucije *laudabiliter adjunguntur,* to onda ne vežu pod grijeh. Tako uči i Scavini (Theol. Mor. Univ. libr. III. n. 330); Del Vecchio (II. 671.) i mnogi drugi, koje sv. Alfonzo navodi na napomenutom mjestu. A valja znati, da se riječima: *absolvo te a peccatis tuis,* koje jedine spadaju na bitnost, može odriješiti i od cenzura kao posljedica grijeha.

Po tom župnik Martin glede toga nije pogriješio, to više, što je imao mnogo pokornika; samo ako nije koga n. pr. od

onih, koji su poslije zajedničkoga pokajanja došli, odriješio prije nego se pokajao.

No zato ipak neka ispovjednici u redovitim ispovijedima izreku sve molitve, koje se i prije i poslije odrješenja nalaze u Ritualu, navlastito pako: *Dominus noster* i *Passio*, kojom potonjom molitvom se po nauku sv. Tome sva dobra djela, što će ih pokornik učiniti, i zla, koja će strpljivo podnijeti, uzvisuju na vrijednost sakramentalne zadovoljštine. Megjutim mogu ovu molitvu izmoliti dok pokornik odilazi i drugi dolazi. A neka paze osobito na to, *da ne bi koga odriješili prije nego se valjano pokaje, jer pokajanje ima prethoditi odrješenje ili barem s njim se sastati.*

---

160. Kako postupati s povratnim grješnicima?

Ispovjednik Strožić nijednoga povratnoga grješnika ne će da odriješi držeći ih za nedisponovane; dok ih ispovjednik Blažić sasvim lako odrješuje misleći, da je odrješenje najjače sredstvo, kako da se poboljšaju. Pita se:

1. Što je bolje: s povratnicima biti stroži ili blaži?

2. Kojih pravila valja da drže ispovjednici ispovijedajući povratnike?

3. Što se ima držati do vladanja Strožića i Blažića.

Ad primum. Povratnik zove se onaj, koji, iza kako se ispovjedio i bio opomenut od ispovjednika, da se ostavi grijeha, jednako je lako i jednako puta pao u iste grijehe kao i prije, tako da se ni najmanje nije trsio, da se poboljša. Po tom nije povratnik:

1. koji se od onih grijeha još nije ispovjedio; s toga tko prvi put dolazi s dotičnim grijesima na ispovijed, pa imao ih kolikogod, ima se odriješiti, samo ako se kaje;

2. koji još nije bio u ispovijedi opomenut, da se ostavi onih grijeha;

3. koji se donekle služio sredstvima, što mu ih je ispovjednik propisao, premda bez ploda;

4. koji nije pao u iste grijehe nego u druge različite vrsti;

5. koji se trsio, da ne sagriješi, pa je ipak sagriješio;

6. koji je manje puta pao u grijeh nego li prije;

7. koji se nekoliko vremena čuvao grijeha, premda je kašnje opet griješio.

U svim ovim slučajevima može ispovjednik odriješiti pokornika, samo ako se kaje i obeća, da će se poboljšati; dok se sva teškoća vrti oko pravih povratnika, t. j. kako gore rekosmo oko onih grješnika, koji, premda su već bili opomenuti od ispovjednika, da se ostave grijeha, jednako su pali u iste grijehe, a da nijesu ništa učinili za svoje poboljšanje. U tom se pitanju razilaze i stariji i noviji bogoslovi. Mi ćemo se obazrijeti samo na novije. Od ovih neki kao n. pr. Frassinetti, Ballerini, Varceno kažu, da treba dan danas obilovati blagošću spram grješnika, tako da se mogu odriješiti svi oni, koji se za grijehe kaju, pa makar ne pokazivali vanrednih znakova pokajanja. Drugi pako, koji slijede sv. Alfonza, kao Scavini, Del Vecchio, Gury, Berardi, D' Annibale i t. d. zahtijevaju od povratnika vanredne znakove pokajanja, ako hoće da budu odriješeni. Ispitajmo malko pobliže, u čem se ti bogoslovi slažu, a u čem se razilaze, da znamo, što nam je slijediti.

1. Svi se slažu u tom, da ispovjednik ne mora biti siguran o dobroj dispoziciji pokornikovoj, da ga odriješi; za to je dovoljna moralna vjerojatnost.

2. Svi dopuštaju, da je ispovjednik dužan odriješiti navadne i povratne grješnike, pa bili oni kako opterećeni grijesima i do sada ne ispunili svojih odluka, ako dolaze dobro disponovani; pošto on mora paziti na to, kako je tko sada disponovan i po tom se ravnati.

3. Svi uče, da povratak u isti grijeh nije uvijek siguran znak indispozicije; pošto čovjek uslijed svoje krhkoće i nestalnosti može sto puta kajati se i sto puta pasti.

4. Svi dopuštaju, da pokus kroz nekoje vrijeme nije jedini znak promijenjene volje; jer da isti ovisi o milosti

Božjoj, koja nije vezana na vrijeme, te može svako doba pa i iznenada djelovati.

Odatle zaključuju blaži bogoslovci, da ispovjednik može uvijek odriješiti povratnika, samo ako pokazuje dovoljne znakove dispozicije; dok stroži zaključuju, da ga smije samo onda odriješiti, ako se njegova vjerojatna dispozicija osniva na vanrednim znakovima.

Evo kako argumentiraju prvi: Ako dispozicija pokornikova mora biti samo vjerojatna, dosta je, da se pazi na dispoziciju, koju sada ima; pa ako ispovjednik vidi, da imade dovoljnu dispoziciju, može ga odriješiti, pa makar bio i povratnik i bez vanrednih znakova.

Drugi dopuštaju to isto, ali vele, da ispovjednik ne može uvidjeti u pokorniku dovoljne dispozicije bez vanrednoga kojega znaka pokajanja, pošto je velika presumpcija proti njemu, da naime ni od sada ne će učiniti ono, što obećaje, kao što nije učinio ni do sada uz iste dispozicije. Za svoju pako tvrdnju pozivlju se na propoziciju, što ju osudi Inocencije XI. Ta propozicija glasi: „Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae et Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, non est neganda, neque differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere et emendationem proponere." Odatle zaključuju, da ispovjednik ne smije odriješiti pokornika, o kom nema nikakve nade poboljšanja, premda ustima veli, da mu je žao za grijehe i da će se poboljšati; jer koji je do sada radio sve protivno nego je obećavao, taj će uz iste dispozicije za cijelo i od sada raditi kao i prije. Po tom u takvoga nema nade poboljšanja, dakle ni vjerojatne dispozicije za odrješenje. Pokazuje li pako pokornik koji vanredni znak pokajanja, tada može ispovjednik razborito suditi, da mu je pokajanje i odluka, što ju sada ima, iskrena, i da će se poboljšati; čemu se dosada uz obično obećanje, koje nije držao, nije mogao nadati. U tom slučaju ne može se više tvrditi, da nije disponovan za odrješenje.

Po tom sva razlika megju prvima i drugima stoji u tom, što prvi za odrješenje povratnika zahtijevaju redovite znakove pokajanja a drugi vanredne. Nego vanredni znakovi potonjih su gotovo isto što i redoviti prvih; pošto i po ovima može ispovjednik zaključiti na vjerojatnu dispoziciju pokornikovu. Evo što o tom veli Varceno: „Vera signa ordinaria sufficientis dispositionis ad duo posse reduci, nempe ad veram displicentiam, seu dolorem praeteritorum, et ad firmum dolorem in futurum . . . Haec autem duo possunt cognosci ex modo confessionis et accusationis poenitentis; ideoque cum Lacroix dicimus: 1. si poenitens *candide* et humiliter confiteatur; 2. si asserat *cordate* se dolere de peccatis, et firmum habere propositum non peccandi de cetero; 3. si omnia peccata etiam *majora et turpia* sincere declaret; 4. si ex aliquo pio motivo ad confessionem *libere* accesserit; 5. si ex desiderio confessionis jam a peccato cessaverit; vel si aliud hujusmodi indicium dederit." (Comp. Theol. Mor. pag. 758.) Ako je to istina, to se onda taj nauk slaže sa naukom sv. Alfonza, koji kaže: „Sufficit, quod confessarius habeat prudentem probabilitatem de dispositione poenitentis, et non obstet ex alia parte prudens suspicio indispositionis." (Thel Mor. libr. VI. n. 461.) Razboritu pako vjerojatnost o dispoziciji pokornikovoj dobavit će si ispovjednik po znakovima, koje pokazuje pokornik. Dovoljni znakovi za to jesu: ako pokornik ispovijeda svoje grijehe, pa i velike i ružne *sincere*, *candide* i *humiliter*; ako *cordate* kaže, da mu je žao za grijehe i da više ne će griješiti.

Dakle i blaži auktori kažu, da si ispovjednik mora dobaviti moralnu vjerojatnost o dispoziciji pokornikovoj prije nego će ga odriješiti. Tu pako vjerojatnost, kako rekosmo, dobavit će si po znakovima, koje očituje sam pokornik. Sad zvali se ti znakovi redoviti ili vanredni, to na stvari ništa ne mijenja. Glavno je to, da ispovjednik može po njima razborito zaključiti na vjerojatnu dispoziciju pokornikovu, a to je kao što nužno tako i dovoljno.

Po tom s povratnicima ne smijemo biti niti preblagi niti prestrogi. U toj teškoj stvari najbolje je udariti srednjim zlatnim putem. Tko je preblag, taj izvrgava sakramenat pokore pogibli profanacije; jer bi mogao lako odriješiti i takvoga, koji je vjerojatno nevrijedan. K tomu prevelika blagost je na veliku štetu pokornika, pošto se isti puštaju, da čame u grijesima, a to vodi do nepokajanosti i vječne propasti. Sv. Augustin veli: „Qui pectus suum tundit et se non corrigit, solidat peccata, non tollit." — Nego ni prevelika strogost ne valja. Njom se grješnici otugjuju sakramentima i rivaju u zdvojnost. Iskustvo nas uči — veli Bergamo — da mnogi, kojima se kaže, da dogju drugi put bolje dispo-novani, više se nikada ne vrate, već svladani krhkoćom ili zdvojnošću popuste sve uzde napastima i bivaju sve tim gori, dok napokon ne svrgnu sa sebe sav jaram Kristov.

No ipak dan danas treba uopće više naginjati na blagost nego li na strogost. Dan danas stoji ispovijed mnogo muke i samozataje, da se ljudski obziri svladaju. Pokornici traže u ispovijedi okrepe i utjehe. Treba ih dakle obodriti i razdragati, a ne nesmotreno odbijati i u zdvojnost turati. Sv. Antonin veli: „Melius est Domino reddere rationem de nimia misericordia, quam de nimia severitate. Circa tuam vitam esto austerus, circa aliorum autem benignus. Audiant te homines parva mandantem et magna te videant facientem."

Ad secundum. Sad da navedemo nekoja pravila, kojih se držati ispovjednicima, da ne pogriješe ni protiv dužne blagosti ni protiv dužne strogosti. Ta pravila jesu:

1. Kad dogje koji pokornik s vanrednim znakovima pokajanja, tada ne treba se ni obazirati na njegovo povratno stanje. Tako ako ga je n. pr. na ispovijed ganuo kakav bič javni ili privatni, ili kakva spasonosna propovijed n. pr. za vrijeme misija; ili ispovijeda dosad zamučane grijehe, navlastito ako ih kaže na početku ispovijedi; ili je zbog ispovijedi svladao kakvu veliku teškoću n. pr. poduzeo dalek ili tegotan put, odrekao se dobitka onoga dana; ili već unaprijed

vratio tugje, pomirio se s neprijateljem: ili se sam svojevoljno odlučio na ispovijed i to ne iz puke navade, nego da se s Bogom izmiri; ili moli ispovjednika, da mu propiše što jača sredstva za poboljšanje, jer da je bolje upoznao svoje žalosno stanje i t. d., tada ga ispovjednik bez straha može odriješiti, samo ako se kaje i odluči, da ne će više griješiti.

2. Ne pokazuje li pokornik ni jednoga od napomenutih ili drugih sličnih vanrednih znakova, tada treba paziti, nije li on povratni grješnik, a to će ispovjednik lako doznati, samo ako mu stavi nekoliko pitanja. Neka ga pita, je li ga ispovjednik opomenuo, da se ostavi grijeha; je li se poslije ispovijedi koje vrijeme čuvao, da opet ne padne; je li umanjio broj grijeha; je li se koliko trsio, da svlada svoju zlu navadu, premda bez uspjeha; je li se poslužio kojim sredstvom, što mu ga je ispovjednik proti povratku u grijeh propisao, premda bez ploda. Po svakom tih znakova doznat će odmah, je li pravi povratni grješnik ili nije; pa ako nije, može ga slobodno odriješiti.

3. Opazi li ispovjednik, da je pokornik pravi povratni grješnik, tada ga je dužan sa svom blagošću, ljubavlju i strpljivošću ganuti na dispoziciju, kako to kaže Leon XII. u svojoj glasovitoj okružnici *Charitate Christi* od god. 1825. „Sistunt se quidem multi Sacramenti poenitentiae ministris prorsus imparati, sed persaepe tamen hujusmodi ut ex imparatis parati fieri possint, si modo sacerdos viscera indutus misericordiae Christi Jesu, qui non venit vocare justos, sed peccatores, sciat *studiose, patienter, mansuete* cum ipsis agere." Uvidi li, da se njegova očinska opomena kosnula srca grješnikova, te da mu je od srca žao za grijehe, neka ga odriješi.

4. Ne pogje li ispovjedniku ni tako za rukom, da se uvjeri o njegovoj vjerojatnoj dispoziciji, tada neka ga pita, je li se u iste grijehe povraćao poslije mnogo ili malo ispovijedi; jer ako se povratio poslije malo ispovijedi, tada ga može odriješiti sa redovitim ili običnim znakovima pokajanja, pošto još nema prave presumcije protiv njegovoga

obećanja. Jer kada ne vjerujemo više nikako drugomu? Sigurno ne onda, kad nas samo jedan put prevari, već kad nas je višeputa prevario. Tko nas samo jedan put ili malo puta prevari, manje mu doduše vjerujemo, ali odatle ne slijedi, da mu nikad više ne smijemo vjerovati. Tako je i s pokornikom. Ako samo malo puta nije držao svoga obećanja, to ipak može još sada biti nekakve nade, da će se poboljšati. Sv. Alfonzo doduše ne pristaje uz taj nauk, ali ga potpisuju mnogi i jaki bogoslovci, kao Sanchez, Layman, Lugo, Viva, i drugi, koji vele, da si ispovjednik može i tim načinom pribaviti moralnu vjerojatnost o pokornikovoj dispoziciji. Evo, što o tom kaže učeni D' Annibale: „Atque heic acquiesco sententiae existimantium, et multi sunt, et gravissimi sunt, hunc (recidivum) adhuc ter vel quater absolvi posse.“ (Summula III. 227.)

5. U ostalom neka znade ispovjednik, da se sa svim povratnicima ne može i ne smije jednako postupati. Treba paziti, u kakve je grijehe tko pao, i da li je padao iz krhkoće ili iz zlobe. Jer tko je sagriješio svladan strašću, poslije koje volja nije više prianjala u grijeh, s tim se ne smije strogo postupati. Sv. Toma veli: „Incontinens statim poenitet transeunte passione“ (2, 2, q. 156. a. 3.) i opet: „Quia passio, quae inclinat voluntatem ad peccandum cito transit, sic homo cito redit ad bonum propositum, poenitens de peccato.“ (1. 2. q. 78. a. 4.) Po tom, ako tko opetovano padne u kakav grijeh zbog vlastite krhkoće bez vanjskoga svojevoljnoga utjecanja, neka ga ispovjednik za to ne smatra nedisponovanim, te ga može slobodno odriješiti, kadgod pokazuje tvrdu volju, da će se služiti shodnim sredstvima, kako da se poboljša.

6. Ostaju dakle samo još oni povratni grješnici, koji imadu veliko nagnuće na grijeh. Takvi grješnici jesu:

a) koji tjeraju grješno spoznanstvo s osobama drugoga spola;

b) koji živu u mržnji i neprijateljstvu;

c) koji posjeduju tugje dobro nepravdom stečeno i t. d.

Ovakve povratne grješnike, ako ih ispovjednik nikako ne može ganuti tako, da bi mogao zaključiti na njihovu vjerojatnu dispoziciju, a oni se mogu povratiti drugi put, i ako kažu, da će se povratiti, ne smije ih odriješiti prije, nego ih kroz nekoliko dana kuša. Ne mogu li se povratiti s pravednih razloga, bogoslovci dopuštaju, ako je odriješenje nužno ili se ispovjednik boji, da se više ne će povratiti, već dapače pasti u još veće grijehe, tada ih može odriješiti uz uvjet.

Ad tertium. Sad će moći svatko lako izreći svoj sud o ispovjednicima Strožiću i Blažiću, da li su naime dosele radili dobro ili zlo, i kako im je odsele postupati s povratnim grješnicima, da ne pogriješe ni protiv dužne blagosti ni protiv dužne strogosti.

---

161. Kako postupati s prigodnicima in esse?

Zadnji dan misija predstavi se misijonaru Romualdu pokornik, koji mu megju ostalim kaže, da živi u priležništvu. Misijonar mu naloži, da mora odmah ostaviti priležnicu, pa kad mu to pokornik obeća, odriješi ga, pošto je misijonar još onaj dan imao otići iz mjesta. Pita se:

1. Kako treba uopće postupati s prigodnicima?

2. Što se ima suditi o postupku misijonarovu?

Ad primum. Svaki, koji je proučio Moral i Pastoral, znade, što je grješna prigoda bližnja i daljna; što svojevoljna i nužna; što prisutna ili *in esse*, a što neprisutna ili *non in esse*. (Isp. moje Pastirsko Bogoslovje svez. II. str. 320—322.) S toga prelazimo tumačenje tih vrsti.

Da je stroga dužnost ostaviti bližnju svojevoljnu grješnu prigodu, pošto ova potiče na grijeh, i koji se u njoj nalazi, izvrgava se velikoj dapače i sigurnoj pogibli grijeha, to se vidi iz ovih propozicija, što ih osudi Inocencije XI.

1. „Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest et non vult omittere, quinimo directe et ex proposito quaerit aut ei se ingerit.“

*

2. „Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit.“

3. „Licitum est quaerere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi.“

Kako se dakle vladati ispovjedniku spram pokornika, koji se nalaze u bližnjoj svojevoljnoj prigodi? Da ne duljimo, mi ćemo ovdje razlikovati samo prigodnike (occasionarios) *in esse* i prigodnike *non in esse*.

Što se tiče prigodnika *non in esse*, za ove vrijedi nauk sv. Alfonza, koji slijedeći mnijenje sv. Karla Boromeja i mnogih drugih veli, da se mogu prvi i drugi put odriješiti, samo ako su disponovani, te obećaju da će prigodu ostaviti. (Theol. Mor. lib. VI. n. 454.)

Nego velika poteškoća nastaje glede prigodnika *in esse* t. j. takvih, koji imadu prigodu uza se, kao što su priležnici. Pita se, smiju li se ovi kada odriješiti prije, nego uklone prigodu? Sv. Alfonzo (n. n. mj.) uči, da se redovito ne smiju odriješiti prije nego uklone prigodu. Svetac navodi tomu ovaj poglaviti razlog: „Ratio potior et vera haec mihi videtur esse: ablatio occasionis est res magnopere ardua, et non fit nisi quis magnam vim sibi inferat, ut avellatur ab illa occasione, ad quam propter praeteritam sui animi adhaesionem remanet valde propensus; et ideo, si occasio non aufertur ante absolutionem se decipiet, falso sibi suadendo, quod tentationibus resistet, et sic, occasione non dimissa, profecto redibit ad vomitum. Qua de re, si talis vellet absolvi antequam occasionem deserat, esset indispositus, quia se constitueret in probabili periculo infringendi propositum; ac propterea confessarius qui eum absolveret, ipsum relinqueret in tali periculo, atque peccaret tam contra officium judicis, quam medici, quia absolveret indispositum non applicando illi remedium suae saluti necessarium.“ Razlog dakle, zašto se takvomu prigodniku ima odrješenje odgoditi, jest taj, što bi se, kad bi odriješen otišao iz ispovjedaonice, izložio pogibli, da ne ukloni prigode.

No ako bi ta pogibija bila daleko, ili bi inače veća kakva pogibija prijetila pokorniku, tada se ne bi smjelo s njim postupati s tolikom strogošću.

1. Pogibija je *daleko*, kad pokornik odaje vanredne znakove pokajanja. Tada bo, kako općenito uče bogoslovci, može ispovjednik prigodnika *in esse* i odmah odriješiti t. j. i prije nego ukloni prigodu; nego, ako lako može, bolje će učiniti, da odrješenje odgodi. „Nihilominus (riječi su sv. Alfonza n. n. mj.) ait Roncaglia, quod ipse etiam in hoc casu absolutionem differret usquedum occasio auferatur, si absolutio commode differri potest; et ita etiam ego agerem.“

Nekoji su bogoslovci u tom blaži, te se zadovoljavaju sa samim obećanjem n. pr. priležnikovim, dakako uz dovoljne znakove pokajanja. Da navedemo samo nekoje. Layman veli: „Consentiunt Doctores . . . ordinarie absolutionem dandam non esse concubinario etiam occulto, nisi *promittat* se concubinam quamprimum a se amandaturum.“ To isto tvrdi i Vigant: „Si concubinarius, uno, duobus aut tribus annis non fuerit confessus, et confiteatur, concubina adhuc domi retenta, *promittatque* se eam statim ejecturum, potest absolvi . . . Si terque quatorque confessus in ejicienda, (ut promiserat) concubina defecerit, rarius tamen lapsus fuerit, proxime (ut denuo promittit) ejicienda.“ Odatle izvodi Berardi ovo pravilo: „Penitentes habentes occasionem *in esse*, prima et forte etiam secunda vice, ordinarie (aliqua tamen ostensa difficultate) absolvi possunt, si ex una parte censeri debeant dispositi, et ex alia ipsis quid durum, morosum et veluti injustum videatur, quod, quamvis nunquam aut semel dumtaxat inconstantes fuerint, et quamvis proinde adhuc sint fide et misericordia digni, nihilominus sine absolutione reppellantur.“ (De occasionariis n. 49.) Nego budući da nas iskustvo uči, da se n. pr. priležnici odriješeni prije nego su priležnicu otpustili, rijetko kada iskreno obraćaju držeći, da je dosta, ako su se ispovjedili, a poslije ispovijedi da mogu opet živjeti kao i prije, to se mi s tim naukom ne bi tako lako sprijateljili,

pak radije pristajemo uz sv. Alfonza, koji uči: „In occasionibus . . . quae sunt *in esse,* ait s. Carolus poenitentem neque prima vice absolvendum (quascumque promissiones proferat) nisi prius occasionem amoveat. Et hanc doctrinam censeo (saltem ordinarie loquendo) omnino sequendam." S toga i ne bez razloga mnogi diecezanski direktoriji pa i zagrebački opominju ispovjednike: „Concubinarii prius non absolvendi, quam dimiserint concubinas."

2. *Veća pogibija* prijeti prigodnicima *in esse* s neodrješenja:

a) na umoru ili u smrtnoj pogibli. U ovom slučaju ima se prigoda ukloniti prije odrješenja; nego ako je to nemoguće, može se dapače i mora odriješiti pokornik i prije. Isp. o priležnicima na umoru ili u smrtnoj pogibli moje Pastirsko Bogoslovje sv. I. str. 291.;

b) kad se pokornik ne može povratiti k ispovjedniku, ako ne poslije dugo vremena, a drugomu mu je teško ispovjediti se; do sada pako nije bio u ispovijedi opomenut, da ostavi prigodu;

c) kad se pokornik mora pričestiti, a ako se ne pričesti, pogibija je, da će biti izložen osramoćenju ili drugomu kakvomu velikomu zlu;

d) ako su pokornici zaručnici, koji će se onaj isti dan vjenčati, pa makar se nalazili u istoj kući;

e) kad se pokornik ispovijeda za vrijeme misija, a u to vrijeme ne može se osloboditi prigode;

f) kad se bez odrješenja pokornik izlaže pogibli, da se više ne će povratiti na ispovijed;

U ovim se slučajevima može prigodnik *in esse* odmah odriješiti, samo ako je inače disponovan, t. j. da mrzi na grijeh i da više ne će griješiti, dosljedno, da će grješnu prigodu čim prije ukloniti.

Ad secundum. Sad da prosudimo vladanje misijonarovo.

1. Ako je njegov pokornik imao vanredni znak pokajanja, jer ga n. pr. na nj ganula kakva jaka misijonska propovijed, a nije mogao odmah otpustiti priležnice, tada je dobro radio, što ga je odriješio naloživši mu, da čim prije otpusti priležnicu, i on mu to obećao.

2. Je li imao samo redovite znakove pokajanja, nu teško mu je bilo ispovjediti se drugomu, a do sada ga nije ni jedan ispovjednik opomenuo, da otpusti priležnicu, i tada ga je mogao odriješiti. Nego u ovom slučaju bio bi dobro uradio, da mu je dao za pokoru, da se čim prije ispovjedi drugomu svećeniku, i da mu kaže, kako mu je on naložio da otpusti priležnicu.

3. Je li već bio opomenut od drugih ispovjednika, da otpusti priležnicu, tada ga nije smio odriješiti, osim ako je bila kakva velika nužda; u kom slučaju smio ga je odriješiti samo uz uvjet: *Si es dispositus.*

Tako je morao raditi sa svojim pokornikom, ako je bio *otajan* priležnik. Jer ako je bio *javan* priležnik, tada, da se ukloni sablazan, premda ga je odriješio, morao mu je naložiti, da se ne smije pričestiti prije nego priležnicu otpusti, ili inače ne popravi sablazan n. pr. očitujući razlog, zašto toga nije mogao učiniti.

---

162. Po kojim se kriterijima imade prosugjivati, da li je kragja mali ili veliki grijeh?

B a n k o v i ć, činovnik jedne banke, ukrade ovoj 25 kruna. Došavši na ispovijed k svećeniku B l a g i š i ovaj držeći, da je to kod današnje općenite skupoće svega i male vrijednoće novca malena stvar, odriješi ga, ne naloživši mu nikakve restitucije. Pita se:

1. Po kojim se kriterijima imade prosugjivati, da li je kragja mali ili veliki grijeh?

2. Koja svota u današnjim prilikama čini, da je kragja veliki grijeh?

3. Što se ima suditi o postupku ispovjednika Blagiše?

Ad primum. Objektivna[1]) veličina kragje ovisi o objek-

[1]) Kažemo *objektivna,* jer *subjektivna* može visiti o krivoj savjesti i t. d.; a dužnost restitucije nije posljedica subjektivne veličine.

tivnoj povredi tugjega imetka. Da pako možemo tu povredu prosuditi, valja da razmotrimo svrhu, zašto je ustanovljeno vlasništvo izvanjskih dobara. Ta svrha može biti posebna ili općenita. Posebna tiče se mira i sloge pojedinih ljudi, a općenita sigurnosti kao i pobude na rad i obrt čitavoga društva. Odatle slijede dva glavna kriterija za prosugjivanje veličine kragje. S prvog gledišta ona je povreda velika, koja je kadra narušiti mir i slogu, te prouzročiti čovjeku veliku žalost. S drugog gledišta ona je povreda velika, koja, kad bi se smjela učiniti, bila bi od velike pogibli po sigurnost čovječjega društva. Prvi kriterij zove se *relativan*, drugi *apsolutan*. Prvi zove se *relativan*, jer uzima pravila od individualnih okolnosti ljudi, koje se prema njihovu imetku, raznim potrebama i t. d. mijenjaju. Drugi zove se *apsolutan*, jer ne obazirući se na individualne okolnosti stavlja granicu, preko koje se ne smije prijeći, a da se ne počini smrtni grijeh. (Lehmkuhl Theol. Mor. Vol. I. n. 930. seqq.)

Relativan kriterij dakle mijenja se najprije prema raznom imetku okragjenoga; jer druga je okolnost siromaka, a druga bogataša, druga trgovca a druga radnika i t. d. S toga veli sv. Toma Akvinski: „In amissione unius gallinae plus pauper gravatur, quam unus multum dives gravaretur in mille marcis.“ (Op. de erud. princ. l. 7. c. 8.) Po kom dakle pravilu će se u ovom slučaju spoznati veličina kragje? Sv. Alfonzo a s njim i svi bogoslovci poslije njega uče o tom ovo: „Communiter Doctores dicunt in furto illam esse gravem materiam, quae alicui juxta suam conditionem in die sufficeret pro sui suaeque familiae sustentantione, in qua non solum computatur victus, sed etiam vestitus et habitatio.“ (Theol. Mor. l. VI. n. 527.) Nego Bucceroni pod imenom *„sustentatio“* razumijeva i dopuštene zabave, kad veli: „Atque hic advertendum est, quod hujusmodi sustentatione, per se loquendo conprehendi debent etiam honestae voluptates et licitae recreationes propriae conditioni convenientes, sine quibus neque esse potest, neque de facto est humana vita et quibus etiam

quis rationabili omnino displicentia privaretur.“ Nego odmah steže ne samo svoje mnijenje nego i ono sv. Alfonza veleći: „Verum ad peccatum grave quod attinet, licet privatio sustentationis in sensu exposito sit certa et apud omnes gravis, adhuc tamen minor quantitas sufficit ad peccatum grave secundum principium constitutum. Ettenim si quis privaretur quotidiana sustentatione necessaria tantum ad *propriam vitam individualem*, et non etiam ad vitam propriae familiae, gravem profecto et rationabilem experiretur displicentiam. Quin imo ad grave peccatum constituendum ex principio jam stabilito, necessarium non est, ut quis privetur *toto* illo quod est necessarium ad quotidianam sustentationem propriae vitae individualis, uti haec sustentatio modo est explicata, sed sufficit quod privetur *notabili ejus parte*. Enimvero nonne quis gravem et rationabilem displicentiam persentiret, si etiam unam diem privaretur necessario victu, vel vestitu, vel habitatione, vel officia ideo proprii status et conditionis implere non posset?“ (Commentarius Theologiae Moralis De materia gravi in furto n. 4.)

Nadalje relativan kriterij mijenja se prema raznim potrebama okragjenoga. Često puta je jedna mala stvar komu tako nužna, da, ako je nema, trpi veliku štetu. Po tom tko takvomu ukrade tu stvar pa kako male vrijednosti, smrtno griješi. Tko bi dakle siromašnomu krojaču ukrao makar samo jednu iglu ili siromašnomu slikaru jedan kist, a drugoga ne bi mogao dobiti, počinio bi smrtni grijeh, ne zbog stvari, već zbog štete, koju bi drugomu nanio. Tako sa sv. Alfonzom (l. c.) uče općenito bogoslovci.

Relativan kriterij mijenja se takogjer prema strasti, kojom okragjeni voli koju stvar, jer ga n. pr. sjeća na koju visoku ili milu osobu. Po tom tko takvu stvar ukrade, pa makar ista bila male vrijednosti (osim ako je posve neznatna), sagriješio bi smrtno, ne zbog same stvari, već zbog žalosti, koju bi okragjenomu prouzrokovao. Tako opet sv. Alfonzo (l. c.) i s njim uopće bogoslovci.

Relativan kriterij mijenja se i prema raznim svezama, kojima je gospodar vezan sa tatom; jer čim je ta sveza veća, tim je gospodar manje *rationabiliter invitus*. Tako, vele bogoslovci, da se za kragje, počinjene od sinova ili žena, za smrtni grijeh zahtijeva dva puta tolika stvar dapače i više. Nekoji kažu, da će se i za kragje, što ih počini služinčad, veća stvar nego za one, što ih drugi učine. (Isp. Lugo. disp. 16. n. 75,; sv. Alfonzo l. IV. n. 543.; Lehmkuhl Vol. I. n. 934. etc.)

Napokon relativan kriterij mijenja se i prema tomu, da li tko ukrade jedan put ili više puta. Tko više puta okrade jednu istu osobu u malim stvarima, tada za veliki grijeh zahtijeva se preko obične stvari još polovica ili čak dvostruka stvar. Okrade li tko u malim stvarima više osoba, kao žitelje jedne općine, tada se veličina kragje mjeri po *apsolutnom* kriteriju, tako da je smrtni grijeh tek onda, kad te male kragje skupa uzete nadvisuju dvostruku kolikoću, nego što se absolute zahtijeva za takav grijeh. (Isp. Gury- Ballerini Tom. I. n. 611.; Lehmkuhl l. c.)

Toliko o *relativnom* kriteriju. *Apsolutni* kriterij osniva se na javnom dobru društva, kojemu treba osigurati vlasništvo protiv kragje. Ne ustanovi li se pako granica, preko koje bi se počinio veliki grijeh, lako bi se otvorila vrata ljudskoj lakomosti, i od malih stvari išlo bi se na velike. A to bi bilo na velik uštrb čovječjega društva. Evo, što veli Toma Akvinski: „Per furtum homo infert nocumentum proximo in suis rebus; et si passim homines sibi invicem furarentur, periret humana societas.“ (2. 2. q. 66. a. 6.) A kardinal D' Annibale: „Perdificile est ita fideliter res dominorum ab aliis administrari, quin aliquid adhaereat manibus contrectantium.“ (Summa Tom. II. n. 257. nota 20.) Zove se pako ovaj kriterij *absolutan*, ne zato, kao da se i on nebi mogao mijenjati prema raznim okolnostima mjesta i vremena, već zato, što ima biti stalan za sve osobe. Čujmo, što veli Bucceroni: „Materia *absolute gravis*, secundum doctrinam communem Theologorum, est materia, quae est gravis *respectu omnium*, cujuscumque ipsi sint conditionis, sive sint pauperes, sive divites, sive sint personae individuae, sive morales, utpote quae in quibuscumque status conditionibus semper affert proximo grave nocumentum pro tali loco vel tempore.“ (L. c. n. 2.)

Prema tomu tko ukrade preko onoga, što opredijeljuje *apsolutan* kriterij, pa makar kralju, ili moralnomu tijelu, ili ma kako velikomu bogatašu, koji troše neizmjerne svote na zabave i t. d., čini smrtni grijeh. Po tom *relativan* kriterij glede veličine kragje valja da bude uvijek podregjen *apsolutnomu* kriteriju, tako da tat nikada ne može prekoračiti ovih granica, a da ne padne u teški grijeh.

Ad secundum. Nego kako primijeniti ova dva kriterija, relativan naime i absolutan, na posebne slučajeve? Mogu li se isti mijenjati prema raznim vremenima i mjestima? I što se ima kazati o današnjem vremenu prema nekadašnjem?

Da se relativan kriterij može mijenjati, o tom nema sumnje. Ta to mu i samo ime — relativan — pokazuje. Budući pako da isti stoji u svoti nužnoj jednoj osobi za uzdržavanje preko jednoga dana, to se ta svota može lako mijenjati prema raznim okolnostima vremena i mjesta. Isto može se reći i o apsolutnom kriteriju. Ovaj ustanovljuje neku svotu, koja kad bi se u kragji prekoračila, po shvatanju mudrih ljudi izložio bi se pogibli društveni mir. Kad bi pako ta svota bila stalna za sva vremena i mjesta, tada, ako bi kada i gdje novac imao manju ili veću vrijednost, bio bi taj kriterij sasvim kriv. Tko ne vidi, da je naše doba i glede vrijednoće novca mnogo različitije od prijašnjega? Nekada bio je živež mnogo jeftiniji nego je sada. To isto vrijedi i za stanove i uopće za sve, što čovjeku treba za uzdržavanje. Svi se tuže na skupoću. Što se nekada moglo dobiti za malen novac, sad treba izdavati velike svote. A kako je tek porez narasao i druge daće, koje u mnogom otegoćuju trgovinu i obrt! Odatle se jasno vidi, kako je danas novcu spram nekada pala vrijednost tako, da pravila starih bogoslovaca,

što su ih oni nekada ustanovili kao veliku stvar kod kragje, više ne vrijede.

Sv. Alfonzo, iza kako je citovao više auktora, opredijeljuje za svoja vremena veliku stvar kod kragje ovako: „Ex his omnibus concludo, quid probabilius mihi videatur. Et quidem 1. Respectu *mendicantium* puto esse materiam gravem unum julium seu carulenum[1]) et minus, si aliquis pauper minus quotidie eleemosynis lucretur. 2. Respectu *fossorum* et similium operantium communiter loquendo duos julios; pro *artificibus* duos julios cum dimidio. 3. Respectu *communiter* sive *mediocriter* divitum quatuor julios, et minus pro iis qui ex propriis misere vivunt; verum pro *absolute divitibus* quinque vel sex julios, et idem censeo pro mercatoribus valde opulentis. 4. Respectu *magnatum* ditissimorum unum aureum.[2]) Et idem puto pro communitate valde opulenta saltem pro hac dico sufficere ad gravem materiam aureum cum dimidio. Respectu autem regum duos aureos.“ (Theol. Mor. l. IV. n. 528.)

U pregjašnjem broju (527) piše isti svetac: „Alii vero probabiliter dicunt requiri duos aureos . . . Imo Potestà pro regibus requirit plus quam duos aureos.“ Prema tomu uzeše bogoslovci, da se 15 lira (nešto preko naših 6 for.) ima smatrati kao *apsolutna* velika materija. Evo, što piše Ballerini: „S. Alphonsus lib. IV. n. 527. enumerat saltem 20 auctores, qui quoad ditissimos pro materia gravi exigunt duos vel etiam tres aureos. Imo *plurimis* tribuit sententiam a Layman communem dici testatur. Aureus autem communis scutato romano aequivalet. Et ex hoc patet horum Doctorum judicio materiam gravem *absolute*, quae scilicet nunquam levis culpa censeri possit, saltem summam trium aureorum attingere debuisse.“ (Opus Theol. Mor. Vol. III. Tr. VIII. n. 65.)

Sad da vidimo, kolika se svota za veliku stvar kod kragje ima opredijeliti u današnje doba. Općenito uče današnji

[1]) Jedan julij ima u talijanskom novcu 42 centesima; 100 centesima je jedna lira, a jedna lira vrijedi nešto preko naših 80 filira ili 40 novčića.

[2]) Jedan aureus vrijedi 5 lira ili nešto preko naša 2 forinta.

bogoslovci, da se po sv. Alfonzu naznačena taksa ima prema okolnostima više manje podvostručiti. Predugo bi bilo ovdje sve te bogoslovce navagjati. Mi ćemo se omegjašiti samo na nekoje.

Bucceroni (l. c. n. 6.) drži, da bi se danas ne samo za Italiju nego više manje i za druge evropske pokrajine mogla ustanoviti ova praksa: „1°. Pro pauperibus 1 libella,[1]) et minus, secundum gradum illorum paupertatis. — 2°. Pro operariis et artificibus 1 libella, 2, 3, secundum varia opificia et artes magis vel minus lucrativas. — 3°. Pro personis civilis et ordinariae conditionis quae vivunt reditibus vel exercitio mercaturae et commercii, vel liberalis professionis, 4 libellae, 5, 6, 7, secundum varium gradum conditionis vitae. — 4°. Pro divitibus ordinariis 8, 9—11, 12 et pro corporibus moralibus ordinariis 10—20 libellae, pro divitiarum gradu. — 5°. Tandem pro personis extraordinarie divitibus, uti sunt principes regnantes, nobiles et mercatores et negatiatores ditissimi, corpora moralia et societates exorbitantia capitalia possidentes, designari non potest materia relative gravis; recurrendum est ad materiam absolute gravem.“

Kardinal D' Annibale u citovanoj Summuli Theol. Nor. Par. II. n. 201. Ed. II. piše ovo: „Prae oculis habeam S. Alphonsum, duplicato fere ex eo tempore, quo is vivebat, rerum pretio. Itaque pro praesenti nummorum valore semper leve *per se* esse dixerim damnum, quod ad unam libellam circiter non pertingit, etsi mendico; contra grave *per se* esse dixerim damnum, quod 30 circiter libellas exsuperet, etsi ditissimo vel Regi, fuerit illatum. Inter haec damnum *relative*, idest ex personis metiri debet: reor igitur grave esse 1.° pauperibus, idest mendico, vel operario, vel artifici damnum 1. libellae, vel $2^1/_2$ — 2.° mercatoribus pro cujusque fortuna, vel infima, vel media, vel summa $2^1/_2$, vel 4, vel 8 — 3.° divitibus prout eis ex proprio vectigali, detractis sumptibus, nihil redundat, aut parum, aut multum, aut plurimum 3 et

[1]) Libella je isto što i lira ili franak.

forte minus, 4 vel 7, vel 10. — Demum quoad personas morales, quae habent corpus Collegii, damnum grave est quod 10; vel si fuerint opulentae, quod 20 aestimatur.

Ballerini u gore spomenutom djelu (l. c. n. 67.) izrazuje se o ovom predmetu ovako: „Forte pro divitibus praestantibus, non tamen opulentissimis, sufficient tres aut quatuor aurei; pro divitibus ordinariis, duo aut tres; pro exercentibus, artem liberalem eaque honeste viventibus, unus aureus; pro operariis qui partem lucri reponere valent, tres aut quatuor fr.; pro iis qui lucrantur plus minus quotidianum victum, erit diurna merces; pro mendicantibus, id quod quotidianae sustentationi est necessarium."

Ovomu nauku uglednih današnjih bogoslovaca priključujemo se i mi s ovim opaskama:

1. Što se tiče siromaka t. j. takvih, koji se ne mogu svojim radom uzdržavati, valja razlikovati one, koji prosjače i koji ne prosjače. Prvi obično dobiju, što im treba za uzdržavanje, dapače katkada i više; dok se potonji stide prosjačiti, i ako im se koja dobra duša ne smiluje, bore se s bijedom. Za prve može vrijediti, recimo, jedna kruna, ne pako za potonje.

2. Što se tiče radnika i obrtnika valja takogjer razlikovati mjesto od mjesta. Negdje (n. pr. u Primorju) dobiju radnici po 2 krune, a obrtnik $2^1/_2$—4 krune na dan; dok u drugim mjestima (n. pr. u Zagorju) dobije radnik 1 krunu, a obrtnik niti 2, a kad je nerodica još i manje. Prema tomu bit će taksa u raznim mjestima i u razna vremena različita.

3. Što se tiče posjednika, njihov je položaj danas često puta upravo kukavan. Gotovo polovicu priroda proguta porez i druge daće, kao nameti i t. d.; dok od druge polovice valja obragjivati zemlju, tako da za uzdržavanje ostane katkada veoma malo ili ništa, osobito kad je nerodica, te se tako mnogi moraju dužiti. Zar će dakle za takve vrijediti taksa od 5 i više kruna, ili zar se ne moraju takvi isporediti više siromasima?

4. Što se tiče trgovaca, činovnika i slobodnih obrtnika, mora se priznati, da se njihov položaj danas znatno poboljšao; no zato je s druge strane zavladao luksus, živež i stanovi poskupili tako, da to proguta veći dio dobitka. Megjutim usprkos svemu tomu za taksu velike kragje, služi ono, što se potroši na dan za živež i stanarinu.

5. Što se tiče banke ili novčanih zavoda, ne smijemo ove pomiješati s drugim moralnim tjelesima. Njihova djelatnost je danas tako razgranjena, da njihov dobitak nadmašuje svaku drugu industriju. Mnogi se bankama upravo obogatiše. Po tom ako se radi o bogatim bankama, ne žacamo se nimalo pripisati im *apsolutnu* taksu.

Iz svega ovoga možemo zaključiti, da u ustanovljivanju stvari *relativno* velike kod kragje valja dobro ispitati pojedine slučajeve te vladati se prema posebnim okolnostima.

Glede stvari *apsolutno* velike razilaze se današnji bogoslovci. Neki, kao Müller (Theol. Mor. Vol. II. T. II. § 132.) stoje još uvijek na stanovištu sv. Alfonza, te kao apsolutnu količinu smatraju 12 kruna; drugi, kao Lehmkuhl (Vol. I. n. 931.) i L' Aertnys (V. I. n. 287.) 16 kruna; dok ju D' Annibale (l. c.) i Bucceroni (l. c.) dižu nad 30 franaka ili od prilike 25 kruna. Mi držimo, da se mnijenje ovih potonjih bogoslovaca u nas, gdje skupoća tako rapidno raste i novac nema više prijašnje vrijednosti, može mirnom dušom slijediti.

Po istaknutim dakle kriterijima neka se vlada ispovjednik. Nego ako pokornik ne bi htio pristati uz ispovjednikove nazore, a inače bio bi disponovan i odrješenje bilo bi nužno, kako će se tada s njim postupati? „Hic Rhodos, hic salta." Jer ako su gore navedena kriterija sigurna, tada pokornika ne smije odriješiti. Nijesu li pako spomenuta kriterija sigurna, tada mu ne smije uskratiti odrješenja.

Istina je, kad se radi o kragji, da se pokornik može vezati na restituciju, pa makar bila stvar malena, niti se bojati, da će ispovjednik kano u drugim dvojbenim stvarima naloživši pokorniku restituciju bez sigurne dužnosti biti

vezan na odštetu spram istoga. No velika je razlika megju velikom stvarju i malom. Za prvu opstoji teška dužnost restitucije, za drugu laka. Prva se mora ispovjediti, dok za drugu nema te dužnosti. Treba dakle da točno razvidimo, jesu li gore navedena pravila bogoslovaca tako sigurna, a da se ispovjednik ni za dlaku od njih odalečiti ne smije. Da vidimo, jer to je stvar za praksu vrlo znamenita.

Ako pomno ispitamo riječi, kojima bogoslovci navode spomenuta pravila, opazit ćemo na prvi mah neku njihovu bojazljivost i nesigurnost. Evo što veli Lugo (De Just. Disp. 16. n. 21.): „Doctores fere omnes post longam inquisitionem et magnum studium, ut materiam aliquam determinarent furti gravis, igenue fatentur, non posse regulam aliquam fixam constitui, sed totum id pendere a judicio morali, ita ut Deus sciat, quando hic et nunc materia sit gravis; nos autem in dubio debemus abstinere. Nam licet possimus certo determinare materiam aliquam, quae sit levis, v. gr. unum obulum, vel assem; et alteram, quae certo sit gravis, v. gr. centum aureos; inter tamen duo illa extrema non possumus definire, quae sint confinia utriusque materiae, ita ut citra talem summam sit levis, et ultra illam sit gravis. Conantur vero aliquas regulas morales assignare, ad dignoscendam saltem in confuso utramque materiam, quae juxta uniuscujusque genium et ingenium aliquae nimis strictae, aliquae nimis laxae sunt.“

D' Annibale, iza kako je, kako gore vidjesmo, izrazio svoje mnijenje o veličini kragje, o kojoj govorimo, dodaje: „Verum quam recte ego haec dixerim viderint sapientes omnino.“ (L. c.)

Ballerini se dapače bojao izreći svoj sud glede stvari apsolutno velike kod kragje veleći: „Quaestionem hactenus expedivimus potius negative. At si nostra sententia quaeritur, fatemur rem difficillimam nobis videri, *cum cavendum maxime theologo, ne peccatum mortale definiat ubi non est.*“ (Opus Teologiae Moralis, Vol. III. Tract. VIII. n. 66.)

Time ne mislimo reći, da pravila, što ih daju bogoslovci nemaju veliku vrijednost. Jesu to učeni ljudi, koji su si preduzeli opredijeliti zakon naravi, u sebi doduše siguran, ali nesiguran u aplikaciji. S druge takogjer strane i isti naravski zakon hoće, kako dobro opaža Lugo (l. c. n. 35.), da se opredijeli neka stalna svota kod kragje, ispod koje će stvar biti uvijek malena. Nego ako pokornik u kom slučaju ne bi hotio priznati veliku kragju, koju bogoslovci opredijeljuju kao takvu, a ispovjednik ga ne bi mogao o tom uvjeriti, što će tada učiniti ispovjednik? Hoće li ga otpustiti bez odriješenja? Na to odgovaramo, ako se radi o *relativnoj* kolikoći, neka bude ispovjednik blaži, pošto tada stvar, koja se prema raznim okolnostima veoma mijenja, nije nikad pravo sigurna. Radi li se o *apsolutnoj* svoti, neka tako lako ne odstupa barem od pravila, što ih daju blaži bogoslovci, pošto se tu radi o općem dobru i spasu društva. U ostalom i u tom kao i u svim moralnim predmetima neka mu služi za pravilo: *parum pro nihilo reputatur.* To se pravilo može za cijelo i na naš slučaj uporaviti.

Ad tertium. Sad možemo lako prosuditi, je li svećenik Blagiša dobro uradio odriješivši Bankovića, koji je ukrao banki 25 kruna ne obvezavši ga na restituciju. Prije svega Blagiša je morao naložiti Bankoviću, da povrati banki ukragjenu svotu, pa makar bilo sigurno, da je ista *materia levis.* Tugje se mora uvijek povratiti, pošto *res clamat ad dominum.* A mora se to naložiti i zato, da se pokornik očuva od povratka u isti grijeh. K tomu Blagiša nije smio zatvorenim očima suditi, da je svota od 25 kruna, što ih je Banković ukrao, malena. On se prije morao dobro uvjeriti o bogatstvu dotične banke; jer samo onda, ako je ista vanredno bogata, moglo bi se uzeti, da je od prilike 25 kruna (svota apsolutna) *materia levis.* Premda svota apsolutna od 30 lira odnosno franaka po današnjem kurzu vrijedi više od naših 25 kruna, to se ipak *agio* u kragju uračunati ne smije.

---

163. Kolike se kamate smiju uzeti za uzajmljen novac?

K svećeniku Danielu došla tri pokornika na ispovijed: Gašpar, Melkior i Baltazar. Gašpar kaže, da za uzajmljen novac uzima 10% kamata na godinu, jer da je takav običaj u njegovom mjestu. Melkior ispovijeda, da dobiva 10%, pošto mu toliko plaćaju dužnici posve dragovoljno, a da on toga od njih i ne traži. Baltazar veli, da prima 10%, jer da se boji za svoju glavnicu, pošto su dužnici slabe vjere. Ispovjednik ih kao nevrijedne otpusti bez odriješenja i naloži im, da imadu svojim dužnicima povratiti 2%, pošto naš gragjanski zakonik dopušta uzimati najviše 8%. Pita se:

1. *Kolike se kamate smiju uzeti za uzajmljen novac?*
2. *Smiju li zajmodavci Gašpar, Melkior i Baltazar uzimati deset po sto?*
3. *Je li ispovjednik dobro radio?*

Ad primum. Budući da je zajam *contractus gratuitus*, to se za sam zajam kao takav nikakav dobitak ne smije uzeti, i tko bi se to usudio, sagriješio bi nedozvoljenom i nepravednom lihvom. (Benedikto XIV. u okružnici *Vix pervenit* od 1. studenoga 1745.) No dozvoljeno je, kako to jednoglasno uče bogoslovci, preko glavnice tražiti i uzeti nešto zbog drugih naslova, kao što su: *damnum emergens, lucrum cessans, poena conventionalis, periculum sortis* i *lex civilis*. Samo se pita, koliko se smije uzeti? Nekad je naš gragjanski zakonik dopuštao uzimati 5%, ako se davao zalog, a bez zaloga 6%. (G. z. § 994.) Ta je pako ustanova izvan krjeposti stavljena zak. čl. IX. od god. 1870. proti lihvarstvu, a poslije opet preinačena zakonom od 8. pros. 1877., po kojem se odregjuje obična kamatna mjera 6%, a najveća kamatna mjera 8%. Prema tomu moglo bi se zaključiti, da se više od 8% uzeti ne smije. Nego kad nadogje koji drugi od gore spomenutih naslova, gragjanski zakon ne veže u savjesti tako, a da se ne bi smjelo uzeti i više. (Gury I. n. 877.) Uzimlju li se pako kamate zbog drugih nezakonskih naslova, tada se ne smiju uzeti još i zakonske. Kolikoća kamata visi ne samo o tom, kako jaki su gore spomenuti naslovi, nego i o raznim okolnostima vremena, mjesta i običaja, kojega se drže n. pr. osobe nježne savjesti.

I u Italiji su zakonske kamate 5% odnosno 6%, pak je jedan sin, čiji je otac velike svote bio pozajmio sa 10% kamata, pitao sv. Stolicu, smije li on te kamate mirnom dušom pridržati, ili ih mora vratiti; pa ako mora vratiti, smije li onda pridržati barem 5%? Na to mu je sv. zbor Officija 26. ožujka 1840. odgovorio: „Quoad excessivitatem fructuum consulat R. P. D. Episcopum, qui expendat facti circumstantias et *praxim illius temporis, quae vigebat apud viros timoratae conscientiae, et provideat.*" Isto tako odgovori i 18. kolovoza 1858.: „Quoad quantitatem fructuum conventionalium, et fructus de fructibus, rationem habendam esse in singulis casibus, *habito respectu ad omnes et singulas circumstantias locorum, personarum et temporum,* juxta regulas a SS. Canonibus et a probatis Auctoribus traditas." (Isp. Gennari Consultazioni str. 62.) Godine 1889. izvijesio je biskup Marsijski i Potenski (Marsico i Potenza u Siciliji) Rimsku Stolicu, da u njegovoj biskupiji mnogi, pa i dobri kršćani uzajmljuju novac sa 10 i 8%, pak je pitao, kako mu se u tom vladati? Na to mu je sv. Penitenciarija 18. travnja 1889. odgovorila: „Cum fructus pecuniae taxare per modum regulae periculosum sit, Ven. in Christo Pater Epispopus orator in singulis casibus rem decernat *juxta praxim communem servatam ab hominibus timoratae conscientiae respectivis in locis et temporibus.*" No valja znati, da talijanski gragjanski zakonik dozvoljava i pogodbom ugovarati kamate.

Po tom kamate se mogu više manje mijenjati prema raznim okolnostima mjesta i vremena, te prema tomu, kako tu stvar prakticiraju ljudi nježne savjesti. Sv. Rimska Stolica nije se žacala dopustiti kod Kineza čak i 30%, pošto je tamo bio kao takav običaj i zakon. Evo, što odluči sv. zbor de Propaganda fide 12. studenoga 1645. glede ondješnjih

*

vjerovnika, koji uzimahu 30 % „Non esse inquietandos,[1]) dummodo habeatur ratio *probabilitatis* periculi." Ovaj dekret odobri *Inocencije X.* a kašnje ponovi i sv. zbor Officija 18. ožujka 1784.

Ad secundum. 1. Gašpar ne griješi uzimajući 10 %, ako je u njegovom mjestu takav običaj, i ako se istog drže i drugi savjesni vjerovnici; jer kamate se mogu opredijeljivati ne samo pismenim zakonom nego i običajem (Bucceroni Casus Conscientiae pag. 218.)

2. Melkior takogjer ne griješi uzimajući 10 %, pošto njemu toliko davaju vjerovnici posve dragovoljno, a da on toga i ne ište. To je kano dar, koji se smije primiti (Gury I. 905.; Scavini II. 571.; Kenrick i dr.)

3. Baltazar smije takogjer uzeti više nego zakon dopušta, pošto izlaže svoju glavnicu pogibli. 10 % pako, nije previše, ako je ta pogibija zaista *vjerojatna,*[1]) kao što je i zbilja u našem slučaju, pošto dužnici Baltazarovi su ljudi slabe vjere. Dapače čim je ta pogibija vjerojatnija, tim je smjeti više uzeti. Evo što se veli u gore spomenutim dekretima sv. zbora de Propaganda fide i sv. Officija: „Emitentissimi Patres censuerunt ratione mutui immediate ac praecise nihil esse accipiendum ultra sortem principalem; si vero aliquid accipiant ratione periculi probabiliter imminentis, prout in casu, non esse inquietandos, dummodo *habeatur ratio quantitatis periculi, et probabilitatis ejusdem ac servata proportione inter periculum et id quod accipitur.*" Vrijedi to osobito onda, ako dužnik sporo plaća, ili ga treba tužiti i t. d. A valja to navlastito dan danas, kad se tjera tolik luksus i hlepi za tugjim imutkom, te jedan drugoga hoće da prevari. Odatle i

[1]) Ova riječ *non esse inquietandos,* kako to sa sv. Alfonzom (L. VI. n. 765.) uče svi bogoslovci, ne znači puku toleranciju već pozitivnu dozvolu. — Katkada sv. Stolica dodaje i ovu klauzulu: *dummodo promittant vel parati sint stare mandatis Sanctae Sedis.* No neka znadu ispovjednici, da se ovom klauzulom ne nalaže ispovjednicima dužnost pitati pokornike, da li obećuju i pripravni su pokoriti se odlukama Rimske Stolice, pošto se to u klauzuli izrično ne veli, a s druge strane mora se ta dispozicija u pokornika predmnijevati, dok se protivno ne dokaže.

toliki krivični stečaji, hinjene prodaje, prijevare i otimačine svake vrsti i t. d., tako da se mnogi bezdušnici ne žacaju nebrojene obitelji strmoglaviti u najveću bijedu. Tko će dakle zamjeriti, ako vjerovnik od takvih dužnika traži ili siguran zalog (premda ni s ovim nije uvijek bez svake brige i neugodnosti), ili zahtijeva nešto veće kamate? A valja znati i to, da se gore spomenuti vanjski naslovi kao: *damnum emergens, lucrum cessans* i t. d. ne moraju svi skupa sastati; dosta je i samo jedan n. pr. *periculum sortis.* No zato ipak valja da su kamate umjerene i pravedne, a u tom je najmjerodavniji sud biskupov i vladanje savjesnih ljudi. Svakako kod nas ne će biti dozvoljene tolike kamate, kao n. pr. u Italiji, gdje zakon dopušta po volji ugovarati kamate, i gdje novac nema tolike vrijednosti, kao kod nas.

Premda troškove zajma ima uopće nositi zajmodavac, to ipak mogu se isti obaliti i na dužnika, kad je tomu pravedan razlog. Svakomu je dopušteno zahtijevati zakonske kamate čiste. „Kod zajmova sklopljenih na vrijeme duže od pol godine dana, nije dozvoljeno odbiti unaprijed kamate za vrijeme duže od pol godine. — Kamate odbijene unaprijed preko te mjere, smatraju se otplatom glavnice." (§ 7. prein. zak. od 8. prosinca 1877.) „Kamate od kamata pripadaju, ako su izrijekom ugovorene . . . nu najviša mjera za kamate od kamata iznosi šest po sto na godinu." (§ 8.)

Ad tertium. Priznajemo iskreno, da je predmet o kamatima dan danas za ispovjednika jedan od najtežih i najneugodnijih. Ako u toj stvari ni isti bogoslovci nijesu na čistu, to onda nije čudo, ako je i vladanje ispovjednikâ u tom raznoliko. Pa ipak svakoga je ispovjednika dužnost doznati pravila, kojih mu se u praksi držati, da ne pogriješi niti protiv velike strogosti niti protiv velike popustljivosti. Evo kakav naputak daje o tom Benedikto XIV. ispovjednicima:

[1]) *Sigurnost* gubitka glavnice ne zahtijeva se, kao što i nije dovoljna sama *mogućnost* istoga n. pr. požar; pošto je tada jednaka pogibija za sve ili kako bogoslovci vele *periculum commune.*

„Ab extremis, quae semper vitiosa sunt, longe se abstineant. Etenim aliqui tanta severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent tanquam illicitam et cum usura conjunctam; contra vero nonnulli indulgentes adeo remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usurae turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhaereant; sed priusquam responsum reddant, plures scriptores examinent, qui magis inter ceteros praedicantur, deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent.“ (Okružnica *Vix pervenit* § 8.)

Prosudivši ovo i istaknuvši gore spomenuta pravila ne žacamo se nimalo ustvrditi, da je ispovjednik Daniel pogriješio, što je svoje pokornike: Gašpara, Melkiora i Baltazara otpustio bez odrješenja zato, što uzimaju 10% kamata, i što ih je obvezao na restituciju od 2%. Prvo nego je u toj zamašnoj stvari hotio svoj sud izreći, morao je dobro ispitati, nije li možebit dozvoljeno njegovim pokornicima uzimati 10%, pa ako je vidio, da o tom dvoje, morao im je kazati istinu, t. j. da bi bolje učinili, kad ne bi uzimali više od 5, 6, ili 8 po sto, ali da ne griješe, ako u spomenutim slučajevima uzimlju i 10%. Svojom prevelikom strogošću obvezao ih je na restituciju, na koju nijesu dužni, a možda ih i za uvijek odbio od sakramenta pokore učinivši ih k tomu i formalnim grješnicima, ako to možda prije nijesu bili. Prema tomu ispovjednik Daniel ne samo da nije dobro radio, nego je i mnogo zla počinio! S toga neka ispovjednik uvijek ispita pokornikovu savjest, da dozna, je li radio *cum bona* ili *mala fide*. Pak ako vidi, da je radio *cum mala fide*, neka ga skloni na mržnju grijeha; ali na restituciju tek onda obveže, kad je o njegovoj nepravdi posve siguran. Neka se sjeti, što vele bogoslovci: ako ispovjednik svojom krivnjom obveže pokornika na restituciju, na koju ovaj nije dužan, tada ga on mora odštetiti. Dapače Gury (Casus conscientiae tom. I. n. 70.) i Frassinetti (Comp. della Teol. Mor. Tr. X. Dissert. VI. u

§ 2.) tvrde to i onda, ako ispovjednik samo dvoji o dužnosti povratka.

Je li pokornik *in bona fide*, i tada treba da ispovjednik postupa veoma oprezno. Jer ako predvidi, da njegova opomena ne će ništa koristiti, a pokornik je inače disponovan, tada je bolje, da mu ništa ne kaže. Tako je odgovorio Pio VIII. 16. kolovoza 1830. biskupu Reimskomu (u Francuskoj) glede vjerovnika, koji su *bona fide* uzimali 15 i 20 po sto, a nije bilo nade, da će upozoreni o nezakonitosti ugovora nepravedne kamate povratiti i od njih odustati. (Isp. Gennari l. c. 62.)

I tako držimo, da smo ovu tešku i zamašnu stvar o kamatima dovoljno razjasnili. Imajmo uvijek pred očima onu zlatnu izreku sv. Antonina biskupa: „Melius est Domino reddere rationem de nimia misericordia, quam de nimia severitate. Circa tuam vitam esto austerus, circa aliorum autem benignus. Audiant te homines parva mandantem, et magna te videant facientem.“

---

164. O restituciji nedozvoljenih i nepravednih kamata.

U mjestu X. umro lihvar, koji je stekao sebi velik imutak nedozvoljenim i nepravednim kamatima. Njegov imutak baštinili su njegovi sinovi Šimun i Tadej. Šimum bi rado vratio baštinjene nepravedne kamate, no Tadej o tom ne će ni da čuje. Pita se:

1. Jesu li Šimun i Tadej dužni vratiti baštinom dobivene nepravedne kamate?

2. Je li Šimun in solidum dužan vratiti?

Ad primum. Da su Šimun i Tadej prema dobivenoj baštini dužni vratiti nepravedne kamate, ako ih već nije njihov otac vratio, o tom nema sumnje, pošto oba predstavljaju svoga oca i nasljeduju ga u njegovim pravima i dužnostima.

Ad secundum. Da li pako ta dužnost veže *in solidum* t. j. da jedan vrati i za drugoga, kad ovaj ne će, o tom se

prepiru bogoslovci. Jedni vele, da je dužan, pošto svaki pojedini predstavlja oporučitelja i nasljeduje ga kao u njegovom imutku tako i u teretima. No drugi bogoslovci protive se tomu nauku, te kao dosta vjerojatno uče, da tu nema dužnosti *in solidum*, pošto pojedini samo djelomično predstavljaju oporučitelja, dakle samo djelomično dužni su na njegove terete izuzevši: 1. ako su baštinici sudjelovali kod lihvarstva pokojnikova; 2. ako se sama stvar lihvom stečena nalazi kod jednoga, jer tada je ovaj dužan povratiti;[1]) 3. ako su baštinjena dobra založena, jer zalog se ne dijeli, već opterećuje čitavo založeno dobro, tako da vjerovnik ima na nj pravo, gdjegod se ono nalazilo. Pa ako je ovo založeno dobro jedan uživao, ovaj ima pravo tražiti otpadajuću odštetu od drugih baštinika.

Prema tomu Šimun je dužan vratiti samo toliko od nepravednih kamata, koliko otpada na njegov dio baštine, ne pako *in solidum* t. j. i za brata svoga Tadeja izuzevši gore spomenute slučajeve pod 1—3, no sa dotičnim pravom kompenzacije.

165. Pokornik, koji se prijevarom oslobodio vojništva.

Župnik Ivan doznao je, da je njegov župljanin Strašimirović hinio bolest i podmitio liječnika, samo da se oslobodi od vojništva; dok je mjesto njega uzet Vojniković, koji inače ne bi bio uzet; ovaj pako mora sada ostaviti u bijedi svoju obitelj, koju je dosada uzdržavao od svojih žuljeva. Malo zatim dogju k župniku na ispovjed hinitelj Strašimirović i podmićeni liječnik. Obojici strogo naloži, da imadu odštetiti Vojnikovića i njegovu obitelj, inače, da ih ne će odriješiti. Pita se:

1. Je li Strašimirović dužan odštetiti Vojnikovića?

2. Je li liječnik dužan dati komu kakovu odštetu?

[1]) Nego ovaj ima pravo naplatiti se kod drugih nasljednika, pošto nije pravo, da on sam nosi terete nasljedstva.

3. Je li župnik Ivan dobro radio?

Ad primum. Da li je onaj, koji se prijevarom n. pr. lažju oslobodio od vojništva, dužan odštetiti onoga, koji je mjesto njega uzet, ne slažu se bogoslovci. Jedni tvrde, da prvi griješi ne samo *contra justitiam legalem* nego i *contra justitiam commutativam*, pošto svatko imade strogo pravo, da nitko na njegovu veliku štetu ne upotrebljava nepravedna sredstva. Toga su mnijenja Bouvier (De restit. q. 2. a. 2.) Gousset (T. I. n. 1002.) i t. d. Drugi pako vele, tko se prijevarom oslobodi od vojništva, da vrijegja samo *justitiam legalem*, podnipošto pako *commutativam*, jer on nije *causa injusta et efficax* štete drugoga. Tako uči Gury-Ballerini (T. I. n. 749.), Berardi (Praxis Conf. c. 421.), Varceno (Tr. XIII.) i drugi.

Nama se čini, da ovo drugo mnijenje više odgovara istini, jer megju nepravednim oslobogjenjem jednoga i štetom drugoga nema drugoga saveza osim slučajnoga. Onaj, koji se nastoji osloboditi, nema nikakve prave dužnosti spram onoga, koji bude mjesto njega zvan, već samo spram vladara i domovine. Po tom, ako ne sluša vladara, krši samo *justitiam legalem*, a ova ne veže *ad restitutionem*. Dogodi li se pako, da drugi odatle trpi kakvu štetu, to toj šteti prvi nije kriv, pošto on nije *causa injusta et efficax* te štete, koju nije hotio, niti *directe* prouzročio. To se samo slučajno dogodilo, što je mjesto oslobogjenoga Strašimirovića pala kocka na Vojnikovića; slučajni pako uzrok štete nije dovoljan razlog, da se ista mora drugomu nadomjestiti. Evo, što o tom kaže Gury: „Haec (causa efficax) autem fit quando ponitur actio, quae ex natura sua vel ex circumstantiis cum damno connexionem habet saltem probabilem. Hinc: 1. non sufficit ad restitutionem *causa occasionalis* tantum damni, quia non est causa efficax, sed tantum occasio causae efficacis. Unde si occasione furti a te patrati alius accusatus fuerit et damnatus, nulla obligatione damni ejus reparandi teneris.“ (Tom. I. n. 659.)

Po tom ako i jest prvo mnijenje vjerojatnije, to je i

ovo potonje dosta vjerojatno, tako da se u praksi može slijediti. S toga pristajemo rado uz Ballerinia, koji veli: „Si secundae quoque sententiae sua probabilitas constat, non solum *in praxi* erit sapientissimum non urgere ad restitutionem sed iniquum foret restitutionem exigere. Et ratio manifesta est, quippe injustum est et contrarium axiomati, quod *melior sit conditio possidentis,* imponere certum restitutionis onus, quando probabile est nullam hujus oneris obligationem existere." (T. I. n. 749. nota b.)

Nego što onda, ako se tko oslobodi od vojništva mićenjem liječnika i sudaca? Ballerini kaže, da je to isti slučaj kao i prvi, pak veli: „Perinde enim est sive ad militiam sorte designati per se soli fraudem moliantur, qua se inique subtrahunt, sive fraudis socios medicos aut magistratus adhibeant." (L. c. nota a.) Gury pako kaže protivno: „Qui magistratus vel medicos corrumpunt, ut ab eis invalidi declarentur, ad restitutionem *certo* tenentur. Ita omnes." (L. c.) Tako uči Berardi (L. c.), Varceno (L. c.) i drugi. Ovi potonji da obrane svoje mnijenje, vele, da je velika razlika, ako se tko oslobodi od vojništva prijevarom ili mićenjem. Prvi vjerojatno griješi samo *contra justitiam legalem,* dok drugi griješi i *contra justitiam commutativam,* jer zavagja liječnike i komisiju na nepravdu, koje je on glavni ortak t. j. mandans; za ove pako, kažu, sigurno je, da svojim nepravednim odlukama, krše *justitiam commutativam.* Pa ako su liječnici u tom slučaju, kako ćemo kazati niže, dužni ad restitutionem, koji su samo mandatarii, koliko više bit će mandans. I tako, vele, da je dotičnik dužan prvi ad restitutionem, ne zbog toga, što je prekršio *justitiam legalem,* nego što je zaveo komisiju na nepravdu, kojom se povrijedila *justitia commutativa.*

Tako doduše jest u teoriji, ali u praksi može biti sasvim drukčije. Najprije valja dobro paziti, da nije možebit pokornik *in bona fide.* Gury osugjuje na popravak štete onoga, koji je podmitio liječnika, ali dodaje: „Ubinam autem sunt hujusmodi cooperatores, qui restitutionem peragunt?" (Casus

Consc. tom. I. n. 758.) Po tom kadgod ispovjednik vidi, da je pokornik in bona fide, neka mu ništa ne govori o dužnosti vraćanja, na koju bi se i onako teško ili nikako dao nagovoriti. U ovoj stvari vrlo je laka bona fides. Mnogi drže, da je svakomu slobodno brinuti se za se, da ne dogje u vojnike, gdje je izvržen mnogim nevoljama, a ni na um im ne pada, da bi morali odštetiti one, koji su mjesto njih uzeti. Mnogi znajući, kako se i drugi tako oslobagjaju od vojništva, misle, za što bi baš oni morali mjesto njih služiti. I tako mnogi drže, da imaju razloga osloboditi se od vojništva. Smatra li pako tkogod zakon nepravednim, kao što je n. pr. za klerike, tada mnijemo, da ne čini nepravedno onaj, koji ad vitandam injustam vexationem, dade kakav dar liječniku, da ga oslobodi od vojništva. Gury kaže, da je nepravedan zakon i onaj, ako samo one obitelji, koje imadu za vojsku sposobne mladiće, moraju taj teret nositi, dok druge obitelji, koje nemaju toga tereta, mjesto ovoga ništa ne doprinašaju za opće javno dobro. (L. c.) A to obično i biva. Po tom ne smiju se s nepravde osuditi dotične obitelji, koje sinove svoje nastoje osloboditi od vojništva.

Ad secundum. Liječnici i svi, koji sudjeljuju kod asentacije dužni su *ex quasi contractu* raditi pravedno, i ako nepravedno rade, griješe ne samo contra justitiam *legalem* nego i *commutativam,* tako da su dužni na odštetu, ako komu svojim nepravednim sudom prouzroče štetu. Po tom, ako su u to ime uzeli kakvo mito, prije čina dužni su ga vratiti onomu, koji im ga dao; poslije čina pako nijesu mu dužni ništa vraćati; jer premda je čin zao, te ne zaslužuje nikakve plaće, to ipak u ovakvim ružnim i nepravednim ugovorima *do ut facias,* iza kako je već čin ovršen, izložili su se dotičnici velikoj pogibli osramoćenja, te s toga gledišta čin zaslužuje plaću. Nego ako je u našem slučaju liječnik zbilja nepravedno oslobodio Strašimirovića od vojništva a Vojnikovića nepravedno uvrstio u vojnike, tada je u pomanjkanju Strašimirovića po pravici dužan on odštetiti Vojnikovića. Je

li pako Strašimirović imao pravedne razloge, da bude oslobogjen od vojničtva, tada liječnik nije dužan ništa spram Vojnikovića, već naprosto vratiti mito Strašimiroviću, ako mu je isto bilo dano *in titulum onerosum,* kao cijena odluke, pošto tu nema pravnoga naslova. Dočim, ako je što dobio *in titulum gratuitum* t. j. kao dar, tada to može sebi pridržati.

Ad tertium. Odatle može lako svatko prosuditi postupak župnikov u ispovjedaonici. Po nauku nekih bogoslovaca, kao Gurya, Berarda, Varcena i t. d. bio bi Strašimirović dužan na odštetu spram Vojnikovića, premda Ballerini to niječe. No ako je Strašimirović bio *in bona fide* ili imao kakav pravedan razlog, da se oslobodi od vojništva, tada ga je župnik svakako morao ostaviti u miru, i zadovoljiti se samo time, da mu preporuči, è bi po mogućnosti u pomoć priskočio Vojnikovićevoj obitelji. Prema gore navedenim slučajevima morao je postupati i s liječnikom, te dobro ispitati njegovu savjest prije nego ga je obvezao ad restitutionem; jer je uvijek mnogo bolje pustiti pokornika *in bona fide,* nego nalagati mu nešto, što vjerojatno ne će ovršiti. A valja znati, da je najgore nalagati pokornicima nešto, o čem nijesmo posve sigurni, pod prijetnjom neodriješenja, jer se tako odbijaju od sakramenata.

166. O kupo-prodajnoj prijevari.

Hugo prodao kuću Viktoru za 10.000 for. Oba idu k javnom bilježniku Isidoru, da im sastavi kupo-prodajni ugovor, koji podpišu još dva svjedoka. Svi ti znali su, da je kuća prodana za 10.000 for., no da se ne mora državi plaćati velika pristojba, ugovor je glasio samo na 5.000 for. Sad idu svi ti na ispovijed. Ispovjednik ih osudi *od restitutionem in solidum,* jer da su svi sukrivci štete nanešene državi. Pita se, je li tko spram države što dužan?

Na to odgovaramo, da ništa nije dužan javni bilježnik Izidor, pošto on nije poreznik, već samo javni činovnik, da

sastavlja ugovore. No ni prodavalac Hugo ni kupalac Viktor nijesu sagriješili proti pravici, a još manje svjedoci. Po tom nitko ništa nije dužan spram države, pošto samo oni porezi imadu se platiti, koji se zahtijevaju, a nitko nije u savjesti dužan kazati prave cijene za sastavljanje ugovora. No ako bi tko bio zbog prijevare osugjen na globu, morao bi ovu platiti, i kazati istinu. Ispovjednik je dakle krivo osudio dotičnike *ad restitutionem,* pa k tomu još *in solidum.*

167. Kako postupati u ispovijedi s onim, koji je dobio krivu banku?

Petar prodao ciganinu Marku konja za 100 fr. Ciganin mu plati bankom od 100 for. No to je bila kriva banka. Sad ide Petar k ispovjedniku pitati za savjet, što mu je raditi. Prvi ispovjednik kaže mu, da banku može staviti u promet, pošto nije ništa skrivio, a nije pravo, da nedužan trpi štetu. Drugi ispovjednik savjetuje mu, da ju vrati Marku i traži odštetu, premda će ju ovaj po svoj prilici dati u promet kao pravu. Treći ispovjednik napokon naloži mu, da je ima uništiti kao izgubljen novac. Pita se:

1. Što smije mirnom savješću učiniti onaj, koji je dobio krivu banku?

2. Što se ima držati o odgovorima ispovjednikâ?

Ad primum. Koji je dobio krivu banku, ne smije je dati drugima u promet. Razlog tomu navagja sv. Alfonzo ovako: „Qui cambiendo, vel aliter, pecuniam adulterinam accepit, sive ex ignorantia aut advertentia, non potest illam expendere: quia res vitiosa non potest tradi alteri vitio non detecto, Neque ex eo quod ipse deceptus est, potest decipere alios, cum actio, qua deceptus fuit, nullum ad hoc jus tribuat.“ (Theol. Mor. l. III. n. 855.) A i naš kazneni zakon zabranjuje to pod teškim kaznama: „Krivac je zločinstva, koji znajući dalje rasprostire spatvorene ili krivotvorene javne vjerovne papire ili krivotvorene novce, ništa nemanje bez spo-

razumljenja s krivotvorcima ili dionicima." (K. z. § 201. a.) „Obična kazan prijevare jest tamnica od šest mjeseci do jedne godine, a pri okolnostima otegujućim, od jedne do pet godina dana." (K. z. § 202.) Petar dakle ne smije mirnom savješću stavljati dobivene krive banke u promet, pošto se to protivi i naravnomu i civilnomu zakonu, i ako ju je komu dao, dužan je ovoga odštetiti. Evo što o tom veli učeni Ballerini: „Etsi hic (qui egit contractum) non sit factus locupletior, hoc inde est, quod ab alio priori contrahente damnum est passus, quod tamen damnum alter contrahens praestare non tenetur; illud vero non impedit, quominus verum sit, hunc hominem in secundo contractu mercem accepisse absque soluto pretio; nam moneta falsa nulla est moneta. Tenetur ergo ex re accepta damnum contrahenti compensare; ideoque vel pretium verum solvere, vel restituere mercem, retenta actione in eum, a quo monetam falsam accepit." (Opus theologicum Morale in Busembaum Medulam, Vol. III. tr. VIII. cap. 2. dub. 10.)

Bili ju barem smio vratiti ciganinu, da dobije drugih 100 for. ili svoga konja natrag? Na to odgovaramo, da to nije contra *justitiam commutativam*, pošto on imade uvijek pravo tražiti odštetu.

Ad secundum. Kako je vidjeti, prvi ispovjednik je zlo savjetovao Petru, da može krivu banku staviti u promet. A mogao se Petar time lako dobaviti i velike kazni. Treći ispovjednik je prestrogo sudio, kad je Petru naložio, da mora krivu banku uništiti, pošto to u zakonu nigdje ne stoji. Najbolje mu je savjetovao drugi ispovjednik, da naime vrati krivu banku ciganinu Marku, te se tako odšteti. No budući da je za veoma vjerojatno držao, da će ju ciganin opet dati u promet, učinio bi bolje, da je preda policiji odnosno političkoj vlasti i sudbeno traži odštetu; pošto je i onako prodaja bila nevaljana, jer kriv novac nije nikakav novac. U ostalom ispovjednik morao je dobro paziti, u kakvoj se savjesti nalazio Petar, te da ga od materijalnog grješnika ne učini formalnim.

---

168. Kako postupati u ispovjedaonici s voditeljem matica, pred kojim se sklapaju gragjanske ženidbe?

K župniku Martinu dogje na ispovijed načelnik, koji je ujedno i voditelj matica. Megju ostalima ispovijedi mu, da je pred njim sklopio ženidbu jedan slobodni zidar, koji je ostavio svoju zakonitu ženu sa troje djece, a sada uzeo za ženu takovu, koja je takogjer ostavila svoga zakonitoga muža. Župnik mu naloži, da ostavi svoj zanat, i dokle to ne učini, da ga ne će odriješiti. Pita se:

1. Smije li katolik asistovati gragjanskim ženidbama?

2. Je li načelnik pao u kakvu cenzuru?

3. Je li župnik dobro radio?

Ad primum. U tom zaista teškom slučaju, treba da pazimo na ono, što je glede toga izrekla sv. Penitenciarija u okružnici na biskupe od 20. ožujka 1885. Pitalo se naime: smije li državni činovnik asistovati tako zvanoj gragjanskoj ženidbi i pripraviti za nju sve, što propisuju državni zakoni i onda, kad još nije sklopljena prava ženidba ili se sumnja, da li će se ista sklopiti pred crkvom? Na to je sv. Penitenciarija odgovorila: „Posse tolerari, dummodo officiales civiles in conficiendis hujusmodi actibus intendant exercere caeremoniam mere civilem, et nihil peragant aut suadeant contra sanctitatem matrimonii, et necessitatem illud contrahendi coram Ecclesia, quinimo hortentur ad illud coram ipsa Ecclesia contrahendum; habitis prae oculis sanctissimis religionis nostrae legibus et litteris Benedicti XIV. *Redditae sunt Nobis,* de quibus ad scandalum removendum, contrahentes moneant. Quod vero attinet ad casus, in quibus appareat, fideles, ad caeremoniam civilem accedentes, male esse dispositos neque matrimonium (quod regulariter praemitti debuisset) coram Ecclesia esse celebraturos, sed sub praetextu contractus civilis in concubinato permansuros, ipsos officiales dirigendos esse juxta regulas a probatis, auctoribus, ac praesertim a S. Alphonso de Liguori (Lib. 2. Tract. 3. Cap. 2. Dub. 5. art. 3.) circa

cooperatores traditas." Valja dakle razlikovati one, koji sklapaju gragjansku ženidbu, a ne će da sklope crkvene ženidbe, ili su već ovu prije bili sklopili s drugima, s kojima još traje prava ženidba.

1. Što se prvih tiče, budući da je formalnost državom propisana nužna za osiguranje gragjanskih prava, a crkva ne samo dopušta već i preporuča, to voditelj matica može mirnom dušom asistovati takvoj ženidbi, samo da ne bi što god rekao, što se protivi nauci crkve o ženidbi, već dapače opomene zaručnike, da imadu pred župnikom sklopiti crkvenu ženidbu, koja je jedino valjana ženidba, inače da je svaka sveza pod smrtni grijeh zabranjena.

Eto kako lijepe upute daje glede toga Benedikto XIV u svojoj instrukciji *Redditae sunt Nobis*, na koju se poziva sv. Penitenciarija: „Sciant itaque catholici . . . cum civili magistratui, aut haeretico ministello matrimonii celebrandi causa se sistunt, actum se mere civilem exercere, quo suum erga leges et instituta Principum obsequium ostendunt; caeterum tunc quidem nullum a se contrahi matrimonium. Sciant nisi coram ministro catholico et duobus testibus nuptias celebraverint, nunquam se, neque coram Deo, neque coram Ecclesia veros et legitimos conjuges fore: nec si interim conjugalem inter se consuetudinem habuerint eam gravi culpa cariturам. Sciant denique si qua ex hujusmodi conjunctione orietur soboles, eam, utpote ex non legitima uxore natam, in oculis Dei fore illegitimam, et nisi conjuges consensum ex Ecclesiae praescripto renovaverint, illegitimam perpetuo futuram etiam in Ecclesiae foro."

2. Što se tiče onih, koji nemaju nakane sklopiti ženidbu kao sakramenat, sv. Penitenciarija upućuje na glavna pravila kooperacije, kako ih predavaju moraliste a navlastito sveti Alfonzo Liguori. Sv. pako Alfonzo, iza kako je razvio teoriju o formalnoj i materijalnoj kooperaciji, veli: „Sed melius cum aliis dicendum illam esse formalem (cooperationem) quae concurrit ad malam voluntatem alterius, et nequit esse sine

peccato; materialem vero illam quae concurrit tantum ad malam actionem alterius, praeter intentionem cooperantis. Haec autem est licita quando per se actio est bona et indifferens, et quando adest justa causa et proportionata ad gravitatem peccati executionem." (Lib. II. n. 63.)[1]) Da kooperacija dakle na tugji grijeh bude dozvoljena, zahtijevaju se slijedeći uvjeti:

a) Da kooperacija ne utiče na zlu volju drugoga;

b) Da čin, koji se postavlja, bude u sebi dobar ili barem indiferentan;

c) Da uzrok bude razmjeran prema veličini tugjeg grijeha i blizini utjecaja, što se pruža za izvedenje grijeha.

Sad uporavimo ovo na naš slučaj. Što se tiče prvoga t. j. pod a) nema dvojbe, da gragjanski ugovor ne upliva po sebi na zlu volju sklapajućih; pošto isti mogu lako primiti i sakramenat ženidbe; ne učine li toga, to se onda mora to pripisati njihovoj krivnji. Dapače dobar voditelj matica ih opominje i podučava, što i kako imadu raditi po crkvenim propisima; on ih upozoruje i na grijeh, što će ga počiniti, ako se njima ne podvrgnu.

Nego i drugi uvjet naime pod b) nalazi se u našem slučaju. Gragjanski čin zaručnika po sebi je dobar pogledom na nuždu, da njime osiguraju sebi gragjanske posljedice. Niti vrijedi reći, da je samo onda dobar, ako je spojen sa sakramentom, inače da je ružan konkubinat. Jer dobar voditelj matica ne potvrgjuje gragjanski čin kao kakvo priležništvo, već kao neku formalnost, koja se mora ili može obdržavati pred sakramentom. Pa ako ovaj ne slijedi, to se onda ne smije pripisati voditelju matica niti gragjanskomu činu, već, kako gore rekosmo, jedino zlobi sklapajućih. Čin dakle po sebi je dobar ili barem indiferentan.

[1]) Evo kako jasno označuje Lehmkuhl razliku megju formalnom i materijalnom kooperacijom: „Formalis cooperatio est actio quae *in se spectata* malitiam peccati, quod alter patraturus est, etiam continet, seu participat; materialis cooperatio est actio quae in se spectata hanc malitiam non continet, sed *qua alter abutitur* ad peccatum perpetrandum." (Vol. I. n. 646.)

No je li tu i dovoljan uzrok? Jer čim je grijeh veći i čim bliže upliva tko na tugji grijeh, tako da bez njegove kooperacije drugi toga grijeha učinio ne bi, to se hoće veći uzrok. Nema sumnje, da je u našem slučaju jako veliki grijeh: naime priležništvo zakonom sankcionirano, bez koje sankcije se priležnici ne bi na uvijeke svezali, premda nije isključena mogućnost, da bi možda i bez gragjanske formalnosti skupa živjeli. Po tom, kad načelnik vidi, da se zaručnici ne će i crkveno vjenčati, on ne smije njihovoj ženidbi asistovati. Nego što onda, ako bi odatle bud njemu bud općini prijetilo kakvo veliko zlo, kao grožnje, strah, velika globa, svrgnuće sa službe i t. d., ili bi na njegovo mjesto mogao doći čovjek bezdušan, koji bi mnogo zla počinio općini? Na to odgovaramo, da bi to bio dovoljan uzrok, da asistuje takvoj ženidbi, i ne bi počinio nikakvoga grijeha; pošto bi ga od ovoga ispričalo zlo, koje bi prijetilo bud njemu bud općini; nego svakako bio bi dužan u smislu sv. Penitenciarije opomenuti zaručnike na crkvene propise.

Da pako smije asistovati ženidbi onih, čija prava ženidba pred crkvom sklopljena još uvijek traje, kao što je to u našem slučaju, to se onda zahtijeva još veći razlog, kao pogibija života ili veoma veliko zlo po općinu, kad bi se odrekao službe ili bio sa iste svrgnut. Istina je, da bi gragjanska formalnost u ovom slučaju sasvim blizu uplivala na veoma veliki grijeh, naime priležništvo i dvostruki preljub, ali načelnik asistujući takvoj ženidbi bio bi ispričan od grijeha zbog osobito velikog zla, koje bi prijetilo bud njemu bud općini. Ovaj slučaj doduše nijedan bogoslov ne raspravlja, ali je sličan onomu, što ga navodi sv. Alfonzo, na koga se u upitnoj stvari poziva sv. Penitenciarija. On veli, da sluga, koji drži ljestve gospodaru, uzlazećemu kroz prozor ad stuprandam virginem ili mu u tu svrhu otvara vrata i t. d. ili mu pruža mač, kojim će ubiti nedužnoga, ne griješi, niti je dužan ad restitutionem, ako mu zbog uskrate tih čina prijeti smrt ili drugo kakvo veoma veliko zlo. (L. III. n. 66.; L. IV. n. 571. *Secus autem.*) Razlog tomu navodi sam svetac, kad veli: „Nos ex propriis principiis rem assumentis censemus patenter probasse quod in neutro casu cooperationes illae, justa et proportionata causa interveniente, sunt intrinsece mala.“ (Theologia Moralis l. c.)

Zar se dakle ne bi smjelo to isto reći i o našem slučaju? Ili zar je manje donesti i držati gospodaru ljestve ili otvoriti mu vrata ad stuprandam virginem, ili dati mu mač, da ubije nedužnoga čovjeka, nego li je asistovati gragjanskoj ženidbi premda grješnoj? Mi držimo, kako su čini: donesti i držati ljestve, otvoriti vrata, dati mač, po sebi indiferentni, da je isto tako po sebi indiferentno asistovati gragjanskoj formalnosti. Pa ako ta gragjanska formalnost i upliva na veoma grješne čine sklapajućih, ili služi im kao sredstvo, da te čine ostvare, to za cijelo i ljestve, i ključ, i mač uplivaju na zločine gospodareve, te su nužno sredstvo, da izvede svoje zle nakane.

Ad secundum. Kako je vidjeti, načelnik je veoma zlo radio, što je po gragjansku združio slobodnog zidara, komu je još zakonita žena živjela, sa ženom, koja je takogjer ostavila svoga zakonitoga muža; osim ako mu je s uskrate prijetila pogibija života, ili drugo kakvo veoma veliko zlo ili šteta, te je dužan odštetiti framasonovu zakonitu ženu i djecu, ako on sam toga ne učini. — Nego u cenzuru nije pao nikakvu, pošto ista nije nigdje izrečena proti onima, koji asistuju gragjanskim ženidbama. Ali zato ipak mogao je kao heretik pasti u ekskomunikaciju papi na posebni način pridržanu, ako je naime očitovao, da vjeruje protivno, nego što uči crkva kao dogma o ženidbi; no u tom slučaju morao je znati za cenzuru, pošto da tko padne u cenzuru, mora biti *contumax;* nitko pako ne može biti *contumax,* komu je zakon nepoznat.

Ad tertium, Sad može lako prosuditi župnik Martin, je li dobro ili zlo radio, i kako mu je odsele postupati sa voditeljima matica.

---

169. Kako postupati u ispovjedaonici sa ženom, koja je sklopila samo gragjansku ženidbu?

Janko sklopio gragjansku ženidbu s Anom, s kojom imade više djece. O crkvenoj kakvoj ženidbi ne će on ni da čuje. Ana želi umiriti svoju savjest, pak ide na ispovijed kapelanu Grgi. Kapelan ju neodriješenu otpusti veleći, da tako dugo ne će moći dobiti odriješenja, dokle ili ne sklopi ženidbu po crkvenim zakonima ili se ne ostavi priležništva. Pita se:

1. Bi li se ipak kako moglo umiriti Aninu savjest?

2. Je li kapelan Grga dobro radio?

Ad primum. Anin je položaj zaista težak. Ona se nalazi megju dvjema škripcima. S jedne joj strane zabranjuje crkveni zakon živjeti u gragjanskoj ženidbi, koja je pusti konkubinat; s druge pako strane vezana je na istu gragjanskim zakonom. Kako riješiti taj čvor? Jedino sredstvo za to bilo bi zatražiti u Svete Stolice *sanationem matrimonii in radice.* A može li se ista dobiti u gragjanskoj ženidbi?

Benedikto XIV. govori uopće: „A Romanis Pontificibus concedi consuevit urgente magna causa, et quando agitur de impedimento matrimonii, ortum habente non a jure divino aut naturali, sed a jure ecclesiastico, et per eam non fit ut matrimonium nulliter contractum, sed effectus de medio tolluntur, qui ob hujusmodi matrimonii nullitatem ante indultam dispensationem, atque etiam in ipso matrimonii contrahendi actu producti fuerunt.“ (Decr. *Etsi Matrimonialis* 27. Sept. 1755. § 7.)

Odatle bi slijedilo, da se samo ona ženidba može utvrditi u korenu, koja je bila zaista sklopljena, ali nevaljana zbog kakve zapreke; ne pako gragjanska, pošto ista nije nikakva ženidba, već puki konkubinat. Nego razmatrajući gragjansku ženidbu s drugog gledišta, naime s formalitetâ, s kojima se ista sklapa, moglo bi se ipak reći o njoj, da je nekakva ženidba ili da ima sliku ženidbe. Ta zar ista ne bi bila prava ženidba, kad joj ne bi stajala na putu crkvena zapreka po-

taje (clandestinitatis); pošto se ista sklapa nekim vanjskim formalitetima, koji takogjer zahtijevaju megjusobnu privolu zaručnikâ u nerazdruživi vez u svrhu, da ragjaju djecu? Ta i oni imadu nakanu združiti se kao supruzi i ne sklapati ženidbe s drugima. Kad bi dakle crkva digla spomenutu zapreku u korenu, zar ne bi ženidba sklopljena s propisanim gragjanskim formalitetima bila po naravnom svom odregjenju prava ženidba, a po tom i sakramenat, te djeca postala zakonitom?

Ako je tomu tako, to onda nema sumnje, da se u nekim slučajevima i gragjanska ženidba može utvrditi u korenu, samo ako joj ne stoji na putu kakva neoprostiva zapreka. Evo, što piše Zitelli: „Potest in nonnullis circumstantiis obtineri sanatio in radice etiam in impedimento clandestinitatis, quae conceditur cum nullum scandalum timetur, atque una pars renuit consensum renovare et vitium clandestinitatis occultum est. Potest postremo sanari in radice matrimonium civiliter tantum initum etiam in locis ubi viget lex Tridentina, quae tamen sanatio vix conceditur nisi causa admodum gravis urgeat.“ (De Dispensationib. Matrim. Pars II. pag. 105.)

Berardi pako navodi i uvjete, uz koje se može dobiti oprost in radice u gragjanskim ženidbama. Ti uvjeti jesu:

1. Da barem jedna stranka n. pr. žena traži oprost; jer ako se ni muž ni žena za to ne brinu, tada će župnik naprosto dobiti odgovor od sv. Penitenciarije: *„oret pro eis.“*

2. Da se prije sve kuša, è bi se oporna stranka ganula sklopiti ženidbu po crkvenim propisima.[1])

3. Da se oprost traži preko Ordinarija.

[1]) Evo što o tom odgovori sv. Penitenciarija 12. kolovoza 1882. jednomu biskupu: „Cum experientia compertum sit extraordinarii hujusmodi remedii facilitatem in causa esse, cur nonnullae tanto sceleri (matrimonio mere civili) remissius obsistant, Sacra haec Poenitentiaria significatum vult, frustra illud sperandum esse ob consensum coram Ecclesia renovandum. Prudenter igitur et caute eas monendas curabis, ut in hunc finem adhibeant hortationes, non parcant moerori et lacrimis, abstineant a quacumque animi relaxatione, ceterisque honestis industriis utantur, quarum muliebre ingenium ferax est, quaeque flectendis virorum animis apte indicantur; et si haec omnia in irritum cesserint, tum denique earum preces Sacrae huic Poenitentiariae commendare poteris.“

4. Da privola obiju stranaka traje, tako da ista nije bila nikad opozvana.

5. Da se u biskupskoj kancelariji ubilježi, kako je ženidba bila utvrgjena.

6. Da se oprost mudro oglasi, te se tako ukloni svaka sablazan.

7. Da se oprost stranci, koja ga je tražila saopći u ispovjedaonici uz spasonosnu pokoru i naloži joj se, da mudro upozori drugu stranku o dobivenom oprostu.

Ad secundum. Kapelan je Grga dobro radio, što nije odriješio Ane; pošto se ona nalazi u bližnjoj grješnoj prigodi *in esse,* a „concubinarii prius non absolvendi quam dimiserint concubinas." Nego morao ju uputiti, ako nikako (ni prošnjama, ni suzama i t. d.) ne može ganuti muža, da sklopi ženidbu in facie ecclesiae, neka ide k župniku, da on u njezino ime preko Ordinarija zamoli u sv. Penitenciarije utvrgjenje ženidbe u korenu, a dok isto ne stigne, da ima ostaviti bližnju grješnu prigodu. To je za umirenje njezine savjesti jedini izlaz iz toga labirinta.

170. O ispovijedanju pobožnih osoba i čestoj pričesti.

Marica je doduše dobra dušica, ali nesavršena. Ona pada uvijek u svoje male grijehe; no njezin ju ispovjednik Luka zato ipak svaki put odrješuje i dopušta, da svakoga tjedna ide 3—4 puta na pričest. Pita se:

1. Kako imade ispovjednik postupati s onima, koji su navadnici (consuetudinarii) i povratnici (recidivi) u malim grijesima?

2. Smiju li se takvi pripuštati k čestoj pričesti?

3. Što se ima suditi o ispovjednikovu vladanju?

Ad primum. Svi priznavaju, da mali grijesi nijesu nužna materija sakramenta pokore, već samo slobodna i dostatna; no ako se hoće dati odrješenje, pokornik, pa makar imao samo male grijehe, mora se kajati i tvrdo odlučiti, da ne će

više griješiti; jer to je, kako kažu, *conditio sine qua non,* da se može sakramenat pokore podijeliti. A to je stvar preznamenita. Čujmo, što kaže sv. Alfonzo: „Saepe timendum esse ne sint nullae confessiones illorum, qui propositum de . . . venialibus vitandis nimis generaliter concipiunt." (Theol. Mor. l. VI. n. 459.) „O quot confessiones sunt hoc ex obtutu invalidae ac sacrilegae!" (Praxis n. 188.) Na to dodaje iskusni Frassinetti: O koliko se puta dogagja, da neke pobožne osobe idu često puta na ispovijed. One se doduše ispitaju za svoje obične nesavršenosti i pomanjkanja i na dlaku ih ispovijedaju, ali pokajanje mole kao drugu kakvu običnu molitvu, a da i ne misle na ono, što govore. Zadovolji li se ispovjednik samo time, da im kaže *pokajte se,* a ne nastoji da pobudi u njima pravo pokajanje i odluku, tada te pobožne osobe ne samo da ne će imati nikakve koristi od svojih ispovijedi, nego je velika pogibija, da sakramenat bude nevaljan. Tko pako sakramenat nevaljano dijeli, taj, kako jednoglasno uče bogoslovci, smrtno griješi, jer ga profanira. (Comp. della Theol. Mor. tom. II. nota 123.)

Da se ispovjednik ikoliko trsi, to bi u ovim osobama lako pobudio pokajanje. Reuter (n. 187.) veli: „Creditur Deus facilius dare amicis (suis) gratiam efficaciter dolendi, quam inimicis."

U ostalom da ispovjednici budu u tom mirni, navesti ćemo ovdje neka pravila, kojih se mogu sa sigurnošću držati. Ta pravila jesu:

1. pokornik se ima smatrati disponovanim, koji se katkada trsio, da svlada svoje obične krhkoće kao nestrpljivosti, neumjerenosti, rastresenosti u molitvi i t. d., pa makar i s veoma malim uspjehom. Evo što o tom veli sv. Alfonzo: „Si de certis venialibus confitetur (poenitens), sed usualibus sive quotidianis, puta de impatientia, intemperantiis, distractionibus in officio, in oratione et similibus, ut absolutio illi praeberi possit, spectandum est an ipse *aliquando* sibi quantum potuit vim intulerit, ut passionem superaret; quia tunc judicari po-

terit, ejus culpas potius ex humana fragilitate processisse, quam ex defectu doloris et propositi." (Praxis n. 99.)

2. Ako pokornik imade veliko nagnuće na kakav mali grijeh, ispovjednik ga može odriješiti, samo ako se kaje za druge grijehe, ili makar samo za jedan. Razlog tomu jest taj, što male grijehe nijesmo dužni ispovjediti, dakle ni za nje kajati se. Hoće li pako pokornik, da dobije *odrješenje*, to se mora kajati barem za jedan grijeh, pošto je kajanje najbitniji dio sakramenta pokore, ili, kako gore rekosmo, *conditio sine qua non*. Tvrdi to sv. Alfonzo, koji na pitanje: „An in confessione venialium sufficiat dolere de uno peccato sine alio?" odgovara: „Negant aliqui . . .; sed oppositum est tenendum cum communi sententia." (Theol. Mor. libr. VI. n. 449. dub. 2.)

3. Nego ako pokornik nema nego male grijehe, dosta je da se kaje zbog množine istih, te odluči, da ih ne će više tako često opetovati, ili uopće da će se čuvati svoje dosadanje nemarnosti u poboljšanju. Evo što veli Lugo: „Sufficit dolor de multitudine et frequentia venialium ac propositum vitandi illam frequentiam et multitudinem;" „Sufficit . . . proponere vitare talem negligentiam." (De poenit. n. 133.)

4. Ispovijeda li tko samo takve male grijehe, od kojih je već bio više puta odriješen, i opomenut da ih se ostavi, a on ne pokazuje nikakvog znaka poboljšanja, tada se ne smije odriješiti zbog pomanjkanja dispozicije. Ne drži li pako ispovjednik za probitačno, da ga otpravi bez odrješenja, ili smatra li isto potrebitim za njegovo poboljšanje, tada neka ga pita za kakav već otpušten veliki ili mali grijeh, iz prošastoga života, na koji osobito mrzi, i na koji treba da sada upravi svoje pokajanje. No i glede toga valja paziti, što veli Berardi (Examen confessionis n. 200. nota pag. 299.): „Cavendum est, ne poenitentes ex quadam consuetudine tantum et quin ad id quod dicunt ullo modo attendant, peccata vitae praeteritae clavibus iterum iterumque subjiciant. Confessio hujusmodi neque veram confessionem efformaret, neque exi-

stentiam doloris in tuto collocaret, et uno verbo nihil efficeret." Kad se tko tuži za grijehe već ispovjedane i otpuštene, tada je dosta, da kaže, proti kojoj je kjeposti sagriješio (n. pr. proti ljubavi, čistoći, pravici i t. d.) Ispovijeda li se svomu običnomu ispovjedniku, tada je dovoljno, ako mu reče, da se kaje za sve grijehe njemu poznate, niti mu ih mora opet po vrsti ispovjediti. Tako treba da postupa ispovjednik, kad hoće da odriješi.

Ad secundum. Da dostojna česta pričest osobito koristi dušama, o tom nitko ne sumnja. Nju vruće preporuča i želi i sv. mati crkva. Evo što kaže sabor tridentski: „Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiae perceptione communicarent." (Sess. 22. cap. 6.) A Katekizam Rimski naregjuje: „Quae parochi partes erunt fideles crebro adhortari, ut quaemadmodum corpori in singulos dies alimentum administrare necessarium putant, ita etiam *quotidie* hoc sacramento alendae et nutriendae animae curam non abjiciant."

Nego pita se, kakve dispozicije zahtijevaju se za čestu pričest? Na to odgovaramo:

1. Ne zahtijeva se tolika čistoća i svetost, da ista bude plod savršene ljubavi. Aleksandar VIII. osudio je ovu Bajevu propoziciju: „Similiter arcendi sunt a Sacra communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus et omnis mixtionis expers."

2. Čestoj pričesti nije zaprekom ni koji stalež (samo ako nije grješan), kao ženidbeni, trgovački, obrtnički, seljački i t. d., kako to odluči Inocencije XI. u svom dekretu od 12. veljače 1679.

3. Kako često smije tko pristupati k sv. pričesti, to spada odlučiti na ispovjednika, kako to izreče isti papa Inocencije XI. Megjutim zato daju bogoslovci ova pravila:

a) *Mjesečna* pričest ne smije se nikomu uskratiti, samo ako se s moralnom sigurnošću može suditi, da je vrijedan odrješenja i da bude odriješen.

b) *Sedmična* pričest ne smije se uskratiti onomu, koji je prost od smrtnih grijeha, i trsi se donekle, da se očuva i od malih; kao ni onomu, koji se bori s jakim napastima, a u sv. pričesti traži lijeka, kako da ih svlada.

c) *Više puta u tjednu* može se dopustiti, da se pričeste oni, koji se čuvaju svojevoljnih malih grijeha, i ozbiljno se trse, da svladaju i svoja nehotična zla nagnuća.

d) *Svakidanja* pričest smije se dopustiti samo onima, koji su s veće strane svladali svoja zla nagnuća, i teže za kršćanskim savršenstvom i nasljedovanjem Isusa Krista.

Megjutim, koji se n. pr. više puta pričešća u tjednu, ne mora se pred svakom pričešću i ispovjediti; dosta je da se ispovjedi jednom u tjednju pa i regje. Niti je probitačno takvomu reći: možeš se više puta pričestiti, samo ako budeš miran i čist u savjesti; jer ova mu se može uznemiriti i malim grijesima, a za dostojnu pričest dosta je biti u milosti Božjoj t. j. bez smrtnoga grijeha. Sagriješe li pako ovake pobožne osobe smrtno, to se ni same ne će usuditi k sv. pričesti prije nego se opet ispovjede, pa makar im ispovjednik i dopustio, da se smiju više puta u tjednu pričestiti.

Odatle se razabire, da se ni navadniku u malim grijesima, ni povratniku u iste ne smije uskraćivati česta pričest, samo ako od nje dobiva veliku korist i pripravi se kako treba. Na ispovjednika pako spada suditi o njegovoj dispoziciji i koliko će mu puta dopustiti da se pričesti. Svakako neka ne bude u tom škrt, jer tko je bez smrtnoga grijeha, svetom mu se pričešću umnožaje posvećujuća milost i dobiva mnoge djelujuće milosti, a to je od neizmjerne koristi po spasenje duša. S toga neka ispovjednici čim više preporuče vjernicima svake dobe i staleža (dakako prema okolnostima) čim češću pričest.

Pa ipak ima dosta dušobrižnika, koji su u tom prestrogi. Razlog tomu bit će jamačno taj, što im se ne da sjediti u ispovjedaonici. Tako pripovijeda Frassinetti (n. n. mj.), kako je jedan župnik došao na župu, gdje su se neki vjernici običavali često puta pričešćati. Župniku to nije bilo po ćudi, pak javno reče: *Ja ću već ukinuti tu zlorabu.* Grozno! „Parvuli petierunt panem, et non erat, qui frangeret eis." (Plač Jer. 4, 4.) Mnogi ne će da dopuštaju vjernicima čestu pričest tobože iz štovanja spram presv. oltarskog sakramenta. „O, plačući kliče sv. Alfonzo, *kad bi neki ispovjednici, koji svaki dan mise, imali samo polovicu onih dispozicija, koje traže u pokornicima za čestu pričest!*" (Tannoia, Vita, lib. cap. 56.) Nego pustimo tu stvar na stran, pak prijegjimo radije

ad tertium. Ako je Marica u malim grijesima consuetudinaria i recidiva tako, da se ni najmanje ne trsi, kako bi se poboljšala, niti se od srca kaje barem za prošaste već ispovjedane grijehe, te od svojih čestih pričesti (koje možebit ne obavlja iz želje za Isusom, već samo iz puke navade ili ljudskog obzira) nema nikakve koristi, tada ispovjednik Luka zlo radi, koji ju odrješuje i dopušta joj, da se može često puta pričešćati. Trsi li se pako, koliko može, da se poboljša, premda bez velikog ploda, ili se u ispovijedi kaje za već ispovjedane grijehe, te pristupa k stolu Gospodinovu s pravom nakanom i dužnom pripravom, tada ispovjednik njezin dobro radi, kad ju odrješuje i dopušta, da se smije više puta u tjednu pričestiti, pa makar bila recidiva; jer pričest čini, da se u njezinoj duši umnaža posvećujuća milost, i da od malih grijeha ne padne u velike, a to je velika probit.

---

171. O ispovijedanju djece.

Župnik Medardo ne običaje odriješiti nijedno dijete, prije nego mu dopusti da smije ići na prvu sv. pričest; jer jedno da djeca nemaju sigurne materije, a drugo da još nijesu dobro podučena u katekizmu. Pita se:

1. Kako se vladati ispovjedniku spram djece, koja nemaju sigurne materije?

2. Kako mu se vladati spram djece, koja nijesu dosta dobro podučena u katekizmu?

3. *Što se ima držati o vladanju župnika Medarda?*

Ad primum. Ako je često primanje sakramenata svima korisno i svima se to što toplije ima preporučiti, to će onda isto biti još mnogo korisnije djeci, koja rado primaju spasonosne nauke i osobito trebaju duševne okrepe, da se već sada priuče pobožnosti i krjeposti. „Mladić po putu svojem, i kad ostari ne će odstupiti od njega.“ (Prič. 22, 6.) Pa se ipak, žalibože, ne rijetko dogagja, da se oni, na koje to spada, za djecu najmanje brinu. Često puta se zbiva, da se prednost daje odraslima, a djeca se tjeraju iz ispovjedaonice ili otpuštaju bez odrješenja sa samim blagoslovom, te je velika stvar, ako im se o uskrsu i možda još koji put u godini dade odriješenje. Takvo postupanje s djecom osugjuju svi bogoslovi, a protivi se i primjeru Gospodina našega Isusa Krista, koji se osobito brinuo za djecu: „Pustite maljahne doći k meni i nemojte im braniti, jer je njihovo kraljevstvo nebesko.“ (Mar. 10, 14.) „Pitao bih — veli zgodno Frassinetti — bili se mogao naći ma samo jedan bogoslovac, koji bi imao srca ispričati od smrtnoga grijeha ispovjednika, koji slušajući ispovijedi djece krive smrtnih grijeha, a ona su disponovana ili bi se mogla disponovati, otpušta sa samim blagoslovom, tako da mjesece i godine živu u nemilosti Božjoj?“ (Comp. di Theol. Mor. trat. XIV. Diss. XV. § 4.) Sigurno je, da je stroga dužnost pomoći onomu, koji se nalazi u velikoj nuždi. A zar se djeca ne mogu nalaziti u takvoj, dapače i većoj duševnoj nuždi nego li odrasli? Ako je tomu tako, tko će se usuditi tvrditi, da ispovjednik nije strogo dužan odriješiti djecu za odrješenje sposobnu i disponovanu; a ako nijesu disponovana, da ih nije dužan marljivo disponovati? Ta koja je razlika megju odraslima i djecom, ako ne ta, da djeca trebaju više milosti Božje, kako bi lakše svladala napasti i priučila se kršćanskom životu?

Nego mnogi kažu, da djeca većinom nemaju sigurne materije; po tom da ih ne treba odrješivati. To je ono, što mnogi navode, a nama je dužnost, da taj prigovor oprovrgnemo.

Da ispovjednik često puta dvoji o valjanosti materije kod djece, tomu je većinom on sam kriv. Djeca se uopće boje kazati svoje grijehe ispovjedniku. Nu kad bi ovaj ljubazno s njom postupao, bodrio ih, mudro pitao i t. d., koliko bi toga doznao! S toga i preporuča Del Vecchio ispovjednicima veleći: „Curet confessarius, ut in principo a se ipsis (pueri) confiteantur peccata, quorum memores sunt; postea ipse interroget, sed caute, gradatim, et habita ratione aetatis, discretionis ac necessitatis v. gr. an sciant res fidei; an commiserint furtum; an damnum attulerint praediis alienis, bestiis aut alio modo? An impleverint confessionem paschalem? An carnes comederint diebus vetitis? An legant vel habeant malos libros? An blasphemaverint vel juraverint cum mendacio? An omiserint diebus festis audire Missam, vel in ea audienda sermones habuerint, vel omnino distracti audierint personas intuendo, altari terga vertendo? An diebus festis laboraverint? An parentibus fuerint inobedientes vel arrogantes? Vel tacuerint aliquod peccatum? An turpe peccatum patraverint? — Sed in hac materia confessarius sit valde cautus in interrogando; incipiat interrogare de longe et verbis generalibus. Et prius — An dixerint mala verba? An jocati fuerint cum aliis pueris aut puellis? et si jocos illos clam exercuerint? Deinde interroget, an commiserint res turpes? Multoties, etiamsi pueri negent, potest uti cum eis interrogationibus suggestivis: v. g. *et nunc dic mihi quoties haec fecisti! quinquies, decies* . . . Puellas (quae cautius sunt interrogandae et semper ad crates confessarii) interroget, . . . an adfuerint pravae cogitationes, verba aut tactus? A responsis procedat ad ulteriora, sed prudentissime; semper enim illud D. Thomae mente retineat: Ita debet a longinquo fieri interrogatio ut si commisit, dicat, si non commisit, non ediscat.“ (Comp. Theologiae Moralis Vol. VII. n. 739.)

Ako usprkos tomu ispovjednik još dvoji o valjanosti materije u djece, ne smije ih otpustiti sa samim blagoslovom, nego držati se pravila, što ih za taj slučaj daje sv. Alfonzo i mnogi drugi. Ta pravila jesu:

1. Ako se dvojba odnosi na smrtni grijeh, tada se djeca imadu uvijek odriješiti uz uvjet (si es capax), samo ako su inače disponovana. Razlog tomu navodi sv. Alfonzo veleći: „In eo enim casu non solum adest justa causa utilitatis, ne poenitens privetur gratia sacramentali, sed etiam necessitatis, ne ille forte maneat in mortali . . . In tantum autem alii usu rationis praediti non debent absolvi, cum de ipsorum dispositione dubitatur, quia adest via et spes, fore ut dilata absolutione, brevi illi certo dispositi redeant et absolvantur, sed quoad hos semifatuos et *pueros* nondum perfecte rationis compotes, deest haec via et spes, fore ut brevi afferant hanc certam dispositionem.“ (Theol. Mor. lib. VI. n. 432.)

2. Odnosi li se dvojba na male grijehe, i tada se imadu djeca odriješiti uz uvjet o uskrsu i smrtnoj pogibli; izvan ovih slučajeva pako mogu se odriješiti (uz uvjet) jednom na mjesec, da dugo ne ostanu bez sakramentalne milosti. (Sv. Alfonzo l. c. i Homo Apost. Tr. XVI. n. 6.)

Što ovdje rekosmo o dvojbenoj materiji, to isto valja i o dvojbenoj dispoziciji, kad naime ispovjednik, iza kako je sve moguće učinio, da djecu disponuje, ne uvigja u njima barem vjerojatnih znakova pokajanja i odluke. Del Vecchio veli: „Item potest sub conditione (si es dispositus) absolvi puer vel semifatuus quando dubitatur de eorum dispositione, etiam extra mortis articulum et praeceptum paschale, si brevi nequeant disponi, ne forte diu remaneant sine gratia.“ (L. c. Vol. II. n. 693.) Megjutim valja znati, da je djecu mnogo lakše disponovati nego li odrasle, samo im treba živo predočiti grdobu grijeha, uvredu Boga, kazan grijehom zasluženu i t. d.

Prazan je dakle i ništetan izgovor onih, koji, kad dvoje o materiji ili dispoziciji djece, ovu otpuštaju bez odrješenja. Takvi ispovjednici zaslužuju velik ukor.

Ad secundum. Nego ni onaj razlog uopće ne vrijedi, što ga mnogi navode, da djeca tobože nijesu dosta dobro podučena u vjerozakonskim istinama. Ima ispovjednika, koji se ni najmanje ne brinu, da ispitaju djecu o vjerozakonskim istinama. Nego o tima ne ćemo da govorimo, pošto se njihovo vladanje već samo sobom osugjuje. Ali ne valja ni postupak onih, koji samo kakvo neznatno pitanje stave djeci, pa ako samo malo upoznaju njihovo neznanje u vjeronauku, odmah ih otpuštaju s nalogom, da se povrate, kad se bolje nauče. To je dakako najlakši način izbaviti se neugodnog posla, no da li ispovjednik time zadovoljava svojoj dužnosti, to je drugo pitanje. Ispovjednik je ne samo sudac nego i učitelj, liječnik i otac. Ljubav pako zahtijeva, da te mališe ne otpušta prije, nego je svu umjeću svoje revnosti iscrpio. U ostalom ne zahtijeva se tu Bog zna kako veliki trud. U ispovjedaonici dosta je, ako se ispovjednik uvjeri, da takva djeca znadu ono, što je svaki dužan znati necessitate medii ad salutem; jer bez toga znanja bilo bi odrješenje nevaljano. Što se pako tiče onih istina, koje svatko mora znati *necessitate praecepti,* ako ovih ne znadu, dosta je, ako mu obećaju, da će je naučiti, pak ako prije nijesu bila bezuspješno opomenuta, može ih odriješiti. Vidi li kašnje, da usprkos opomeni nijesu toga svojom krivnjom naučila, postupati će s njima kao s povratnim grješnicima.

Evo kako lako može ispovjednik toj svojoj dužnosti zadovoljiti. Scavini daje zato ova pravila: „Confessarius advertens poenitentes ignorare, quae sunt *necessitate medii* (in pueris et rusticis frequens est) tenetur eo modo quo hic et nunc est capax, ipsum docere, non quidem ut ea capere, intelligere, memoriter recitare possit; sed sufficit, pro tempore ut ei obligationem discendi insinuet, ejusque ignorantiam suppleat proponendo ei articulos credendos, ut ad singulos actum fidei exerceat: v. g. credis quod Deus unus sit essentia et tres personae etc. sicut Ecclesia credit? *Credo.* Credis quidquid credit sancta Romana Ecclesia et vis mori in ipsa? *Credo.* Doles ita ignarum esse et negligentem fuisse etc.? *Doleo.* Proponis firmiter nactus occasionem opportunam, quod curabis te instrui, et velis diligenter discere quae sunt ad salutem necessaria? *Utique.* Si hos actus exerceat, sufficit

ad instructionem hic et nunc (per interim) praestandam, et ad dispositionem sufficientem ad Sacramentum. Si agatur de necessariis *necessitate praecepti*, debet confessarius interrogare de negligentia in iis addiscendis, quia per eam plurimi peccare solent. Si doleant cum proposito discendi, neque alias moniti neglexerint, poterit illico eos absolvere; tunc enim recte praesumitur ipsos velle operam impense dare, qua divinae gratiae praesidio ea discant, ut ait Benedictus XIV. Constitutione *Etsi minime*. Si secus, prius discant; et postea absolvantur." (L. c. tom. III. n. 823.)

U ostalom mnogo stoji do toga, kako tko pita. Djeca više puta na obična pitanja ne znadu nikako odgovoriti; a kad ih čovjek drukčije zapita, odgovaraju dobro. Tako n. pr. neka ih pita: *Je li više bogova ili jedan? Oni, koji se klanjaju presvetomu Trojstvu: Ocu, Sinu i Duhu svetomu, jesu li kršćani ili Turci? Je li Bog pravedan ili krivičan? Isus, spasitelj svijeta, je li se rodio od Marije djevice ili od Elizabete? Je li Isus za nas umro na križu ili kako drukčije?* Ja kriv, ako na sva ova pitanja ne odgovore pravo.

Ad tertium. Odatle se vidi, koli zlo radi župnik Medardo, koji ne će, da ikoje dijete odriješi prije, nego ga pusti k prvoj sv. pričesti.

---

172. O materiji zadnje pomasti.

Svećenik Mirko došao k umirućemu. Iza kako ga je pomazao na pet osjetilima, činilo se svim prisutnima, da je izdahnuo dušu. S toga ga Mirko prestao dalje mazati. No poslije jednog četvrta sata opazi, da umirući još živе. Sad ne zna, što mu je raditi.

Odgovor. Budući da samo mazanje pet osjetila spada na bitnost sakramenta, to Mirko nije smio ništa opetovati pa ni uz uvjet, i ništa više mazati, to više, što se daljnje mazanje nije moglo s prijašnjim moralno spojiti.

---

173. O poputbini i zadnjoj pomasti.

Župnik Aleksa bi pozvan k umirućemu, da mu dade poputbinu i zadnju pomast. No budući da se umirući nalazio u zadnjim časovima života, da ne umre bez zadnje pomasti, najprije ga pomaza, pa onda pričesti, to više, što se umirući onaj isti dan u jutro pričestio iz pobožnosti. Pita se, je li Aleksa dobro radio?

Odgovor. Aleksa je sasvim dobro radio. Jer 1. Ritual Rimski kaže: „Ex generali Ecclesiae consuetudine, si tempus et infirmi conditio permittat, ante extremam unctionem poenitentia et eucharistiae sacramenta infirmis praebeantur." U navedenom pako slučaju bojao se Aleksa, da bi umirući mogao izdahnuti prije, nego dobije zadnju pomast, a ova mu bila nužnija od euharistije. 2. Umirući se bio ono isto jutro pričestio iz pobožnosti; po tom nije se morao opet pričestiti. No u ovom slučaju sv. pričest mogla mu se dati i poslije zadnje pomasti. 3. Sv. Alfonzo veli: „Suscipere extremam unctionem ante viaticum, aut nullum erit peccatum aut vix veniale . . . quia consuetudo praemittendi viaticum non est recepta saltem sub gravi obligatione." (Th. Mor. VI. n. 716).

---

174. Ima li se opetovati mazanje kod svećenikâ, ako ih je biskup kod regjenja mjesto katekumenskim uljem pomazao krizmom?

U gradu X. dogodilo se, da je biskup zaregjujući dvojicu za svećenike mjesto katekumenskim uljem pomazao ih krizmom, što mu ju je pogrješno i nehotice podao ceremonijar. Sad je onaj ceremonijar počeo dvojiti, ne mora li se možda kod dotičnih svećenika mazanje opetovati. Da bude o tom na čistu, pitao on više liturgista, ali mu svi jednoglasno odgovoriše, da se mazanje ima opetovati. No budući, da se spomenuto mazanje ne bi moglo opetovati bez velikog začugjenja i sablazni, spomenuti ceremonijar obrati se na sv. zbor

Officija, da on odluči: ima li se mazanje opetovati, ili može li on i bez da se mazanje ponovi, biti miran u savjesti? Na to sv. zbor 22. srpnja 1874. odgovori: *„Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.“* (Acta S. Sedis, Vol. XXX. pag. 157.)

---

175. Valja li regjenje za djakona i svećenika, ako se biskup ne dotakne njihove glave?

I.

Neki talijanski biskup zaregjujući jednoga za djakona, držao je desnu ruku nad njegovom glavom tako, da se njom iste nije dotaknuo. Držeći biskup tu pogrješku za nebitnu, zaredi kašnje toga gjakona u svećenike. Nego nakon četiri godine počeo je taj biskup dvojiti, nije li možda onoga svećenika nevaljano redio za djakona, pak da umiri svoju savjest obrati se na sv. zbor Inkvizicije s upitom:

I. „An ad reparandum praedictae ordinationis defectum, ordinatio tota diaconatus in illo sacerdote iterari debeat? Et quatenus affirmative:

II. An haec ordinationis iteratio sub conditione fieri possit a quocumque catholico episcopo secreto, quocumque anni tempore, etiam in sacello privato, uti responsum est in quodam rescripto Congregationis S. Officii die 28. Januarii anni 1835. ad reparandum quemdam defectum impositionis manuum, qui in ordinationem cujusdam presbyteri irrepserat?“

Na to mu sv. zbor odgovori: „Sacra Congregatio, examinato casu, 20 Januarii 1875. rescripsit: Ad utrumque: *affirmative facto verbo cum Sanctissimo.*

Eadem die Sanctissimus EE. PP. resolutionem confirmavit ac facultates omnes necessarias et opportunas impertiri dignatus est.“ (Acta S. Sedis, Vol. XXX. pag. 157.)

II.

Biskup A. izvijestio je Rimsku Stolicu, da su kod regjenja djakona B. za svećenika dvoreći svećenici naprosto

zaboravili ovomu položiti ruke na glavu, dapače ni isti biskup se ne sjeća (a ne sjećaju se ni drugi), da bi bio i on to učinio kod drugoga polaganja ruku, kad se naime moli *Oremus fratres charissimi etc.* Sad je taj biskup pitao, što mu je raditi?

Na to je dobio ovaj odgovor: „Feria IV. die 17. Martii 1897. In Congregatione Generali S. R. et U. Inquisitionis habita ab EE. et RR. DD. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus, proposito suprascripto dubio iidem EE. ac RR. DD. responderi mandarunt: *Sacerdos B. ordinetur secreto et sub conditione quacumque die, etiam feriata, obtenta a Sanctissimo facultate.*

Sequenti vero feria V. die 18. ejusdem mensis et anni in solita audientia R. P. D. Assessori impertita, facta de his omnibus relatione SS. D. N. Leoni PP. XIII. idem SS. Dominus resolutionem Emorum et Rmorum Patrum in omnibus approbavit facultatem concedendo.“ (Acta S. Sedis, Vol. XXX. pag. 285.)

---

176. O doticanju patene na svećeničkom redu.

Svećenik Luka znade sigurno, da se na regjenju za svećenika dotaknuo hostije, ali pozitivno dvoji, da li se fizično dotaknuo patene. Sad za svoje umirenje pita, što mu je raditi? Na to sv. zbor Officija 2. srp. 1892. odgovori: *„Acquiescat.“*

Isto tako odgovori sv. zbor i 7. rujna 1897. glede jednoga drugoga svećenika, koji je dvojio, da li se na regjenju dotaknuo kaleža skupa s patenom; dapače činilo mu se, da se ove potonje nije dotaknuo. (Acta S. Sedis, Vol. XXX. pag. 286.)

---

177. Jesu li sinovi heretikâ i u nas iregularni?

U jednom hrvatskom katoličkom sjemeništu nalazio se dvanaestoškolac X., kojemu je otac živio još u herezi. Došlo vrijeme regjenja. Nekoji sjemenišni glavari držahu, da je taj

dvanaestoškolac iregularan, po tom da ga nije smjeti zarediti u svećenike bez papinske dispenze; dok drugi pozivajući se na Aichnera mnijahu, da nije iregularan, te da s toga ne treba nikakove dispenze, pošto da u nas vlada protivni običaj. Ovi potonji prevladaše, te X. bude zaregjen u svećenike bez svake dispenze. Sad je X., nakon višegodišnje službe u Gospodnjem vinogradu pripravljajući se za župnički ispit, počeo dvojiti, nije li možda iregularan primio sv. redove, pak pita za savjet, što mu je raditi.

Za odgovor neka mu služi dekret Cong. S. R. U. Inquisitionis, izdan 30. Julija 1890. Taj dekret glasi:

„Sacer consessus Eminentissimorum feriae IV. Jun. cur., ad examen revocatis quaesitis Rmi Episcopi Harlemen. circa collationem sacrorum Ordinum filiis haereticorum, de qua agebatur in folio 30. Junii, num. 2763, resolvit, dandum Eidem Decretum jam emissum in Posen. sub n. 1., fer. IV, 25. Julii 1865., nempe: *Haereticorum*, qui in haeresi persistunt et mortui sunt, *filios esse irregalares etiam in Germania, alisque in locis, ubi impune grassantur haereses.* — Quod ad praeteritum spectat, addatur — *Acquiescat;* — Quoad futurum autem, Ipsi detur facultas ad quinquennium *ad dispensandum in singulis casibus,* super tali irregularitate. SSmus Pater in audientia ejusdem feriae ac diei hanc resolutionem dignatus est approbare et petitam facultatem concedere.“ (Acta S. Sedis, Vol. XXIII. pag. 700.)

Tako odgovori i sv. zbor Sabora 9. kolovoza 1890. u slučaju, koji se takogjer dogodio u Njemačkoj. Na to pak dodaju Acta S. Sedis (l. c. p. 243.) bez iznimke: „Ex haeresi quoque enasci infamia juris certum est; ita ut haereticorum filii *irregulares habendi sint* si eorum patres in haeresi persistant, aut in eadem demortui fuerint.“

Megjutim ima još i drugih odluka sv. Rimske Stolice i starijih i novijih, kojima se uopće tvrdi, da su sinovi heretika iregularni. Bilo bi predugo sve te odluke navagjati. Mi ćemo navesti samo dvije.

1. „An alumni Collegiorum Pontificiorum, qui vel ab haeresi sunt conversi, vel sunt haereticorum filii, et ideo irregulares, qua irregularitate (quod appareat) non sublata, ad Ordines etiam sacros promoti fuerant et promoventur, num rite et canonice promoti fuerint et promoveantur; an vere indiguerint et indigeant dispensatione ab irregularitate jam dicta? — S. C. S. Oficii 28. Novembris 1668. respondit: Alumnos praedictos indiguisse et in posterum indigere dispensatione quoad praedictam irregularitatem. Petentibus vero relaxandam suspensionem.“ (Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 578.)

2. „Haereticos ad fidem catholicam conversos, ac filios haereticorum qui in haeresi persistunt vel mortui sunt, ad primum et secundum gradum per lineam paternam, per maternam vero ad primum dumtaxat, esse irregulares, ideoque dispensatione indigere, ut ad Tonsuram[1]) et Ordines promoveantur.“ S. C. S. Officii 4. Decembris 1890. (Acta S. Sedis, Vol. XXV. pag. 579.)

---

178. O sekularizovanim redovnicima.

U mjestu X. žive sekularizovan redovnik tako, da je sa redovničkim odijelom svukao sa sebe svaki redovnički karakter. Kad ga tko sjeti na njegovo prvašnje zvanje, odgovori naprosto, da njega od redovničkoga staleža ništa ne veže, pošto da je sekularizovan. Pita se, ima li pravo?

Odgovor. 1. Redovnici, koji položiše svečane zavjete, nalaze se u sasvim drugom staležu nego svjetovnjaci. Oni su se sasvim posvetili Bogu obvezavši se na vječnu čistoću, siromaštvo i posluh, te da će do smrti živjeti po pravilima reda, koga ispovijedaju.

No megjutim dogodi se često puta, da redovnici zbog raznih pravednih uzroka traže od Rimske Stolice tako zvanu sekularizaciju, koju i dobiju bilo vremenitu ili vječnu. Budući

[1]) Dakle sinovima heretika ne smije se niti tonzura podijeliti, a da prije ne dobiju za to potrebite dispenze.

pako da je redovnički stalež, kako rekosmo, sasvim drukčiji od svjetovnoga, na prvi mah bi se moglo činiti, kao da se sekularizovan redovnik ili sasvim lišava redovničkoga karaktera, ili da mu od svjetovnoga staleža ništa ne smije pripadati. I to je baš ono, što mnoge muči ne znajući, da li i koje im dužnosti ostaju od redovničkoga staleža te kakva prava dobivaju u svijetu. U toj neizvjesnosti neki postanu laksiste, dok druge uznemiruju razni škrupuli. S toga si preduzesmo malko pobliže proučiti stanje sekularizovanih redovnika, da upoznamo jasno njihova prava i dužnosti. A činimo to tim radije, što baš o tom predmetu kanoniste malo raspravljaju.

2. Najprije valja dobro razlikovati, što kod redovnika spada na bitnost njihovog staleža a što ne. Strogo uzevši bitnost redovničkoga staleža stoji u težnji za savršenstvom obdržavajući tri evangjeoska zavjeta, na koja se pojedini vežu zavjetom i tako posvećuju posvema i za uvijeke Bogu. Na bitnost redovničkoga staleža ne spada, da tko položi svečane zavjete, ili da vodi zadružan život, ili da se ugovorom obveže, è će u samostanu ustrajati, ili da ga ovaj bez krivnje ne smije otpustiti. (Bouix, De Jure regul. tom. I. part. I. sect. II. prop. IV, VI, IX, XI.) Prema tomu može tko težiti za savršenstvom obdržavajući tri evangjeoska zavjeta, pa makar od ostaloga bio od zakonite oblasti riješen, i takav se može još uvijek zvati redovnikom.

Ovdje treba spomenuti, da sv. Otac Papa, kako to uopće uče bogoslovci (isp. Ferraris v. Votum a. 3. n. 68.), može oprostiti od svih pa i svečanih zavjeta, te redovnika učiniti svjetovnjakom (no ne bez dovoljnog razloga) radeći ne u svoje ime nego u ime Božje, komu su zavjeti učinjeni. Budući da se u prva vremena Pape tom vlašću nijesu služili, mislilo se, da oni u tom i ne mogu oprostiti. S toga je i sveti Toma Akvinski mogao pisati: „Papam non posse facere, quod ille, qui est professus religionem, non sit religiosus.“ (2. 2. q. 118. a. 11.) Nego imade primjera, da su se Pape kašnje u tom poslužili svojom vlašću, ali vrlo rijetko i iz veoma važnih

razloga, kad je to zahtijevalo opće dobro bud države ili crkve. Tako je n. pr. Aleksandar III. dozvolio monahu Nikoli Giustinianu, da se smije oženiti. Celestin III. dopustio je zavjetovanoj duvni Constanci, kćeri sicilijanskoga kralja Ruggiera, da se smije udati za Henrika VI. To isto učini Grgur XIII. sa zavjetovanim svećenikom i kapucinskim provincijalom, bratom kardinala Gioiosa. Dapače isti papa dozvoli biskupu Ramiru, da smije ostaviti samostan, uzeti ženu i postati kraljem Aragonije. (Fagnan l. 3. decret. in cap. Cum ad monasterium 6. de statu monach. n. 66.)

3. No sekularizacija, što ju običaje Papa davati, ne ide tako daleko. Sekularizovan redovnik ostaje uvijek vezan na ono, što spada na bitnost reda, naime da će do smrti težiti za savršenstvom, na koje se zavjetima obvezao, pa si odabrao ma koji način života, živio gdje mu drago i oblačio se kakogod. Samo od drugih obveza biva odriješen, da naime ne mora živjeti u zadruzi, pripadati samostanu ili ovisiti o redovničkih glavara. Evo formule takve sekularizacije:

„Sanctissimus, attenta informatione et voto tam Episcopi N. quam P. Procuratoris Generalis Ordinis . . . perpensisque peculiaribus circumstantiis in hoc casu concurrentibus, quatenus orator ad aliam S. Congregationem pro eodem recursum non habuerit, aliter sub poenis mullitatis aliisque juxta Decreta Innocentii XII. 4. Junii 1692. et Clementis XIII. 15. Aprilis 1768., benigne annuit pro gratia perpetuae saecularizationis, arbitrio et conscientiae memorati Episcopi, qui constito sibi de veritate expositorum, indulgere queat, ut ipse orator in saeculo extra suae Religionis claustra in habitu clericali, vel decenti saeculari, quoad vixerit, commorari licite possit et valeat, servatis tamen per eumdem substantialibus votorum suae religionis professionis, quae semper, quantum in hujusmodi stati fieri poterit in suo robore remaneant, retentoque interius ad excitandam istius obligationis memoriam, aliquo sui habitus regularis signo, nec non obedientiae et jurisdictioni Ordinarii, in cujus dioecesi vel territorio ipsum immorari

contigerit, omnimode subsit, in vim etiam solemnis obedientiae voti, atque eidem praesens indultum exhibere teneatur, Ordinationibus Apostolicis . . . non obstantibus etc."

Iz ove formule vidi se, da sekularizovan redovnik: 1. mora obdržavati bitne stvari zavjetâ; 2. da ih mora uvijek obdržavati, *quantum fieri potest*; 3. ako svuče redovničko odijelo, da mora pod odijelom nositi kakav znak redovničke haljine, koji će ga uvijek sjećati njegovih gornjih dužnosti; 4. da mora biti sasvim podvržen Ordinariju onoga mjesta, gdje prebiva i to krjepošću posluha, na koji se svečano zavjetovao.

Za redovnike, koji imadu svete redove, običaje se još dodati i ovo: „Dummodo orator provisus sit sufficienti patrimonio sacro rite constituto pro ejus congrua sustentatione, facultatem manendi in saeculo quoad vixerit in habitu presbyterali, et retento interius aliquo regularis habitus signo, pro suo arbitrio et conscientia eidem concedat etc."

4. Odatle se može razabrati, što gubi sekularizovan redovnik od reda, od koga se dijeli, i što dobiva u svijetu, komu se povraća.[1] Što se reda tiče, ako je sekularizacija vječna, tada gubi sva dobra duhovna i vremenita, što ih red, od koga se dijeli, uživa, tako da od časa sekularizacije ne može biti dionik istih. Po tom nema više prava, da ga red uzdržaje, niti na ikakvu njegovu pomoć ili potporu. (Avanzini. Acta S. Sedis, Vol. IV. App. X. p. 391.) — Pogledom na svijet, u koji se povraća, redovnički karakter, koji mu uvijek ostaje i nikada ga ne može izgubiti, diže ga nad jednostavne svjetovnjake, pošto je svečanim zavjetima postao Bogu posvećena osoba. Prema tomu uzdrži opća redovnička privilegija, a napose onaj *fori*, te pa i ne bio svećenik, ne smije se baviti kakvim ružnim i prostim zanatom.[2]

[1]) Valja znati, da sekularizovan redovnik ne istupa iz reda, već mu se samo dopušta, da smije izvan samostana živjeti u svijetu, *in saeculo*, odatle i ime sekularizaciji.

[2]) Tako je jedan zavjetovan no kašnje sekularizovan klerik molio, da se smije posvetiti vojničkomu staležu. Biskup je pitao: „An petitioni, qua clericus professus .. saecularizatus instat pro cingulo militari, sit annuendum?" pak mu je sv. zbor Immuninatis 22. kolov. 1843. odgovorio: „*Negative.*"

5. Glavna dužnost sekularizovanog redovnika jest ta, da, koliko je moguće, obdržava tri zavjeta. Kako se to mora razumjeti, valja da reknemo napose koju o pojedinim zavjetima.

Što se tiče zavjeta *čistoće*, to nema sumnje, da se isti mora i u svijetu obdržavati kano i u samostanu; pa ako bi sekularizovan redovnik protiv toga sagriješio, njegov grijeh bio bi takogjer svetogrgje. Je li taj redovnik položio svečane zavjete (to isto valja i za isusovce, koji polažu samo proste zavjete), tad je njegov zavjet *impedimentum dirimens matrimonii*.

Glede *posluha* moglo bi se koješta prigovoriti, pošto sekularizovan redovnik nije više podvržen glavarima samostana, spram kojih se zavjetovao, da će im biti poslušan. Nego taj prigovor pada, kad se pomno pročita reskript sekularizacije. U njem se jasno kaže, da sekularizovan redovnik ima u svemu biti pokoran biskupu mjesta: „Obedientiae et jurisdictioni Ordinarii . . . omnimode subsit;" koji posluh je dužan biskupu krjepošću svečanog zavjeta: „in vim etiam solemnis obedientiae voti." Odatle slijedi, da biskup ima pravo takvomu redovniku zapovijedati ne samo kao pastir nego i kao samostanski glavar, pa i siliti ga *in virtute obedientiae*.

No što da rečemo o *siromaštvu?* Kako će ovo moći držati onaj, koji je u svijetu? Tko je položio zavjet siromaštva, taj ne samo da mora otrgnuti srce svoje od zemaljskih dobara, nego je i nesposoban za vlasništvo i slobodno raspolaganje istih. Sve to spada na bitnost toga zavjeta. (Bouix l. c. sect. V. cap. 1.) Ali to vrijedi samo za onoga, koji živе u zadruzi i od ove može dobiti, što mu treba za život; dok onaj, koji je odijeljen od zadruge i živе u svijetu, mora da se sam pobrine za svoje uzdržavanje. Po tom premda ovaj ne može sebi steći vlasništvo nad onim, što posjeduje, to ipak može tim upravljati i služiti se na svoju korist, dapače on to može i povećati, darovati pa i drugima prodati. Tako se ima razumjeti ona klauzula reskripta sekularizacije: „quantum in hujusmodi statu fieri potest." Čujmo, što o tom veli Bouix: „Quilibet autem religiosus solemniter professus, vi dicti indulti

in saeculo degens, remanet dominii incapax, ac proinde testari nequit; sed pro novae conditionis suae exigentia, concessa ipsi censetur generalis facultas utendi rebus temporalibus, pecunias retinendi, nec non emendi, dandi, vendendi, aliosque opportunos contractus ineundi; quae omnia facere potest, non tanquam dominus, cum nullius rei dominium habere possit, sed tanquam administrator." (L. c. Pars VI. cap. IV.) Po tom sekularizovan redovnik obdržavat će zavjet siromaštva, ako srce svoje otrgne od zemaljskih dobara služeći se sa svojim stvarima ne kao gospodar nego kao upravitelj, pošto vlasništvo je pridržano crkvi.

Odatle slijedi, da sekularizovan redovnik ne može praviti oporuke, pa budući da se njegova dobra imadu smatrati crkvenima, to ista poslije njegove smrti ne mogu preći na nasljednike, već o njima ima raspolagati sveta Stolica. Po tom, ako njegovi nasljednici žele mirnom savješću posjedovati njegova dobra, to trebaju papinske dozvole. Je li sekularizovan redovnik dobio vlast od sv. Stolice, da smije praviti oporuku od svojih dobara, tada se može slobodno služiti tom vlašću, i nasljednici mogu bez svake zapreke sebi steći vlasništvo istih. Sve to potvrgjuju ove zanimive odluke sv. zbora biskupa i redovnika,š to se čitaju u zbirci Bizzarria, prefekta spomenutoga zbora i kardinala zborne crkve svetoga Jeronima ilirskoga u Rimu.

I. „Cui competat jus succedendi haereditati Regularis professi decedenti extra claustra, qui Apostolicum indultum obtinuit manendi extra claustra ad tempus, retento habitu, vel veste sui Ordinis dimissa?

II. Cui competat jus succedendi haereditati Regularis professi, qui infausto anteacto tempore ejectus publica vi e Coenobio, et veste sui Ordinis expoliatus, rationabiles causae ei obstiterunt ne successive tranquillitatis tempore ad suum rediret Coenobium suique Ordinis vestem reasumeret?

III. Cui competat jus succedendi haereditati Regularis professi, qui Apostolicum indultum obtinuit acquirendi haereditates et legata, et de iisdem acquisitis disponendi, et signanter si dispositio fuerit ad causas pias et favore Religionis?

S. C. die 25. Junii 1829. respondit:

Relate ad I.: De hujusmodi haereditate judicandum esse juxta dispositiones Juris Ecclesiastici communis, scilicet eam spectare ad propriam defuncti Religionem.

Relate ad II.: Si Religiosus, de quo est sermo, perpetuae saecularizationis absoluto non fruebatur indulto, ut in praecedenti. — Si vero fruebatur, distinguendum esse inter bona ab eo relicta, scilicet bona quae Religionis erant secumque e claustro egrediens ipse attulerat, vel ei utcumque obvenerunt, quemadmodum et bona si quae habebat ex illis provenientia, eidem Religioni manere. Quod autem cetera bona a tali Religioso extra claustra aliter quam ex bonis ad Religionem pertinentibus acquisita, judicandum de iis esse juxta Constit. Gregorii XIII. *Officii Nostri.*

Relate ad III.: Si dictus Religiosus Apostolico indulto disponendi de bonis, ut in casu legitime usus est, facta nimirum dispositione undique legitime eorumdem bonorum, jus de quo agitur illi competere, cujus favore facta est dispositio."

Još jasnija je ova odluka:

„Administratores Rev. Camerae Spoliorum S. Congregationem Negociis, et Consultationibus Episcoporum et Regularium praepositam rogarunt ut quaestiones quae sequuntur dissolveret:

I.: An pensiones quae a publico aerario solvuntur Regularibus extra claustra degentibus habendae sint tanquam pensiones ecclesiasticae, ita ut natura sua spolio subjaceant? Et quatenus negative;

II. Cui competat post illorum mortem jus percipiendi ratas non solutas dictarum pensionum, si Regulares professi Apostolicum indultum obtinuerint manendi extra claustra, sive ad tempus, sive in perpetuum?

III. Cui competat idem jus, si hujusmodi Regulares professi indultum testandi et disponendi obtinuerint?

IV. Cui competat praefatum jus, si agatur de Regularibus, qui vota simplicia tantum emiserunt?

S. Congregatio respondendum censuit:

Ad I. Negative.

Ad II. Si indultum temporaneum fuerit, spectare ad propriam defuncti Religionem; si perpetuum ad Reverendam Cameram Spoliorum secundum Constitutionem Gregorii XIII. *Officii Nostri.*

Ad III. Jus, de quo agitur, ad eum pertinere, cujus favore facta est dispositio, si Regularis Apostolico indulto disponendi de bonis legitime usus sit; quatenus eodem indulto legitime usus non fuerit, servandam esse resolutionem datam in secundo.

Ad IV. Non spectare neque ad Religionem, neque ad R. C. Spoliorum, sed ad suos haeredes sive ab intestato, sive ex testamento venientes.

Et ita responsum est die 6. Junii 1836."

Odatle se razabire:

a) Da redovnici prostih zavjeta, koji umiru izvan samostana, mogu praviti oporuku, i da njihova dobra nasljeduju njihovi baštinici.

b) Da redovnici svečanih zavjeta, koji su dobili sekularizaciju *ad tempus*, ne mogu praviti oporuke, i da njihova dobra pripadaju njihovomu redu.

c) Da redovnici, koji su sekularizovani *in perpetuum*, ne mogu praviti oporuke, i da njihova dobra prelaze ad *Rev. Cameram Spoliorum.*

d) Što je ovdje rečeno o vlastitim dobrima sekularizovanih redovnika, to isto vrijedi i o plaći, koju dobivaju od države.

e) Dobra, koja je tko dobio od reda i sobom ih uzeo, poslije njegove smrti pripadaju redu, pa dobio on kakvu god sekularizaciju.

f) Je li redovnik ovlašten, da može praviti oporuku, tada se može ovom vlašću služiti, samo da se drži zakona.

6. Iz ovoga, što smo dosele rekli, lako se može zaključiti, da li može sekularizovan redovnik dobiti crkvenu nadarbinu. Opće je pravilo, da se nadarbine za svjetovne svećenike (beneficia saecularia) imadu podjeljivati svjetovnim svećenicima a one za redovnike redovnicima (Arg. ex cap. Cum de benef. de Praebend. in 6.) tako, da redovnik bez papinske dozvole ne može dobiti prve pa ni onda, ako je s njom spojena duhovna pastva.[1]) Redovnik pako, pa makar bio sekularizovan, pred kanonima ne prestaje biti redovnikom. Po tom on je vezan na sve redovničke propise, koje može u novom staležu obdržavati. Na te propise spada bez dvojbe i zabrana, da sekularizovan redovnik ne može dobiti crkvene nadarbine.

Niti vrijedi kazati, da sekularizovan redovnik mora sebi pribaviti patrimonium, pravi pako kanonički titul za sveto regjenje, da je crkvena nadarbina, pošto onaj prvi t. j. patrimonium je samo pomoćni, koji se dopušta jedino onda, kad nema nadarbine. Jer to valja samo za svjetovne svećenike a ne redovnike, koji se zaregjuju *ad titulum paupertatis* ili *mensae communis.* Ako dakle ovi potonji, kad se sekularizuju, trebaju drugi titul, tada treba da pribave sebi takav titul, koji je u manjoj oprijeci s prvim, i to tim više, što za njihova života u svijetu plodove nadarbine ne bi dobivala zadruga reda, već oni sami na velik uštrb svetoga siromaštva.

Megjutim sv. Stolica dopušta katkada, da sekularizovan redovnik smije primiti nadarbinu, no samo jednu, i to se tada u samom reskriptu sekularizacije navodi ovim ili sličnim riječima: „Oratorem habilitet (Episcopus) ad unum tantum beneficium ecclesiasticum etiam residentiale, vel cum cura animarum, quatenus dignus sit, super quo Ordinarii Institutoris et Executoris conscientia graviter onerata ramaneat, canonice assequendum et retinendum nomine Sanctae Sedis, titulo administrationis pro ejus congrua sustentatione." Kad

---

[1]) Nekada su se po općem pravu mogle župe za svjetovne svećenike podjeljivati i redovnicima; no danas se to po istom pravu ne smije bez papinske dozvole. (Bonix l. c. T. II. sect. I. cap. IV.)

se dakle u reskriptu sekularizacije ovo kaže, tada može sekularizovan redovnik primiti jednu nadarbinu, a da zato ne mora tražiti posebne dozvole. Nego ako se u reskriptu o tom ništa ne veli, tada sekularizovan redovnik bez dozvole Rimske Stolice ne može dobiti nikakve crkvene nadarbine. Tako odlučiše više puta sveti zborovi kao: Sabora (24. kolovoza 1850. i 31. srpnja 1852. *in Placentina Institutionis),* biskupa i redovnika (3. rujna 1852. *in Conchen. Super executione rescripti.)* Megjutim ako sekularizovan redovnik i dobije crkvenu nadarbinu, on je, kako se vidi iz riječi reskripta, samo upravitelj iste, koji njom upravlja u ime sv. Stolice. No može biskup sekularizovanomu redovniku povjeriti kakvu god drugu crkvenu službu, dapače on ga može na to i prisiliti *virtute obedientiae,* koju je dužan spram Ordinarija.

7. Katkada dogodi se, da bi se sekularizovan redovnik hotio povratiti u samostan, što on privolom redovničkih glavara i dozvolom Rimske Stolice može postići. Sad se pita, mora li se takav s nova podvrći novicijatu i polagati zavjete? Na to pitanje odgovorio je sv. zbor biskupa i redovnika 30. siječnja 1824. ovako:

„Professionem religiosam non infirmari per rescripta, de quibus agitur, ac proinde non teneri indultuarios professionem et novitiatum reiterare, quando petunt ad Claustra redire: salva tamen consuetudine legitime introducta atque praescripta singulorum Ordinum Regularium, posse tamen per Superiores religiosos exquiri congrua documenta anteactae vitae et morum, dum in saeculo versabantur, et obligari ad spiritualia exercitia peragenda."

Odatle slijedi, da se sekularizovan redovnik ne mora na novo podvrći novicijatu niti opet polagati zavjete (pošto je u svijetu ostao redovnik), izuzev ako je u kom redu zavladao protivan običaj.

8. Nego ovdje se namiče još jedno praktično pitanje, naime može li se sekularizovanu redovniku, kad se povrati u samostan, u dobnu prednost uračunati ono vrijeme, koje

je u istom sproveo prije sekularizacije? Na to pitanje odgovorio je sv. zbor biskupa i redovnika 30. travnja 1838. *in una Congregationis Camaldulensium* ovo: „Anterioritatem Religiosorum, qui perpetuae saecularizationis indultum consequuti sunt, a die reditus in Religionem computandam esse."

Po tom, tko se iza dobivene vječne sekularizacije vraća u samostan, tomu se u dobnu prednost ne mogu uračunati godine, što ih je prije sekularizacije sproveo u samostanu, već njegova po starosti prednost počima od povratka u samostan. — Je li tko dobio samo sekularizaciju *ad tempus,* tada, kao što ne gubi druga prava reda, tako ne gubi ni ovo, ili drugim riječima, njemu se one godine, što ih je sproveo u samostanu prije sekularizacije računaju u dobnu prednost.

9. Napokon pita se, mogu li se sekularizovani redovnici valjano ispovjediti svjetovnim ispovjednicima, pošto redovnici se *uopće* samo ispovjednicima svoga reda mogu valjano ispovijedati? Da se *in perpetuum* sekularizovani redovnici mogu svakomu svjetovnomu ispovjedniku valjano ispovjediti, o tom nema sumnje, pošto takvi redovnici su sasvim izuzeti od zadružne dužnosti. Samo glede onih redovnika, koji su *ad tempus* sekularizovani, mogla bi nastati kakva dvojba. Nego i tu dvojbu riješio je sv. zbor biskupa i redovnika.

Pitalo se: moradu li se redovnici sekularizovani *ad tempus* ispovjediti samo odobrenim redovnicima svoga reda, ili drugima, odobrenim od biskupa mjesta? Na to je sv. zbor odgovorio:

„Sanctissimus in audientia habita die 27. Augusti 1852. sequens responsum ad propositum dubium approbavit: Regulares, etiam ad tempus saecularizatos debere exhomologesim suam facere penes confessarios approbatos ab Ordinario loci, a quibus in actu sacramentalis confessionis absolvi poterunt etiam a censuris et casibus reservatis in Ordine, si in Dioecesi reservata minime sint."

I tako dokazasmo, kako i sekularizovani redovnici, mogu i moraju i u svijetu biti pravi redovnici.

---

179. O obvezanosti zaruka.

Vinko sklopio zaruke s Olivom. Na jednom se Vinko predomisli te hoće, da se oženi s drugom. Za to pita ispovjednika, da li to smije? Pripravan je pako Olivi dati veći miraz, da se lakše za drugoga uda.

Odgovor. Budući da zaruke vežu pod smrtni grijeh, Vinko ne smije ostaviti Olive i oženiti se s drugom, ako Oliva na to ne privoli, pa makar i hotio Olivi dati veći miraz.

---

180. O ženidbi per procuratorem.

Valentin ovlastio Longina, da u njegovo ime sklopi ženidbu s Eulalijom. No dok je Longin sklapao ženidbu, Valentin poludi, tako da je tek poslije šest mjeseci sasvim ozdravio. Pita se, valja li ta ženidba?

Na to odgovaramo, da valja, premda Valentin nije bio pri sebi, kad je Longin u njegovo ime sklapao ženidbu, a to zato, jer u ono megjutonje vrijeme Valentin svoje nakane nije opozvao. (Sanchez l. 2. D. 11. n. 12.)

---

181. O ženidbenom vezu.

1. Eleonorin muž Ivan otišao u Ameriku. Budući da Ivana nije tri godine bilo natrag, uda se ona za Šimuna. Sad se Šimun kaje, te hoće da ostavi Eleonoru i oženi se s drugom.

2. Apolonija takogjer tri godine badava čekala na povratak svoga muža iz svijeta. Misleći da je umro, uda se ona *bona fide* za drugoga. Sad joj je nemoguće doznati, da li joj prvi muž živе ili ne. Pita se, što se ima suditi o tim dvjema slučajevima?

Na to je sv. zbor Officija 22. ožujka 1865. odgovorio: „Quoad primum separandos esse conjuges, et virum non posse secundas inire nuptias, usque dum moraliter sit certum, quo

tempore ipse matrimonium iniit cum muliere, de qua agitur, jam primum virum ejusdem mulieris non obiisse. Ad secundum relinquendos esse in bona fide."

3. Rozalijin muž još prije četrnaest godina otišao u svijet. Od onog doba nikad ne dobi od njega glasa. Sad hoće da se uda za drugoga. Pita se, smije li?

Odgovor. Ne smije. Evo što odluči sv. zbor de Prop. Fide 21. travnja 1788.: „Cujuscumque temporis lapsum non sufficere, ut conjugibus liceat novas inire nuptias, nisi prius constiterit morali certitudine priorem conjugem obiise, prout ex C. *In praesentia* 19. *de Sponsalibus* patet."

---

182. O razlici vjere.

Jona Židov sklopio ženidbu s Petronilom protestantkinjom. Sada se oba obrate na katoličku vjeru. Pita se, moraju li ženidbu megju sobom obnoviti?

Na to odgovara Benedikto XIV.: „Ambos, postquam catholicae fidei nomen dederint, per baptismum alter, altera per haeresis detestationem, rursus esse matrimonii vinculo conjungendos. Nam, *quod ante inierant irritum omnino fuit propter impedimentum dirimens, quod vocatur disparitas cultus.*" (Constit. *Singulari nobis* 9. veljače 1749. § 1.)

---

183. O duhovnom srodstvu.

Petar katolik živе u konkubinatu sa Lizom židovkom. S njom dobio sina, koga u nuždi sam krsti. Liza prijegje na katoličku vjeru, koju Petar hoće sada da uzme za ženu. Pita se, opstoji li tu ženidbena zapreka duhovnoga srodstva?

Na to odgovaramo, da tu nema nikakve ženidbene zapreke, pošto zapreka duhovnoga srodstva nastaje samo megju krštenima. Po tom Petar može s Lizom sklopiti ženidbu bez svakoga oprosta. (Isp. Sanchez de Matr. l. 7. d. 62. n. 1, l.d. 60. n. 14. 15. 16.; La-Croix l. p. 1. n. 368.; Schmalz-

gruber l. 4. tit. 11. n. 28. seqq.; Bucceroni C. C. pag. 383.) To isto valja i glede drugih ženidbenih zapreka, crkvom ustanovljenih. Tako n. pr. pokršten Židov može bez svakog oprosta oženiti sestru svoje bivše u židovstvu priležnice; a to zato, jer crkveni zakoni vežu samo one, koji su kršteni. (S. C. S. Off. 26. kolovoza 1891.)

---

184. Pomnaža li se duhovno srodstvo, kad tko kumuje dvojoj djeci istih roditelja?

U župi X. dogodio se ovaj slučaj. Pavao imao dvije kćeri. Objema je na krstu i na potvrdi kumovala susjeda Marija. Na jednom posta Pavao udovcem, a i Marija udovicom. Sad hoće da se ovo dvoje vjenča. No njima stoji na putu zapreka mnogostručnog duhovnog srodstva. Pita se, je li se sve to mnogostručno srodstvo mora u molbenici navesti, da oprost bude valjan?

Župnik Ivo mnije, da je dosta, ako se u molbenici kaže, da je Marija Petrovomu djetetu kumovala na krstu; dok njegov kapelan tvrdi, da se za valjanost oprosta mora navesti, kako je Marija kumovala dvojoj djeci Pavlovoj na krstu i na potvrdi. Kapelan pozivao se za svoju tvrdnju na Sancheza (De Matrimonio l. VIII. disp. XXIV. n. 4. et 51.), Salmaticenses (De Matrimonio c. XIV. n. 69 et 51.), sv. Alfonza (Theologia Moralis libr. VI. n. 11, 38.) i mnoge druge, koji uče, da tu imade toliko ženidbenih zapreka duhovnoga srodstva, kolikoj je Pavlovoj djeci Marija kumovala na krstu i opet toliko, kolikoj na potvrdi, dakle četiri zapreke. I zaista napomenuti auktori dokazuju to ovako: 1. Causae sunt distinctae, aut etiam diversae, scilicet plura sacramenta et plures proles. Ergo et effectus seu impedimenta sunt diversa. 2. Is, qui rem habuit cum duabus intra secundum gradum consanguineis sponsae, duplex impedimentum affinitatis contraxit cum ea. Ita, qui e. gr. duos ejusdem matris filios tetigit in confirmatione, dupliciter illi spiritualiter junctus est. 3. Is certe cum unoquoque puero habet cognationem spiritualem; ergo et cum eorum matre ex duplici vario capite. Hinc 4. plura haec impedimenta sunt in petitione dispensationis declaranda; majus enim efficiunt impedimentum, et graviorem exigunt causam ad dispensationem. Sve tako dokazivao je i kapelan, dok je župnik usuprot, koga je već vid tako ostavio, da već jedva može moliti časoslov i čitati misu, kamo li prevraćati već odavna zaprašene knjige, odvraćao na svu tu kapelanovu argumentaciju naprosto, da je tu samo jedna zapreka, naime duhovno srodstvo, te da je dosta, ako se u molbenici navede, da je Marija kumovala Pavlovomu djetetu na krstu. Pita se, tko ima pravo?

Na to odgovaramo: Nijedan. Nema pravo župnik, koj veli, da je dosta, ako se spomene, da je Marija kumovala Pavlovomu djetetu samo na krstu, pošto se mora kazati, da je kumovala i na potvrdi; a nema pravo ni kapelan, koji tvrdi, da se mora spomenuti, kolikoj je Pavlovoj djeci kumovala Marija, već je dovoljno, ako se reče, da je njegovomu djetetu kumovala na krstu i na potvrdi. Sve to rješava se ovom odlukom sv. zbora rimske i općenite Inkvizicije.

Kardinal Bourret, biskup Ruthenski i Vabrenski podastro je sv. stolici 17. veljače 1894. ove dvojbe:

I. Is, qui levavit e sacro fonte, aut tetigit in confirmatione duos aut plures filios ejusdem matris, habetne cum illa tot impedimenta compaternitatis, quot ejus filios sic tenuit?

2. Haec omnia impedimenta suntne in libello supplici enuntianda, ut valeat dispensatio?

Re discussa in Congregatione Generali habita feria IV. die 7. Martii hujus anni, Eminentissimi Domini Cardinales una mecum Inquisitores Generales respondendum decreverunt: *Si quis plures ejusdem personae filios eodemSacramento teneat, cognationem spiritualem non augeri, et consequenter opus non esse ad dispensationis validitatem, ut in supplici libello haec circumstantia exprimatur.* Romae 20. Aprilis 1894. R. Card. Monaco. (Isp. Acta S. Sedis Vol. XXVII. pag. 314—316.)

*

Napomena 1. Nego kad bi bio na pr. Pavao kumovao Marijinu djetetu samo na krstu i Marija isto tako Pavlovu djetetu, tada bi bilo dvostruko srodstvo, koje bi se moralo u molbenici spomenuti. (Isp. Bucceroni 543.)

Napomena 2. Nuzgredice spominjemo ovdje, za što su nas već više puta pitali mnogi svećenici, da na krstu može kumovati n. pr. muškomu djetetu i sama žena, a ženskomu i sam muškarac. Hoće li komu njih više kumovati, tada smiju to biti samo jedan muškarac i jedna ženska, nikada pako dva muškarca ili dvije ženske. Da pako može tkogod postati pravim kumom, po sebi se razumijeva, da se kod krštenja (i potvrde) mora dotaknuti krštenika (odnosno potvrgjenika); inače nije nikakav kum. Na to treba da krstitelj osobito pazi. (Isp. sabor Tridentski XXIV. cap. 2. de reform. matrimonii.)

---

185. Je li valjana ženidba sklopljena pred župnikom, koji je samo privatnim putem doznao za podijeljen oprost od zapreke?

Zaručnici I v a n i M a r i j a su rogjaci u drugom koljenu. Budući da se čim prije moraju vjenčati, njihov župnik piše u Rim jednomu svomu prijatelju, da mu brzojavi, čim sazna, da je oprost podijeljen. Na temelju tako doznanog oprosta vjenča župnik zaručnike. Pita se, je li ta ženidba valjana?

Odgovor. 1. Narav ženidbenih zapreka je takva, ako se ženidba sklopi s kakvom zaprekom bez potrebitog oprosta, da je ženidba nevaljana. Kad pako sv. Otac Papa oprašta, to provedbu oprosta povjerava drugima. Na tu delegaciju valja osobito paziti; pošto se oprost zaručnicima ne podjeljuje prije, nego ga je delegovana osoba provela. Niti smije koji god činovnik provesti oprost, već samo onaj, koji je na to izrično ovlašten. To su pravila, kojih treba da se svatko drži, u tako znamenitoj stvari; pošto o tom visi valjanost ženidbe. (Isp. Sanchez de Sacros. Matrim. Sacr. Disp. lib. VIII. Dispensat.; Zitelli de imped. Matrim. Part. II. c. 6.)

2. Delegovati pako može Papa ili *biskupa*, ili *Ordinarija*, ili *generalnog vikara*, ili biskupskog *činovnika*. Ako deleguje biskupa, tada samo ovaj može provesti oprost, podnipošto pako njegov vikar ili činovnik. Je li delegovan vikar ili činovnik, tada pod kaznom nevaljanosti ne smije se u to miješati biskup. Je li delegovan Ordinarij, tada može oprost provesti bud biskup (odnoso niži prelat, koji imade jurisdictionem quasi episcopalem), bud vikar, bud činovnik. Pod činovnikom razumijeva se ovdje ona osoba, koja je stalno od biskupa odregjena za provedbu ženidbenih oprosta, a kad iste nema, tada ju zastupa generalni vikar. Valja znati, da delegaciju danu vikaru ili činovniku može provesti samo onaj, koji *actu* vrši dotičnu službu, tako da biskup ne može za pojedine slučajeve opredijeliti druge. Nema li u kojoj biskupiji vikara ili činovnika, tada da biskup kao Ordinarij može provesti oprost po drugom, mora se obratiti na Datariju *pro commutatione commissionis seu judicis.* Megjutim danas se na temelju odluke sv. zbora Officija od 20. veljače 1888. provedba svih ženidbenih oprosta povjerava Ordinariju molitelja ili Ordinariju mjesta, u kojem molitelji prebivaju.

3. Što se imenito tiče *generalnog vikara* on može: a) provesti oprost makar biskup još i ne bio posvećen, već samo potvrgjen; dapače i onda, ako je biskup izopćen ili suspendovan. b) Imade li biskup više vikara, tada, ako su jedan od drugoga neovisni, oprost obaviti će onaj, pod kojega vikarijat spadaju molitelji; je li izmegju više generalnih vikara jedan glavni, tada, ako su njemu pridržane ženidbene stvari, povjerena mu je i provedba oprosta. c) Generalni vikar provagja valjano oproste i onda, kad se općenito ne zna, da li je prestala njegova redovna jurisdikcija; ne pako ako je bez svakoga naslova urinut u službu.

4. *Kapitularni vikar* ili *apostolski administrator* može provesti oproste povjerene biskupu ili generalnomu vikaru, koje ovi još nijesu proveli bud u cijelosti bud čestimice. Isto tako može biskup ili njegov vikar provesti sve oproste, koje

nije proveo (u cijelosti ili čestimice) kapitularni vikar ili apostolski administrator. (S. C. S. Officii 20. veljače 1888.)

5. Oproste povjerene Ordinariju molitelja imade provesti onaj Ordinarij, koji je svetoj Stolici poslao molbu, bio to Ordinarius originis ili domicilii, jednoga ili obiju zaručnika, pa makar ovi otišli drugamo s nakanom, da se više ne će povratiti. No u ovom slučaju može Ordinarij za provedbu oprosta subdelegovati i drugoga Ordinarija. (S. C. S. Officii 20. veljače 1888.)

6. Nijedan delegat ne može i ne smije provesti apostolsko pismo prije, nego mu bude uručen jedan izvorni eksemplar spomenutoga pisma. Izgubi li se isti, tada treba zatražiti drugi eksemplar. Po tom tko bi oprostio prije, nego mu je uručeno apostolsko pismo, pa makar znao sigurno, da je oprost podijeljen i otposlan, isti bio bi nevaljan. (S. C. C. 12. siječnja 1606.)

7. Delegat *odsutan* može izvan biskupije provesti oprost, u kom slučaju je dužan sposobnu osobu, koja je u mjestu, ovlastiti, da preuzme nužne informacije, sasluša svjedoke i sastavi proces.

8. Što se tiče *načina,* kako se ima provagjati oprost, delegat primivši apostolsko pismo i uvjerivši se, da su u molbenici navedene činjenice istinite, treba da izdade ispravu, kojom provagja oprost i pozakonjuje dijete (kad treba.) U ovoj ispravi ne smije se ispustiti ništa, što treba u njoj spomenuti. Imenito :

a) Pismo apostolsko ima se provesti izrično a ne mučke.

b) Ispravu treba izdati pismeno i napisati je riječima jasnim a ne dvojbenim. (S. C. de Prop. Fide 8. pros. 1869.)

c) U ispravi mora se kazati, da se molitelji opraštaju od zapreke, koja im stoji na putu, tako da nije dosta samo reći, da mogu slobodno sklopiti ženidbu.

d) U ispravi valja spomenuti, da se oprost podjeljuje povlašću apostolske Stolice.

e) Prijepis ove isprave ima se uručiti strankama.

f) Napokon zgodno je, da se u ispravi spomene, è se delegat uvjerio, da su navedene činjenice istinite i da je udovoljio svim klauzulama propisanim u apostolskom pismu.

9. Upravimo li ova pravila na naš slučaj, to razabiremo: a) da pismo apostolsko nije bilo uručeno delegatu provagjatelju; b) da oprost nije bio proveden; c) da se u tu svrhu nije obdržavala nikakva valjana forma. Sve to pako čini oprost nevaljanim, dakle i istu ženidbu. Po tom oprost se ima po delegovanom sucu zakonito provesti i nakon svršenoga nužnoga procesa sklopiti ženidba pred župnikom i dvjema svjedocima. Samo gdje je mnogo takvih ženidaba bilo sklopljeno, tako da nije moguće utvrditi ih po propisanoj formi, može se u sv. Peniteciarije zatražiti *sanatio in radice.*

Dapače oprost od ženidbene zapreke je i onda nevaljan, ako ga je proveo biskup brzojavnim putem prije, nego je dobio autentičnu ispravu istoga, osim ako je brzojavno znanje otposlano službeno povlašću Rimske Stolice. (S. C. S. Officii 14. kolovoza 1892.)

---

186. Valja li ženidbeni oprost, ako se zamuči, da je copula incestuosa bila počinjena s nakanom, è bi se lakše dobio oprost?

Petar i Ana rogjaci, u molbi za oprost od ženidbene zapreke uz ostale kanoničke uzroke navedoše *copulam incestuosam,* ali zamučaše, da su to počinili s nakanom, da lakše dobiju oprost. Pita se:

1. Je li dužnost u molbi za ženidbeni oprost navesti copulam incestuosam?

2. Je li oprost, što ga dobiše Petar i Ana, valjan?

Ad primum. Tko je poslije konstitucije Benedikta XIV. *Pastor bonus* u molbi za ženidbeni oprost zamučao *copulam incestuosam* ili nakanu, da je ovu počinio zato, è bi lakše dobio oprost, tomu je oprost bio nevaljan. Tako odgovori sv. Penitenciarija 20. srpnja 1889.: „Post Constitutionem Bene-

dicti XIV. *Pastor bonus,* non posse amplius dubitari de nullitate dispensationis obtentae, reticita copula incestuosa, vel prava intentione facilius obtinendi dispensationem habita in ea patranda." Po tom bijaše stroga dužnost u molbi navesti i *copulam incestuosam* i nakanu, kojom bijaše ista počinjena, naime da se lakše dobije oprost od ženidbene zapreke. I tko je bud jedno ili drugo zamučao, tomu bijaše oprost nevaljan. No pošto je ovaj zakon zlobom zaručnika bio povodom velikih zala na uštrb duša, sveti je zbor Officija 25. lipnja 1885. ublažio ovu strogost i odredio: „Dispensationes matrimoniales posthac concedendas, etiamsi copula incestuosa, vel consilium et intentio per eam facilius dispensationem impetrandi reticita fuerint, validas futuras; contrariis quibuscumque, etiam speciali mentione dignis, minime obstantibus."

Odatle slijedi, koliko je god korisno u molbi za ženidbeni oprost spomenuti jedno i drugo, da se to sada ipak ne mora spomenuti pod kazan nevaljanosti.

Ad secundum. Po tom je jasno, da je oprost, što ga dobiše Petar i Ana, valjan.

---

187. Valja li oprost od ženidbenih zapreka dobiven od sv. Penitenciarije pro foro externo, ako se krivo navede siromaštvo?

U župi X. zaljubio se neki mladić u svoju sestričnu, s kojom htjede na svaki način sklopiti ženidbu. Kao uzrok oprosta megju ostalim navedoše i siromaštvo. Na tom temelju dobiše od sv. Penitencijarije oprost in secundo gradu consanguinitatis. No iza sklopljene ženidbe dozna župnik, da su krivo naveli siromaštvo. Pita se:

1. Kako se imade razumijevati siromaštvo, kad se u sv. Penitenciarije traži oprost pro foro externo?

2. Je li oprost valjan, ako se krivo navede siromaštvo?

3. Što je raditi župniku u ovom slučaju?

Ad primum. Bilo da se zapriječi prečesto traženje oprosta u ženidbenim zaprekama, bilo da se providi uzdržavanje činovnika kod sv. Stolice, koji stoje na uslugu čitavom svijetu, odregjeno je, da oni, koji dobivaju spomenute oproste, plate dotičnu svotu Datariji. U ovoj svoti valja razlikovati dvoje, i to pravu *taksu,* koja služi za uždržavanje činovnika i tako zvanu *componenda,* kojom razpolaže sv. Otac u nabožne svrhe. Jesu li molitelji siromašni tako, da ne mogu platiti te dvostruke takse, tada plate samo neku malenu taksu, ili, ako ni te ne mogu platiti, daje im se oprost gratis. Ovako podijeljen oprost zove se oprost *in forma pauperum.* Ovake oproste siromasima daje Datarija; nego ih može dati i sv. Penitenciarija i to ne samo za tajne uzroke već i javne, tako da isti mogu služiti i *pro foro externo*[1]) Ali da sv. Penitenciarija može oprostiti *pro foro externo,* molitelji imadu biti pravi siromasi. Razlika megju jednim i drugim sudištem glede takse siromaka jest ta, što Datarija oprašta samo *componendu,* a ne taksu za činovnike; dok sv. Penitenciarija zahtijeva samo malenu *componendu,* koja se ima predati Datariji, ili, ako su molitelji nevoljnici, oprašta im oboje. Evo, što veli Giovine: „Illud vero discrimen adest inter sacras Datariae et Poenitentiariae congregationes, quod dispensationes in forma pauperum pro utroque foro impetrandas, quod in priori remittitur *componenda,* minime tamen taxa pro officialium labore debita; in posteriore vero nil omnino persolvitur: et ubi oratores non omnino miserabiles existant, parva taxa, aut etiam aliqua componendae pars praefinitur, quae in Dataria erogatur." (De Dispensationibus Matrimonialibus Vol. II. Cons. XXIX. Sect. I. § 37.)

No pita se ovdje, tko se u to ime može nazvati siromahom a tko nevoljnikom. Siromah je onaj, koji premda ne mora prosjačiti, ipak nema toliko, da bi se mogao prema svomu staležu pristojno uzdržavati. Evo, što veli Reiffenstuel: „Nomine pauperum non tantum veniunt illi qui mendicant, sed

[1]) *Pro foro interno* oprašta sv. Penitenciarija uvijek badava.

etiam qui non habent sufficientia, quibus se juxta status sui conditionem decenter sustentare possint . . . ut proinde illustres ac nobiles imo etiam principes, ac duces pauperes sint ac dici possint, qui etsi alimenta habent, tamen egent iis, quae ad honestam sustentationem pro status conditione sunt necessaria, ut bene advertit Barbosa. Ac propterea quis pauper dicatur plurimum judicis arbitrio decidendum relinquitur qui, attenta personarum ac circumstantiarum qualitate, arbitrabitur . . . Cum universaliter ea, quae a jure definita non sunt, ac sub certa regula comprehendi nequeunt, judicis arbitrio relinquitur *l. 1. ff. de jure deliberand.*" (App. de Dispensat. sup. Imped. § VIII. n. 372.)

Nekada bijaše dovoljno, ako je tko bio siromah, a da bude oprošten od plaćanja takse Datariji. No pošto se počeo pojam siromaštva odviše rastezati, tako da su se megju siromake brojili i oni, koji to ne bijahu, Urban VIII. odredi, da se od plaćanja Datariji izuzmu samo oni siromasi, koji su ujedno i nevoljnici t. j. koji živu samo od rada svojih ruku: „Dummodo ipsi sint pauperes et miserabiles, et ex labore et industria sua tantum vivant." (Giovine l. c. Cons. XXVII. Sect. II. § XVIII.)

Budući da se u apostolskim pismima ništa bez razloga ne dodaje, da vidimo, što znači ono *i nevoljnici?* Taj pojam najbolje tumači gore spomenuti Reiffenstuel, kad veli: „Tamen ad propositum non sufficit, oratores esse *pauperes,* sed debent etiam esse *miserabiles,* ita ut proprio labore et industria tantum vivant . . . Ratio est, quia Papa in suis litteris id tanquam conditionem in sensu copulativo requirit, dicens: *dummodo ipsi sint pauperes et miserabiles, et ex labore et industria tantum vivant,* ubi quia dictio *et* est conjunctiva et copulativa . . . non sufficit unum probare . . . Neque sufficit quaevis miserabilitas, sed requiritur miserabilitas, quae a paupertate et defectu bonorum nomen habet, ita ut ratione illius labore et industria tantum vivant." *Siromasi* dakle *i nevoljnici* u tu svrhu imadu se nazvati samo oni, koji ništa

ne posjeduju, nego živu jedino od rada ruku svojih. Odatle po nauku Reiffenstuelovu slijedi:

1. Da trgovci, poljodjelci, radnici, koji raskošno živu, nijesu izuzeti od takse, jer nije dosta, da živu od rada ruku svojih, nego i da budu siromašni i nevoljnici.

2. Tko imade mnogo dobara, ali je tako zadužen, da dugovi njegovi izjednačuju njihovu vrijednost, taj se ima smatrati siromakom i nevoljnikom.

3. Posjed nuždan za uzdržavanje, koji ne prekoračuje vrijednost od 50 rimskih škuda, (naših od prilike 250 kruna) ne priječi, a da se dotičnik ne bi smio nazvati siromakom i nevoljnikom.

4. Djevojka, koja si je prištedila mali miraz, da može sebi nabaviti nužne stvari za kuću, kao posoblje i t. d., ima se takogjer smatrati siromašnom i nevoljnicom, samo ako ništa drugo ne posjeduje.

5. Isto tako siromah i nevoljnik jest onaj, koji sada ništa ne posjeduje, premda se nada, da će brzo dobiti kakav legat ili baštinu.

6. I onaj koji imade bogate roditelje, ali ovi se nepravedno protive njegovoj ženidbi, te mu ništa ne će da dadu, dapače groze mu se, da će ga izbaštiniti; ako sin u tom slučaju ne može putem pravde dobiti od roditelja uzdržavanje, ima se takogjer smatrati siromašnim i nevoljnikom.

7. Siromašna i nevoljna su i djeca onih roditelja, koji su doduše posjednici, ali imadu tako mnogobrojnu obitelj i tolike izdatke, da ne mogu odmah smoći miraza i drugih troškova za ženidbu.

Valja znati, ako će zaručnici biti oprošteni od takse, da oba imadu biti siromašni i nevoljni; jer ako jedan od njih to nije, tada drugi nema prava, da bude od toga izuzet. Samo kad se daje oprost od mješovite vjeroispovijesti, ne uzima se u obzir imovina nekatoličke stranke.

Ovaki siromasi i nevoljnici mogu dobiti badava oprost (dakako uz druge valjane uzroke) od Datarije ili Penitenciarije

(za oba sudišta), tako da Datariji plate samo taksu za činovnike, a Penitenciariji ne plaćaju posve ništa.

Nijesu li zaručnici siromasi i nevoljni već *samo siromasi,* tada treba da iskažu, koliko posjeduju, da se može ustanoviti pravedna *componenda.* A da u tom imademo nekakvo pravilo, valja da se obazremo na praksu sv. Stolice. Benedikto XIV. bio izjavio odlukom od 26. rujna 1754., da su siromasi oni, koji ne posjeduju više od 325 rimskih škuda (naših od prilike 1620 kruna.) Budući pako, da sada novac mnogo manje vrijedi, nego što je vrijedio za Benedikta XIV., k tomu su nastali veliki porezi i živež za mnogo poskupio, to se danas i posjednici većeg imutka smiju smatrati siromasima. Evo što o tom veli Gury: „Ex declaratione a rectoribus Apostolicae Datariae anno 1841. data illi reputandi sunt *pauperes,* quorum fortuna valorem 5000 franc. (nešto više od naših 4000 kruna) non excedit; illi vero, quorum fortuna 10000 franc. valorem non excedit, *fere pauperes* dicuntur.“ (Comp. Theol. Mor. tom. II. n. 879.) U ostalom za umirenje savjesti najbolje je u molbi bud na Datariju ud Penitenciariju tačno naznačiti glavnicu, što ju molitelji posjeduju. No može se naznačiti i godišnji dohodak. Jer ako n. pr. molitelji odbivši sve troškove imadu čistog dohotka na godinu od preko 70 rimskih škuda (naših od prilike 350 kruna), tada ne će moći dobiti oprosta *in forma pauperum,* i ako su ga dobili, morat će tražiti tako zvanu *sanatoria.* (Mach, Il tesoro del sacerdote Vol. II. Tr. XIV. Cap. IV. 51. in nota.)

Maleña *componenda,* što ju običaje zahtijevati sv. Penitenciarija od siromaka, nalazi se u *Acta ex iis excerpta* etc. Vol. I. App. XII. p. 382. Evo što se tamo kaže: „Taxa autem, quae, solet communiter imponi, est sequens. In gradibus minoribus: videlicet in impedimento tertii et quarti gradus et cognationis spiritualis, nec non in impedimento criminis, et affinitatis ex copula illicita, solvi debent tria Romana scutata (L. 15. 60) In impedimentis secundi et secundi-tertii, scutata quinque vel sex (L. 26, vel 31. 20.) In impedimento primi gradus, et primi-secundi, scutata sex aut septem, vel etiam octo (L. 31. 20, vel 36. 40, vel 41. 60.) secundum specialia adjuncta. — Ejusmodi taxae constanter adnotantur in ipso rescripti contextu hisce verbis: *solutis jam in Apostolica Dataria scutalis . . . monetae Romanae.* Quidquid autem ultra agentibus solvatur, illud cedit in ipsorum agentium utilitatem.“

Ovo vrijedi za one, koji su siromašni po gore naznačenim pravilima; jer nevoljnici, koji živu samo od rada ruku svojih, ne plaćaju ni takse ni *componende.* „Si agatur de miserabilibus personis, quae neque praescriptas tenues taxas solvere possint, facta ab Ordinario de tali egestate fide, quae Ordinarii ipsius conscientiae innititur, dispensationes ejusmodi (S. Poenitentiaria) expedit sine ulla praescriptae taxae solutione.“ (Acta l. c.)

Ad secundum. No što onda, ako zaručnici krivo navedu siromaštvo preko gore naznačenih granica? Što se ima suditi o tako dobivenom oprostu? Na to odgovaramo:

1. Ako taj oprost nije dala Rimska Stolica nego biskup ovlašten od Pape, tada je oprost sigurno nevaljan, kako to odgovori sv. zbor Sabora 26. travnja 1873. biskupima Sicilije.

2. Sigurno je takogjer, da je još uvijek dužnost platiti ustanovljenu taksu bud Datariji bud Penitenciariji.

3. Sigurno je, tko krivo navede siromaštvo, da smrtno griješi.

4. Ako je siromaštvo nuždan uvijet *causae finalis,* zašto se dao oprost (kao n. pr. ob angustiam loci, superadultam aetatem puellae i t. d.), tako da se isti ne bi bio dao bez siromaštva, tada je oprost sigurno nevaljan.

5. Je li Datarija dala oprost, tada je isti, kako ćemo vidjeti niže, sigurno valjan.

6. Jesu li molitelji mjesto jednostavnog siromaštva krivo naveli, da su i nevoljnici (zbog česa im se svaka taksa oprostila), oprost je valjan, pa makar ovaj dobili od Penitenciarije, samo ako su u gore navedenim granicama zbilja siromašni pa i ne bili nevoljnici.

7. Glavno je za nas pitanje onda, kad molitelji obrativši se na sv. Penitenciariju krivo navedu jednostavno siromaštvo, koje u gore naznačenim granicama ne opstoji. Tu se razilaze bogoslovci. Mnogi veoma uvaženi auktori kažu, da je tada oprost valjan, pošto je plaćanje takse samo puka zapovijed, koja ni najmanje ne upliva na valjanost oprosta. Pak dodavaju, ako se siromaštvo imade smatrati kano uzrok, zašto se daje oprost, to onda isto ne će biti nikada *causa finalis* nego samo *causa impulsiva*. *Causa finalis* bit će za cijelo n. pr. da žena ne ostane na zlu glasu, da se ukloni javna sablazan i t. d. Ovi bogoslovci pozivlju se na jednu odluku sv. zbora Sabora od 9. rujna 1679., u kojoj se radilo o oprostu danom *in forma pauperum*, premda je zaručnik imao 10.000 dukata a zaručnica 7.000. Pitalo se: „An talis dispensatio impetrata cum falsa paupertatis expressione, et nuptiae subinde initae validae fuerint?" Na to je sv. zbor odgovorio: „Affirmative." (Isp. Tesaurus Resol. 1863. 18. Apr., Reiffenstuel l. c., Scavini Tom. III. Tr. XII. D. III. C. III. a. 2., Gury Tom. II. n. 879., Analecta juris Pontificii an. 1863. mens. Martii et Aprilis p. 198.) Poimence Giovine o tom veli: „Satis explorata res est propositam clausulam merum continere praeceptum, quo non servato, delinquens letaliter peccat, minime vero conditionem importat, qua non servata, irrita maneret concessio." (L. c. Sect. III. § 74.)

Drugi usuprot bogoslovci mniju, da je oprost tako dobiven nevaljan i to s dvojeg razloga: 1. što se onom klauzulom odlučuje volja papina ne dati oprosta, van samo siromašnima; 2. što je u ovom slučaju siromaštvo temelj i uzrok, zašto se daje oprost. Tako uči Corrado (Lib. VIII. Cap. VI n. 58. seqq.), Vincencije Justis (Lib. I. Cap. VIII.), Bouvier, Gousset i dr.

Megjutim nama se razlozi za ovo potonje mnijenje ne čine tako jaki kano oni za prvo, to više, što samo siromaštvo ne giblje papinu volju, da dade oprost već drugi uzroci, koji

su mnogo znamenitiji, kao n. pr. da se zapriječi priležništvo, pozakoni dijete i t. d. Pa ako se dodaje klauzula siromaštva, to biva samo zato, da molitelji kao siromašni budu oprošteni od velikih taksa. Ne stoji dakle ono, da Papa nema nakane oprostiti van samo siromake, jer toga nikada izrično ne kaže; niti je istina, da je siromaštvo kao takovo pravi temelj i uzrok oprostu.

Megjutim razlog, zašto se smije dvojiti o valjanosti oprosta, kad se krivo navede siromaštvo, ne stoji toliko do toga, da li je isto *causa finalis* ili *impulsiva dispensationis*, već mnogo više do toga, da li sv. Penitenciarija, koja u tim slučajevima ima samo delegovanu vlast, može uopće valjano oprostiti? Niti vrijedi ovdje pozivati se na gore spomenutu odluku sv. Sabora od 9. rujna 1679., kako to čine oni prvi bogoslovci, jer onaj oprost dala je *in forma pauperum* Datarija, a ne Penitenciarija, koja je tek ovo zadnje vrijeme počela izdavati takve oproste.

Poznato je, da sv. Penitenciarija ne može opraštati u svim slučajevima kao Datarija, već da je od Pape ovlaštena opraštati (pro foro externo) samo u slučajevima *in quibus concurrat vera oratorum paupertas per authenticam Ordinariorum attestationem comprobanda*. Kad se dakle molitelji obrate na sv. Penitenciariju za oprost od ženidbenih zapreka navedavši krivo, da su siromasi, što nijesu, hoće li njezin oprost biti valjan? Ili drugim riječima: Može li sv. Penitenciarija valjano dijeliti oproste od ženidbenih zapreka onima, koji nijesu siromasi?

Ovu dvojbu je više puta pretresivao sv. zbor Sabora. Jednom i to 18. travnja 1863. in Granaten. ne odluči ništa. Drugi put i to 29. travnja 1873. na upit sicilijanskih biskupa odgovori, da su takvi oprosti, što su ih oni, kako gore vidjesmo, delegovanom vlašću podijelili, nevaljani; dok o onima oprostima, što ih tako daje sv. Penitenciarija, u odluci ne bijaše ni spomena. Napokon pitalo se: „An validae sint matrimoniales dispensationes pro pauperibus a S. Poenitentiaria in foro

externo concessae, quando paupertas falso allegata fuerit? Et S. C. C. 28. Junii 1873. respondit: *Nihil esse innovandum.*"

Što se odatle ima za praksu zaključiti? Evo ovo: D' Annibale veli: „Age nunc. Quisquis talis (pauper) non est, et nihilominus dispensationem exposcatur vel a S. Dataria in forma pauperum vel a S. Poenitentiaria, soluta modica taxa, aut gratis omnino, instar furis est: sed utrum dispensatio valeat? Ea quae a S. Dataria prodit, valet profecto; quippe ab ipso Rom. Pontifice cujus (organum Dataria est) prodit: etenim, cum paupertas non sit dispensationis causa, aut tantum impulsiva sit, petitio nec obreptitia, nec subreptitia dici potest. De ea quae prodit a S. Poenitentiaria (in foro externo) quidam adhuc valere affirmant, quia in Datariae vicem dispensat, atque ideo et ipsa quasi organum Papae; alii negant, quia excedit fines mandati, quod ei pro pauperibus tantum datum est. Quaestio gravis, quam S. C. C. nuper tertio propositam, noluit definire. Quamobrem grave est et Ordinario (si mature omnia noverit) eam expedire, et oratoribus (illa ab Ordinario expedita) coire nuptias." (Summula Theol. Mor. Par. III. n. 414.)

Smije li se dakle oprost dobiven takvom prijevarom nazvati valjanim? Mi držimo, dokle god ta dvojba ne bude riješena u autentičnoj formi, da se dotle ne može riješiti znanstvenim razlaganjem. Tu ima razloga *pro* i *contra*. S jedne strane stoji, da je sv. Penitenciarija organ papin kao i sv. Datarija, te da ovu u ženidbenim stvarima zastupa; pa kao što su oprosti dani od Datarije *in forma pauperum* valjani, makar se i krivo navede siromaštvo, da su isto tako valjani, ako ih podijeli sv. Penitenciarija. S druge pako strane valja znati, da je sv. Penitenciarija ovlaštena davati oproste samo pravim siromasima, za koje jedine ona zastupa Datariju; po tom je razlika megju Datarijom i Penitenciarijom. Ovaj potonji razlog čini nam se jači, te bi rekli, da su oprosti od Penitenciarije spomenutom prijevarom dobiveni, nevaljani. Megjutim mi se ne usugjujemo to pitanje riješiti, to više,

što ga i sv. zbor Sabora ostavi neriješenim. Po tom, ako biskup prije sklopljene ženidbe dozna, da su zaručnici dobili oprost krivo navedavši siromaštvo, neka ženidbu odgodi i na novo traži oprost opisavši vjerno njihovo imućno stanje. Ne može li se ženidba odgoditi, tada može biskup dopustiti, da se ista sklopi, pošto jedno nije sigurno, da je dobiven oprost nevaljan, a drugo, ako bi i opstojala kakva dvojba o zapreci, biskup u tom slučaju može oprostiti. (Sv. Alfonzo L. VI. n. 901. 902.) Dozna li pako biskup za prijevaru tek, iza kako je već sklopljena ženidba, tada valja pravilo *omne factum praesumitur recte factum.* Jer baš time, što sv. zbor Sabora tri puta upitan nije hotio tu dvojbu riješiti, pokazao je, da se još uvijek smije braniti mnijenje, è su oprosti spomenutom prijevarom dobiveni valjani, inače bi ga bio bez krzmanja osudio. Dok dakle sveta Stolica ne zabaci spomenute oproste kao nevaljane, ne mogu se osuditi oni, koji brane blaže mnijenje, a još manje smiju se uznemirivati supruzi, iza kako su već sklopili ženidbu.

U ostalom slijedio tko ovo ili ono mnijenje, svi se slažu u tom, da se mora još uvijek platiti Datariji prevarena *componenda.* Giovine dapače veli: „Verificatis omnibus, si delegatus deleget, oratores non existere pauperes et miserabiles, prout expositum fuerit Pontifici, ad executionem Literarum devenire nefas est. Ideoque si omnino necessaria sit oratoribus dispensatio, opus est ut denuo recurrant ad Summum Pontificem, et ab eo humiliter expostulent novas Literas in forma *Perinde valere.*" (L. c.)

Ad tertium. Sad možemo lako odgovoriti na treće pitanje, t. j. što je raditi župniku, kad poslije skopljene ženidbe dozna, da su supruzi od sv. Penitenciarije dobili oprost od ženidbene zapreke krivo navedavši siromaštvo. Prije svega neka dobro ispita, nijesu li možebiti siromašni prema gore označenim pravilima. Vidi li, da su zbilja siromašni, premda su izkazali manje, nego što posjeduju, sagriješili su doduše, no oprost je valjan; pa ako su platili *componendu* odmjerenu

za siromake, na ništa nijesu više dužni. Ne mogu li se po označenim pravilima nazvati siromasima, tada su dužni preko biskupa platiti prevarenu *componendu;* u kom slučaju može se ujedno zatražiti *sanatoria dispensationis ad cautelam.* (Isp. Acta S. Sedis, Vol. VII. pag. 423.)

---

188. O mješovitim ženidbama.

I.

U Dalmaciji i Albaniji sklapale se mnoge mješovite ženidbe megju katolicima i skismaticima kod skizmatičkog župnika. Pitalo se:

1. Jesu li te ženidbe valjane, kad nema druge kanoničke zapreke?

2. Ako bi se katolička stranka za to pokajala, no ne bi mogla isposlovati, da se udovolji uvjetima, što ih zahtijeva naravno i Božje pravo, a obećala bi, da će po mogućnosti nastojati, da joj se sva djeca odgoje u katoličkoj vjeri, smije li se takva osoba pripustiti k sv. sakramentima?

Ne to je sv. zbor sv. Officija 10. veljače 1892. odgovorio i to:

Ad primum: „Affirmative: scilicet matrimonia, de quibus agitur quamvis illicita, esse tamen valida, nisi aliud obstet canonicum impedimentum."

Ad secundum: „Affirmative, si pars catholica facti vere poenitens sit, praevia absolutione a censuris, impositisque salutaribus poenitentiis, dummodo sincere promittat se summo studio curaturam universae prolis utriusque sexus educationem in catholica religione, et partis schismaticae conversionem." (Acta S. Sedis, Vol. XXIX. pag. 641.)

II.

Nadalje pitalo se: „*Quid faciendum sit de iis catholicis, qui secundum veterem dioecesium nostrarum* (i. e. in Borussia existentium) *usum, licet coram ministro acatholico matrimonium*

contraxerint, a confessariis sine speciali facultate absolvendi ad Ss. Sacramenta admissi sunt?"

Na to je isti sv. zbor Officija 11. svibnja 1892. odgovorio:

„Qui matrimonium coram ministro haeretico ineunt, censuram contrahere; Ordinarios autem vi facultatum quinquennalium nedum posse eos absolvere, sed etiam alios subdelegare ad eosdem absolvendos. Qui vero hucusque, nulla praevia a censuris absolutione, ab hujusmodi culpa absoluti sunt, juxta exposita non esse inquietandos." (A. S. Sedis, Vol. XXIX. pag. 643.)

---

189. Može li biskup dijeleći vjernicima papinski blagoslov dobiti potpun oprost, spojen s tim blagoslovom?

Sad se biskupi ovlašćuju Rimskom Stolicom, da mogu više puta, imenito na veće blagdane kao Božić, Uskrs i t. d. vjernicima uz neke uvjete dijeliti isto onakav blagoslov, kao što ga dijeli sv. Otac u Rimu. S tim blagoslovom spojen je potpun oprost. Pita se, može li i biskup dobiti taj oprost?

Odgovor. To pitanje zapogjelo se u jednom svećeničkom društvu. Jedni bijahu *pro* drugi *contra.* Megjutim je tu prijepôrnu stvar riješio nedavno sveti zbor za oproste u prilog biskupima. Ta odluka glasi:

„Episcopus Montis Politiani huic S. Congregationi Indulgentiarum sequens dubium solvendum proposuit: Num plenariam Indulgentiam lucrandam a Christifidelibus Benedictionem nomine summi Pontificis recipientibus a respectivis Episcopis, lucrari valeat et ipse Episcopus, qui eam impertit?

Et Emi Patres in Congregatione Generali ad Vaticanas Aedes habita die 5. Martii 1896. responderunt: „*Affirmative.*"

I pravo je to, jer nema razloga, zašto bi baš biskupi dijeleći spomenuti oprost bili isključeni od te blagodati, koju preko njih dobivaju toliki vjernici.

---

*

190. Mora li se krsna voda blagosloviti i uoči Duhova?

U župi X. je od vajkada običaj, da se krsna voda blagoslovi samo u veliku subotu, a nikada u oči Duhova. Pita se, je li to u redu?

Na to odgovaramo, da se krsna voda mora u oči Duhova blagosloviti i onda, ako se n. pr. od velike subote niti rabila nije. Tako odluči sv. zbor za obrede 13. travnja 1874. Stara voda, prije nego će se blagosloviti nova, izlije se u shranište ili na groblje Da pako ne bi tkogod mislio, da je dosta samo u veliku subotu, a ne i u oči Duhova blagosloviti krsnu vodu zato, što u župi vlada takav običaj od pamtivijeka (premda to ne može biti nikada zakoniti običaj, pošto se protivi Misalu), navest ćemo odluku sv. zbora za obrede, kojom je takav običaj bio zabačen kao zloraba, usprkos tomu, što je taj običaj od pamtivijeka vladao u cijeloj biskupiji i bio odobren u sinodi.

„Urbevetanae Ecclesiae ut primum renuntiatus fuit Episcopus R. P. D. Joseph Maria Archiep. Vespignani, pastoralis sui muneris partes suscipiens illud animadvertit conveniens minus, immo universali praxi et rubricarum sanctioni contrarium, quod in ecclesiis, ubi fons baptismalis reperitur, ipsius fontis benedictio semel tantum per annum Sabbato nimirum ante resurrectionem Domini peragebatur, quin eadem benedictio iteretur Sabbato etiam ante Pentecosten. Immemorabili huic in sua Dioecesi consuetudini quum suffragare compererit synodales leges, quin pro suo arbitrio quidquam in re decerneret memoratus praesul, S. R. C. humillimis datis precibus adivit, eique rem ipsam exponens enixe rogavit, ut declarare dignaretur, num immemorabili huic consuetudini standum sit? Eminentissimi vero ac Reverendissimi P. S. tuendis ritibus praepositi in Ordinario Coetu ad Vaticanum hodierna die coadunati, audita relatione a subscripto ac aliis decretis praesertim in Lucana die 12. Aprilis 1775., in quo dilucide edicitur, parochos fontem baptismalem Sabbatis diebus Paschatis et Pentecostes benedicere debere, respondendum censuerunt: *Consuetudinem velut abusum et rubricis contrariam esse eliminandam.* Atque ita exequendum mandarunt.“ Die 7. Decembris 1844. n. 4847.

Dakle i u oči Duhova ima se uvijek blagosloviti krsna voda, pa makar i ne rabila od velike subote ili vladao gdje ma kako dugo protivan običaj.

---

191. Gubi li blagoslovljena krunica oprost, ako ova prijeđje u druge ruke?

Svećenik **Antun** ima oblast blagoslivljati krunice s oprostom. Pače on je i sam za sebe blagoslovio više krunica. Kašnje je on te krunice razdijelio svojim siromašnim učenicama u školi, koje ih opet pokloniše svojim starijim sestrama kod kuće, a ove opet majkama. Pita se, jesu li tom promjenom krunice izgubile svoj blagoslov ili oprost, ili su ga zadržale? To pitanje raspravljalo se u jednom svećeničkom društvu. Nekoji tvrdiše, da su krunice uzdržale svoj oprost, a drugi, da su ga izgubile. Pače ovi potonji dokazivahu i to, da svećenik Antun uopće nije niti mogao za sebe valjano blagosloviti krunice, t. j. sa oprostom. Pita se, tko ima pravo?

Odgovor. Ako je već svećenik Antun bio molio na blagoslovljene krunice, ili su na nje molile učenice, kojima ih je poklonio, ili njihove sestre, tada je izgubljen oprost. Nije li pako još nitko na nje molio do onih matera, i ove ih za sebe pridržale, tada nije izgubljen. Evo zato odluke sv. Rimske Stolice. „An amittant Indulgentias Cruces, Coronae, Rosaria, Statuae etc., quae ante omnem usum, ab una, deinde in aliam, tertiam et quartam quoque manum transierint? Et S. C. Indulgentiarum et ss. Reliquiarum die 25. Junii 1887. respondit: *Negative.*“ Tu odluku je Leo XIII. 16. srpnja i. g. potvrdio.

Što se pako tiče one tvrdnje, da svećenik Antun ne može za sebe blagosloviti krunice s oprostom, velimo, da ta tvrdnja nije na ničem osnovana. Evo i za to dokaza. Pitalo

se: „Utrum qui habet facultatem benedicendi Cruces, Rosaria etc. eisque applicandi Indulgentias, etiam pro seipso Cruces et Rosaria benedicere queat, hisque utendo sibi quoque Indulgentias lucrari possit?“ Na to je sv. zbor Indulgentiarium et ss. Reliquiarum 25. lipnja 1887. odgovorio: „*Affirmative.*“ I ovu odluku je papa Leo XIII. potvrdio. (Isp. Acta S. Sedis, vol. XX. pag. 63 i 64.)

---

192. O blagoslovu rodilje, kojoj je dijete umrlo bez krsta.

U župi X. bio patrocinium, na koji se po običaju sabralo više svećenika. Baš taj dan došla rodilja u crkvu, da dobije blagoslov, ali joj dijete umrlo bez krsta. Sad nasta živa prepirka megju svećenicima, smije li se toj rodilji dati blagoslov ili ne? Jedni bijahu *pro,* a drugi *contra.* Pita se, tko imade pravo?

Odgovor. Da se rodilji ne smije uskratiti blagoslov, makar joj dijete i umrlo bez krsta, odluči sv. zbor za obrede 19. svibnja 1896. (Isp. Acta S. Sedis. Vol. XXVIII. pag. 747.)

---

193. Smiju li se masline blagoslivljati na žrtveniku, na kojem je izložen oltarski sakramenat za klečanje?

U stolnoj crkvi S. izlaže se na cvjetnu nedjelju presv. oltarski sakramenat za klečanje, i to na velikom žrtveniku. Prije velike mise blagoslivljaju se na istom žrtveniku masline i vodi običajna procesija. Pita se, je li to dozvoljavaju propisi?

Odgovor. Da se to ne pristoji, vidi se iz ove odluke sv. zbora za obrede? Pitalo se: „An, quo modo, quove in altari fieri debeat benedictio palmarum ante Missam celebrandam Dominica in Ramis, pro repositione SSmi Sacramenti, expleta oratione quadraginta horarum?“ Na to sv. zbor 17. rujna 1822. ad 10. odgovori: „In casu, de quo agitur, si fieri debeat, vel deceat ut fiat benedictio palmarum, haec facienda erit in alio Sacello larerali, quo magis fert Ecclesiae structura distante

ab ara maxima in qua SSmum Sacramentum expositum est, servatis omnibus caeremoniis in Missali praescriptis, sed absque processione.“ Razlog tomu navodi Gardellini (Decreta authentica S. R. C. Tom. VII. pag. 112—113.), kad veli: „Ubi fieri debet vel decet, ut fiat benedictio palmarum . . . componenda ita res est, ut sacra haec actio populum non turbet, nimisque distrahat ab Oratione; quamobrem consulendum est, ut caeremoniis ab Ecclesia praescriptis fiat hujusmodi benedictio in aliquo ex lateralibus aris, quo magis potest ab altare expositionis distante: expedit etiam ut fieret sine cantu. Verumtamen sive cum cantu sive sine cantu fiat, omittenda omnino est Processio. Si fieret, cantus versiculorum, egressus ab Ecclesia, illius forum occlusio et aperitio, pulsatio ab extra cum crucis hasta, transitus ante Sacramentum, perturbationem gignerent et consequenter indirectam darent etsi involuntariam causam irreverentiae. Addam praeterea, quomodo apertis janais cani posset R. *Ingrediente Domino* etc., cum revera Dominus nempe Christus adorandus realiter et solemniter expositus est? Quod si Ecclesia sit nimis angusta, expedit potius, ut benedictio palmarum omittatur, quia, si fieret, vix posset absque periculo scandali et irreverentiae. Responsum autem S. C. ad praesens dubium dat regulam servandam, si occurrat SSmi Sacramenti repositio in die Festo Purificationis B. M. V. et feria quarta in capite Jejunii, in quibus ante solemnem Missam fit benedictio candelarum et cinerum“.

I zbilja crkva hoće, da vjernici za vrijeme klečanja svu svoju pobožnost uprave tamo, kako bi se što dostojnije klanjali presv. oltarskom sakramentu. Ona hoće, da se ukloni sve, što bi ih u tom moglo smetati. S toga ona uopće zabranjuje i isto služenje malih misa na žrtveniku, na kojem je izložen presv. oltarski sakramenat, dapače i isto zvonjenje kod misa, koje se u to vrijeme služe na drugim žrtvenicima u istoj crkvi. Ako je tomu tako, koliko više treba da se odstrani blagoslov maslina od žrtvenika, na kojem je izložen presv. sakramenat i propusti procesija. Niti je dovoljno, ako se za

vrijeme blagoslova i procesije presv. sakramenat zastre koprenom, pošto se to protivi samoj pobožnosti klečanja. U Rimu se za vrijeme klečanja ni ne propovijeda, jer se propovijedanjem odvraća misao od čašćenja presv. oltarskog sakramenta.

194. O škapularu.

I.

Svećenik Josip imade povlasticu stavljati škapular. Katkada dogje k njemu njih mnogo i muških i ženskih moleći ga, da im stavi škapular. Josip sav izmučen od napornog rada, a i da prisutnima ne dosadi, stavi svima skupa škapular pod jednom formulom: *accipite fratres et sorores etc.* Pita se, radi li Josip valjano i dopušteno?

Na to je sv. zbor za oproste 18. travnja 1891. odgovorio: „*Affirmative.*"

II.

Isti svećenik Josip zbog osobnih razloga ne običaje ženskima stavljati škapular redovitim načinom naime *oko vrata*, već samo na jedno rame. Pita se, radi li valjano?

Na to je sv. zbor za oproste 26. rujna 1892. odgovorio: „*Affirmative*". (Acta S. Sedis, Vol. V. pag. 319.)

III.

Ana moli svoga ispovjednika Luku, da bi joj naložena djela za postignuće škapularnog oprosta i subotne povlastice promijenio u druge pobožne čine. Pita se, može li to Luka valjano učiniti?

Na to odgovaramo, da Luka toga učiniti ne može, ako nije na to izrično ovlašten. No tu vlast dobiva obično onaj ispovjednik, komu se daje vlast stavljati škapular. Nije pako nužno, da se ta promjena učini u ispovjedaonici. (Sv. Alfonzo VI. n. 534.)

195. Tko ima pravo pokapati redovnike?

U župi X. je franciskanski samostan. Prije je sve članove reda pokapao gvardijan u samostanskoj grobnici. Nego otkad je redovnicima zabranjeno pokapati mrtve u samostanu, te se i oni moraju pokopati u općem groblju, nastala je dvojba, tko ima pravo pokapati redovnike: župnik ili samostanski glavar? Gvardijan kaže, da to pravo i sada njemu pripada, dok župnik tvrdi, da je on gospodar župnoga groblja, i da on sam ima pravo sve mrtvace pokapati u svom groblju. Pita se, tko ima pravo?

Na to odgovaramo, da je župnik na krivom putu. Samostanski glavari ne samo da imadu i sada pravo pokapati svoje članove u skupnom groblju, već i svjetovnjake, ako su to pravo prije uživali. Evo za to nekoliko odluka. Pitalo se:

I. „An et cui jus competat comitandi cadavera ab Ecclesiis Regularium, quo collata fuere ad explenda funebria, *ad commune coemeterium,* ubi sepeliri debent?

II. An Parochi jus habeant percipiendi emolumenta, quae ab haeredibus dantur Sacerdoti ista comitanti cadavera ad coemeterium?

III. An Religiosi in associatione cadaverum, de quibus agitur, accersere debeant Parochum pro comitandis defunctis ad coemeterium?

IV. An Regulares incedere possint cum Stola et Cruce conventuali usque ad sepulchrum, sive autem utrumque signum deponere debeant in transitu per paroecias, resumendum postea in coemeterio?"

Na to je sv. zbor biskupa i redovnika 17. rujna 1880. odgovorio: „Ad I. *Affirmative favore Regularium.* Ad II. *Negative.* Ad III. *Negative.* Ad IV. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam partem sine pompa et recto tramite.*" (Acta S. Sedis, Vol. XIII. pag. 421.)

Isto tako od riječi do riječi odluči isti sv. zbor i 22. rujna 1882. (Isp. Acta S. Sedis, Vol. XV. pag. 258—263.)

Lijepo tumače ove dekrete Acta S. Sedis (u. n. mj.), kad kažu: „Ex erectione publicorum coemeteriorum locum sepulturae tantum materialiter immutatum fuisse, jura vero omnia sarta tectaque mansisse. Ideoque si ex civili dispositione,

cadaveris depositio in Ecclesiis praepedita fuerit, funebris ejus deductio et expositio cum aliis parentalium actis illaesa manserunt. Quapropter cum in Regularium jurisdictionem transierunt cadavera, in eorumdem Ecclesias, causâ sepulturae, delata, exurgit quod officia muniaque omnia, usque *ad publicum coemeterium, ad Regulares spectent*: quum Parochi jurisdictio jam perempta reviviscere nequeat. Proinde coemeterium publicum considerari, *fictione juris*, posse ceu partem districtus paroecialis quoad illos, qui propriam sepulturam non habent; non vero quoad sepulturam habentes in Ecclesiis exemptis: nam etiam pro istis coemeterium publicum fit, fictione juris, pars districtus Ecclesiae exemptae; *et Regulares solummodo jus habent comitandi cadavera ab eorum Ecclesiis ad coemeterium publicum, absque parocho.*"

Je li možda župnik povrijedivši to redovničko pravo uzeo u to ime kakvu pristojbu, to ju je in conscientia dužan vratiti dotičnomu samostanu. Evo i za to odluke:

I. „An, constituto publico coemeterio, ad Regulares pertineat jus celebrandi funera et *percipiendi emolumenta* . . .?

III. An, et quae emolumenta *teneatur Parochus restituere* Regularibus . . .?

S. C. Episc. et Reg. die 6. Maji 1870. respondere censuit: Ad I. *Affirmative.* Ad III. *Affirmative* et ad mentem: mens est, ut ordinarius procedat de bono et aequo ad liquidationem, *onerata conscientia Parochi:* vetito quolibet recursu ad judices laicos . . ." Na ovo je dodao izvjestitelj: „Qui exposita violaverint jura ad restitutionem teneri eorum, quae forte perceperint emolumenta."

Isto tako odluči pomenuti zbor i 24. veljače 1888. (Isp. Acta S. Sedis, Vol. XX. pag. 590—591.)

2. Pita se nadalje, smije li n. pr. gvardijan za ukop, koji spada na njegovo pravo, odrediti i drugoga svećenika? Na to odgovaramo, da smije i to ne samo svećenika svojega samostana ili reda, već i kojega god drugoga reda, pa i svjetskoga svećenika, po onoj reguli juris: „Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum." „Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum."

3. Napokon pita se, smije li gvardijan pokopati one laike, koji spadaju ad religiosam familiam, kao što su sluge i konviktorci (siromašni djačići.) Na to velimo, da ne smije, osim ako je samostan i prije to pravo vršio. Vidi se to iz slijedeće odluke. Pitalo se naime:

„An et quomodo alumni et famuli laici degentes in surdorum mutorumque Instituto urbis Senen. a Clericis Regularibus scholarum piarum recto, a parochiali jurisdictione exempti sint?"

Na što sv. zbor biskupa i redovnika 12. 1889. odgovori: „*Negative* in omnibus, sed attentis specialibus circumstantiis in casu concurrentibus, supplicandum SSmo. pro gratia exemptionis a jurisdictione parochiali, *exceptis juribus parochi quoad funera.*" (Acta S. Sedis, Vol. XXII. pag. 303.)

Dakle: vigilantibus jura!

---

196. Tko ima pravo pokapati duvne i njihove gojenice?

U gradu X. imade samostan duvna, koje obdržavaju papinsku klauzuru, ali potpadaju pod jurisdikciju biskupa. Duvne se bave uzgajanjem ženske mladeži, s toga imade u samostanu odgojilište (internat). Kad umre koja duvna ili gojenica, pokapa ih duhovnik (ispovjednik) samostana. Župnik se tomu protivi tvrdeći, da njemu pripada pravo pokapati jedne i druge. Pita se:

1. Tko ima pravo pokapati duvne?

2. Tko ima pravo pokapati njihove gojenice?

3. Što se ima suditi o postupku duhovnikovu i župnikovu?

Ad primum. Samostani duvnâ ne spadaju pod vlast župnikovu kao ni samostani redovnika. Benedikto XVI. veli: „Omnia quae decreta sunt de viris religiosis, comprehendere etiam foeminas, ubi eadem causa militat." (Const. *Si datam.*) A sv. Alfonzo kaže: „Moniales gaudent iisdem privilegiis,

de quibus sunt capaces Religiosi ejusdem ordinis. Ratio, quia cum ipsae vivant sub eadem regula, sunt pars ordinis; et ideo ordinis privilegiis merito gaudere debent. Et hoc etiamsi in privilegio exprimatur concessio fieri viris aut masculis, et etiamsi moniales sint Episcopo subjectae.“ (Libr. V. n. 1.)

Premda samostani duvna potpadaju pod jurisdikciju biskupa, to ipak on nad njima ne vrši redovnu vlast već samo delegovanu. Po tom ni župnik ne može nad njima imati kakove vlasti. Koji pako obavlja duhovnu pastvu ili župničku službu u samostanu duvna, to je njihov ispovjednik. Po tom kao što on ima pravo dijeliti im sakramente, isto tako imade i pravo pokapati ih. Čujmo, što o tom veli Farraris: „Confessarius monialium, licet non vocetur parochus, in re tamen est parochus, cum ex officio curam habeat animarum aeque ac si esset parochus respective saecularium. Imo Bordonus in Miscell. 128. addit . . . ad illum spectat funus perficere, ad quem pertinet ejusdem funeris inchoatio: ad solum autem confessarium spectat initium funeris et cadaveris levatio ex monasterio, quia nemo praeter ipsum ibi jus habet, cum locus sit omnino exemptus a jure parochiali.“ (Promp. biblioth. v. Moniales art. 1. n. 61.) A kanonista Samuel uči: „Monialium monasteria gaudent privilegio exemptionis a juribus parochiae, intra quam sunt aedificata, concesso omnibus Regularibus utriusque sexus, quibus confessarius proinde deputari solet, qui tanquam parochus omnia sacramenta et sepulturam administrat.“ (De sepult. tr. 1. concl. 2.)

No i sv. Rimski zborovi su toliko puta izrekli, da pokapanje duvna spada na njihovog ispovjednika. Tako odluči i sv. zbor za obrede 20. travnja 1641. in Isernien: „Non ad canonicos Cathedralis in casu proposito spectare officium facere super cadaveribus (monialium sub regula S. Benedicti monasterii S. Mariae civitatis Iserniae), sed ad confessarium, sive capellanum inservientem in Ecclesia ipsarum monialium“. Na upit pako: „Num competat confessario monialium jus agendi exequias super cadaveribus monialium, an vero capitulo?“ odgovori isti zbor 16. ožujka 1808. in Camerinen: „*Celebrationes exequiarum spectare ad confessarium pro tempore.*“ Isto tako odluči i sv. zbor biskupa i redovnika 30. svibnja 1856. i 17. rujna 1858.

Sve je to vrijedilo o pogrebnoj svečanosti, koja se obavljala u vlastitoj crkvi, dok su se duvne smjele pokapati u crkvi. No što da kažemo o sprovodu na općenito groblje, u kojem se i one danas moraju pokapati? Premda se danas duvne po državnim zakonima ne smiju više pokapati u svojim crkvama, već na općenitom javnom groblju, to se ipak time nije ništa promijenilo glede prava njihova ukopa, već se samo odredilo drugo mjesto. Evo, što o tom odluči sv. zbor Sabora „Sacra Congregatio erectione coemeteriorum locum sepulturae tantum materialiter et physice mutatum retinuit, non vero sepeliendi jus, quod imo integrum mansisse censuit.“ (S. C. C. 26. Nov. 1964. in Aesina.) Po tom samostanski ispovjednik ima pravo sprovagjati duvne i na groblje, ali uz neke uvjete: Pitalo se naime: „An et ad quem pertinet associatio cadaveris sanctimonialium in casu?“ Na to odgovori sv. zbor Sabora (24. veljače 1874.): „*Affirmative, favore confessarii, dummodo cadaver deferatur cum stola et cruce, sed absque pompa et recto tramite ad coemeterium.*“

Sigurno je dakle, da redovni ispovjednik duvna ima pravo sprovagjati njihova mrtva tjelesa na groblje, no *sine pompa et recto tramite.* Ovaj uvjet tumači učeni Avanzini ovako: „Verba *sine pompa* vel *sine solemni pompa* idem significare, ita ut per haec verba excludatur tantum pomposa delatio funebris, quae fieri solet, convocato numeroso Clero saeculari et regulari, convocatis confraternitatibus loci etc. quae sine parochi localis interventu et emolumento fieri non possent. — Non censeri autem pomposam funebrem delationem, si regularis defunctus associetur a solis ejusdem conventus regularibus; ideoque neque pomposam censeri funebrem delationem defunctae monialis si fiat per paucos numero presbyteros vel clericos; maxime si aliquo modo seu titulo ad

monasterium referantur." (Acta S. Sedis, Vol. VII. app. III. pag. 173.) Biskup u Malti bio zabranio ocima karmelićanima sprovagjati svoje mrtve članove sa zvonjenjem u njihovoj crkvi i sa nekoliko gorućih svijeća. Pitalo se: „An sustineatur prohibitio facta ab Episcopo quoad modum quo patres Carmelitae deferunt cadavera ad publicum coemeterium in casu?" Na to je sv. zbor Sabora 21. ožujka 1884. odgovorio: „*Negative et amplius.*"

Odatle se razabire, da redovni ispovjednik može bez dolaska ili posredovanja župnikova sprovagjati duvne iz samostana ravno na groblje sa štolom i križem te zvonjenjem u samostanskoj crkvi kao i uz pratnju drugih svećenika sa gorućim svijećama navlastito onih, koji su odregjeni na službu u samostanskoj crkvi. No sve to vrijedi samo o onim duvnama, koje obdržavaju papinsku klauzuru, kao što su n. pr. benediktinke, uršulinke i t. d.

Ad secundum. Da se duhovnik samostana i mjesni župnik prepiru, tko od njih ima pravo pokapati gojenice samostana, to nije nikakvo čudo, pošto ni isti bogoslovci i kanoniste nijesu u tom složni. Neki kao Pelizzari (De Monial. C. 10 sect. 3. subj. 1. n. 233.), Sanchez (De Matr. L. III. disp. 23. n. 9.), Samuel (De sepult. disp. 3. tr. 1. n. 16.) drže, da pokapati gojenice samostana ima pravo duhovnik istoga, a ne župnik, pošto da i one spadaju na samostansku obitelj. Drugi pako, kao Pignatelli (Tom. VII. Cons. 67.), Matteucci (Offfcial. cur. C. 32.), Benedikto XIV. (Not. 38. n. 12.), D' Annibale (Summula Tom. I. n. 113. not. 29.) uče, da to pravo pripada župniku mjesta, u čijoj se župi nalazi samostan. Feraris, koji tu stvar na dugačko raspravlja (v. Monialis art. I. n. 63. seqq.), prianjao je neko vrijeme uz prvo mnijenje, dok je poslije ganut velikim razlozima prihvatio drugo mnijenje. I mi se rado priključujemo ovomu mnijenju i to s ovih razloga:

1. Gojenice samostana imadu se smatrati samo kao gostovi, a gostovi se isporegjuju putnicima, koji ne prestaju

biti podložnici mjesta, u kojemu se nalaze. „Tantum autem interest inter habitatorem et hospitem, quantum interest inter domicilium et peregrinantem." (L. I § De his qui dejecerint)

2. Sabor trident ki podvrgava župnicima strane ljude, koji stanuju u samostanima, „exceptis tamen iis qui praedictis locis actu serviunt, et intra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt." (Sess 24 c. 11 de ref.) Tko dakle stanuje u samostanu, no ovomu ne služi, niti živi pod posluhom njegovih glavara kao takvih, taj se ne može smatrati, da je izuzet od župnikove jurisdikcije. Tako je napomenuto mjesto sabora tridentskoga tumačio i Grgur XIII. 25. stud. 1580. u Constit. *Circumspecta* glede onih, koji su stanovali u kućama reda Jeruzalemskoga.

3. Tako odluči i sveti zbor Sabora tridenskoga 11. travnja 1742. in Feretrana dekretom, što ga navodi Ferraris (l. c.): „Quod educandae decedentes, non sibi electa supultura, sepeliendae sint in parochia, sub qua est monasterium, si non habeant sepulchrum majorum. Et si elegerint sepulturam in monasterio, possint ibi sepeliri, sed deberi quartam funeralem parocho."

Ad tertium. Po tom duhovnik samostana ima posve pravo, kad pokapa duvne bez poziva ili sudjelovanja župnikova. Dapače duhovnik može za tu službu delegovati i drugoga svećenika. No taj sprovod ima se obaviti *sine pompa et recto tramite.* S toga ako duhovnik n. pr. pozivlje na sprovod kakva društva ili bratovštine i t. d., župnik ima pravo, da mu to zabrani.

Što se pako tiče pokopa samostanskih gojenica, to si duhovnik nepravedno prisvaja tugje pravo, pošto to pravo spada na župnika, a ne na njega.

---

197. Komu se ima uskratiti crkveni pogreb?

U nekom mjestu umro bez sakramenata javni slobodni zidar i zakleti neprijatelj crkve. No u zadnjem času pogle-

dao više puta na propelo i primaknuo ga k ustima, da ga poljubi. Župnik Ljudevit ukopa ga po crkvenom obredu. Na njegov sprovod dogju i mnogi njegovi sudrugovi sa framasonskim znakovima. Pita se:

1. Komu se ima uskratiti crkveni pogreb?

2. Što se ima suditi o župnikovom postupku?

Ad primum. Naprije treba da kažemo, što se razumijeva pod crkvenim pogrebom? Na to odgovara Baruffaldus: „Nomine ecclesiasticae sepulturae, non tantum locus sacer, verum etiam pulsatio campanarum, exequiae, luminaria, processiones, suffragia, missae, aliaque similia in Ecclesia catholica pro defunctis fieri consueta, intelliguntur, propterea cui prohibitum unum est aut permissum, et alterum permissum vel prohibitum esse censetur." (Comment. ad Rit. Rom. tit. XXXV. n. 4.) Po općem pako pravu zabranjen je crkveni pogreb:

1. Poganima, Židovima, i svim drugim nevjernicima, kao i svim onima, koji nijesu kršteni, pa makar bili to katekumeni ili djeca kršćanskih roditelja. (C. Ecclesiarum, 28, de Consecr.; Rit. Rom. tit. de Exeq.)

2. Svim apostatama od kršćanske vjere. (Rit. Rom. l. c.) Megju ove broje se i svi oni, koji javno usmeno ili pismeno ispovijedaju ateizam, panteizam, racijonalizam, ili uopće niječu objavu Božju.

3. Svim hereticima, pripadali oni kojoj mu drago sekti, koji javno niječu koji članak vjere, kao i njihovim pristašama (C. fin. caus. 24. q. 2.; Rit. Rom. l. c.)

4. Svim skizmaticima. (Rit. Rom. l. c.)

5. Svim javno izopćenima (excommunicatis vitandis vel toleratis) i imenito opovjegjenima (interdictis) (Rit. Rom. l. c.), osim ako su se pred smrću pokajali i očitovali želju pomiriti se s crkvom; u tom slučaju ima se mrtvo tijelo imenito izopćenoga (excommunicati vitandi) prije ukopa odriješiti od cenzure. (Isp. Alfonzo VII. n. 186)

6 Samoubojicama, ako su bili pri sebi, kad su se ubili, te prije smrti nijesu očitovali znakova pokajanja. (Rit Rom l. c)

7 Dvobojnicima, koji su umrli na mjestu dvoboja (Sabor tridentski sess. 25. c. 19. de ref), pa makar pokazali skrušenost (Rit. Rom. l c), kao i onima, koji umriješe izvan dvobojišta, pa makar pokazali znakove skrušenja i bili odriješeni (Benedikto XIV. Const. Detestabilem)

8 Javnim i poznatim grješnicima, koji javno umriješe u smrtnom grijehu bez svakog znaka pokajanja, n. pr razbojnik u samom napadaju, preljubnik u preljubu.

9 Svim onima, za koje se javno znade, da se o uskrsu nijesu ispovjedili i pričestili, a umriješe bez svakog znaka skrušenosti (Rit Rom l c); no za to se hoće potvrda biskupova. (Sv zbor biskupa i redovnika 14. srp. 1595)

U dvojbenim slučajevima valja da se župnik obrati na Ordinarija (Rit. Rom. l. c) i tako će se on riješiti svake odgovornosti, pošto nitko nema prava od njega zahtijevati, da ne sluša svoga biskupa. Nema li se kada obratiti na biskupa, tada neka se drži pravila: *odia restringenda, favores ampliandi* U ostalom neke teže slučajeve riješila je sama sv. Stolica. Pitalo se:

a) Kako se vladati župniku, kad umre takav, koji je javno izopćen, tako da mu se po kanonima i gore naznačenim pravilima ima bezuvjetno uskratiti crkveni pogreb, a s druge strane jako mu se prijeti, ako dotičnika po crkvenu ne ukopa? Na to odgovori sv. Stolica: „Curandum ut cuncta ad normam sacrorum canonum fiant, quatenus vero id obtineri omnino nequeat, parochus neque per se, neque per alios sacerdotes ad exequias et ad sepulturam ullo modo concurrat".

b) Mora li župnik uskratiti crkveni pogreb javnomu grješniku (n pr. bludnici, priležniku, razbojniku) ili takvomu, koji je bio javno izopćen, a nije se pomirio s crkvom, no želio je svećenika, ali ovaj ga već našao mrtva ili iza kako je već izgubio osjetila; ili ako se pred smrću pokajao, poljubio propelo, činio druga djela pobožnosti? Na to sv. Stolica odgovori: „In hisce casibus, evulgatis resipiscentiae signis, dari posse sepulturam ecclesiasticam, vitatis tamen

ecclesiasticis pompis et solemnitatibus exequiarum. Quodsi in aliquo casu circumstantiae extraordinariae concurrant, parochus consulat Ordinarium. et stet ejus mandatis.“

c) Smiju li se crkvenim obredom ukopati oni, koji pripadahu kakvoj po crkvi zabranjenoj sekti, premda su na umoru primili sv. sakramente, ali na njihov sprovod dogju članovi one sekte sa svojim znakovima? Na to imamo ovaj odgovor: „Negative, si ipsi postulaverint sepeliri adhibitis signis sectae, nisi hanc voluntatem postea retractaverint. Quodsi perversa aliorum opera contra defuncti votum emblemata sectae feretro apposita fuerint, cognita eorum appositione, statim amoveantur, et omnino ante associationem cadaveris.“

Kako se vidi, sv. Rimska Stolica hoće, da u ovo bezvjersko doba naginjemo više na blagost nego li na strogost. Po tom samo onda ima se uskratiti crkveni pogreb, kad mu se očevidno protive crkveni zakoni, odnosno kad je nevrijednost dotičnika sigurna i očita. No tada valja se strogo držati zakona.

Ad secundum. Našemu poznatomu slobodnomu zidaru i očitomu neprijatelju crkve imao se uopće uskratiti crkveni pogreb, pošto su slobodni zidari javno izopćeni. No on je prije smrti gledao više puta u propelo, i primakao k ustima, da ga poljubi. A jesu li to dovoljni znakovi skrušenja, da bi mu se mogao dati crkveni pogreb? Ako su ove znakove pratile takve okolnosti, da se moglo zaključiti na skrušenost slobodnog zidara, jer je n. pr. izgubio besjedu, pak nije mogao izrično zahtijevati svećenika i t. d., tada ga je župnik mogao ukopati crkvenim obredom *vitatis tamen pompis et solemnitatibus exequiarum.* Nije li se moglo iz onih znakova zaključiti na njegovu skrušenost, jer je n. pr. bio izvan sebe, tada je župnik morao pitati biskupa, što mu je raditi. Nije li se imao kada na njega obratiti, a rogjaci su od njega možda s prijetnjom kakvom zahtijevali, da ga po crkvenu ukopa, tada se župnik mogao držati onoga pravila: *odia restringenda, favores ampliandi,* te zadovoljiti želji rogjaka

tumačeći javno one znakove umirućega slobodnog zidara, kao znakove skrušenosti, pošto i sama sv. Stolica drži, da je ljubiti propelo dovoljan znak, è se komu može dati crkveni pogreb, no svakako *vitatis tamen pompis et solemnitatibus exequiarum.*

Nego k sprovodu našega slobodnoga zidara priključili su se i slobodni zidari s framasonskim znakovima. Kad bi se bili slobodni zidari naprosto bez smetanja svetih obreda priključili k sprovodu, to se onda mogao držati crkveni sprovod; podnipošto pako, kad su došli sa svojim znakovima, t. j. s framasonskom zastavom, kojoj ni u crkvi (pošto nije bila a i ne smije biti blagoslovljena) ni u sprovodu nije bilo mjesta. Po tom je župnik Ljudevit zlo radio, što je dopustio, da su se u sprovodu nosili framasonski znakovi.

---

198. Smiju li se samoubojice pokopati crkvenim obredom?

Često puta čita se ili čuje, da se ovaj ili onaj sam ubio, a malo kada ili nikada ne vidimo, da bi se takvomu samoubojici uskratio crkveni pokop, premda crkveni zakoni nalažu, da se samoubojicama ima uskratiti crkveni pogreb, ako su bili pri zdravoj pameti, kad su se ubili. Tako se n. pr. u gradu Z. ubio jedan mladić, jer mu roditelji ne dopuštahu vjenčati se s djevojkom, koju je on zavolio. Cio grad znao je, da je taj mladić bio pri sebi, kad se ubio. Sasvim pri zdravoj pameti govorio je javno: Kad mi roditelji ne dopuštaju vjenčati se s djevojkom, s kojom ja hoću, a ja ću se radije ubiti. I zbilja on, štó odluči, izvrši. Taj je mladić dobro znao, što radi, i zašto tako radi. Pače, kako je jedan njegov prijatelj pripovijedao, on bi bio i zadnji čas odustao od naumljena zločina, samo kad bi mu bio tkogod javio, da njegovi roditelji privoljuju na njegovu ženidbu. Da je taj mladić bio posve pri razumu, dokazuje i pismo, što ga je neposredno pred smrću napisao svojoj zaručnici i roditeljima. No pošto

je liječnik izdao svjedodžbu, da je bio poremećena uma, kad se ubio, to bi mu priregjen još svečaniji crkveni ukop, nego da je naravskom smrću umro. Pita se, je li se to smije?

Odgovor. I crkveni i državni propisi o tom su dosta jasni. Da ne moram o tom dulje pisati, upućujem svakoga na svoje Katoličko Pastirsko Bogoslovje sv. II. str. 62. i 376. Tamo se baš navedeni slučaj točno rješava. Megjutim možemo poslužiti i jednom odlukom najvišega crkvenoga suda. Pitalo se naime: „An liceat dare ecclesiasticam sepulturam, et solemnes peragere exequias pro suicidis?“

Na to je sv. zbor Officija 16. svibnja 1866. odgovorio: „Moneantur parochi et misionarii, ut in singulis casibus, quibus praesens dubium refertur, recurrant, quoad fieri potest, ad Ordinarium. Regula autem est, non licere dare ecclesiasticam sepulturam seipsos occidentibus ob desperationem vel iracundiam (non tamen si ex insania id accidat) nisi ante mortem signa dederint poenitentiae. Praeterea quando *certo constat de iracundia vel desperatione* negari debet ecclesiastica sepultura, et vitari debent pompae et solemnitates exequiarum. Quando autem *certo constet de insania*, datur ecclesiastica sepultura cum solemnitatibus exequiarum. Quando tandem *dubium superest* utrum mortem quis sibi dederit per desperationem aut per insaniam, dari potest ecclesiastica sepultura, vitatis autem pompis et solemnitatibus exequiarum.“ (Isp. Acta S. Sedis, Vol. XXVI. pag. 641.)

---

199. Smije li se javno izopćen, a ne pomiren s crkvom pokapati crkvenim obredom?

U gradu X. umro javno poznat framasonski veliki meštar bez sv. sakramenata. Svi pako framasoni su izopćeni. Pio IX. u svojoj glasovitoj konstituciji *Apostolicae Sedis* od 12. listopada 1869. veli: „Excommunicamus . . . nomen dantes sectae Massonicae aut Carbonariae, aut aliis ejusdem generis sectis quae contra ecclesiam vel legitimas potestates seu palam seu

clandestine machinantur; nec non iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes; earumve occultos coryphaeos ac duces non denunciantes, donec denunciaverint.“ (Sect. II. n. IV.) Župnik dakle onoga grada ne htjede toga framasonskoga meštra pokopati crkvenim obredom. Nego rogjaci pokojnikovi svjedočiše, da je isti pred smrću želio ispovjednika, kajao se i cjelivao križ. Pita se, je li barem tada smio župnik pokopati onoga mrtvaca crkvenim obredom?

Na to je odgovorila sv. Penitenciarija 20. ožujka 1885. ovako: „In hisce casibus, evulgatis resipiscentiae signis, dari posse sepulturam ecclesiasticam, vitatis tamen ecclesiasticis pompis et solemnitatibus exequiarum. Quodsi in aliquo casu circumstantiae extraordinariae concurrant, parochus consulat Ordinarium, et stet ejus mandatis.“

Što je ovdje rečeno o framasonskom velikom meštru, to isto vrijedi i za sve druge izopćene i javne grješnike, koji se pred smrću nijesu s crkvom pomirili. Ne može se pako reći, da su se s crkvom pomirili oni, koje je n. pr. svećenik u besvjestici odriješio uz uvjet.

---

200. Smiju li se na odar u crkvi staviti slike pokojnika?

U mjestu X., kadgod umre tkogod od patronove obitelji, običaj je, da se na odar ili katafalk, kad se za njega služi sv. misa, stavi i njegova slika. To isto biva i u svim drugim crkvama dotičnoga patronata. Pita se, da li se to smije?

Odgovor. Da to nije u redu, vidi se iz ove odluke sv. zbora za obrede: „Rector cujusdam Ecclesiae Parochialis intra fines Dioeceseos Senogalliensis, de consensu sui Ordinarii, sequens dubium enodandum Sacrae Rituum Congregationi humillime proposuit, nimirum: An in feretro vel tumulo, dum pro aliquo defuncto exequiae fiunt, tam praesente, quam absente cadavere, exponi valeat ejusdem defuncti imago; et quatenus negative, an saltem tolerari possit hujusmodi usus, ubi viget?

Et Sacra eadem Congregatio, die 30. Aprilis 1896. rescribendum censuit: *Negative quoad primam partem; et quoad alteram: Curandum ut eliminetur abusus.*" (Acta S. Sedis, Vol. XXVIII. pag. 694.)

---

201. O mrtvačkim vijencima po crkvenim zidinama.

U ladanjskoj župi X. zavladao običaj, da se na mrtvace kao i po gradovima polažu vijenci. Te vijence vješaju kašnje rogjaci na zid crkvice, što se nalazi u groblju, i u kojoj se često puta misi. Tim vijencima su već gotovo sve zidine crkvice pokrite. Pita se, smije li to župnik trpjeti, pa ako ne, što mu je uraditi?

Ad primum. Da se mrtvačke vijence ne pristoji obješati na zidove crkve ili javne bogomoljnice, evo jedne najnovije odluke sv. zbora za obredė. „An deceat in parietibus Ecclesiae vel publici Oratorii suspendere coronas mortuarias, ut inibi maneant? S. R. C. respondit die 22. Maji 1896.: *Negative.*" (Acta S. Sedis, Vol. XXVIII. pad. 697.)

Ad secundum. Neka kaže župnik dotičnim rogjacima, da svoje vijence odnesu iz kapele; jer da crkva toga ne dozvoljava. Ne će li, a on neka ih dade skinuti po zvonaru, i položiti na dotične grobove. Ta i onako je s tim vijencima zavladala uopće velika mahnitost. Bilo bi kud i kamo bolje, da se onaj novac uloži u korisne svrhe. Dogodi se, žaliboże, osobito u gradovima, da se od svih mogućih rogjaka, prijatelja i znanaca polože na pokojnikov odar vijenci, a dok je bio bolestan, nitko se nije pobrinuo za njegovu dušu. Što mu hasne poslije smrti takove parade?

---

202. Nad kojom se djecom smiju obavljati exequiae parvulorum?

U župi X. starodavni je običaj, da se obredom propisanim za malene pokapaju sva ona djeca, koja još nijesu bila

pripuštena k prvoj sv. pričesti, pa makar to bili dječaci i djevojčice od 9, 10 i više godina. Pita se, koja djeca imadu pravo na pokop malenih, i da li se može opravdati spomenuti običaj?

Odgovor. Po Rimskom i diecezanskom Ritualu smiju se i moraju obredom za malene pokapati samo ona djeca, koja umiru prije, nego dogju k razumu. U spomenutim Ritualima pod naslovom *Ordo sepeliendi parvulos* veli se: „Cum igitur infans, vel puer baptizatus defunctus fuerit *ante usum rationis* . . ." Naredila je to crkva zato, da u toj djeci počasti nedužnost, koju su na krstu dobila, i da vanjskim molitvama i obredima dade oduška veselju i radosti, koju ćuti zbog njihovog sigurnog spasenja. Ne molimo pako za takvu djecu kao i za odrasle, pošto nijesu mogla sagriješiti, te ne trebaju naših molitava. Po tom samo ona djeca smiju se pokopati obredom propisanim za malene, za koju smo sigurni, da nijesu dospjela k razumu; a to biva obično u sedmoj godini.

Iz ovoga vidi se, da je običaj, koji vlada u župi X., nezakonit, ili bolje reći zloraba, koja se nikako slijediti ne smije. Djeca ne pripuštaju se k prvoj sv. pričesti odmah, čim dogju k razumu, već kašnje, kad im se isti bolje razvije. Za sv. pričest hoće se veće zrelosti i da su djeca dobro podučena u vjerskim istinama. Kad pako djeca dolaze do te zrelosti i kad su dovoljno upućena u vjerskim istinama, o tom suditi spada na župnika. Sv. Alfonzo ustanovljuje zato godinu devetu do četrnaeste. (Theol. Mor. lib. VI. n. 301.) Obred dakle pokapanja djece nije u nikakvom savezu sa prvom sv. pričešću, i običaj pokapati djecu obredom propisanim za malene sve dotle, dok se prvi put ne pričeste, je nerazložan pače škodljiv. Koji bi se usudio taj običaj slijediti, protivio bi se nauku sv. crkve, jer bi faktično pokazao: 1. da crkva štuje nevinost u onoga, koji možda nije nevin; 2. da se crkva veseli nad vječnim spasom onoga, koji ga možda nije postigao; 3. da crkva hvali Bogu, što je dušu pokojnikovu primio u svoje nebesko kraljevstvo, dok se ona možda te sreće nije

dostala. Tko slijedi takvu navadu, čini i pokojniku krivo, pošto ga lišava duhovnih dobara, koja bi dobio obredom pokapanja za odrasle, na koja dobra ima pokojnik pravo, a možda ih i treba.

Po tom je sv. mati crkva punim pravom osudila postupak onih župnika, koji protiv propisa Rituala pokapaju obredom za malene onu djecu, koja su već došla k razumu, pa bili ti župnici ma kako uvjereni o njihovoj nedužnosti. Da navedemo samo jednu odluku sv. zbora za obrede.

„Mortuus est puer annorum novem non completorum, cujus simplicitatem, innocentiam, ingenuitatem cum ejus parochus perspectas et evidentes haberet intimeque certus quod malitia in eo non superasset aetatem, prudenter et in Domino judicavit ante annos discretionis et usum rationis ipsum obiisse ideoque inter angelos recensendum censuit; quaeritur:

1. An praedictus parochus et pastor, qui oves suas cognoscere debet in similibus casibus sit judex ordinarius ad dignoscendum an infantes frui debeant honoribus in exequiis parvulorum a Rituali praescriptis, adhibitis cautelis omnibus ad inquirendum si malitia superet aetatem?

2. Quid dicendum de parocho, qui ita se gessit?

Sacra Rituum Congregatio in Interamnen. die 7. Sept. 1850. respondit: Ad 1. *Strictim servandum Rituale.* Ad 2. *Male se omnino gessit.*" (Mühlbauer Decreta authentica, Tom. III. part. 2. pag. 72.)

Po našem sudu ne smiju se exequiae parvulorum obaviti niti nad onim, o kom se dvoji, da li je k razumu došao ili nije, pošto: 1 odluka sv. zbora glasi: *Strictim servandum Rituale*; a 2 u takvoj dvojbi bolje je za dušu pokojnikovu moliti, nego ga častiti možda nezasluženom hvalom.

---

203. Može li biskup besposlene svećenike prisiliti na duhovnu pastvu, kad je tomu nužda?

U biskupiji X. velika je oskudica svećenstva. U mnogim župama sa više tisuća duša je samo po jedan svećenik. Dapače čitavi kotari su bez kapelana. Što više! Nekoliko župa nema ni svećenika. No usprkos tomu su se nekoji svećenici znali kojekako dočepati mirovine, tako da su još uvijek dosta zdravi i jaki, te budući bez svakoga posla, upravo ne znadu, kako da potrate vrijeme. Nekoji su dapače u najboljoj dobi te tako čili, zdravi i jaki, da bi mogli odoljeti i najtežim i najnapornijim poslovima duhovne pastve. Pita se, bi li mogao biskup takve svećenike prisiliti, da preuzmu duhovnu pastvu?

Na to odgovaramo, da *bi*, pa ako ustreba i cenzurama.

U toj stvari bio se nedavno obratio jedan biskup na sv. zbor Sabora. Zbor raspravljao je 31. siječnja 1891. ovu njegovu dvojbu: „An et quomodo concedenda sit facultas cogendi sub praecepto obedientiae adhibitis etiam, si opus fuerit, censuris sacerdotes viribus pollentes et a quocumque officio liberos ad curam animarum aliaque munera pro regimine animarum necessario suscipienda in casu?" Na to mu zbor izda ovu odluku *„Affirmative in terminis rescripti in Tolosana ad tertium, dummodo eaedem circumstantiae concurrant."*

Nadbiskup pako toulouški bio pitao sv. zbor Sabora: Bi li smio krjepošću posluha, pa ako ustreba i cenzurama kod vladajuće oskudice svećenstva prisiliti zdrave besposlene svećenike, da preuzmu duhovnu pastvu? Na to mu je sv. zbor 9. svibnja 1884. odgovorio: *„Affirmative."*

Razlog tomu jest taj, što su se svećenici na sv. redu obvezali na štovanje i posluh prama biskupu, i što milost sv. reda nijesu dobili samo za sebe, već mnogo više za duševno dobro vjernika. U tom smislu i sjeća sv. Jeronim svoga učenika Nepocijana na riječi sv. apostola: „Pascite eum, qui in vobis est, gregem Domini, providentes non coacte sed spontanee secundum Deum." I tako nema sumnje, da može biskup sub virtute obedientiae, pa i cenzurama prisiliti dosta zdrave i jake svećenike, koji nemaju nikakve službe, da pomažu ma na kakov god način u duhovnoj pastvi ili u drugoj sličnoj službi kao n. pr. katekizaciji, kad za to nema dosta svećenika.

---

204. Jesu li klerici dužni nositi tonzuru?

Najprije moramo kazati, da ovdje pod klericima ne razumijevamo samo dotične pitomce sjemeništâ, već uopće sve, koji pripadaju u duhovni stalež. A kažemo i to, da o ovom predmetu ne bi pisali, kad se ne bi u svećeničkom društvu već više puta zapogjenulo pitanje: *da li su klerici dužni nositi tonzuru?* Tako se jednom u mjestu Z. sastali neomiste, koji bijahu odgojeni u dvjema različitim sjemeništima. Jedni, koji su slušali bogosloviju u sjemeništu Z., nosili su tonzuru; dok drugi, koji bijahu odgojeni u sjemeništu P, nijesu je imali. To dade povoda, da se megju mladom gospodom zaprede živahna prepirka o nošenju tonzure. Bivši pitomci sjemeništa P. tvrdiše, da ni malo ne griješi onaj, koji ne nosi tonzure, pozivljući se za to čak i na svog bivšeg spirituala; dok klerici sjemeništa Z. tvrdiše, da je grijeh ne nositi tonzure. Pita se, tko ima pravo?

Odgovor. 1. Da su svi klerici po općenitom crkvenom zakonu *dužni* nositi tonzuru, o tom nema sumnje. Da taj zakon uopće veže pod grijeh, u tom se slažu svi bogoslovci, samo se ne slažu u tom, pod kakav grijeh isti veže, odnosno nakon koliko vremena griješe smrtno *constituti in sacris et beneficiati,* koji ne nose tonzure. Čujmo, što o tom uči sv. Alfonzo Liguori: „An peccent *graviter* clerici non deferentes tonsuram sive coronam? Alii affirmant de omnibus clericis ex c. *Clerici 15. de vita et hon. cleric.*, ubi dicitur: *Coronam et tonsuram habeant congruentem.* Alii dicunt, hoc secluso contemptu non esse peccatum mortale, etiam in beneficiatis et clericis in sacris constitutis; quia (ut ajunt) ex nullo textu sequitur esse de hoc grave praeceptum. Alii tamen dicunt, clericos in sacris constitutos et beneficiatos graviter peccare, si tonsuram seu coronam non doferant.“ (VI. n. 826.) I Constitutiones eccl. Zagrab. str. 22. i 216. nalažu *svim klericima uvijek nositi vidljivu tonzuru.*[1])

[1]) „Clerici omnes .... *tonsuram* decenter gerant... Omnem clericum dioecesis nostrae obligatum ese constanter habere *coronam* patentem ordini et dignitati correspondentem . . . *Tonsura* conspicua sit omnibus.“

2. Nego mogao bi tkogod prigovoriti, da su ti zakoni već zastarjeli. Istina je, da su ti zakoni stari, ali zato nijesu prestali vezati, budući da još nikada nijesu bili opozvani. Ni to ne ispričava od zakona, što mnogi ne nose tonzure. Kad bi to vrijedilo, onda mnogi zakoni ne bi vezali, kao n. pr. o molenju časoslova, nemršenju u petak, svetkovanju nedjelje i blagdana i t. d.; a tko će se usuditi to ustvrditi? S toga svi bogoslovci, pa i najnoviji, jednakò urgiraju taj zakon ne obazirući se ni najmanje na njegovu starost, kao ni na to, što ga mnogi ne vrše. Mi ćemo navesti samo tri najnovija vrlo uvažena bogoslovca. Müller veli: „Clerici omnes ex jure canonico communi tenentur tonsuram . . . deferre . . . Graviter peccant clerici in sacris ordinibus constituti, qui per notabile tempus omittunt . . . tonsuram deferre.“ (Theol. Mor. 1869. tom. II. pag. 626.) — Gury na pitanje: „An peccent graviter clerici non deferentes tonsuram seu coronam?“ odgovara: 1. „Clerici, qui non sunt in sacris constituti, nunquam graviter peccant, nisi sint beneficiati — Ita communissime; 2. Clerici, etiam in sacris, non peccant saltem graviter, nisi omittant deferre tonsuram per tempus notabile, quale non est tempus unius vel alterius mensis. — An vero sit grave tonsuram non deferre per annum integrum, non liquet. Communius affirmant Theologi, sed non clare probatur.“ (Compendium Theologiae moralis tom. II. n. 48.) — Lehmkuhl pako, jedan od najuglednijih i najnovijih moralista govori o tom ovako: „Ad . . . tonsuram tenentur per se sub gravi clerici in sacris constituti, et clerici beneficiati . . . . Plerique pro materia gravi ratione diuturnitatis habent spatium integri anni: v. S. Alph. l. 6. n. 826., Gury-Ballerini II. n. 48.; ex Tamb. de ord. (l. 7. de sacram.) c. 2. § 6. n. 16. seqq. autem concludere licet, complures auctores ne id quidem pro gravi materia habere, si clericus de cetero clericali habitu incedat.“ (Theol. moralis. Editio sexta 1890. tom. II. n. 609. 610.) No mi ćemo navesti još jedan vanredno velik auktoritet, a to je *Catechismus ex decreto concilii Tri-*

dentini ad parochos, koji veli: „Tondentur vero capilli ad coronae speciem et similitudinem, quam *perpetuo conservare oportet,* et ut quisque in aliori deinceps Ordinis gradu collocatur, sic ejus orbis forma latior circumscribi *debet*". (Pars. II. de sacram. Ordinis, cap. 7. n. 14.)

Dopustivši dakle, da tonzura veže samo pod mali grijeh, pitamo: što bi svećenik, koji nikada ne nosi tonzure, rekao n. pr. pokorniku, koji bi mu u ispovjedaonici kazao, da će uvijek malo griješiti? A što bi rekao onomu pokorniku, koji ne bi htio nikada odustati od čina, za koji se dvoji, da li je veliki grijeh ili mali? Ono, što bi odgovorio takovu pokorniku, neka aplicira samome sebi, pak će biti u toj stvari na čistu.

---

205. Smiju li svećenici nositi prsten?

U mjestu P. biskupije S. sastalo se na potrocinij mnogo svećenika. Bilo tu i kanonika i župnika i kapelana. Gotovo sva ta gospoda imala su prsten na ruci, a nekoji i dva. Slučajno došao megju njih jedan svećenik strane biskupije. Njemu se to čudno činilo, kako naime smiju ta gospoda nositi prsten, pa ih zapita: Zar svećenici vaše biskupije imadu povlasticu nositi prsten? Na to će mu jedan kanonik, da su do prije kakvih 30 godina samo kanonici običavali nositi prsten; od ovih da su kašnje taj običaj poprimili župnici; a u ove se napokon ugledali i gospoda kapelani. Još se više čudio stranac, kad je vidio i čuo, da sva ta gospoda i mise pod prstenom. Kad im stranac stao dokazivati, da je to zabranjeno, svaki se branio, kako je najbolje znao i mogao. Kanonici su si to pravo svojatali kao crkveni dostojanstvenici; župnici, jer da su se tobože vjenčali sa svojom župom; dok gospoda kapelani pozivajući se jedino na običaj progjoše kratkih rukava. No jedan župnik počeo zbilja dvojiti: smije li ili ne smije li nositi prsten i pod njim misiti, pak pita, kako mu se vladati?

Odgovor. Već Inocencije III. bio u saboru lateranskom IV. zabranio: „Clerici non ferant annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis." (X. lib. III. tit. 1. cap. 15.) Još jasnije govori o tom Benedikto XIV.: „Insuper S. Congregatio (Rituum) universis sacerdotibus, licet Protonotariis Apostolicis, aut qualibet dignitate, et Canonici titulo praeditis, etiam in Ecclesiis Cathedralibus, aut Metropolitanis, annulum in digitis gerere vetat, dum rem divinam conficiunt. Decreta per Gavantum aliosque plurimos afferuntur." (Institutio 34.) Iz svih pako odluka, što ih je o tom izdao sv. zbor za obrede, kao 11. veljače 1623.; 20. studenoga 1628.; 22. lipnja 1630.; 4. kolovoza 1663.; 12. rujna 1670.; 3. ožujka 1674. i t. d. (isp. Gavantus, Thesaurus S. Rituum part. II. tit. 1.; Mühlbauer, Decreta authentica S. R. C. tom. 1. pag. 44.) razabire se, da je svim tim presbiterima zabranjeno misiti pod prstenom.

Da pako ne bi tkogod pomislio, da su možda te odluke već zastarjele, kazati nam je, da je spomenuti zbor slične odluke izdavao i kašnje, pa i u najnovije doba. Da navedemo samo zadnju odluku od 9. ožujka 1894. Ta odluka glasi:

Piscien. „Hodiernus Caeremoniarum Sacrarum Magister Ecclesiae Cathedralis Piscien., de mandato sui Reverendissimi Episcopi sequens dubium Sacrae Rituum Congregationi pro opportuna solutione humillime subjecit, nimirum:

An sint inquietandi Canonici ejusdem Ecclesiae Cathedralis, qui ex antiqua consuetudine annulum deferunt dum sacrum faciunt, freti praesertim Sacrae Rituum Congregationis decreto diei 12. Februarii 1892., id quidem prohibenti; verum non adjecta clausula, non obstante quacumque consuetudine?

Et sacra eadem Congregatio, ad relationem infrascripti Secretarii, re perpensa, ita proposito dubio rescribendum censuit, videlicet: *Standum esse omnino decreto superius citato.* Atque ita rescripsit et servari mandavit die 9. Martii 1894." (Acta S. Sedis, Vol. XXVI. pag. 574.)

Dakle ni kanonici stolne crkve ne smiju pod prstenom misiti, pa ma kako stara bila u njih ta navada.

Nego ni izvan mise nitko ne smije nositi prstena, komu to po pravu ne pripada. Tako n. pr. ne smiju ga nositi ni Protonotariji apostolski. Pio IX. odredi: „Sciant Protonotarii ad instar participantium *nunquam* sibi licere praeterquam in celebratione missae pontificalis annulum deferre . . . *Cauto semper* ut abstinere omnino debeant ab annulo." (Constitut. „Apostolicae Sedis" 28. Sept. 1872. n. 3. et 19.) Ako dakle nije dozvoljeno prstena nositi protonotarima apostolskim, još će manje biti to dopušteno jednostavnim svećenicima, kao kanonicima, župnicima, kapelanima i t. d.

Glede Doktora pitalo se: „Utrum Sacerdotes, qui gradus sunt assecuti in aliqua Academia vel Universitate facultatem tribuente gestandi annulum hunc gestare queant in digito, sicut Praelati gestant?" Na to je sv. zbor za obrede 23. svibnja 1816. ad 6. odgovorio: *„Permittitur, praeterquam in Ecclesiasticis Functionibus juxta alias decreta."*

Inače samo sv. Rimska Stolica može komu dozvoliti, da smije nositi prsten, bud samo izvan sv. službe, bud i pod ovom. I tko ga neovlašćen nosi, *griješi*. Vidi se to iz slijedeće odluke sv. zbora za obrede. *„Praepositus alicujus Ecclesiae non potest tuta conscientia etiam attenta immemorabili consuetudine uti annulo nisi constito sibi de Speciali Sedis apostolicae indulto."* S. R. C. 4. Augusti 1657. Ako je dakle Rimska Stolica izrekla, da prepozit ma koje crkve, koji je donekle takogjer zaručen s dotičnom crkvom, ne smije mirne duše uopće nositi prstena usprkos i nepamtljivom običaju, to bi ga za cijelo pod kazan grijeha zabranila nositi župnicima, osobito pako pod misom, kad bi ju tko za to pitao. U nadbiskupiji zagrebačkoj je posebnim zakonom zabranjeno klericima nositi prsten.[1])

Sv. Terezija reče jednom, da bi ona za najmanju rubriku dala svoj život, a mi svećenici da na tako laku ruku uzimamo crkvene propise, koji se lih nas tiču!

[1]) „Clericus . . . . annulum non portet sub amissione ejusdem." Constitutiones Ecclesiae Zagrabiensis pag. 135.

206. Svećenik na biciklu.

U Szatmarskoj biskupiji počeli se svećenici voziti na biciklu. Biskupu se to činilo pogibeljno i nepristojno, pak zabrani svećenicima voziti se na biciklu. No da se uvjeri, što o tom drži sv. Rimska Stolica, saopći svoju zabranu u Rim. Iz Rima pako dobije ovaj odgovor:

Perillustris ac reverendissime Domine uti Frater.

Haec S. Congregatio Episcoporum et Regularium maturo examini subjecit, quae Amplitudo Tua retulit circa Sacerdotes utentes rotâ dicta *Velocipede*. Itaque Sacra eadem Congregatio zelum et prudentiam Amplitudinis Tuae collaudat atque commendat: nam prohibitio hujusmodi non solum liberat a corporis periculis Sacerdotes ipsos, sed et scandala avertit a Fidelibus et irrisionem ipsorum Sacerdotum. Interea Tibi adprecor a Domino fausta omnia et prospera.[1])

Amplitudinis Tuae uti frater

Romae 28. Septembris 1894.

J. Card. Verga, Praefectus.

(Isp. Acta S. Sedis, Vol. XXVII. pag. 437.)

207. Smiju li se u crkvi držati akademije i školski ispiti?

Župnik Akademović dopušta, da se u njegovoj župnoj crkvi drže tako zvane akademije (znanstvene rasprave) i školski ispiti, na koje dolazi mnogo pozvanika. Za to vrijeme pako prenese presv. oltarski sakramenat u sakristiju, gdje ga zatvori u jedan prenosni tabernakul. Pita se:

1. Smiju li se u crkvi držati akademije i školski ispiti?

2. Smije li se presv. oltarski sakramenat sahraniti u sakristiji?

3. Što se ima suditi o vladanju župnika Akademovića?

[1]) Animadvertas velim, S. Sedem per has Litteras formale non protulisse judicium; nempe utrum deceat Sacerdotes uti *Velocipede*. Sed Praefectus S. Congregationis Episcoporum et Regularium tantum laudavit prudentiam Ordinarii, qui jussit proprios Sacerdotes abstinere ab ejusmodi usu.

Ad primum. Crkva je mjesto odregjeno za molitvu i službu Božju. Ona se ne smije obratiti u svjetske svrhe. Po tom u njoj se ne smiju držati *akademije.*[1]) Ovima je mjesto u javnim dvoranama ili privatnim kućama. Tako shvata tu stvar i sv. zbor za obrede, koji niti dozvolom biskupovom ne dopušta držati u crkvi ni akademije u čast svetaca. Evo zato jedne njegove odluke.

„Cum academici Civitatis Barensis nuncupati de Pigri S. R. C. exposuerint, in ecclesiis praesertim ejusdem Civitatis Academias in honorem Sanctorum peragere consuevisse: cumque petierint: An ab illis, a quibus orationes, seu discursus recitari debeant, sit ab Archiepiscopo venia petenda?"

Eadem S. C. respondit: „Removendas esse Academias ab Ecclesiis, et circa compositiones literarias, quae ab Academia recitantur Archiepiscopus invigilet." (Die 19. Decembris 1693. in Baren. n. 3323.)

Samo u onim mjestima, a navlastito u redovničkim crkvama, u kojima je *ab immemorabili* običaj držati uopće učene rasprave, mogao bi se taj običaj trpjeti (uklonivši dotle presv. oltarski sakramenat), podnipošto pako s nova uvagjati, navlastito u župnim crkvama, koje su strože odregjene za službu Božju i duhovnu pastvu, a još manje, ako bi se narod nad tim smućivao.

Istina je, da sv. Alfonzo dopušta katkada u crkvama držati svjetske sudove i parlamente, kad veli: „Aliquando tamen judicia saecularia aut parlamenta licita sunt in necessitate, v. gr. ob pluviam, solis aestum, modo fiant sine strepitu et desit alius locus opportunus." (Theol. Mor. libr. III. n. 37.) No svetac govori samo o slučajevima nužde, i o takvim svjetskim sudovima i parlamentima, koji ciljaju na opće dobro.

Što se tiče *školskih ispita*, u crkvi se smiju držati samo ispiti iz vjeronauka, a to zato, jer u crkvi se nalazi stolica istine, s koje se predaje nauk vjere ne samo odraslima nego

[1]) To isto valja i za tako zvane svećeničke korone, županijske skupštine i t. d.

i prvi njezini početnici djeci i mladeži; a to sve spada na službu svećeničku.

Ad secundum. Nema zakona, koji bi branio na nekoje vrijeme, kad je tomu nužda, prenesti presv. oltarski sakramenat u kakav pristojni tabernakul, samo da ondje gori potrebita luč. Ako se presv. oltarski sakramenat smije na veliki četvrtak, gdje za to nema zgodnoga mjesta u crkvi, pohraniti u sakristiji, nema razloga, zašto se ne bi mogao tamo prenesti i drugda.

Ad tertium. Vladanje župnika Akademovića nije korektno, što dopušta u svojoj župnoj crkvi držati akademije i školske ispite iz svjetskih predmeta. Je li pako tomu nužda, i običaj taj uveden tako, da se nije bojati kakve smutnje u puku, tada treba da pita biskupa za savjet i da se vlada po njegovom naputku.

---

208. Može li se oprost povlaštenoga žrtvenika odijeliti od misnog ploda?

Svećenik Viktor imade osobnu povlasticu, da može dušama u čistilištu tri puta u tjednu namijeniti oprost povlaštenoga žrtvenika. Nego on običaje taj oprost namjenjivati svojim roditeljima, rogjacima, prijateljima i t. d., dok misu služi za posve druge osobe bilo mrtve ili žive. Pita se, može li to?

Odgovor. Da svećenik Viktor toga učiniti ne može, vidi se iz ove odluke Rimske Stolice.

„Episcopus Squillacensis huic S. Congregationi Indulgentiarum sequentia dubia enodanda proposuit:

I. An indulgentia Altaris Privilegiati separari possit ab applicatione seu fructu Sacrificii, quando Sacrificium est celebrandum pro defunctis?

II. An eadem Indulgentia Altaris Privilegiati separari possit, quando celebratur Sacrificium pro vivis, ita ut Indulgentia praedicta applicari possit pro defunctis ad libitum Calebrantis?

III. Quomodo intelligenda sit inscriptio, quae reperitur in aliquibus Altaribus, hujus tenoris: *Altare Privilegiatum pro vivis atque defunctis?*

Et in generali Congregatione habita in Palatio Apostolico Vaticano, die 5. Augusti 1897. Emi Patres rescripserunt:

Ad I. et II. Negative.

Ad III. Interpretanda est ita, ut tam pro vivis, si in Altari, de quo agitur, Missae Sacrificium pro vivis applicetur, intelligatur concessa Plenaria Indulgentia; pro vivis ad modum jurisdictionis, pro defunctis ad modum suffragii."

(A. S. Sedis, Vol. XXX. pag. 278.)

---

209. O čitanju po biskupu zabranjenih knjiga.

Profesor bogoslovlja Soter imade općenitu povlasticu, da smije čitati knjige indeksom zabranjene. Pita se, smije li čitati i one knjige, što ih je biskup napose zabranio?

Odgovor. Da profesor Soter na temelju one općenite dozvole, ne smije bez biskupove dozvole čitati knjige, što ih je ovaj napose zabranio, razabire se iz ove odluke Rimske Stolice.

Decretum S. Congr. Indicis fer. VI. die Decembris 1895.

„Utrum qui habent generalem facultatem legendi libros in indice librorum prohibitorum contentos, legere licite possint etiam libros ab Ordinario proscriptos, sine speciali ejusdem Ordinarii licentia? Emi Patres responderi mandarunt: *Negative.*" (A. S. Sedis, Vol. XXX. pag. 384.)

---

210. Tko ima pravo odobravati knjige i t. d., u kojima se objelodanjuju oprosti?

Na ovo pitanje izdao je nedavno sv. zbor Indeksa ovaj dekret.

Utrum Decreto n. 17. Decretorum generalium de prohibitione et censura librorum nuper a SS. D. N. Leone Papa

XIII. editorum, verba haec: *non publicentur absque competentis auctoritatis licentia*, ita sint intelligenda, ut in posterum: *Indulgentiarum libri, libelli, folia etc. omnes ad solos locorum Ordinarios pro impetranda licentia sint referendi?*; an vero subjiciendi sint censurae aut S. Congregationis Indulgentiarum aut Ordinarii loci secundum normas ante novam Constitutionem *Officiorum ac munerum* stabilitas?

Eadem S. Indicis Congregatio respondit:

Ad I. partem Negative.

Ad II. Affirmative.

Datum Romae ex Secretaria ejusdem S. Indicis Congregationis die 7. Augusti anno 1897.

L. S. A Card. Steinhuber, Praef.

Fr. Marcolinus Cicognani O. P. a Secretis.

(A. S. Sedis, Vol. XXX. pag. 255.)

---

211. O biranju narodnih zastupnika.[1])

Župnik Biračević opominje sve, koji imadu pravo birati narodnog zastupnika, kako su strogo dužni glasovati za dobre i čestite katolike, da tako bude država dobro upravljana. Dapače on ne će da odriješi one, koji se ustežu od glasovanja, jer da su krivi svim nevoljama, što potječe od zle uprave. Pita se:

1. Je li i kada je dužnost glasovati za narodnog zastupnika?

2, Što se ima suditi o postupku župnika Biračevića?

Ad primum. Svaki je po naravnom zakonu strogo dužan prema svojim silama promicati dobro i priječiti zlo. Ako to uopće vrijedi, koliko više to valja, kad se radi o izboru narodnog zastupnika, pošto je on član zakonodavnog tijela, koje stvara zakone, o kojima visi velika sreća ili nesreća po čitavu državu. Koliko dobra bi mogli u saboru učiniti dobri zastupnici! O njima visi dobra uprava države, a o

---

[1]) To isto vrijedi i za administrativne izbore.

*

dobroj upravi javna ćudorednost, dobar uzgoj mladeži, dobra uporaba javnog imutka i t. d. A kolika usuprot zla prijete državi, ako njom upravljaju zli i bezbožni ljudi! Bezboštvo i razvraćenost svake vrsti šire se svuda; vjera i moral gaze se nogama bez svakog straha; Bog, crkva i njezini službenici preziru se bez svake kazne, što sve služi na golemu štetu i propast naroda. S toga je stroga dužnost svakog čestitog državljanina, da po mogućnosti nastoji, kako bi dobri katolici došli u sabor, da se tako otklone od države pogubni zakoni i promakne opće dobro; a to će se polučiti samo onda, ako budu svi birači glasovali za takve muževe, kojima je dobrobit države i crkve na srcu, te koji će i htjeti i znati braniti ono, što je po domovinu i crkvu dobro i korisno. Po tom tu ne valja stajati prekrštenih ruku i ustezati se od glasovanja, dapače morda i ne mariti, došao ovaj ili onaj u sabor, jer i jedan samo glas može katkada odlučiti izbor zastupnika, pa i zakonski prijedlog. Propadne li pako dobra stvar zbog nehajstva birača, na njihovu će dušu pasti teška odgovornost.

Čujmo, što o toj dužnosti veli moralista Scavini: „Praeceptum probos (debita proportione) eligendi in gubernio constitutionali ac republicano urget etiam omnes deputatorum electores: et (aliis circumstantiis praeclusis) non solum peccant qui malis suffragium tribuunt, sed etiam qui, non concurrendo, in causa sunt ut mali ab aliis eligantur; unusquisque tenetur a republica malum avertere, si spes sit aliqua. Quot autem mala ab improbis deputatis tum Religioni, tum civili societati obveniant, nemo ignorat; cum ipsis summa omnium rerum concredita sit, neque tantum tribuant consilium sed ipsas leges cum aliis condant.“ (Tom. I. n. 719.) To isto uči i Del Vecchio (Tom. I. n. 332), Lehmkuhl (Vol. I. n. 799.), Gousset (Tom. I. n. 627.), Marc (Instit. Mor. Alph. Tom. II. n. 2287.) i dr.

Po tom, kako kaže Lehmkuhl (l. c.), teško griješe ne samo oni, koji biraju takvoga zastupnika, koji je zlih načela

(pošto za takvog nikad nije smjeti glasovati), nego uopće i oni, koji ustežući se od glasovanja, krivi su, da prodru zli zastupnici, te tako predvigjaju, da će se stvarati ili podržavati pogubni zakoni. Rekosmo *uopće,* pošto imade slučajeva, u kojima pojedinci nijesu dužni glasovati. Ti slučajevi jesu:

1. Kad je *sigurno,* da će prodrijeti zao, pa makar i dobri glasovali za dobroga katolika; premda je i tada kao i uopće hvale vrijedno vršiti izborno pravo, te pokazati svoje katoličko mišljenje.

2. Kad dobar katolik i onako imade za sebe većinu, te je *sigurno,* da će biti izabran.

3. Kad imade više kandidata, tako da se birači ne mogu složiti, te je *sigurno,* da će se glasovi dobrih katolika rascjepkati; premda je ta nesloga katoličkih birača, kako to mjeseca siječnja 1897. izrekoše austrijski biskupi, velika nesreća.

Radi li se samo o dvjema kandidatima, a oba su zlih načela, tada se smije glasovati za onoga, koji je manje zao, samo da se isključi gori. Evo, što veli o tom kardinal nadbiskup napuljski Riario Sforza 28. ožujka 1867.: „Si spes haberi nequit, ut catholici viri eligantur, clarum est quod tunc necessitatem subire debemus bonum possibile operandi ad malum majus vitandum. In hoc casu etsi candidatus non sit nostrae plenae fiduciae, erit eligendus, modo talis sit ut valeat multa mala evitare et bonum agere vel aliis se uniendo ad leges iniquas impediendo, vel vocem suam attollendo pro tuenda religione et justitia, vel aliud bonum sua auctoritate procurando.“

Rekosmo gore *sigurno;* jer ako se dvoji, da li će zao ili dobar prodrijeti, ili da li će se glasovi dobrih rascjepkati, tada je dužnost dobrih da vrše svoje pravo, a to tim više, što se često puta do zadnjeg časa ne zna sigurno za konačni uspjeh glasovanja. Isto tako dužnost je glasovati za dobroga, kad se unaprijed znade, da nijedan od kandidata ne će prodrijeti, da tako mogu dobri katolici očitovati svoje mnijenje i navesti svoje razloge, te po mogućnosti zapriječiti izbor kandidata zlih načela.

Ad secundum. Župnik Biračević radi posve dobro, što nagovara birače, da glasuju za dobre katolike. I to mu je sveta dužnost, pošto narod treba da bude na dobu u toj znamenitoj stvari podučen i upućen. Evo, što pisaše biskupi pokrajine turinske podčinjenomu si svećenstvu: „Ad electionem vero quod peculiariter attinet, quum omnium prorsus officiorum Sacerdos sit commonstrator et vindex, nil certe vetat, imo necessarium est de hoc haud secus atque de aliis populum monere eumque docere ad jus voti ferendi obligationem respondere, qua unusquisque non raro adstringi posset, propterea que officio fallere qui absque legitima causa ad danda suffragia non convenerit.“ (Ap. Scavini l. c.) Župnik dakle može i dužan je kazati svojim župljanima ono, što u zajedničkoj pastirskoj poslanici od mjeseca siječnja g. 1897. rekoše austrijski biskupi svim katoličkim biračima: „Birajte katolike, koji nijesu takovi samo po imenu, već koji svoju vjeru javno ispovijedaju i zasvjedočuju pravim kršćanskim životom.“ Neka ih dakle poduči, kako ih u tom ne smiju voditi nikakvi osobni interesi, nit ikakvi obziri rodbinstva, prijateljstva i t. d., već jedino opće dobro. No svakako neka se čuva nedopuštenih agitacija, da ne izgubi nuždan ugled i ne odbije od sebe političke protivnike na uštrb svoga zvanja. Sve što radi, neka radi mudro i oprezno, bez vike, prepiranja i nepotrebnog vlastitog izlaganja; jer bi mogao dopasti neprilika i neugodnosti, osobito ako protivna stranka nadvlada.

Što se pako tiče uskrate odriješenja onima, koji ne će da glasuju, nazivajući ih krivcima svih zala, što potječu od zle uprave, valja razlikovati. Da je općenita i velika dužnost glasovati za dobre zastupnike, to stoji; da li pako ta dužnost veže i pojedine birače, to, kako vidjesmo, visi o raznim okolnostima. Usteže li se koji birač bez dovoljnog razloga od glasovanja onda, kad je strogo dužan glasovati, ima ga ispovjednik na to opomenuti; ne će li da sluša, to se svećenik ne može osuditi zbog pretjerane tobože strogosti, ako takvomu uskrati odriješenje. Nalazi li se pako birač u gore navedenim okolnostima pod 1—3, ili imade inače pravedan razlog da ne glasuje, jer mu n. pr. od glasovanja prijeti kakvo veliko zlo, tada ne griješi, ako se uzdrži od glasovanja, po tom mu ni ispovjednik u tim slučajevima ne smije za to uskratiti odriješenja.

---

212. U kojoj su dobi starci ispričani od posta?

U jednom svećeničkom društvu zapogjelo se pitanje, jesu li šezdesetgodišnji starci uopće ispričani od posta[1]) ili nijesu: pa ako jesu, je li dosta da nastupe šezdesetu godinu ili ju moraju navršiti? Nekoji tvrdiše, da šezdesetgodišnji starci po sebi nijesu ispričani od posta, osim ako su tako slabi, da im je teško postiti. Drugi branjahu mnijenje, da su doduše šezdesetgodišnji starci bez obzira na njihovu jakost ispričani od posta, no to samo onda, ako su navršili spomenutu godinu. Dok napokon treći zagovarahu mnijenje, da je dosta, ako su uopće nastupili šezdesetu godinu. Da vidimo, tko ima pravo?

1. Da su šezdesetgodišnji starci, koji su tako slabi, da ne mogu postiti, ispričani od posta, to je *sigurno.* O onima pako, o kojima se *dvoji,* da li bi mogli postiti ili ne, kao i onima, koji su *dosta jaki,* uče bogoslovci kao *vjerojatno,* da takogjer nijesu dužni na post. Razlog tomu, kaže sv. Alfonzo (Theol. moralis lib. IV. n. 1036.) jest taj, što je takav općeniti običaj, i što su šezdesetgodišnji starci *obično* tako slabi, da im je teško postiti, te zbog slaboće sila i nedostatka naravne topline trebaju češće hrane, i ne spominjući, kako bi takvi starci lako mogli pasti u razne škrupule ispitujući se uvijek, da li su dosta jaki ili ne, da bi mogli postiti. „Senectus ipsa“ zaključuje svetac „morbus est.“ Ako dakle sv. Alfonzo i mnogi stariji bogoslovci *uopće* ispričuju šezdesetgodišnje starce od posta, koliko više vrijedi to danas, kad je, kako veli Kneipp, ljudska generacija mnogo slabija, nego li je bila prije 50 godina, a kamo li prije 100 i više godina. S toga se

[1]) Ne treba pomiješati post sa nemrsenjem.

na starije bogoslovce punim pravom pozivlju noviji. Gousset kaže: „Le vieillards, plusieurs théologiens, parmi lesquels nous romarquons saint Alphonse de Liguori, dispensent du jeûne *indistictement* ceux qui on soixante ans.“ (Théologie Morale, tom. I. n. 309.) Tako uči i Varceno: „Dicimus senes sexagenarios *absque distinctione* non teneri ad jejunium.“ (Comp. Theol. Mor. pag. 101.); Gury (Comp. Theol. Mor. tom. 1. n. 509.) i drugi. Neki dapače kao Sanchez, Cajetanus, Viva, Mazzota (isp. sv. Alfonza n. n. mj. br. 1037.), Ballerini (isp. Gury n. n. mj. u opasci a) ispričuju od posta žene, kojima je tek 50 godina, jer da one brže ostare nego muškarci. O ovom mnijenju kaže sv. Alfonzo, da ga ne zabacuje, no ipak da se ne usugjuje nazvati ga probabilnim. (Theologia moralis lib. IV. n. 1036.)

2. Nego glavno, što se pita, jest to, da li je dosta za starce, da nastupe šezdesetu godinu ili ju moraju navršiti, ako će biti ispričani od posta? I to pitanje rješavaju stariji i noviji bogoslovci. Čujmo, kako sv. Alfonzo na pitanje: „An autem annus sexagesimus debeat esse completus ad excusandum?“ odgovara: „Affirmant Sporer et Elbel, sed alii dicunt *sufficere, ut sit inchoatus:* (Viva, Mazzota, Diana cum Naldo); et probabiliter putat Pal. cum Sa. Angles et Llamas. Ratio, quia communiter dicitur sexagenarius, qui annum sexagesimum *inchoavit.*“ To isto tvrdi i Scavini (premda inače dosta strog auktor): „Probabiliter affirmant (da su naime ispričani od posta) multi de illis, qui sexagesimum annum habent, *etsi nondum completum;* nam in favorabilibus annus inceptus habetur pro completo.“ (Theol. Mor. Univ. t. 1. n. 321.); Müller: „Excusantur a jejunio senes sexagenarii, *etsi anno sexagesimo nondum completo,* cum ob virium imbecillitatem egeant cibo frequentiori.“ (Theol. Mor. 1869., tom. 1. pag. 574.); Lehmkuhl: „Excusantur probabiliter etiam senes sexagenarii *incepto anno sexagesimo,* non attenta virium firmitate, quae tum temporis saepe dubia et fallax est.“ (Theol. Mor. tom. 1. n. 1216.); Frassinetti: „Sono

scusati i vecchi sessagenarii, e probabilmente ancorche siano robusti *e non abbiano ancora compiuto l' anno sessagesimo.*“

Dakle šezdesetgodišnji starci nijesu dužni postiti, pa makar bili i sigurno jaki i tek nastupili šezdesetu godinu. Osobito dan danas valja zapovijed o postu čim blaže tumačiti (dakako u okviru postojećih zakona i povlastica), pošto se do iste, žalibože, uopće malo drži, dapače većini svjetovnjaka reć bi, da je gotovo nepoznata, premda ista kao i ona o nemršenju veže pod teški grijeh.

---

213. Tko ima pravo upravljati darovima, što ih vjernici prikazuju u crkvi?

U gradu X. opstoji crkvica bratovštine bl. dj. Marije od sedam žalosti. U toj crkvici prikazuju vjernici mnoge darove. Vid, župnik onoga mjesta, kaže, da njemu pripada pravo upravljati onim darovima; dok se braća one bratovštine tomu protive, s razloga, što služba, koja se za one darove obavlja, ne spada na župničko pravo, i što onim darovima već od vajkada upravlja sama bratovština. Pita se:

1. Tko ima pravo upravljati darovima, što ih vjernici prikazuju u crkvi?

2. Što se ima suditi o postupku župnikovu?

Ad primum. Najprije treba da kažemo, što se razumijeva ovdje pod darovima. Pod darovima razumijeva se ovdje uopće sve ono, što se dariva Bogu zbog religioznog uzroka, bilo za uzdržavanje crkve ili njezinih službenika, bilo za drugu kakvu nabožnu svrhu. Barbosa razlikuje tri vrsti darova: „*Prima* dicitur donatio rei inter vivos facta Deo et Ecclesiae; *secunda* dicitur donatio causa mortis, quae fit pro animae redemptione; *tertia* dicitur usualis, et est illa quam faciunt fideles, dum offerunt ad Altare, vel ad manum sacerdotis.“ (De parocho c. 24. n. 3.)

Sad da vidimo, tko ima pravo upravljati tim darovima? Ako se ti darovi prikazuju u župnoj crkvi ili drugoj kojoj,

koja stoji pod njegovom upravom, tada pravo upravljati tim darovima pripada župniku kao redovitomu ravnatelju. Prikazuju li se pako ti darovi u crkvi ili bogomoljnici, koja imade svoga vlastitoga ravnatelja, tada pravo njima upravljati spada na ovoga. Pitalo se: „An eidem rectori debeantur oblationes, seu eleemosynae colligi solitae in dicta villa Tini, seu in oratorio praedicto, et an valeat in illarum administrationem se ingerere absque licentia et consensu dicti Parochi?" Na to je sv. zbor Sabora 29. kolovoza 1733. ad 4. *in Asculana Jurium et funct. paroch.* odgovorio: „*Affirmative* quoad oblationes et eleemosynas in oratorio; ita tamen ut ratio reddatur Episcopo, et dictae eleemosynae convertantur im usum et cultum illius ecclesiae cum approbatione ejusdem Episcopi."

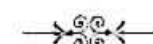
Darovima pako, koji se davaju bratovštinama, mogu upravljati i njezina braća bez svakoga utjecaja župnikova, samo da od istih sebi ništa ne prisvoje, već sve obrate u nabožne svrhe. Evo, što uči Ferraris (l. c. n. 19.): „Confraternitates laicorum ex consuetudine possunt recipere et administrare oblationes, dummodo laici nihil sibi applicent, sed in pios usus totum convertant." No dakako da moraju o svem polagati račune biskupu. (Sabor tridentski sess. 22. c. 8. et 9. de ref.)

Je li gdjegod zakonitim običajem uvedeno, da darovima prikazanim n. pr. u kojoj podružnoj kapeli upravljaju drugi osim župnika, tada se taj običaj ima smatrati zakonitim. Evo, što veli Ferraris: „De primo ad ultimum in materia oblationum attendenda est legitima locorum consuetudo, et mens, seu voluntas offerentis." (v. Oblationes n. 31.) Samo valja paziti, da u tom ne bude kakve zlorabe, i da se vrši volja darovnika.

Ad secundum. Kako je vidjeti župnik Vid nema prava miješati se u upravu darova, što ih vjernici prikazuju bratovštini bl. dj. Marije od sedam žalosti; pošto to spada na samu bratovštinu, koja je dužna polagati svoje račune samo biskupu.

Abecedno kazalo.

(Broj znači stranu.)



*

Sadržaj.

Strana



Tiskarske pogrješke.

Na	str.	4.	vrsti	6	mjesto	arietas	čitaj	varietas
„	„	31.	„	1	„	odbrede	„	obrede
„	„	46.	„	11	„	etde	„	et de
„	„	60.	„	27	„	žrvenik	„	žrtvenik
„	„	73.	„	32	„	mj.	„	ruj.
„	„	103.	„	15	„	i	„	ili
„	„	111.	„	4	„	Alektandro	„	Aleksandar
„	„	112.	„	7	„	zadovotjiti	„	zadovoljiti
„	„	269.	„	28	„	urisdikciji	„	jurisdikciji
„	„	297.	„	20	„	Inkuizicije	„	Inkvizicije
„	„	417.	„	29	„	skopljene	„	sklopljene
„	„	418.	„	18	„	Ne	„	Na

Od istoga pisca mogu se dobiti ova djela.

